ALEXANDRI APHRODISIENSIS PERIPATETICI DOCTISSIMI

IN OCTO LIBROS TOPICORVM ARISTOTELIS EXPLICATIO,

NVNC FIDELIVS MVLTO ET ACCVRATIVS VERSA, ATQVE AEDITA.

BIBLIOTECA N. LE ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS
Apud Hieronymum Scotum.
M D LXIII.

12-16-G-26

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRI OCTO CVM ALEXANDRI APHRODISIENSIS EXPLANATIONE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PROPOSITVM Nobis eſt viam atque rationem inuenire, qua poterimus de omni propoſita quæſtione ex probabilibus ratiocinari, & ipſi diſputationem ſubſtinētes nihil repugnans afferemus. Ac primum quidem dicendum eſt quid ſit ſyllogiſmus, & quę eius genera, vt quid ſit dialecticus ſyllogiſmus (ſiquidē ipſe eſt quem hoc libro inueſtigamus) intelligatur.

ARISTOTELES In hoc ipſo lib. initio declarat hoc volumē eſſe de ſedibus argumentorum, et exponit ad quot quaſque res hæc via atque ratio Philoſopho vtilis ſit: & item explicat quiſnam eius ſit finis. Sed quod dixi priore loco, in ipſo prīcipio docet: quod vero poſtea addidi, paulopoſt palam nobis faciet. Atq; ex hoc cognoſcetur, debere eos, qui volunt Philoſophari, dialecticæ dare operam. Si quidem ea cōducit ad inueniendam veritatem; quæ eſt finis eius contēplationis, ad quam Philoſophus dirigitur. Nunc vero non erit alienum ab hoc inſtituto: videre quemadmodum nomen dialecticæ non idem apud omnes Philoſophos ſignificet. Stoici. n. eam definiunt eſſe ſciām bene dicendi: iiq; aiunt bene dicere eſſe in veritatis & conuenientiæ narratione poſitum. Qđ cum propriū Phi eſſe exiſtiment, ſolam perfectiſsimam Philoſophiam ex noīe nuncupant: & ex eorum ſnīa ſolus dialecticus eſt Philoſophus. At Plato multū laudans viam diuidendi, & appellans eam vallum philoſophiæ; cuius officium eſſe dicit poſitum in eo; vt poſsit ex vno multa facere, & multa in vnū componere: Quod idem valet, ac ſi diceretur, poſſe genera in ſpecies diuidere, & in indiuidua: & viciſsim indiuidua coniungere, & ad genus redigere, & in caput referre: hāc ipſam dialecticam vocat. Ariſtoteles vero, & ij qui ab eo profecti ſunt, non ita vtuntur noīe dialecticæ: ſed aiunt eam eſſe viam, & rōnem quandam ſyllogiſticam. Putantq; ſyllogiſmum in eo quod ſyllogiſmus eſt, nihil alium ab alio differre: ſed ſyllogiſmorum dr̄iam exiſtere in ſpeciebus propoſitionum, partim in modis & figuris, partim in materia in qua verſantur. Quorum prima dr̄ia facit ſyllogiſmos dialecticos, quos categoricos appellamus, & hypotheticos. Secunda vero eſt, ex qua fiunt, vel perfecti, vel imperfecti: & alij in prima, alij in ſecunda, alij in tertia figura: quemadmodū in prioribus analyticis eſt dem̄ratum. Atq; hi quidem ſyllogiſmi; oīs homo eſt ridens, nullum ridens eſt equus: & oīs homo eſt ridens, nullus equus eſt ridens: & omne ridens eſt homo, nullū ridens eſt equus, qui habent eandem materiam, non ſunt iidem inter ſe: quia & poſitio, & ſumptio propoſitionum eſt diuerſa. Eſt. n. primus eorum in prima, alter in ſecunda, tertius demum in tertia figura confectus. Tertia aūt dr̄ia, quæ in materia eſt, alios facit dem̄ratiuos, alios dialecticos. Nam veluti artes, quatenus artes ſunt, nihil differūt inter ſe ꝓp materiam, in qua ſunt, ſed in diuerſitatē vſus diſcrimen habent: vt altera ſit lignaria, altera in domibus ædificandis verſetur, & in cæteris eodem modo. Ita quoque ſyllogiſmi (ex quibus is qui ex veris, & rei propoſitæ accommodatis, primiſq;, ac notioribus demonſtrat, remq; propoſitam concludit, demōſtratiuus noīatur: & methodus, qua ex hmōi ratiocinamur, appellatur dem̄ratio. Is aūt, qui ex probabilibus efficitur, vocatur dialecticus: & ita conſequenter ea ratio, qua vtimur ad ita diſſerendum, nūcupatur Dialecticæ. Is vero qui eſt ex iis quę videntur eſſe probabilia, dicitur ſophiſticus: & ſophiſtice quoq; noīatur ea, quæ eiuſmodi ſyllogiſmos in diſputatione adhibet. Sunt. n. hæ ratiocinationes, quæ in forma nullam habent dr̄iam, hæc, ſ. voluptas eſt imperfectum nullum bonum eſt imperfectum: & hæc, bonum bonos facit, voluptas bonos non facit. Ambæ. n. in ſecunda figura ſunt confectæ: ſed earū dr̄ia in materia eſt. Siquidem prior eſt demōſtratiua, qm̄ habet initium a voluptatis definitione, q̄ voluptatem dicunt eſſe generationem in naturam ſenſibilem, & gn̄atio imperfecta eſt. Poſterior vero eſt ex probabilibus. Nam cum minime verum ſit bonum bonos efficere: reſtat vt ſit probabile. Atq; ij quidem qui ita de ipſo dialectices noīe ſentiunt, vt velint id intelligi de via ex probabilibus ratiocinandi: definiūt dialecticen hoc modo, Dialectice eſt via atq; ratio de omni re propoſita probabiliter diſſerendi. Ac iure ſanè hæc via appellatur dialectica, ſi quidem ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι, quod eſt diſſerere, nomen inuenit. Et ipſum diſſerere in interrogatione, & reſponſione totum conſiſtit. Iſq; qui interrogat, de omni eo interrogat quod ꝓpoſuit is qui r̄ndet: vt per interrogationem ſumat à r̄ndente, de quo ratiocinetur. qui in eo, quod conabitur de omni quęſtione propoſita ratiocinari, non poterit id ipſum ex veris efficere, qm̄ non oīs res propoſita vera eſt. Quippe quia contraria etiam proponuntur: vt qn̄ dicitur, voluptas eſt bonum, & contra, voluptas non eſt bonum: & aīus īmortalis eſt, & rurſus, aīus non eſt immortalis) Et contraria inter ſe vera eſſe nullo modo poſſunt. nec etiam, quod verum non eſt, poteſt ex veris concludi, verum eſſe. Sed quatenus argumentatur ex iis quæ ex interrogatione ſunt ei conceſſa ex probabilibus rem efficiet ſuam. Quę quidem probabilia, & perſuaſibilia ij qui r̄ndent facile dant atq; concedunt. Verum ne oīno quidem probabilia: vera ſunt propriè. Debent igitur ij qui interrogant, maxime dare operam, vt ad abſurdas r̄ſiones adducant r̄ndentes: vt eos in repugnantiam compellant. Ex quibus ſequi videtur dialecticam non eſſe viam ex veris ratiocinandi: ſed ex ꝓbabilibus. Quocirca illi, qui eius nomen in aliam ſignificationem transferunt, non rectè vtuntur hoc noīe. Quod cum ita ſit, merito Ariſtoteles principio artis Rethoricæ dixit eam eſſe ἀντίστροφον hoc eſt æquiualentem Rethoricæ, quoniam illa quoque in iis verſatur, quæ ad perſuadendum pertinent: quæ in eo quòd ſunt probabilia, ſunt ipſa itidem eiuſmodi, quo ſciendum eſt illud verbum ἀντίστροφον ſignificare ἰσόστροφον, & in eiſdem rebus verſantem, & eaſdem res tractantem. Non enim velut vnaquæq; ſcientia quæ in aliquo gene-

re determinato conſiſtens ea,quę ꝓpria ſunt illius generis,& ei per ſe inſunt, demſtrat & ſumit ex pricipiis illius generis propriis,ita etiam hæ duæ artes faciunt: neq;.n. vnum certum genus eſt vtriq; ſubiectū,neq; ea, de quibus verba faciunt, demonſtrant ex iis quæ ſunt eis propria,& quæ inſunt in eorū ſubſtantia:ſed in cōibus verſantur.Etenim dialecticus,& de muſicis, & de medicinalibus,& de geometricis,& de phyſicis,& de moralibus,& de logicis,& vno verbo,de oībus propoſitis quæſtionibus diſputabit: eiusq; demſtrationes ex probabilibus,& late patentibus,nō ex propriis rei, de qua agatur exiſtent,Neq;.n.dialecticus aliquid in medicina demonſtrat ex principiis medicinæ , cum hoc ſit medici proprium,neq; ex principiis geometriæ ꝓbat geometrica, qñ id ad geometram pertinet:ſed dialecticæ proprium eſt,de oībus propoſitis ratiocinari ex probabilibus ſyllogiſmis,quæ aūt ſint probabilia,non multo poſt percipiemus. Orator aūt etſi non de omni quæſtione, veluti facit dialecticus,differit tñ nec ipſe quidem in vno definito genere verſat̃. nam & ipſe quoque de medicinalibus de philoſophicis,de muſicis,ac maxime de politicis loquitur. Ac Oratori quidā videt̃ ea propriè ſubiecta materia,vt de ciuilibus rebus,deq; ius ꝗ agenda ſunt copioſe differat, ac de oībus de quibus habebit oſonem, ipſe itidem ex quibuſdā veriſimilibus ac ꝓbabilibus æquè ac dialecticus argumentabitur, nam & ipſe quoque in vtranque partem diſputat,cū idem aliqñ honeſtū,aliqñ non honeſtum,aliqñ vtile, aliqñ non vtile,& qñque iuſtum,qñque non iuſtum eſſe demonſtrat. quamobrem id etiam his duābus artibus cōe eſt, ſimili modo potentiis ſuis vti vtrunque contrarium. Atqui in ſcientiis verſantur,licet habeant contrariorum cognitionem:tñ ſcopus,quem in illa ſcientia ſibi propoſuerunt , eſt vt alteram partem contrariorum quæ melior eſt,definite conſequātur,medicus,vt ſanet:aliptes, vt firmam corporis conſtitutionem tueatur: & cæteri alterum contrariorū quod melius eſt,propoſitū habent,in quo ſe exerceant. Nam cognitio contrariorum,quam aſſequūtur,non eſt apud eos principalis , ſed ex cognitione vnius ſequitur alterius cognitio:quemadmodum ex ſcientia eorū quæ ſanitatem inducunt , ſequitur ėtiam cognitio eorū,quæ morbos gignunt.Dialecticus vero atque Rethor ſimili modo ꝓpoſitam habent contrariorum demſtrationem. ex quo fit,vt eas potētias appellent , qñquidem id quod vere aliquid poteſt,contraria poteſt. Sunt tñ aliqui qui putant eas appellari potentias,quia potentia, & excellentia quadam inſtruant eos,qui eis vtuntur: multitudo.n. tales hoīes iis artibus prædıtos admiratur,quaſi plus poſſint quam cæteri:quinetiam eas potentias appellari,quia ii qui eis ſunt ornati,bene & male illis vti poſſint:& ob eam cauſam bonorum inſtrumēta potentias nominari. quod etſi ex eis potentiis conſequitur, tñ propriè potentiæ ſunt,quia poſſunt pari modo contraria. Non.n.dialecticus quatenus dialecticus eſt , hoc magis, quam qđ ei contrarium ſit concludet. Oratoris eadem ratio eſt. Quibus quidem fit rebus , vt dialecticæ , ac rethoricæ cōe ſit, non verſari circa vnum definitum genus , & ex probabilibus ac veriſimilibus differere , & concludere ex principiis rei propoſitæ non propriis : & ambas pari modo tractare ea quæ ſunt inter ſe contraria.Differunt vero, quod dialectica in omni materia vtitur potentia, & non facit rōnes ſuas vagas ac diffuſas, ſed interrogatione, & reſponſione (Ex eo.n.potius nomen ducit) et enunciationes facit vſiores,ac cōiores. Rethorica vero non eſt in omni materia ſicuti dialectica. Orator.n.eſt potius in rebus ciuilibus occupatus , vt ante dixi, & vt plurimum vtitur vbertate , & copia dicendi , & tractat magis res ſingulares ; format.n.rationes ſuas ad circūnſtantias, ad fortunas, ad occaſiones,ad perſonas, ad locos, & cætera, quæ ſunt eiuſmodi, quæ ſunt de numero ſingularium:de quibus fiunt lites,conſolationes, laudationes. Iam vero de hac dialectica Ariſt.quoque in aliis libris agit:ſed in his præcipue,quæ Topica inſcribūtur, quia in eis loci quidem traduntur , quorum ope poſſumus de quacunque propoſita quæſtione probabiliter differere,vt ipſe atteſtatur. Locus autem,quemadmodū Theophra.inquit,eſt principium quoddam,vel elementū, ex quo vniuſcuiuſq; rei principia ſumimus, definite adhibentes mentem circunſcriptioni (vel.n.ſumit communia,& vniuerſalia,quæ ſunt ſyllogiſmorum propria, vel ex ipſis poſſunt huiuſmodi demōſtrari ac ſumi) ſingularibus vero,indefinite. ex iis.n. poteſt ſuppetere copia propoſitionum probabilium ad propoſitum concludendum, idq; principium eſt. quandoq; autem probabilia ſunt tanq̃ neceſſaria:quandoquidem fieri non poteſt,vt de omni re propoſita ex veris,vt dictum eſt,ratiocinemur. Hoc.n. voluptas eſt bonus finis,non poteſt ex veris demonſtrari,quia non verum eſſet id quod demonſtraretur: ex probabilibus tñ poteſt. Nam ſi ſumpſerimus,omne id qđ non per aliud,ſed per ſe eſt optandum,eſſe bonum perfectum,& aſſumpſerimus voluptatem eſſe hmōi ; quod quidem eſt probabile, efficiemus concluſionem nobis ꝓpoſitam. Pręterea ſi accipiamus, id quod oīa animalia ratiocinalia, & irrationalia expetunt eſſe maxime ſ̃m naturā, quodq; ſ̃m naturā eſt, id eſſe perfectiſſimum , & ſyllogiſmo vtentes hoc modo, quod oīa animalia,& rationalia,& rationis expertia expetunt,id maxime ſ̃m naturam eſt perfectiſſimum. deinde aſſumamus id, voluptatem expetunt oīa animalia, & ea quæ ratione vtuntur, & quæ ratione carent , idem concludemus. Nam cum dialectico propoſitum ſit de oībus differere , & in oībus ſint etiam falſa , nec poſſit ex veris falſum probari,certe patet, dialecticum non fore huiuſmodi falſas quęſtiones ex veris oſtenſurum,ſed ex probabilibus:cum nihil vetet aliqua falſa eſſe probabilia quod ſi ne ex probabilibus quidē poterit demonſtrare,ſed ex apparentibus probabilibus, nam erit dialecticus, ſed ſophiſta,vt in ſophiſtis elenchis probatū eſt. hæc autem tractatio eſt dialectica. Igitur huius libri poſitum eſt viam ac rationem inuenire , qua poſſimus de omni re differere. quod vero addit de omni, diſiungit à rethorica dialecticam ſi quidem rethorica non perinde ac dialectica de omni quæſtione argumentatur. quoniā eius materia eſt potius in moralibus, ac ciuilibus poſita; vt ſupra dixi, quæ conatur ex probabilibus demonſtrare. Sed , de omni, cōius dixit, quatenus & de naturalibus,& de moralibus , & de logicis quæſtionibus dialecticus diſputat. Sed in his ſunt etiam quæſtiones quædam quæ non ſunt dialecticę: de quibus manifeſtum eſt non eſſe dicturum dialecticum. ita non ſimplr̃ de oībus differet. neq;.n. dicet de iis, quæ, vel ſenſu, vel pœna indigent: neq; de iis quibus propinqua eſt demſtatio: neq; de iis à quibus longe abeſt, vt ipſe poſt dicet, cum de quæſtione dialectica verba faciet. An de iis nō loquitur dialecticus,quia ne quæſtiones quidem initio ſunt ? Dixit aūt,de omni propoſita quæſtione , intelligens quæſtionem dialecticam. Tum ſequitur, ac primum quidem dicendum eſt,quid ſit ſyllogiſmus,quia dixit eſſe propoſitum de omni quæſtione differere , iure merito primū quid ſit ſyllogiſmus explanat : deinde ſyllogiſmi drias explicabit: vt qualis ſit dialecticus, qui ex probabilibus ſit, de quo nūc agit, & quo ab aliis differat, planum fiat.

Eſt

Eſt igitur ſyllogiſmus oratio, in qua poſitis quibuſdam aliquid aliud quam quæ poſita ſunt, ex iis quæ poſita ſunt, ex neceſſitate efficitur.

De ſyllogiſmi definitione, deq; dubitationibus, quæ contra eam afferuntur, dictum etiam à nobis eſt in ea expoſitione, quam in priora reſolutoria edidimus. eſt.n. in illis principaliter de ſyllogiſmis ſermo: in quibus Ariſt. oẽm viam ratiocinandi tradit, nunc vero quæ ad eiuſdem definitionis perſpicuitatem facient, cõmemorabimus. Igitur ſtatuit ſyllogiſmum in orõne, vt in gñe: quia oratio prædicata vniuoce de ſyllogiſmo non ſolũ de eo dicit̃, ſed ẽt de aliis quæ rõne formæ à ſyllogiſmo differunt. nam oratio, & de fabula, & de enarratione, & de concione, & de aliis innumeris, quę inter ſe ſpecie differunt, vniuoce & in eo qđ quid eſt prædicatur. Cæterũ dñis, quas poſuit, ſeparat ſyllogiſmum ab aliis orõnibus, & in quo ſit eius eſſentia declarat. ait.n. ſyllogiſmũ eſſe orõnem in qua oratione poſitis quibuſdam aliud aliquid quam quæ poſita ſunt, neceſſario euenit ex iis quæ poſita ſunt. Illo aũt verbo, poſitis, disiungit ab aliis orõnibus ſyllogiſmũ, in quibus nihil ponitur: qualis eſt oratio enarratiua. ſignificat aũt hoc loco poſitis proſumptis, & conceſſis: ac conceſsis, vel ab eo qui contra diſputat, vel ſi ad alium ſyllogiſmus efficiatur: vel conceſsis à ſe ipſo, ſi quis per ſe ipſe ratiocinet̃. Oportet.n. vt is qui ita dem̃rat, quædam ſumat, quædam ita ſe habere aliis concedat: deinde ex iis tanq̃ conceſsis aliquid aliud demonſtrare. Quod vero rectè vſus ſit verbo, poſitis, perſpicuum eſt ex eo, quia alio magis vulgato vti poterat. Concedere aũt, & ſumere non oĩno de affirmatiuis intelligit̃ quia non minus ponunt̃, & concedunt̃ negatiua q̃ affirmatiua: neque oĩno ſyllogiſmus ex oĩbus affirmatiuis poſitis vult effici. Poteſt etiam illud verbũ poſitis, ſignificare aliquid categoricum. ponuntur.n. hæc propriè in ipſo ineſſe, & non ineſſe accepta: hypothetica vero non ponuntur, ſed ſupponuntur. Syllogiſmi.n. categorici, vt ex prioribus analyticis didicimus Ariſt. ſimpliciter, & propriè ſyllogiſmi vñr eſſe, hypothetici vero non ſimpl̃r ſunt ſyllogiſmi, ſed cum additione. ita fit, vt nunc ſimpl̃r, & vere ſyllogiſmi definitionem tradat. Dixit aũt poſitis, & non poſito, vt quidam putant, qui definitionem reprehendunt, quia nihil ſyllogiſtice vno poſito, ſed duobus ad minimum dem̃ratur. Eos vero, quos vnius propoſitionis Antipater fecit, non ſunt ſyllogiſmi, ſed defectuoſe interrogant̃ hoc modo: Reſpiras, viuis igitur. quia.n. cum dies eſt, lux eſt, ꝓpterea ex eo lucem eſſe ſyllogiſtice dem̃rat̃: & quia reſpirans, viuit, tu vero reſpiras. ſed nõ ſimpl̃r ex eo quod dies eſt, lux eſt, quinetiam neq; ex eo quod reſpiras, viuis: Ita in quibus non eſt coniunctum cognitum, non ſatis eſt ad concluſionem vna ſola propoſitio accepta, quare fit, vt non ex eo quod eſt motus, videatur ſequi nõ eſſe vacuum, & tñ id verum eſſe dem̃rauit Ariſt. ij igitur qui vtuntur coniunctione cognita, & euidenti, vel perſpicuitate propoſitionis vl̃is, putant ex vno poſito aliquid concludere. huius rei ſignum eſt, quod ſi addatur aliquid cum ipſa coniunctione, nihil ſuperfluit. vt in hoc, ſi dies eſt, lux eſt: ſed dies eſt, ergo lux eſt: ſi ex eo, quod dies eſt, lucem eſſe dem̃ratur, ſuperfluum eſt quod adiungitur. in iis.n. quæ ſyllogiſtice dem̃rantur, id quod foris aſſumitur ad eiuſdem dem̃rationem ſuperuacuum eſt: qđ cum in hac oratione ſuperuacaneum non ſit, oſtendit ei deeſſe. Vel quia & oratio, & ſyllogiſmus eſt imperfectus, neq; ſi quid ex aliquo neceſſario ſequitur, oĩno etiam ſequitur ſyllogiſtice. non.n. quia id quod ſyllogiſtice ſequitur, & neceſsitate ſequitur, iam & quod ex neceſsitate ſequitur ex aliquo ſyllogiſtice conſequitur. Oratoriæ quoq; ratiocinationes quæ enthymata vocant̃, ſunt hmõi. videtur.n. in illis fieri ex vna propoſitione ſyllogiſmus, quia altera clara ſit ita, vt à iudicibus vel ab auditoribus addi poſsit, vt hic dignus eſt pœna, eſt.n. ꝓditor. Addit.n. iudex tanq̃ euidens, hanc propoſitionem, oĩs proditor dignus eſt pœna. Id.n. legibus iubetur, & cauetur. quocirca ij non ſunt propriè ſyllogiſmi, ſed hoc totum, rhetorici ſyllogiſmi. ita in quibus id quod omittitur, cognitum non eſt, in iis per enthymema fieri ſyllogiſmus nullo modo poteſt. Nam ſyllogiſmus ipſo nomine videtur ſignificare compoſitionem quandam orationum, vt etiam condecretum, decretorũ coniunctionem. Quod vero ait, id quod infertur debere eſſe aliud quiddam quam quæ poſita ſunt, additum eſt, vt vſus, & vtilitas ſyllogiſmi oſtenderetur ex qua quidem additione Ariſt. docet inſtr̃m eſſe ſyllogiſmum, quia pertinet ad explicandum aliquid, quod minime clarum ei eſſe videat̃. Cuius vſus eſt ex quibuſdam cognitis, & perſpicuis. quãobrem ſi non poteſt idem ſimul clarum eſſe & obſcurũ, certe ne ſyllogiſmi quidem vſus ſeruaretur in iis quibus id, qđ concluditur non eſt diuerſum à propoſitionibus. ea vero oratio quæ ſyllogiſmi vſum non præbet, non eſt ſyllogiſmus: nam ſi ſyllogiſmus eſt inſtrumentum, omne aũt inſtr̃m eſt vtile, etiam ſyllogiſmus eſt vtilis. orationes aũt, in quibus aliquid idem cũ iis quæ poſita ſunt, infertur, non ſunt vtiles: eæ igitur orationes in quibus aliquid idem quod ea quæ poſita ſunt concluditur, non ſunt ſyllogiſmi. Inſtr̃m autem eſſe vtile perſpicuum eſt. in oĩbus.n. inſtr̃is videmus quid non poſsit proprium vſum præſtare, & id auferimus. nam neq; quiſquã lyram dicet eam, qua muſice uti non poſſit: neq; ſecurim, qua faber non queat uti. Qui.n. appellat iiſdem noĩbus ea, quæ ex vſu proueniunt, æquiuoce noĩat, qualia ſunt depicta, uel efficta, ſicuti dicimus lapideam manũ. Quare non erit ſyllogiſmus qui uſum ſyllogiſmi non ſeruat. hmõi eſt illa oratio, in qua concluſio eſt ſimilis iis quæ poſita ſunt: quales ſunt illæ quibus Stoici utunt̃, quæ idem repetentes, & indifferenter concludentes ab eis uocantur. Sunt aũt apud eos idem repetentes, ad hunc modum. ſi dies eſt, dies eſt: ſed dies eſt, ergo dies eſt indifferenter uero concludentes in quibus concluſio eadem eſt atq; una ex ſumptionibus, ut in his uideri poteſt. uel dies eſt, uel lux eſt: ſed dies eſt, ergo lux eſt. quas orationes ſi quis ſyllogiſmos noĩat, æquiuoce noĩabit. qñ enim modo abſurdum non eſt dicere id quod poſitum eſt, concludi, & demonſtrari: qũo.n. non ſumuntur ea, quæ initio poſita ſunt? nam petere principium dicitur is, qui ſumit illud quod demonſtratur in propoſitionibus prius, illud idem demonſtrantibus. eſt etiam abſurdum nõ dicere inductionem eſſe, in qua concluſio eſt eadem cum aliquo eorum quæ ad demonſtrationem ſunt dicta, quia non præbet uſum inductionis & ſyllogiſmum uocare, qui nihil demonſtrat. Nõ.n. ſufficit figura orõnis ad efficiendum ſyllogiſmum, ſed debet eſſe primum ſignificatio, quæ ex forma orationis poſsit aliquid oſtendere. Nam in cæteris inſtr̃is non ſatis eſt figura ad inſtr̃i naturam, ſed opus eſt etiam propria materia, cum qua proprium opus exhibebit. igitur in ſerra opus eſt tali materia quadam, cum præſertim nemo ſerram ſit dicturus eam, quę in cera eſt efficta. quare definitio ſyllogiſmi, qua inſtr̃m eſt, debet in ſe propriam habere materiam. Eſſe aũt inutilem eum, qui aliquid ex iis quæ poſita ſunt inducit, clarum eſt ex eo, qđ neq; ad dem̃rationem, neq; dialecticum, neq; ad ſophiſticum ſyllogiſmum uti eo poſſumus. ſunt.n. hæc ſyllogiſmi

giſmi gr̃a. Præterea idem iterantes ſunt aſyllogiſti, quatenus, vel vtrũq; aſſumunt, vel conſequens. quid.n. potius antecedens, q̃ conſequens? Qui vero ex contradictione diuiſiui ſunt, nõ inducunt idem qđ aliquid ex iis quæ poſita ſunt, ſed contrarium reliquæ orõnis: cui contrario accidit, vt fiat idem quod aſſumptio, qa diuiſiuũ eſt ex hmõi. In diuiſiuis igitur qui non ſunt ex hmõi, eſt aſyllogiſtus is, qui contrarium reliqui non inducit. ſed ne ſyllogiſmũ quidem dicet aliquis eũ qui ſit ex diuiſiuo confectus, & ex vno eorũ quæ ſunt in diuiſo alterum inferat. Nam qm̃ illato, in ſyllogiſmo, qui ex hmõi diuiſiuo conſtat, accidit cũ ſit contrarium alterius eorum quæ in ipſo diuiſiuo ſunt, vt idem ſit rõne dictionis cũ eo quod eſt aſſumptum, quod non eſt idem, neq; ſ̃m idem, & contrarium alteri quod ex diuiſiuo ſit relictum, & idem cum eo quod ſit aſſumptum, quærendũ eſt, ex quo ſumpto de iis quæ ei accidũt, & in idem concurrunt, fiat oratio ſyllogiſtica. Quod.n. ambo non ſint idem, neque ei ſ̃m idem inſint, eſt manifeſtum ex eo, quod non in oĩbus diuiſiuis ambo eidem inſunt. Quod ſi eadem inter ſe ſunt, & eſt idem, contrarium eſſe alteri eorum quæ ſunt in diuiſione, & eſſe idem quod alterum eorũ, certe in quo vnum ineſt, etiam alterũ inerit. Qđ ſi ſunt, in quibus non ineſt, vt contraria ſint cæteris aſſumptis, non erit idem in diuiſiuis, contrariũ eſſe alteri eorũ quę ex diuiſione ſunt, & diuerſum eſſe ab aſſumpto eodẽ. Quare neq; in quibus ſimul inſunt, tanq̃ eadem inter ſe inſunt. quod ſi non ſunt eadem quærendũ eſt, ex verius eorum pronunciatione fiat ſyllogiſmus. Id aũt aliquis intelliget, ex ipſa complexione formæ ſyllogiſmi. Eſt aũt complexio ipſa hmõi ſyllogiſmi hęc vt ex diuiſiuo, & ex vno eorũ quę ſunt in diuiſione reliqui contrarium inducat. Sed ſi hoc eſt, patet effici ſyllogiſmum, vt contrarium ſumptum, non vt idem cũ aſſumpto. neq;.n. id vult complexio. Vt.n. in quibus aliud eſt contrarium, & aliud aſſumptum, qui contrariũ alterius inducit, manet in ipſa propoſiti ſyllogiſmi cõplexione, & ſ̃m ipſam ratiocinatur, qui vero aſſumptum concludit, qñ idem non eſt in eis contrarium, & aſſumptum, neque manet, neq; ratiocinatur, ita in iis in quibus ambo concurrũt, ſyllogiſmus quidem fiet tanq̃ illato contrario alterius quod ſit acceptum, ſed non tanq̃ eodem qđ aſſumptum. Quod vero id quod infertur, non ſit idem cum eo quod aſſumptum eſt, ex his intelligetur. vt in iis diuiſiuis quę conſtant ex non oppoſitis contradictorie: cuiuſmodi eſt hoc, vel dies eſt, vel nox eſt, contrarium huic, nox eſt, qđ eſt, non eſt nox, ſignificat quidẽ diem eſſe, ſed quia principaliter non ſignificat eſſe diem, non dicitur eſſe idem quod id quod eſt hoc aſſumptũ, dies eſt. Non.n. quia dictione differt nõ eſt nox, ab hoc dies eſt, ꝓpea non eſt idem. Ea.n. in quibus aliqua dictione differunt, & tñ eandem rem ſimiliter, & principaliter ſignificant, eandem efficiũt propoſitionem, licet diuerſam vocem habeant. nam enſem habere, & gladium habere idem eſt, & eadem de eodem diceretur propoſitio, quia & enſis, & gladius idem ſignificant. Ita igitur ſi nõ eſt nox, ſimiliter ſignificet eſſe diem, ac ſi dicatur, dies eſt, certe non ſunt factæ diuerſæ propoſitiones ex eo quod diuerſa ſint verba: ſed quia, ſi dicas, dies eſt, & ſi dicas, non eſt nox, non idem primo ſignificabis, fit, vt diuerſæ ſint, & non eædem inter ſe. Nam hæc dies eſt, principaliter oſ̃dit diem eſſe: & per accidens tollit eſſe noctem: hæc vero non eſt nox, principaliter aufert noctem, & ex accidente diem eſſe ponit eo quia ſi nox eſt, dies ſit neceſſario. vt igitur in his ita ſe res habet, & hoc, dies eſt, hoc eſt aſſumptum, & illatum in prædicto ex contradictione diuiſiuo. Non.n. ſumuntur tanq̃ idem principaliter ſignificantia. quod ſi ita eſt, non ex eo qđ dictione eadem ſint, iam erunt etiam eadem oĩno. ſed diuerſa erunt, quia idem principaliter non ſignificabũt. Quod aũt identitas dictionis non ſufficiat ad efficiendam propoſitionem eandem, quemadmodum nec diuerſitas ſatis eſt ad efficiendã diuerſam, declarant ęquiuocationes. Quod aũt aliquid non capiatur tanq̃ vtroq; modo idem ſignificans manifeſtum eſt ex eo, ꝙ hæc propoſitio, dies, in aſſumptione accepta, aſſumitur tanq̃ principaliter diem eſſe ſignificet: illatum vero inducit, tanq̃ auferat hanc propoſitionem, non eſt dies. quaſi idẽ valeat, atq; hæc, non igiť non eſt dies. vt igitur hoc non ponit principaliter diem eſſe, ſed tollit hoc. Nõ eſt dies, ita & hoc, ſed dies eſt, id quod pro eo ſumiť. Accipiť.n. in pronũciatione tanq̃ illud tollens, ſed non tanq̃ idem: vel quod vtatur eo quaſi tollat non eſſe diem, vel quaſi ponat eſſe diem. Qui.n. eo vtitur pro tollendo non eſſe diem, ſi erat aliquid aliud id ipſum tollens, & non hoc eſſe diem, certe illo, non hoc vſus eſſet. Qui vero ſigñare vult eſſe diem, certe nullo alio modo vtetur, q̃ eo, qui id ſignificabit. Illud aũt verbum, Ex neceſſitate, definitione additum diſtinguit ab inductione ſyllogiſmũ. Eſt.n. etiam inductio oratio, in qua poſitis quibuſdã aliquid aliud q̃ quæ poſita ſunt accidit: ſed non ex neceſſitate. neq;.n. neceſſarium eſt quod in ipſis inductionibus demonſtratur: ꝓpea quod neq; oĩa, ex quibus propoſitæ rei demonſtratio conſtat, ſumi poſſunt: neq; etiam ſi oĩa ſumerentur, vſ̃e ex neceſſitate ita eſſet, ſicut vnũquodq; eorum quæ fuiſſent ſumpta. Quod vero.d. ex neceſſitate efficitur, non indicat fieri in ſyllogiſmis neceſſariam concluſionem (neq;.n. in oĩbus ſyllogiſmis eſt neceſſaria concluſio: quippe cũ in multis ſit etiam contingens, vt in iis, qui ex ꝓpoſitionibus contingentibus cõſtant, concluſio contingens eſt) ſed quod ait ex neceſſitate, indicat concluſionem neceſſario ſequi propoſitiones, ex quibus oſtẽditur, cuiuſuis habitus fuerit eorum, quæ ad concluſionem efficiendam poſita ſunt. Quamobrem ſi illatio non ſequatur ex iis quæ poſita ſunt, & tñ ſit neceſſaria, tunc non erit ſyllogiſmus. Quod vero ait, ex iis quæ poſita ſunt, ſyllogiſmos ab orationibus monolẽmatis, hoc eſt vna ſumptione conſtantibus, diſiũgit: in quibus concluſio non fit ex iis, quæ poſita ſunt, ꝓpea quod ad ſyllogiſticam demr̃ationem deeſt in eis altera propoſitio, vt ante diximus: itẽq; diſtinguit ab iis, quæ excedentes appellantes. nam orationes, in quibus aliqua propoſitio ſuperflua ſumpta eſt, eæ non inducũt concluſionem ex poſitis, ſi quidem ea propoſitione ablata, idem nihilo minus poteſt induci. Nam ſi ex his, omne iuſtum eſt honeſtũ, omne honeſtum eſt bonũ, concluditur omne iuſtum eſſe bonũ, certe ſuperuacaneum erit ad hoc demr̃andum addere, omne bonum eſſe per ſe expetendum, aut aliud quippiam. Quinetiam in quibus propria concluſio non infertur, ſed aliud conſequens, vel ei accidens, ne illi quidem ſunt ſyllogiſmi, cum ex ijs quæ poſita ſunt non efficiať. veluti ſiquis ſumat voluptatem eſſe ſ̃m naturam, & quod ſ̃m naturam eſt, expetendũ eſſe, deinde concludat voluptatem eſſe bonam: certe id non fiet ex iis quæ poſita ſunt, licet ex eo quod eſt concluſum neceſſario conſequatur. Huiuſmodi eſt Epicuri ſyllogiſmus de morte. neq;.n. ex propoſitionibus dicentibus, quod diſſolutum eſt non ſentit, quod non ſentit nihil ad nos pertinet, inferť concluſio, mors nihil ad nos pertinet, vt ipſe arbitratur, ſed concluditur, quod diſſolutũ eſt nihil ad nos pertinere. itẽq; mors non eſt diſſolutũ, ſed diſſolutio. Is.n. qui conceſſit diſſolutũ non ſentire,

tire, iam non conceſsit fieri ſine ſenſu diſſolutionem. neque.n. diſſolutio aīalis quæ eſt mori, eſt ſine ſenſu. Quocirca ad nos pertinet mori, & non eſſe mortuos: licet nō ſemper mori ad nos ſpectet, quare duplex eſt mors, ea quæ fuit & ea quæ eſt: quæ fuit, nihil ad nos, quę vero eſt, ad nos illa pertinet, quam nos timemus. Iam vero ne illi quidem ſunt ſyllogiſmi, in quibus nulla propoſitio vlis ſumpta eſt. quia in ijs non demonſtratur ex iis quæ poſita ſunt ex vniuerſali propoſitione quæ omiſſa eſt. Tales ſunt orationes Stoicorum quæ ſine via, & rōne concludere dicuntur. neque.n. ſi A eſt æquale B, & B ſimiliter æquale eſt ipſi C, iam A, ipſi C, æquale eſſe ſyllogiſtice demonſtratum erit: quia concluſio nō fit ex propoſitis, ſequitur quidem id ex propoſitis, quia verū eſt hoc vniuerſale, quæ eidem æqualia ſunt, inter ſe ſunt æqualia. quocirca illo poſito, & hoc diuiſo coniuncto, & in vnam propoſitionem compoſito hoc modo, A & C, eadem ſunt æqualia B, ſyllogiſtice cōcludetur A, eſſe ęquale C. ſimile eſt quod dicitur, Dies eſt, ſed tu quoq; dicis diem eſſe, verum igitur dicis. nam & in hoc ſequitur illatum ex propoſitis, tamē neceſsitas nō eſt propter illa, ſed quia verū eſt vlē, omnis qui dicit diem eſſe, cū dies eſt, verum dicit. hoc ſumpto, ſi quis coniungat poſita in vnam propoſitionem, Tu, cum dies ſit, eſſe diem dicis inferet ſyllogiſtice, Tu ergo verum dicis. nā in ijs omnibus ſermonibus vniuerſale quod verum eſt, fuit omiſſum: altera vero ꝓpoſitio in duo, vel in plura diuiditur, vt in hac oratione, lex eſt enormitati contraria: ſed lex non eſt mala, ipſa vero enormitas mala eſt: lex igitur eſt bona. hic.n. vniuerſale quod huiuſmodi eſt, Quod non eſt malum, & malo contrarium eſt, id bonum eſt, fuit omiſſum. diuiditur aūt in tria altera propoſitio quæ ita habet, Lex quæ non eſt malum, contraria eſt enormitati, quæ mala eſt: cuius partes ſunt hæ, lex eſt enormitati contraria, &, ſed lex nō eſt malum, &, ſed enormitas eſt in malis. nam ex prædictis binis propoſitionibus legem eſſe bonum ſyllogiſtice concluditur: itemq́; ex vna, quę in tres partes ſit diuiſa idem conficitur.

Demonſtratio autem eſt, cum ex ueris, & primis ſyllogiſmus eſt, uel ex talibus, quæ ex quibuſdam ueris, & primis cognitionis ſuæ principium ſumunt.

Definiuit ſyllogiſmū Philoſophus. deinceps eius genera definit, & declarat. quæ quidem ex materiæ differentia quid ſingula ſint oſtenduntur, & in qua re eſſentiam habeant ſuam. ita.n. ſumēs genera ſyllogiſmorū, & eorum differentias explicans, nobis oſtendit, in quo dialecticus ſyllogiſmus differat a cæteris. Species.n. ſyllogiſmi quæ ex differentia materiæ oriuntur ſunt eæ: demonſtratio, dialecticus, ſophiſma. quippe quia qui ratiocinatur, vel ex veris, vel ex probabilibus, vel ex apparētibus probabilibus argumentatur. nam nemo ex falſis, & improbabilibus ſimul argumētaṫ. In primis vero loquitur de demonſtratione: ſiquidem ea eſt maxime propria, & principalis ratiocinatio. demonſtratio aūt eſt ſylls ſcientiam efficiens. Dicit aūt demonſtrationem eſſe ſyllm ex veris, & primis, vel ex talibus quæ ex primis, & veris ſuę cognitionis principium ſumpſerunt. i. ſi id quod eſt propoſitum, demonſtratum ſit, & concluſum ex iis, in quibus cauſæ, & principia cognitionis vera, & prima ſunt. neque.n. omnis ſyllogiſmus ex veris cōſtans eſt vere demonſtratio, ſed ſi præter q̄ ꝙ vera ſunt ea ex quibus probatur ſylls, prima etiam ſint: quoniam ita erit ex cauſis: & ſylls ex cauſis eſt demonſtratio. nam prima ſunt cauſæ eorum quæ poſt illa ſunt. neque vero ea quę ſumūtur debent eſſe priora ordine naturæ ijs, quæ ex eis demonſtrātur, ſed prima in eo, quod immediata, & non ex aliis demonſtrata ſint: quæ ſi ita erunt, naturæ cognita erunt per ſe. ſunt aūt principia demonſtrationis, quæ cognita per ſe ſunt. immediata vero ſunt nota per ſe, non.n. demonſtrantur. quamobrem qui demōſtrat Lunam deficere, quia incidit in vmbram terræ, demonſtrat hoc modo. Luna coincidit in vmbram terræ, vel a terra obſcuratur, quod coincidit, vel obſcuratur, deficit. nam coincidere eſt cā defectus. Quod ſi quis terram Lunæ coincidere demonſtrabit ex eo, quod Luna deficiat, is non iam proprie demonſtrabit, etſi verum ſumet. neq;.n. ex primo, neq; ex cā proprie demonſtrat alterum, & effectum, ſed primū ex poſteriori. nā poſterior eſt defectus quā Luna incidat in vmbram terræ, & defectus poſtea fit. Ita quoq; ex poſteriore demonſtrabit is, qui demonſtrabit, hanc peperiſſe, quia lac habeat. neq;.n. lac habere in cā eſt, cur peperit: ſed peperiſſe cā eſt, cur lac habeat. at qui ex partu lac hr̄e demonſtrabit, ex cā, & primo demonſtrabit. Simili quoque mō qui demonſtrarit hominem habere pulmonē, quia homo eſt aptus ad ſpirandū, is ex vero quidem ratiocinabiṫ, ſed non ex primo: quocirca ne demonſtrat quidem. quod ſi econuerſo ex eo quod pulmonem habet, eum reſpirare demonſtret, iam demonſtrabit. Itemq́; is, qui demonſtrat: hominem habere ſenſum ex ſenſibili, nō demonſtrat, verum ſi ex eo quod hēt ſenſum, eū eſſe ſenſibilē demonſtrauerit, profecto demonſtrauerit. Quęret aliquis, ſi demōſtratio eſt ex primis, quiſnam erit ſylls ex veris, ſed ex poſterioribus, an erit dialecticus? quę.n. ita vera ſunt, tanq̄ probabilia capiuntur. eſt.n. probabile eā, quæ lac habet peperiſſe, & qđ deficit, obſcurari. an illa ē vera demōſtratio, poſtea vero etiā is ſylls, tanq̄ ad nos? qm̄ nobis notiora ſunt quæ ſumuntur. Primo igitur, & proprie demonſtratio eſt ſylls, qui, vt dictum eſt, ex primis conſtat. Exemplum aūt ſyllogiſmi ex primis, & immediatis facti, erit hmōi. cuiuſque rei forma eſt illud ſecundum quod eſt. nam hæc propoſitio ex inductione conſtat, & eſt indemonſtrabilis atque prima, poſito ꝙ omne qđ actu eſt, id ex materia, & forma eſt. hoc.n. poſito ſequitur, omne quod ex materia, & forma eſt, eſſe ſecundum formam id quod eſt. huic ſi adſumatur propoſitio, quæ dicat: animal eſt ex iis, quę ipſa quoque eſt perſpicua, & indemōſtrabilis, concludetur, aīalis formam eſſe id, ſecundum quod eſt: cui concluſioni ſi alia iterum propoſitio aſſumatur hoc modo, atqui aīal eſt ſecundū aīam ſenſus particeps iam ſ͛m animam erit animal. his poſitis non infertur ex primis, ſed ex demonſtratis per prima, aīalis formam eſſe animam quod ſi aſſumpſerimus, id aīalis forma eſſe materialis, vitalis forma materialis eſt euidēs, & adiunxerimus id, materialem formam non poſſe ſeparari, concludetur, animam, quæ eſt forma animalis, inſeparabilem eſſe a corpore. licet.n. ex primis & immediatis non demonſtretur, tamē id quoque demonſtraṫ. nā qui demonſtrat quod Luna priuata eſt lumine ex eo ꝙ deficiat, is nō demonſtrat neq; ex immediato, neq; ex indemōſtrabili. nō.n. indemōſtrabile eſt, Lunā deficere: ſed demr̄abile ex eo quod incidit in vmbrā terræ: & ex eo, quod obſcuraṫ. ex eo vero quod id ꝑ immediata, & prima demonſtraṫ, propterea ſylls qui ex eo fit, eſt demonſtratio. quodāmodo.n. ipſe quoq; ex immediatis demonſtratur propterea quod ex ea quibus demonſtratur, ſint ex illis talibus ante demonſtrata. quod clarum eſt in exemplo, quod dedimus de anima. In eo.n. cōtinentur, qui ex indemonſtrabilibus, & qui ex demōſtratis ꝑ indemonſtrabilia, qui poſteriores ſunt cōſtant. Simili quoque modo in geometria. nam primū Theorema in Euclidis elementis ex indemonſtrabilibus demonſtraṫ. ex

principijs

principiis,n.demonſtratur,illud vero,tres angulos triáguli duobus rectis pares eſſe, non amplius ex indemonſtrabilibus oſtendit.ſed ex hoc,rectarũ linearum in parallelas incidentium vicíſsim inter ſe equales ſunt: & ex eo, rectarum linearũ in parallelas incidentium exteriorem interiori,& contra,æqualem eſſe,quæ principia nõ ſunt, ſed per demonſtrationem conſtat. Et tñ omnem ſyllogiſmum veris factum cõius demonſtrationem vocat.Sed de demonſtratione,deq; ſyllogiſmo demr̃atiuo principaliter, & latius in poſterioribus reſolutionibus loquitur. nũc vero tm̃ de eo dixit,quantũ ei opus eſt ad diſtinguendum à cæteris ſyllogiſmis dialecticum.ſyllogiſmus.n.eſt, propoſitiones cum concluſione.

Dialecticus autem ſyllogiſmus eſt qui ex probabilibus conſtat.vera quidem ſunt,& prima ea, quæ non per alia, ſed per ſe ipſa fidem habent.neque enim in principiis diſciplinæ quærendum eſt, propter quid, ſed vnumquodq; principium debet eſſe per ſe perſpicuum. Probabilia aũt ſunt quæ probantur oĩbus,aut plurimis,aut ſapientibus,& iis, vel oĩbus,vel plurimis,vel maxime probatis,& cognitis.

Locutus eſt de ipſa demr̃atione, deinceps de ſyllogiſmo dialectico verba facit: & ait ſyllogiſmũ ex ꝓbabilibus factũ eſſe dialecticum: quod cũ dixiſſet, ſequit̃, vt quæ ſint vera,& prima,ex quibus dixit demr̃atiuum effici,& q̃ probabilia ſint,ex quibus fit dialecticus, declaret, & eorum dr̃iam exponat. ait igitur vera, & prima eſſe ea,quæ non ex aliis, ſed a ſe fidem habent. tales ſunt ĩmediatæ propoſitiones.d.n.principia ſcientiarum debere per ſe fidem habere:& non quærendam eſſe cauſam, quare ſint eiuſmodi. ita.n. ſi illa alia principia, & cauſas haberent, non eſſent principia. definitiones ſunt hmõi, q̃nquidem ea quæ in definitiuis orationibus ſumuntur, per demr̃ationem non ſumuntur: tales etiam ſunt phyſicæ, & cões notiones, cuiuſmodi ſunt proloquia, & hæc, calidum calefacit, & frigidum frigefacit, prĩcipia ſunt. itéq; omne quod fit ex aliquo efficit̃ tale. Quod vero dixit in principiis ſcientiæ non eſſe quærendum pp quid, non facit tanq̃ legem de hoc ſtatuat, ſed vt doceat non eſſe demr̃ationem in illis, in quibus pp quid exquiritur : quia demr̃atio debet eſſe ex cognitis. Quæ vero ſint probabilia, ex quibus dialecticus ſyllogiſmus conſtat,deinceps.d.hoc modo, Probabilia ſunt, quæ omnibus,vel plurimis, vel ſapientibus probantur, iiſq́;, vel omnibus, vel plurimis, vel maxime cognitis, & probatis.erunt autem maxime proprie, & oĩno probabilia ea, quæ oĩbus,vel plurimis probabuntur, oĩbus expetendum bonum eſſe:expetendum vero eſſe ſanitatem,diuitias,vitam.qđ ſi qui aliter dicant,non ita dicũt quod ita ſint diſpoſiti,ſed poſitione quadã id affirmant: quos ita loqui, quia taliter affecti ſunt, teſtificantur eorum ſectæ.ſunt etiam eiuſmodi hæc, Bonum prodeſſe, & Parentes debere honorari:plurimis aũt, prudentiam eſſe diuitiis optabiliorem: vel aĩam corpore præſtantiorem eſſe,& Deos eſſe. Quod ſi dialectici de iis ſolis loquant̃,quæ cõibus notionibus continentur, erit eis tm̃modo vtile ad ratiocinãdum,vel quod oĩbus, vel quod plurimis probetur, & id quod ita ſit probabile. verum quia dialecticus etiam de iis loquitur, de quibus multi nihil opinant̃, ſed aliis potius de illis dicentibus credũt (nam ſapientibus fidem de iis adhibent)efficitur,vt dialecticus de oĩbus argumentetur. Præterea,vt ante dixi, quod illi ſapientes nobis reliquerũt,eſt in his probabile. in his aũt probabile eſt, primum quod oĩbus probatur. ſapientibus, vt animi bona maiora eſſe quam corporis nihil de nihilo fieri,virtutes eſſe bonas: vel quod plurimis eorũ,vt virtutem pp ſe expetendam eſſe, licet hoc Epicuro non probet̃,& fœlicitatem à virtute fieri,itéq́; non eſſe corpus indiuiduum, non eſſe infinitos mũdos: iis vero quorũ maxime eſt perſpecta ſapientia, probat̃ aĩam eſſe ĩmortalem,vt cenſet Plato, vel eſſe quoddam quintum corpus : vt voluit Ariſt. nam qui in ſapientia ſunt probati,ex eo quod à multis laudant̃,& in admiratione habentur, ſunt eiuſmodi. tale quoq; erit quod ab ab illis dicetur, etſi quodámodo à multis poſitũ fuerit, admittuntur.n. pp tales opiniones, & probabilia ſunt ea,ex quibus illi probãtur,& ſapientes pp eas ſñias ſunt probati. In ſecundo aũt dialecticorum priorum libro tradet locos,ex quibus ꝓbabilia ſumere poterimus.Probabile à vero differt,nõ quod falſum ſit, quia ſunt etiã quędam probabilia,quę ſunt vera ſed iudicio.nam veri iudiciũ exiſtit à re in qua verſatur,cui cũ cõſentit, verũ eſt:probabili vero non prouenit iudicium à rebus, ſed ab iis qui audiũt, & ab iis opĩonibus,quæ de rebus hñt.

Litigioſus autem ſyllogiſmus eſt, qui efficitur ex iis quæ videntur probabilia,non ſunt tamen: vel qui apparet ex probabilibus,vel apparentibus probabilibus. neque.n. omne quod probabile videtur, probabile eſt. nihil.n.eorũ quæ ſuperficietenus dicuntur probabilia, habet omnino phantaſiam. quemadmodum in principiis orationum contentioſarum vſu venit.ſtatim.n.ac ſæpe iis etiam qui parua poſſunt cernere,his in rebus falſitatis natura ſeſe oſtendit. Prior igitur ſyllogiſmus ex iis quos litigioſos nominaui,ſyllogiſmus etiam appelletur: alter vero ſyllogiſmus litigioſus ille quidem, ſed non ſyllogiſmus vocetur : propterea quod videtur concludere, ſed non concludit. Sunt etiam præter eos ſyllogiſmos ante dictos,paralogiſmi,qui ex propriis nonnullarum ſcĩarum fiunt: vt in geometria, & ei cognatis ſolet contingere. Hic aũt modus à ſuperioribus differre videtur.neque.n.ex veris,& primis ratiocinatur is,qui falſo deſcribit,neq; etiam ex probabilibus. non n.in definitionem incurrit,cum neq; ſumit ea quæ oĩbus,neq; ea quæ plurimis, neq; ea quę ſapientibus: & iis, neq; oĩbus,neq; plurimis, neq; nobiliſſimis ſunt probata, ſed facit ſyllogiſmum ex ſumptionibus ſcientiæ propriis, ſed quæ veræ non ſunt.Paralogiſmum enim facit, vel cũ deſcribit ſemicirculos non vt deſcribendi ſunt:vel cũ ducit lineas quaſdam, prout non ſunt ducendæ. Itaq; ſpecies ſyllogiſmorum ſint à nobis ita quodammodo expoſitæ.

De litigioſis ſyllogiſmis locutus eſt in ſophiſticis reprehenſionibus, in quibus erat ei propoſitũ de illis præcipue diſſerere.eos nunc ſimiliter definit, vt illic quoq; definiuit:duplicem.d.eſſe litigioſum ſyllogiſmũ: alterũ ex materia peccantem,& non ex forma,qualis eſt is,qui ex iis quæ vident̃ probabilia,ſed non ſunt,efficitur:quæ vero videant̃ ꝓbabilia,& non ſint,ipſe explicat.neq;.n. inquit,omne quod probabile videtur, probabile eſt.& ꝓpea infert nihil eorum quæ vere probabilia ſunt,habere oĩno ſuperficialem phantaſiam.eſt autem ſuperficiale,quod parua inſtantia refellitur.talis eſt ſpecies earũ propoſitionũ , ex q̃bus ſyllogiſmus litigioſus efficit̃. veluti apparens ꝓbabile eſt, videntẽ habere oculos,qđ aſſumens aliqs,inducet, oculũ habere oculos,quia oculus videt:& hoc,quæ dicis,ex ore exeunt.qđ ſumens aliquis ĩducet,carrũ dicis, ergo carrus ex ore exit:& hoc, quæ non abieciſti,habes, qđ quis ſumens concludet,ergo cornua habes, quia cornua non abieciſti. itéq; eiuſmodi eſt,habentem viſum videre: eũ vero qui dormit, habere viſum,& ita videre.nam hæc hñt ſuperficialem & exiguã ꝓbabilitatem, & vt ipſe dixit, celeriter ẽt iis, qui parua cernere poſſunt, in his rebus falſum, qđ vere probabile non eſt,conſequit̃.nam in eo quod vere pro-

babile

babile eſt, nõ facile falſum cerni poteſt. ac illud quidem Deos oĩa poſſe, quod probabile eſt, ſed non verũ, non facile redargui poteſt. itemq́; hoc maiori bono contrariũ eſt maius malum, ꝑpea quod nemo id aliter ſe habere, niſi in paucis inueniet: vt in bona habitudine, & ſanitate vr̃. nam mala habitudo quæ eſt maiori bono contraria, videtur eſſe minus malum, quã morbus, qui eſt contrarius ſanitati, quæ minus bonum eſt, oẽs. n. ægrotantes ſunt malæ habitudinis, ſed non oẽs qui ſunt malę habitudinis, iam etiam ægrotant. huius rei cauſa eſt, quia bona habitudo continet in ſe ſanitatem. eſt. n. ſanitas bona habitudo. quãobrem quia ſanitatem in ſe continet, eſt maius bonum ſanitate. ei quoq; accedit, quod eſt numero eorum, quæ ꝑꝑ ſe expetenda ſunt: at mala habitudo non complectitur in ſe morbum: ſed eſt in illo ſolo in quo ſanitatem bona habitudo ſuperauit. morbus vero ipſe malam in ſe habitudinem complectit̃. quippe quia poſt malam habitudinem fit morbus, quẽadmodũ poſt ſanitatem firma corporis conſtitutio. Ac ſyllogiſmos quidem litigioſos ex materia. d. eſſe ſyllogiſmos. nam cum aliquis in coniugatione ſyllogiſtica rõcinabitur, ex eiuſmodi ꝓpoſitionibus fiet ſyllogiſmus contentioſus: quales ſunt antedicti, & hic, oĩs virilis habet virilitatem, ſagus eſt veſtis virilis, ergo ſagus habet virilitatem qui quidẽ ſyllogiſmus ob nullam aliam cãm eſt litigioſus, niſi quia tanq̃ probabile ſumptum eſt, oẽm virilem habere virilitatem, cũ præſertim ſit in coniugatione ratiocinatiua in prima figura ex duabus affirmatiuis vna particulari, & altera maiori vl̃i. Alterum litigioſi ſyllogiſmi genus eſt in forma peccans. hic vero non amplius eſt ſimpl̃r ſyllogiſmus, ſed hoc totum, litigioſus ſyllogiſmus. cuiuſmodi ſunt or̃ones in coniugatione a ſyllogiſtica propoſitæ. veluti concludet quiſpiã, oẽm hoiem eſſe equum, ſumendo oẽm hoiem eſſe aĩal, & oẽm equum eſſe aĩal, non. n. eſt ſyllogiſtica hæc complicatio, & tñ eſt ex veris ꝓpoſitionibus, quia ſunt duæ affirmatiuæ in. 2. figura. Simili quoq; mõ, ſiquis ſumat corpora mortuorũ moueri, & alterari, & ſentiẽtia moueri, & ita concludi patet, corpora mortua ſentire, veluti rebatur. Democritus. atq; hic quidem paralogiſmus poteſt ex veris effici, ſicut facti fuerunt antedicti. Illis etiam ſimiles ſunt hi, homo aĩal eſt, aĩal eſt genus, homo igitur eſt genus. propoſitiones. n. & probabiles, & veræ ſunt, ſed coniugatio eſt irratiocinatiua. quia cũ ſit in. 3. figura non habet maiorem propoſitionem vl̃em. hmõi eſt ille quo putatur oſtendi continentiam eſſe tẽperantiam, quia ambæ meliores faciunt quam voluptates. ſunt quidẽ veræ, probabilesq́; propoſitiones, ac ſpecificæ: ſed ſunt etiam duæ affirmatiuæ in. 2. figura. propterea neq; fortis eſt ſciens, quia in vtroq;, eorum ineſt audacia. De probabilibus hoc intelligendũ eſt, qđ probabilia quatenus probabilia ſunt, neq; vera, neque falſa ſunt. etenim ſunt quædã probabilia vera, vt Deos eſſe, & falſa, vt Deos poſſe oĩa. qa non poſſunt mala, quæ ipſa quoq; ſunt in numero oĩum. quẽadmodũ rurſus ſunt q̃dam improbabilia vera, vt, non ꝑꝑ aplanen omne corpus in loco eſſe. nam à probando ſumit̃ iudicium probabilium, vt ante dixi. Quæ cũ de litigioſo ſyllogiſmo dixerit, & demr̃auerit dr̃ias ſyllogiſmorũ, quę ex materia oriunt̃, nemo. n. ex falſis, & improbabilibus ratiocinat̃, vt, ſupra dixi, ipſa. n. propoſitionum dr̃ia eſt ex materiis antedictis. nam & tentandi ratio, vt ipſe alibi dixit, conat̃ ipſa quoq; ex probabilibus quodãmodo argumentari, ſed in eo differt à dialectica, quod dialecticus ex iis quæ oĩno probabilia ſunt, differit: tentator aũt ex iis quę vident̃ ei, qui r̃ndet, reprehenſionem, & ſyllogiſmũ tentandi cã facit. ita facit argumentationem ex iis quæ illi probant̃: quę inquam, cũ dixiſſet, pręter oẽs ſyllogiſmos prædictos, videlicet demr̃atiuũ qui ex veris, & primis, dialecticũ, qui ex probabilibus, & litigioſum, qui ex apparentibus probabilibus conſtat. d. eſſe aliam quandam ſpeciem ſyllogiſmorũ, videlicet paralogiſmum, qui in vnaquaq; ſciã fit ex propriis ſciæ principiis: cuiuſmodi in geometria falſas deſcriptiones noĩamus. Dicit aũt cognatas geometriæ ſcias, arithmeticen. nam & ipſa quoq; in quãtitate diſcreta verſat̃, itemq́; aſtrologiam, & opticen, & mechanicen. eæ. n. geometricis principiis vtunt̃. Hoc aũt genus ſyllogiſmorũ diuerſum eſſe ab aliis demr̃at ex eo, quod nulla definitio ex iis quæ datæ ſunt, ei conuenit. is. n. qui falſo deſcribit, neq; ex veris, neque ex primis falſo deſcribit. fieri. n. non põt vt ex veris falſum cõcludat̃: neq; etiã ex probabilibus deſcribit. quia non incurrunt in probabilium definitionem ea, ex quibus falſæ deſcriptiones fiunt. nam is qui falſo deſcribit, neq; ſumit quæ videntur oĩbus, neq; ea quæ vident̃ multis, quia principio neq; id oẽs norunt, neq; etiam multi. verum neq; ſumit ea videntur ſapientibus, neq; plurimis, neq; probatiſsimis. Vtrũ. n. illud ſit alicuius ſapientis dogma non conſiderat. Sed eo quod falſum deſcribit, non accipiens id, qđ alicui videt̃, ponit, verum in ſermone ipſorũ facit deductionem. Iam vero ne defiõ quidẽ litigioſi ſyllogiſmi hmõi paralogiſmis conueniet. neq;. n. ſic quodãmodo deſcribit, quod probabile illud videat̃ quod deſcribit: neq; ob id, qđ is qui falſum deſcribit nõ rationcinet̃. Non eſſe aũt defiõnem eius, qui falſum deſcribit, indicauit his verbis: ſed facit, inquit, ſyllogiſmũ ex ſumptionibus ſciæ propriis, ſed quæ veræ non ſunt. neq;. n. rõcinatio litigoſa fit ex talibus. igit̃ hoc eſt aliud paralogiſmorũ genus, quo nec dialecticus, nec ſophiſta vtitur: ſed quo ſolum vtunt̃ ij, qui illis ſcientiis verſant̃. qđ faciunt, vel vt ſe exerceant, vel vt tentent, vel vt veritatem habeant. ſed vt indicaret paralogiſmos fieri ex ꝓpriis geometriæ principiis, addidit hæc verba. nam qui ſemicirculos deſcribit, non quẽadmodũ deſcribẽdi ſunt aut lineas ducit non qũo ducende ſunt, ꝑpea paralogiſmum facit. quẽobrem paralogiſmi ſic facti, vſu principiorũ geometriæ conficiunt̃. is. n. qui per eos oñdit, non ſumit quicq̃ qđ aliis videat̃, ſed accipit tanq̃ conſequens geometrica principia. nec facit deductionem ob ea, quę dicta ſunt, verũ ob deſcriptionem incongruã. nam omni centro, & ſpatio dato circulũ deſcribere, & ab omni puncto ad oẽ punctũ rectam ꝓducere, quibus vtitur is, qui deſcribit ſemicirculos non vt oportet, & lineas ducit, nõ vt conuenit, in principiis geometricis continent̃. Quod ait ex ꝓpriis ſcia ſumptionibus, notandũ eſt ſumptiones apud Ariſt. ſignificare propõnes. cũ vero ait, nã qui ſemicirculos deſcribit non vt deſcribendi ſunt, aut lineas ducit non vt ducendæ ſunt, oñdit etiam ſe vſum hoc fuiſſe ſimpl̃r, cum falſæ deſcriptiones in iis fiant: vel poteſt tanq̃ exẽplum falſi deſcripti eſſe adiunctũ. Nam falſa deſcriptio in geometria fit, cum & ſemicirculi deſcribunt̃ non vt ſunt deſcribendi, vel lineæ ducunt̃, non vt ducendæ ſunt. & ex falſa deſcriptione ſemicirculorũ oñdit falſi deſcriptor duo latera trianguli alij eſſe æqualia. & duos minores eſſe reliquo. Ponitur aũt probandũ in geometria, duo latera oĩs trianguli eſſe prorſus reliquo maiora ſimul ſumpta. igit̃ falſi deſcriptor duo reliquo æqualia ex non congrua ſemicirculorũ, & linearũ coniunctione ſic oſtendet. accipit. n. rectam A B, quam ſecat in C, & circum vtranq; earum A, C, B, ſemicirculos deſcribit, qui ſeſe tangunt in pũcto H. diuiſis inter ſe per A, B C, & C H B. & accipit centra ſemicirculorũ, vi-

delicet A H C, accipit D. huius autem C H B, accipit E, & in ipſo H, in quo ſemicirculi ſe tangunt, coniungit rectos centris D E. & fit trinangulus D H E, & quia ex centris ſunt D B, & B C, in ipſo ſemicirculo A H C, æquales inter ſe ſunt. id quod etiam ex iis E H, & E C, efficitur. nam & hæc quoq; ex centro ſunt in ſemicirculo B H C. igitur duo latera triãguli D H, & H E, baſi tranguli D E, ſunt æqualia: & ita duo trianguli latera eſſe æqualia reliquo demonſtratur. ex quo apparet eum neque ſemicirculos deſcribere, vt deſcribendi ſunt, cũ non queant ſe tangere in puncto H, ſed ſolum in C, à quo initium acceperunt, neque lineas, vt ducendæ ſunt, ducere. quia ab ipſo ſemicirculorum contactu duci poſſunt lineæ quædam, ad centra ſemicirculorum, ex quibus triangulus efficiatur. Quæ. n. à contactu ducuntur, non ſunt aliæ, quàm eæ in quibus ſunt centra. ipſe enim contactus eſt in C. Præterea ij qui falſo deſcribunt, oſtendũt vnum latus eſſe duobus maius per deſcriptionem ſemicirculorum, & linearum coniunctionem. accipiunt. n. rectam A B, & puncta C, & D coniuncta inter ſe, & circa vtranq; A C, & B D, rectam ſemicirculos deſcribunt ſeſe inuicem diuidentes, vel tangentes in puncto E, & à ſigno E, in quo ſemicirculi ſe tangunt, ſunt enim centra ſemicirculorum Z, & F, rectas coniungunt, & faciunt triangulum ex E, Z, F. cumq; ex ipſo centro E Z C, ſunt inuicem æquales, etiã F E, & F D, inter ſe æquales ſunt. hæ enim ex centro F, ſunt in ſemicirculo B E D. ex quo fit, vt duo latera trianguli Z E, & E F, ſint æqualia his Z E, & D F, quæ ſunt minora baſide Z F, trianguli. quare etiam duo trianguli latera Z E, & E F, fiunt latere Z F, minora. Igitur fit iterum falſa deſcriptio propter ſemicirculos. facta enim ea deſcriptione ita ſemicirculi diuidi inter ſe, vel prorſus tangi non queunt. Id quod etiam fit propter linearum coniugationem. quia non rite ductæ fuerant E Z, & E F, recte veluti à ſemicirculorum ſectione: & ea ſunt, quæ circulum effecerant. Præterea ſicut ſophiſta proximus eſt dialectico cum ex apparentibus probabilibus ratiocinatur, ſic etiam is paralogiſmus demonſtrationi proximus eſt, ſiquidem rationes ex propriis rei propoſitæ principiis componit, & falſa falſis concludit. Quod vero. d. genera igitũ ſyllogiſmorum ſunt quodammodo à nobis: adiunxit, pro eo quod eſt, ſe non diligenter explicauiſſe omnes ſpecies ſyllogiſmorum. vel quod non tradidit exactam cuiuſq; definitionem, cum hæc non ita diligenter tractet, qñ ad hoc inſtitutum non pertineat. vel etiam quia illis tribus addidit tentatiuum ſyllogiſmum tanquam diuerſus ſit ab iis, qui ſunt prius expoſiti. niſi forte idem eſt tentatiuus cum illo paralogiſmo, qui ex propriis alicuius ſciæ principiis oritur. In libro. n. elenchorum tentatiuum ita definit. Tentatiuus eſt, qui fit ex iis, quæ reſpondens probat, & quæ neceſſario tenere debet is, qui ſimulat ſe habere ſciam. quod idem valet ac ſi diceretur, ex peculiaribus alicuius ſciæ initiis paralogiſmi fiunt, & ex peculiaribus quidem ſcientiæ principiis. quippe quia oportet vt is, qui ſimulat ſe habere ſciam, ſciat illius principia, & ſm illa iudicet, & tentet. Eſt aũt appellatus tentatiuus à propoſitione interrogante falſa aũt deſcriptio, & paralogiſmus ab eo quod fit. Itẽq; enthymema non eſt ſimplr ſyllogiſmus, ſed rethoricus, de quo cũ nullã mentionem fecerit, merito adiunxit ſe quodammodo hæc dicere, vel illud verbum dixit, quia etiam ex drĩis figurarum ſpecies ſyllogiſmorum efficiuntur.

Nunc vero, et de iis quæ iã diximus, et de iis de quibus dicturi ſumus, quia de nullo exquiſitã rõnem aſsignare volumus, hæc ſummatim dixiſſe ſufficiat. Volumus. n. de iis diſputare plane, & quantũ ſatis eſſe duximus ad ſimplicẽ eorum cognitionem, quam propoſita methodus exigit.

Cum de ſyllogiſmis locutus ſit, & dixerit eorum ſpecies eſſe à ſe non diligenter nũc acceptas, infert ſummatim de iis quæ dicta ſunt, & quæ dicenẽ, oportere facere determinationem ac diſtinctionem, quia non vult cuiuſquam definitionem accuratam ſcientificam, & demſ̃atiuam tradere: ſed cõiter, & figura quadam, quia ſufficit ad methodum dialecticam, ea oĩa quodam mõ oĩno cognoſcere. probabilia. n. & ea quæ per probabilia oſtendunẽ, ſeparata ſunt à ſcientiali certitudine, & propoſita ſunt talia. Q̃uo. n. fiant ſyllogiſmi, quotq; in figuris, & quot ſinguli ſint, quiq; demſ̃atiui, & qui non, qui perfecti, qui imperfecti, quę ſyllogiſticæ, & a ſyllogiſticæ complicationes, de quibus definiens litigioſum ſyllogiſmum quodãmodo mentionem fecit, & vſ̃iter quę ad tractationem ſyllogiſticam conducent, in prioribus analyticis explicatũ eſt diligenter. De ipſa vero demſ̃one, ac definitione in poſterioribus locutus eſt. de definitione vero etiam in libris metaphyſicæ verba fecit. verum de omnibus generibus hic quoque meminit, ſed ſuperficietenus. nam ſiquis huc transferat ea quę in illis libris ſunt dicta, profecto is terminos dialecticæ prætertibit, quæ ex probabilibus argumentatur.

Conſequitur, vt ad quot, & quas res hoc negotium conducat, explicemus. vtile igitur eſt ad tria, ad exercitationes, ad colloquia, ad philoſophiæ ſcientiam. eſſe autem vtile ad exercitationem ex hoc patet, quod methodum habentes facile de propoſito argumẽtabimur, ad colloquia vero, quod multorum philoſophorum opiniones annumerantes, non ex iis quæ extranea ſunt, ſed ex propriis dogmatibus contra eos ſermocinabimur tranſmutantes quicquid minus recte nobis dicere videbuntur. ad philoſophia vero ſcientiam, quod in vtrãque partem dubitare valentes, facile in ſingulis verum, & falſum cernemus.

Cum dixerit, quid ſit dialecticus ſyllogiſmus, & quã in re differat ab aliis, ꝙ videlicet ex probabilibus ratiocinatur, conſequenter nunc oſtendit, ad quot quaſq; res vtilis ſit dialectica. ad hanc. n. methodũ horum oĩum cognitio neceſſaria eſt: ſiquidem ij, qui dictorũ vtilitatem ſciunt, ad ea promptiores reddunẽ. Sed quia ponit dialecticam eſſe per probabilia, videtur aũt Phia circa vera, & oſtenſionem per vera verſari, quæ à tractatione probabilium ſeparata ſunt: nunc oñdit dialecticam eſſe vtilem ad Phiam, & verorum inuentionem: & hanc facultatem non eſſe à Phia ſecretam. Vtile igitur, inquit eſt ad tria. ait hanc tractationem eſſe vtilẽ ad tria: ad exercitationem, appellat aũt exercitationem, vel eã quæ fit, cum aduerſus aliquos diſputatur, nam capientes aliqua problemata de his quæ diſſerẽda ſunt, & exercentes tentamus per probabilia argumentantes aliorũ ſñiam infirmare. vel exercitationem appellat argumẽtationem in vtranq; partem. nam apud veteres in vſu erat ea forma argumentandi. & multa colloquia in hunc modum fiebant, & non in libris, vt nunc facimus. tunc. n. libri non erant, ſed ꝓpoſita aliqua opinione in ea diſcutienda ſeſe exercebant, vt inuenirent argumẽta probabilia, quibus eam infirmarent, & confirmarent. Sũt etiã tales Ariſtotelis libri, & itẽ Theophraſti, in qbus in vtrãq; partem diſputaẽ. vnde ait dialecticen vtilẽ eſſe ad talẽ exercitationem. habentes. n. aliquam methodũ argumenta inueniendi, quæ eſt locorũ cognitio, facile poterimus argumentari. nã vt in rhetoricis declamationibus cũ poſſumus problemata diuidere, & contueri ordinem capitũ, facile argumentamur, ſic ẽt in dialecticis, qui ſciũt methodũ, facile argumẽtis ad ꝓpoſita oñdenda abũdabũt,

Hæc

Hæc etiam exercitatio vtilis eſt ad quæſitorum, & verorum inuentionem, vt ipſe etiam ait, cum.d.eam eſſe vtilem ad phiam.longe.n.prius aīum parat.nam vt corporis exercitia arte facta bonam habitudinem corpori inducunt, ſic etiam exercitia animi ſm methodum facta, propriam habitudinem aīo ingerunt. propria aūt animi habitudo eſt dialectica quatenus verū inuenit, & iudicat. Addit poſtea ſm vtilitatis genus, cū ait eam eſſe vtilem ad congreſſus, vbi vocat congreſſus, & conſermocinationes ea colloquia quæ contra multos fiunt, quæ ſcire oportet eos, qui in publico verſant. qui cum inter ſe diſſerunt, non poſſunt ex veris, & demrātiuis de cōibus loqui. cum neq; eorū principiū intelligant, neq; doceri ſe vllo modo patiant. quāobrem ne ab illis quidē iuuari poſſunt, quorum principium non intelligunt. ꝙ ſi per ꝓbabilia, & ea quę illis ēt vident, colloquia faciemus, ꝑfecto ex ipſis dictis ſequet, vt facile mutent per eiuſmodi rōnes, ſi quid non eſſet ab eis recte propoſitū. nam ſi ei qui putat voluptatem eſſe bonū, eiq; deſeruit, aliquis dicendo voluptatem eſſe gñationem in naturam ſenſibilem, & talem naturam non poſſe bonum eſſe, qa gñatio imperfecta eſt, & nullum imꝑfectum eſt bonū, velit oñdere voluptatem non eſſe bonum: is nihilo plus aget, ꝙ antea fuerat, cū neſciat quid ſit id, de quo ſit ſermo. ſin aūt à ꝓbabilibus, & cōibus incipiens ab eo quæreret, an ei videret bonum bonos facere, vt calidum calidos, & albū albos, hoc ille negaret, tum alius ſequeret dicens an voluptas bonos efficere ei videret ꝑfecto reciperet nō efficere, qđ eſt manifeſtum, & ita concluderet ex iis quæ illi ꝓbabant, voluptatem nō eſſe bonum, & ita ei pſuaderet. nā veriſimile ei videbit id qđ ꝓbat ab eo, qđ ipſe poſuit. Tertium pterea vtilitatis genus ponit, cum ait, eā eſſe vtilem ad ſcias phicas, & ad cognitionem, ꝙ ex ſcīa habet .i. ad veri cognitionē, & inuentionem. dixit aūt ſcīam phiæ, naturalem, moralem, logicam, & eam ꝙ eſt de iis ꝙ ſunt metaphyſica. qui.n. videre poſſunt ꝓbabilia, ꝙ in vtranq; partem diſputanti cōferunt, & ad vtrāq; partem argumentari, ij facile inuenient in vtra parte contradictionis verum ſit, ſiquidem vtrāq; cōtradictionis partem examinēt. Vt.n. iudex qui vtrāq; partem audit, quid iuſtum ſit, videt: ita ēt in quęſtionibus phicis vſu venit. nā in multis difficile eſt inuenire, niſi quis in vtrāq; partē prius argumentet. Ad hoc ēt videt referri Platonis dictum in Parmenide cum ait, dum iunior es aſſuefacito & verſator in ea ꝙ inutilis videt, & à pleriſq; garrulitas nuncupat, vt verum poſsis agnoſcere. Præterea qui nouit naturā eius qđ eſt aptum ad pſuadendū, nunꝙ turbabit ab eo, tanꝙ verum ſit, ſed diſcernet ea, ꝙ vera vñr ab iis quæ non vera ſunt facta cōparatione inter ſe. nā qua rōne aliquod verum quis nititur occultare, ea aliquis optime exercitatus ab illo nō decipiet. Adde eum fore inuentorem eorum, quæ vera vident, & talia ſunt probabilia, & fiet aptior ad hanc veri inuentionem. Itemq; ſi oporteat aliquem de quadam re recte, & apte diſſerere ita, vt dubitationes, quæ de illa erunt ſciat reſoluere, certe patet eſſe vtile, exercitatū eſſe in illis dubitationibus, ꝙ de illa re poſſunt contingere. ita.n. earum etiam ſolutiones cognoſcet.

Vtile ēt eſt ad prima prīcipia, quæ ſunt in vnaquaque ſcīa.n. nam ex propriis principiis ſcīæ propoſitæ non pōt aliquid de eis dici, quia ſunt prima oīum principia: ſed neceſſe eſt, vt de illis tractetur per ea probabilia, quæ ſunt in ſingulis. id aūt eſt dialecticæ maxime proprium. ea.n. cū inquirat, ad principia omnium methodorum viam habet.

Cum dixerit ſuperius dialecticam eſſe vtilē ad tria, & quænam ea ſint, expoſuerit: illis tribus addit quartū, etiam ſubdiuiſionem quandam tertij facit. Tertium aūt erat, eam eſſe vtilem ad philæ ſcīas. ſi.n. vtilis eſt ad prima cuiuſq; ſcīæ, erit ēt vtilis ad prima, quæ circa primā phiam ſunt: ſiue etiā hoc præterea addit. qđ vero adiungit, eſt, dialecticam eſſe vtilem ad principia vnius cuiuſq; ſcīæ nulla.n. diſciplina de ꝓpriis principiis ſuis poteſt dicere: quia ſi de illis loqueretur, oporteret eam tractare principia ſua ſcientifice, eaq; demrāre ex prioribus (ſiquidem tales ſunt ſcientificæ, & demrātiuæ probationes) & nihil principiis prius eſt. Ex quo fit, vt quę egent principiis alicuius conſtitutionis ſm ſcīas, eo qđ ꝑ vera, & prima non poſſunt oñdere, ea erunt ex ꝓbabilibus oñdenda, & de eis fides facienda, quod eſt dialectici proprium. Eſt etiā eius proprium inductionem ꝓpoſiti cōſtituere, vt ipſe dicet. & maxima fides ꝑ inductionem principiis accedit. Igit tanꝙ dialecticus dicet de ꝓpriis initiis ſcīarum, vel vt dialecticus de ſe ipſo. Qđ ſi vtilis eſt ad principia vniuſcuiuſq; ſcīæ, erit etiā, vt dixi, ad phiam, & eius principia tradet. & ita hoc poterit eſſe adiunctum, vt dicat eam eſſe ad phiam accōmodatam. Sed addit etiam eſſe vtilem ad alias ſcīas, quod perſpici poteſt ex eo quod ipſe ſæpe aliquid oñdens, addit hoc, logice.i. dialectice ſe oſtendere: quaſi non nulla de phicis egeant hmōi probationibus, qualis eſt hæc, omne corpus plano determinatū eſt, qđ eſt probabile, quia ponit ſuꝑficiem eſſe corporis terminum, vt ipſe in phyſicis vtebat, oñdens non eſſe aliquod corpus infinitum: cui addens, nihil definitum eſt infinitum, nullum corpus eſſe infinitum concluſit. Nunc vero oñdendum eſſe vr, pertinere ad dialecticum de principiis dicere. Geometra.n. ponit in principiis ſuis ſuperficiem eſſe, quę ſolum habet longitudinem, & latitudinem, & lineam eſſe longitudinem ſine latitudine, & punctum, cuius nō eſt pars. His dictis quidā repugnant, & dicunt nullā magnitudinem poſſe habere ſolū duo īterualla, & minus vnū. aiunt ēt punctum vliter nihil eſſe. nihil.n. eſt id, à quo cum aliquid auferet, ipſum non diminuit, nec ſi additur quicꝙ, auget, vt Zeno Eleates dixit. qđ.n. ſine interuallo eſt, nullā phantaſiam pōt accipere: ſed hoc geometrice ꝓbari non poteſt dialecticus aūt non dubitabit ea ex ꝓbabilibus confirmare. nā ſumens ꝓbabile hoc, ſuꝑficiē eſſe finē corporis, & finē eſſe diuerſum ab eo, cuius eſt finis, & id inductione ſtabiliens, ſuꝑficiē diuerſam eſſe à corpore concludit, hoc eſt ab eo qđ trina dimenſione ꝑditum eſt. alia vero tres dimēſiones hēre non pōt. ſiquidē ita eadem eſſet qđ corpus. eſt.n. in hoc corporis eſſentia. Et tñ vr habere longitudinem, & latitudinem. igit fieri non pōt, vt ꝓfunditatem habeat. ergo duas ſolum dimēſiones longitudinē, & latitudinē habet. Eadē quoq; rōne oñdit lineam eſſe longitudinē abſq; latitudine. nā cum ſit finis ſuꝑficiei, nō eſt ipſa ſuꝑficies: ſed vr habere longitudinē, erit ergo longitudo carens latitudine punctū vero eſt finis lineæ, ꝙ tantūmō habet longitudinē. & eſt diuerſum ab ea, illāq; dimēſionē non hēt. qđ vero nō hēt longitudinē, eſt expers dimēſionis: qm oīs dimēſio eſt cū lōgitudine. De ſigno ꝓbabiliter quoque hoc pacto dici pōt. Signū ſi dimetit vel ad vnū vel ad duo, vel ad tria dimetitur. ſi ad tria, erit corpus, ſi ad duo, ſuꝑficies, ſi ad vnū, linea, ſed nihil horū eſt: ergo ſignū eſt dimēſionis expers. Ac re vera oīs finis magnitudinis alicuius vno interuallo minor eſt illa magnitudine, vt ſuꝑficies corpore, cuius ſuꝑficies eſt finis: & linea ſuꝑficie. eſt ēt ſignū lineæ finis. igit minus eſt linea vno interuallo. ſed linea vnum interuallū ſortita eſt, cuius finis non eſt, & ita dimēſione caret. & ita principium nō eſt id, cuius eſt principiū atqui ſignum eſt principium pri-

primæ dimenſionis quæ eſt longitudo, ergo eſt dimenſione carens quod etiam ita eſſe poteſt dialectice probari ſic, oĩs finiti eſt aliquis finis: finis eſt diuerſus ab eo, cuius finis eſt (neq;.n.idem eſt finis & id, cuius eſt finis) & lineæ finitæ eſt aliquis finis, & diuerſus à linea, ſed linea nõ eſt ſignum. neq;.n. poſſumus dicere finem lineæ eſſe planũ, aut corpus, qm̃ hæc ſola in dimenſione ſunt. Simili quoq; modo dialecticus. de unitate demonſtrabit eam eſſe indiuiſibilem, Quo cõmenſuratur oĩs numerus, illud eſt minimum in numero, unitate aũt numerus oĩs commenſuratur, ergo unitas eſt quid in numero minimum. ergo eſt indiuiſibilis, & ita quod in numero eſt, neq; eſt numerus, id diuidi non poteſt, & unitas eſt hmõi. Hoc aũt.i. dialecticæ maxime ꝓprium, ſignificat ex ꝓbabilibus ratiocinari: uel id dixit, ꝑp rhetoricam, quia ipſa etiam ex hmõi concluditur. & quia Pħus qñque ex iis facit rationes, ut diximus. nam cum conſiſtat in quærendo, ad oĩum methodorũ principia uiam habet. Hoc uero loco methodos dici artes, & ſcias ipſe Pħus clarũ fecit cum dixit, ad principia oĩum methodorum, in quo pro ſciarum dixit methodorum. qđ uero dicit, cum inquirat, ſignificat eam eſſe inquiſitione, & argumentationibus inueniendis conſtitutam.

Perfecte aũt hanc methodũ habebimus, cum ita nobis accidet, vt iis qui in rhetorica, medicina, & cæteris hmõi facultatibus verſantur: hoc eſt ſi ex iis quæ contingũt, faciamus quę velimus. nã neq; orator oĩ modo perſuadebit, neq; medicus ſanabit: ſed ſi ex iis, quæ cõtingũt, nihil omiſerit, illum ſufficienter habere diſciplinam dicemus.

Cum explicuerit quid ſit ſyllogiſmus probabilis, & dialecticã in tali ſyllogiſmo verſari, docueritq; ad quot, & quæ ſit vtilis: nunc qđ dialectici opus ſit, declarat, & qñ, & qũo hanc methodum perfecte habere poſſimus. Facultates aũt appellauit medicinam, gubernatoriam, & dialecticã, vel quia in eis ineſt, vt bene, & male vtantur: vel potius quia, cum ſint coniecturales, non ſunt in aliquo determinato, ſed opus habent propria intelligentia ad coaptanda accidentia, & ordinanda ea, quæ fiunt, quęq; dñr, vt ita ordinata vtilia ſint, vel appellauit facultates cõi noĩe artes, tanq̃ eas habitus dixerit, & ita intelligendum eſſet de illis artibus, quæ ſunt in coniectura. Dicit nos eam perfecte habituros, qñ nihil reliquemus ex accidentibus ad diſſerendum ꝓbabiliter de propoſito. neq;.n. opus dialectici eſt, ſemper adducere in repugnantiam eum cum quo diſſerit: quẽadmodum non eſt ẽt oratoris ꝑſuadere, ſed vt nihil relinquat eorũ, quæ ad faciendam fidẽ pertineant. Eadẽ ratio eſt in medicina, & gubernatiua, & oĩbus artibus coniecturalibus. Medici.n. opus eſt, oĩa facere quæ ad corpus pertinent, non ſanare. qđ ſiquis dicat hoc ad medicum ſpectare, certe ẽt non medicus erit medicus, & medicus non erit medicus. quia & illi qui medici non ſunt, plerũq; ægrotos ſanant, cũ aliquid ſalutare adhibent & medici plerũq; nõ ſanant, qđ faciunt qñ malum eſt maius, q̃ auxiliũ medicinæ, niſi cũ non ſignificat facile caſurũ. Id ẽt in gubernatrice euenit. In rhetorica.n. & dialectica eſt eadẽ rõ. Sępe.n. non eſſe magnã copiã argumentorũ, vel ad concludendũ propoſitũ, vel ad ꝑſuadendũ auditoribus, accidit præter naturã quæſtionis: ſe eius rei non eſt cã dialecticus, aut orator. nam in his artibus nõ fit iudiciũ ab aduenientibus finibus, vt fit in arte domus ædificandæ aut telæ texendæ, & aliis artibus factiuis: in quibus per quaſdam vias definitas, & ordinatas ꝓceditur & actio fit in oĩbus pari modo, & eorum opus non poteſt fieri à fortuna. In his aũt finis eſt ꝓpoſitũ opus ſequi ex iis quę eius cauſa ſunt facta, quocirca cum bene, & artificioſe fiant, quæ ante ipſas ſint, ipſum opus declarat. in artibus autem coniecturalibus non oĩno cum iis quę arte fiunt, conueniunt ea quorum cauſa illa fiunt. cauſa eſt, quia in his aliqua fiũt à fortuna, & non ſunt determinata ea ex quibus fiunt illa quæ ſunt eis ſubiecta. quãobrem id qđ fit ab iis artibus, non eſt illorum artium finis. ut fit in iis in quibus cum ſint aliqua definita, aliquid efficit, & ſine illis nihil fieret. at in his opus eſt finis, & ſignum, vt dixi, oĩa ex arte eſſe facta. neq;.n. aliter eſſe factum. vel ẽt opus in oĩbus artibus eſt actio facta per propria inſtſa ſ̃m habitum, & artem in propriis: finis aũt in quibus opus eſt tali materia, & non quauis, non eſt ſolum opus ſed id cum opere ea ẽt habet. Medici.n. eſt officium, vt oĩa agat quę poſſit, quo ægroti corpus ſanet, finis vero ſanatio: cuius cauſa illa facit, qđ indiget aliis quibuſdã pręter ea quæ facta ſunt, vt ſ̃m medicinã ſit. In definitis.n. ſimili mõ ſe habet finis in ipſis, vt facere ſ̃m artem. in cõiecturalibus non eſt finis in artifice, vt neq; eſt ẽt beari in ꝓbis hoĩbus, ſi non ſolum bonum, & honeſtũ ſit.

Imprimis igitur conſiderandũ eſt, ex quibus methodus hæc ſit. Si.n. ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes exiſtant, & quo pacto eis abundemus: certe habebimus ſufficienter quod nobis propoſuimus.

Cum primum dixerit ea quæ pertinent ad dialecticã (erant.n. hæc, propoſitum huius methodi, eius dñia ad alias ſyllogiſticas methodos, vtilitas quæ ab ipſa prouenit, & finis iudicatio) conſequenter.d. de iis, ex quibus ipſa habet ſuum eſſe, & ex quibus conſtat: & quorũ ſtudia appetere debeat is, q futurus eſt dialecticus. & quorum cognitionem habere, & quę facere poſſimus, vt ſimus dialectici. cognitio.n. dat nobis vtilium poſſeſſionem. ea eſt, vt cognoſcamus cuius eſſe in quo ſit: horum aũt vſum dat nobis locorum traditio. Imprimis igiť, inquit, conſiderandũ eſt, ex quibus methodus ſit. qđ ipſe addens, inducit, ſi.n. ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orões exiſtant, & qũo eis abundemus, habebimus ſufficiẽter id qđ nobis ꝓpoſuimus. Ex quibus, inquit, methodus ſit. Nam ſi nõ ſumať quot modis ſint ea ex quibus, & in quibus eſt methodus, certe neq; diſciplina, neq; cognitio eorũ fieri põt. ſingularia.n. ſunt iſinita. Id qđ ait, eſt, ſi nos nouerimus ex quibus methodus dialectica, & in qbus ſit, & didicerimus ad quot & qualia, & ex quibus ſyllogiſmi dialectici fiant. Qđ vero ait, ad quot, & q intelligendũ eſt de ꝓblematibus, vt dicet. nã dialecticus loquiť de quodã ꝓblemate propoſito, & de eo ſyllogiſmum facit. quare cognoſcendũ eſt quot, & q̃ ſint dialecticorũ ꝓblematũ gñа. Illud aũt (ex quibus,) de propõnibus dictũ eſt. non tñ ſimpľr illud (ex qbus,) ſignificat ex quibus propõnibus, ſed.d. etiam de eis hęc verba, ex quot, & quibus, quia nõ ex omni propõne fit dialectica ratiocinatio. ſi ergo ſciuerimus quot, & qualia ſint ꝓblemata dialectica, quot.ſ. gñe, qualia vero.i. quæ, nondum tñ ſciuerimus q̃ ſint ea genera, ſi tantum mõ cognouerimus eſſe quatuor, neq; ẽt noſcemus propoſitiones ex quibus fiunt ſyllogiſmi de his q̃ſtionibus. Nam qđ.d. orões, ſignificat ſyllogiſmos, vel inductiones. eſt.n. inductiua ratio ad dialecticum ꝑtinens, vt dicet. Ad hæc ſi nouerimus qua rõne abundare poſſimus his, qđ uel de ꝓblematibus intelligendũ eſt, & propõnibus, quia non oẽ problema eſt dialecticũ ſed illud quot ipſe deinceps explicabit: uel id ſolum de propõnibus, ex quibus fiunt ſyllogiſmi, dixit qũo abundare eis poſſimus. Vel dixit. Qũo eis abundemus: de orõnibus dialecticis, hoc eſt de ſylliogiſmis, & inductiõibus: cõſiderabimus.n. ex qbus ſit methodus dialectica. Id vero eũ dicere docet cũ ait, & qũo eis abũdemus, orõnibus enim,

de

de quibus dixit,ſed nõ de ꝓblematibus,& propõibus. Id etiam manifeſtũ fiet quod ipſe poſtea dicet de problematibus,& ꝓpoſitionibus dialecticis. & quid vtrũque eorum ſit,docebit. Dicet.n. omne dialecticum ꝓblema, itemq́; propoſitiunem eſſe ad aliquid pertinens, vel ad electionem,vel ad fugam,vel ad veritatem,& cognitionem vel ad aliquid quod ad hæc conducet. & qa ipſe dicet inſtr̃a,quibus ſyllogiſmis abundabimus, eſſe quatuor. quod videtur dixiſſe, explicans qũo iis poſsimus abundare. atq; hæc quidem abundantia ex inſtr̃is & locis nobis ſuppetit. Vel etiam ꝓpoſitionum, & problematum abundantia ad abundantiam ſyllogiſmorũ nobis ad iumento eſt,vt ipſe poſt exponet. Poteſt etiam id quod ait.Primum igitur conſiderandum eſt,ex quibus methodus ſit,idem valere,quod hoc,Primum cõſiderandum eſt,ex quibus aliquis dialecticus fieret. nam qui ſcit in quo ſit eſſe ipſius dialectices,idem ex quibus aliquis dialecticus fiat,nouit. Imprimis.n.demonſtrare oportet,ex quibus aliquis fieri dialecticus poſsit: deinde ea ad efficiendum dialecticum traducere. Non.n.ſatis eſt ad efficiendum dialecticũ, ſcire in quibus ſit dialectica. Vel illud quod ait, Imprimis igitur conſiderandũ eſt,in quibus eſt methodus idem eſt quod hoc, in quibus eſt methodus tanq̃ in materia, & inſtr̃is ſic. Poſt.n. horum cognitionem eſt locorum traditio', è quibus eſt eorum poſſeſsio. Tum vero quod ait,ſi ſumpſerimus ad quot, & qualia, & ex quibus orationes exiſtant, poteſt non ſolum intelligi de ſyllogiſmis, ſed etiam cõius de orationibus dialecticis. Certum.n.eſt ſyllogiſmos dialecticos de quæſtionibus fieri. nam propoſitio dialectica eſt interrogatio repugnantiæ, ex interrogatione nullus ſyllogiſmus fit,ſed ex reſponſione, quæ ad illam interrogationem adhibetur. Id.n.eſt propoſitio ſyllogiſtica. At nunc non loquitur de eiuſmodi propoſitionibus,ſed de dialecticis,quæ ſunt interrogationes. & propterea.d. eas quæſtiones,& propoſitiones eſſe pares,modo tñ differre problema à ꝓpoſitione. Igitur quod ait, tale eſt:ſi ſumamus ad quot,& qualia,& ex quibus ſint orationes dialecticæ. Vel ſi etiam non ex iis propoſitionibus dialecticis coniunctis ſyllogiſmi fiunt, ſed ab iis ſumuntur etiam propoſitiones,quæ ad faciendum ſyllogiſmũ coeunt.nam interrogatio eſt cauſa reſponſionis, ex qua fit ſyllogiſmus,quam ét ſumptionem vocant. Vel qđ ait,ſi ſumpſerimus ad quot,& quæ, & ex quibus ſint or̃ones, non dixit de dialecticis or̃onibus,quod ait,ſunt aũt numero paria hæc:ſed cõiter, & vl̃iter. oĩno.n.æquales,& eædem ſunt quæſtiones,& propoſitiones hmõi, vt ſunt ea quæ ſunt in contradictione propoſita, & adducta. Et tñ dialectica problemata non eadem ſunt cum dialecticis propoſitionibus vt poſtea dicet. Hoc autem eam vl̃iter docuerit,quod ſunt genera quæſtionum, & propoſitionum,& quid differat quæſtio à propoſitione,deinde ſeparat quæſtiones dialecticas,& propoſitiones ét dialecticas ab aliis. Sed propoſitio,de qua nunc.d.quam ait eſſe eandem cum problemate, eſt dialectica. Dialectica.n.propoſitio eſt interrogatio repugnantiæ. Vel nõ ſimpliciter,ſed in hac eſt,dialectica, fit vero dialectica, quando ſumitur eſſe probabilis. Et quicquid ita propoſitum erit, erit tanq̃ problema dialecticum propoſitũ: & omnis propoſitio ita propoſita erit tanquam dialectice propoſita. Proprie autem problema dialecticum, & quæſtio dialectica erit,quando habebit probabilitatem in vtranque partem,& erit probabilis, & alia omnia habuerit,quæ in ſequentibus exponet.

Igitur ea ex quibus fiunt orationes, & de quibus ſyllogiſmi ſunt,numero æqualia,et eadem ſunt. Fiũt.n.ex propoſitionibus orationes', & problemata ſunt ea, de quibus fiunt ſyllogiſmi. Omnis autem propoſitio, & omne problema,aut genus,aut proprium,aut accidens ſignificat.

Quia dixit, eum qui futurus ſit dialecticus, debere ſcire ad quot,quaſque res fiunt dialecticæ orationes, & per quæ,ſ.per problemata,& propoſitiones:de eis nunc verba vl̃iter facit,& ait problemata,'& propoſitiones eſſe pares numero, & eaſdem, & ea ſunt de quibus fiunt ſyllogiſmi:& ꝓpoſitiones ex quibus ſunt orationes, & cauſæ ſyllogiſticarum propoſitionum, qm̃ ex talibus ſyllogiſmi efficiuntur. Nunc vero cum dixerit ea de quibus, & ex quibus fiunt orationes eſſe paria, & æqualia, & docuerit quæ nam ſint,de quibus or̃ones fiũt,ſ.ꝓblemata:& ex quibus fiũt orationes, videlicet propoſitiones ea eſſe paria docet cum ait, Omnis autem propoſitio,& omne problema. Nam eiuſdem rei ſunt indicantia,& in eadem re ſunt problema,& propoſitio. Deinde vero,vt addet,modo prolationis,qui in dictionibus eſt differunt inter ſe. nam interrogatio cum vtrum, quod Græce dicif πότερον, eſt problema. ſi vero ſi cum hoc verbo num quod Græci dicunt ἆρά γε,erit propoſitio. ita perſpicuum eſt problemata hoc eſt quæſtiones dialecticas,& propoſitiones eſſe eaſdẽ,& pares inter ſe.de iis enim Philoſophus loquitur. Diſtinguit autem genera problematum, & quæ ſint docet, & ea ad methodum reducit. Imprimis autem eorum diuiſio eſt tripartita, in genus,in propriũ,& in accidens.deinde proprium diuidit in diffinitionem,& proprium quod non eſt definitio,quod hononymo cum communi proprio nominatur: docet problematum genera eſſe quatuor, quod ita eſſe ex inductione probat. Si omnis propoſitio,& omne problema aliquid horum ſignificat, & nihil præter hęc ab vllo problemate declaratur,ſequitur vt hæc tot,& talia ſint problematum genera. deinceps vero idem quoque ſyllogiſmo cõfirmatur. id quod nos dicemus, cum ipſe eius faciet mentionem. Poſſumus.n.etiam hoc pacto ſyllogiſmum facere. Omne problema dialecticum habet quendam terminum prædicatum, qui de aliquo termino ei ſubiecto dicitur:oĩs terminus prædicatus de aliquo ei ſubiecto, vel de eo prædicatur in ſubſtantia, vel non:ſed qui in ſubſtantia prædicatur,vel prædicatur tanquam definitio,vel tanquam genus,& non aliter:qui vero non in ſubſtantia,vel vt proprium,vel vt accidens prædicatur,& non alio modo:quare omne quod de aliquo in ſubſtantia prædicatur,vel non in ſubſtantia, vel prædicatur vt definitio, vel vt genus, vel vt proprium, vel vt accidens,& nulla alia ratione:ergo omne problema dialecticum habens terminum de aliquo prædicatum,illum habet, vel vt definitio, vel vt genus, vel vt propriũ,vel vt accidens,& non aliter,nam quod in ſubſtãtia prædicatur,ſi æqualiter dicatur,eſt eius definitio: ſi in plus genus. nam & differentia eſt talis. nihil.n.alio inferius de ſuperiore ſecundum naturam prędicatur. ex quo fit, vt quæ de ſubiecto ſubſtantialiter prædicantur, ſint,vt dixit,vel vt definitiones,vel vt genera prædicata. ſin autem non ſubſtantialiter prædicentur de ſubiecto,vel ſoli ei inerit,& retro de illo prædicabitur,& erit proprium,& vel nec ſoli, nec omni, & erit accidens. & præter hæc non inuenieť alius modus affirmatiue prædicandi. Videtur autem proprium ab accidente differre,quod proprium omni ſoliq́; rei ineſt. Quamobrem omne problema neceſſario per prædicatum ſignificat, aut genus,aut definitionem,aut proprium,aut accidens eſtq; hic ſyllogiſmus in prima figura,de quo in ſequentibus apertius dicetur. nam ipſe Philoſophus per alium ſyllogiſmum idem demonſtrabit.

Differentia.n.cũ generalis ſit, erit cũ genere ordinãda.

Cum dixerit omne problema, & omnem propoſitionem declarare, vel genus, vel definitionem, vel proprium vel accidens, quia poteſt etiam eſſe prædicatum differentiam declarans, ne quis putaret differentiam extra excluſam eſſe, & non fuiſſe ab eo factam integram diuiſionem, & addidit, Etenim differentia cum genere ordinãda eſt. Sed quare differentia eſt generalis, quia eſt in ſubſtantia eius, de quo prędicatur, vt etiam genus. & vtraque ſunt complettiua vniuſcuiuſq; eorum, quorum ſunt propria. Et quia ipſa in plus eſt, & de pluribus, & ſpecie differentibus dicitur. Differt autem ſolum à genere, quod ipſa non dicitur in quod quid eſt. quia differētia per ſe ipſam ſumpta videtur potius ſpeciem, quá compoſitum ſignificare, in quibus eſt huiuſmodi ſubiectum: at genus vtrunque declarat. ſpecies autem non eſt ordinata cum his. quia quęſtio de generibus, & drĩis ſit de illis ſubiectis, quorum ſunt etiam definitiones, nam genere, & differentiis ſiunt definitiones, & huiuſmodi ſunt ſpecies. igitur oportet ſubiecta eſſe talia. Quod ſiquis prædicabit ſpeciem, is capiet ſubiectum indiuiduum, cuius neque differentia eſt, neque definitio. Si vero de aliqua ſpecie ſit problema quod habeat quæſtionem, patet id eſſe genericum. nam & ſpecies de multis dicitur, & in eo quod quid eſt, non ſecus quam genus. Eſt enim natura generis ac ſpeciei, vt alteri natim dicantur ita, vt de eiſdem prędicentur.

Quoniam autem proprium aliud ſignificat quod quid erat eſſe, aliud autem non ſignificat, in ambas has partes proprium diſtinguatur. & illud quod quid erat eſſe ſignificat, definitio nominetur: alterum vero communi nomine proprij vocetur proprium. Igitur manifeſtum eſt ex iis quę dicta ſunt, ex hac diuiſione quatuor omnino effici, aut proprium, aut definitionem, aut genus, aut accidens. Nemo enim opinetur nos dicere vnumquodque horum per ſe prolatum eſſe propoſitionem. aut proplema: ſed ex iis problemata, & propoſitiones fieri.

Diſtinguit hoc loco proprium, & docet proprium, duo gña quæſtionum continere. Nam qm̃ proprium partim ſignificat quid ſit eſſe rei, atq; eius ſubſtantiam cuius eſt proprium declarat, partim non ſignificat, & quod quid erat eſſe, eſt definitio, proprium in definitionem, & in proprium diſtribuatur. quod proprium non ſignificet ſubſtãtiam eius, cuius eſt proprium. quod cõi nõie proprij appelletur proprium. multa.n. ad cõia, & ad genera hononymiam habent, vt nigrũ, quo ſcribimus, ad cõe nigrum: vt homo olympicorum certaminum victor ad hoĩem cõem. veluti etiam iuſtitia quę eſt cõis & particularis. Simpliciter autem proprium erit, quod ſoli, & toti ineſt. Eius autem diuiſio eſt, ſignificare ſubſtantiam rei per orationem, vel non. Iam vero cum proprium bifariam diſtinxerit, ait eſſe perſpicuum, ex hac diuiſione eſſe quatuor genera quæſtionum oĩa. quæ cũ nõiaſſet, intulit, Nemo.n. opinet, nos dicere vnũquodq; horum per ſe dictum eſſe propoſitionem, aut problema. quorum verborum hic eſt ſenſus, Ne quiſquam putet nos dicere nõia hæc prædicta eſſe problemata, qm̃ diximus accidere, vt ita oĩa quatuor problemata ſint, vel definitio, vel genus, vel proprium, vel accidens. neque.n. poteſt nomen eſſe problema, aut propoſitio. vel ſenſus eſt hic, Nemo exiſtimet definitionem ſimpliciter dictam, vel proprium, vel genus, vel accidens eſſe propoſitionem, aut problema dialecticum. Opus.n. eſt in eis eſſe quędam ordinem, & quandam prolationem, vt fiat problema, propoſitio. nam qui ait, homo eſt animal terreſte bipes, is neque problema, neque propoſitionem dialecticam dixit. Itemq; qui dixit, Homo eſt muſicus, vel homo eſt aĩal, vel homo eſt riſibilis: ſed ex iis reformatis fiunt, & problemata, & quæſtiones, Eſt.n. problema hoc, vtrum homo eſt animal terreſtre bipes nec ne? idq́ue ex definitione hominis factum eſt. & tamen non eſt eius definitio. In aliis res ſe habet eodem modo, vt ipſe ex iis quæ infert, declarat.

Problema, et propoſitio differũt modo. nam cũ dicitur putaſne aĩal terreſtre bipes eſſe hoĩs diffinitionem? & putaſne aĩal genus eſſe hoĩs? propoſitio ſit. Si vero ſic dicatur, vtrum aĩal terreſtre bipes ſit hoĩs diffinitio nec ne? fiet problema. In aliis eodem modo: ex quo ſit, vt propoſitiones, & problemata ſint paria numero. ex omni.n. propoſitione facies problema, ſi modum commutabis.

Cum dixerit propoſitionem, & problema idem eſſe, (Nam ſingula quatuor problemata aliquid ſignificãt.) nunc differentiam eorum docet, ex qua aliud propoſitio, aliud problema nominatur. in quo docet etiam, quo problemata à prædictis quatuor oriantur. De propoſitione autem dialectica ſermonem facit. ea.n. eſt interrogatio. itaq; problematis, & propoſitionis differentiam dicit eſſe in modo quodam. Si enim propoſitioni appoſuerimus hoc verbum, vtrum, fiet problema, vt vtrum mundus ſit globoſus an non. Illud autem, putaſne, eſt propoſitionis ſignum. vt putaſne mundum eſſe ſphęricum an non? id quod Ariſtoteles non appoſuit, & ita mancus eſt textus. Hęc vero differentia quam expoſuit, ex vſu quodam, & conſuetudine emanauit. Problemati namq; conuenit ratio propoſitionis in interrogatione. interrogatio enim eſt etiam contradictionis interrogatio, ex qua conceditur reſponſori, vt vtram contradictionis partem velit, eligat. & huiuſmodi eſt etiam problema. vel differt, quia interrogatio eſt petitio reſponſionis alterius partis contradictionis & problema non eſt petitio reſponſionis, ſed vt oſtendatur altera contradictionis pars. itaq; problema videtur eſſe ſimile propoſitioni interrogatiuæ. eſt.n. petitio probationis, & dialecticæ orationis, & dialecticæ interrogationi propoſitio eſt ſimilis. quod ſiquis voluerit horum diſcrimen afferre, dicet problema interrogare contradictionem, & propoſitionem interrogare alteram partem contradictionis. quia & ipſe dixit, de problemate loquens vtrum animal terreſtre bipes eſt hoĩs definitio an non? illa verba an non addidit in propoſitione ſatis eſt alterum tm̃ poni, vt putaſne animal eſſe hominis genus? quod omiſſum ſit, dicet aliquis hanc eſſe eorũ drĩam. Itemq; quonam pacto erit hæc definitio propoſitionis dialecticæ, quam ipſe tradit, interrogatio contradictionis? at nec etiam ſolo modo eſt eorum differentia, ſiquidem etiam problema comprehendit contradictionem, & propoſitio alteram partem contradictionis. Sed, cum in definitione, & genere differentiam problematis, & propoſitionis in prolatione eſſe docuerit, adiecit, In aliis eodem modo, ſ. in proprio, & accidente habent eandem differentiam. quare æqualia numero ſunt problemata, & propoſitiones. & huius cauſam attulit.

Eſt autem dicendum quid ſit terminus, quid proprium, quid genus, quid accidens. Eſt ergo terminus oratio, quod quid erat eſſe ſignificans.

Cum docuerit eſſe quatuor genera quæſtionum, & quænam ſint expoſuerit, nunc quid vnumquodque ipſorum ſit explicat. Eſt autem terminus oratio quod q̃d. erat eſſe ſignificans. Primum loquitur de definitione, quia eſt perfectior & omnia habet in ſe: nam genus eſt in definitione & proprium, & id quod ineſt, hoc eſt accidens.

eidens.nam hæc ex ea definiunt.quid vero nomen diffinitionis ſignificet, exponit, qđ nomen ducitur à terminis agrorũ,quibus agri ab'aliis ſeparant.Hoc vero loco licet diffinitionis diffinitionem tradat, non tñ in infinitum abibit.nam hæc eſt oĩs diffinitionis quatenus diffinitio eſt,diffinitio,& non alia alterius. Et ait diffinitionem eſſe orationem ſignificantem quid ſit eſſe rei: quod ſoli orationi ineſt.Sed hoc,qđ quid erat eſſe,tanq̃ diffinitum comprehẽdẽs intulit,ſignificat.n.quod quid eſt,eſſentiam diffiniti.hoc eſt, oratio explicans quid ſit eſſe rei.cuius eſt diffinitio. nam illud verbum erat, non eſt vſurpatum hoc loco tanq̃ ſignificet tp̃s præteritum, ſed pro eo quod eſt qui vſus loquendi eſt conſuetus.Nã apud Græcos,qui.d.hoc erat, idem.d.ac ſi diceret, hoc eſt.ita vſus eſt hoc loco erat, pro eſt. Et qui.d. quis erat pulſans fores,idem.d.atq; is, qui ait, quis eſt qui pulſat fores. Dicit.n.diffinitionem ſignificare ſubſtantiam, & eſſentiam cuiuſq; rei,& non aliquod accidens,aut aliter conſequens.cum.n.plura vnicuiq; inſint, diffinitio quæ eſſe declarat alia ſeparans ab iis quæ inſunt in diffinito, ſolũ exponit ipſius eſſe, & quatenus eſt hoc eſſe, ab aliis differre dicitur.Neq;.n.temere,neq; ſuperfluo additum eſt verbum, erat, ſed neceſſario.nam ſi, erat, ſignificat eſt,erit oratio,quæ ſignificat,quid erat, eadem cum ea, quæ quid eſt ſignificat.patet rem ꝑpoſitam eſſe eam,cuius diffinitio traditur, quod ſi ſit, omnis oratio habens aliquod prædicatum in quid de propoſito erit diffinitio eius, In quid autem prædicant̃ genera de ſpeciebus. vniuoce.n.prædicant̃. Igitur oratio quæ ſpeciem in genere ponet,erit diffinitio ſpeciei, quæ quid ſit exponet. quod verum non eſt. Igitur non ſatis fuit illud verbum erat, vt quidam putant, imprimis Antiſthenes, deinde Stoici quidam. Illud aũt verbũ. Eſſe iure additur. nam oratio ſignificans quid eſt eſſe, non eſt genus, vel aliq̃d aliud prædicatum, quod in quid dicatur. non.n. eſt hoc eſſe ipſius ſpeciei,vt genus de ipſa prædicetur,quia ſpecies, & genus ſpeciei non idem ſunt. & eſt perinde ac ſi diceretur,oratio rei ſubſtãtiam ſignificans, & quatenus eſt eius eſſentia.Qui vero dicunt diffinitionem eſſe orationem ſ̃m reſolutionem perfectè,& ęquè prolatam,cũ dicant reſolutionẽ explanationem diffiniti ſummatim, & adæquate,quæ nec excedat, nec deſit, dicũt nullam diffinitionem ab aſsignatione proprij diuerſam eſſe.nã hæc oratio, aĩal riſibile, adæquate & integre hoiem ſignificat,quia nec in plus, nec in minus ſe habet, quam homo.ſed oratio de proprio multũ differt à diffinitione quia non ſignificat in quo ſit eſſe ipſius hoĩs.riſibile aũt non eſſe hominis eſſentiam, patet ex eo, quod eſſentia perficit actionem vniuſcuiuſq;, quatenus vnumquodq; eſt. Sed riſus non eſt hominis perfectio.

Aſſignatur aũt, aut oratio loco nominis, aut loco orationis nomen. nam & quædam eorum,quæ ab oratione ſignificantur,diffiniri poſſunt.nam quicunque quouis modo faciunt aſſignationem nomine, patet eos non aſſignare rei diffinitionem, eo quod omnis diffinitio eſt oratio quædam. Accommodatum tamen diffinitioni, & huiuſmodi ponendum eſt, vt honeſtum eſſe decens.ſimiliter quoque vtrum ſenſus,& diſciplina idem ſit,an diuerſum.in diffinitionibus.n.vtrum idem ſit, an diuerſum,multa fit immoratio. Simpliciter igitur accõmodata diffinitioni dicantur oĩa, quę ſub eadem methodo cum diffinitionibus ſunt.Hæc aũt oĩa,quæ nunc diximus, huiuſmodi eſſe, ex his patet. quod ſi poterimus quid idem ſit, & quid diuerſum diſputare,facile de diffinitionibus argumentabimur, nam oſtendentes non eſſe idem,diffiõnem euertemus. quod tamen non conuertitur: quia non ſatis eſt ad diffinitionem confirmandã, idem eſſe oſtendere.ad infirmandam quidem eſt ſatis oſtẽdere non idem eſſe.

Cum ipſam diffinitionem diffiniuerit, nunc quõ fiat eius aſsignatio,& vnde ſumatur, exponit.nam vel diffinitio pro noĩe aſsignatur.quod.n.ait, aſsignatur aũt, aut oratio loco noĩs pro eo dixit,quod eſt, aſsignatur aũt talis ratio,qualem diffinitionem diximus,vel pro noĩe,vt qñ dicimus, homo eſt aĩal terreſtre bipes. nam in hoc, pro hoĩe,hominis orationem.i.diffinitionem hanc aſsignauimus,animal terreſtre bipes, aut aſsignatur oratio pro oratione .i. diffinitio pro oĩone. quod etiam in iis fit, in quibus diffinitum genus vno noĩe non poſſumus complecti,vt animal terreſtre, vel animal aquatile, vel animal volatile. ſi.n. hæc ſingula definiamus, orationem in diffinitionem tranſmutabimus.nam cum ſit animalis terreſtris oratio, eius diffiõnem ita aſsignamus, aĩal terreſtre eſt ſubſtantia aĩata ſenſibilis, quod aptum, & natum eſt in terra commorari. Tranſumptio quoq; ex orationibus fieri poteſt, quæ oĩones ſint traditæ & quæ non ſunt diffiões in diffinitionem, vt aĩalis riſibilis in animal rationale mortale, vel etiam aĩalis ſcientiæ capacis. nam ſcientiæ capax eſt hoĩs proprium, qm̃ Dij non ſunt capaces,quia in eis nihil in potentia eſt.Itemq; poteſt oratio ſumi pro oratione, qñ vtriuſq;, vel ſingulorum aliquis diffinitionem ex iis aſsignauerit,ex quibus eſt oratio.nam ſi vtrunq; eorum, quæ in oĩne ſunt, diffiniatur, etiam oĩonis diffinitionem aſsignare poterimus.huius.n.oĩonis, homo ambulat, erit diffinitio,aĩal terreſtre bipes quod progreſsiue per latera mouet̃.nam non dicit diffinitionem pro diffinitione aſsignari. Nũc vero cum interdum explanationis cauſa pro noĩe nomen aſsignetur, vt qñ aliquis bonum eſſe vtile diceret, vel iuſtum eſſe æquale,ait tales aſsignationes eſſe diffinitionis aſsignationes.nam diffinitio quod eſt oratio à nobis ponitur:perſpicuum eſt,quod neq; nomen loco orationis aſsignando quis diffinitionem aſsignauit.Nomen namq; etiam pro oratione aſsignatur.vt qui.d.laudabile bonum eſſe honeſtum: is fecit tranſlationem orationis in nomen. igitur diffinitio non poteſt eſſe nomen. Ipſe tñ ait tales aſsignationes eſſe diffinitiuas, quæ ad oſtendendũ aliquot nomen occultum in notius cõmutant. quã ob rem hæc quoq; inter problemata diffinitiua videntur inferre diffinitionem. Ait etiam eſſe problemata ea,in quibus quæritur, idem ne ſit an diuerſum. veluti vtrũ ſenſus idem ſit quod ſcia,an diuerſum: & vtrũ idem ſit incontinentia,& intemperantia,vel temperantia & prudentia,vel non.cur aũt diffinitiua hæc ſint,cauſam ſubiungit.nam quia etiam in problematibus de diffinitionibus vtrum idem aſsignata diffinitio ſignificet, quod illud quod tradit̃, vel nomen,vel oratio,an diuerſum magna quæſtio eſt. oportet.n. diffinitionem idem ſignificare. Et ad ſummam.d. oĩa problemata diffinitiua appellari,quæ ſub ipſam diffinitionis methodum cadunt.nam quæ cadunt in methodum diffinitionis diffinitiua ſunt:oĩa aũt ea in quibus queſtio eſt, vtrum eadẽ, vel non eadem ſint inter ſe, ſub ipſam cadunt methodũ diffinitionum.cuius etiam rei cãm aſsignauit.nam methodo,per quam poſſumus oſtendere quid idem cũ altero,vel diuerſum ſit,in definitionibus vtimur,quã quõ vtamur expoſuit.nam oſtendentes aſsignatam oĩonem veluti diffinitionem non eſſe eandem cũ eo de quo aſsignatur,eam non eſſe diffiõnem oſtendemus. ſed non tñ oſtendemus,quod idem ſignificet oratio qđ id, de quo iam eſſe diffiõnem aſsignauimus.in aliis.n.idem eſt:ſiquidem oportet difinitionem idem habere.non tñ quia idem eſt,iam eſt ẽt diffinitio:qñquidẽ id non conuerti-

tur,neq; æquale eſt,neq; viciſsim prædicant idem,& diffinitio.ideo ſi non idem, non eſt diffinitio: ſed ſi idem, non eſt oīno diffinitio.dicitur.n.idem, vt paulopoſt dicetur,multifariam.ſed neq; idem genere,neq; idem ſpecie eſt diffinitio, neq; etiam idem numero oīno. quare oſtenſum eſt idem eſſe vtile ad diffinitiua problemata: & non idem oīno eſſe quærere de eodem, & de diffinitione.neq;.n. quia idem eſt aſpectabile per ſe, & color, & audibile, & ſtrepitus.& ſapor ſimiliter, & guſtabile, ob id illud eſt coloris diffinitio, per ſe ſpectabile: vel vt quidam definiunt proprium viſus ſenſibile.non.n.quatenus color & ſtrepitus talia ſunt,ſed ſm eius habitudinem ad ſenſibile. Quæ cum de ipſa diffinitione dicta ſint,fere ad propoſitam facultatem ſufficiant.

Proprium autem eſt:quod non indicat quid eſt eſſe: ſed ſoli ineſt,& econuerſo prædicatur de re. vt proprium hominis ſit:grammatices capax.nam ſi homo eſt: grammatices capax eſt ſique grammaticæ ſuſceptiuum eſt: eſt homo.nam nemo illud eſſe propriũ dicit:quod alij ineſſe contingit:vt homini dormire:neque id: quod aliquo temporis ſpatio ſoli ineſt. quod ſi aliquod horum proprium dicatur: id non ſimpliciter:ſed aliquando:& ad aliquid proprium dicetur.nam à dextris eſſe, aliquando proprium eſt. bipes autem ad aliquid proprium eſt, vt hominis ad æquum, & ad canem. Quod autem eorum quæ contingunt aliis ineſſe,nullum conuerſim prædicetur,manifeſtum eſt.neque.n. neceſſarium eſt ſiquid dormit:id eſſe hominem.

1. Quoniam in Poſterioribus reſolutionibus atq; in libris de prima philoſophia agit de diffinitione diligenter,nunc ad loquendum de proprio deſcendit. Sed non ignorãdum eſt,q Theophr.problemata de eodem collocat ſub generalibus,vt facit etiam problemata quæ ſumuntur ex differentiis.nam dicit,Differentiam,& identitatem generalia ſtatuamus.Et hæc ſint, obiter dicta. Definit aũt rurſum hoc modo proprium,Proprium inquit eſt,quod non indicat quid eſt eſſe: ſed ſoli ineſt,& conuertibiliter de re prædicatur.itaq; proprium,& diffinitioni cõmune eſt,ſoli ineſſe.& viciſsim, & conuertibiliter prædicari,i.omni ineſſe. nam quod & omni, & ſoli ineſt,conuertitur. Differunt autem,quod diffinitio declarat quid eſt eſſe,& ſubſtantia rei:eſtq; oīno oratio: proprium vero neq; neceſſe eſt,vt ſit oratio,neq; ſignificat ſubſtantiam rei,cuius eſt proprium: ſed vel quãdam eius diſpoſitionem, vt in homine habere latos vngues, vel potentiam,vt ſcienticapax, & riſibile: actionem,vt in celeſti corpore continua motio. ex quo ſequitur, vt eiuſdem poſsint eſſe plura propria. diffinitiones autem non poſſunt,ſiquis accurate perpendat: q̃nquidẽ eſt vna vniuſcuiuſq; ſubſtantia, cuius diffinitio indicatiua eſt.

Quod vero proprium non ſignificet ſubſtantiam eius rei,cuius eſt proprium, vt riſibile ſubſtãtiam hominis, vel grammaticapax, patet ex eo, quod iam dictum eſt, quod ſm eam potentiam eſt vniuſcuiuſque aīalis eſſentia,ſm quam cum ſine vllo impedimento operatur,tũc ſuam perfectionem videtur accipere. nam perfectus equus is eſt,qui ſm quam potentiam eſt eius eſſe,ſine impedimento agit. quare ſi hominis ſubſtantia eſt in potentia ridendi,etiam perfectus homo erit is,qui ſine impedimento & bene rideat.ſed abſurdum eſt ponere hominis perfectionem eſſe in ridendo ſine impedimento. Cur igit̃ dicet quiſpiã,homo per terreſtre,& bipes diffinitũ? an forte verum non eſt,ex hoc diuidere proprium, & diffiõnem.velut tales orones videntur eſſe diffiõnes, quod ſeparant per ea quæ inſunt propoſito illud ab omnibus aliis: ſed ſint propriæ diffiõnes, veluti ſe habeant quantũ ad hoc,& quatenus eſt diffiniti eſſentia maxime vt homini ſm rationale: & ideo eſt cuiuſque diffinitio proprie.nam diffinitionem oportet eſſe dr̃iis. ſiquidem illæ genus in ſpecies diuidũt, non ſm quædam accidentia,ſed ſm ſubſtantiam.at proprium non eſt differentia. Debere aũt propriũ contra prædicari, ſtatuit his verbis. Nam nemo id eſſe proprium.d.quod alij contingit eſſe, vt homini dormire. neq; id quod per aliquod t̃pis ſpatium ſoli ineſt.quę verba addidit,quia etſi dicitur aliq̃n de iis quę non inſunt ſoli rei,neq; de iis quę viciſsim prędicantur aliquod proprium, quod hoc non ſimpliciter dicitur proprium, ſed aliq̃n:vt ex dextris eſſe, eſt alicuius q̃nq; proprium.Sedere etiam eſt aliq̃n alicuius proprium,vel erit ad aliud. vt bipes eſt proprium hominis reſpectu beſtiarum, quæ non ſunt bipedes. ſed non eſt ſimpliciter proprium. eſt.n. eius proprium ad equum, ad canem,ſed non ad auem, igitur hoc erit ſemper, ſed non ſimpliciter,ſed ad hoc proprium. Poſſunt quoque nonnulla ſoli ineſſe,non t̃n vt propria, vt à potentiis propriorum actiones,ceu numerare,ratione vti,ridere, ſaltare.hæc.n.non propria ſunt,quia non omni inſunt. potentiæ.n.& oĩ,& ſemper: ſed actiones neq; omni ſimul, neq; ſemper.Patet etiam quod neq; ea quæ contingunt, & poſſunt alteri ineſſe, conuerſim prædicari poſſunt.nã quod viciſsim,& ſubiicitur alicui,& de eodem prędicatur, neceſſe eſt æquale eſſe: ſed nos proprium illud eſſe ponimus,quod de re viciſsim enunciatur.

Genus autem eſt,quod de pluribus:& ſpecie differentibus in eo quod quid eſt prædicatur. In eo autem quod quid eſt prædicari dicantur ea, quæcunque reddere conuenienter poſſunt ij,qui interrogantur quid eſt quod propoſitum eſt.quemadmodum de homine cõuenit eos, qui interrogati ſunt id: quod proponit̃: reſpondere quod eſt animal. Generi autem attribuitur etiam hoc, vtrum in eodem genere aliud cum alio:an in diuerſo ſit. nam & talis quæſtio ſub eandem methodum: ſub quam genus:cadit. nam ſi diſputauerimus:animal eſſe hominis genus: & bouis, etiam hæc ſub eodem genere contineri diſputabimus. ſin autem oſtenderimus alterius eſſe genus: & alterius non eſſe hæc non eſſe in eodem genere diſputauerimus.

Tradit hoc loco generis diffinitionem,qua genus ab aliis dixit,quibus etiam ineſt de pluribus prædicari, atque à differentiis. igitur genus à ſpeciebus ſeparauit cũ dixit,differentibus ſpecie.quando.n. aliqua differũt ſpecie inter ſe,vt homo,& equus,& canis,tunc genus de iis in quid eſt prædicatur.at ſpecies non prædicatur de ſpecie differentibus:ſed de pluribus,& numero differentibus in quid eſt prædicat̃.quatenus ſpecies eſt.nam prædicatum de pluribus,cuius ſubiecta poſſunt inter ſe differre,ſecundum ſpeciem,id genus eſſe neceſſe eſt. Differentia quoque de pluribus,& ſpecie differentibus prędicatur,ſed non in quid,quia ſic eadem ratio eſſet generis & differentiæ,ſed vt alibi dictum eſt, differentia magis in quale quid prædicatur de iis, de quibus vt differentia prædicatur.nam quale quid res ſit,indicat. Vnde non eſt exiſtimandũ in categoriis maxime neceſſarium eſſe dictum illud,differentias de ſubiecto prædicari,vt intelligatur de iis differentiis:quæ proprie dicuntur:ſed de illis quæ iam cum materia ſumptæ ſunt. nam omne prædicatum de ſubiecto in quid eſt,de illo prædicatur. Differentię autem quæ ſunt prædicatæ in quid eſt, ſunt genera,& non differentiæ.etſi accidens de pluribus prędicatur,& de ſpecie differentibus,t̃n differt à genere, quia non dicitur in quid eſt. Prætere a quid ſit in quid prædicari, ipſe exponit. nam quæcunq; conuenit interrogatis aſsignare quid ſit res propoſita,ea in quid eſt prædicant̃. Differentiam aũt, & problemata differentialia ſub genere

ſtere conſtitui, ipſe quoq; affirmat. cuiuſmodi eſt illud, vtrum canis ſit animal rationale nec ne. Eſt aũt proprie differens id, quod genus in ſpeciem diuidit. neq;.n. quicquid ab aliquo differt, proprie dr̃ia differt, quia plura accidentibus differunt. ſed illæ dr̃iæ cões appellantur. Iam vero generalia quoq; problemata eſſe ait ea, in quibus quæritur, vtrum hoc, & hoc in eodem genere ſit nec ne. quemadmodum erat diffinibile, & quærere vtrum hoc cum hoc idem ſit. quæ q̃uo generica ſint, oſtendit. oportet.n. eum, qui oſtenſurus eſt, quod aliqua ſunt in eodem genere, vt homo, & equus; oſtendere quod animal eſt hominis, & equi genus. hæc aũt ſunt generica problemata. item oſtẽdere aliquid non eſſe in eodem genere, pertinet ad genus: vt videre non eſſe ſub eodem genere, q̃d clamare. nam hoc eſt ſub genere actionis, quod non eſt genus videndi. videre.n. eſt aliquid pati. nam ſic probat videre, & clamare non eſſe ſub eodem genere: licet figura terminationis in idem deſinant: ſed huiuſmodi ex locis ad genus pertinentibus demonſtrantur.

Accidens autem eſt, quod nihil horum eſt, neque diffinitio neque, propriũ, neque genus, rei aũt ineſt. Et quod contingit ineſſe vni, & eidem, & non ineſſe: vt ſedere contingit ineſſe alicui eidem, & non contingit, ſimiliter quoque album. nam nihil prohibet idem album eſſe, & non eſſe quandoque. Secunda accidẽtium diffinitio melior eſt nam ſi ponitur prima neceſſe eſt ſcire quid ſit diffinitio, quid genus, quidque ſit proprium. Secunda autem perfecta eſt ad cognoſcendum quid eſt quod igitur per ſe.

Aſsignat duas accidentis diffinitiones, quarũ altera declarat quid ſit accidens per negationem prædictorũ. nam quod alicui rei ineſt, ſed non aliquo ex modis antedictis ineſt. i. accidens. altera vero oritur ex natura accidentis. quod.n. ita ineſt, vt poſsit eidem ineſſe, & non ineſſe, accidens eſt. Et ipſe hanc defiõnem præponit, & ꝑpea inquit, qui cogniturus eſt, aliquid ꝑ negationem, neceſſe eſt, vt prius cognoſcat ea, quorũ negatione illud ſignificatur. ſed qui ab ipſa re definit, nihil opus habet vt cognoſcat propoſitũ. nam talis ratio eiuſdem rei ſubſtantiam, & naturam ſignificat, quia diffinitio eſt oratio, quæ ſigñat quod quid erat eſſe, vt antea diximus. ſed eſſe cuiuſq; eſt in ipſa exiſtentia, & affirmatione. igitur oratio ex negatione quorũdam non erit proprie diffiõ. cur igitur ambas poſuit, & nõ eam ſolam; quam priore loco collocauit? Vt oſtenderet etiam fieri talem quandã rationum aſsignationem. vel quia vtetur tali ratione accidentis in his quæ ſequuntur. ex accidentis.n. ratione tot eſſe problematum genera confirmatur. ſed ille modus diffiniendi eſt fortaſſe oĩno melior: ſi quidem hic in aliquibus eſt neceſſarius, vt in ſimo. Secunda namq; diffinitio aliquam accidentis partem comprehẽdit, Prima oẽm. nam quæreret quiſpiam, vtrum ratio dicens accidens eſſe, quod poteſt ineſſe vni, & eidem, ac non ineſſe, oẽm accidentis naturam complectitur. quod ſi eſt, accidentia quæ inſeparabiliter alicui inſunt, neq; vt ſubſtantia, neq; vt propria, neq; vt differentię, neq; vt diffinitiones inſunt. abſurdum autem eſt, dicere ipſa aliquid horum eſſe. igitur ſequitur vt eorum quæ ſunt alia quædã natura ſit præter quatuor antedictas. quod ſi ſit, neq; numerus problematum. & propoſitionum hic erit: ſed erit etiam quintum aliquod problematũ genus in quo prædicantur ea, quæ ſic inſunt. qua ratione prima diffinitio melior eſſet, qua fit, vt ſimus à naſo non queat ſeparari. non quia ſimitas, & aquilinitas naſus ipſa etiam ſit. nam ita ne ſimitas quidem eſſet naſi differentia: ſed quia ſimitas, & naſus in eodem videnť cõprehendi. Nam ſi cõcauitas ſimitas naſi eſt, cum ſit ex vtriſq; aggregatum, merito ipſa etiam cum naſo eſt. & à naſo inſeparabilis ita, vt etiam à cõcauitate. nam ſimũ eſt vtrunq; aggregatũ. quare ſimitas non erit amplius accidens, ſed accidens cũ eo, cui accidit. ac cõcauitas eſt accidens q̃ naſo aduenit. & non poteſt ineſſe vni eidem, & non ineſſe. non oĩno ſignificat non poſſe, id quod prius inerat ineſſe eidem, & non ineſſe: ſed illud, vt nulla res indigeat pręſentia accidentis, vt vel ſit, vel non ſit. nam & ſine accidente res eſſe poſſunt. eſt.n. etiam naſus abſque ſimitate. quare ẽt non ineſſe non tollit, hanc rem, & ſi inſeparabiliter inſit, poterit tamen ineſſe, & non ineſſe. nam extrà eſſentiá ſubſtantiæ, & naturæ rei licet non poſsit non ineſſe, ſignificat contingere ineſſe eidem, & non ineſſe. & illud nimirum erit accidens, quod cum rei inſit, non tollit id, cui ineſt. ſed quæret aliquis, ſi niui, & cygno album hoc modo ineſt, & pici nigrum. talia.n. videntur eſſe aliquo modo de rei ſubſtantia. ſed dicimus ea quoque accidentia eſſe, quia nullum eſt in ſubſtantia eorum, quibus ineſt. nam neq; niuis ſubſtantia conſiſtit in albo, neq; picis, in nigro, ſed hæc ipſorum ſubſtantiam conſequunť. & ſunt accidentia inſeparabilia. Item diceret, quod licet his non poſsint ineſſe, & non ineſſe, tamen aliis poſſunt ineſſe, & non ineſſe. ſed quę ſic ſe habent ad aliquaentia, accidentia ſunt. vel neq; hoc verum erit. Porro calidum cum ita ſit, vt non poſsit igni non ineſſe, non eſt ignis accidens. ſed album in niue, vel eſt genus eius, vel diffinitio, vel proprium: ſed nihil horum de ipſa dici poteſt: item vero neq; erit differentia, cũ color non videať eſſe differẽtia corporis ſpecifica. igitur hæc plus aliquid habent, quam reliqua accidentia. quod tales affectiones & qualitates ex quibus hæc conſtant, ex neceſsitate materiam conſequunť. nam talis corporis ceu nebulæ quæ eſt niuis materia, condenſationem quæ fit exceſſu frigiditatis cum interclusione alicuius ſpiritus albeſcendo ſequitur neceſſario. nam aeris intra nebulam compreſsio, ac condenſatio, & fricatio in condenſatione, & conſtructione nebulæ, quæ per exceſſum frigiditatis fit, præueniens eius ſegregationem talis coloris cauſa eſt. nam cũ fricať, & mouetur ſpiritus, albeſcit. quam etiam ob rem ſpuma alba eſt ſed quædã confricatio, & motus fit in cõgelatione nebulæ cũ in ipſa ventus contrahiť, & ad profundũ declinat, & ſeparationem impedit. & ſunt illa quidem niuis ſubſtantiæ, & albũ illam conſequiť, ac paſsionem aliq̃ & accidens. & album erit niuis accidens quod quidem eius ſubſtantiam non cõplet. nam ſi album non eſt niuis materia, nec forma, & non eſt ſubſtantia niuis, quod eſt quoddã adueniens materiæ in mutatione ad eã formam, quo ab ipſa inſeparabile eſt, tñ non dicendũ eſt de hoc, quod non contingit ineſſe rei. Ita quoq; fœmininum cũ ſit quædam affectio, etiam accidens eſſe oſtenditur. Quocirca diffinitio accidentis per aliorũ negationem videtur magis complecti oĩa accidentia, quam ſecũda. ideo vſus eſt. nam melius eſt ita definire, vt ita dicam. in quibus aũt impoſsibile eſt tali ratione totũ definibile cõplecti, debet potius per negationem definiri. Ita vero tulit accidens, quia vnius naturæ non eſt. nam nouem genera poſt ſubſtantiam ſunt accidentia. quã ob rem non poteſt vna aliqua ratio eidem tribui. Sed erit eius proprium in ſubiecto eſſe, ſi oĩs ſubſtãtia non eſt in ſubiecto, qui etiam ſpecies, & dr̃iæ in ea ſegregantur ab eo quod in ſubiecto eſt. ipſe tñ hanc accuratam diſputationem euitans tanq̃ huic loco minime propriam, in accidentis diffinitionibus aſsignatis acquieſcit.

Accidenti quoq; cõiungũtur ea, quæ inter ſe ſiũt, cõparatione, quę quolibet mõ ab accidẽte ducũtur. veluti vtrũ expetibilius ſit quod honeſtum eſt, an quod vtile. & vtrũ

ſuauior

ſuauior ſit uita ex uirtute, an uoluptaria. itemq́; ſi quid aliud his ſimile dicitur, In his enim omnibus, utri magis prædicatum accidat, quæſtio eſt.

Vt problematibus diffinitiuis ea quæ ſunt de eodem, & genericis ea quæ a differentia ſunt, & ijs quæ de proprio fiũt ea quæ aliqñ, & ad aliquid propria eſſent adiunxit: ſic etiam problematibus accidentalibus annectit cõparatiua, fit.n. in ſolis accidẽtibus comparatio. vel etiam magis & minus nõ eſt alicuius genus, vel proprium, vel definitio, ſed talis paſsio ſolum ineſt accidentibus. de ijs enim qñq; quæritur, inſit ne alicui, nec ne, vt cũ quærit an diuitiæ ſint bonæ, vel non. & an temperantia ſit virtus, vel nõ, hęc aũt vtrũ magis inſit ꝗ aliqua alia, vt bonũ ſit ne magis ſanitati ſtudere ꝗ diuitiis: & ſuauiter viuere vtri magis inſit, uitæne uirtuoſæ, an uitæ uoluptuoſę. in his.n. utrum propoſitũ qđ eſt accidens magis inſit, quęritur. qđ aũt ait, quolibet modo. uel additur pro hoc, quatenus comparatio fieret, ut etiam ipſe exemplis indicat: uel quia multis modis fit cõparatio. uel.n. utri ſubiecto magis inſit prædicatum, ut in hoc, utrum diuitiæ ſint eligibiliores ſanitate: uel utrum magis ſubiecto ineſt, ut ſanitati ſuaue, uel utile, aliqñ uero, utrũ hoc huic, uel hoc huic, ut utrum ſanitati magis ineſt bonum, quã morbo malum. quo enim ijs modo cõparationes fiũt, ab accidente dicentur. & ſ'm magis, & minus fient. Et ita fiunt cõparationes: ſi ſanitas eſt magis eligibilis ꝗ diuitiæ, cũ non ſit ob ſeipſum eligibilis, nec diuitiæ. Itemq́; ſi uoluptas magis bonum, quam huius, nõ eſt bonum, neq; finis erit boni. rurſus ſi diuitię minus bonum ꝗ ſanitas, ſunt aliquando bonæ, etiam ſanitas. Etiam, ſi ſanitas minus bonum, iis qui in pace ſunt, ꝗ bellum gerentibus, etiam his bonum eſt. Tales aũt comparationes a ſimili ducuntur. quæ vel vnius ad duo fiunt, vel duorum ad vnum, uel duorum ad duo, vt ipſe in locis comparatiuis docebit. Item illud, quolibet modo, poteſt hoc ſignificare. quod etiam problemata quæ habentur ex conſilio, ſunt ipſa quoq; cõparatiua aliquo modo. quã ob rem ea problematibus accidentalibus connectit. utrum aũt ducenda ſit uxor nec ne, & utrum generãdi ſint liberi nec ne, ſunt cõparatiua. in his.n. utrum in qõne eligibilius ſit ex quæritur. Quæſitum.n. eſt tale, utrum eligibilius ſit uxorem ducere, uel filios procreare, uel quatenus aliquid in problemate poſitum eſt: ſed quicquid id ſit, accidẽs eſt. quia an ſubiecto eligibilius accidat quæritur. quare talia connectuntur accidenti. Sunt etiam nonnulli qui hęc problemata volunt eſſe generica: quia in eis quæritur an genus ſit eligibile: atqui non quæritur ſi in quid eſt eligibile de eis prædicetur, ſed ſi ſolum eis inſit: & confutantes non oſtendunt quod non ſit genus bonum, exempli gratia, voluptatis, ſed quod ei non ineſt. at in problematibus de genere; addendum eſt ipſum genus: ueluti vtrum hoc ſit huius genus, uel nõ. nam quæ ſine talibus additionibus proponunt, ea ut accidentia proponuntur. atque etiam de talibus problematibus ſub quo ſtatuẽda ſint, quæritur, ſi Dij ſint, ſi aĩal eſt, & quidam aiunt oĩa talia eſſe generica: quia in eis quæritur ſi propoſitum pro genere re uera ſit nec ne. an hæc quoque ſub accidente continentur. etenim ea quibus ens non vř eſſe genus in eis quæritur ſi accidit ipſis eſſe, vel ſi eſſe in ipſis exiſtentibus eſt. & quęſtio eſt de exiſtẽtia ſimplici: & in his eſt quæſtio de mõ exiſtẽtiæ, aut inhærentiæ. ſed de ſimplici exiſtentia quæſtio ſimplex eſt p accidens, & nõ additur problemati hoc, an in genere entis Dij ſint.

Ex his autem manifeſtũ eſt, nihil prohibere, quin accidens aliquãdo, & ad aliud proprium fiat, ut ſedere quod accidens eſt, quãdo quis ſolus ſedeat, tũc aliquando proprium erit. eſt enim proprium ſedentis ad alios non ſedentes: ex quo fit, ut accidens ad aliquid, & aliquando poſſit fieri proprium: ſimpliciter tamen non erit proprium.

Patet inquit ex iis accidentibus, & eorũ definitionibus, id quod dictum eſt. nã ſi accidẽs eſt quod põt ineſſe uni, & eidẽ, & non ineſſe, eidẽ patet quod cõtingit; ut quod multis ineſſe poteſt, uni ſoli ipſorum inſit. nam ſedere aliquando cum ſit alicuius accidens, põt etiam aliquando fieri eiuſdem proprium, quãdo nullus præterea quiſquam ſedeat, uel ad aliquid aliud collatũ. ut ad ipſos qui non ſedent. Et tamen nullum ſic horũ accidentium eſt proprium. Nã & de proprio ſ'm accidẽs prædixit cũ diceret, quod nemo illud dicit eſſe proprium, quod aliis põt contingere ineſſe. quod ſi quis proprium appellaret, is non ſimpl'r proprium, ſed vel aliquando, uel ad aliud collatum ipſum proprium diceret, ac nominaret.

Neque nos lateat, quod quæ ad proprium, & ad genus, & ad accidens dicuntur, ea omnia ad definitiones dici cõuenit. nam oſtendentes non ſoli ineſt ei, quod eſt ſub definitione, quẽadmodum etiam in proprio, aut quod nõ genus eſt, id quod aſſignatur in definitione, aut quod non ineſt aliquid eorum, quæ in definitione dicta ſunt, quod etiam in accidente dici poteſt, definitionem ipſam euertemus. ex quo fit, ut ſecundum primam rationem aſſignatam omnia quæ annumerata ſunt, quodammodo definitioni ſint accommodanda. non tamen propterea una uniuerſalis methodus in omnibus quærenda eſt. neque.n. facile eſt tam inuenire, ac ſi inueniretur, eſſet obſcura, & non apta ad hoc negotium. Sed cum propria methodus ſit in unoquoque genere determinatorum aſſignata, facile ex iis, quæ circa unumquodq; ſunt propria, decurſus propoſiti fieri poteſt. Quare in uniuerſo figura quadam, ut ante dixi, diuidendum eſt. ex reliquis aũt ea quæ maxime propria ſunt ſingulis, annectẽda ſunt definitioni, & generi accommodata ea nominantes, quãquam ea quæ dicta ſunt, fere adiuncta ſunt ſingulis.

Cum fecerit diuiſionem problematum, & oſtẽderit quatuor eſſe eorum genera, & indicauerit quid unumquodq; ipſorũ ſit, & quænam ſit eorum differentia, non lateat inquit nos, quod quæ ad genus, & ad proprium dicuntur, etiam ad definitionem dicuntur. i. per quæ põt inueniri, & oſtendi quod nõ eſt proprium traditum ſimiliter etiam quod non eſt genus, uel quod non eſt accidens, omnia etiam ad definitionem dici conuenit. nam per quæ unumquodq; horum tollitur, per eadẽ tollitur etiam definitio. tollitur.n. accidens, ſi nõ ineſſe rei oſtendatur. quod enim non ineſt alicui, ei accidere non põt. genus quoq; tollitur ſi nõ ineſt. Verum propria generis deſcriptio eſt, ſi nõ in ſubſtãtia, & in quid eſt ꝑdicetur. ſed proprium ſi nõ inſit, etiam tollitur. tñ proprie tollit, ſi non omni, & ſoli inſit. quod.n. ſic nõ ineſt, proprium non eſt. ac per unumquodq; horum tolli põt definitio. nã ſi non inſit rõ rei tradita, non erit eius definitio. quod ſi inſit, ſed non in eius ſubſtantia, nec erit genus rei, id quod erit aſſignatum in definitione, uel non erit dr̃ia, neque etiam erit definitio. Quod ſi genus traditum, & differentia ſint, & ratio non illi ſoli, & omni inerit, nõ erit definitio. oportet enim definitionem ineſſe rei, cui aſſignatur. & ut genus in definitione traditum, & differentias eſſe genus, & differentias rei, & ſoli, & omni ineſſe ei, cui aſſignatur, & præterea ipſius eſſe & ſubſtantiam ſignificare. hoc.n. eſt eius maxime proprium. Quæ cum ita ſint, omnia genera erunt quodammodo diffinitiua ſecũdum rationẽ prius traditam. nam pauloante dixit. quod ſimpliciter diffinitiua omnia fiunt, quæ ſub eadem methodo, ſub qua definitiones ſunt. nam ut de eodem quæſtio definitiua erat ſecundum hoc, oſtẽdendo

quod

quod non eſt idem, oſtendiſ etiam quod non eſt definitio: ſic etiam oīa problemata eſſent definitiua, quia deſtructione vniuſcuiuſq; ipſorū, tollitur etiam definitio: quare hac rōne hæc erunt ſub eadem methodo definitionum. quæ cum dixerit, oſtendit q̄uo ita ſint, & ait. Sed non propterea quærenda eſt vna v̄lis methodus in oībus. neq;.n. ſi illorum deſtructiua ſunt vtilia etiam ad deſtructionem definitionum, ob eam cām oportet illa cum definitionibus coordinare: & dicendum ea eſſe definitiua, quia non facile eſt eam methodum inuenire. huic accedit etiam, vt ſi inueniretur, foret obſcura, & ad hoc negotium inutilis. Vnde quod.d. hoc eſt, quod non oportet vnam quādam methodum v̄lem de oībus quærere, vt oia problemata ad definitionem pertinere dicamus, & veluti ipſorum definitiuorum fieri confutationes, & probationes, tanq̄ loci definitiui poſsint ad oīa adaptari, non facile eſſe, neq; poſsibile.d. non.n. ſi deſtructiones aliorum deſtruunt etiam definitionem, iam ēt probatiui ipſorum ad probandam definitionem valent. nam qui probat accidens eſſe, id quod aſsignatum eſt, quia oſtendi poteſt ineſſe, & non ineſſe, quia ſit ſub accidente, non modo non confert ad probandam definitionem, ſed etiam oſtendit q̄uo infirmetur. non.n. eſt idem modus inhærentiæ definitionis, & accidentis ad hæc neq; oīs confutatio accidentis tollit definitionem. nam qui oſtenderit velut proprium ineſſe alicui, is ſuſtulit quidem accidens, ſed non ſuſtulit definitionem. quare non verum eſt poſſe omnia adæquari definitionibus. Item qui oſtendit quod in quid eſt, & in ſubſtantia prædicatur de re, æqualiter, & non de pluribus, id genus infirmauit, at non definitionem. verū horum oīum confutatio ad definitionis confutationem vtilis eſt. igitur ex his non dici poſſunt oīa problemata, neq; poteſt vna generalis methodus in oībus inueniri. Theophr. aūt cū in ſuis Topicis ſtuderet vnam cōem methodum tradere, accidens ab aliis ſeiunxit, velut non connexum cum definitione. cūq; daret operam, vt cætera cū definitione coniungeret, totam rem perobſcuram valde fecit. Deinde.d. quod licet vna cōis methodus inueniretur, tā eſſet obſcura, & inutilis eius modus. nam ſi quis velit quidpiam oſtendere præter definitionem, per hæc ſola idem poterit oſtendere. quæ ēt ad probationem definitionis valent. & oportet vt is qui oſtendit accidens, oſtendat quod ineſt: & non quod contingat ineſſe, & non ineſſe, quæ extra definitionem ſic inſunt. Eodēq; modo aliorū difficilis, & laborioſa erit argumentatio. Et propriam tollit, & oīum d̄rias, quia talia non poſſunt diffinitiua nuncupari. quod ſi quis diceret oīa eſſe definitiua, & ſingula horum deſtructiua, & probatiua, non ſe habere ſimiliter: ſed aliqua eſſe deſtructiua accidentis, quę etiam deſtruunt definitionem, vt ſi oſtendatur non ineſſe: ēt dicet quædam non ita ſe habere. nam cum ſint accidentium deſtructiua, ad probationem definitionum valēt. quod.n. ineſt ſed non ſic vt poſsit ineſſe, & non ineſſe, eſt accidentis deſtructiuum, & definitionis conſtructiuū. oportet.n. vt ea quæ in definitione inſunt, ita inſint, vt non poſsint ineſſe, & non ineſſe. ſimilis ratio eſt in gñe. nam genus infirmantes quod non prædiceſ in quid, per idem ēt tollitur definitio. qui vero per q̄d in quid prædicatum non eſt in plus q̄ ipſum, ēt per hoc genus tollit, & tñ hæc ſunt probatiua definitionū. Item qui infirmat proprium ex eo quod æqualiter conuertatur, & ſignificet quod quid erat eſſe. is plane vtitur ꝓbationibus diffinitionū ad propriū euertendū, & quaſi ea quæ horum confutantia ſunt, definitionis ſint ꝓbatiua: ſic ēt aliqua confutantia definitionem, ad aliorum ꝓbationem vtilia ſint. nam qui tollit definitionem ex eo, quod poteſt ineſſe, & non ineſſe, per eadem probat accidens: ſimiliter etiam qui tollit per hoc, in quid eſt plus eſſe, genus probat: & qui per hoc ęqualiter exiſtens non ſignificare, q̄d quid erat eſſe, tollens definitionem, proprium cōſtruit. Et rurſus qui.d. quod tradita ratio ſignificat, quod quid eſt eſſe, is definitionem probans oīa alia deſtruit. itaque qui iſto modo conatur oīa ſub vnam cōem methodum adducere, obſcuram, & difficilem tractationem facit. Illo igitur modo inueniri non poterat. quæ licet etiam inuenireſ, eſſet tñ, vt docuimus, difficilis, & perobſcura: ſi aſsignaretur vna aliqua propria methodus in vnoquoque quatuor generū propoſitorum, facilior, & apertior eſſet ex propriis circa vnūquodq; facta, & diſtincta habens diffinitionem perſpicuam: facilius.n. eſt ꝓpria de accidente dicere, ex quibus ipſum probari, vel refutari poteſt, vel ēt ad definitionem dicere conari. nam partim de ipſa definitione dicta ſunt probatiua accidentis, partim valent ad accidens infirmandum. ſimili quoque modo in aliis. Ideo ait, quod aīalis diuiſio in prędicta genera facienda eſt. nam illud in vniuerſo figura quadam, id ſignificat, ex reliquis aūt, quæ maxime propria ſunt ſingulis, ea annectenda ſunt definitionibus. facienda videlicet eſt tranſumptio ex ignotis ad aperta nomina. eis quoque addenda eſt quæſtio de eodem: ea autem quæ ſunt differentiis addenda ſunt generi: proprio autem, quæ aliquando, & quæ ad aliquid ſunt propria: accidenti vero comparatiua adiungenda ſunt.

Primum aūt oīum determinandū eſt, quot modis idem dicatur. videbitur aūt, vt figuraliter ſumaī hoc loco, tribus modis dici.nā numero, ſpecie, & genere idē dicere ſolēmus. ac numero quidē, cum plura ſunt noīa, ſed res vna eſt vt indumentū, et veſtimētum ſpecie vero, cū multa ſunt, & ſpecie non differunt: vt homo cum hoīe, & equus cū equo idem eſt. ea.n. eadem ſpecie dicuntur, quæ ſub eadē ſpecie continentur. genere quoq; eadem ſunt, quæ ſub eodem ſunt genere, vt homo, & equus iidem genere ſunt.

Cū feciſſet diuiſionem generū in quibus problemata, & propoſitiones ſunt, debens oſtendere, quod hæc ſola ſunt genera problematum, & præterea in quibus contineantur problematum genera, & quæcunq; ſunt vtilia propoſitis, per ea quę deinceps addit, primum inquit oportere de eodem determinare, quot modis dicaſ. nam diuiſio eiuſdem ad multa alia in dialecticis vtilis eſt. Ante.n. dixit, quod ſunt quædam problemata habentia quæſtionem de eodem, quæ etiam cenſuit coniungi cū diffinitiuis problematibus debere: ſed vtrum hoc cum hoc idem ne ſit an diuerſum, inquirere non poſſumus, ſi eiuſdem diuiſionem ignoremus. Quare oportet, vt genera problematum determinentur, & manifeſta per ſe ſint, diuiſionem eiuſdem facere: vt ꝓblemata de eodem nota fiant.n. de eodem diſſeramus, profecto quot modis dicatur, ſcire non poterimus. Videtur autem inquit, vt figuraliter ſumatur hoc loco, tribus modis dici. dixit autem illa verba, vt figuraliter ſumatur hoc loco, pro eo, quod eſt, vt vniuerſaliter & cōmuniter dicam. nam alibi præter hæc tria eiuſdem ſignificata, quæ nūc ponit, quoddam quartum addere conſueuit, quod eſt ſ'm proportionem, quod eſt ab his de quibus nunc agitur longe remotum. ſed ea in quæ nunc idem diuidit, & quibus vti conſueuit ſunt tria, dicitur enim idem, vel numero, vel ſpecie, vel genere. Ac numero quidem eadem ſunt, quorum inuicem exiſtentium noīa plura ſunt, & res ab eis ſignificata vna eſt, talia ſunt multiuoca. veſtis.n. & indumentum vnum numero ſunt, quia idem ſignificant. quod ſi ratio etiam, & nomen idem ſignificent,

ſicent, ēt ea ſunt eadem numero. Itemq; cū plures orones idem ſignificant, eædē numero ſunt. nam & noīa, & orones idem ſignificantes eadem numero ſunt. Item ſpecie eadē ſunt, quæ numero plura ſunt, ſed ſpecie non differunt. i. quæ ſub una, & eadem ſunt ſpecie. ut Socrates, & Plato. nam ſpecie iidem ſunt, ſi ait ēt equus flauus, & albus. Genere uero eadem ſunt, quorum idem eſt genus. & ſic homo, & equus ſunt idem, qm̄ eorum genus idem eſt, uidelicet aīal. quæ igit̄ ſunt eadem ſpecie, ſunt etiam eadem oīno genere: non tn̄ quęcunq; ſunt eadem genere, iam ſpecie ſunt eadem. nam & Socrates, & Plato ſunt iidem ſpecie. quia homo eſt eorum ſpecies: & iidem etiam ſunt genere, quia homo, & aīal eis conuenit: ſed homo & equus ſunt idē genere, quia aīalia ſunt: ſed ſpecie diuerſi ſunt, ſpecie. n. diuerſus eſt equus ab homine. Scd̄m autem analogiam eadem eſſe alibi. d. quęcunq; genere differunt, ſed in proportione, & rōne eadem ſunt, quocirca talis modus longe remotus eſt ab unoquoq; ex his, quos hic. d. Vnde ſm analogiam eadem ſunt cor, & fons, & unitas. quia ut ſe habet fons ad flumen, ita unitas ad numerum, & cor ad animal. hæc. n. oīa ſunt principia eorum in quibus ſunt. Præterea uiſus, & mens ſunt eadem ſm proportionem. quia quam rationem habet uiſus ad oculum, eandem ēt habet mens ad animam. ſimili quoque ratione tranquilitas & ſerenitas eædem ſunt. nam quod eſt tranquilitas in mari, idem eſt in aere ſerenitas. ambæ. n. ſedationes ſunt.

Aqua autem quæ ab eodem fonte eſt, quæ eadem dicitur, videbitur aliquam differentiam præter dictos modos habere: nec habet tamen Sed cum illis ordinanda eſt, quæ ſunt eadem ſpecie. omnia enim talia cognata, & inter ſe affinia videtur eſſe omnis enim aqua cum omni aquā eadem ſpecie dicitur, eo quod habeat quandam ſimilitudinem. aqua autem quæ ex eodem fonte eſt, quæ eadem dicitur, nulla alia re differt, niſi quia vehementior eſt ſimilitudo. quare non ſeparamus idem ab iis quæ eadem ſecundum vnam ſpeciem quoquo modo dicuntur.

Cum feciſſet diuiſionem eiuſdem inquirit, vtrum aqua quæ ex eodem fonte manat, ſit eadem, alia & alia numero accepta. vel ſi eadem eſt ſm aliquem prædictorum modorum, an aliquis alius ſit modus eiuſdem, præter tres dictos. nam numero eadem non eſt, quia ſeparata eſt. Itemq; nec ſpecies ſimplr̄ videntur illæ aquæ eſſe eædem. quia eædem etiam ſunt ſpecie à diuerſis fontibus aquæ, & quæ à fonte, & quæ à fluuio, & quę à portu. Vlter. n. oīs aqua omni aquæ ſimilis eſt ſpecie. & maxime ſi in eadem fuerint qualitate, vt dulcis cum dulci. Sed eæ quæ ab eodē fonte videnť aliquanto maiorem ſimilitudinem habere ſm ſpēm eſſe quoddā intermedium inter ea quæ ſunt eadem numero, & eadē ſpecie, non tn̄ ſunt, ſed & hmōi, hæc eædē ſpecie inquit, erunt. nihil. n. aliud eis ineſt, quam intentio identitatis, & maior ſimilitudo. vt ēt in geminis fratribus fit. nam & Caſtor, & Polux iidem ſpecie ſunt. eorum. n. ſimilitudo varia eſt ab ſimilitudine aliorum hoīum. tn̄ ipſa ſimilitudinis intenſio non fecit eos eſſe vnum numero. Præterea cum. d. ex eo quod habeat aliquam ſimilitudinem, de aqua dixit, pro eo ꝙ eſt, quia eſt eadem ratio, quatenus aquæ talia enim ſunt ſpecie ſimilia.

Maxime autem conſtat, id quod eſt vnum numero, idē ab omnibus vere dici ſolet autem, & hoc aſſignari multis modis. maxime vero proprie, & primo, quando nomine, vel definitione idem aſſignatum fuerit, vt veſtis indumento, & animal gradiens bipes homini. Secundo, cum proprio, vt diſciplinæ capacis homini. et quod natura ſurſum fertur igni, tertio quando ab accidente: vt ſedens, vel muſicum: oīa. n. hæc vnum numero ſignificat. Id autem quod nunc diximus verum eſſe, intelligetur ex iis, qui noīum mutationes faciunt. ſæpe. n. ſi iubemus vocari quempiam ſedentem, cum is cui iubemus non intelligit. mutamus nomen, vt ille ex accidente facilius intelligat: & iubemus, vt vel ſedentem, vel diſputantem vocet. ex quo manifeſtū eſt quod nos opinamur idem accidēte ſignificare, quod nomine. ergo idem, vt dictum eſt, tribus dicatur modis.

Declarat diuiſionem eiuſdem, ait hoc cōſtare inter oēs, quod quæ ſunt vnum numero, ſunt eadem. nam in iis quæ ſunt eadem genere, vel ſpecie, non ſtatim identitas incidit. ſed opus eſt rōne ad concedendum aliqua talia eſſe eadem inter ſe. neq;. n. Socratem cū Platone ſimpliciter aliquis concederet eundem eſſe. quia plane ſunt diuerſi inter ſe: multo minus ēt hoīem cum equo. Illud aūt quod ait, id quod eſt vnum numero dicitur eſſe idē ab oībus, ait vnum numero dici pluribus modis: primo enim & maxime proprie eadem numero dicantur, qn̄, vel pro noīe nomen acceptum eſt, cum idem ſignificat. nam trāſmutatio in idem eſt etiam hæc ſm numerum: vel ſi pro noīe poneretur definitio. non eiuſdem numero cum hæc ſignificatiua ſint. ēt eadem numero dicunť inter ſe eſſe. quia ipſa noīa ſm ſe non dicunť eſſe eadem numero, ſed id quod à noīe, & à definitione ſignificať. merito igitur cum quis oſtenderit non eſſe idem, etiam non eſſe eandem definitionem oſtendet. Atq; vt infert, eſt etiam proprium noīe idem ſm numerū ſignificans. Sed quia proprium magis & primum eiuſdem numero ſignificatum definitio obtinet, iure ſub definitione coordinauit problemata, quæ ſunt de eodem, & non ſub proprio. nam definitio magis rem indicat, & notius ꝓprium nomen. at proprium non ſic eſt. Quare ſcd̄o idē nomen habet ēt proprium. nam ſcd̄o ſunt eadem numero nomen, & propriū rei cuius eſt nomen. cum hoīe. n. idē eſt numero aīal riſibile, quia vnū numero ab vtriſq; ſignificatur. Præter ea non eſt mirabile, ſi dixit hoīem vnum numero, qm̄ eadē ſpēs ad eandem eſt comparata. Itemq; genus vnum numero videtur eſſe. nam ſi ſpecies non fuerit eadē numero, erit eadem ſpecie: ſed quæ ſunt eadem ſpecie, ſunt plura numero, & Socrates, & Plato. ergo hoc genus eiuſdē ab illo erit ſeparatum. Et quia ſimilia ſpecie per materiam ſeparatam. eſt. n. ſpecies cōis, quatenus ſpecies eſt in alia, & alia materia. Indiuiduum aūt in materia eſt, igitur etiam cōe erit indiuiduum. De genere etiam hoc obiicitur, & idem ſpecie eſt diuerſum ab eo quod eſt idem genere. ſiquidem genere ſolo eadē diuerſa ſunt ſpecie, vel ſi ſpecies eadem per ſe eſt, vel genus, aliquid diceť ſin aūt in aliis eſt, ceu in quibus eſt homo, qui ſpecies eſt, vel aīal quod eſt genus, hæc eadē inter ſe ſunt: ita etiam eadem inter ſe eadem erunt. nam vt hoīes iidem ſunt inter ſe, ſic etiam homo idē eſt cum eodem, vt genus, & vt ſpēs. in illis. n. eſt idem eſſe vnum ergo. d. numero ſignificari ab ipſa definitione, & proprio, non quia ſpecies, vel genus vnum numero ſit, ceu definitio, vel ꝓprium. Sed quia ab eodem numero ſub genere, vel ſpecie ſimiliter ſunt ambo vera, & non aliud atq; aliud. Tertio inquit aſſignari vnum numero, ab accidente. nam qn̄ aliquod accidens alicuius ſumptum fuerit, vel ſoli ineſt, & tūc ſit eius proprium, & tum vnum numero nomini rei ſic accidens ſit: quia vnum, & idem numero ſignificat. Quod vero accidens aliqn̄ poſſit obtinere locum proprii, dixit etiam ſuperius, & nunc rurſum. d. ex quo oſtendit, quod ſæpe veluti proprio noīe idem ſignificante vtimur accidente iubentes euocari ſedentem, ſi is qui iubet eius nomen ignorauit. Iam ve-

ro quot modis idem dicit̃, tot ĕt diuerſum dicet̃.vel.n. numero,vt Socrates,& Plato:vel ſpecie, vt homo, & equus: vel genere, vt aĩal,& ſcĩa. vnde illatio ſe habet econuerſo in iis,quæ ad idem, & quæ ad diuerſum pertinent.nam in eodem, quę numero eadem ſunt,ĕt eadem ſ̃m alios modos eiuſdem ſunt neceſſario. idem nanque numero eſt,& ſpecie,& genere:ſed diuerſum ſpecie nõ erit ĕt genere.at eadem ſpecie, numero quidem non eſt neceſſe eſſe eadem,licet eadem genere neceſſario ſint. Itemq́; genere eadẽ,nec ſpecie, nec numero eadem eſſe neceſſe eſt.Sed in diuerſis quæ genere diuerſa ſunt. neceſſe ĕt eſt,vt & numero, & ſpecie diuerſa ſint.at ſpecie diuerſa non neceſſe eſt,vt ſint diuerſa genera, quáuis numero diuerſa ſint,neceſſe ſit. quæ vero numero diuerſa ſunt,ea nec ſpecie,nec genere diuerſa ſint,neceſſe eſt.

Quoniam aũt ex antedictis fiunt orationes,et per hæc, & ad hæc, vna fides eſt per inductionem. ſi.n. quis ſingulas propõnes,& quæſtiones conſiderauerit, comperiet, aut à definitione,aut à proprio,aut à genere,aut ab accidẽte eas oriri. Alia aũt fides per ſyllogiſmũ fit.neceſſe.n.eſt, vt omne quod de aliquo prædicatur, aut conuerſim de re prædicari,aut non.ſi conuerſim prædicetur, erit definitio, vel propriũ.ſi.n.ſignificat quid ſit eſſe,definitio eſt: ſi nõ ſignificat:eſt propriũ.Erit.n.propriũ,quod econuerſo prædicatur,nec ſignificat quid eſt eſſe. ſi vero de re conuerſim non prædicetur,aut eſt ex iis quæ in ſubiecti defiõne dicuntur,aut non eſt.ſi eſt ex iis quæ dicuntur in defiõne eſt,aut genus,aut d̃ria.conſtat.n.ex genere,& d̃riis definitio.ſin aũt non ſit ex iis,quæ dicuntur in definitione,palam eſt,illud fore accidens.dictum.n.eſt accidens eſſe, quod neq; genus eſt,neque definitio,neque proprium, rei autem ineſt.

Cum in ſuperioribus dixerit eſſe quatuor genera,in quibus problemata, & ꝓpoſitiones ſint, diffinitionem, proprium,accidens,genus,& horum vnũquodq; oſtenderit,& docuerit qũo ex eis problemata,& propoſitiones fiant: nunc probat non poſſe eſſe plura problematũ genera,& propõnum, ſed ſemper de his, & ex his fierit orõnes,& ſyllogiſmos.cum vero dixit ex his,qũo intelligi debeat ex iis docuit, addens, & ad hæc & per hæc. per hæc.n.d.propoſitiones:& ad hæc,problemata.nam quę problemata ſunt de quibus fiunt orõnes,& propoſitiones ſunt ex quibus orõnes fiunt, ideo ait eſſe hæc in his quatuor generibus antedictis. id quod ipſe demr̃at per inductionem, & per ſyllogiſmum. hæ.n. ſolæ fides propriæ in orõnibus ſunt. exemplum quoq; cum ſit fides,cum inductione ponitur.dicitur.n.inductio rhetoricum enthymema;quod ipſum tanq̃ ſyllogiſmus facit fidem,quia eſt rhetoricus ſyllogiſmus.Sed vtrunq; ipſorum ablatum perfectũ, & ſimpl̃r eſſe tale poteſt, in qđ eſt ꝑ cõtradictionem in minus, vt ex alibi dictis patet. Quid vero ſyllogiſmus ſit dixit: de inductione paulo poſt dicet,quia dialecticis propria fides ꝑ inductionem fit.habet.n.veriſimile,cuius maxime coniecturam facit dialecticus. Hæc aũt ſola eſſe genera problematum per inductionem oſtendit,ſi vnumquodq; problema & oẽs propõnes percurrentes quęremus in aliquo eorum,non inueniemus in aliquo alio problemata eſſe, præter quá in prædictis generibus.hæc nãq; problemata vtrum tp̃s ſit motus cœli,uel non, uidentur ad definitionem pertinere:quæritur.n.an definitio tpis ſit oratio aſsignata. Illud quoq; utrum bonum in ſubſtantia ſit, an non, ad genus pertinet.quæritur.n.an boni genus ſubſtantia ſit? illud ĕt,vtrum ſoli igni inſit motus ad ſuperiora ſ̃m naturam,habet de proprio quæſtionem:utrum uero ignis ſurſum moueatur nec ne, de accidẽte. quæritur.n. an ei inſit ſurſum moueri. ſimiliter aũt poſſumus oſtendere omne problema ſub aliquo horum generum contineri. Dixit autem unumquodq; problema, & vnamquáque propoſitionem,quia eorum d̃ria,ut ante dixi, eſt in ſola pronunciatione.& hæc quidem eſt oſtẽſio, qđ quatuor ſint genera ſola problematum.Sed quæreret aliquis ſub quo genere problematum reducentur hæc cur lapis magnes trahit ferrum.& quænam natura eſt aquarum quibus fiunt uaticinia.nam uidentur hæc ad nullum prędictorum reduci.an hæc non ſunt dialectica problemata? de illis.n. eſt ſermo,& de eis facienda diuiſio eſt. dialectica.n.problemata æqualia,& eadem ſunt cum propoſitionibus,quippe quia eædẽ ſunt interrogationes contractionis: & d̃ria problematum, & propoſitionum eſt ſ̃m modũ prolationis. ut igitur nõ eſt dialectica interrogatio,quid eſt homo:ſic neq; dialecticum problema eſt hoc, quæ nam eſt natura aquarum quibus uaticinia funduntur:quia igitur neq; primum propõnes ſunt,quę ita dicuntur, cur hoc:uel aliud eſt hoc, ſequitur ut neq; dialectica problemata ſint.Sed quæ ſic proponunt̃,ſunt naturalia problemata. ut in libro de problematibus dictum eſt hęc.n.ſunt ꝓblemata eorum naturalium quorum cauſa ignoratur.Et tñ in dialectica fiunt ĕt problemata. ut igitur de moralibus, & de rationalibus aliqua quæ ita ſe habeant,dialectica ſunt, ſic etiã fit in naturalibus. & ita oĩa dialectica problemata ad hæc genera reducuntur, quia eſt,& ſi eſt:quæ ſunt duæ quæſtiones de iis, quas dixit initio ſecundi Poſteriorum. nam ꝑ ꝑ quid,& quid eſt,non ſunt dialectica problemata.Per ſyllogiſmum autem eſſe tot genera ꝓblematum nos quoque ante demr̃auimus inſequẽtes dicta Phi. Ipſe autem ſyllogiſmus quo Ariſt.utitur,eſt talis,quia in omni problemate,& propoſitione eſt aliquod de aliquo,& à prædicatis d̃riæ,& ſpecies propoſitionum, & ꝓblematum fiunt.quod etiam de hypotheticis propoſitionibus intelligendum eſt. etenim in illis conſequens quod obtinet locum ꝑdicati aliquid tale poſſumus accipere. quia omne prædicatum de aliquo,neceſſe eſt,vt vel ęqualiter de eo prædicetur, & conuerſim inter ſe dicantur, vel non æqualiter.quæ autem viciſsim prædicantur, ſunt definitio,aut proprium: quod non æqualiter prædicatur, vel eſt in ſubſtantia,vel in definitione rei,vel non eſt. ſi eſt in defiõne, vel eſt genus,vel eſt d̃ria,ſi non eſt,erit accidens,nã accidens erat id,qđ neq; eſt definitio,neq; genus,neq; proprium,& rei ineſt.Erit autem ſyllogiſmus categoricus per diuiſionem,in prima figura ad hũc modum.Omne prædicatũ de aliquo,vel æqualiter, & conuerſim de eo prædicat̃,vel non. Omne quod prædicat̃ de aliquo æqualiter,vel non,id vel vt definitio,vel vt genus,vel vt ꝓprium,vel vt accidens prædicatur:igit̃ omne prædicatum vel vt genus,vel vt diffinitio, vel vt proprium,vel vt accidens prædicat̃.cui concluſioni,ſed addat,ſed in omni problemate prędicatũ eſt,vel diffinitio, vel proprium,vel genus,vel accidens, verum ipſe pones ſ̃m propõnem, cum eiuſdem propria probatione plus videt̃ dixiſſe. eſt aũt ſic de compoſito facienda ratio vltima,& abſoluta.omne prædicatum de aliquo,vel conuerſim de ipſo prædicat̃, vel ſolum prædicat̃. ſed omne qđ prædicat̃ conuerſim,vel ſolum eſt definitio,vel proprium;vel genus,vel d̃ria,vel accidens:igit̃ omne prædicatũ de aliquo,eſt vel definitio,vel ꝓprium, vel genus, vel d̃ria,vel accidẽs. Huius rõnis ſcd̃am propõnem per duos ſyllogiſmos probauit. igitur omne qđ conuerſim de aliquo prædicatur, vel quod quid erat eſſe ſignificat eius,de quo prædicatur,vel non,& hoc,vel eſt definitio eius,vel proprium:igitur omne prędicatum conuerſim

de ſubie-

de ſubiecto, vel eſt definitio, vel eius proprium. Alius ſyllogiſmus eſt talis, omne quod ſimpliciter prædicatur de ſubiecto, & non eſt æquale illi, vel in definitione eorum quæ dicuntur de ſubiecto, vel ſimpliciter prædicatorum: ſi eſt in definitione eorum quæ dicunẽ de ſubiecto, erit vel genus, vel dr̃ia ſi non, erit accidens. q̃uo igitur quod ſimpliciter de aliquo prædicatur, vel vt genus, aut differentia, aut accidens prædicatur. quæ concluſiones ſyllogiſmorum efficiunt hanc ſecundam propoſitionem, omne quod viciſsim prædicatur de aliquo, vel ſimpliciter, vel eſt eius definitio, vel proprium, vel genus, vel differentia, vel accidens. eadem argumentatio de propoſitione fieri poteſt.

Poſtea vero determinanda ſunt genera prædicamẽtorum in quibus ſunt quatuor differentiæ prædictę. hæc aũt numero decem ſunt, quid eſt, quantum, quale, ad aliquid, vbi, quando, ſitum eſſe, habere, facere, & pati. Semper .n. accidens, & genus & proprium, & definitio in vno horrum prædicamentorũ erit, Nam oẽs propoſitiones ex his, aut quid eſt, aut quale eſt, aut quantum, aut aliquod aliud prædicamentũ ſignificat. ex quibus patet, quod id quod ſignificat, quid eſt, quandoque ſubſtantiam ſignificat, quandoque aũt quale, quandoque aũt aliquod aliorum prædicamẽtorum. Nam ſi poſito hoĩe dicatur hoĩem eſſe, id quod poſitum eſt, vel animal, & quid eſt dicitur, & ſubſtantia ſignificabitur. cũ vero colore albo poſito quis dixerit, quod poſitũ eſt album eſſe, vel colorem, quid eſt .d. & quale ſignificat ſimiliter ẽt cubitali magnitudine poſita dixerit, quod poſitum eſt, eſſe magnitudinem vnius cubiti, et quid eſt .d. et quantũ ſignificat in aliis ẽt eodem mõ. vnũ quodque .n. horũ ſiue idẽ de eodẽ dicatur, ſiue genus de eo, quid eſt ſignificat: quãdo aũt de alio, non quid eſt ſignificat, ſed quantũ, aut quale, aut aliquod aliorũ prædicamentorum. Quare hæc tot. & talia ſunt, de quibus, & ex quibus diſputationes fiunt. deinceps vero quo modo propoſitiones eligamus: quibuſque rebus hæc nobis facultas poſsit copioſe ſuppeditari, declarabimus.

Cum oſtenderit problemata, & propõnes, quæ in quatuor prædictis generibus continenẽ, quia antedicta genera ſunt quatuor, quæ non ſunt ſumma gñа, ſed in aliis ipſa quoq; continenẽ, quippe quia ſunt in iis q̃ ſunt, quorũ genera ſuprema ſunt decem, quæ de more ꝑdicamenta noiantur: ait deinceps determinãdum eſſe genera prædicamentorum, in quibus ſunt quatuor prædictæ dr̃iæ, quæſtionum, ac propoſitionum. Quod vero ait, in quibus, non eſt plene dictum deeſt .n. dr̃iæ problematum, & propoſitionum. Sunt aũt inquit decem genera prædicamentorũ, de quibus in libro prædicamentorũ locutus eſt. ea nũc exponit, & coniuncte docet, quid ille liber ad dialectiam conducat. Sed cũ vellet ſubſtantiam ſignificare, dixit, quid eſt proprie .n. ens eſt ſubſtãtia, & ꝓprie eſt, & ſubſtantię definitio. quanq̃ quid eſt multis modis dicẽ. atq; vt oſtenderet in illis ꝑdicamentis contineri ipſa gñа problematum, addidit quod, & genus, & accidens, & ꝓprium, & diffinitio horum aliquid ſignificat. oẽs .n. propoſitiones per hæc fiunt. atq; hæc eſt abſoluta verborum ſnĩa. res vel habent prædicatum ſubſtantiam, vel qualitatem, vel aliquod decem prædicamentorum. Definitio nanq; oĩs eſt alicuius quod oĩno, vel ſubſtantia eſt, vel quantitas, vel qualitas, vel ad aliquid, vel vbi, vel qñ, vel ſitum eſſe, vel habere, vel agere, vel pati. defiõnem igitur, vel definitiuum problema contingit eſſe in oĩbus prædicamentis, quæ poſſunt aliquo ſub vno quoq; prædicamento definiri. Gñа quoq;, & gñalia problemata ſic ſunt. Nam in vnoquoq; prædicamento inuenitur genus, & dr̃ia. nam in quibus prædicamentis ſunt genera, de quibus eſt oratio, in eiſdem ſunt etiam eorum generum dr̃iæ, ut alibi dictum eſt. Ideo cum in ſubſtantia ſint dr̃iæ, etiam in problemata dr̃iarum erunt problemata in ſubſtantia: & definitiua in ſubſtantia, & diffinibile in qualitate, & quantitate, & in aliis ſimiliter. Præterea & à generibus in ſubſtantia, & à gñre in qualitate, & in aliis prædicamentis ſimiliter. Eadem quoq; ratio eſt habenda de propõnibus. Vt .n. à termino prædicato in problemate, vel in propoſitione genus ipſorum cognoſciẽ. nam ſi definitio eſt, prædicatum definitiuum: ſm aũt genus ſit, genericũ erit. & in aliis eodẽ modo. Similiter etiam à prædicato etiam in quo prædimento ſit problema cognoſciẽ. ſi .n. fuerit ſubſtantiæ, in ſubſtantia eſſe cognoſceẽ. ſi qualitatis in qualitate, & in aliis eodem modo. igiẽ prędicata de ipſo genere in quid eſt, habent etiam eius ſubiectum, quare nõ magis à ſubiecto q̃ à prædicato prædicamentum, & genus in quo problema eſt, cognoſceẽ. in quibus aũt aliud de alio prædicaẽ, ea ſunt in quibus prædicatio accidentis eſt, & genus à prædicato accipiẽ. Quia vero nulla ſubſtãtia nulli ſubſtantię accidit, quia non poteſt eſſe ſubſtantia alicuius accidentis. ob id in aliis generibus problemata accidentis accipi poſſunt, in ſubſtantia vero non poſſunt. At de proprio ſi propria ſubſtantiarum ſunt, poſſunt eſſe ſubſtantiæ, & in aliis prædicamentis ſimiliter fiet: & ita problemata à proprio, & in aliis generibus inerunt. Qđ ſi omne propriũ accidens eſt, problemata proprij non erũt in ſubſtantia: ſed in illo gñe cuius erit propriũ. Prædicta aũt quatuor gñа problematũ eſſe in illis prædicamentis, & extra illa non cadere, etſi oĩa in oĩbus neceſſario eſſe non pñt, quia ꝓblemata accidentis nõ poſſunt eſſe in ſubſtantia, ea .d. nam oẽs per hæc propõnes, vel in quid eſt .i. in ſubſtantia habent prædicatũ aliquid de aliquo, vel in quali, vel aliquid horũ in aliis prædicamẽtis ſignificant. Et .n. in quo prædicamento ſignificatũ à problemate, vel à propõne eſt, in eodem neceſſe eſt etiam genus eſſe problematũ atq; propõnum. id quod oſtẽdit inductione. nam quod ſignificat quid eſt, hoc eſt prædicatũ de aliquo, vel ſubſtantiæ quid eſt ſignificat, vel qualitatem, vel quantitatem, vel aliquod aliud prædicamentum. quid eſt .n. eſt de numero eorũ, q̃ multis modis dicuntur. qñ .n. poſito hoĩe, inquit poſitum eſſe hoĩem, vel animal, ſm vnumquodq; prædicamentũ quid eſt aſsignatur. & quia prędicatum quid eſt, ſm vnũquodque inductione, vt dictum eſt, accipitur, q̃uo id fiat nunc docet. vnum .n. quodq; horum ſub vno quoq; prædicamento idem de ſeipſo dicitur, veluti hoĩem eſſe hoĩem, vel album eſſe album. & ſimiliter etiam in aliis, ſi propriũ genus aſsignabiẽ, illud quid eſt, ſignificabit. Similiq; quoque modo ſiquis uniuſcuiuſq; definitionem attribuerit: is quid eſt, dicet. idem .n. ualet ſi dicas hoĩem eſſe, quod aĩal terreſte bipes. in utriſq; .n. idem de eodem dicitur, & utrunq; æqualiter: quãobrem nomen pro definitione captum eſt. Cum uero prædicatum eiuſdem generis nõ fuerit cum ſubiecto, ſed de alio dicetur, non idem ualet: ſed qñ de altero, ex quo prædicamento erit prædicatũ, ex eodem erit etiam problematis genus, & non iam qđ eſt ſubiectum ſignificabit. non .n. prędicaẽ in quid, cum hoc ſit ex uno prædicamento, & illud ex alio: ſed alterũ de altero dicẽ in quibus eſt accidens prædicatũ. quare fieri non poteſt, ut ante dixi, ut problemata aliqua ſint in ſubſtantia, quæ ex accidẽte oriantur. ꝓpea quod nulla ſubſtantia ſubſtantiæ accidit: uel quia ſubſtantia accidere non poſſet. Poſſet tñ hoc loco quiſpiam quærere, an aliqua ſubſtantia ſubſtantiæ accidat, uel utrum accidat

cidat accidenti: vt ſit in propõnibus præter naturalibus. qđ ſi fiet, etiam problemata accidentis erũt in ſubſtãtia. Quod ſi problemata, & eorũ genera in prædicamentis ſunt, patet quod tractatio illius libri eſt ad dialecticam vtilis: qm̃ vtile eſt cognoſcere in quo genere rerum ſit propoſita queſtio. Cum vero diceret quatuor genera in quibus propõnes, & problemata continentur, & exponeret prædicamenta in quibus ſunt propõnum, ac problematum genera, addit hæc verba, Quare hæc tot & talia ſunt, de quibus, & ex quibus diſputationes fiunt. vt explicat, & totidem eſſe propõnum quot problematũ genera. ei nãq; propoſitũ erat indagare ad quot, & quæ, & ex quibus dialecticæ rationes fiant. & qũo eis abundare poſsimus. in hiſce nãque methodus conſiſtit. cũq; de ſuperioribus locutus ſit, & quomodo eorum copia nobis poſsit ſuppetere, quod reliquum eſt ex iis quæ propoſuit dicenda, ait eſſe deinceps explanandum, id quod & copioſe, & diligenter pertractabit.

Sectio ſecunda, ſecundum diuiſionem Alexandri.

Primum igitur determinetur quid eſt propoſitio dialectica, et quid problema dialecticum. Non. n. omnem propoſitionem nec omne problema dialecticum ponendum. Nullus. n. offeret, qui mẽtem habeat, quod nulli videtur: nec proponet, quod omnibus eſt manifeſtũ, vel plurimis. Nam hæc quidem non habent dubitationem, illa autem nemo ponet. Eſt autem propoſitio dialectica, interrogatio probabilis, aut omnibus, aut plurimis, aut ſapiẽtibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maxime famigeratis, & non inopinabilis. Ponet enim aliquis quod videtur ſapientibus, niſi id contrarium ſit multorũ opinionibus.

Oſtenſurus qũo abundaremus propoſitionibus dialecticis. nam copia propoſitionum, & ipſa confert ad abundantiam dialecticarum rationum, de qua eſt eius propoſitum, vt dicet. nam eſt vnum quatuor inſtrorum de quibus dicet. Et hoc cõius cum dixit de propoſitionibus, & problematibus, primum inquit oportere determinare, quid eſt propoſitio dialectica, & quid ꝓblema dialecticum, vt notũ ſit qualibus propoſitionibus abundare oporteat, & de qualibus quærere conueniat. nam de quibus oportet quærere methodũ ad abundantiam, hæc determinanda ſunt, & primo nota eſſe oportet. Nã neque oĩs propoſitio dialectica, neq; omne problema, neque proponere aliquis mentem habens, & interrogaret in propoſitione id quod nulli videtur, ceu nunquid oporteat iraſci parentibus, vel impios eſſe erga Deos. nam proponit dialecticus id quod vult accipere. Nullus aũt talia concedit, neque adduceret aliquis problema quod cunctis perſpicuum, & non egens oſtenſione eſt, vt die exiſtente, vtrum dies eſt, vel ne. nam hæc non habent dubitationem, quod profecto cunctis ſunt nota, ideo neque problemata, vnde oſtenſiones, & quæſtiones de aliquibus dubitatis, vel ignoratis fiunt. Sed quædam nemo poneret, nec concederet, videlicet ea quæ nulli videntur, ideo neq; propoſitiones. Quæreret aũt aliquis qũo cum dixerit æqualia & eadem eſſe problemata, & propoſitiones, & ipſorum ſolo modo drĩam eſſe nunc contraria aliquo modo inquit eſſe propõnem dialecticã, & problema, qđ illud dubitet, & illa eſt nota. Vel non dialectica problemata dialecticis propoſitionibus æqualia, & eadem eſſe dixit, ſed vľiter problemata, & propoſitiones in interrogatione contradictionis, in quibus problematibus & in quibus propoſitionibus continentur dialectica problemata, & propoſitiones, quorum nunc. d. drĩam. nam notũ, & opinabile, vt propoſitio dialectica eſſe vult, & ambiguum, & dubitatũ, quale etiam oportet eſſe dialecticum problema. Equidem oĩa proponuntur in contradictione, & adducũtur, quorum probabilia ſunt propoſitiones, & quæſita problemata. Drĩam aũt ſm modos dixit eam. ſ. ſm hoc, nunquid, & vtrum, vt oſtendat ſimilitudinem ipſorum ſm verba, & qũo horum vnumquodq; proponitur, & adducitur in medium. nam oĩs propoſitio problema fit ſed genus modi ſm prolationem, ſm dictionem, non tñ dialecticum iam illud quod à propoſitione tranſumptum eſt, quia non quæſitum. Eſt igitur propoſitio dialectica interrogatio probabilis, neque igitur oĩs propoſitio interrogatio, ſed dialectica, neque oĩs interrogatio propoſitio, ſed dialectica. nam plures ſunt ſpecies interrogationum, non. n. ſolum interrogatio ꝓpoſitionũ fit. Sed vt Eudemus in his de dictione diuiſit, Quidam interrogantes de accidente interrogant, vel proponentes aliquid, & diffinientes perſuadent horum accidens, vt interrogantes quis eſt motus ignis ſm naturam, vel qđ Socrati accidit, vel econtra accidens diffiniunt, & accipiũt in interrogatione. equidem cui hoc accidit putant diſcere, vt interrogans cui aĩalium album vel nigrum accidit, & quid bonorum per ſe eſt eligibile, & quis eſt ſedens, & hoc quidem eſt vna ſpecies interrogationis. Et alia circa ſubſtantiã, qñ prius inferentes quid eſt hoc per interrogationem interrogamus, vt interrogans qđ eſt homo. nam qui ſic interrogat ſubſtantiam rei putat interrogare, ſed non quod accidit ipſi diſcere. Tertia ſpecies interrogationis eſt qñ de propoſitione aliquis faceret interrogationem, deinde reſponſum eius petendo alteram contradictionis partem proponeret, vt nunquid mundus ſphæricus. Sub hac ſpecie interrogationis eſt etiam dialectica propoſitio. Non. n. oĩs interrogatio eſt propoſitio dialectica, tñ propoſitio dialectica in interrogatione eſt. nam ꝓpoſitionem; vt prius dictum eſt aliæ ſunt demr̃atiuæ, quales ſunt immediatæ, & primæ, & aliç ſunt dialecticç, quales ſunt probabiles: & aliç ſunt contentioſæ, ille ergo ſcientificæ non ſunt in interrogatione, nec fiunt dialecticæ. Nam dialectica interrogatio talis non eſt, vt nunquid elementa rerum ſint materia, & forma. Item nec contentioſa, ceu nunquid videns habet oculos, vel non, ſed ſunt propoſitiones dialecticæ propoſitiones in interrogatione probabiles, vt nunquid ſanitas bonum, vel non, nunquid animi virtutes eligibiles, vel non, nunquid poteſt aliquid ex non ente fieri, vel non. Nullus. n. offerret id quod nulli videtur. nam probabilis interrogatio eſt propoſitio dialectica, quod cum dicat, quæ ſint probabilia rurſus nos reuocans ad memoriam proponit. Nam probabile, vt dictũ eſt, vel cunctis videtur, vel pluribus, vel ſapientibus, & his, vel omnibus, vel plurimis, vel maxime notis. Sed cum dicat probabilia eſſe etiam ea quæ videntur notis ſapientibus, quia poteſt aliqua noti ſapientis opinio repugnare multorum opinionibus, quas opiniones pleriq; minime concederent, adiecit (non inopinabilis) ſimul nos docendo quod opinionibus ſapientium, velut probabilibus vtendum eſt præſertim his, de quibus multi non habent opiniones. Ibi autem repugnabit plurium opinio alicuius ſapientis opinioni, hic vero probabile magis pluribus videtur, quia quod non eſt ſanitas bonũ quorundam ſapientum eſt opinio, ſed nullus hoc probabile eſſe diceret, nam opinionibus omnium repugnat. Item an ens immobile, & vnum ſit ne idẽ? Parmenidis ſñia eſt, & quod contraria eadem ſunt. nam hæc eſt Heracliti ſñia. & quod contradictio nulla eſt. nam hoc ſentit Antiſthenes. Propoſitiones quidem igitur non ſunt talia, ſed poſitiones, vt procedendo dicet.

Sunt autem propoſitiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus ſunt ſimilia, & contraria iis, quæ videntur probabilia, ſecundũ tamen contradictionem protenſa, & quæcũque opiniones ſunt ſecundum artes inuentas. Si, n. probabile eſt candẽ eſſe contrariorũ diſciplinã, et ſenſum eundẽ eſſe contrariorum probabile apparebit: & ſi vnam numero grãmaticam eſſe, & tibicinariam vnam; ſi autem plures grammaticas et plures tibicinarias. Omnia. n. ſimilia, & cognata videntur hæc eſſe, Similiter autem, & ea quæ probabilibus ſunt contraria ſecundum contradictionem protenſa, probabilia videntur. Si. n. probabile eſt, quoniã oportet amicis benefacere, & quoniã non oportet amicis malefacere probabile eſt. Eſt aũt contrariũ, quidem, quoniã oportet malefacere amicis. ſecũdũ contradictionẽ aũt, quoniã non oportet amicis malefacere. Similiter aũt, & ſi oportet amicis benefacere, inimicis non oportet. Eſt. n. hoc ſecundũ cõtradictionẽ contrariũ. ſimiliter aũt & in aliis.

Dicendo dialecticã ꝓpoſitionem interrogationem eſſe ꝓbabilem, dicit etiam dialecticas ꝓpoſitiones eſſe ſimiles ꝓbabilibus, aliquam abundantiam nobis ſubiiciens propoſitionum dialecticarum. nam ſi ꝓbabile eſt hoc. ſ. ſciam eſſe eandem contrariorum, ꝓbabile etiam appareret hoc, eundem eſſe ſenſum contrariorũ. Quod vero probabile hoc ſit, eandem eſſe ſciam contrariorũ patet. Nam medicina eorum, quæ afferunt ſanitatem, & ægritudinẽ eſt ſcia. Item arithmetica paris, & imparis. Et muſicus melodiæ, & inconſonantiæ. Et gymnaſtice eſt ſcia bonæ habitudinis, & malæ, & in aliis ſimiliter. Equidem ſimiliter ſe habet ſcĩa ad ſcibilia, & ſenſus ad ſenſibilia. nam vtrunq; horum eſt diſcretiuum. & iudicatiuum eorum, quæ ſunt ſub ipſis. Et eſt ſimile eiſdem ſm analogiam, cui etiam, & ipſa cognata ſunt, ſi quidem ſenſus ſub habitu, & vl'iter ſub ea quæ ſunt ad aliquid. Verum oportet exempla audientes non exacte diſſerere de ipſis, qñquidem videbitur euidẽtius ex probabilibus eſſe hoc, ſenſum eſſe contrariorũ, quam ſciam. Rurſus ſi probabile eſt hoc vnam numero grãmaticen eſſe, probabile videretur, & hoc tibicinalem vnã eſſe numero. nam ſimilia & eiuſdẽ rõnis quãcunq; artem eſſe, vel numero vnam, vel ſpecie. nam cognata talia ſunt, & ſub idem genus, & vt primum exemplũ ſimile eſt proportioni, ſic hoc gñi. Ideo dixit (cognata.) Illud aũt (& ſi vnam numero grãmaticen, vel plures) tale. ſi aliquis diceret Ariſtarchi grãmaticen, & vl'iter vnãquãq; indiuiduam eſſe numero vnam, quod etiam ſubiectũ idem tale, vel ſi rurſus diceret aliquis vnam eſſe ſpecie eandẽ eo quod ipſa ſimul diuiditur cũ actionibus & actiones plures numero eſſe. Dicit aũt probabilia eſſe etiam contraria probabilibus ſm cõtradictionem oblata propoſitaue. i. negationes contrariorũ probabilibus. nam quia contraria probabilibus ſunt inopinabilia profecto negationes inopinabilium erũt probabiles, vt ſi probabile eſt oportere amicis benefacere, hoc erit cõtrariũ huius oportere amicis malefacere, inopinabile eſt, ſ. aut nõ probabile, negatio porro huius exiſtentis inopinabilis erit ipſa ꝓbabilis, eſt aũt negatio eius. Illud quoq;, non oportet amicis malefacere rurſus probabile, & illud oportere amicis benefacere, cuius contrarium eſt inopinabile, oportere. ſ. inimicis benefacere, cuius negationem oportere inimicis benefacere inopinabilis erit. Primam igit̃ contrarietatem accepit propoſitionũ ſ'm prædicatum. nam contrarium ipſi benefacere eſt illud malefacere, & ſubiectis terminis amicus ipſe in ambabus ꝓpõnibus. Secunda aũt contrarietas eſt, quæ habet idem prædicatum. nam benefacere eſt, & ſubiecti termini contrarij. nam ſunt contrarij amici, & inimici.

Probabile autem, & in ſimilitudine apparet etiam cõtrarium de contrario, vt ſi oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male. Apparebit enim & contrarium hoc quod eſt amicis benefacere ei, quod eſt inimicis male. Vtrum autem ſecundum veritatem ſe habeat, vel non, in iis quæ de contrario dicentur, oſtendetur.

Eſt quidem probabile in ſimilitudine illud in appoſitione, ſi. n. probabile eſt amicis benefacere, probabile etiam erit contrarium hoc malefacere de contrario dictum. Hi aũt ſunt inimici, equidem contrarium eſt benefacere ipſi malefacere, & his qui vtuntur hoc probabili benefaciedũ eſſe amicis, opus eſt oſtendere probabile etiam eſſe hoc quod inimicis malefaciendũ ſit. nã ſi amicis bene, inimicis male, & ſi virtus iuuat, malitia nocet. ideo probabile videt̃, & illud, ſi malitia ſufficiens per ſe ad infelicitatem, & virtus ad felicitatem. Et enim ſi p ſe dictũ eſt hoc. ſ. oportere inimicis malefacere nõ probabile, ſed ipſum probabile videri facit appoſitũ. ſ. illud oportere benefacere. nam hoc ſignificat illud in ſimilitudine. Et notandũ eſt quod primas ꝓpõnes has. ſ. amicis malefacere, & inimicis benefacere contrarias dixit huic amicis benefacere, quia alterũ erat in his propoſitionibus contrariũ, & illam ambo habentem contraria non amplius contrariam dixit. nã ob id ambo etiam probabiles, & ſimul veræ ſunt. Illud aũt qđ ꝓbabili cõtrariũ non poteſt eſſe probabile. Viderent̃ igit̃ quibuſdam (inquit) etiam hæc eſſe contraria. Sed verũ ſic, vel non ſic ſe habeat differt planum facere vſq; ad ſermonem de contrariis. dicet etiam de ipſis in ſecundo libro. Dixit quoque de ipſo etiam in libro de Interpretatione in fine, in quibus dicit Illud autem huic putare contrarias opiniones determinare huic contrariorum eſſe, falſum. Nam boni, quia bonum, & mali, quia malum, hæc forte vera, ſiue plures, ſiue vna eſt. Contraria autem hæc, ſed non alicui contrariorum contrariæ, ſed illud magis contrario modo.

Palam autem quoniam, et quæcunque opiniones ſecundum artes ſunt, dialecticæ propoſitiones ſunt. Ponet. n. aliquis ea quæ vidẽtur iis, qui in eis probati ſunt, vt de iis quidem, quæ in geometria, vt geometer: de illis autem, quæ in medicinali, medicus.

Ideſt probabiles, & cur adiecit (Palam) nam aliquis poneret, & concederet ea quæ videntur cõſiderantibus de his, & conſequens aũt ex dictis hoc erit. nam ſapientum opiniones erant probabiles, equidem ſapientes, & artifices circa propria, quare etiam ab ipſis inuenta probabilia erũt, quia cõis opinio. Equidem eos oportet qui aliquorum ſunt ignari accedere ad ſcientes, idcirco probabilia eſſe dixit ea quæ de medicinalibus medicis videntur, & de geometricis ipſis geometris. nam dicunt contra aliter dicentes, ſed hoc non dicũt medici, vel geometræ. Verum hoc non. d. quia ipſa inuentio ſ'm ſciam, vel artem ſit probabilis. nam hæc demr̃atiua, ſed quia inuentis ab his qui verſantur circa aliquid vt ſic ſe habent, multi concedũt, ſi profecto non repugnabunt conceptionibus cõibus. nam de hoc prius dictũ eſt. Vel neque eſt de propriis opinionibus ſecundum ſcĩas, & artes pugna multorum contra ſcientes, quia principio pleriq; ſunt de his non habentur alicuius momẽti, & exiſtimationis. Sed talia multa ſunt accipienda ex aphoriſmis Hippocratis, tale eſt illud (Labores ſpontanei indicant morbos) & illud (Humidæ diætæ conueniunt febricitantibus) Rurſus in geometria quod tres anguli ſunt duobus rectis æquales, & quod omnis trianguli duo latera ſimul accepta reliquo ſunt maiora prorſus.

Problema autem dialecticum eſt ſpeculatio intendens,
vel ad electionem,& fugam,vel ad veritatem,& cogni-
tionem , aut per ſe , aut vt adminiculans ad aliquid aliud
talium,de quo,aut neutro modo opinantur, aut contrarie
plerique ſapientibus, aut ſapientes pleriſque , aut vtriq;
ijdem eiſdem. Quadam.n. problematũ vtile eſt ſcire tan
tum ad eligendum, vel fugendum, vt vtrum voluptas ſit
eligẽda,aut non:quadam aũt adſciendũ tantum, vt vtrũ
mundus æternus ſit, an nõ. Quædã vero ipſa per ſe quidẽ
ad neutrũ horũ, adminiculãtia aũt ſunt ad aliqua talia.
Pleraq; n.ipſa per ſe quidem nõ volumus cognoſcere, ſed
aliorũ gratia, vt per illa aliud quippiam cognoſcamus.

Cum dixerit de dialectica poſitione,quod eſt proba
bilis interrogatio , & ſ'm quot modos poteſt probabile
accipi, conſequẽter deinceps de dialectico problemate
dicit.Porro inquit oportere problema dialecticum eſſe
theorema ſpeculationem ve , & dixit (ſpeculationem)
pro quæſtione & quæſito, etenim ſpeculari pro quære-
re mos eius eſt dicere. Inquit igitur quod quæſtio in-
quiſitio ve de theoremate conferente, vel ad electionẽ,
& fugam, vel ad veritatem, & cognitionem, vel ipſum
tanq̃ adminiculans ad aliquid alterum talium inquiren
dum.nã modus indicatiuus quæſtionis eſt illud de quo,
vel neutro modo opinantur , vel contrario plures ſen-
tiunt quam ſapientes , vel ſapientes aliter quam plures,
vel vtriq; inter ſe digladiãtur. quod dicit problema dia
lecticum eſſe . Erit autem hæc ſpeculatio ratio alicuius
cognitionis prædictorum cauſa . Vnde ab eo quod eſt
cognitionis noſtræ cauſa nominatum eſt theorema ſpe
culatione,& eſt omne ꝓblema dialecticũ, & theorema
vel morale,vel naturale,vel rationale.nam horũ prædi-
cta ſunt indicatiua.nõ tñ econuerſo,ſed quæcũq; hñt ꝓ
poſitionẽ theorematũ quandã determinationem , hæc
autẽ ſunt de quo, vel neutro modo opinentur, vel cõtra
rio ſapientes pluribus,vel plures pluribus, & ſapiẽtes ſa
pientibus. Quæcunq; igitur quæſita habẽt relationẽ ad
fugam, & electionẽ ſunt theoremata moralia. nam cir-
ca bonum,& malum,eligibile,& fugiendũ exiſtens mo
ralis quæſtio habet relationẽ ad fugam , & electionẽ &
non ad nudam cognitionem.nam qui quærit vtrũ volu
ptas bonũ ſit. nec ne , an prorſus de aliquo aduentitiorũ
bonorũ, quæſtionem facit, qua indicat ipſa, vel eligẽda
eſſe,vel fugienda. Rurſus qui quærit vtrũ mũdus ſphæ-
ricus nec ne,vel aĩa immortalis nec ne, vel aliquid aliud
eorũ quæ natura conſtant,quibus factis,et exiſtentibus
perfectam facit veri cognitionẽ,quod eſt contẽplatiuæ
facultatis peculiare. nã cognitio veritatis in optimis eſt
contẽplationis finis. Quæcunq; vero nec vt agibilia quę
runtur , neq; habent perfectã cognitionem veritatis in
ſeipſis,ſed velut adminiculantia ſunt ad eligibiliũ,& nõ
eligibilium cognitionẽ,vel ad verorũ,& falſorũ inuen-
tionem quæruntur, hæc ſunt , problemata rationalia.nã
rationalis facultas habet locũ organi in philoſophia. At
quæcunq; ſecundum eandẽ quærũtur vtilitatis eius gra
tia quærſitur.nã qui quærit.v.g. de conuerſione propo-
ſitionis,vel de ſyllogiſtica, vel aſyllogiſtica cõiugatione
tanquã hæc adminiculantia,& conferentia ad prædicto
rum inuentionẽ , & cognitionem quærit . Plane autem
& hic logicen tractationem dicit eſſe inſtrumentũ, qa
ipſa adminiculatur ad inuẽtionem primorũ dictorum
& cognitionẽ,dicit ipſam eſſe dignam, vt ĩdagetur. Sed
cum dixerit in quibus eſt etiã dialecticũ problema,de-
inceps addit determinationes diffinitionis quas dixit,
ꝗbus etiã ſeparat ipſũ ab his theorematibus quę ſunt in
his;cũ non ſunt dialectica problemata,non quia non ſit
etiã propoſitio dialectica in his, in quibus dixit eſſe ꝓ-
blema,non adiecit eadem propoſitioni.nam ſunt ambo
in eiſdẽ,ſed propoſitiones per ſe habent in quibus,& cir
ca quæ ſunt notæ . nã probabilia etiã ea pluribus quibus
per probabile, & ꝑ hæc erit indicatiuũ. In his igitur ẽt
propoſitiones ſunt,nõ tamẽ quæſtiones, ſed problema-
ta in his ſunt quæſita . Itẽ ꝓpoſitiones ſi etiã quod ma-
xime in his.nã omne ꝓbabile de aliquo horum , ſed nõ
ab hoc de aliquo horũ eſſe, ꝓpoſitiones dialecticę fiunt
de ſic eſſe habẽtibus neceſſario,ſed à probabili,ideo vte
batur ad diffinitionẽ ipſis , equidẽ problemata ideo ꝓ-
blemata ſunt,quia ſunt digna quæſtione,& quę ſunt di-
gna quæſtione non ſunt alia quædam præter hæc, vel ad
electionem,& fugã conferentia, vel ad cognitionem,et
veritatẽ,& ea quæ his adminiculantur, merito diffiniẽs
ꝓblema his rurſus vſus eſt.Sed additæ diffinitiones ꝓ-
blemati plane ſeparãt propoſitionẽ ab ipſo problema-
te.Cæterũ dicendo quod problema eſſe ſpeculationem
quandã,& quæſitũ,& in genere hoc conſequenter adie-
cit differentias quibus de aliquo horũ theorema,& quę
ſitum fit iã problema,nõ enim omne theorema,& quę-
ſitum iã eſt etiam problema dialecticum.Equidem in-
quit eſſe problema dialecticã ſpeculationẽ in his de quo
vel neutro modo opinãtur , vel contrariũ plures opinã
tur quam ſapientes,vel ſapientes aliter quã plures, vel ſa
pientes ſecus quã ſapiẽtes , & plures aliter quam plures.
Neutro modo igitur plures opinanẽ,de quo neutri par-
ti cõtradictionis habent conſenſum,& comprobationẽ.
nã in moralibus.v.g. an virtutes ſic ſe habent, vt vna a-
liam viciſſim inter ſe ſequatur, an per ſeipſas eligẽdę ſint
nec ne,vel ſi intellectu ratiocinanti,vel paſſiuo fiunt.Et
in naturalibus ſi mũdus ſit infinitus nec ne,atq; ſi ſphę-
ricus, vel nõ, ſi aĩa immortalis in hominibus rationali-
buſque ſi quadrifariã oppoſita, ſi tres figuræ quibus ſyl
logiſticæ cõiugationes fiũt . Poteſt etiã illud neutro mo
do non ſolũ de pluribus dici,ſed etiã de omnibus.Erunt
enim aliqua de quibus neque ſapiẽtes habent approba-
tionẽ euidentiamq́;, ceu nunquid ſtellę pares, vel impa-
res, vel de quibus ob occultationẽ,& magnitudinẽ, nec
ſapientes habẽt comprobationẽ diſtinctam, vt ſi pares,
vel impares ſint ſtellę. nã opinari ĩ hoc vſus eſt nũc qua
lia ſiũt plura in naturalibus quęſita, quę ex veriſimilibus,
accipiunt fidẽ.nam dialectici eſt hoc in talibus per quæ
dam probabilia momentũ quoddam, & inclinationem
ingerere ad alterum oppoſitorũ deducentẽ deflectẽtẽ
ve, vt quod mũdus ſempiternus, vel quod ſphæricus.nã
aliqnis dialecticus pro hoc argueret,quia à ꝑfectiſſimo
corporũ perfectiſſima figura peculiaris eſt , ſed mũdus
eſt perfectiſſimũ corporũ.nam oĩa alia in ſeipſo mundo
habet,igiẽ ꝑfectiſſima figura eſt propria ipſi,ſed ſphęra
eſt perfectiſſima figurarũ,quippe quæ nec additionem
nec ablationẽ recipit,igitur ſphærica figura eſt peculia-
ris mundo.Item de hoc ſi ſtellæ pares, vel impares ſint,
cuncti ignari ſunt,cui ſententiæ hęrendũ ſit.At dialecti
cus,& ad hoc ex opinabilibus arguet,accipiens optimũ
in numero propriũ eſſe aſtris , quandoquidẽ aſtra ſint
Dij,ſed par eſt maxime numero,igitur peculiaris aſtris
numerus eſt par. Sed cõtrario modo ſe habẽt ſapientes
quã plures de talibus opinantur . Equidem verum bo-
num conſiliũ ſit eligibilius bona fortuna nec ne,& pror
ſus animi bona ſint eligibilia magis quam bona corpo-
ris, vel nõ,& vtrum voluptas maximum bonorum, vel
prorſus bonũ, vel non.nam pluribus buona fortuna ma
gis eligenda eſſe videtur quã rectũ conſilium.Et ſanitas
videtur eſſe eligibilior virtute,ſed ſapiẽtibus ecõtra.Itẽ
pluribus voluptas maximum bonum, & ſapiẽtibus qui
buſdã minime apparet ꝙ voluptas ſit maximũ bonum,

& quibuſdam indifferens, cũ quibuſdam malum. Item vtriq; ijdem eiſdem contrario opinantur. Equidẽ in ſapientibus de fato, de immortalitate aiæ, de infinito, de vacuo, de talibus, ſed plures inter ſe, in qbus alij ſentiũt ſanitatem eſſe diuitijs eligendam magis, alij autẽ ecõtra dicunt, & alij robur pulchritudine, & alij pulchritudinem pluris æſtimant quam robur, & id genus.

Sunt aũt problemata, et de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi. Dubitationem .n. habent, vtrum ſic ſe habent, an nõ ſic? eo quod de vtriſque ſunt rationes ſuaſibiles. Et de quibus rationem non habemus, cũ ſint magna, difficile arbitrantes eſſe propter quid aſſignare, vt vtrum mundus ſit æternus, aut nõ. nã huiuſmodi quęret aliquis, problemata ergo, & propoſitiones (vt dictum eſt) determinata ſint.

Cum dixerit problemata dialectica eſſe de quibus hi, vel neutro modo opinantur, videlicet plures, vel de quibus hi neutri parti aſſentiunt ſunt, abuſiue hæc ſunt problemata. Erit aũt hoc (vt dixi) etiam de ſapientibus dictũ, vel contrario ſentiunt ſapientes quam plures, vel vtriq; ijdem ſeipſis. Adiecit prædictis, & ea quorũ ſunt ſyllogiſmi cõtrarij, ſed huius etiam cauſam .ſ. quod hæc ſint inter problemata numeranda tradidit addendo. (Dubitationem enim habent, vtrum ſic ſe habent, vel non ſic? eo quod de vtriſque ſunt rationes ſuaſibiles) nã vtrum voluptas bonũ ſit, vel non? dialecticum erit problema, quia ſyllogiſmus de vtraque parte contradictionis eſt probabilis. nã quia bonum ſit, oſtendit ſyllogiſmus talis, quod cuncta appetunt bonum eſt, ſed omnia appetunt voluptatem, igitur voluptas eſt bonum. Item talis ſyllogiſmus quod non ſit bonum probabit, bonum bonos facit, ſed voluptas non efficit bonos, igitur voluptas non eſt bonum. Sed aliquis quæreret nunquid, & hoc in dictis ſit comprehenſum. nã contrarij ſyllogiſmi ſunt, in quibus cõtrariũ ſapientes quam plures opinanť, vel vtrinque ijdẽ ipſimet diſputãt, vel illa ſe habeant in pugna, vbi ſolus eſt vtriuſque pugnantiũ conſenſus ſine ſyllogiſmo. Ibi vero per oppoſitas rationes aliquis tenet non ob fautores ipſarum, ideo & in his quia nullo pacto ſit aliquis cõſenſus, ideo fit dialecticum problema quęſitũ. Dicit aũt dialectica eſſe problemata etiã ea de quibus non habemus aliquam rationem, & ſyllogiſmum, vtrum ſic ſe habeant, vel non cũ ſint magna, & digna cognitione, & profecto ignorata, & habeant quaſdã rationes. nam parua negligimus, quia nec principia ſunt digna quæſtione, & cognitione. exemplum aũt hoc euidens ipſe ponit ipſorũ quæ ſunt magna, ac digna cognitione. Sed dubia, & quæſita quia nõ habẽt de ipſis ſyllogiſmum demoſtratiuũ .i. demõſtrationẽ, ſicuti ſe habet, vtrũ mundus ęternus ſit, vel non. nã cur ſit ſempiternus, difficile eſt ſcire, & dignum inquiſitione. Item poteſt illud (ſunt aũt problemata etiam quorum ſunt contrarij ſyllogiſmi) dici non velut ipſe proponat alias ſpecies problematum, ſed velut dicat de prędictis, in ęquali aũt ſunt hæc, & illa problemata contraria. nam ſyllogiſmi ſunt quibus contrarium opinantur ſapientes quam plures, vel vtrique ijdẽ ipſimet diſputãt, de qbus rationẽ nõ habemus cũ ſint magna, erunt hęc eędẽ his de qbus neutro modo opinantur, perinde ac ſi hoc prædictorũ tanquam bene dictorũ recordatio, & interpretatio, æquale ſcilicet huic, vt dicebã. Sunt enim, & hæc problemata. In his autẽ dialectica problemata ſunt, quod de quibus neutro modo opinanť plures, neutrã particulã cõtradictionis, vt probabile aſſumunt. nã ſic fit, quia aſſumitur ꝓbabile, & ꝓpoſitio magis quã problema, ſed ipſi oppoſitum eſt improbabile. nã probabili oppoſitũ eſt ĩprobabile. Itẽ de qbus ſapientes à pluribus differũt, vel vtrinque ipſimet ſimiliter diſputãt. Etenim in his neutra pars neq; ſimpliciter probabilis eſt, ob ipſarũ fautores, qđ ad ꝓbabile exiſtẽs aliquo modo æqualiter ſe habẽt.

Poſitio aũt eſt opinio extranea alicuius famigeratorũ in philoſophia, vt qm̃ non eſt contradicere, quẽadmodum dixit Antiſthenes: aut quoniã oĩa mouẽtur, ſecundũ Heraclitum: aut quoniã vnum eſt ens, quẽadmodũ Meliſſus dixit. Nã de quouis cõtraria opinionibus proferente curã habere ſtultũ eſt. Aut de quibus rationẽ habemus cõtrariũ opinionibus, vt quoniã nõ omne, quod eſt, uel factũ eſt, vel æternũ, quemadmodum ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum, vel grammaticum eſſe, neque factũ, neque eſſe æternum. Hoc enim & ſi alicui non videatur, videbitur vtique eo quod rationem habeat ſuaſibilem.

De problemate dialectico cum dixerit, deinceps dicit de poſitione, qa etiã videť poſitio problema eſſe, & oſtẽdit quale problema poſitio eſt. non .n. omne problema poſitio eſt. nã præter communes opiniones eſt opinio eiuſdem clari in philoſophia, poſitio exiſtens ſ'm ipſum inopinabilis ob repugnantiam ad communes opiniones, dignum tamen eſt quærere de ipſa ob fautorem quẽ notum in philoſophia habet, ideo oportet, & fautorem opinionis conſtituentem poſitionem tali problemati annectere, ceu vtrum omnia continue fluant, & ſemper fiãt, nihilq́; vnquam ſit ſ'm Heraclitum, vel ne. Et vtrum eſt vnum, & immobile ens, vt Parmenidi videtur, vel non. & vtrum motus eſt, vel non, vt videtur Zenoni. Et vtrum ſanitas bonum, vel non, vt Chriſippus dicit & vtrum eſt cõtradicere, vel non, vt Antiſtheni videtur. nam Antiſthenes tollens contradicere dixit oportere dicentes de aliquo illud dicere, & ſignificare propter quæ dicunt illud de quo dñt, ſed item contradicentes inter ſe de eodem debere dicere. Hæc præaſſumendo dixit q videnť inter ſe cõtradicere de aliquo, vel ambo dicentes rei rationem contradicunt, vel neuter, vel alter dicit, & alter non: ſed neq; ſi ambo dicerent rei rationem profecto cõtradicerent. nam eadem dicerent, ſiue etiam neuter dicat rationem rei, neque principio contradicerent de eodem. Alij vero nõ dicentes de eodem neque contradicerent, de eodẽ, quod ſi alter diceret, & alter non, neque ſic contradiceret. Nam qui nõ dicit rationem rei, neque prorſus de eodem contradiceret, ſed de illo quod ſignificat propter quæ dicit. Sic aũt neque contradiceret de eodẽ. His aũt ſic ſe habentibus neque erit contradicere. At falſum accipit Antiſthenes hoc nõ dicentes rationẽ rei, vel non dicentẽ, neque prorſus contradicere de eodem. Non .n. ſi quis nõ vera dicit, is neque de aliquo dicit, ſiquidẽ eſt dicere de aliquo cũ falſa dixerit, neque .n. erit illud omnino mentiri ſi ſolus erit, qui dicit de aliquo qui de eodem vera dicit, ſiquidem omnis qui mẽtitur de aliquo dicendo de aliquo falſum dicat, quod ſi eſt falſum dicere, erit etiã contradicere cũ mentitur. nam vniuerſaliter contradictio eſt de eodẽ oppoſita dicere, ſed qui dicũt de eodẽ oppoſita ambo vera dicere nequeunt. Verum in ſyllogiſmis, & rationibus ipſarum vti dicit, ſed in opinionibus nudis, cum dicat poſitionẽ eſſe opinionẽ extraneã alicuius viri noti in philoſophia. nam ob fautorem digna quæſtione opinio fit, & ob id cum non ſit per ſe ꝓblema, talis fit. Porro merito adiecit (nam de quo vis contraria opinionibus proferente curã habere ſtultum eſt) nam vbique eſt negligenda merito, tum eo quod inopinabilis eſt, tum etiam ex ipſo fautore, hoc aũt dixit de enunciato indicãs quod etiã ſi diceret ſine ſyllogiſmo, quia dicet problema fieri ſ'm talem opinionem quando cũ ſyllogiſmo poneretur, igitur dicit poſitiones eſſe etiam

hæc

hæc de quibus cõmunibus opinionibus quædã ſunt ora
tiones,& ſyllogiſmi.etiam ſi talia non habent fautoré,
& authorem fama clarum, ſed ſyllogiſmi de ipſis con-
trarijs adductis opinionibus in mediũ de ipſis cum ſit
ea digna queſtione eſſe exhibent.nam quod ſapientum
opinio in illis facit,idem facit in his demõſtratio,& fi-
des per ſyllogiſmum. Et apponit talis demonſtrationis
exemplum tale oſtenſiuum,omne ens, vel ęternum eſt,
vel factum. Verum ſophiſtæ hoc tollere nituntur per
quãdam rationem quædam afferentes non ſemper exi-
ſtentia,neque facta.nam accipentes aliquod entium eſ-
ſe, vt muſicum exiſtentem grammaticum eſſe oſten-
dunt quod hoc neq; ſempiternum eſt. Non.n. ſemper
erat muſicus grammaticus, ſed erat aliquando quando
non erat. ſed neq; factum, qñquidem non fiat muſicus
grãmmaticus.nam ſi fit,vel tanq̃ ex materia muſici fie-
ret grãmaticus,vt ex ære fit ſtatua,& velut homo gram
maticus:ſed non eſt materia grammatici muſicum, vel
vt ex contrario,& non eſt cõtrarium muſico gramma-
ticum, quandoquidem etiam cum ipſo ſimul ſit, igitur
non fit muſicum grammaticum. ex quibus concludunt
hoc,igitur non omne ens, vel factũ eſt, vel ſempiternũ.
Item ſi neq; grãmaticus factus muſicus,grãmaticus fie
bat. Eſt aũt muſicus grammaticus quod non factũ eſt.
Ité nulla ars eſt,vel ſcientia,quæ docet muſicum grãma
ticum.nã nemo quatenus muſicus eſt,grammaticus eſt.
Non.n.ab hoc in illo mutatio fit,ſed ambo quatenus ho
mo. Rurſus illud(quẽadmodũ ſophiſtæ dicunt) ſic etiã
dici ſi erit aliq̃s primo factus grãmaticus deĩde muſicus
Equidẽ non eſt factus muſicus iſte exiſtẽs grãmaticus.
eſt aũt muſicus exiſtens grammaticus: dicendo igitur
muſicus exiſtẽs grammaticus eſt, dicit etiã muſicus eſt
grãmaticus,ſed de entibus per ſe erat dictũ hoc ipſa eſſe
ſempiterna,vel facta.Adhuc tamen tanq̃ per accidẽs ſic
etiam fiebat,nam muſicus factus,& ſi præexiſtebat exi
ſtens grãmaticus, quandoquidẽ non ambo fiant muſi-
cus,ſed per accidẽs grãmaticus fiebat muſicus,vt igitur
talia ſunt,ſic etiã fiebant,nam talia(inquit)dicendo ex-
tranea ab opinione, & ſimpliciter nõ vidẽtur alicui di-
gna eſſe queſtionẽ,ſed ſyllogiſmo aliqua ipſorũ eſſe oſtẽ
ſa,opiniones ꝓfecto,& ipſa ob id fiũt digna quæſtione,
igitur poſitio eſt in problemate notũ quippiam,nã erat
problema de quo cõtrario opinantur ſapiẽtes,ac plures,
& poſitio eſt extranea opinio alicuius notorũ fama in
philoſophia,vel de eligibilibus,& fugiẽdis,& de ſpecu-
labilibus,vel de cõferentibus ad aliquid eorũ habet hoc
cõtrario opinari quædã qñ ſapientes aliter ſentiunt quã
plures. Sub eadẽ quoque ſpecie problematũ reducere
etiam additum poſitioni.Cęterũ illud in cõtextu,de qui
bus rationẽ habemus contrariã opiniouibus).ſ.ratio.n.
& ſyllogiſmus ſapientis locũ aſſumẽs,problema etiã ta-
le facit,ideo dixit vel vtrolibet ipſi eiſmet,nã rõnem hi,
& alij.ſ. dicentes vel ſapientes contra ſapientes pugna-
rent, vel contra plures, vel cum ſint plures repugnant
opinionibus ſapientum, vel opinionibus plurium, nam
talis ſyllogiſmus eſt quædam opinio extranea, & ipſa.

*Eſt igitur & poſitio quidẽ problema,nõ aũt omne pro
blema poſitio, quoniã quædã problemata talia ſunt, iã de
quibus neutro modo opinamur. Quod aũt eſt, & poſitio
problema:manifeſtũ eſt. Neceſſe eſt enim ex ijs,quę dicta
ſunt, aut plures cũ ſapiẽtibus circa poſitionem dubitare:
aut vtroſlibet cũ ſemetipſis,eo quod opinio quædã extra-
nea poſitio eſt. Pene aũt nunc oĩa dialectica problemata
poſitiones vocãtur. Differt aũt nihil quomodolibet dica-
tur,non enim nomen affingere volentes, diuiſimus ſic ea,
ſed vt nõ lateant nos, cum quadam eorũ ſint differentia.*

Inquit(eſt igitur ẽt poſitio problema)nõ tñ ecõuer-
ſo,non.n.vt inquit omnis poſitio problema,ſic etiã om-
ne problema eſt poſitio,nã ſunt in ꝓblematibus etiã ali
qua de quibus neutro modo opinabimur qđ nõ erit po
ſitio,itaq; ob hunc modũ problema à poſitione ſeparãs
nobis indicauit,tanq̃ poſitio queat alicui aliorũ proble-
matum connecti eorum præſertim ob oppoſitas opinio
nes eorũ cum ſint dialectica, & approbat hoc & oſten-
dit ea per quæ infert. Neceſſe eſt enim ex his quæ dicta
ſunt de poſitione, aut plures cum ſapientibus dubitare,
aut vtroſlibet ſeipſis,quia poſitio eſt opinio extranea,nã
talis opinio extranea eſt,quia ipſi oppoſita eſt quædam
opinio ꝓbabilis,nam extranea opinio quando non ha-
buerit auctorem inter notos,& claros viros in philoſo-
phia,habebit aliquẽ ſapientem dubitantẽ, aut cum plu-
ribus,aut cum ſapientibus, ſed qñ fuerit poſitio accepta
in his in quibus habemus contrarium ſyllogiſmũ opi-
nionibus poteſt ẽt in plurium ſ'm opin.diſcrimine eſſe,
ſiquidem aut hæc ſyllogiſmi non eſt ſapiens, nã non ſa-
piens eſt inter plures cõnumeratus. Quia aũt pauloante
dicẽdo de problemare,nõ vt alias quaſdã ſpecies pro-
blematum adiecit hoc. Sunt aũt problemata de quibus
ſunt contrarij ſyllogiſmi, & ſtatim illud in eodem con-
textu. Et de quibus rationem non habemus cum ſint
magna, ſed velut prædicta in caput, & ſummam colli-
gendo quiſpiam poteſt fidem facere etiam ex his quæ
nunc dicta ſunt de poſitione. Nam qđ poſitio non ſit
æqualis nec cõuertatur cum problemate oſtendit, neq;
illa dicendo quæ ſunt in ipſis ꝓblematibus ſunt poſitio
de his mentionẽ fecit, neq; hæc in quibus poſſunt eſſe
problemata. Sed dicendo prædicta de poſitione,& qua
le quid ipſi videatur eſſe poſitio affert. Quid.n.non ens
ipſum per ſe,neque ſuapte natura dignum eſt inquiſitio
ne, vel ob auctorem, vel ob rationem poſitio miſcetur
cum problematibus,& quæſitis,hic etiã diuiſo illo(poſi
tione)contra illud natura exiſtens,vt etiã ſit in poſitio-
ne nominũ. Et enim ibi dicimus nomina poſitione ſi-
gnificantes qđ non natura. Verũ his addit quod cõſue-
tudo oĩa prope dialectica problemata poſitiones dicit
porro aũt eos qui dicunt contra problemata etiam cõ-
tra poſitionẽ dicere aſſerit.Sunt præterea quidã poſitio
nes etiã appellantes rhetorica problemata, quibus affer
ri ſolet nomen cõſuetum magis hoc ſuppoſito eo quod
tali vidẽtur cõſtitui in quibuſdã ſuppoſitis,& definitis.
Nam dialectica cõiora,& vniuerſaliora ſunt,quod poſi
tiones aũt vocent etiam hæc petentes ſuppoſitiones di-
cunt, cæterum inquit nihil differre intereſſe de nomine
hoc(poſitio)ſiue dialecticus ipſum de omni ꝓblemate
fert vt cõſuetudo,ſiue etiam de ipſo nunc diffinito pro-
blemate. Non enim nomen effingere volẽtes poſitionẽ
ſic definientes, ſed vt oſtẽdatur in problematibus diffe
rentia quę cũ fuerit nota nõ amplius de ipſo nomine cõ
tendere oportet. Vnde per hæc inſinuans nobis quod ſe
quentes oſtẽſionem differentiarum de ipſis ſignificatis
oportet vti conſuetudine nominũ, & non ipſos efficere
impoſitores, & fingere nomina, ſed iuxta rerum diffe-
rentias nomina nobis intelligenda erunt, vt conſueue-
runt facere qui dixerunt aliud eſſe voluptatem, & aliud
gaudium & aliud eligibile,& aliud capiendum.

*Nõ oportet aũt omne problema, nec omnẽ poſitionem
cõſiderare, ſed quã dubitabit aliq̃s eorũ, qui ratione egẽt,
& nõ pena vel ſenſu, nã qui dubitãt, vtrũ oporteat Deos
honorare,& parentes diligere, an nõ,pœna indigent? qui
vero vtrum nix alba,an non,ſenſu. Neque vero,quorum
propinqua eſt demoſtratio, neque quorum valde longe.*

Dicens quale quid ſit dialecticu problema, & cur à

problematibus poſitio ſeorſum appellaẽ hæc quoq; determinat, & oſtendit, quod merito ꝓblema dialecticũ tale nobis ponitur. Non.n.omne problema, neque omnem poſitionẽ conſiderare oportet, nunc vero diceret ꝓblema, & poſitionẽ idẽ geminatis nominibus, ſed de his ꝓblematibus quæ ratione ꝓbante ipſa, & oſtendente indigent, ſed non ſenſu, vel pœna. Equidem ea quę ſenſu, vel pœna egent, nõ ſunt in his de quibus neutro modo opinantur homines, neq; in his quibus cõtrarium ſapientes ſentiunt, ac plures, vel vtiq; ipſi inter ſe. Vel diceret qđ & ſi orationes, & ſyllogiſmi talium ſint ꝓpoſiti extranei ab opinione, tanq̃ per hoc ipſa ſub ratione poſitionis cadant tamen non oportet talia admittere. Difiniens itaq; prædictũ plane quæ ſenſu quæue pœna egent per exempla indicauit. Sed aliquis quęreret cur non etiã talia ſunt ꝓblemata, nam ſi ꝓblema contradictionem continet, non ſic ꝓponenda erunt hæc, vtrum oportet Deos colere, vel non, an parentes honorare, vel non, Illud aũt non oportere Deos colere dignum eſt oſtenſione, vel illud, nõ ſunt honorandi parẽtes. Vel igitur dicit quod partes tales ꝓblematum non oportet conſiderare, vel naturaliter talia ꝓblemata non ſunt dialectica, nã cõtradictionum quarũ altera pars non verbis, ſed pœna indiget, quia ꝓrſus extra opinionem eſt, neq; harũ altera pars indiget rationibus, & verbis quia plane eſt inopinabile, Nam problema eſt egens oſtenſione, nam ſic credita qui tẽtat ꝓbare per rationes eorũ fide aſſumpta prius multo imbecilliorẽ conſtitutionẽ ipſorũ tradet per rationes. ideo prorſus talia problemata nõ erunt dialectica, ſed magis ꝓpoſitiones per probabiles. Item per hoc oportet talia ꝓblemata ſeruari, q̃a copia abundantiaq́; argumentorũ contra hæc efficit mores deteriores ſæpe, & dicentes, & audientes peiores, quod quidem maxime aduerſatur arti exercitandi, ſiquidem ſic præparatio habenda ad philoſophiã eſt, vel ſi nõ efficit peiores, tñ efficit videri peiores. Equidẽ abſurdũ eſt illi tẽtanti afferre rationes inopinabiles ſemet per eaſdẽ facere ignotum, & oĩbus diſſidentẽ opinione. Propoſitio igitur dialectica eſt oppoſitũ illi parti ꝓblematis, quę eget pœna, & problema neutrum, nã ſi neq; ea quorum propinqua eſt demonſtratio ſunt ꝓblemata. vt deinceps dicit, multo magis nõ erunt problemata quæ propter euidentiã exhibent contradicentes dignos pœna, vel ob id non talia problemata ſunt, quæ argumentatio in problemata ambo fiebat, nam ſimul ſtare non poſſunt, quæ in alterum appoſitorum argumentum auferunt.

Nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autem magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam.

Huius qđ neq; talia ſunt problemata dialectica, quorum demonſtratio euidens, & nota eſt, & quorũ demõſtratio eſt longe, & valde occulta, has cauſas apponẽdo dicit. Nam illa quidẽ non habẽt dubitationem, hæc aũt magis quã ſm facultatem exercitatiuam, nã quorũ demonſtratio ꝓpinqua eſt, ea facilia, & facile cognoſcẽda ac breui ſcientia diſcutienda, vt ſi quis proponeret vtrũ homo ſit animal, vel non. Talia aũt ſunt etiam quæſita de his decentia, quę à Stoicis ponuntur, ceu vtrũ conueniat ſimul prãdere cum aliquibus, vel cũ patre extendere manus ad longiores partes ſi fuerit maior vel nõ, ſed cõtentũ eſſe ibi appoſitis. Itẽ ſi decet auditores Philoſophi pedes mouere. ſed neq; de compoſitis ꝓblematibus ſophiſtice, & ſuperficietenus faciet ſermonẽ. Nam ſtatim deprehẽditur illud quod videẽ eſſe in his ambiguũ ceu vtrũ virile virilitatem habeat, vel non, & vtrum iuſtus iniuria aliquẽ afficiet, vel non, & vtrum ſapiens ſit expers diſciplinæ, vel nõ. nã videbitur neq; virile virilitatem habere, quia etiã pallium eſt virile, & iuſtus iniuſtus, quia iniuſta aliq̃n facit, & ſapiens expers diſciplinę, qui diſcit intelligitq́; illũ, q eſt expers diſciplinæ, ſed q̃a ſapiens non diſcit. talia & hæc, vtrum cæcu poſſit videre, vel non, vel mutum loqui, nam talia ſunt litigioſa, & ſuperficialia, & habent malitiam ob duplicitatẽ dictionis. Itẽ videtur eligere problemata ſm ſcientias, et artes à dialecticis, quia dialectica ponuntur, aut de his quę circa electionẽ, vel fugam, aut de his ad veritatem, & cognitionẽ, aut de adminiculantibus alicui tali. Nam problemata ſm ſciẽtias, & artes, aut ad electionem, vt medicinalia, aut ad veritatem, & cognitionem, vt in geometria, conferunt. quocirca etiam hæc erunt dialectica problemata ſi fuerint dicta à dialectico qui ipſa oſtendit non per ꝓpria principia, ſed per quædam ꝓbabilia, nam ante dictũ eſt dialecticam methodũ de omni problemate ex ꝓbabilibus eſſe ſyllogiſticã, ideo quæcunq; eorum quæ ſecundum ſcientias, & diſcip[...]ias recipiunt argumenta cõmunia, erunt dialectica problemata, ſed quæcunq; talia non ſunt plus contemplationis habentia quam ea quæ ſunt ſecundum artem exercitandi, exciderent a problematibus dialecticis. Nam.n.dialecticũ eſt hoc, vtrum omnis triangulus habeat tres intra æquales duobus rectis, vel non. Nam opus eſt meliore, & exactiore methodo ad probationem talium ꝓblematum, nam geometræ intereſt hoc oſtẽdere quõ ſe habet. ideo neq; ſm philoſophiã ſunt omnia problemata talia dialectica, ceu vtrum ſit vna omnium materia, vel non, & vtrum materia ſit ens vnitum perfectum ve, aut non: & vtrum atomi rerum ſint principia, vel nõ: & vtrum mouens omne motum moueat, vel non, & vtrum eternus ſit motus vel non. nã maioris, & diligentioris animaduerſionis talia egent. Horum igitur circa eligenda, & fugienda, & horum circa veritatem, & cognitionem, & horum conferentiũ ad aliquid horum quęcunq; probabilia ſunt, hæc ſunt propoſitiones dialecticæ. Quæcunq; autem huiuſmodi ſunt tanq̃ neutro modo de ipſis opinari, vel contra ſapientes ſentiunt, ac plures, vel vtriq; ipſis, hæc ſane problemata ſunt.

Determinatis aũt his, oportet diuidere quod dialecticarum rationũ ſunt ſpecies. Eſt aũt alia quidẽ inductio, alia aũt ſyllogiſmus. Et ſyllogiſmus quidẽ quid eſt, dictum eſt prius. Inductio vero, eſt à ſingularibus in vniuerſalia acceſſio, vt ſi eſt gubernator eruditus optimus, & auriga, et oĩs qui eſt eruditus ĩ vnoquoque optimus. Eſt aũt inductio veriſimilior, & planior, & ſecũdũ ſenſum notior, & pluribus cõmunis. Syllogiſmus aũt valẽtior, & ad cõtradicẽdũ efficacior. ergo genera, de quibus diſputationes, & ex quibus (quẽadmodum dictũ eſt antea) determinata ſint.

Proponit dicere quot & q̃ ſint ſpecies orationũ dialecticarũ, quibus fit exercitatio, & q̃bus ſint vtilia tradenda inſtrũ, duo plane inq̃t eſſe, & inductionẽ, & ſyllogiſmũ: quorũ quid ſit ſyllogiſmus iã dixit ſed de inductione nunc ſermonẽ facit. qđ aũt hę rationes per quas fiũt oſtẽſiones quorundã ſint ſuprema genera, patet eo qđ oĩa quę demõſtrãt aliquid per aliq̃d vniuerſale, & cõius oſtẽdere ipſum, vel per quædã ſub ipſo nituẽ, nã idem per idẽ nihil oſtẽdiẽ. Erit aũt forte & illud vniuerſaliter igiẽ oſtenſio per vniuerſale eſt ſyllogiſtica, & illa per ea q̃ ſunt ſub vniuerſali inductiua ſubordinaẽ aũt ſyllogiſmo. ipſum enthymema, & inductioni exẽplũ, eqdẽ enthymema rhetoricus ſyllogiſmus eſt, & exẽplũ rhetorica ĩductio. Dicit aũt ĩductionẽ eſſe ꝓceſsũ ꝑ ſingularia ad vniuerſale, ideo nõ ſane dicũt dicẽtes ĩductionẽ pronomẽ eſſe à ſimili ad ſimile, q̃nq̃dẽ vl'e nõ ſit ſimile his quæ ſunt ſub eo. Itẽ demonſtrationis vniuerſalis cã in-

ductio

ductio maxime fit, ſed ratio à ſimilibus ad ſimile magis ſignificat exemplũ, nã ratio per ſingularia vniuerſale conſtitui oſtendens, & perſuadens, hæc eſt inductio. Nam qui oſtẽdit vniuerſale q̃d eſt in omnibus optimus eſt & eruditus, eo q̃d accipit quod gubernator eſt optimus eruditus, ſimiliter auriga, ſimiliter & medicus, ſimiliter & belli dux, ſimiliter geometra, & muſicus, architectus, per inductionẽ huius in omnibus optimum eſſe eruditũ demõſtrationẽ facit. Itẽ dicit differentiam ſ̃m vtilitatẽ ſyllogiſmi, & inductionis, quæ differentia eſt hæc, nam inquit inductionem eſſe veriſimiliorẽ, & notiorẽ, & q̃uo ſit notior adiecit, nã per ſenſum notius fit id q̃d pluribus eſt cõe, nã inductio fit per ſingularia quæ ſunt ſenſibilia & ſenſibilia ſunt pluribus cõmunia, & nota. Veriſimile igitur inductio habet, non tñ & neceſſarium quippe non ex neceſſitate vl̃e ob particularia concederetur, q̃a nõ poſſumus oĩa ſingularia percurrẽdo per inductionẽ accipere, nã ſingularia ſunt impercurſibilia. Etenim ſi omnia vel et hoc accipiemus cuius gratia vtimur inductione, & nõ amplius opus erit aſſumere, vel cõcludere vniuerſaliter, ex quo in hoc mutabitur, quare vt ratio inducens, vel nõ eſt hoc in ipſis acceptis, & eſt occaſio inſtantiæ ad aſſumptionẽ vniuerſalis ab eodẽ tanq̃ nõ ſimiliter ſe habente cũ conceſſis. At ſyllogiſmus minorẽ veriſimilitudinẽ habens, & neceſſarium, & id q̃d vrget, & cogit, habet, & valentior potiorq; contra tentantes contradicere, & magis propoſitum eliciens, & concludens. Non.n. eſt locus his qui cõcedunt contradictiones ſyllogiſticas, quod vero habet locũ in inductione, quia nõ poteſt oĩa ſingularia (vt dicebam) percurrere. Quẽadmodum aũt neque oĩs ſyllogiſmus dialecticus, ſic neque oĩs inductio. Etenim oĩs quæ habet veriſimile eſt peculiaris dialecticæ; ſed non ob id ſolis dialecticis, eſt oſtenſio per inductionem, aut ſola inductio accepta aſſumptionis gratia & oſtẽſionis vniuerſalis quę maxime eſt ꝓpria dialecticę, nã perſuadentes accepta vt cõcedatur vniuerſale vtimur ipſa, ſed illa conferens ad aſſumptionẽ dignitatũ cõplexa eſt, vt dictum fiat euidens, ſed non vt vniuerſale oſtendat, nã ex eo notũ hoc intelligibile, neq; dialecticũ eſt neq; propria inductio. Vnã igitur dicit quæ quatuor poſuit diffinitionẽ, ꝓprium, genus, accidẽs. Nã de quibus orationes quę ſunt problemata ſunt in his generibus, ſimiliter ex q̃bus rationes quæ ſunt ꝓpoſitiones in his ẽt ſunt, dixit aũt & aliquid vtrunq; horum, equidem ſ in principio dixit oportere quæ ſunt de quibus rõnes, & ex quibus.

Inſtrumẽta aũt, per quę abũdamus in ſyllogiſmis, ſunt quatuor, vnũ q̃dẽ propoſitiones ſumere. Secundũ aũt quotupliciter vnũquodq; dicitur, poſſe diſtinguere. Tertium differẽtias ĩuenire. Quartũ aũt ſimilitudinis cõſideratio.

In calce erat hic & vltimũ eorũ, in q̃bus dicit methodũ dialecticã eſſe, nã dicendo, primum igitur cõſiderandum eſt quibus methodus, intulit, ſi vero ſumpſerimus ad quot & quæ & ex quibus rationes, & q̃uo his abũdabimus, habebimus ſufficẽter ꝓpoſitũ. Cũ igitur dixerit de ꝓpoſitionibus, quarũ indicatiuũ erat, illud.ſ. (ex quibus) & de problematibus quod ſignificabat per hoc, ad quot, & quæ, nunc etiã de inſtrumentis proponit dicere quæ ſunt cõferentia ad inuentionẽ, & abundãtiam dialecticarũ rationũ. Hæc aũt ſunt ſyllogiſmus, et inductio, vt prædixit, tamen ipſe de ſolis ſyllogiſmis mentionem fecit, & dictũ eſt perinde ac ſi dicat, Inſtrumenta quibus abundabimus dialecticis rationibus ſunt quatuor, quorum vnum inquit eſſe hoc.ſ. propoſitiones accipere non aſſerendo propoſitiones eſſe organa dialecticarum rationum. Nã ipſæ ſunt partes ſyllogiſmorum, & inductionũ. At partes alicuius nõ ſunt inſtrumẽta illius, ſed vocat inſtrumentũ quo poterimus abundare propoſitionibus, nõ.n. ꝓpoſitiones, ſed poſſe abundare propoſitionibus eſt inſtrumẽtum. Secundũ autẽ eſſe inquit. inſtrumẽtorum conferentium ad abundantiã propoſitionum illud.ſ. poſſe ea quæ dicuntur multipliciter cognoſcere, & diuidere, ſiue nominibus ſint eadẽ, ſiue orationibus. Tertiũ quoq; poſſe differentias cognoſcere quorundã quibus inter ſe differunt. Quartum poſſe inuenire ſimilitudines in his quæ differunt, q̃d igitur ꝓpoſitionũ electio, & præparatio ſit vtilis ad ſyllogiſmos, patet. Nã habentes propoſitiones electas dialecticas.i. probabiles faciles poterimus de ꝓpoſito ꝓblemate ratiocinari ſed aliorũ inſtrorum opportunitatẽ.ſ. eã conſiderandi diuiſionẽ eorũ quæ dicuntur multipliciter, & habẽdi vim cognoſcendi, & inueniẽdi differentias, & poſtremo cõſiderationem ſimilis, ipſe procedendo dicit, poſtquã deſcripſerit, & numerarit vnamquamq; methodum.

Sunt aũt & modo quodã etiam tria horũ, propoſitiones. Eſt.n. vnũquodq; eorũ propoſitionẽ, facere ut q̃m eligẽdum eſt honeſtum, vel delectabile, vel vtile: et quoniã differt ſenſus à diſciplina, eo quod amittenti eã, poſſibile eſt rurſum ſumere. Illũ aũt impoſſibile, & quoniã ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatẽ, & habile ad bonã habitudinẽ. Eſt aũt prima propoſitio ab his, quę multipliciter dicũtur, ſecunda differentijs, tertia vero a ſimilibus.

Ideſt ſunt etiam tria horum modo quodã quæ conferunt ad electionem propoſitionum, ex quibus ſyllogiſmi, & inductiones, nam ex diuiſione propoſitionum quæ multipliciter dicuntur, abundantia fit, & ex inuentione differentiarum, & ex contemplatione ſimilium, nam illud diuiſum multipliciter propoſitio fit. Similiter etiam aliorum vnumquodque, & oſtendit hoc per exemplum hoc, quia eligendum eſt honeſtum, vel delectabile, vel vtile, nã ex huius diuiſione habentes propoſitionem hanc, arguemus cõtra problema hoc, vtrũ tyrannidẽ exercere ſit eligendum, vel non. Nã ſi omne eligendum, vel honeſtũ, vel delectabile, vel vtile, tyrannis aũt nihil horum habet, non erit igitur eligẽda. Rurſus ex diuiſione corporis habentes, quod corpus, vel naturale eſt, vel mathematicum cõtra problema hoc, vtrũ anima ſit corpus, vel non, abundabimus ſyllogiſmo credentes, quod nec naturale corpus eſt, nec mathematicũ, vel quod non ſolum bonum in aĩa, & ex cognitione differentiarum oſtendit, rurſus per exemplum quomodo fit abundantia propoſitionum. Nã quod differt ſenſus à ſcientia, eo ꝙ ſcientia abiecta poteſt iterum recuperari, ſed ſenſus minime põt, ſcientes abundabimus propoſitionibus contra problema hoc, vtrum idem ſit ſenſus cum ſcientia, vel non. Nã ſcientes differentias ipſorum inter ſe oſtendemus quod nõ idẽ ſimiliter etiã dicto ab ipſo, & quia ſcientia poteſt ab alio accipi, & ſenſus non. Itẽ quia ſenſus magis, & minus haberi poteſt, & ſcientia non. Itẽ quia ſenſus à natiuitate, ſcientia vero poſterius. Itẽ q̃a alteratur, alia vero non. Itẽ alio cuncta animalia conueniunt, & aliam ſola rationalia animalia habent. Similiter quoque ſcientes differentiam opinionis, & ſcientiæ habebimus propoſitiones ad demonſtrandum quod non eædem, ſiquidem alia de contingentibus, & aliter ſe habentibus, & ſcientia non. Rurſus à contemplatione ſimilis adiecit propoſitionem inuentam hanc, quod ſimiliter ſe habet ſanus ad ſanitatem, & bona habitudine præditus ad bonam habitudinem, & ſana ad ſanitatem, ſed efficientia ſanitatem ſana ſunt, igitur & efficientia bonæ habitudinis erunt ea quæ ſunt bene habilia. Rurſus quæſiti, vtrum tranquillitas

ſit quies vel nõ, per contemplationem ſimilis habẽtes propoſitionem hãc, quod ſimiliter ſe habet ſerenitas in aere, vt trãquillitas in mari, aſſumẽtes quod ſerenitas eſt quies, demõſtrabimus etiã tranquillitas eſt quies. Si aũt & tria inſtrumenta conferunt ad abundantiã propoſitionum merito à principio dicendo circa quæ verſetur dialectica, dicendo quod ſi ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus rationes, adiecit hoc, & quomodo his abundabimus, ſiquidem inſtrumenta omnia conferunt ad abundantiam propoſitionum, & propoſitiones ſunt materia ſyllogiſmorum.

Ergo propoſitiones quidẽ eligẽdum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione, aut omniũ opiniones proponenti, aut pluriũ, aut ſapientũ, & horũ, vel omnium, vel plurimorũ, vel notiſſimorũ. Aut etiã contrarias apparentibus, aut quęcũq; opiniones ſecundũ artẽ ſunt, aut contrarias apparẽtibus probabilibus, quæſcunque oportet protẽdere ſecundũ cõtradictionẽ, quẽadmodum dictũ eſt prius.

Cum de electione propoſitionũ primum dixerit aliqua loca, & occaſiones electionis & abundantiæ ipſorũ aſſignationẽ, nam quot modis determinatum eſt probabile, & dialectica propoſitio, per cũcta hæc oportet electiones ipſorũ fieri. Etenim ea quæ videntur omnibus oportet eligere, & ea quæ videntur pluribus ſimiliter etiam in ſapientibus quæ videntur omnibus, & ea quæ videntur pluribus, & ea quæ clariſſimis ſunt fama. Item inquit eligenda eſſe contraria probabilibus. Nam ex talium electione abundantia propoſitionum fit dialecticarum ſecundum contradictionem propoſitarum. nam qui habet hanc, quod non oportet amicis malefacere contrariam exiſtentẽ propoſitioni probabili in vſu negatiue ipſam proponens abundabit dialectica propoſitione, quod etiã ipſe ſignificauit, quia nihil hoc. Oportet aũt proponere, & contrarias apparentibus probabilibus ſ᷑m contradictionem, nam quomodo oportet vti, & accipere contrarias apparentibus, determinauit per hæc, quia inquit, oportere etiam eas eligere quæcunque opiniones ſecundum artes inuentæ beneq; dictę ſunt, ceu ſunt nonnullæ in geometria à geometris & in muſica nonnullæ à muſicis, vel in differentibus ab his, nam aliquis poneret vt probabile id quod ab Hippocrate dicitur in medicina, & ab Archimede in geometria, & ab Ariſtoxeno in muſica.

Vtile aũt & facere eas in eligendo, non ſolũ, quę ſunt probabiles, ſed et ſimiles eis, vt quod cõtrariorũ idẽ ſit ſenſus, quoniã & ſcientia contrariorũ eſt eadẽ. Et quod videmus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, quoniã et in alijs ſenſibus ſic eſt, nã & audimus ſuſcipientes aliqd, nõ emittentes, & olfacimus eodẽ modo, ſimiliter autẽ & in alijs.

Vtile aũt dicit ad electionem, & probationem propoſitionum probabiliũ, & hoc non ſolũ probabiles eligere, ſed etiã illud ſimiles, ꝓbabilibus adiectione ꝓbabiliũ facientes ipſas probabiles, vt dixit etiam in ſermone de propoſitionibus, nã cum ſit opinabile ſcientiam eſſe eandẽ cõtrariorum, ſimile quidem eſt ipſi, ſenſum eſſe eundem contrariorũ, ſed probabile fieret taliũ vnũ quodque adiectione ſimilis cũ ſit probabile, Nã proponentes dicere oportet, nunquid contrariorum idẽ ſenſus, vt etiã ſcientia, vel ſic, nunquid idem ſenſus contrariorum, quia etiam ſcientia eadem eſt contrariorum. Et nunquid videmus aliquid viſu aſpectuq; patiente, etenim in alijs ſenſibus ſic fit obiectio, & receptio. Nam facile concedentur ob ſimilitudinem ad probabiles, vt etiam tale eſt, nunquid vt oportet amicis benefacere, ſic oportet ipſis etiam non malefacere.

Amplius quæcunque in omnibus, vel plurimis videntur, ſumendũ, vt principium, & apparentem poſitionem, nam ponunt qui non conſpiciunt in aliquo non ſic.

Inquit oportet, & ea vel in omnibus vel plurimis ſic viſa, & apparentia vniuerſaliter accipere tanq̃ ſint principia & vera atq; ea quæ omnibus videntur, & ſic poſita, nã nomine poſitionis nunc pro concedere, & ponere vſus eſt. i. vti oportet, & talibus propoſitionibus tanquã conceſſis, & principijs, & ſi nõ in omnibus ſic ſe habeat dictum vere, talia aũt erunt, ceu hoc maiori bono contrarium maius malum eſt. Hoc enim & ſi non in omnibus ſic ſe habet ſed videtur ſic tamen in pluribus ſe habere. Sunt quidem nonnulla per quæ non eſt verum vniuerſaliter. Nam in ſanitate morbo, & mala habitudine, & bona econtrario demonſtranda ſunt, vt etiam in primis notauimus, nam bona habitudo eſt maius bonum ſanitate, porro bona habitudo ſecum fert ſanitatem, tñ ſanitas non amplius ſecum bonam habitudinem, ideo maius bonũ eſt habitudo. Nam illud qđ ſecum aliquid infert maius, & bonũ, & malum eo quo ſimul infertur, & non ſecũ infert. Verum mala habitudo quæ eſt contraria bonæ habitudini non eſt maius malum ipſo morbo, qui eſt cõtrarius ſanitati, ſed ecõtra morbus eſt deterior mala habitudine, nã morbus ſecum infert malã habitudinẽ. Nam omnis ægrotans eſt in mala habitudine, ſed minime mala habitudo ſecũ infert morbũ, nam qđã ſunt ſani, qui mala ſunt habitudine imbuti. Simile etiã prædicto eſt hoc, in duabus cõiugationibus ſi cõtrarium alterum ſequeretur ex altera coniugatione cõtrariorũ, alterũ & contrariorũ ex alia cõiugatione, & reliquũ ſequeꝰ contrariorũ ex prima reliquum cõtrariorũ ex ſecunda, ſic album diſgregatiuũ, & nigrũ congregatiuũ, & quã dulce ſuaue, & amarũ triſte. Nã in pluribus ſic ſe habet, licet nõ in omnibus, Sunt autẽ in q̄bus ecõuerſo, vt in prædictis. ſ. ſanitate, morbo, bona habitudine, & mala. Non. n. quia bonã habitudinẽ ſanitas ſequitur, iam & malam habitudinem ſequitur morbus, ſed econtra, mala habitudo ſequiꝰ morbum. Simile quoque his, & hoc, cuius extremitas eſt bene eligibilior, & idipſum eligibilius eſt. Nã in plurimis ſic ſe habet, non tamen in omnibus, nam illud bene mori eſt eligibilius quam bene ſcribere, tale etiã eſt vniuerſale acceptũ hoc, cor eſſe principiũ in animalibus, nam in pluribus ſic ſe habet, non tamen & vniuerſale, nam quædam ſunt animalia quæ principium non habent cor. Sed aliquis quæreret quo talia differunt ab his, quæ omnibus, vel plurimis videntur, Niſi diceret quod talia neq; à principio interroganda ſunt, ſed vti ipſis oportet veluti conceſſis, & vt principijs, nam neque principia aliquis interrogaret, ſed velut conceſſis vtitur, alioquin inquit talia ſunt accipienda per inductionem vt talia.

Eligere aũt oportet et ex ſcriptis diſceptationibus. De ſcriptiones aũt facere in vnoquoque genere ſupponentes ſeorſum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni incipiẽdo a qd eſt. Annotare aũt, & ſingulorum opiniones, vt quod Empedocles quatuor dixerit elementa corporũ eſſe. Ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt.

Cũ dixerit quo venãdæ, & cumulãdæ ſint ꝓpoſitiones dialecticæ, inquit, oportere nõ ſolũ ex circũlatis opinionibus ꝓpoſitiones dialecticas accipere, ſed etiã ex ſcriptis diſceptationibus quæcũque in ipſis probabiliter ſcripta ſunt, eligere & habere preparata. Nõ enim facile ex hoc qđ ſtatim abundabimus vtilibus propoſitionibus ad propoſitũ problema, niſi præparatum ſit, vnde inquit, electiones faciẽdas eſſe non incaute confuſeque, ſed ſ᷑m deſcriptiones, & ſeorſum, ad vnũquodq; ꝓpriũ genus annotare. Nã ſic nobis ſciẽtibus erũt vtiles in quibus

bus ipſas inuenire poterimus quando indigeremus. Itē ſm vtrunq; genus ordinē quendā apponentes, ceu ſeorſum de aīali, et ſeorſum de bono, et ſeorſum de oī bono, ac de vnoquoq; genus vnūquodq; annotare, & primū qd eſt ordinare debemus, vt ꝙ omne animal eſt ſubſtātia animata ſenſitiua, vel qđ ſubſtātia. Deinde quale qd qa animatum, quia ſenſitiuum, vel vniuerſaliter aliquid ꝙ ipſi ineſt, vt ꝙ oē aīal, vel pedeſtre, vel aquatile, vel volatile, vel ꝙ omne animal reſpirat, vel ꝙ non oē aīal ferens cornua vtrinq; dentatū. Item ſi contrariū aliquid eſt ꝓpoſito, & qd eſt ipſi contrariū, vel quod ſequitur ipſum, vel qd ipſum ſequitur. Vtilia quidē ſunt ēt hæc, vt ꝙ etiā ſolertia eſt cōiectura, & induſtria in tempore incōſiderato, vel qđ Sol eſt aſtrū apparēs die, vel bonū qđ omnibus expetendū, vel virtutem meliorē habitū, quam ſelicē, & bonum vitę fluxū. & ꝙ conſequēs quidē eſt quod neceſſarium eſt eo quod alterū eſt, & pugnās ꝙ neceſſarium eſt non eſſe. Sic etiā fecit in decē prædicamentis de vnoquoq; prædicamēto dicendo. Nā quia talia manifeſta aſſignantur, adducunt ſecum diſputatē, ideo ipſa electa habere oportet. Poteſt etiam illud (incipiendo à quid eſt) de bono dici, quia videtur eſſe in decem generibus. Nam de omni bono dicens, inquit, incipiendum eſſe à bono in ſubſtātia, nam ipſum quid eſt in ſubſtantia proprie eſt. Itē inquit oportere in electionibus annotare, & deſcribere ſingulorum opiniones, nam facile concedent dicta ſæpe diſcentes, ac ſcientes eū qui dixit, & quę ſimpliciter dicta nō concedunt, hæc ponūt admittuntq; audito dicente, & auctore eorum.

Sunt aūt (vt figuraliter ſic cōplectamur) propoſitionū & problematū partes tres, nā alię ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidē ſunt huiuſmodi, vt vtrū oporteat parētibus magis, an legibus obedire: rationales vero, vt vtrū cōtrariorū eadē diſciplina ſit, an nō. naturales autem, vt vtrum mundus ſit æternus, an non. Similiter autem. & problemata.

Cū paulo ante dixerit de problemate, tū dixit, problema autē eſt dialecticū theorema cōferens ad electionē, & fugam, vel ad veritatē, & cognitionem, vel idem, vel vt adminicularis ad aliquid alterum talium, qđ ſane tunc de problemate dixit. & noſquimus quod non ſolū problemata, ſed etiā propoſitiones in his, nunc idē dicit in his, nam partes pro hoc ſpecies, & propoſitionum & problematū cōes vniuerſaliter inquit eſſe has dialecticorū, quia ſunt quædā problemata, & propoſitiones, quæ nec morales, nec naturales, nec rationales, quippe ſunt ſm artes, & ſciētias, vt in geometria, in muſica. ſed ꝓpoſitionum, & ꝓblematū ſimiliter alia ſunt (inquit) moralia, vocās moralia quæ cōferunt ad electionē, & fugā, & alia naturalia, & hæc talia ſunt, quæ ad veritatē, & cognitionē iuuant. Nam naturalia oīa ad cognitionem veri in ipſis habent ꝓpriſſimā relationem, & ſiquidem etiam experientia circa ipſa, & ad aliquas actiones vtātur. Itē logica dixit, qñ ibi dixit hoc, vel vt adminiculās ad aliqd alterū taliū nunc nominans rationale, quia rationale eſt inſtrumentū, & velut cōferens aliquid ad alia aſſumptū oſtendens, ſed per exēpla oſtendit quæ ſint morales ꝓpoſitiones, & quæ naturales, & quę rationales. Verum adiecit illud (vt figuraliter ſic cōplectamur) quia nō eſt hic diligēter determinandū. Sed quæ cōferūt ad electionē, & fugā, has vocat morales, & quæ ad veritatem, & cognitionē, naturales, nam ſunt in quibus ſit viciſſitudo vt in ſequētibus dicetur. Sed dicturus tanq̃ de ꝓpoſitionibus ꝓponit hoc, nā aliæ morales propoſitiones ſunt. Itē inferens hoc, ſimiliter, & problemata, & exempla dicens, formauit figurauitue vt problemata. Nā (vtrū) dixit ꝙ eſt propriū ꝓblemati, vt illud, nunqd, propoſitionis, aut, ſed forſitan non amplius dr̃iam ipſorū quoad dictionē, & verba ſeruans. Nā vniuerſale problema dialecticū quoad locutionē, & dictionē fieri poteſt ꝓpoſitio, & omnis propoſitio problema per mutuā mutationē illius, vtrum in ipſum nunquid tamen ſecundum res minime ipſorum differentia hāc viciſſitudinē mutuāq; mutationē ſuſcipit. Nā problemata dubitāda eſſe oportet, ſed propoſitiones ex ſeipſis habere oportet fidem.

At vero quales ſint ſingulę earū, quæ dictæ ſunt, definitione quidē nō facile aſſignare eſt ipſas: ea vero aſſuetudine, quæ per inductionem eſt, tentandū cognoſcere vnamquamq; earum in dictis exemplis conſiderando.

Vniuerſaliter inquit, prædictas ſpecies propoſitionū definitione complectendas eſſe inquit nō eſſe facile, ſed oportere iuxta prædicta exempla eos aſſuefacere, vt per inductionem oſtendentes noſcant differentiam ipſorū. Nam neq; qui dicit moralia eſſe quæ conferunt ad electionem, & fugam, vt paulo prius dicebatur, oīa moralia complectetur. porro de hoc, ſi viciſſim ſeſe conſequuntur virtutes, problema eſt morale, non tñ cognitio ipſius ad electionem habet relationem, ſed ad cognitionem. Similiter etiam vtrum voluptas iucundus motus eſt, vel non. Eſt quidem morale ꝓblema, non tñ ad electionem aliquam cognitio ipſius confert, vel fugā, ideo merito dixit hoc, quales autem ſingulæ prædictarū definitiones quidem non facile eſt aſſignare de ipſis, nam morales dicemus tales, ꝙ qui non boni gratia aliquid impertit non eſt liber, ꝙ virtus per ſe ipſam eſt eligenda, & quæcunq; de eligibilibus, & quæcunq; de practicis. Item naturales vocat eas quæcūq; ſunt de auctione, de motu, de generatione, & corruptione, & qđ omne generabile, & corruptibile, & id genus. Nam ſunt quædam problemata, & ꝓpoſitiones etiam in naturalibus, quæ habent relationem ad electionem, & fugam. Nam vtrum omnia ſm fatum, & coacte ferantur, cum ſit naturale habet relationem ad electionem, & fugam, nam ſi videtur conſulere de agendis, vel ne, hinc pendet. Rationales autem dicit vt ea quæ ſunt ad aliquid ſimul natura, quod cōtrariorū eadem eſt ſcientia, quod contradictio diuidit verum, & falſum, & ea generis, & ſpeciei, & ea de ſyllogiſticis figuris & ea de coniugationibus, & ea de propoſitionibus, indicās qđ oportet ſpecies ꝓprias, & ſeorſum de vnoquoq; eligere, ſeorſum morales, ſeorſum nāles, ſeorſum etiam rationales.

Ad philoſophiam igitur ſecundum veritatem de his negociandum, dialectico autem modo ad opinionem.

Cū dixerit de ꝓblematibus, & propoſitionibus alias eſſe morales, alias naturales, alias vero rōnales addit qđ opus eſt Philoſopho ſm veritatem facere inquiſitionē; & tractationem de his, nam ſm ſingulas ſpecies prædictas gratia inuētionis veritatis facit talem tractationē in ciuilibus, & moralibus auſcultatorijs de moribus, quare vere eliget veras ꝓpoſitiones ad electionē, & vere ad fugā cōferētes, & de veris eligendis. Sed in ſpeculatiuis & naturalibus vera, vt vera quæret, & in reſolutorijs, & in his de propoſitionibus, & in diuiſione eorū quæ dicunt multipliciter, & quecunq; talia, faciet logicus electionē de vtilibus vere, ſed dialecticus ad opin. vt ī eadē tractatione, & ī Rheto. & ī exterioribus extrīſecisue, etenī in illis plurima, & de moralib. & de nālibus ꝓbabiliter dr̃.

Sumendæ aūt ſunt quā maxime vniuerſales propoſitiones oēs, & de vna multæ faciēdæ ſunt, vt quod oppoſitorū eadē eſt diſciplina, deinde quod cōtrariorū, & quod ad aliquid. Eodē modo, & ipſæ rurſus diuidēdæ, quouſque contingere pōt diuiſio vt quod boni, et mali, & albi, & nigri,

& Frigidi,& calidi,ſimiliter autem,& in alijs.de propoſitionibus igitur ſufficiant prędicta.

Vt abundemus pluribus propoſitionibus & rationibus inqt eſſe vtile tentare atq; niti, vt accipiamus in electionibus vniuerſales propoſitiones maxime. Ná ſic ab vna ſumpta pluribus abundabimus, vt non quia cótrariorum vna ſcientia,ſed quia oppoſitorum,nam habentes hoc, habemus etiam per idem quod contrariorũ, & quod oppoſitorum ſm habitum,& priuationem, & ad aliquid,& contradictionem eſt vna ſcientia,ſed horum vna quæq; rurſus diuidemus accipientes ea quę ſunt ſub vnoquoq; ipſorum,vt ex quæ ſunt ſubcõtraria,nam boni,& mali eadẽ eſt ſcientia,& albi,& nigri idem ſenſus, ná viſus.Item frigidi, & calidi idem, quippe tactus eſt, ſimiliter etiam ſicci,& humidi, verum ſcientiam vocat cõmunius cognitionẽ, quæ cognitio per ſenſum fit. Itẽ in alijs ſimiliter,& in his quæ ſunt ad aliquid dupli,& dimidij eadem ſcientia eſt,& grauioris,& leuioris eadem. Itẽ & ſimilium eadẽ eſt,& in habitu,& priuatione,cæci & videntis eadem cogniſcitiua,& ſurdi,& audientis. Item in contradictione ſcientis quod hęc affirmatio eſt vera, illud etiam ſcire opus eſt quod oppoſita eidem ſit falſa, & econtra. Rurſus quod omnis motus eſt mutatio à quo ſumendus eſt, ſed non quia localis motus, nam habentes illud etiam habebimus quod generatio corruptio, alteratio, auctio, & diminutio ſic ſe habent.

Ipſum aũt quotupliciter negociandũ eſt, non ſolũ quęcunq; dicuntur ſecundũ aliũ modum,ſed & rationes eorũ tentandũ aſſignare, vt non ſolum, quoniã bonum alio quidẽ modo dicitur iuſtitia,& fortitudo, conſeruatiuũ aũt,et ſanatiuum alio,ſed quoniã & illa quidẽ eo quod ipſa qualia quædã ſunt, hæc aũt eo quod effectiua alicuius, & non eo quod qualia quædã illa ſunt,ſimiliter autem & in alijs.

Quatuor vt inſtrumentorũ vtiliũ quæ dixit vtilia eſſe ad ſyllogiſmos,ſm erat poſſe id qđ multipliciter dicitur diuidere,& cognoſcere, ob qđ poſtq̃ ſuppoſuit qũo poſſimus abundare propoſitionibus procedit, & tradit quoſdam nobis locos, & occaſiones quibus poterimus cognoſcere ſi propoſitio fuerit demonſtratio eorũ quæ multipliciter dicuntur,& ſi vno modo dicitur.Sed cum dupliciter dicatur hoc quod multipliciter diciſ, aliud in nominibus quæ æquoca appellanſ, & aliud in orationibus quas conſueuimus amphibolas.i.ambiguas dicere. Nũc qũo potuimus in nominibus ipſum duplex cognoſcere,oſtendit.Et ante hæc primũ enunciatur aliqđ nobis tradit docendo nos qũo oportet diuiſionem eorum, quæ multipliciter dicũtur,& aſſignationẽ facere. Nõ.n. ſolum inquit oportere ipſa ſolũ inter ſe differẽtia ſignificata ab eodem afferre dicentes, & ſcribentes,quia aliter.v.g.bonũ dicitur de iuſtitia, & fortitudine, & aliter de prædicta bona habitudine, & ſana.Nam dicũtur etiã hæc bona.Itẽ addentes quod aliqua vt habitus bona dicuntur,& per ſe talia vt virtutes,nam dixit(qualia)pro hoc bona,qa ſimpliciter ſana ſunt qualia,ſed quædã velut efficiẽtia alicuius boni, vt bone habitudinis & ſane. Nã hæc ſunt bona,quia efficientia boni ſunt,vt conſueuit ipſe facere diuiſionẽ bonorum, ideo & aliqua vt habitus dicta, & eo qđ qualia ſunt efficiunt habentes bonos.Itẽ ſic dicta bona tanq̃ efficiẽtia alicuius,boni,neq; per ſeipſa bona ſunt,neq; efficiunt habentes ipſa bonos, ſed habentes bona,vel potentes aliquod bonũ facere,ex quo ſignificat, videlicet qđ per ſe bona participantibus ipſis habitus, vel diſpoſitionem ingerunt. Nam & ipſæ vt virtutes habitus ſunt,ſed quæcunq; efficientia habentibus ipſa ſolam aptitudinem ad operationem bonorũ, quam virtutem,& potentiam dicimus, ingerunt Nã ſic eſt ſcire plane quod multipliciter dicitur ſi ſecundum propriam rationem differentibus ſignificatis aſſignabimus vnumquodque.

Vtrũ autẽ multipliciter ſpecie dicitur, aut vno modo, per hæc cõſiderandũ. Primũ quidẽ in contrario perſpiciũ ſi multipliciter dicitur,ſiue ſpecie tantum, ſiue nomine,et ſpecie diſſonet. Quędã.n ſtatim, & nominibus alia ſunt, vt acuto in voce contrariũ eſt graue, in magnitudine aũt obtuſum.Patet igitur,quoniam contrarium acuto multipliciter dicitur.Si autem hoc,& acutum.nam ſecundum vtrunque horum,aliud erat contrariũ.Non.n idem acutum erit obtuſo,& graui cõtrarium. vtriq; autem acutũ contrarium. Rurſum graui in voce quidem contrarium acutum,in corpore vero leue. Quare multipliciter graue dicitur,quoniam & cõtrarium. Similiter autem,& pulchro,ei quidem, quod in animali, turpe:ei vero, quod eſt in domo, pernicioſum. Quare æquiuocum pulchrum.

Cum dixerit quomodo oportet diuiſionem eorum, quę multipliciter dicuntur facere,ad hoc nobis methodum tradere,quomodo hæc cognoſcemus venit,eo qđ vtrum multipliciter, vel vno modo dicitur. Illud autẽ, ſpecie,adiecit rationabiliter,ná quando ſpecie,& ratione,& ipſa diffinitione ſignificatá differunt inter ſe, tunc ſunt æquiuoca,& ambigua,& multipliciter dicta, quia etiam genus & ſpecies multipliciter dicitur, nam de ſimilibus vtrunq; prædicatur, ſed quia non ea de quibus prædicatur, ſecundum ſpeciem, & rationem communem.ſecundũ nomen differunt, ideo nõ dicentur æquiuoca,vel ambigua,neq; genus,neque ſpecies,nam ęquiuoca ſunt vt in prædicamentis dixit,quorum nomen ſolum cõe eſt, & ratio ſubſtãtiæ ſecundum nomen eſt altera, quam nunc dixit ſpeciem: Quod aũt dixit(ſpecie) pro ratione ipſe indicauit per quæ infert, ſiue ſpecie, & nomine diſſonet, ſubiungit ergo primo in cõtrario cõſiderandũm eſt ſimpliciter dicitur occaſiones tradens ab oppoſitis inuentionis, & iudicij eorũ quæ multipliciter dicuntur, primo qũo à contrarijs poteſt cognoſci aliquid multipliciter dictum oſtẽdit. Nam oportere inquit ipſum ſi cõtrarium aliquid propoſito, & quæſito ſi multipliciter dicatur conſiderare, ſi cõtrarium ipſi etiã multipliciter dicitur, vel ſolum ſm rẽ, vel ſm nomen, quibus & pluribus exiſtentibus hoc dicitur eſſe. Nam hoc eſt illud ſiue nomine.& ſpecie diſſonet, ná dicit ſiue nomine,& non ſpecie ſola,nam in quibuſdã ſunt nomina ſtatim contrariorum quo etiã differunt,vt in quibus ipſe apponit. Nam acuto contrarium eſt graue, & obtuſum, in voce quidẽ graue, in mole obtuſum. Itẽ in ſapore dulce non ſolum ſpecie.i.ſubiecta re differentia inter ſe,ſed etiã nominibus,nam aliud nomen graue, & aliud obtuſum,& aliud dulce,& acutũ, igitur diciſ multipliciter exiſtens in ambobus, vel omnibus cõtrariũ,& erit eius aliud in voce qđ erit contrariũ graui, & aliud in mole, qđ erit contrarium obtuſo, Illud aũt in ſapore qđ eſt contrarium dulci,non ſemper idẽ acutũ eſt contrarium graui obtuſo, & dulci. Eſt aũt vnicuique horũ contrarium acutum,quare ſunt differẽtia acuta.Sed notandũ eſt qđ per ea quæ deinceps ſubdit ipſe ſapori acuto contrariũ nominat obtuſum. ſimiliter rurſus graui, & acutũ,& leue contraria ſunt, nam in voce acutum, in mole vero leue. igitur multipliciter dicitur etiam graue. Similiter etiam honeſtum oſtendetur eſſe de numero eorum,quæ dicuntur multipliciter,quia contrarium eſt ipſi turpe, & nequam. Equidẽ in animali turpe diciſ de forma animalis,nam dicitur animal pulchrum & turpe,& habitatio nequam,quippe quæ non dicitur turpis, vel non pluchra honeſtaue, ſed nequam. Item qui hoc

loco

loco vtuntur poſſint oſtendere etiam timiditatē eſſe de numero eorũ quæ multipliciter dicuntur, nam ipſi cõtraria eſt fortitudo, & audacia cũ plus ſint, & differāt inter ſe, vel non nunc eſt. Nõ enim vt in his ſm vtrunque erat aliqd totale ab ipſo nomine ſignificatum cõtrariũ, ſic & in his. Nā idem ambobus contrarium, non tñ ſm idem, nam in quibus eſt timiditas his ēt ſm aliquid eſt contraria fortitudini virilitatiq;, & ſm aliquid audacię, ſiquidem eſt timiditas malitia in indigentia ea, quæ eſt circa aliquas paſſiones. Et enim ſm hoc malitia, & immodeſtia incommenſuratione circa has paſſiones cõtraria eſt virilitati, & ſecundum hoc quia indigentia circa hæc eſt contraria audaciæ. Nam neque timiditas eſt contraria audaciæ, quatenus malitia eſt circa tales affectiones, quandoquidem per hoc conueniat cum ipſa, neq; virilitati quatenus eſt indigentia ſecundum hæc, non.n.contrarium eſt indigens circa hæc ipſi medio circa eadem, non tamen vtrunq; ſeorſum acceptum eſt timiditas. ſed ipſum aggregatum eſt timiditas, ideo compoſitum oſtenderetur, nõ tamen & multipliciter dictũ. Item virilitas cum ſit cõtraria timiditati & audacię, diuerſis exiſtentibus eiſdem contraria eſt, quatenus conueniunt inter ſe, nam quatenus incommēſurationes, & maliniæ circa has paſſiones virilitas eſt contraria eiſdem, quare vt vna ambabus.

In quibuſdam aũt nominibus nullo modo diſſonet, ſpecie aũt manifeſta in eis ſtatim differētia eſt, vt de claro, et obſcuro. Vox.n.clara, & obſcura dicitur. Similiter autē, & color. ergo nominibus quidē nihil diſſonat, ſpecie autē manifeſta in eis ſtatim differentia eſt. Non enim ſimiliter, & color clarus dicitur, & vox clara. Manifeſtũ aũt hoc eſt per ſenſum, nā eorum, quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus eſt, at clarum quod eſt in voce, & in colore, non eodem ſenſu iudicamus. Sed hoc quidem viſu, illud aũt auditu. Similiter autem, & acutum, & obtuſum in ſaporibus, et in magnitudinibus. Sed hoc quidem tactu, illud aũt guſtu. Nā neq; hęc diſſonāt nominibus, neque in ſeipſis, neq; in contrarijs. Obtuſum enim contrarium eſt vtrique.

Equidem manifeſta exiſtente differentia ſecundum res dicens oſtenderetur etiam propoſitum eſſe de eorum quæ dicuntur multipliciter, qua differētibus rebus contrarium, nam albo contrarium eſt nigrum, ſed nigrum aliud in voce eſt (Nā dicitur nigra vox) aliud autem in colore, quæ cum differant inter ſe ſpecie, & ratione, patet etiam quod album erit multipliciter dictum Nam vtriq; nigro ꝓprium aliquod album eſt contrariũ, aliud exiſtens in voce, & aliud in colore. Quod vero aliud ſit nigrũ, & aliud in colore, oſtendit ſimul etiā methodum docens nos diſcernendi ea, quæ differunt. Nam eorundem ſpecie idem ſenſus. ſi vero hoc fuerit.ſ. vt aliquorum non ſit idem ſenſus, hæc nõ erunt eadem ſpecie. At nõ eſt idem ſenſus iudex nigri in voce, & nigri in colore, ſed huius eſt viſus, illius aũt eſt auditus. Si vero quorum differunt partes iudicandi, eadem inter ſe diſcrepant, igitur & hæc inter ſe erunt diuerſa. Itē in nõ contrarijs eodem vtendũ eſt, ſed propoſitum ſui duntaxat eſt oſtendere quod quædā ſint æquiuoca, vt in colore, quia huius viſus eſt iudex, & huius auditus muſici, ideo eſt color æquiuocum, ſed nihil ſibi eſt contrariũ. Vnde erit hic locus ad ianuam venationemq; eius, quod multipliciter dicit̃, ſimilis his quæ iā dicta ſunt. Oſtendetur autē, & obtuſum eſſe multipliciter dictum, quia etiam acutum contrarium exiſtens eidem multipliciter dicitur, nā acutum eſt in voce, & in mole, igitur, & obtuſum duplex, aliud in voce, nam dicitur vox obtuſa, aliud vero in mole. cæterũ dicit neque in ſeipſis, neq; in cõtrarijs, ſed quomodo neque in contrarijs diſſonēt nominibus oſtendit dicendo, nam obtuſum, & contrariũ vtriq; verum ipſe non accepit in mole, ſed in ſapore.

Amplius ſi huic quidem eſt aliquid contrarium, illi autem ſimpliciter nihil: vt ei, quæ eſt a potu delectationi, ea, quæ eſt a ſiti triſtitia contrarium. Ei autē, quæ eſt ab eo, quod eſt conſiderare, quoniam diameter eſt coſtæ incommenſurabilis, nihil quare multipliciter delectatio dicitur, & ei quidem quod eſt ſecundum mētem amare, odiſſe cõtrarium eſt: ei autem, quod eſt ſecundũ corporalem actũ, nihil, manifeſtum, quoniam amare æquiuocum:

Secundum locum inueniendi id quod multipliciter dicitur à cõtrarijs ipſum exponit, ſi ſignificatorum à propoſito de quo quæſtio eſt, ſiue multipliciler dicitur, ſiue nõ, huic erit aliquid contrarium, & huic nullum, nā patet quod erit de numero dictorum multipliciter hoc ſignificatum ſm differentes naturas, vt in voluptate, qa huic quidem voluptati potando eſt contraria triſtitia quæ à ſitiendo fit. Itē huic quæ eſt ab eo cõſiderare aliquid eorum in geometria, vt diameter incommenſurabilis lateri, vel aliquid eorũ ſm philoſophiam, vel eorum ſecundum aliquam aliam ſcientiam nil eſt contrarium, voluptas erit de numero dictorum multipliciter. Nam differt ſecundum ſpeciem hoc cui nihil eſt contrarium ab eo quod habet aliquid contrarium: Similiter oſtenderetur etiam ipſum amare exiſtens æquiuocũm, quia huic amare corde, & animo, contrarium eſt odio habere: & huic corpore actione amare, in qua cõſueuimus etiam adamare ipſum accuſare, nihil eſt contrarium. Sic etiam oſtenderetur etiam ſubſtantia æquiuoca, ſi huic ſecundum formā contrarium priuatio, & huic ſm materiā nihil. Sed aliquis quæreret nunquid ſecundus iſte locus deſtructiuus ſit illius, quem ante hunc dixit. Nam demonſtrauit quod ſi contrarium multipliciter vnum, & aliud, ſed ex hoc oſtenditur qđ contingit aliquid contrarij multipliciter dici, & cõtrariũ eius non dici multipliciter, nam ſi cõuertens acceperimus ipſum habere odio, inueniemus contrarium eidē amare multipliciter dictum, tamen ipſum odio habere minime.

Vel nõ eſt hic locus deſtructiuus illius, nā in illo accipiebatur ſi contrariũ propoſito multipliciter, & omnibus illis, hoc contrariũ ēt multipliciter. nam dixit acutũ vtrique eſſe contrariũ, ideo multipliciter dicebatur. ſed hic non amplius fit acceptũ omnibus ſignificatis ab eodē contrariũ, immo neq; ipſi odio habere ipſum cõtrarium amare multipliciter dicitur, quippe ſit aliqua pars ipſius amandi multipliciter contraria ipſi odio habere, ideo neque locus ille culpandus vituperanduſq; erit tanquam non demonſtrans propoſitum.

Præterea in medijs, ſi huic quidē eſt aliqd medium, illi aũt nihil. Aut ſi vtriſque quidem eſt, nõ idem aũt, vt clari, et obſcuri, in coloribus quidē aliqd eſt medium, fuſcum, in voce aũt nihil. Aut ſi fortet raucũ, quemadmodũ quidā dicunt raucā vocē medium eſſe, quare æquiuocum clarũ, ſimiliter aũt, & obſcurum. Inſuper ſi horum quidem plura media, illorum autem vnum, vt in claro, & obſcuro. Nā in coloribus plura media, in voce aũt vnum, raucũ.

Equidem duo prædicti loci à cõtrario in cõtrarium oſtenderunt multipliciter dictũ, ſed iſte tertius cũ ſit à medijs contrariorũ ambo contraria oſtendit æquiuoca eſſe Nā quia contrariorum alia ſunt immediata, alia vero mediata, vt in prædicamētis oſtenſum eſt, & nõ ſunt eadem mediata cũ immediatis, nec quorũ media ſunt differentia ipſa ſunt eadem. Sed aſpiciendum eſſe inquit ad poſita cõtraria, & ſi inueniemus ſignificationem ab ipſis, alia eſſe immediata, alia vero mediata, vtrunq; cõtrario-

trariorũ ſumptorum dicemus eſſe æquiuocum, vt albũ, & nigrum contrario, & ſignificat vtrunque ipſorũ albũ in coloribus, & nigrum, & illud in voce. qđ igiť hæc inter ſe differunt ſpecie, cognoſcemus ex hoc, qa quæ ſunt media inter cõtraria in colore, nõ ſunt media inter contraria in voce, qa erant hæc diuerſa inter ſe vel nihil, vel ſiquidem forte pingue quod aliud eſt à ſuſco, & pallido, & alijs quæ ſunt media contrariorũ in coloribus. Nam vniuerſaliter ſi fuerit horum aliquid contrarium, horum autem non, & ſi fuerint horum plura, & horum vnum fuerit, vel prorſus differentia, & non eadem æquiuoca erunt contraria talibus differentijs,

Rurſum in eo, quod ſecundũ contradictionẽ eſt, conſiderãdũ eſt, ſi multipliciter diciť, nã et ſi hoc multipliciter diciť, & quod huic opponiť, multipliciter dicetur. vt nõ videre multipliciter dicitur, vnũ quidẽ nõ habere viſum, alterũ aũt nõ operari viſu. Si aũt hoc multipliciter dicitur, neceſſariũ eſt, & videre multipliciter dici. Vtrique enim non videre opponiť, vt ei quidẽ, quod eſt nõ habere viſum, habere: Illi autem, quod eſt non operari viſu, operari:

Cum tradiderit nobis locos inueniendi æquiuoca à cõtrarijs, rurſus à contradictorijs tradit, & inquit, ſi aliquod oppoſitum alicui ſecundum contradictionẽ multipliciter dicitur, & ipſum multipliciter dicitur, vt ſi nõ aſpicere multipliciter dicitur, etiam aſpicere multipliciter dicetur. Dicitur autem non aſpicere multipliciter. Etenim non habere viſum ſignificat, & nõ operari aliquid aſpectu, & viſu, igitur & aſpicere ſignificat habere viſum, & operari aſpectu, ſed addendum eſt poſitis ſubiectus quidam terminus. Nam ſic erit affirmatio, & negatio, vt vero diximus de ipſo aſpicere, & non aſpicere, ſic etiam in vnoquoque ſenſu eſt oſtendere affirmationem multipliciter dici, quia etiam negatio ſic, & vniuerſaliter in ipſo ſentiri. Nam dicitur ſentire ab aliquo ſenſibili per ſenſitorium, & per aliquem intellectum intelligere intelligibile, igitur, & non ſentire totidem modis dicitur. Hæc etiã in his quæ ſunt ſ̃m priuationem, & habitum cõtraria oſtenditur dici, vt ipſe dicet, hic eſt igiť communis locus oppoſitis cõtradictorie ad contraria, ſed minime in his cõueniunt alij, quos tradidit in contrarijs locos, nam poſſibile eſt alicui parti affirmationis negationem opponi, neque adhuc magis poſſibile eſt à medijs, nam contradictoria ſunt oppoſita immediata.

Amplius in his, quę ſecundũ priuationẽ, & habitũ dicuntur, perſpiciendũ eſt. nã ſi alterũ multipliciter diciť, et reliquũ, vt ſi ſenſibile multipliciter dicitur, et ſecũdũ animã, & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſecundũ animã, & corpus. Quod aũt ſecundum priuationẽ, & habitum opponantur, quæ dicta ſunt, manifeſtũ eſt, eo quod nata ſint vtrunque ſenſum habere animalia, & ſecundum animam, & ſecundum corpus.

Tranſiuit ad oppoſita ſ̃m priuationem, & habitum, & dicit etiam in his ſi alterũ contrariorũ multipliciter diceretur, & alterũ multipliciter dicetur, nam ſi ſentire multipliciter, & non ſentire, cum ſit priuatio eius, multipliciter dicetur, dicitur aũt ſentire, & ſ̃m animã, nã intelligere, & concipere mente dicitur ſentire, & ſecundũ corpus etiam de non intelligente, & de illo quod non recipit ab aliquo ſenſibili per ſenſitorium dicetur. Qđ vero etiam de anima ſentire, & non ſentire, & de corpore vt habitus, & priuatio opponantur, demõſtrauit dicẽdo animal habere vtrũq; dictorũ ſenſuum & illud qđ eſt aptum natum aliquid habere, qñ aptũ eſt habere, tunc nõ habet, ipſo priuatum eſt. Nam ob id & de pariete inſenſibile non prædicatur, quia nõ eſt aptum natum ſentire, vel ſi diceret non velut priuatiuum, ſi ab illo diceret, ſed vt negatiuum. Item erit demonſtratiuum hoc apud ipſum huius, quia rationabiliter vſus eſt exemplo oppoſitorum ſ̃m priuationem, & habitum. ſimul autem per hanc adiectionem indicauit per omnes ſpecies oppoſiti, quia qñ ſecundum omnia ſignificata ab altero alterum fuerit oppoſitum eidem, tunc multipliciter dicitur, & ipſum, cum qua adiectione ſoluit inſtantiam, quę de contrarijs, vel contra primum locum, vel ſ̃m quod vnus alterius eſt deſtructiuus, viciſſim afferri poteſt, de qua mentionem fecit, Cæterum cum de oppoſitis ſ̃m priuationem, & habitum dixerit, minime mentionem fecit de oppoſitis ad aliquid. Nam perſpicuum eſt in illis ex eorum ad aliquid diffinitione, quod ſi alterum ipſorum diceretur multipliciter & alterum ſic dici, quia his quæ ſunt ad aliquid, eſſe ad aliquid idẽ eſt, cũ hoc. ſ. ſe habere aliquo modo ad aliqđ quocirca quia amabile multipliciter, & amicitia totidẽ, amicitia dicetur ad amicum, vel amatũ. Item manifeſtius eſt, quia ſcientia dupliciter. ſ. potentia, & actu, ſic etiam ſcibile æqualiter dicetur, eadem quoq; ratio de ſenſu. Item ſi excedens multipliciter. Etenim ſecundum qualitatem, & ſecundum aliquam potentiam, vel habitum, vel actum: ſic etiam exceſſum dicitur totidem modis. Item quia mobile multipliciter. Etenim in qualitate, & quantitate, & in loco ſic etiam motus multipliciter. Item habitus, & habentis, & inducti, & habile multiplicíter dicetur.

Amplius aũt in caſibus cõſiderandũ, eſt nã ſi iuſte multipliciter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur. ſecundũ vtrũque. n. iuſtorum eſt iuſtum, vt ſi iuſte dicitur, & ſecundũ ſui cognitionem iudicare, & vt oportet ſimiliter, & iuſtum. Eodẽ autem modo, & ſi ſalubre multipliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicetur, vt ſi ſalubre dicitur, hoc quidẽ ſanitatis effectiuũ, eſt illud aũt conſeruatiuum, quoddam vero ſignificatiuum, & ſalubriter, uel effectiue, vel conſeruatiue, vel ſignificatiue dicetur. Similiter aũt, et in alijs, qñ ipſum multipliciter dictũ fuerit, et caſus ab eo multipliciter dicetur, et ſi caſus, & ipſum.

Caſus dicunt communius etiam qualeſcunq; flexiones, & probationes, ſed ſic nunc non accipitur, ſed caſus ſunt cognata, & denominatiua, equidem illa inuicẽ hærere apponique videntur quæ ſunt differentia. Nam cognata dicuntur inter ſe, & ſimiliter ſe habentia ad aliqua, quæ etiam ſ̃m ꝓportionem erunt, velut talia, ſcientia, & ſenſus, nam horum vtrũq; ſimiliter ſe habet ad ea quæ ſunt ſub ipſis, ſimiliter etiã ſenſibile, & ſcibile. Nã vtrunq; ipſorum ſimiliter ſe habet ad ea, quorum ſunt cognata. dicunt etiam omnia denominata ab aliquo inter ſe, & cum illo eſſe à quo denominata ſunt, vt à iuſtitia iuſtus denominatus eſt ſic ẽt iuſtũ, & iuſte, quæ ſunt inter ſe cognata, & cum ipſa iuſtitia, ſed ſolum denominatiua quæ ab aliquo denominata cum illo dicunt eſſe, à quo denominata ſunt, ſed nõ inter ſe, neque illa cũ his. Nã grãmaticus, grãmatica ſed minime eſt grãmatica cũ grammatico. Caſus autẽ hoc ꝓprie ſic propter quædam formata, vt illud grãmatice. Nã caſus eſt hoc huius grãmatici. Similiter iuſte, muſice, prudenter, & viriliter, nã hæc caſus ſunt horum iuſtum, virile, prudens. Eſt ergo aſſignatus locus talis, ſi caſus alicuius fuerit quomodocunq; dictus multipliciter, & ſi ipſum multipliciter, & caſus, vt in iuſto caſus hic iuſte, ſi iuſte multipliciter, & iuſtum multipliciter, & ecõtra. Dicitur aũt ipſum recte multipliciter, nam qñ ſ̃m ſententiam ſuam iudicans, & illud videretur ipſi iuſtum enunciare, dicitur iuſte iudicaſſet, ſi non reuera iuſtum fuerit hoc dicitur iuſte iudicaſſe, & vt oportet iudicãtem. Item legi fidem adhibens & ſi non hoc veris iuſtum ſic ſe haberet, & iuſtum

igitur

igitur erit de numero eorum,quæ dicuntur multiplici-
ter & totidem modis.Nam ſecũdum vnumquodq; ho-
rum iuſte,nam ſ'm ſuam ſententiam,& hoc tanq̃ opor-
tet iuſtum eſſe talem,& ſtatutum legis,& patet quod lo
cus conuertetur.Etenim ſi ipſum iuſtum multipliciter,
& caſus ab ipſo hic iuſte multipliciter dicetur . Rurſus
ſani caſus eſt ſane.ſi ergo ſanum multipliciter , & ipſum
ſane multipliciter dicetur , nam ſi ſanum dicitur , aliud
quidem vt effectiuum ſanitatis,ceu pharmacum : aliud
vero vt cõſeruatiuum,velut diæta,& aliud vt ſignifica-
tiuum,vt color,pulſus,bona reſpiratio.igitur erit etiam
hoc ſane totidem modis.ſ.efficienter,vt curare, conſer-
uatiue, vt in eo quod ſane diæta vtitur, & ſignificatiue,
velut ſane reſpirare.non tamen amplius eſt neceſſariũ,
ſi hæc multipliciter dicuntur,etiam ſanitatem, habitũ,à
qua hæc denominata ſunt multipliciter dici , & inter ſe
eſſe & cum illa cognata . Non.n.ſi hoc ſane multiplici-
ter dicitur.iam & ſanitas.quare non hoc in caſibus iã,&
hoc in cognatis,& coordinatis,verum dicẽdo.ſi ſanum
multipliciter,& caſus ab ipſo multipliciter dicitur,ſi ſa-
num multipliciter , ſimiliter inquit ſe habebit etiam in
alijs.Non enim ſolum in dictis exemplis,ſi caſus multi-
citer,vt dixit à principio aſſignationis loci,ſed econtra ,
ſi ipſum multipliciter,& caſus.Hæc igitur erũt ſic ſe ha
bentia,vt iuſtum , ſanum, muſicum, virile.caſus autem
horum ſunt ſane,viriliter,muſice,iuſte in vtrouis. patet
igitur , quod ſi alterum multipliciter demonſtraretur
etiam ab ipſo reliquum totidem dici.

*Conſideranda aũt, & genera in his, quæ ſunt ſecũdum
nomen prædicamentorũ,ſi eadẽ ſint nominibus . Nã ſi nõ
eadẽ , manifeſtũ quoniã æquiuocum eſt , quod dicitur . Vt
bonũ in cibis qdẽ effectiuũ eſt voluptatis, in medicina aũt
effectiuum ſanitatis,in aĩa vero qualẽ eſſe, vt caſtam vel
fortẽ,vel iuſtã,ſimiliter aũt,et in homine. Aliquoties aũt,
& quando , vt in tempore bonum .bonum enim dicitur in
tẽpore.plerunq; aũt quantum in mediocri , dicitur enim,
et mediocre bonũ,quare æquiuocum bonum. Similiter aũt
& candidũ,in corpore quidem color,in voce aũt bene au-
dibile.Similiter aũt,& acutum, non.n.ſimiliter idẽ in om
nibus dicitur,nã vox acuta quidẽ velox, ſicut dicunt, qui
ſecundum numeros harmonaici ſunt, angulus autem acu-
tis, qui minor eſt recto , gladius vero, qui eſt anguli acuti:*

An eadẽ ſint in omnibus , inquit conſiderãda eſſe ge
nera prædicamentorũ , ſub quibus ſunt ea quæ ſunt ſub
eodẽ nomine.i.prædicamẽta.Hæc aũt ſunt ſuprema ge-
nera.Item inquit conſideranda eſſe prædicamenta prę-
dicãtia de ſignificatis ab ipſis nominibus,ſi de omnibus
ſignificatis ab ipſo nomine prædicamẽta prædicantur.
Nã ſi ſub pluribus prædicamentis fuerint ſignificata ab
ipſo,& plura de ipſo prædicarentur, illud erit æquiuocũ
vt in bono. nã bonum aliqñ quidẽ velut facere,vt inquit
ſignificaret, nã quædam bona ſunt vt efficientia. Dicun
tur.n.boni efficiens bonum, vt ſanitatis , vel voluptatis
bonum,& vniuerſaliter vtile, nã bonũ in cibo pulmen-
toue eſt bonũ,vt efficiẽs boni,ſed efficiens ſub ipſo prę-
dicamento facere eſt,aliqñ etiã quale eſt vt bonũ animi.
Nã qñ efficiemus prædicatum bonum ipſum de anima
dicẽtes ipſum eſſe bonum , qualitatem ipſam eſſe ſigni-
ficamus.vt ſapientem,ipſam eſſe iuſtam, vel fortẽ.Nam
præſentia qualitatis qualia dicuntur , quare ſi qualis aĩa
horũ præſentia,hęc erunt qualitates.Similiter ẽt de ho-
mine quando bonum prædicatũ faciemus , ipſum eſſe
quale ſignificamus ſapientẽ,iuſtum,virilẽ, prudentem,
Itẽ aliqñ bonum ſignificat , quando , nam illud qđ op-
portune , & conuenienti,tempore fit , bonum dicitur .
Itẽ aliqñ bonum ſignificat Quantum , nam mediocre,
& non excedens , neque indigens erit quantũ,quatenus
dicitur eſſe tanti aliquid.dicitur aliquod bonum, vt ſub
ſtantia, & Deus, & mens. Dicitur etiam vt ad aliquid ,
nam cõmenſuratum ſic eſt bonum . Item eſt bonum in
Pati,vt curari,et doceri.Item eſt aliqd boni in ipſo Vbi,
ceu bonũ in Græcia,præſertim in locis ſanis, & illis qui
habent pacem,vel quietem.Item erit bonum in ipſo po
ni,qñ alicui vtile eſt ſedere ſedet,& alicui recumbere re
cumbet, vt.v.g.febricitanti, Quia igitur decem genera
de bono prædicantur, patet quod æquiuocum bonũ ſi-
militer oſtendetur,& æquiuocum album.Nam de cor-
pore dictum ſignificat colorem , quod quidem eſt ſub
quãtitate,ſed illud de voce ſub ipſo facere, nam alba di-
citur vox bene audibilis,& bene audibilis auditum for-
titer excitat & ſtatim alterat. Similiter & acutum oſten
deretur æquiuocum.Non.n.omnia,de quibus prædica-
tur,ſub idem ſunt genus,nam aliud in voce acutum ſub
Facere,ſiquidem eſt acuta vox celer,nam celer aerẽ ſe-
cat,& diuidit,taliſque plaga & vox, nã celer motus eius
eſt,nã dicunt harmonici circa numeros,qui ſunt de nu-
mero Pythagoreorum , & maxime circa mathematica
exercitati,Equidem harmonici circa numeros ſunt qui
faciunt harmonias ſ'm compoſitiõẽ numerorum.nam
cuncta reducẽtes ad numeros,& harmonias reduxerũt,
hi aũt dicunt,quod facta plaga circa aerẽ, & motu ob ip
ſam per aerẽ,ſtrepitus fiunt,quorũ ſunt ẽt voces:ſed ce-
leritate motus facti in numerorũ tali ꝓportione acutus
ſtrepitus.Sed fit talis motus à forti ꝑcuſſione plagæ, qđ
ſi tardus motus ſit,etiam grauis ſtrepitus per inde,ac ſi
mul & multo motu aeris facto, magnus etiam & vehe-
mens ſtrepitus fiat,ſed quiete pauca,etiã ſtrepitus quie-
tus,& paruus.Si ergo illud velociter mouere aerẽ eſt fa-
cere, & acuta vox in mouendo celeriter aerem talis eſt,
igitur erit in ipſo Facere,illud aũt,in angulo,indicat ip-
ſum ad aliquid.Nã minus eſt in prædicamento ad aliqd
nã minus alicuius minus . dicitur quoq; acutus angulus
qui minor eſt recto,ſed acutũ in gladio eſt indicatiuum
qualitatis,nam figura ſub qualitate,& ſecundũ figuram
gladius acutus, & illud acuit anguli ſignificat figurã. Si
ergo acuti aliud ſub Facere , aliud vero ad aliquid , &
aliud ſub Quale,acutum erit æquiuocum.

*Conſideranda etiã, & genera eorũ , quæ ſunt ſub eodẽ
nomine,ſi diuerſa,& nõ ſubalterna ſint, vt onos, quod &
animal,et vas eſt.Diuerſa.n.quæ ſecũdũ nomẽ,horũ ratio
eſt. Nã hoc quidẽ animal quale quid ſignificat,illud vero
vas quale qd.Si aũt ſubalterna ſint genera, nõ neceſſariũ
diuerſas eſſe rationes, vt corui,animal,& auis genus eſt.
Quãdo.n.coruũ dicimus auẽ eſſe,et animal,quale qd dici
mus eundẽ eſſe.quare vtraque genera de eodẽ prædicanẽ .
Similiter aũt,& quãdo animal volatile bipes coruũ dice-
mus , auẽ dicimus eundẽ eſſe : & ſic ergo vtraque genera
de coruo prędicãtur,& ratio eorũ.In non ſubalternis ge-
neribus non accidit hoc, neque enim quando vas dicimus,
animal dicimus.neque quando vas , animal.*

Adiecit prædicto loco qui eſt à generibus, etiã hunc
qui eſt etiã à generibus,non tamen hic eſt in illo,nam il-
le erat à ſupremis generibus,quę prædicamẽta dicit,iſte
aũt vniuerſaliter accipitur , ſi ſignificata ab eodem no-
mine,& nõ ſubalterna ſint ſub differentia genera. Nam
ſi ſic ſe habent , erit de numero eorũ quæ multipliciter
dicuntur, non.n.ſolum æquiuoca quæ ſub differentibus
prædicamentis ſunt , ſed etiã ipſa ſignificata ab eodẽ no
mine,ſi fuerint ſub vno prædicamento,ſed ſub differẽti
bus generibus , quæ ſunt ſub eodẽ prædicamento, eorũ
vnumquodq; modo hęc nõ ſint genera ſubalterna,æqui
uoca erunt etiã ſic . Nam inquit reſpicienda eſſe genera
eorum,

eorum,quę ſunt ſub idē nomen i. in quibus generibus ſignificata ab eodē nomine ſint,& ſi fuerint genera ipſorum diuerſa,& non ſubalterna,putandū eſt nō æquiuocum talium ſignificatiuum eſſe. nā ſi de quibus nomen verificat̃ in pluribus erit generibus ſubalternis,tñ nō neceſſe eſt ipſum eſſe de numero eorum quę dicunt̃ multipliciter, nā de quo coruus prædicatur nomē, & ſub aue vt genere,& ſub animali eſt,& nō ſit nomē coruus, ſ'm hoc æquiuocum, nā quādo dixit(auē) & animal dixit, & animal volatile bipes rurſus auis eſt, ideo & ambo genera de eodē prædicātur.Illud tamen aſinus, quia de quibus verificātur hæc,vt ſunt ſub generibus animal,& vas,& nō ſunt ſubalterna.Nā in his commune genus, & vnum prædicamentum eſt ſubſtantia,ſed quædam ſunt in proximis generibus ſignificata ah ipſo aſino,& differētia inter ſe,& non ſubalterna, ob id aſinus nomen eſt æquiuocū,nā neque vas qui dicit, etiā animal dicit,neq; qui animal dicit,& vas,quare nō ſunt ſubalterna.Et coruus quando non ſolum de animali dictus acciperetur, immo ſub differentibus generibus erit,nam ſub animal genus eſt hoc,& illud ſub inſtrumento.

Conſiderandum aūt non ſolum, ſi in propoſito diuerſa ſint genera,& nō ſubalterna,ſed in contrario. Si.n.cōtrariū multipliciter dicit̃, manifeſtū quoniā, & propoſitum.

Quærendū eſſe inquit de propoſito nō ſolum ſi ſignificata ab ipſo diuerſorū ſint generum, & non ſubalternatim,ſed etiā ſi contrarium eſt aliquid propoſito,& in illo idem quærendum eſt ſi ſignificata ſub ipſo ſint diuerſorum generum,& non ſubalterna ſint.nā ſic oſtenderetur illud eſſe de numero eorum, quæ dicuntur multipliciter. Si autem oſtenderetur illud multipliciter dictum, erit etiam propoſitum oſtenſum, quod æquiuocum eſt nobis propoſitum, ſi contrarium alicui multipliciter diceretur, & illud erit de numero eorum, quæ dicuntur multipliciter. Nam ſi erit qaæſitum de obtuſo ſi ſit de numero dictorū multipliciter,contrarinm eius accipientes acutum,& oſtendentes quod de quibus acutum hæc in differentibus generibus ſunt, & non ſubalternis exiſtentibus Nam aliud in voce & aliud in ſapore, & aliud in gladio, & genus ipſius in voce eſt ſonus ſtrepituſq;,& illius in ſapore eſt ſapor,& tertij figura,nā in gladio genus eſt figura quæcunque ſint ſubalterna demonſtrabimus,quod etiam obtuſum eſt ęquiuocum. Nam obtuſum aliud in voce, erit etiam in ſtrepitu & obtuſum in ſapore, & in gladio erit in figura.nam quæ ſunt inter ſe contraria videntur eſſe in eodem genere.

Vtile aūt ad definitionē inſpicere, quæ de compoſito ſit vt candidi corporis, & candidæ vocis,nā ſublato proprio, eandem rationem oportet relinqui:hoc autem non accidit in æquiuocis,vt in his, quæ nunc dicta ſunt, nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem vox bene audibilis.Sublato igitur corpore, & voce, non idem in vtraque relinquitur. At oportet,ſi vniuocum eſſet album, quod in vtraque diceretur, eſſe idem.

Hic locus quem tradit talis eſt,quādo nomē aliquod de pluribus prædicatum immanifeſtum fuerit, vtrū hęc quæ ſub cōmune nomen ęquiuoce inter ſe dicuntur,vel vniuoce,inquit oportere accipiētes vnumquodq; horū, de quibus prædicatur cū cōmuni nomine definire.Deinde ex diffinitionibus compoſiti propriā vtriuſque rationē appoſitorum in cōe nomen auferentes oportet videre relictā rationem,ſi eadem eſt in ambobus, nam ſi eadē,non erit æquiuocum quæſitum, ſi vero non eadē, erit æquiuocum.Cenſuit vero accipiendā eſſe aggregati diffinitionem pro hoc proprium vnicuique horū quibus ineſt multipliciter dictū accipi,vt homo de maſculo,& fœmina prædicatur.Quærentes igitur ſi ęquiuoce de his homo prædicetur accipiamus vtriuſque ipſorum diffinitionem cum homine, videlicet de homine maſculo,& fœmina.Eſt ſane huius diffinitio,animal pedeſtre bipes,quod poteſt in alio generare, ſed fœminę eſt, animal pedeſtre bipes, in quo alterum generari aptum eſt. Vnde ſi abſtulerimus ab ipſis propria maſculini, & fœminini.ſ.illud in alio generare poſſe, & illud in quo aliud generari pōt,tum relictum ſit animal pedeſtre bipes in vtriſque idē eſt, ſed hoc erat hominis ratio, & ſic ratio ſit homo de numero eorum,quæ multipliciter dicuntur. Nam vna communis ratio videtur eſſe,tamen ſi ſublatis compoſitis rationibus proprijs propoſitis,& relictū non erit idem ſit commune multipliciter dictum. Nā album prædicatur quidem de corpore, & prædicatur de voce,ſi ergo nobis aſſignantibus diffinitionē albi corporis,& albę vocis,poſt ablationem rationis,quę eſt propria corpori,& voci,& relicta ratio,quæ eſt albi ratio eadem erit in vtriſq;,albū erit æquiuocum. igitur ratio albi corporis eſt magnitudo trifariam dimenſa habens colorem diſgregatiuum viſus,ſed vocis albæ ratio eſt, quod ſit ſonus animati factus per partes vocales bene audibilis per impetū, & motum, à quibus ratiōibus, ſi abſtulerimus hoc.ſ.quod ſit ſonus ſtrepituſue animati factus per vocales partes bene audibilis per motum, qd̃ eſt proprium voci,& magnitudinē trifariam diuiſibilē, quæ ratio eſt indicatiua corporis,relicta ſiunt vnum habens colorem diſgregatiuum viſus, & vnum bene audibile, quæ ſunt albi in vtriſque indicatiua, quia non eadem ſunt, ideo album erit æquiuocum.

Sæpe aūt et in ipſis definitionibus latet aſſequēs æquiuocū,quapropter & in definitione cōſiderandū eſt vt ſi qs ſignificatiuū, vel effectiuum ſanitatis, quod mediocriter ſe habet ad ſanitatē,dicat eſſe,nō refutandum. Sed inſpiciendum, quod mediocriter quidem ſecundū vtrumq; dixit,vt ſi hoc quidē tale ſignificat,vt facere ſanitatem:illud autem tale, vt ſignificare, qualis quidam ſit habitus.

Inquit ſæpe in eiſdē rationibus,& diffinitionibus acceptis,vel cōpoſitorū, vel vniuerſaliter horū,quæ quærimus ſi multipliciter dicit̃,latet aſſequens æquiuocatio tanq̃ nondum perſpicuum ſit propoſitū, quod eſt de numero eorum,quæ multipliciter dicūtur, ideo neq; oportet dimittere,ſed rurſus quærere,& oīs rationis in diffinitione facere proprium. Nam ſi ipſorū differētia inter ſe inuenietur,vt ſiquis cum ſanū dicitur, etiā vt effectiuum,& vt ſignificatiuū,volens prædicto loco,vt definiret compoſita,tunc vt effectiuum ſanū, & vt ſignificatiuum ſanū,& huius aſſignaret rationem,quod eſt habens ſe commenſurate ad ſanitatē facere, & huius diffinitio eſt,quod ſe habeat ad ſignificandū ſanitatem commenſurate.Nā in rationibus his ſublatis ꝓprijs,illud.ſ.ad ſanitatē efficere,qd̃ erat effectiui,& hoc ad ſanitatē ſignificandum,quod erat rurſus,vt ſignum ſanitatis,propriū relictum in eiſdem idem eſt ipſum ſe habere commenſurate,quod erat ratio ſani,ideo ſanū non videretur eſſe æquiuocum,ſed vniuocum,ſiquidē eius eſt vna,& eadē ratio.Oportet igitur vt inquit,rurſus & ipſum cōmenſurate ſe habere ſ'm vtrunque quid ſignificat quærerē. Nam ſi inuenietur æquiuocatio ſani, nam ſignificat in effectiuo quantum, nā ſ'm quantum ſit cōmenſuratum factiuū ſanitatis,nā in tanta cōmenſuratione, vt factiuū eſt ſanum,ſed vt ſignum nō amplius ſignificat tantum, ſed tale eſſe, perinde ac ſignificet habitum quod talis quare ſignificatorū à cōmenſurato ſumptis diffinitionibus cū commēſurati diffinitione,& proprijs his diffinitionibus ſublatis,non relicta eſt commenſurate diffinitio.

tio. Si ergo tantum, & tale differunt, & ſanú æquiuocú, ſic inueniref ēt quod motus eſt æquiuocus, quãq̃ videatur vnam rationem habere. Ná dicitur actus eiſe mobilis, quia tale, ſed nec mobile ſm oēm motum idem, ſed aliud, ſm quas mutabile in ſubſtantiam, ſecundú quem etiam mobile in qualitate, ſecundum quæ etiam mobile ſm quátum, actus ſimiliter. Nam alia eſt perfectio differentium ſecundum ſpeciem, nam illud potentia ſecundum vnumquodq; mobile dicitur aliud eſt ſpecie, ideo & actus, & entelechia ſimiliter ſe habet. Nam alius eſt corruptio, alius alteratio, alius auctio, alius vero diminutio, alius vero generatio æquiuocus igitur eſt motus.

Adhuc, ſi nõ cõparabilia ſunt ſecũdũ magis, et minus, vel ſimiliter, vt clara vox, clara veſtis, et acutus ſapor, & acutá vox. Hæc enim nec ſimiliter dicuntur clara, vel acuta, neque magis alterum, quare æquiuocum clarum, et acutum. nam vniuocum omne comparabile, aut enim ſimiliter dicetur, aut magis alterum.

Et hunc locum ad perceptionem, & inuétionem dictorú multipliciter tradit à comparatione, ná cum omnia quæ ſpecie, & diffinitione conueniunt, ſint comparabilia inter ſe, & comparatiua, nam cuncta quæ aliquo eodem participant, vel ſimiliter eodem participant, & ſunt comparabilia ſm ſimile, vt omnes circuli ſimiliter inter ſe ſunt circuli, qui diffinitionem circuli recipiunt. Similiter ēt homines, & vniuerſaliter in quibus non eſt magis, & minus hæc ſimiliter cõmuni participát, & ſm ſimile ſunt cóparabilia, ſed in quibus eſt etiá magis poteſt etiam horú fieri comparatio, tum ſecundum ſimile, tum etiam ſecundum magis, & minus, vt in albo. Nam quæ ſunt albo, vt colore participantia prorſus, vel ſimiliter ipſo participát, vel hoc magis, & hoc minus, & ea ſimiliter quæ eodem paticipát ſm magis, & minus comparatiua ſunt. Si ergo participantia eodẽ cõparatiua ſunt, patet ꝙ non comparatiua non partiparent eodẽ. inquit igitur oportere ad ſignificata ſub vno quodam nomine, ſi ſm ſignificatum ab ipſo nomine ſecundum vnumquodq; ipſorum nõ ſunt comparabilia, nam ſi non erunt, ęquiuocum erit nomen, quod cõe hæc habentia non ſunt inter ſe ſm idem comparabilia, vt album de voce, & veſte prædicatur, ſed vox & palliú non ſunt comparabilia inter ſe, ſecundum album. Nam nullus quæreret vtrum magis alba veſtis, q̃ vox, vt quęrit de niue, & gypſo, neque.n. ſimiliter, neque hoc quidem magis quam ipſa, & hoc minus eſt tale, ideo non huius ſignificatiuum in vtroq; ipſorum exiſtens album æquiuocum erit, ſed illud de gypſo, & niue minime erit æquiuocum. Rurſus acutum prædicetur de ſapore, & voce. Et hæc non ſunt comparabilia ſecundum acutú, quare acutum æquiuocum.

Quoniam aũt diuerſorum generum, & non ſub alternatim poſitorũ, diuerſæ ſpecie ſunt, & differentiæ, vt animalis, & ſcientiæ (diuerſæ enim horum differentię) conſiderandum erit ſi quæ ſub eodem ſunt nomine, diuerſorum generum, & non ſub alternorum diuerſę differentiæ ſint, vt acutum vocis, & magnitudinis, differt enim vox a voce, eo quod acuta ſit. Similiter, & magnitudo a magnitudine. Quare æquiuocum acutum, diuerſorum enim generum, & non ſub alternorum diuerſæ differentiæ ſunt.

Quia in prędicamentis dixit, ꝙ diuerſorum generũ, & non ſub alternatim poſitorũ diuerſæ ſunt ſpecie differentiæ, ab his etiá locú quendam nobis tradit ad inuentioné eorum, quę multipliciter dicũtur. Nam ſi aliquod nomen de pluribus prædicatur, qñ differétię ſumit differentiá generum, & non ſubalternatim exiſtentiũ, æquiuocum erit nomen hæc ſignificans, nam eo ꝙ differunt hæc genera, hęc differentia erunt diuerſa inter ſe ſpecie, quia diuerſorum generů, & non ſubalternatim ordinatorú diuerſæ ſunt differétię ſpecie, ob id acutú eſt ęquiuocum, quia acutú, & vocis eſt differentia, & molis quæ ſunt diuerſa genera, & nõ ſubalternatim poſita. Quæreret aliqs qũo dictum ſit verum de omnibus. Ná bipes videt etiá animalis pedeſtris, & animalis volatilis differentia eſſe diuerſorum generũ, & nõ ſubalternatim exiſtentiũ, & non eſt æquiuocum. Vel oportet in his generibus vti propoſito, ſi diuerſa ſint inter ſe, & nõ vnú ſub alio poſitú, vt ipſe in aliquibus rationẽ faciebat. ná animal & ſcientia, vox, & moles ſic diuerſa ſunt. At prædicta, et ſi nõ ſubalterna ſunt, tamẽ ſub vno cõi genere animali ſunt, ideo differẽtia ipſa bipes, vt vtriuſque horum eſt differẽtia, ſic etiá animalis erit differentia, quæ cum ſit in genere, ipſa erit ſecundum ſpeciem differentia.

Rurſum ſi eorũdẽ, quæ ſunt ſub eodem nomine, diuerſæ differẽtię ſunt, ut coloris, q eſt in corporibus, et in melodijs nã eius, qui eſt in corporibus, cõgregatiuũ, et diſgregatiuũ viſus: eius vero, qui in melodijs, nõ eædem differẽtiæ. quare æquiuocum color. nam eorundem eædem differentiæ.

Cũ oſtenderit nomen differentiarú eſſe de numero, multipliciter dictorú, quia erant ſignificata ab eodem. differentiæ diuerſorum generum, rurſus oſtendit nomen generum eſſe de numero multipliciter dictorum, ſi fuerint diuerſæ differentiæ ſignificatôrum ab eodem, nam ſignificata ab aliquo nomine diuerſorú generum, & nõ ſub alternatim ordinatorum non ſolum ſi fuerint differentiæ, erit dicendum nomen eſſe æquiuocum, ꝙ hæc ſignificat, ſed etiam ſi eorundem ſignificatorum generum ab aliquo nomine diuerſæ fuerint differentiæ, etiam nomen hæc ſignificans inquit vocandũ eſſe ęquiuocum, & merito, nam ſi diuerſorum generum diuerſæ differentiæ, & quorú diuerſæ differentiæ, hæc ſunt diuerſa. Nam colorem ſignificat, et illud in corporibus vt album, & nigrum, & horum intermedia etiam ſignificat colorem in cantilenis, nam aliquis dicitur ſm muſicem color, nam tres partes melodiæ eſſe harmonici inquiunt. ſ. harmoniam colorem duorum tonorum, quorum coloris differentias dicunt, quas ꝓprie colores vocant, & illam coloris mollis. Itẽ illam ſexquialteræ. Itẽ illam toni coloris, quia igitur ſunt aliæ differentiæ coloris in corporibus, vt congregatiuum, & diſgregatiuum viſus, & aliæ illius in melodijs, nam ſemitonium, & primus ictus ſoni, vel vocis, & molle eſt æquiuocum eſt album, nam ſi eſſet vnum aliquid ſignificatum ab ipſo, non haberet differentias ſpecie differentes, nam eorundem eædem differentiæ.

Amplius quoniã ſpecies nullius eſt differẽtia, inſpicere oportet, ſi eorum, quæ ſub eodem ſunt nomine hoc quidem ſpecies eſt, illud autem differentia, vt clarum, quod in corpore quidem, ſpecies coloris, quod autem in voce, differentia. differt enim vox a voce, eo quod clara ſit.

Inquit etiam hoc conſiderandú eſſe, ſi ſignificatorũ ab eodẽ nomine aliud ſit alicuius ſpecies, & aliud differentia, ná ſi fuerit aliquid ſignificans talia ęquiuocú erit quia ſpecies alicuius nõ poteſt eſſe differentia alicuius. Nam effectiuũ ſpeciei eſt differentia, & ipſa eſt facta ab ipſa. Itẽ aliud prædicať in quid vt ſpecies, & aliud in quale, vt ſpecies, quandoquidem eſt genus, ſed differẽtia eſt generis, ſed non eſt genus. Item ſpecies ſunt in quas genera diuiduntur. Et differentiæ ſm quas diuiduntur, vel ſm quas ſpecies differunt inter ſe, illud. ſ. album per hoc eſt æquiuocum, quia hæc aliqua ſpecies eſt de numero ſignificatorum ab eodem. Nam album in colore eſt ſpecies coloris, & aliud differentia, nam in voce album non

eſt

eſt ſpecies vocis, ſed differentia, nam differt vox à voce, eo quod eſt alba, vel non.

De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hęc, & huiuſmodi perſpiciendum.

Cum tradiderit principaliſſima loca, per quæ aliqs noſceret ea quæ multipliciter, & æquiuoce dicũtur, quia poſſunt etiã nonnulli modi pręter dictos inueniri ipſius inuentionis eorum quæ multipliciter dicũtur, ob id dixit (per hæc & huiuſmodi) Nam poteſt aliquis cognoſcere aliquid æquiuoce dictum etiam ex ſignificatis ab eodem, quorũ aliud in ſpecies, & aliud in indiuiduũ, vt homo. Nam erat etiam proprium nomen Olympici pugilis, de quo mẽtionem fecit in Ethicis, ſimiliter etiam Coruus nomẽ nõ ſpeciem auis ſolum ſignificat, ſed etiã rhetorem. Item ſi etiam aliquod cõe nomen etiam ſignificaret aliqd eorũ quæ ſunt ſub cõmuni ſpecie, ęquiuocum, & illud, & proprium eſſet. Etenim cõmune, qđ etiam de cõmuni diffinitione prædicatur, & de ſic proprio dicto ſignificat etiam illud contra diuiſum generis ex cõmuni proprio. Item iuſtitia ſignificans cõtra virtutem, & diſtinctam illã contra alias virtutes, æquiuoca eſt. Similiter etiã nigrum. etenim diuiſum cõtra album color niger vocatur, & proprie appellatur, quo ſcribimus, & pingimus. Item erit etiã ab his quæ ſunt ad aliquid acceptum id, quod multipliciter dicitur, de quo mentionem non fecit, tanq̃ id connexum ſit. Item ſi à differentibus ſenſibus ſignificat ab aliquo diſcernatur hoc, erit etiam æquiuocum, vt dicimus de colore, nam id quod eſt a viſu eſt aliud ab eo quod eſt auditus, vel hoc meminit cum dixit (& huiuſmodi.)

Differẽtias autem in ipſis generibus ad ſeinuicem perſpiciendum, vt quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia a tẽperantia. hęc enim ex eodem genere ſunt, ex virtute. Ex alio in aliud, vt in ijs, quæ non nimium differunt, vt in quo differt ſenſus a ſcientia. Nam in ijs, quæ multum differunt, manifeſtæ omnino ſunt differentiæ.

Tertia ſpecies erat inſtrumentorũ quæ poſita erãt ad eligẽdam abundantiam dialecticarũ rationum ipſa cognitio differentiarum in ſingulis, de qua nunc ſermonẽ facit. Vtilis aũt erit differentiarum cognitio, vt dicet, ad problemata de eodem, nã potentes cognoſcere differentias propoſitorum, oſtenderemus quod nõ eadem opinio, & ſcientia, neque ſenſus, & ſcientia, neque temperãtia, & prudentia, ſed quod virtus etiã non ars eſt. Itẽ vtilis eſt ad diuiſiones generum in ſpecies, nã inuentio differentiarum quæ ſunt in eodem genere, eſt abundantia diuiſionis ipſarũ in ſpecies. Itẽ vtilis ad inſtantias inductionum. Nam ſi ſciuerimus quo differat acceptũ, ſi inſtare poſſumus inducenti tanq̃ nõ ſimilia accipienti. Itẽ ad inſtantias quæ afferũtur cõtra opinionẽ alicuius Philoſophi naturalis, vt quod ens vnũ, vt videbatur Parmenidi, & Meliſſo. Nã potentes contueri, & perſpicere differentias eorũ quæ adducuntur, tolleremus hanc opinionẽ. Vtilis aũt eſt differẽtiarum cognitio, & ad cognitionem moralium virtutum, vtrũ ſint plures inter ſe ſpecies differentes, vel vnus habitus omniũ totalis. Item ad diffinitiones, ſiquidẽ diffinitio ex genere, & ex differentia conſtat. Dicet aũt ipſe etiam vtilitatem vniuſcuiuſque prædicti inſtrumẽti, vt prædicebã. Sed dicendo de differentijs locos quidẽ non tradit, per quos eas cognoſcemus, vt tradidit de ꝓpoſitionibus, & diuiſione ęquiuocorum, ſed in quibus ſunt quærendæ differentiæ, etiã ponit circa quæ exercitandũ nobis eſt ad facillimã perceptionẽ vniuſcuiuſq; differentiæ. Nam inquit differentias inquirendas eſſe non ab his quæ eminus diſtant, nã plana eſt differentia horũ ſic diuerſorum inter ſe. Neq; enim quærendũ eſt, quo aliqs homo differt à ligno, ſed quærenda ſunt in his, quæ ſunt cognata, & proxima inter ſe, circa quæ etiã aliquis error poteſt contingere exiſtimans aliquod quod ipſa ſint eadem, vt in his quæ ſub idẽ genus. Nã eorum quæ ſic prope non ſunt, perſpicuæ differentiæ inter ſe, nã idem eſt in ipſis generibus, nam pro hoc in his quę ſub idem genus, & ſunt horum differentiæ proprie acceptæ differentiæ, ſunt etiam eorũ quę non ſunt in eodẽ genere, non tamen hæc multũ diſtant inter ſe, & pene exiſtimaret in eiſdem ſecũdum aliquid differẽtias indagare. Vel. n. in homogeneijs, vel in eiſdẽ ſecundum proportionem, Non. n. facile quæ videntur eadem inter ſe eſſe ſeparantur differẽtijs. Vnde oportet exercitatos in difficilioribus facere exercitia. Nam facilis eſt à difficilioribus in faciliora progreſſus, vt ſi quis quærerẽt quo fortuna à caſu differt, & quo motus generationis à corruptione, & quo temperantia à prudentia, & intemperantia ab ipſa incontinentia, & feritas, vt ita dixerim, à malitia, & propriũ à diffinitione. Sed exemplo homogeneorũ ipſe vſus eſt ipſa iuſtitia, a fortitudine virilitate, vt tanq̃ exiſtẽtibus ſub vno genere. ſ. virtute. Nam quo differt iuſtitia à virilitate, ſimiliter etiam vnaqueq; virtus ab alijs, vt qđ altera ſit virilitas mediocritas, & altera iuſtitia, nã vna eſt duarum malarũ. ſ. audacię, & timiditas: alia vero abundantia, & egeſtas, ex qbus iniuria oritur, nã in his eſt eſſe iniurię, & circa alia quidem virilitas, nam circa periculorum ſuſtinentiã, ſic iuſtitia circa alia. Nam circa æquale in diſtribuendo, & in commercijs commutationibuſque, ſed diſſimiliũ generum non multo diſtantia ſenſu; & ſcientia quæ ſunt diuerſa genere inter ſe. Nã ſcientiæ opinio genus, & ſenſus nõ opinio eſt, tanq̃ ſm ſimilitudinẽ ſunt hæc. Vt. n. ſenſus ad ſenſibilia, ſic ſcientia ad ſcibilia, & ambo iudicatiua ſunt. porro quidã ob ſimilitudinẽ ipſorũ ſcientiam, & ſenſum idem eſſe dixerunt, ſed differũt inter ſe. Nam ſenſus etiam circa cõtingentia aliter ſe habet, ſed ſcientia nullius, & cõtingentis, & ſcientia eſt indagatrix ſubſtantiæ omnium ſcibilium, ſed ſenſus nullius ſubſtãtię ſenſibiliũ eſt perceptiuus. Itẽ ſenſus nobis à principio ineſt, ſed ſcientia aduenit. Itẽ ſenſus communis etiã alijs animalibus, ſed ſcientia eſt peculiaris hominibus, vel prorſus rationalibus. Itẽ ſenſu natura ineſt, ſcientia vero doctrina, & ſenſu fit habitus, & producit actiones nã videntes ſcimus habitus ſm ſcientias, quas per actiones poſſidemus: nam agentes ſm grammaticen, euadimus grãmatici, & ſenſu ſublato, vna etiã tollitur animal. nam fieri nõ poteſt eſſe animal ſine tactu, ſed ſcientia ſublata nõ tolleret habẽtem ipſum. Itẽ poſſibile eſt, vt qui amiſerint ſcientias denuo recuperẽt, ſed ſenſus vbi primum amittitur, nequit recuperari. Item ſenſus ſine ratione, & ſcientia in ipſa habet eſſe. Item ſenſus eſt punctum tantum, ſcientia aũt pręteritorum, præſentium, & futurorũ. Item ſcientiæ ſenſus quidem eſt principiũ, ſed ſcientia non eſt ſenſus initium, nam ex ſenſu memoria fit, & ex memoria experientia, quæ eſt ſcientiæ principium. Videtur autem neceſſe cõmuniorem differentiam dicere qua aliud ab alio differt, nõ ſolum ſecundum quam diuiſio generum in ſpecies fit, nõ enim ſi differentias diſſimilium generum putabat quærendas eſſe.

Similitudinẽ aũt cõſiderãdũ erit in his, quę ſunt in diuerſis generibus, vt ſicut alterũ ad alterũ qd, ſic aliud ad aliud, vt ſicut ſcĩetia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſẽſibile. Et ut alterũ ĩ altero aliquo, ſic aliud ĩ alio: ut quẽadmodũ viſus in oculo, mẽs in aĩa, et ut trãquillitas in mari, ſerenitas in aere, vtriq; .n. ineſt quies. Maxime autẽ in his, quæ multũ diſtãt, exerceri oportet, facile .n. in reliquis poterimus ſimilia

milia inſpicere. Eſt autem conſiderandum ea, quæ ſub eodẽ ſunt genere, ſiquid ineſt omnibus idẽ, vt homini, & equo, & cani nã ſi ineſt aliquid eis idem, in eo ſunt ſimilia.

Hoc adhuc relinquebatur eorum quæ ꝓpoſita fuerunt quatuor inſtrumenta ab ipſo, tanq̃ vtilia ad inuentionem, & abundantiã dialecticarum rationum ſimilis cognitio. Econtra aũt inquit oportere ianuam venationemq; ſimilis facere illius ꝑſertim, quæ eſt differentiũ, nam drĩas quæ ſunt in ſimilibus putauit periclitandum eſſe, vt cognoſcamus, nam hoc difficilius eſt in ipſis, & de ipſis ambiguitas, ſi differunt, vel ne, vt quo differunt palumbi à columbo, & quo canis à lupo, & quo inſolentia ab intemperantia, vel prudentia à temperantia, liberalitas à magnificentia, nam plane diſtantia omnibus aperta habent inter ſe differentias. Item ſimilitudinem rurſus difficilius illam præſertim videre, quæ eſt in multis diſtantibus. Non enim quærit aliquis, ſi ouum ouo ſimile, vel mulus aſino, vel Caſtor Polluci, ſed ſi Achilles Therſitæ, & ſi homo equo, ſi ſenſus ſcientiæ. Oportet igitur inquit exerceri circa cognitionem ſimilis in his quæ plurimum diſtant, & ſm genus differunt, & hoc dictum eſt in ambobus ſimile dicto rhetoricorũ, qui dicunt communia propria, & propria communiter dicenda eſſe, nam qui cenſet communia proprie dicenda eſſe, putaret in homogeneis, & communibus inuenire aliquas differẽtias. qui aũt putat propria communiter, rurſus putaret in differẽtibus ſimilitudines accipiendas eſſe. Et dupliciter inquit inquirendã eſſe ſimilitudinẽ in differentibus generibus, vel enim nos oportet accipientes aliquod habẽs habitudinẽ ad aliqua homogenea inter ſe quærere quid ſit, & cur, ſi ad alia quædã homogenea inter ſe & diſſimilia genere prædictis ſe habent. nã ſi inuenirentur, hęc ſimilia erunt ſm ſimilitudinem inter ſe cum ſint in diuerſis generibus, vt quia ſcientia ad ſcientiam ſic ſe habet tanq̃ ſit oppoſitorum cognoſcẽs, quærit cur aliquid aliud ſi homogeneum eſt ſcientiæ, quod ſic ſe habet ad ipſum ſub eo, velut ſcientia ad ſcibilia, nã inuentum erit poſito ſecum ſimilitudinem ſimile. Quia igitur ſenſus, & ipſe ſic ſe habet ad ſenſibilia, vt ſcientia ad ſcibilia, ſenſus & ſcientia ſimilis erit. Quod vero ſcientia, & ſenſus ſint diuerſa genera, patet ex hoc, quod aliæ ſunt ſcientiæ ſpecies, & aliæ ſenſus. Sed oſtendatur etiã in his quæ ſunt ſub diuerſis generibus, quatenus quidẽ ſenſus ſub his quæ ſunt natura, & ſcientia non natura, ſed doctrina. Rurſus quia vt mens ad ſcientiam, nã principium, ſic ſenſus ad opinionẽ, igitur ſenſus, & mens ſimilia ſunt, & quia vt iucundũ ad voluptatẽ, nam effectiuum voluptatis eſt iucundum, ſic cõferens ad bonum, igitur ſimilia ſunt iucundum, & cõferens. Et talis eſt ſimilitudinis indagatio, & venatio ſecundum habitudinẽ ad aliquid in differentibus generibus. Itẽ aliã ſubdit occaſionẽ queſtionis inquiſitioniſq; ſimilis in differentibus generibus, ſi accipiẽtes aliquod genus exiſtens in aliquo quæreremus, cur ſic aliud in alio genere eſt, vt quia tanq̃ aſpectus in oculo, ſic mẽs in anima nã in vtroque vt principaliſſimum eorũ, quæ ſunt in his ſimilia ſunt, ſm hoc mens & viſus. Rurſus ſi vt virtus in anima, ſic ſanitas in corpore, nã perfectiones ſuppoſitorũ in eiſdẽ ſimilis virtus, & ſanitas, & quia vt tranquillitas in mari, ſic ſerenitas in aere, nã quies ſuppoſitorum eſt, ſimiles ſunt trãquillitas, igitur & ſerenitas, ſic etiã iuſtitia eſt pulchro ſimilis, nam vtrunque horum in æqualitate, ſm ſimilitudinem eſt. Equidem pulchritudo partium, & membrorum corporis eſt, & iuſtitia eſt in diſtribuendis, & cõmutandis, igitur hæc ſimilitudo eſt in differentibus generibus, ſm ſimilitudinem ſic inuenitur. Dicit autẽ ſic oportere, & in homogeneijs inter ſe, & diſſimilibus genere quid ineſt omnibus idem quærere, nam communiter hoc dabatur, vt aliqua diſſimilia ſpecie ſint ſimilia, ſed quomodo venationem dicit. Si enim aliquibus in eodẽ genere exiſtentibus, & ſm ſpeciem differentibus inter ſe aliquod idem ineſt, hæc ſimilia ſm hoc erunt, nam homini, & equo, & cani pedeſtre commune eſt, ideo hæc ſimilia ſunt ſecundum hoc. Item commune eſt homini, & coruo, & piſci ſenſitiuum, vt piſcibus qui habent branchias, & deciſis volatilium non habere pulmonem. Item boui, coruo, & pecudi, & oui non eſſe vtrinque dentatum. Rurſus in arboribus platano, & viti, & ficui, commune eſt eſſe leuiũ foliorum, & latifolij, ideo folia fluunt. Item oliua, laurus, & myrthus, habent commune folium anguſtum, ideo dicuntur habere ſemper folia.

Vtile autẽ ipſum quidem, quod quotupliciter dicitur conſideraſſe ad diluciditatem. Maxime enim quis ſciet quid ponatur manifeſto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri ſecundum rem eandem, et non ad nomen ſyllogiſmos.

Cum dixerit de vnoquoque quatuor, quę inſtrumenta eſſe dixit abundãtiæ dialecticarum rationum, & ſyllogiſmorum, conſequenter quid vnumquodque ipſorũ conferat ad ipſos, & ſecundum quid inſtrumenta dicuntur oſtendit, & ab electione propoſitionum, & apparatu factam vtilitatem ad ſyllogiſmorum abundantiam, vt notum omiſit dicere, nam materia, & partẽs ſyllogiſmorum ſunt propoſitiones, nam ex propoſitionibus ſyllogiſmi, & patet quod horum abundantia, & paratus præbebunt nobis abundantiam ſyllogiſmorum. Sed ad quid vtile aliorum vnumquodque dicit, & primum de diuiſione eorum, quæ multipliciter dicuntur facit ſermonẽ, & inquit ipſum eſſe vtile ad manifeſtum, nã manifeſtum ſit poſitum difinitum, ad quod oportet rationes facere, & manifeſtatio poſiti vtilis eſt ad ſyllogiſmos qui ſunt ad ipſum. nã aliquis facile proprijs ad propoſitum abundabit rationibus ſciẽdo plane quid, & nõ fuerit ſeductus à duplicitate. Vniuerſaliter autem manifeſtatio vtilis eſt etiam ad probationẽ, & cõfutationem aliquorum. Porro nõ diuidi ens quot modis dicitur cũ Parmenides, & Meliſſus facit, vt nunc ſit immanifeſta opinio ipſorum de hoc an ens ſit vnum. Illud autẽ magis ſi quis ſciret quod ponit, dictum eſt de reſpondente, & concedente propoſitiones.

Si enĩ immanifeſtũ ſit quotupliciter dicit̃, contingit nõ ad idẽ etiã qui reſpõdet, et qui interrogat, ferre intellectũ.

Exponit ſecundã vtilitatẽ diuiſionis eorũ, quæ multipliciter dicunt̃, illa. ſ. ad ipſam poſitam rẽ, & ad ipſum, & de eodem fieri ſyllogiſmos, & rationes, & nõ ad nomẽ, & dictionẽ. nã ſophiſtica ratio ad nomẽ, et dictionẽ eſt, ſed non dialectica, nõ tamen ſi immanifeſtum quotupliciter dicitur propoſitum contingit interrogantem ad aliud, & ad aliud ſignificatorum reſpondentem intellectum ferre, quæ ſunt ab eodem nomine ſignificata. Sic etiam & ad nomen rationes, ſed non de re fiunt, ſed cum definitum fuerit, ſecundum quod ſignificatum à dictione ponit, tunc id reſpondens ponit.

Manifeſtato aũt quotupliciter dicitur, et ad quid ferẽs ponat, ridiculus videbit̃ interrogãs eſſe, ſi nõ ad hoc ſermonẽ faciat. Vtile etiã et nõ falſa ratione decipiamur, ſed decipiamus potius. nã ſciẽtes quotupliciter dicit̃, nõ hallucinamur, ſed ſciemus, ſi nõ ad idẽ ſermonẽ faciatis, qui interrogat Et ipſi interrogãtes poterimus apparẽti ratiocinatione fallere, niſi is, q reſpõdet, agnoſcat quotupliciter dicitur. Hoc aũt nõ in omnibus ſemper poſſibile eſt, ſed quãdo fuerint eorũ, quæ multipliciter dicuntur, alia quidẽ vera,

alia aũt falſa . eſt aũt propria non conueniens modus hic dialectica ; quare oĩno vitãda dialecticis hmõi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter non poſſit de propoſito diſſerere.

Item ridiculum eſt interrogantem ad aliquid aliud ſignificatorum ab eodem nomine, & non ad poſitam facere rationem,& interrogationes, nam ſimpliciter poſito hoc , ſcientiam nõ ſeparari ab anima, aliquis poteſt arguendo ſic ratiocinari,quod omnis anima,quam habet ſciẽtiam ſemper habet,nam ſi inſeparebilis, & ſcientia ab anima , & inſeparabile eſt inſeparabilis , igitur & anima inſeparabilis , ſi fuerit inſeparabilis a ſcientia , ſi hoc verum eſt,igitur ſemper erit ei cõnaturalis ſcientia. Vnde definito ipſo inſeparabili , quia alia ſic inſeparabilia, vt ea quæſunt in ſubſtantia vniuſcuiuſque, & alia non ſic inſeparabilia, quia non poſſunt per ſe ineſſe, ſed corrumpuntur , cũ ſimul non ſunt de quorum numero eſt ſcientia, & omnia quæ ſunt in ſubiecto,non amplius oſtenderetur connaturalem eſſe aĩę,atq; in ſubſtantiam eius eſſe ſcientiam per inſeparabilitatem . Erit autẽ hoc primum dictum de reſpondentibus.ſecundum autem de interrogantibus,& ratiocinantibus.Equidem inquit vtilem eſſe cognitionem multipliciter dictorum ad id etiã ne decipiamur committamusq́; paralogiſmos nam ſciendo aliquis quid dictum ſignificet nõ concedit interrogationes ſecundum aliquid aliud ſignificatũ præter poſitum ab ipſo.nã qui ponit diuitias eſſe bonum , ſi ſciuerit æquiuocationem boni non conceder dicenti bonum bonos facit. Non enim vt poſſeſſio bonos facit,ita virtus facit bonos.At vt poſſeſſio, & vt virtus bonũ faciũt,ita etiã diuitiæ. Inqt ergo cognitionẽ eorum quę dicuntur multipliciter vtilem eſſe etiam ad decipiendum quendam ſi voluerit aliquis,nã qui ſcit ſignificata ab aliqua dictione, ad aliquod aliud ſignificatũ transferẽs rationẽ,in quo non ſunt vera ea, quæ dicuntur à riſpondẽte ſeduceret ipſum,& deciperet,& ſi hic dicit nõ ſciẽtes diſcere, & oſtenderet literatos eſſe diſcentes,& qui ſunt ſcientes, & intelligentes. Itẽ ſi concedente aliquo motũ locum mutare,& accipiens alteratum moueri cõcluderet alteratum moueri ſecundum locum. Adiecit aũt, & in quibus poſſibile erit facere ſyllogiſmũ ob multipliciter dictum,nã in quibus hinc dictum ineſt,& hinc non, nã ſi omnibus ſimiliter,vel ineſſet,vel non ineſſet dictũ ſignificatis à noĩe nõ inutilis erit ab alio in aliud mutatio . Nam illud Aiacis in Iliade, Troiaq́;militauit, verũ eſt in ambobus Aiacibus, ideo ſi ad quẽ transferaꝛ , ratio nullus ſit paralogiſmus.atq; hoc, Aiax ſingulari pugna cũ Hectore pugnauit,nõ amplius verũ de vtriſque. Ideo poſito hoc , Aiax ſingulari pugna cum Hectore certauit, quærerctur mutãdo ſe ad illũ Troiæ, nunquid Aiax hic ſit qui ex Troia,& accipiẽdo quod eſt etiã aſſumeret,quod nõ ſingulari pugna, vnaq; vice tãtũ cum Hectore pugnauit,qui deciperet,ſi poſitum hoc , quod Aiax ſingulari pugna cũ Hectore pugnauit,tanquã falſum.Similiter etiã de hoc virilis virilitatem habet,nam eorum quæ ſignificantur à virili aliud quidẽ prædicatũ habet,aliud vero nõ.Item quoque in hoc,motũ mutare locum.Verum inquit paralogiſmum ob id, quod multipliciter dicitur non eſſe proprium dialectices. Nã ſuperficialis,& ſophiſticus eſt, ideo inquit vitãdũ omnino eſt dialecticis.ſ.exercitatis in diſputãdo , niſi aliter nõ poſſit, de propoſito diſſerere, nã nullo pacto hoc eſt dialecticum cũ acceperit , quæ loqueris per os tuum exeunt, tanquã exiſtentibus verbis his quæ loquuntur,transferre rationem ad plauſtrum,de quo loquitur. Vnde plana eſt vtilitas diuiſionis eorũ,quæ multipliciter dicunꝛ, nã ſi dicta vtilia ſunt ad diſputationẽ, & hæc pẽdent à diuiſione eorum , quæ multipliciter dicuntur , itaq́; diuiſio erit vtilis ad rationes dialecticas.

Differentias aũt inuenire vtile eſt,et ad ſyllogiſmos de eodẽ & diuerſo,& ad cognoſcendũ quid eſt vnũquodque. Quo aũt ad ſyllogiſmos de eodẽ, & diuerſo vtili,manifeſtũ eſt . Inueniẽtes enim differentiã propoſitorũ quamlibet,oſtendentes erimus, quoniã non eſt idẽ. Ad cognoſcendum aũt quid eſt vnumquodque , eo quod propriam ſubſtantia cuiuſque rationẽ ijs,quę circa vnumquodque ſunt, accommodatis differentijs , ſeparare ſolemus .

Cum dixerit ad quot, & quæ vtilis ſit diuiſio multipliciter dictorum, profectus eſt ad vtilitatem, quæ eſt à cognitione differentiarum , quibus aliud ab alio differt. Et inquit poſſe contueri,& cognoſcere differẽtias, quibus aliud ab alio differt ad duo vtile eſſe , ad ſyllogiſmos de eodem , & diuerſo qui ſubijciuntur diffinitiuis problematibus,& cum illis conueniunt:ſecundo ad cognoſcendam vniuſcuiuſq; ſubſtantiam,igitur ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, quia inuenientes differentias prædictorum, vt eorundem demõſtrabimus,quod non ſunt eadem , vt ſi quæratur an idem ſint temperantia , & prudentia , inuenientes quod prudentia differt à temperantia, eo quod hæc habet appetitus moderatos, & quietos , illa vero vehementes , ſic demonſtrabimus non eſſe eaſdem.Rurſus ſi quæratur, an intemperantia , & laſciuia eædẽ,ſint inueniẽtes quod hæc ſecundũ prę electionẽ facit turpia,& laſciuia præter prælectionem, quod non ſint eædem demonſtrabimus.Similiter quod non ſint idem liberalitas , & magnificentia oſtenderemus,ſi nouerimus eorũ diſcrimẽ, quia alia eſt quę verſatur in magnis expenſis,& liberalitas quę circa conſuetas expenſas operatur.Sed ad cognoſcẽdum propriã vniuſcuiuſque ſubſtantiam vtilis erit cognitio differentiarũ, quia vniuſcuiuſq; diffinitio cõſtat genere, & differẽtijs. Scientes igitur proprias vniuſcuiuſq; differentias, quibus ab alijs differt , tum poterimus ipſum ſeparare ab alijs,& ſubſtantiã ipſius cognoſcere . Item vtilis cognitio differentiarum erit ad ſectionem generum in ſpecies, ut prædixit. Item contra inſtantias inductionum , & ad alia quædam de quibus paulo prius mentionem fecit, ſed principaliſſima ſunt,quæ ipſe appoſuit.

Similitudinis aũt cõſideratio utilis eſt ad inductiuas rationes,& ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione,et ad aſſignationẽ definitionũ. Ad inductiuas quidẽ rationes,eo quod circa ſingula ĩ ſimilibus ĩductione, vniuerſale exiſtimamus ĩducere . Nõ enim facile eſt inducere, ignorãtibus ſimilia.

Ad quæ ſit utilis etiã ſimilitudinis conſideratio ait. Et inqt ipſam conferre ad inductiuas rationes,quæ etiã oſtenſum eſt eſſe proprie dialectice.Itẽ confert ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione.Dicit aũt nunc ex ſuppoſitione hos, quos dicimus ex conceſſo.Item ad aſſignationem definitionũ.Sed ad inductiuas rationes,quia per ſimilitudinẽ particularium creditũ per uериſimileq́; ſit naturale in inductionibus.Nã quia unuſquiſque homo particularis eſt rationalis,et hac ratione ſimile eſt hoc,ꝙ omnis homo rationalis inductio oſtendit. Itẽ quod omne factũ ex contrario fit,quia album fit ex nigro, & muſicum ex immuſico,& calidũ ex frigido,& in alijs ſimiliter. igiꝛ ſimilitudine hac uniuſcuiuſque uniuerſale oſtẽſum eſt.Itẽ quod nullum non habens pulmonem non reſpirat,uel cornua ferens utrinque dentatum per inductionem , & per ſimilium aſſignationem notum ſit.

Ad ſyllogiſmos uero ex ſuppoſitiõe,eo quod probabile eſt quẽadmodũ in uno ſimiliũ ſe habet,ſic et in relqs. Quare ad quodcũque eorũ facultatẽ habebimus diſputãdi,profitebimur, quẽadmodũ in his ſe habet , ſic & in propoſito ſe habere.

ſe habere. Id enim oſtendentes, & propoſitum ex ſuppoſitione oſtendentes erimus. Supponentes enim quomodo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere, demonſtrationem faciemus.

Quia in his quæ ſunt ſimilia inter ſe cenſemus, quòd in uno oſtenderetur, idem etiam in aliis oſtenſum eſſe. Non enim in quibuſuis ſyllogiſmus ex ſuppoſitione, ſed in ſimilibus, nam ſyllogiſmus nunc dictus ex ſuppoſitione eſt ex conceſsione, vt prædictum eſt. Nam ſupponentes, qđ ut in aliquo ita & in aliis ſimilibus ipſi oſtenſum fore, facimus demonſtrationem de aliquo, nã quia ſimilitudinem habent inter ſe oppoſita, putamus quod in uno eorum oſtenderetur, idem & in aliis oſtẽſum eſſe, & oſtendentes in contrariis, verbi gr͠a quod non poſſunt ſimul eidem ineſſe, quia contraria ſic ſunt ut unum ſit deſtructiuum alterius, & quę uiciſsim ſeſe tollunt, ſimul eſſe, atque eidem ineſſe nequeũt, putamus & in aliis oppoſitis idem oſtendi per conceſsionem ante factam, ſcilicet quod in vno oppoſitorum oſtenditur, & in aliis ſimiliter, quod nullus conceſsit, niſi ob ſimilitudinẽ ipſorum inter ſe. Rurſus uolentes omnem animam immortalem oſtendere, ſi acceperimus hoc, ſi aliqua igitur oſtenderetur anima eſſe immortalis, quod etiam oĩs oſtenderetur per ſimilitudinem, deinde oſtenderemus quod rationalis anima immortalis. Nam fit ex ſuppoſitione hac. ſ. & omnis oſtenſa erit immortalis. Item quod omnis motus, a quo ſit ad quem putamus oſtenſum eſſe hoc oſtendentes de motu locali erimus.

Ad definitionum autem aßignationem, eo quod potentes conſpicere, quod in unoquoque idem, non dubitabimus in quo genere oporteat, cum definiemus, propoſitionẽ collocare. Nam communium quod maxime in eo quod quid eſt prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multum diſtantibus utilis ad definitiones ſimilitudinis conſideratio, ut quoniam idem tranquillitas in mari, & ſerenitas in aere, utrique .n. ineſt quies. & quoniam punctum in linea, & unitas in numero. utrunque enim principium. quare cõmune in omnibus genus aßignantes, arbitrabimur non extranee diffinire. Pene enim definientes ſic ſolent aßignare, nã & unitatem principium numeri dicunt eſſe, & punctum principium lineæ. Manifeſtum igitur, quoniam utrorũque genus collocant. Inſtrumenta itaque, per quæ ſunt ſyllogiſmi, hæc ſunt, loci uero ad quos utilia ſunt prædicta, hi ſunt.

Inquit rurſus ad inuentionem diffinitionum, & aſsignationem, quod eſt utilis conſideratio ſimilis, nam potentes conſpicere quid in ipſis differentibus inter ſe ſimile, & quid cõmune poſſumus ipſorum genus accipere, nam illud cõmunium aliquibus in quid eſt ipſorum prædicatum hoc maxime eſt ipſorum genus, ideſt hæc generis inuentio, vtilis eſt ad aſsignationem diffinitionum. Nam ſi accipientes equum, & hominem, canem, & bouem, ſimiliter & in aliis unumquodque animal eligentes ſimilitudinem ipſorum adinuicem, ut quod ſint corpora habentia & animam, & colorem, & in loco, & ſenſilia, & animalia: deinde horum omnium comparationem faciemus, quale maxime in quid eſt ipſorũ prædicatur idipſum genus ipſorum erit, nam illud quod eſt commune aliquibus in quid eſt prædicatum, uel ſpecies eſt, uel genus: ſed in his quæ ſunt ſimilis ſpecie cognitio ſpeciei promptior, & clarior eſt, quæ eo quod differunt numero ſolum inter ſe ſpecie ſunt eadem, ideo neq; quæſtione indigent. Sed in diſsimilibus ſpecie non ſimiliter facilis eſt ſic communis aſſumptio, ideo ſimilium in his id, quod maxime in quid eſt prædicatum genus eſt. maxime autem dixit in quid eſt prædicari genus, quia poſſunt etiam communes differentiæ ipſarum phantaſiam efficere cum prædicentur in quid, ut de omnibus animalibus animatum ſenſitiuũ, ideo ſi aliquis hoc modo diceret hæc prædicari de eiſdem, tamen magis & notius cum ſit animal de ipſis prædicatur in quid, ideo inquit genus ipſorum. Item poteſt illud, nam cõmunium quod maxime in quid eſt prædicatur, genus eſt, ſic dici, nam communium illud maxime commune, & in quid eſt prædicatur, eſt genus, & per hoc maxime cõmune eſt ſeparans genus a ſpecie, in ambo in quid eſt prædicatur, ſed maxime commune, quod in omnibus eſt & pluribus. Genus igitur ex contemplatione ſimilitudinis, & differentiæ ex cognitione differentiarum, & ex his diffinitio. Non ſolum autem inquit eſt in his, quæ nõ multum diſtant ſimilis cognitio ad inuentionem generis ipſorum, ſed in multis quoque diſtantibus . Etenim in illis ſimilia accipientes inueniremus commune aliquid in ipſis generis, cui addẽtes propriam vnicuique ſic differentiam definiemus ipſa, nam ſi inuenerimus in quibuſdam ſimilitudinem aliquam inter ſe exiſtentem, ſecundum proportionem, ſimilitudinem, & identitatem ipſorum eandem accipientes ut genus, addentes huic illud, in quo utrunque, uel unumquodque eſt habentium hanc ſimilitudinem, tunc diffiniemus unũquodque ipſorum, ut idem eſt trãquillitas in mari, & ſerenitas in aere, nam utrũque proprium ipſorum eſt ſedatio, & quies, quam accipientes, quę etiam erat communis tranquillitati, & ſerenitati, & alteri addentes, hoc ſcilicet in mari diffinitionem aſsignabimus tranquillitatis, & alteri addẽtes in aere diffiniemus ſerenitatem. Rurſus quia idem eſt in puncto, & unitate principium, ut enim punctum in linea, ſic unitas in numero, nam ambo ſunt principia, addentes autem principio utriuſque illud, cuius eſt principium diffiniemus ipſa, nam punctum eſt principium lineæ, & unitas numeri. Vniuerſaliter autẽ ſimilis conſideratio propriiſsima ſcientiæ, & omni logicæ cognitioni eſt, nam ipſum uniuerſale per ſimilitudinem accipitur, ſed vniuerſalis cognitio ſcientifica eſt. Cæterum addit quatuor inſtrumenta dicta quibus ſyllogiſmi fiunt. Deinceps autem aſsignabit locos a quibus ſunt occaſiones argumentorum, quibus locis vtilia erunt hæc, quæ in hoc libro prędicta ſunt, & ueluti pręponenda in arte tractata.

Finis primi libri.

BIBLIOTECA NA… ROMA … TTORIO EMANUELE

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER II.

Cum Alexandri Aphrodiſienſis expoſitione.

PROBLEMATA *partim vniuerſalia ſunt, partim uero particularia: ac uniuerſalia, ut omnis uoluptas bonum eſt, nulla uoluptas eſt bonũ: particularia uero, ut aliqua uoluptas eſt bonum, & aliqua uoluptas bonum non eſt.*

QVoniam in primo Topicorum libro dictum eſt de iis, quæ neceſſaria erant ante locorum expoſitionem, videlicet quodnam eſſet libri argumentum, quid ſit ſyllogiſmus, quęq; eius genera, & quid dialecticus ſyllogiſmus a cæteris differat, & quid ſit probabile. & quomodo in huiuſmodi orationibus petenda ſit diligentia, & ad quot, qualq; res vtilis ſit hæc tractatio. cumq́; ſit explicatum quid in hoc tractatu perfectũ ſit, & in quo eius eſſentia conſiſtat, eam ſcilicet eſſe in quęſtionibus, & propoſitionibu;, & inſtrumentis, quorum ope talibus ſyllogiſmis abundare poſsimus: deinde vero ſit diſputatum in primis de propoſitionibus & quęſtionibus cõmuniter, & oſtenſum nihil inter ſe differre ſubiecto, quemadmodum & cõcluſio & ſumptio (omnia enim hæc ratione generis eſt propoſitio) ac quæſtio & propoſitio, itemq́; ſumptio atque concluſio quãtum ad pronunciationem relationem ad quandam differẽtiam habent: Poſtea vero cum dixerit, quot ſint quæſtionũ, ac propoſitionum genera, & ea quatuor eſſe aſſeruerit, & quænam ſint explicauerit, deq́; ſingulis diſſeruerit, locutusq́; ſit de propriis, & de vnicuiq; generi adiunctis, quæ propter ſimilitudinem in eodem ordine ſtatuũtur, & probauerit quam ob rem tot genera ſint, idq́; & inductione & ſyllogiſmo demonſtrauerit: deinceps fecit diuiſionem eiuſdem, cum præſertim nonnullæ quæſtiones, quæ ex eodem oriuntur, in eo ordine, in quo definitiuæ collocantur. tum vero cum definiuerit propoſitionem dialecticam, & item quæſtionem, & vtriuſque mutuam differẽtiam expoſuerit, dixeritq́; de poſitione, quia ipſa etiam poſitio eſt quæſtio quædam, itemq́; de inductione verba fecerit, & quid ſit explanauerit, & affirmauerit inductionem perinde ac ratiocinationẽ eſſe partem dialecticarum argumentationum: poſtremo vero declarauerit quot, & quæ ſint inſtrumenta, quæ poſſint nobis dialecticorum argumentorũ copiam ſuppeditare: deq́; oĩbus ſingillatim orõnem habuerit, & docuerit vtilitatem, q̃ ſingula dialecticæ afferunt: de his inquã cum in primo Topicorum ſit locutus, tanq̃ hæc neceſſaria ſint, quæ antequã loci tradantur, exponi debeant, in hoc ſecundo ad tradendos locos ad vnamquãq; q̃õnem vtiles aggreditur. Equidem locus eſt principium & occaſio argumenti, & argumentum appellant dialecticum ſyllogiſmum. ideo & Theophr. diffinit locum, vt diximus priore libro, ſic, locus eſt quoddam principium, vel elemẽtum, a quo accipimus principia circa vnũquodq; circumſcriptione quadam definitum & ſingulis indeterminatum, vt locus eſt, ſi contrario contrarium ineſt, & contrarium contrario. Nam hæc oro & propoſitio eſt, & illud vniuerſaliter diffinitum eſt, nam ꝙ de cõtrariis vr̃ dicitur, indicat, non tamen amplius quid de his, vel his contrariis dicitur eſt diffinitum in ipſo. Porro ſi ab ipſo initium fecerimus de vnoquoque contrariorum arguere poterimus, nam ſi quis quęreret de bono ſi iuuat, accipiemus a propoſito loco incipientes proximã propoſitionem propoſito problemati, hãc, ſi malum nocet, bonum iuuat. Nã præter propoſitos locos hoc ineſt propoſitioni, & fides inerit: Si autem erit quæſitum vtrum album ſit color diſgregatiuus viſus, rurſus propriam & proximam huic ꝓblemati propoſitionẽ accipiemus ab ipſo propoſito, hanc, ſ. ſi nigrum color eſt congregatiuũ viſus, & album igĩ color erit diſgregatiuum, viſus, ſed ſi etiam de voluptate quæreret an bonũ ſit, accipitur propoſitio a propoſito loco dicens, ſi triſtitia malum, voluptas ergo bonum. nã oĩa hæc & talia potentia, & indefinite in ipſo propoſito loco continent. Rurſus locus eſt, vnum de duobus. ſi aliquid magis vr̃ alicui ineſſe: & nõ ineſt, neque minus vr̃ ineſſe. At ineſſet eidẽ. Etenim hæc rõ ipſo vniuerſali determinata eſt, nam ꝙ de ipſo excedente magis & minus dicat, patet, vt etiam rõ ante hanc ꝙ de contrariis, tñ ſingulis eſt indefinita & incerta. non enim ſignificat in ipſo de hoc, vel illo magis in aliquo. Põt etiam in colore accipi magis & minus, & in ſapore, & in bono, tamen ad vnumquodq; horum problematũ quæ poſſunt vti magis, & minus, incipientes a propoſito loco propriis abundare propoſitionibus poterimus. Nam ſi quæratur ſic forte, vtrum diuitiæ ſint bonæ, vel nõ, aliquis volendo oñdere, ꝙ non ſint bonæ, incipiens a propoſito loco, accipiet proximã propõnem propoſito: quę non ſint bona rõcinabitur. nam ſi ſanitas eſt magis bonum quã diuitiæ, & non eſt bonum, neq; diuitiæ erunt bonum, qua ſumpta propoſitione, ſi aſſumeret aliqua propoſitio: dicens ꝙ non eſt ſanitas bonum, verbi gratia quia ſit aliquibus mali cauſa, erit ſ̃m locum propoſitum oſtenſum, ꝙ diuitiæ non ſunt bonæ. Facit aũt primam locorum qui ſunt ad accidentis problemata aſſignationem, quia hoc cõmunius, & primum ſecundum hoc eſt, nam oĩbus ineſt, nam ſic ſit ordinata, & diſtincta locorum aſsignatio. Eſt. n. accidens (vt dixit) in lib. priore ante hanc ꝙ neque genus eſt, neque diffinitio, neque proprium, ineſt aũt rei, ſed ineſſe etiam alia conſequitur, nam nec genus, nec proprium, nec diffinitionem poſſe eſt eſſe alicuius cum eidem non inſit, ideo ſublato hoc. ſ. ineſſe, quo accidẽs diffinitur, tollitur vnumquodque aliorum, non tñ econtra aliquo illorum ſublato, ſimul tollitur accidens, quare primum ſecũdum naturam quo ad hoc accidens eſt alius. Itẽ incepit a locis accidentis aſsignationem eorum afferre, quia ipſe debuit facere aſsignationem ordinatam, & diſtinctam locorũ, perinde ac ſi aſsignaturus ſit ꝙ alii ſunt loci ad accidẽs, alii vero ad genus, & alii ad proprium: & alij ad diffinitionẽ. nam ſi a diffinitione principium aſsignãdi loca feciſſet: quia oportet diffinitionem non ſolum quid erat eſſe ſignificare, ſed primum quidem ineſſe illi cuius eſt diffinitio, deinde & in quid eſt prædicari: ac cõuerſim cum diffinito prædicari: neceſſario etiam mẽtionem fecit de locis probantibus, & improbãtibus velut diffinitiuis, q̃ ſunt peculiares accidenti. Et eorum qui oſtendunt: ꝙ in quid prædicatur, alii rurſus proprii ſunt problematibus genericis. Item eorum qui poſſunt oſtendere ꝙ prædicatur cõuerſim quidam ſunt proprii problematibus peculiares. Sic etiam aliorum problematum proprios locos diffinitiuos dixit. Rurſus de illis dicẽs & mẽtionem de ipſis faciens quoſdam ipſorũ dixit eſſe a genere, quoſdam aũt ab alio quodam: tanquam fiant ipſi proprii de pluribus.

pluribus. At nunc incipiens ab acciddente, ꝙ communiſsimum, & ſimplicisſimũ eſt locos ipſius ineſſe & non ineſſe vti proprios accidẽti aſsignat. deinceps autẽ mentionem facimus de his ad genus, quot propter ineſſe in genere terminantur hos veluti proprios generi aſsignat. & quicunque rurſus ob genus in proprio; veluti eidem proprios tradit. Item quicunque ob id in diffinitione ad diffinitiones adaptat. Per hæc igitur incipit a locis ad accidens. Et primum diuiſionem quãdam problematum facit quæ poteſt etiam fieri & in aliis, maxime autem eſt in his ab accidente. Eſt autem diuiſio quòd problematum, alia vniuerſalia, alia vero particularia. Nam in aliis generibus problematum, & ſi aliquid in parte ſumeretur vt verũ p ſe, tñ in ſeipſo habet aliquod vl̃e. nam qui dicit alicuius animalis animal eſſe genus, quia in parte, & particulariter dicit, tñ hoc aliquid nõ eſt indiuiduũ ſed vl̃e. ſed in accidentibus etiam in parte & particulare velut indiuiduum verum accipitur per ſe, nam in problematibus a generibus; omnia problemata vl̃ia inter ſe poſſunt accipi, nam neq; genus, nec diffinitio, nec proprium, alicui indiuiduo ſimilium ſpecierum ineſt, & alicui non, ſed vel cunctis: vel nulli: ſed accidens ſolũ põt alicui ineſſe vt indiuiduo, & alicui nõ, vt album vel muſicum homini vel alicui aliorum accidentium eidem. Nam aliquis homo muſicus, & aliquis non, ſed ob hanc diuiſionem ordinem aſsignationis locorum ſumet, nam cum fecerit diuiſionem prædictam, primum oſtẽdet ꝙ non oportet omnium quoſdam proprios locos quærere confutantes vel probantes eorum quæ ſunt particularia, nam qui probant vniuerſalia ſimul etiam probãt particularia quæ ſunt ſub ipſis. Quare iidem ad ambo ſufficiant. Silr etiam vl̃e confutantes, ſimul tollunt etiã particularia. Item qui oſtendit ꝙ cõmunia vl̃ia probatiua & confutatiua ſunt, & accipiet ꝙ oportet principium facere aſsignationis locorum demonſtrantium vniuerſale, quia hoc etiam ſimul oſtẽdit particularia, & eſt vtile ad probationem illorum. Rurſus aũt quia communium & vniuerſalium alii probantes ſunt, alii vero confutantes, quia incipiendum eſt ab his qui ſunt deſtructiui & cõfutantes, ſumet ex hoc oſtẽdere ponẽdo problemata quæ ponunt ineſſe affirmatiue, & offerendo diſputantibus oppoſitum poſitorũ. Opponitur aũt affirmatiuo negatiuũ, igitur eo quod vtiliores & magis neceſſarii ſunt ipſi loci vniuerſales deſtructiui, & confutatiui ipſis dialecticis & diſputantibus, ab his initium faciet. Inquit ergo. (Sũt autem problematum &c.) Nunc vr̃ dicere problemata propoſita & oblata. nam illa contradictionem continẽt, ſed definita iam ſecundum alteram contradictionis partem, ad quæ oportet ſemper abundare argumentis. Vt enim propoſitionum aliæ ſunt continentes contradictionem in interrogatione, aliæ vero iam vt ſyllogiſmi partes accipiuntur, cum ſint altera pars contradictionis, nã ipſæ ſunt probabiles non interrogationes, ſed iam conceſſæ & poſitæ per quæ dialecticus ſylls; ſic etiam problematum alia ſunt velut propoſita in quæſtionem, alia vero vt iam definita de quibus nunc dicit. Vl̃ia autem nunc dicit quæ dixit in libro de interpretatione, vbi vniuerſaliter vt vniuerſaliter accipit, nam omne cõmune eſt vniuerſale & ſi indefinite diceretur, & tale vl̃e diuiditur contra ſingulare, & vniuerſaliter quidem homo, ſingulare aũt Callias. Dicitur aũt vniuerſale vt vniuerſale quãdo vniuerſali termino adderetur illud omnis vel nullus, vt omnis homo bipes, nullus homo volatilis. Sic igitur nunc dicta vocat vniuerſalia contra quæ diuiduntur particularia, & ipſa circa vniuerſalia facta, vt aliquis homo muſicus eſt, non omnis homo eſt muſicus.

Sunt autem ad utraque genera problematum communia uniuerſalia, & conſtructiua; & deſtructiua. Oſtendentes.n. quoniam omni ineſt, & quoniam alicui ineſt, oſtendentes erimus. Similiter autem & ſi quoniam nulli ineſt, oſtenderimus, & quoniam non omni ineſt, oſtendentes erimus. Primum ergo de uniuerſalibus deſtructiuis dicendũ, eo quòd cõmunia ſint huiuſmodi ad uniuerſalia & particularia. Et quia magis poſitiones afferant in eo quod ineſt, quam non. Diſputantes autem deſtruant.

Inquit ad ambo genera problematum cõmunia ſunt vniuerſalia conſtructiua, & deſtructiua vtilia & ad particularium conſtructionem probationemue, & ad confutationem, & deſtructionem, & ꝙ non oportet prorſus quoſdam peculiares locos ad quærenda particularia oſtendit, nam loci (inquit) in quibus vel vl̃e aliquid probabimus, vel vniuerſale deſtruemus cõmunes ſunt ad ambo genera problematum, nunc dicendo genera problematum ipſum vniuerſale & particulare. Verum dicit hoc, quia faciet aſsignationem locorũ ſimpliciter & vniuerſaliter nõ addẽdo in quot id partes, vel alicui. Vt igitur ſit notum ꝙ hi & ſi particulariter aliquid problema fuerit, nobis erunt vtiles, prius de ipſis loquitur. Dicet etiam hoc apertius in tertio calce, igitur vniuerſalia probatiua & problema ad vniuerſale affirmatiuum & ad particulare affirmatiuum vtilia ſunt. Item vniuerſalia deſtructiua & confutatiua ad vniuerſale negatiuum problema & particulare. Non enim ſola affirmatiua problemata ob locos concludentes vniuerſalia ineſſe oſtenduntur, ſed etiam particularia affirmatiua, nã qui oſtendet ꝙ omnis homo reſpirat, & quòd aliquis iam demonſtrauit, & vtetur aliquis propoſito oſtendendo ꝙ quędã voluptas eſt bonum oſtenſione vniuerſalis vtendo, ꝙ omnis voluptas eſt bonum, nam qui oſtenderit ꝙ omnis voluptas eſt bonum, is etiam oſtendet quod aliqua. Similiter etiam qui oſtenderit quadrupes nulli hõi ineſſe, vel nulli voluptati bonum, etiam quòd non omni demonſtrans erit, non tamen econtra. Nam neque qui alicui ineſſe oſtendit, iam demonſtrauit quòd etiam omni, neque qui demonſtrauit quòd non alicui, & iam nulli. Sed notandum eſt quòd vniuerſalia conſtructiua & probatiua confutatiua & deſtructiua vtilia ſunt ad vtraque genera problematum, ſed non deſtructiua vniuerſalis. Non enim qui oſtendit quòd non omnis voluptas bonum, ſuſtulit etiam id, quãdam eſſe bonum, & hoc vniuerſale ſuſtulit. Item neque nullam voluptatem bonum eſſe tollens: quia oſtendit aliquam, iam ſuſtulit, & hoc, ſcilicet aliquam non eſſe bonum, nam confutatur & tollitur proxime nulla ſub aliqua, quo poſito non tollitur illud aliquam non eſſe voluptatem bonum, quemadmodum neque is qui oſtendit aliquam eſſe bonũ iam demonſtrauit quòd etiam omnis, quia igitur vniuerſalia ſunt cõmunia. Etenim ipſis vtimur ad particularia, & communia prima, primum porro inquit oportere de locis vniuerſalibus dicere, & quia vniuerſaliũ alia ſunt conſtructiua, alia vero deſtructiua rerum, rurſus in naturalibus inquit dicendum eſſe prius de deſtructiuis. Nam rurſus hæc oſtendentia vniuerſale affirmatiuũ vtiliora ſunt dialectico, nam quia vt iam mentionem fecit, poſitiones, & problemata, vt in pluribus affirmatiua afferunt diſputantes. Equidem proponitur dialectico deſtruere poſitum & in oppoſitum arguere, nam talis eſt in his rationibus exercitatio, patet quòd affirmatiuum negatiue tolleretur, igitur negatiuum prius eſt affirmatiuo, quia multo vtilius dialectico ac vniuerſale negatiuum, quam ipſum particulare negatiuum, quia vniuerſale eſt etiam commune particularibus. Quod ve-

ro particularius ſit dialectico deſtruere, & confutare, ꝗ probare & cõſtruere, patet in primo reſolutiuorum, qui inſcribuntur Eudemici. Equidẽ inſcribitur ipſum etiã ab Eudemo de reſolutorijs; vbi ſic dicitur, quod dialecticus quæ probat pauca ſunt, ſed multum eius virtutis & potentiæ eſt ad confutandum & tollendum aliquid. Poſtremo dicit poſitionem & problema cõmunius.

Eſt autem difficillimũ ab accidente conuerti propriam nominationem. Nam aliquo modo & nõ uniuerſaliter in ſolis contingit accidentibus. A definitione enim & proprio, & genere neceſſarium eſt conuerti, ut ſi ineſt alicui animal greßibile bipes eſſe, conuertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal greſſibile bipes eſt. Similiter autem a genere. nam ſi animal ineſt alicui, animal eſt. eodem modo, & in proprio eſt. Si enim alicui ineſt grãmatices ſuſceptiuum eſſe, grãmatices ſuſceptiuum erit. Nã nihil horum contingit ſecundum quid ineſſe, uel non ineſſe, ſed ſimpliciter uel ineſſe, uel nõ ineſſe. In accidentibus aũt nihil prohibet ſecundum quid ineſſe, ut albedinẽ, uel iuſtitiam. Quare non ſufficit oſtendere, quoniam ineſt albedo, uel iuſtitia, ad oſtendendum, quoniam albus uel iuſtus eſt, propterea quia non neceßarium eſt in accidentibus conuerti.

Difficillimum diceret, quia nõ ſimplex neq; proptũ vt in alijs. Nunc conuerſionem aliam dicit à dictis in reſolutorijs, nam illarum erat alia ſm terminos, alia vero ſecundum affirmationem & negationem, vt contingentes conuertebantur propoſitiones, ſed nũc dicit conuerſionem ſecundum nomen. nam eo quod id tũc ineſt alicui poſito nomini ſubiectum appellatur, dicit cõuerti, vt aĩal ineſt homini, conuertentes dicimus homo aĩal eſt, nã quod accipimus ineſſe alicui ſubiecto hoc ſubiectũ eſſe dicimus. Erit aũt conuerſio hæc quatenus primo incipientes a prædicato, poſtea à ſubiecto principiũ faciemus. Qñ igitur ſic mutantibus nobis verum fuerit ipſum dicere & nominare ſimpliciter & ſine alicuius additione ſubiectum eidem nomini inexiſtẽtis, ſic quæ inſunt dicit conuerti ſm nomen. Dixit aũt illã ab accidente pro hoc, illam nominantẽ proprio nomine accidentis ſubiectum eidẽ, vel ipſum conuertere dixit propriã noĩationem ab accidente: nam nominatur ſubiectum nomine prædicati tanꝗ ſit hoc proprium in tali cõuerſione, ſed in quibus hoc nõ amplius verũ eſt, hæc nõ conuertuntur eadẽ conuerſione ſm nomen. Quæ igitur vt genera inſunt alicui, vel vt diffinitiones, vel vt propria conuertuntur, nam cuius genus eſt animal, hoc eſt aĩal, & cuius diffinitio eſt animal pedeſtre bipes: idẽ eſt animal pedeſtre bipes, & cuius proprium eſt riſibile, hoc riſibile eſt, ideo ſi aliquid de ipſis poſitum ineſſe non conuerti, neque ſic ineſſet tanquam ineſſe poſitum ſit. Sed hoc in accidente nõ ſimpliciter verum eſt. Non enim ſi alicui album ineſt, hoc iam omnino album eſt. Item nec ſi non album dicere eſt, iam & non ineſt albũ ipſi. quare non poſſunt accidens deſtruere qui vtuntur hoc, & cauſa huius eſt, quia accidẽs poteſt alicui ineſſe, ſed alicui non toti, ſed ſm aliquid ineſt, & partim hoc non eſt ſimplr nominandum eodem noĩe ſic exiſtentis. Non. n. illud qđ eſt ſecũdum aliquid nigrum, iam & nigrum eſt, neque id quod ſecundum aliquid album, iam & album eſt. Porro æthiops cum ſit ſecundum aliquid, albus, quippe qui ſecundum dentes eſt albus, hoc autem .ſ. q alicubi partimq́; ineſt in ſolo accidente locum hẽt, nam neque genus, neque diffinitio, neque proprium proprio dictum alicubi partimq́; alicui ineſſe poteſt, vt neque particulari alicui & ſolo indiuiduo, quare ſi alicubi aliquo quàm ineſſe ſubiecto eſt cauſa eſt, vt non conuertatur, & hoc ſolum poſſibile eſt in accidẽte, de ſolo igitur accidente erit verum non ſemper conuerti. Non. n. amplius erit ſubiectum dicendum accidens alicubi aliqualiterq́; & non ſimpliciter ineſſe. Non tollitur autem accidere alicui ab ipſo non conuerti. Non enim ſi non cõuertitur, ob id neque accidit, ſed neque oſtenditur ſubiectum nominatum nomine accidentis, ſi oſtenderetur eidem accidens. Equidem facturus aſsignationẽ locorum ad accidens, quædã propria ſunt præter alia problemata ipſis problematibus ex accidente, primum expoſitum quorum vnũ erat vniuerſale & in parte in hoc fieri ꝗdã problemata, ſi aliquis intelligeret, ſic illud ĩ parte particulareq́; tanꝗ dictum eſſet de indiuiduo. Secundum autem non conuerti prædicto modo conuerſionis omnia problemata ab accidente. Hoc autem cognoſcimus cum ſit vtile ad argumentationes. Nam qui oſtẽdit quod non eſt homo animal vel animal rationale mortale vel riſibile, ſimul demonſtrauit etiam quod nec genus, nec diffinitio, neque proprium eius erat aſsignatũ. nam conuertuntur hæc. Qui autem oſtendit quod homo non eſt albus, vel niger, vel aliquid aliud accidens ipſi, non iam & accidere aliquid horum ipſi ſuſtulit deſtruxitq́;, nã poteſt aliquid ipſorum partim & ſecũdum aliquid accidere ipſi, nam in accidenti & vniuerſale & particulare, ſic ſe habent aliquo modo partimue & ipſum & ſimpliciter. Equidẽ ipſum ſimpliciter habet aliquam proportionem ad ipſum vniuerſale, & ipſum partim, & aliquo modo ad ipſum particulare, quæ ambo cõpetunt accidenti, vt etiam ipſe meminit. nam aliquo modo & non vniuerſale opponuntur his non aliquo modo & ſimplr, vt etiam particulare opponitur vniuerſali. Vnde oppoſuit vniuerſale ipſi aliquo modo tanꝗ habẽs ſimilitudinem cum ipſo ſimpliciter. Secundum quid autẽ ſi iuſtitia alicui inſit, vt dixit, ſi ſuapte natura ſe haberet ad hunc habitum apte atque idonee, ſimiliter etiam ſi ex more conſuetudineq́; ſola circa aliqua iuſta ſe haberet inclinate atque propenſe. Nam nondum talis ſimpliciter erit iuſtus, quãquam ſibi aliqua iuſtitia inſit.

Determinat autẽ oportet, & peccata, quæ ſunt in problematibus: nam ſunt duo, uel quo falſum dicunt, uel quo tranſgrediuntur poſitam locutionem. Falſum enim dicentes, & qui quod non ineſt ineſſe dicunt, mentiuntur: & qui extraneis nominibus res appellant (ut platanum hominẽ) tranſgrediuntur poſitam nominationem.

Exponit quomodo poteſt dici problema falſum. nã ſi problema contradictionem continet, quomodo erit verum dicere & falſum in problematibus? Niſi ergo problema (vt prædixi) iam non propoſitum & adductum in q̃one amplius dicat, ſed iam definitum & poſitum, vt dixit iam initio, cui fauet aliquis quem dialecticus redarguere nititur. Inquit autem oportere primum definire peccata ſecundum problemata, & nota eſſe ante aſsignationem locorum, nam quia deſtructiones problematum ſecundum peccata in ipſis fiunt, oportet profecto hæc nota & cõceſſa eſſe, nam ea ſecundum quæ oportet ipſorum elenchum fieri per argumentationem ipſorũ hæc noſcẽda ſunt. Duo aũt inquit fieri peccata in ipſis problematibus, quæ profecto cum manifeſte efficiat, erit deſtructione problema. Vel enim falſum ponit per ipſum, vel trãſgrediuntur in ipſis poſitam locutionem. Nam mentitur qui ponit voluptatem eſſe finem, & huic aſſentitur & confidit. Nam quod non ineſt alicui voluptati ineſſe dicit. Similiter mentitur & is qui ponit motum per vacuum fieri. Item qui ponit magnitudines indiuiſibiles. Item qui ex planis generat corpora. Item qui animam ſeparabilem & immortalẽ ponit. Item qui ſolum honeſtum bonũ dicit, vt etiam is qui bis duo di-

eit quinque. Tranſgreditur autem poſitam locutionem qui ſubiectam naturam quæ aliquando eſt cognoſcens non conſueto, & poſito nomine nominat ipſam, ſed circumſcribit, & impropriis nominibus vtens de ipſis. Vt dicentes ſolum ſapientem diuitē, vel ſolum pulchrum, vel ſolum generoſum, vel ſolum rhetorem, nam hi non ignorantes quæ inſunt ſapienti hæc dicunt diuitias, pulchritudinem, vel nobilitatem, ſed tranſgredientes poſitam locutionem. Nam diuitiæ, vel pulchritudo non de virtute, ſed illa quæ de pecuniis, & poſſeſſionibus prædicatur. Pulchritudo autem in cōmenſuratione diſſimilium partium in animali verſatur quod ſi eſt peccatum hoc facere qui oſtendit aliquid tale in problemate, erit reprehēdendus. Verum ipſe vſus eſt euidenti exemplo, & talis peccati obiurgante dicendo platanum hominē. Nam ſi vniuerſaliter aliquis idem concederet, tranſgreditur poſitam locutionem, ſic dicet, & platanum hominem. Qui ergo ſic dicit platanum hominem, & animal rationale mortale, mentiretur. & incideret in primo dicto peccato, & qui talem arborem ſic nominans, tranſgrederetur poſitam nominationem. Verū appoſuit hoc oſtendendo quod etiam tale peccatum eſt, & nō ſolum mentiri, & fierem deſtructiones problematum etiam ſecundum hoc.

Vnus igitur locus eſt inſpicere, ſi ſecundum aliquem alium modum ineſt, quod ut accidens aſſignauit.

Cum dixerit incipiendum ab ipſis vniuerſalibus deſtruentibus primum locum talem aſsignat, nam oſtendit per ipſum quod non eſt accidens, vt accidēs aſsignatum. Nihil horum quæ inſunt alicui ſecundum quēdam alium modum, vt accidens ipſi ineſſe poteſt. Itē ſciendū eſt ꝙ Theophraſtus dicit differre preceptum, & locum. Nam præceptum eſt cōmunius, & vniuerſalius ſimpliciusq́; dictum ex quo locus inuenitur. Nam principium loci eſt præceptum, vt locus argumenti; vt præceptum quidem ſic dictum ꝙ oportet arguere à contrariis a cognatis. Locus aūt dicit, ſi contrarium multipliciter, & alterum multipliciter, vel ſi contrarium contrario ineſt etiam contrario ineſt cōtrarium, & rurſus velut in coordinatis, & cognatis ſic etiam reliqua, nam locus eſt propoſitio iam quædam facta ab ipſo præcepto. Hāc autem dico differentiam præcepti, & loci, cū Theophraſtus nouiſſet talia qualis eſt primus dictus locus, præcepta vocat, & locos præcipientes. Nam reſpirandū eſt ſi alio quodammodo ꝙ ineſt velut accidens aſsignauit, tum locus præcipiens in ipſo erit ſi vt accidens aſsignatū alio quodam modo ineſt, non bene aſsignatum eſt. Item accuratius ſi velut accidens aſsignatum generis erit, vel rurſus diffinitio, vel proprium. Atqui Ariſ. etiam hęc locos vocat, vel quia cum præcepto iam, & locum accepit. Semper aūt ſpecialiſsimis nominationes facimus rerum, vt ſubſtantiam non ens magis q̄ ſubſtantiam nominamus, vel quātitatem ens ſed magis proprie quātitatem. Quia igitur hęc non extra rationem etiam talia appellat locos rerum. Cū ita ſint duo peccata in problematibus, vt prædixit, vel mentiri, vel poſitam locutionem trāſgredi, aſſignatus locus vr̄ magis dici ad tranſgredientes poſitam locutionem, niſi aliquis putaret ꝙ aliter ineſt. Eſt aūt locus inquit reſpiciendum eſſe ſi fautor problematis id qđ ineſt alio quodammodo, vt accidens aſsignauit. Nam illud ſecundum quēdam alium modum ꝙ ineſt dicendo accidere, ſignificat ꝙ alio modo videlicet a prædictis. Nam oſtenſum eſt ꝙ omne ꝙ alicui ineſt, vel vt genus, vel vt diffinitio, vel vt proprium, vel vt accidens, ineſt. Si ergo vt genus ineſt alicui, vel vt proprium, vel vt diffinitio, vt accidens ineſſe diceretur, patet ꝙ velut peccās redargueretur, ſed quomodo hoc poteſt cognoſci deinceps dicit.

Peccatur autem maxime id circa genus, ut ſiquis albo dicat accidere colorem eſſe. Non enim albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt. Contingit autem, & ſecundum nominationem determinare eū qui ponit, ut quoniam accidit iuſtitiæ uirtutem eſſe. Sæpe autem & cum non determinat, manifeſtum quoniam genus, ut accidens aſſignauit, ut ſi albedinem colorari dixerit, uel ambulationē moueri. A nullo enim genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur, ſed oīa uniuoce genera de ſpeciebus prędicantur. Nam & nomen, & rōnem generum ſuſcipiunt ſpēs. Qui igitur coloratū dixit album, neque ut genus aſſignauit, quoniā denominatiue dixit, neq; ut proprium, uel definitionē. Nā definitio, & proprium nulli alij ineſt. Sunt autē, & colorata, & pleraq; aliorū, ut lignum, lapis, homo, equus. n. manifeſtū igitur, quoniam ut accidēs aſſignauit.

Inquit maxime tale peccatum fieri circa genera, hoc autem quia genera ſimilitudinem aliq̄ magis quam alia videntur habere ad accidens, nam proprium, & diffinitio ſoli, & omni inſunt, ideo etiam conuertuntur cum rebus quarum ſunt: ſed genus, & accidens in plus ſunt quā illud cui inſunt, ideo non conuerſim prædicantur. ergo ſi quis ſic dicendo ob id putat reuera, vt genus accidere alicui tanquam mentitus depræhenderetur, ſed qui nouerit eius differentiam, & ſic locutione ab ipſo vſus fuerit, & tranſgreſſor poſitæ locutionis peccat. Cognoſcemus aūt hunc locum ſm quēdam alium modum, vt accidens aſsignantem perſpicuo quidem ſi adderetur dicto ineſſe ꝙ accidit, vt accidit homini aīali eſſe, vel albo coloris, vel iuſtitiæ virtutis eſſe, nam quidā ſic vtuntur, vt iam indicauimus, quod ſi appoſitum nō fuerit id qđ accidit, denominatiue prædicatū aliquis faceret de ſubiecto, vt albedo colorata eſt, nā qđ coloratꝰ eſt denominatiuum coloris cum ſit genus albedinis, vel rurſus ambulatio mouetꝰ. Etenim qđ mouetur eſt denominatum a motu qui eſt genus ambulationis. Nā in nullo genere prædicamentum eſt denominatiuum, quādoquidē genera ꝑdicentꝰ de ſpeciebus vniuoce, nā in accidētibus ſolis fit prædicatio denominatiua, vt in prædicamentis oſtenſum eſt. nā cum ſint in aliquo ſubiecto, hæc erāt accidētia q̄ partim denominatiue, partim æquiuoce oſtenſa ſunt prædicata, nam dicitꝰ ſuperficies albeſcit, & corpus mouetur, & homo grammaticus eſt a grammatica, ſed qui denominatiue de aliquo prædicatum eſſe genus diceret per talē prædicationem accidens eſſe diceret genus illius cuius eſt genus. nā genus non diceret, quia denominatiue, immo nec proprium nec diffinitionē, quia ꝑdicatū pluribus ineſſe pōt, ſiquidem genus eſt, ſed propriū, & diffinitio nulli alii ineſt. Si aūt nec vt genus, nec vt diffinitio, nec vt proprium aſsignatum eſt dictum, patet ꝙ vt accidens. Nam denominatiuum prędicatio a generibus quibuſdam fit non de aliqua ſpē, vel indiuiduo ſub ipſo, ſed de illis quorum accidit eſſe alicuius generis ſpēs, vt colorari de habente albedinē, & ambulāte moueri, & iuſtū facere de habente iuſtitiam, & nō de albedine, & ambulatione, uel iuſtitia, ſed huius eſt color, huius motus, huius uero diſpoſitio, neque ut proprium, neque ut diffinitio eſt. Nā diffinitio, & proprium nulli alii inſunt, non ut concedens proprium, uel diffinitionē denominatiue prædicari. Hæc dixit ſeparari ab accidente eo ꝙ ſoli inſunt. Item dicit ꝙ oſtenderetꝰ adhuc aſsignatum ꝙ non ut proprium nec ut diffinitio perſpicuo quia aſsignatum dicitur de pluribus, ſed horū neutrū ſic ſe habet. Nam ob id neque ens eſt genus entiū, quia ens eſt denominatum ab exiſtēte, nec proprie prædicaretur

de entibus. Nam dicitur etiam ſubſtãtia eſſe, & quãtitas & qualitas, & ſimiliter vnumquodq; aliorum generum, ſed quæ denominatiue prædicantur, accidentia non genera dicuntur, ſed conſiderandum eſt, nunquid etiam a propriis denominatiua prædicatio fit. Nã huiuſmodi vr̃ eſſe riſibile, & ſcientiæ capax, an proprium etiam cũ genere coordinatum prædicatur, vt ipſi vtrõ erit, & proprium non nomẽ, ſed denominatiua a nominibus, quia ſi eſſet proprium hominis ridere, vel ſcientiam habere nunc a proprio denominatiue diceretur riſibile, & ſciæ capax, nunc autem propria hæc ſunt quæ de ipſo denominatiue dicuntur, quamuis non ſint propria ea quibus hęc denominata ſunt, quandoquidem ambulatio nõ prędicetur de homine, ſed ambulans, & non eſt proprium, illius autem non ſ̃m alium quẽdam modum denominatiue prædicatum de aliquo prædicari, vel vt accidens hæc ſunt demonſtratiua. Hinc incipiendum eſt confutare redarguereq́; eos qui dicunt hominem aĩal fieri, vel Socratem hominem fieri, ſed rõnale cum ſit denominatiuum eſt differentia, vel triangulum figurari, vel magnitudinem extendi diſtareq́;, vel animal animatum euadere. Etenim differentia generaliter, & non denominatiue de aliquo eſt prædicatum.

3 *Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe, aut omnibus, aut nulli dictum eſt. Conſiderare uero ſecundum ſpecies, et non in infinitis, nam uia magis, & in paucioribus conſideratio. Oportet aũt conſiderare, et incipere a primis, deinde cõſequenter uſque ad indiuidua: ut ſi oppoſitorum eandem diſciplinam quis dixerit eſſe, perſpiciendum, ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & cõtrariorũ, & quæ ſecundum priuationem, & habitum & quæ ſecundũ cõtradictionẽ dicuntur; eadẽ ſit diſciplina. Et ſi in his nondũ manifeſtũ eſt, rurſum ea diuidendum uſque ad indiuidua; ut ſi iuſti, et iniuſti, uel dupli, et dimidij, uel cæcitatis, et uiſus, uel eſſe, & non eſſe. Nã ſi in aliquo oſtendetur quòd nõ ſit eadẽ, interimentes erimus problema. Similiter aũt, & ſi nulli ineſt. Iſte.n. locus conuertitur ad conſtruendũ, & deſtruendũ. Si.n. in omnibus uidebitur, cũ diuiſionem proferimus, uel in pluribus, poſtulandum eſt, aut ut uniuerſaliter ponat, aut ut inſtantiam ferat in aliquo non ſic eſſe. Nam ſi neutrum horum faciat, abſurdus apparebit, qui non ponet.*

Et hic locus præceptiuus eſt, & ex diuiſione ſumit argumentationem, nam inquit propoſito aliquo, & adducto aliquo problemate vel vlĩ affirmatiuo, vel negatiuo faciendum eſſe diuiſionem horum quibus, vel omnibus ponitur accidere, & ineſſe, vel nulli, & in vnoquoq; ipſorum reſpicere propria, ſi inſit illis poſitum quod erat in problemate, nã ſi in aliquo ipſorũ inuenerimus vlr̃ poſitum ineſſe nõ inexiſtens, ſi in omnibus tollemus vlẽ affirmatiuum, nã tollitur, & deſtruitur vniuerſale affirmatiuum, etiam ab ipſo particulari negatiuo, & ab ipſo vlĩ. Vnde ſubſcribit modum quo diuiſio facienda eſt propoſiti. Nam in cõiores, & proximiores ſpẽs primas inq̃t faciundam eſſe diuiſionem. Deinde ſi nondum in his fuerit notum quæſitum, dicit vnumquodque ipſorũ diuidendũ rurſus eſſe in id quod eſt ſub ipſo primo & cõſiderandum. Et ſi nec hoc modo fuerint nota, rurſus etiã in horũ diuiſione cõmuniora & proxima accipientes, & deinde ſic ad indiuidua deſcendentes idẽ faciemus. Nã hac uia ſic diuiſio erit diſtincta & nõ confuſa, & nõ ſimul in omnibus quæſtio, ſed etiam in pauciora & determinata, quo etiam pacto nihil eorum quæ diuidi, & quæri debent, prætermitteret quod lateat, vt ſi diceret aliquis omnium oppoſitorũ eandẽ eſſe ſciam, tunc oportet oppoſita diuidere, quia multipl'r dicuntur, & diuiſis nõ ſtatim in indiuidua facienda eſt diuiſio, indiuidua autẽ ſpẽs diceret, vt nõ in album vel nigrũ & duplũ & dimidium, ſed quia quatuor modis oppoſita ſunt in hæc primo opportet diuidere oppoſita, & in vnoquoque videre ſi dictũ verũ ſit nondũ aliquid obuians apparuit, rurſus diuidendũ eſt vnũquodq; ipſorũ, & cõtraria ſeorſum in indiuiduas ſpẽs contrarii, & rurſus in ea quæ ſunt ꝓprie in prædicamento ad aliquid, & ſi ſil'r illa ſ̃m habitum, & priuationem, ſ̃m contradictionem. Vnde exẽpla poſuit diuiſionis oppoſitorũ, iniuſta, & iuſta, & illius oppoſitorũ ad aliquid duplum, & dimidium, & illius ſ̃m habitum & priuationẽ cæcitatem, & viſum, & illius diuiſionis eorũ quæ ſ̃m contradictionem ſunt eſſe, & non eſſe. Vnde ſi in aliquo inuenemus nõ ſic ſe habere oſtẽdentes hoc tollemus deſtruemusq́; illud vl'r. ſ. omnium oppoſitorum eandem eſſe ſcientiam, vt infiniti non eſt ſcientia. Equidem infinitum opponitur finito, vel vt cõtrarium vel vt habitus, & priuatio, & eſt finiti ſcientia, & non infiniti, igitur non erit eadem ſcientia contrariorum. Item ſi acceperimus de non ente non eſſe ſciam, q̃a opponitur ens, & non ens, vt affirmatio, & negatio, & entis eſt aliqua ſcientia, & minime ipſius nõ entis, ergo nõ eadem ſcia contrariorum. Itẽ nec cognoſcibilis, & ignorati cum ſint oppoſita ſ̃m habitum, & priuationem, eadem eſt ſcientia. Nam ignorati non põt eſſe ſcia. Item neque veri, & falſi cum ſint contraria, nec poſsibilis & impoſsibilis, eadem eſt ſcia. Verum in oppoſitis ad aliquid omnibus neceſſe eſt ſiquis alterum nouerit, etiam oppoſitum ei ſcire, quia his quę ſunt ad aliquid idem eſt eſſe cum hoc ſe habere ad aliquid aliquo modo. Vnde hoc loco utentes deſtruemus etiam problema dicens, omne animal reſpirat, nam diuidemus aĩal in pedeſtre, uolatile, & aquatile: & rurſus horum unumquodque, & inuenientes in uolatilibus indiuidua non reſpirantia, & in aqueis piſces, ceu ſunt qui branchias hñt, nam nullum quod habet branchias reſpirat, tollemus hoc, omne animal reſpirat. Item oſtendemus ꝙ non omnis virtus eſt ſcientia diuidentes virtutem in intellectiuã, & moralẽ, & oſtendentes morales quod non hñt in cognitione eſſe ipſum. Item ꝙ nullus amor eſt ciuilis qđ cũ ſit problema vlẽ negatiuum deſtruemus ꝙ non omnis amor eſt ciuilis diuidentes amorem in appetitum conſonum rerum uenerearum, ut Epicurus dicit, qui non põt eſſe ciuilis, & in ipſum inceptum conatumq́; amicitiæ ob pulchritudinem apparens, vt Stoici aiunt, uel in recordationem olim in ſe pulchritudinis, ut Plato. Nã hi ſunt ciuiles urbaniq́; amores. Vnde non ſolũ ſubiectus terminus in problemate diuidẽdus eſt, ſed etiã ſæpe ꝑdicatũ ſi ſic diuiſionẽ reciperet, ut in talibus ꝓblematibus ſapiens ciuilia tractat. Sapiens ſeditionis nõ particeps erit, nã hoc. ſ. ſapientẽ ciuiliter agere cum nõ ſit ſimplex ſi diuiſum fuerit ſ̃m aliquod ſignificatum, oſtendet conueniens eſſe ſapienti ciuiliter agere, & ſ̃m aliquid eſſe alienum ab ipſo. Sil'r etiam hoc ſeditione nõ participat cum duplex ſit. Vel.n. quia oportet dum patria aliquẽ morbum fert, & ipſum ſimul ferre, ut Solon putabat. Nã ciuilis eſt nõ abeſſe a cõi calamitate, uel ſic ꝙ debeat ſectare aliquid ſeditionis, ſi forte uideret concilium expedire, uel rurſus ꝙ nõ oportet principatum eſſe ne ſeditio fiat. Cũ dixerit itaque, ſi.n. nõ in aliquo oſtenderet ꝙ nõ eadẽ tollemus ꝓblemata, adiecit etiã ſil'r, & ſi nulli inſit, oſtendens ꝙ vlẽ affirmatiuum non ſolum deſtruitur ab ipſo particulari negatiuo, ſed etiam ab ipſo vniuerſali negatiuo. Nam vniuerſale vtrorunque eſt deſtructiuum, & vniuerſalis contrarii, & ipſius particularis ac oppoſiti cõtradictoriæ. Põt etiam hoc dictum ꝑ hoc (ſil'r autem & ſi nulli inſit) indicatiuum eſſe, huius ꝙ ſimiliter, vt

vniuerſale affirmatiuũ tollitur eo, ꝙ inuenitur aliquid
eorum ſub ipſo vniuerſali quod non ſic ſe habet, ſic & ſi
fuerit vniuerſale negatiuum poſitum tolleretur ſi alicui
eorum ſub ipſo vniuerſali inueniretur ineſſe, cum poſi-
tum ſit nulli ineſſe. Etenim prius dixit reſpiciendum eſ
ſe in quibus dictum eſt ineſſe omnibus vel nulli, vt ſi fue
rit poſitum nullum animal rõnale eſſe. Nam oſtenden-
tes aliquod rationale diuiſione, ipſum deſtruemus. Item
dicit quod præfatus locus non ſolum ad deſtructionem
vniuerſalis affirmatiui, ſed etiam ad probationẽ, & con-
ſtructionem eſt vtilis, nam diuidentes in omnibus ſi ſic
ſe habens videretur, erimus conſtruentes, & probantes
vle affirmatiuum, & ſi non in omnibus, ſed in pluribus
ſic ſe habere videretur, nã neque poſſe eſt, vt oĩa percur-
rantur, cenſebimus vel vle concedendum eſſe, vel ſi non
concederetur inſtantiam ferre in aliquo de quo nõ cen-
ſetur ſic ſe habere, nam abſurdum videretur, ſi neq; cõ-
cedere vniuerſale neque inſtantiam ferret de aliquo ſi-
gnificatorum de quo non putat, & eorum quę ſub com
muni ſic ſe habere vt ſi quæreremus an omne animal
mandibulam inferiorem moueat, oſtẽdentibus nobis in
plurimis ſic ſe habere, & putantibus, vel vniuerſale con-
cedere, vel dicere ꝙ in aliquo non ſic ſe habet, quod aũt
neutrum facit. Equidem deſtruere, & conſtruere dixit
pro hoc vle affirmatiuum. Equidem probabit, & con-
ſtruet vle affirmatiuum quãdo qui ponit problema nul
li, vel omni prędicatum ineſſe diceret, vt ſi quis poneret
ꝙ non omne iuſtum eſt conferens, vel ꝙ non oĩs volu-
ptas eſt bonum, nã ad tales poſitiones opus eſt vlis ꝓba
tione. Sed notandum eſt quod hic locus nõ amplius eſt
vniuerſalis deſtructiuus ſolum de quibus dixit dicendũ
eſſe primo, ſed vniuerſalis conſtructiuus. Eſt autem (vt
dixit) ad conſtruendum vtilis.

*Aliud eſt, definitiones facere accidentis, & eius cui ac-
cidit, aut utriuſque per utrunque, aut alterius. Deinde cõſi
derare, ſi quid nõ uerum in definitionibus perinde, ac ſi ue
rum ſumptum ſit, ut ſi eſt Dei iniuſtitiam facere, & quid
ſit iniuſtitiam facere. Si.n. nocere ſponte, manifeſtum, quo
niam non eſt Dei iniuſtitiam facere. Non.n. contingit no-
cere Deum. Et ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ
inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperi-
tate alicuius proborum: manifeſtum eſt, quoniam ſtudio-
ſus non eſt inuidus. Prauus.n. eſſet. & ſi indignãs inuidus,
quis uterque eorum. Sic.n. manifeſtum erit, utrum uerum
an falſum ſit, quod dictum eſt, ut ſi inuidus quidem ſit, qui
triſtatur in bonorum proſperitatibus: indignans autẽ, qui
in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtũ quoniam
non erit inuidus indignans. Sumere aũt, & pro ijs (quæ in
definitionibus ſunt) nominibus, definitiones, & non deſtrue
re donec ad notum deuentum ſit. Nam ſæpe cum tota qui
dem definitio aſsignata ſit, non manifeſtum eſt, quod quæ-
ritur: pro aliquo autem eorum (quæ in definitione ſunt)
nominum definitione dicta, manifeſtum ſit.*

Hic locus cum ſit a diffinitione vlis deſtructiuus, ta-
lis eſt, quia problema ad quod argumenta facimus gene
re eſt propoſitio categorica. Nam tale ſi conſtruetur re-
probare, & deſtruere volumus. Equidẽ omnis propoſi-
tio categorica ex ſubiecto termino, & prædicato con-
ſtat, & in problematibus ab accidente ꝑdicatum, vt ac-
cidens aliquid ſignificat. Porro inquit diuiſim capientes
terminos problematis. ſ. ſubiectum, & prędicatum opor
tere vtrunque ipſorum ſeorſum definire, ſeorſum quidẽ
accidens ꝙ eſt prædicatum, & ſeorſum ſubiectum eius,
nam hoc eſt vtriſque competens, vt.n. non copulemus
amborum diffinitiones, vt in hoc hõ ambulat, vel ani-
mal pedeſtre bipes ꝑ latera mouet, ſed ſeorſum vtriuſq;
diffinitionem ſeparãtes aſsignabimus, vel ſi alterum ip-
ſorum manifeſtum fuerit, & alterum ſolum non manife
ſtum. Deinde videre ſi aliquid eorum quæ ſunt in diffi-
nitionibus repugnaret nõ põt huic ineſſe cui ineſſe po-
nitur. Nam ſic ſe haberet deſtruemus vniuerſale proble
ma, vt ſi fuerit ab aliquo poſitũ poſſe Deũ iniuſte affici,
ſi iniuria affectus ab aliquo iniuſte faciente iniuria affi-
ciatur, determinãdum eſt quid ſit iniuria afficere, & ac-
cipiendo ꝙ eſt nocere ſponte, quia non põt Deus aliquo
offendi, nec nocumẽto affici. nã & hoc probabile, & eui
dens cum ſit, oportet oſtendere ꝙ neq; iniuria affici po
teſt. Verum dicendo a principio ſi eſt Dei iniuria af-
ficere ꝙ accepit iniuriam afficere pro iniuria affici, ſi-
gnificauit inferẽs hoc manifeſtum, qđ non eſt Dei affici
iniuria. rurſus ſi aliquis dicet inuidus ſtudioſus eſt opor
tet definire quid ſit inuidus. Hoc aũt ſi fecerimus, ſi pri-
mo definiemus quid eſt inuidia, ſi ergo eſt inuidia, triſti
tia, & dolor apparentis proſperitatis alicuius proborum
hoĩum, patet ꝙ etiam inuidus erit qui triſtaꝛ proſperita
tibus proborũ, quo poſito, quia perſpicuo eſt alienum a
ſtudioſo triſtari bonorũ proſperitatibus. Nã probi boni
ſunt ergo non erit ꝓbus inuidus. Patet aũt, ꝙ hæ demon
ſtrationes in ſecunda figura fiunt concludentes vle ne-
gatiuum, & ſic quidem ſi ſubiectum in problemate fue
rit notum accidens diffinientes tollemus vle problema.
Item ambos terminos problematis diffiniemus, in qui-
bus neuter eſt per ſe notus, vt in talibus ſi fuerit poſitũ
ab aliquo, quod indignans eſt inuidus, nã quia in his ſi-
militer indignans ſe habet cum inuido quo ad cognitio
nem, quippe neutrum eſt ꝑ ſe notum, diffiniẽtes ambos
. ſ. indignantem, & inuidũ ſic deſtruere poterimus poſi-
tũ, nam vꝛ inuidus eſſe ille qui triſtatur proſperitatibus
bonorũ, quia etiam inuidia eſt talis, & indignãs eſt qui
triſtatur proſperitatibus malorum. Nã ſic eſt indigna-
tio, ſi ergo indignans eſt qui triſtaꝛ malorum proſperita
tibus, & inuidus nõ triſtatur proſperitatibus malorum,
nã econtrario is ponitur qui triſtatur bonorũ proſperi-
tatibus, nõ erit indignans inuidus. Põt etiam problema
hoc, & diffinitiuum eſſe, ſi quęreretur, vtrũ idem ſit in-
dignans, & inuidus, vel non. Nam problemata de eodẽ
dixit coordinanda eſſe cũ problematibus de diffinitio-
ne. Sic etiam oſtendetur ꝙ nõ eſt fœlix tyrannus. Nam
ſi tyrannus eſt princeps ex lex, & extra legem iniuſtus,
& fœlix eſt qui agit ſ'm virtutẽ, igitur nõ põt tyrannus
eſſe fœlix, nã iniuſte, & pręter legẽ imperare nõ eſt ope-
rantis ſ'm virtutẽ. Item ꝙ diues non eſt ſapiens, ſi quidẽ
diuitię c[illegible]ſiſtant in poſſeſsione pecuniarum, & ſapientiã
poſsi[illegible]do virtutẽ, quia aũt ſæpe neque diffinitionũ di-
ctarum iam manifeſta eſt differentia, nec diffinitorum
inter ſe, eo quod nomina quædam in eodẽ ſumpta ſunt,
quæ nõ idem in vtroq; ipſorũ ſignificant ſed æquiuoca
cenſendum eſt nõ prius abeſſe, & derelinqui, ſed rurſus
ipſorum nominum in diffinitionibus rõnes accipere, nã
ſic erit nota differentia ipſorum, ſi cõmune nomen hoc
vt ſi genus aliquid in vtraque diffinitionum aſſumptum
fuerit. Quod quidem etiam iam in primo libro dixit in
doctrina de locis, quos aſsignabat ad inuentionẽ eorũ,
quæ multipliciter dicuntur. Nã ſic dixit. Sæpe autẽ & in
his rõnibus latet cõſequens æquiuocum, ideo & cõſide-
randum in rõnibus eſt, ſi quis ſignificatiuũ, & effectiuũ
ſanitatis eſt ſe hr̃e cõmenſurate ad ſanitatem, vtrunque
ipſorum videbitur quantum in rationibus eadẽ eſſe pro
poſita, attamen non ſic ſe hr̃e inuenietur, ſi rurſus ſecun
dum vtrũque ipſorum cõmenſurati rõnem aſsignauero
nã inueniet hoc velut effectiuũ ſanitatis cõmẽſurãs di-
ctũ eo ꝙ tm̃ cõmẽſurationis habet, ſed ſignificatiuum

in eo ꝙ tale ſignificat. Dicit autem nunc accipienda eſſe,& pro nominibus in rationibus rationes, & nõ dimittere prius deſtruereue,donec ad quippiam notũ deuentum ſit,non ſolum in rationibus habentibus æquiuocationem ſed vniuerſaliter quando nondum plana,& euidens fuerit differentia propoſitorum per quædam noia occulta in diffinitionibus aſſumpta.Nam iubet nõ prius dimittendum eſſe,vel deſtruendum , ſed etiam ipſa nomina,& partes rõnis definiri,vt etiam totum . Nam ſic erit notum quæſitum ,ceu ſi quis dicat voluptatem bonum volens hoc deſtruere , dicet voluptatem eſſe motũ lenem,ex quo nihil notum eſt,an voluptas ſit bonũ, vel ne,ſed ſi rurſus motum in diffinitione voluptatis aſſumptum diffiniret,& aſsignaret eius rationem,quę eſt vt ſit actus imperfectus,tunc poterit oſtẽdere ꝙ voluptas nõ eſt bonum,eo ꝙ nec bonum eſt imperfectum , ſed voluptatem eſſe imperfectam cũ ſit motus,neceſſe eſt,quippe omnis motus eſt actus imperfectus . Rurſus in hoc problemate ſubiectus terminus eſt diffinitus. Patet autẽ ꝙ oportet pluribus diffinitionibus de vnoquoque abundare probabilibus,ſi deberemus vti propoſito loco. Nã ſic poterimus vtiliter ad propoſitum nobis diffinitionũ aſsignationem facere , vt poſito ꝙ ſapiens amore ſit captus,quod deſtruere volentes diffiniemus ipſum amore capi,& aſſumemus accipere amorẽ alicuius, & quia nondum notum propoſitum eſt veniemus ad diffiniendum amorem,& diffinientes ipſum ſi acceperimus eſſe appetitũ irrationalem ex aliqua pulchritudine corporis prouenientem, vel conſonum appetitui rerum venerearũ, deſtruemus problema,nam patet, ꝙ hæc ſunt aliena a ſapiente,ſimiliter & ſi diffiniemus ipſum eſſe vehementẽ appetitum,quia vehemens occultum rurſus idem in rationem transferemus,& ſi eſt vehemens contrarium rectæ rationi,deſtruemus etiam ſic propoſitum, ſi tamen aſsignauerimus rationem amoris,vel acceſsionem, ſtudiumq́; amoris ob apparentem pulchritudinem, vel diuinam inſpirationem vel appetitum amicitiæ ob apparitionem viſæ pulchritudinis, vt Plato in Phędone vult, conſtruemus etiam problema,& patet ꝙ locus etiam ad probationem vniuerſalis affirmatiui aliqñ erit vtilis, & non ſolum ad deſtructionem hoc loco vtentes demonſtrabimus,ꝙ Deus neque iraſcitur,neque triſtatur,ſiquidem iraſci eſt vltionẽ vindictamq́; appetere de illo qui vr̃ iniuriam intuliſſe, & triſtari eſt contrahi ob præſens malum , vt etiam timere verſat̃ circa id quod expectat̃. At Deus neque vr̃ iniuria affici , nec adeſſe aliquid eidẽ malum ſuſpicatur,nec expectat . Item ſi quæſitum fuerit,an aĩa immortalis,diffiniemus animam eſſe ſpiritum intellectualem,vel ſenſitiuum , oſtendemus ꝙ non immortalis.Nam oĩs ſpiritus corruptibilis.Item ꝙ non ſeparata ſit a corpore oſtenderetur,ſi diffiniatur eſſe actus internus corporis naturalis organici , nam nullus actus internus corporis ab ipſo ſeparabilis eſt . Rurſus autem ſi ſubſtãtiam eiuſdem per ſe mobilem diffinitionẽ eius acceperimus,ſecũdum Platonem , demonſtrabimus ipſam eſſe immortalem,quia quod ſeipſo eſt mobile ſemꝑ eſſe mobile vr̃,& ꝙ ſemꝑ mobile ſempiternum eſt. Itẽ legem ſtudioſam eſſe oſtẽderemus,ſi diffiniemus ipſam eſſe rectam rõnem in ſalute vtentium ea.Similiter & virtus ꝙ docibilis ſit oſtenderet̃ ſi diffinitio erit virtutis,ꝙ ſit ſcĩa circa vitam. Nam oĩs ſcientia ex docibilibus, ſed minime virtus eſt oẽ docibile ex neceſsitate. Si erit ratio eius habitus optimus,vel habitus in quo , & a quo eſt optimum,& actiones proprias optima reddunt.

Amplius ad problema per propoſitionem factam in aliquo inſtare . Nam inſtantia erit argumentum ad poſitionem. Eſt aũt locus hic pene idem ei,quo conſiderare, quibus ineſſe, uel omnibus, uel nulli , dictum eſt , differt autem modo.

Item hic locus etiam eſt præceptiuus, hoc autem per ipſum dicitur,quod oportet mutantem in vniuerſalem propoſitionem eidem offerentem eandem,tentare vt ferat inſtantiam contra ipſam,tanq̃; & ſi alio proponente ipſam , & exiſtimante ipſam eſſe accipiendam inſtabit. Quam inſtantiam inuenimus ad propoſitionem, hęc argumenti nobis principium,& occaſio fieret ad propoſiti problematis deſtructionem,& confutationẽ. Hęc aũt quia magis conſueta eſt inſtantia ad prepõnes, quam ſit argumentatio in problemata,quia vero inſtantia ad vniuerſales propoſitiones ab aliquo eorum, quę ſub vniuerſali ſunt fieri ſolet quod inuenitur reſpiciendo ea ꝙ ſunt ſub ipſo vniuerſali,porro inquit fere eundem locum eſſe hunc cum dicto paulo prius, qui erat ex diuiſione vniuerſalis , in quo dixit reſpiciendum eſſe ad ea in quibus ineſſe,vel omnibus vel nulli dictum eſt . Nam vt in illo ex diuiſione vl̃is in ea quæ ſunt ſub ipſo inuenientes id cui non inerat,qđ eſt ſub vniuerſali , deſtruimus ꝓblema,ſic etiam in propoſito inſtantia ad propoſitionẽ vniuerſalis fit,nã percurrentes intellectu ea quę ſunt ſub vniuerſali,ſic cui non ineſt aliquid eorum ſub vl̃e inuenientes inſtamus. At tamen hic locus non eſt prorſus idẽ cũ illo , ſed eſt ipſorum dr̃ia ſecundum modum , ut dixit. Nam ibi ſtatim diuiſionem faciemus uniuerſalis in proximas ſpẽs,hic autem propoſitionem facientes , tanquã ad propoſitionem inſtantiam afferemus, quia magis cõſueta eſt propoſitio ad inſtantias argumenti cõtra problemata,facimus inſtantiam principium argumentationis ad rem,ut ſi poſitum ab aliquo erit hoc , uirtutẽ eſſe ſciam tranſmutabimus poſitum in propoſitionẽ hanc, nunquid omnis uirtus ſit ſcientia, & ſeipſiſmet offerẽtes hoc quæremus inſtantiam contra ipſum reſpicientes ad ſpecies uirtutum & inuenientes ꝙ tales ſunt paſsiuę partis animæ,non.n.ex doctrina adueniunt, ſed per mores, neque quatenus ſciuntur quædam ſunt , & habent eſſe. Hanc igitur inſtantiam in argumentum tranſmutantes utemur eodẽ ad deſtructionẽ problematis,dicẽtes, morales uirtutes non habent eſſe in cognitione agibilium, nec per doctrinã adueniunt,ſed oĩs ſcientia in cognitione eorum,quæ ſub ipſa ſunt hñt eſſe , & aduenit per doctrinam,igitur nulla moralis uirtus eſt ſcĩa , ſi autẽ hoc nõ omnis uirtus,& ſcientia : Rurſus ſi fuerit poſitum ab aliquo,ꝙ omnis uoluptas bonum tranſumemus,ac mutabimus problema in propoſitionem,& eos ipſos interrogabimus,nũquid oĩs uoluptas bonum, & inuenientes inſtantiam per diuiſionẽ uoluptatum hanc.ſ.ꝙ uoluptates incontinentium non ſunt bonum,quã inſtantiam ad propoſitionem inueniemus quærentes a ſeipſis, hanc occaſionẽ argumentationis habebimus in confutationem poſiti interrogantes, nunquid cinædum uoluptates cum ſint,etiam bonæ ſint , an nullus hoc concederet cum ſit falſum ſimul,& improbabile, nam accipientes hoc demonſtrabimus ꝙ non eſt omnis uoluptas , & ſimplr̃ bonum.ſimiliter faciemus, etiam ſi fuerit problema ſolum hoc pulchrum bonum , ut enim ad propoſitionẽ ipſum inuenientes inſtantiam,ꝙ ſanitas cũ ſit bonum non eſt pulchrum,utentes hac inſtantia tollemus problema.Eſt autem locus,ut etiam ipſe dixit ſolum deſtructiuus.

Amplius determinare,quæ oportet dicere, ut plures,et quæ nõ.Vtile.n.& ad conſtruendũ,& ad deſtruendũ , ut quoniam noĩationibus quidẽ res nuncupandum,ut plures. Quæ aũt ſunt,talia ne ſint,an nõ talia,non amplius attendendũ ad plures.Vt ſalubre quidẽ,dicendum effectiuũ ſanitatis,

nitatis, ceu plures dicunt. Vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an non? non amplius ut plures dicendum, ſed ut medicus.

Etiam hic locus præceptiuus, occaſionem aūt inquit nobis fore argumentationis ad problemata, & ab ipſo prius determinare, & cócedere quædam oportet ſequente iudicium plurium, & conſuetudinē appellare, & quædam non, nam hoc vtile eſt ad conſtruendū, & deſtruendum problema, nam ſi fuerit nobis conceſſum oportere nominibus conſuetis, & poſitis de ipſis rebus vti, & vt plures, eam ſecundū impoſitionem, licet.n. nomina ſint, non tamen quiſque eſt author, nec ſibi adeſt facultas nominandi vnam quāque rem, & nomina transferēdi vult, nam ſic cōmunis loquutio, & ſermo tolleretur, niſi quibuſdam communibus, & conſuetis nominibus rerū vteremur, attamen quædam tales res ſunt, de quibus communia ſunt nomina, & conſueta; & propter quid talia ſunt, & quædam pars ipſorum eſt non pluribus amplius aſſentiendum, ſed ſcientibus habebimus tunc occaſionem ex hac conceſsione ad conſtruendum, & deſtruendum. Hoc autem dictum planum fecit per exemplum. nam ſalubre dicendum effectiuum ſanitatis, vt plures, & conſuetudo vult, nam de tali re hoc nomine plures vtuntur, non tamen hoc exiſtimandum eſt effectiuum ſanitatis, quod plures accipiunt, ſed quod medici, itaq; id qđ medici effectiuum ſanitatis putant eſſe, hoc eſt appellandum ſalubre ſequēdo cōmunem vſum nominis. porro ſi quis concedens aliquid eſſe effectiuum ſanitatis non ſalubre idipſum nominaret, ſed quippiam aliud redargueretur, ſ'm aſsignatum locum qui cenſet diffiniendum, ꝙ oportet nominibus rerum vti vt plures. Rurſus qui contra putat dicēdum eſſe effectiuum ſanitatis, qđ pluribus, & vulgaribus videtur, ipſe etiam reprehenderetur, ꝙ erat nobis prius conceſſum.ſ. hoc ꝙ talia non ſunt iudicanda, & dicenda, vt plures, & dicere, ſed vt medici. Ab hoc loco aliquis argueret etiam de ea quæ dicunt a Stoicis inopinabilia. Si.n. pluribus dicentibus diuitem ſolum eſſe, qui multa poſsidet, & locupletem, non ſecundū hoc aliquis hoc nomine vſus eſt, is neque aſſereret locupletē eſſe diuitem, ſed de habente virtutes, & ſapiente, trāſgrederetur profecto determinationem poſitorum nominū vſus, nam aliquis eſt plura poſsidens nō de numero eorum qui plura ſciunt, ſed qui quærunt talia. Quod autē oporteat de locuplete hoc noīe diues vti ſufficiat vſus plurium. Qui vero concedit eſſe aliquem locupletem, non nominans autem hunc diuitem non congrue vteretur nomine, ſed neque ipſo vtens de ipſo habente virtutem. Rurſus multi dicunt fortunatum eū qui bonis fortunæ proſpere potitur, qui autem aiunt fortunatum habentem virtutem, quandoquidem non bonis fortunę potiatur, igitur & hi tranſgrediuntur conuenientem vſum nominum. Cæterum dicendo (ſalubre dicendū eſſe effectiuū ſanitatis) adiecit hoc, vel vt plures dicunt, ꝙ perinde dicitur, ac ſi diceretur ſi fuerint aliquo modo plures dicentes, etenim de alijs quibuſdam plures noīe ſalubris vtuntur non de ſolo ſanitatis efficiente, ſed etiam de ſignificatiuo. Vel dixit illud, vt plures dicunt, indicans ꝙ non de nomine hoc oportet contendere, ſed de vtendo hoc quo plures vtuntur. Etenim ſi non hoc, ſed aliud quid erit, illo vtēdum eſt, vel nō eſt cum hoc, vel ſaltem ſeorſum, nam dicit (vt plures dicunt) nam effectiuū ſanitatis ſalubre dici a pluribus conſueuit. Vt aūt prædictus locus vtilis erat ad deſtructionem, ſic etiam ad conſtructionem. Non.n. volente aliquo concedere, ꝙ locupletes diuites ſint, probabimus hoc vtentes, & hoc.ſ. quia opus eſt nominare res vt plures ſic, ſed plures hos diuites aiunt. Similiter etiam cōtra negantem ſanitatem eſſe bonum aliquis inſtaret, nam ſic conſuetudo eſt. Si autē aliquis rurſus diceret ſanitatē ſic bonū, vt fœlicitatem, vel partem fœlicitatis, quia plures ſic opinantur, rurſus deſtruimus hac vtentes conceſsione, non tñ eo quod plures ſunt domini huius, nam talis ſententia, atque tale iudicium de ſanitate ſtudioſis conuenit.

Amplius ſi multipliciter dicatur, poſitum autem ſit, quoniam ineſt, aut quoniam non ineſt. Alterū demōſtrare eorum, quæ multipliciter dicuntur, ſi non utraq; contingat. Vtendum aūt in iis quæ latent, nam ſi non lateat multipliciter dictum, inſtabit quoniam non demonſtratum eſt id, quod ipſe dubitat, ſed alterū. Hic aūt locus conuertitur, & ad conſtruendū, & ad deſtruendum, nam conſtruere uolentes, quoniam alterum ineſt, ſi non ambo poterimus. Deſtruentes aūt, quoniam non ineſt alterū oſtendemus, ſi ambo nō poterimus. Verūtamen deſtruentē quidē nihil oportet ex cōceſſione diſputare, neq; ſi omni, neque ſi nulli dictū ſit ineſſe. Nā ſi oſtenderimus, quoniam nō ineſt, quodcunq; id ſit, interimentes erimus omni ineſſe. Similiter autē, & ſi uni oſtenderimus ineſſe, interimemus nulli ineſſe.

Tres loci hic.ſ. & duo poſt hunc accipiunt occaſionē argumentationis ab his, quæ multipliciter dicunt, quorum primus ab æquiuocis, nam ſi acciderit vt alicui, vel non alicui poſitum ſimpliciter, & ſine determinatione æquiuocum inquit oportere diuidentes ipſum a ſeipſis. Aſsignauit autem nobis locos in primo libro ante hunc, per quæ poterimus cognoſcere, & diuidere ea quæ multipliciter dicuntur, ſi nō in cūctis ſignificatis poſſumus oſtendere oppoſitum ipſi poſito in aliquo ipſorū, in quo non ſic poteſt oſtendi nā oſtendentes in hoc videbimur deſtruere poſitum eo quod latet æquiuocatio, & vt ſimpliciter poſitum dicitur, vt ſi quis poneret ꝙ dormiens nō ſentit, nā ſentire dicuntur qui hñt potentiam ſentiendi. Rurſus ſi fuerit poſitū, ꝙ ſtudioſum decet ciuilia tractare, oportet diuidere ipſum decēs, & cōueniēs, qđ quidem ſignificat honeſtū, & vtile, & neceſſariū. Equidem neceſſarium, qñ dicimus oē factū cōueniens eſt corrumpi. Vtile vero qñ dicimus eſſe decens vti deambulationibus, vel tali dieta. Et bonum ſiue honeſtum, qñ dicimus cōueniens eſſe iuſta facere, vel parere legibus, vel parentibus. Tot igitur ipſo ſignificante ſi oſtenderimus, quod non confert ſtudioſo ciuilia tractare, vel quod nō eſt neceſſariū ipſi res ciuiles agere videbimur deſtruere poſitum, quia hæc ſignificat ipſum cōueniens. Quod ſi quis diceret non eſſe decens conueniensq; ipſi ſtudioſo ciuiliter agere, oſtendentes ꝙ ſit bonum. Nam præeſſe patriæ, atque opem ferre patriæ, & optima conſultare bonum eſt, decens autē hoc ſignificat, ſic tolleremus poſitum. Rurſus quodam poſito cōuerſim ſequi virtutes, vel non conuerſim ſequi diuidentes virtutē, & accipientes virtutē naturalē, & virtutem ſecundum rōnem, & de naturalibus oſtendentes ꝙ nō conuerſim ſequunt deſtruemus ipſum cōſequi virtutes, quod ſi de virtutibus ſecundum rōnem oſtendentes ipſas cōuerſim ſequi tollemus ipſum non cōuerſim ſequi. Nam quia latet ꝙ multipliciter dicitur, vr̄ dictum dici de natura ipſa, de qua dicebatur etiam poſitum in problemate. Ideo etiam credit ipſum eſſe deſtructiuum. Sunt præterea in quibus etiam oīa ſignificata accipientes, & in oībus his poteſt deſtrui poſitum, vt ſi aliquis diceret, qđ nō oportet philoſophari dicitur etiā idipſum quæri, ſiue oporteat philoſophari ſiue non, vt ipſe dixit in ipſo exhortatiuo. Itē eſt Philoſophi adire contemplationem, vnde vtrunque oſtendentes homini peculiarem eſſe vndique deſtruemus poſitū igitur de hoc ſecundum ambo poteſt oſtēdi propoſitū.

Verum

Verum in primis exemplis non in omnibus, ſed vel per vtrũque, vel ex quibuſdam. Patet aũt, ꝙ in quibus põt in omnibus ſignificatis oppoſitum propoſito oſtendere, quod oportet manifeſtã facere diuiſionẽ illius, qđ multipliciter dicitur. Inquit aũt hoc loco vtẽdum eſſe in his quæ latent, ꝙ poſitum multipliciter dicitur, & ſm aliquod ſignificatorum ſic ſe habet, vt ponitur, & ſm aliquid non, nã ſi non latuerit, prompte inſtabit cõtra problema qui inſtare voluerit, quia non quatenus ponit, inſtantiam contra ipſum, & deſtructionem facit, ſed ſm aliud ad nomen, & ſophiſtice obiectionem faciens. Porro ad poſitum animal animatum eſſe inſtans, & oſtendens, quod picta animalia dicuntur, ſed non ſunt aĩata, & hæc obiectio inſtantia nõ facile deprehenditur, eo ꝙ plana eſt duplicitas nominis, & perſpicuo ponitur animatum nõ prædicari de animali ſic dicto. Inquit autem conuerti locum hunc. Etenim ad conſtructionem, & deſtructionem eſt vtilis. Non.n. ſolum deſtruendum eſt ipſum poſitum problema quo vtebatur, ſiue affirmatiue, ſiue negatiuæ ponatur, ſed etiam probandum. i. vl'e poſitum, ꝙ tale eſt quale ponitur oſtendi, nam hoc conſtruere nunc dicit, vl'e oſtendere, ſed non deſtruere poſitum, nã maxime conſtruere de affirmatiue poſito dicitur. Vnde dicendo ꝙ etiam cõſtruere, & deſtruere poſſe eſt, & quia deſtruemus poſitum alicui, ſi alicui oſtenderimus non ineſſe, & probauimus, conſtruxerimus alicui ineſſe, quia vniuerſale affirmatiuum non conſtruitur, & probatur per particulare. Nam deſtruitur etiam vl'e affirmatiuum per oppoſita particularia, non probatur aũt conſtruiturq;, nec vl'e affirmatiuum, nec vniuerſale negatiuum per aliquod particulare. vbi quoddam diſcrimen ponit inter conſtruere, & deſtruere, nam põt etiam particulare affirmatiuum oſtendi, & particulare negatiuum, vt prius dictum eſt, ſi vti fuerimus diuiſione multipliciter, ſed quia negatiuum particulare per ſe ſufficiẽs eſt ad deſtructionem vniuerſalis affirmatiui, vt etiam affirmatiuum particulare ipſius vniuerſalis negatiui. At minime affirmatiuum particulare per ſe ſufficit ad conſtructionem vniuerſalis affirmatiui, ſed quomodo poſſumus per ipſum conſtruere dicit.

Conſtruentibus autem præcõfitendũ eſt, quoniam cuius ineſt, omni ineſt, ſi ueriſimile ſit poſtulatum. Non ſufficit enim ad oſtẽdendum, quoniam omni ineſt, in uno diſputaſſe: Vt ſi hominis anima immortalis eſt, propter hoc anima omnis immortalis quare præconfitendum, quoniam ſi quæcunque anima immortalis, omnis immortalis. Hoc aũt nõ ſemper faciendum, ſed quando non facile poſſumus cõmunem in omnibus unam rõnem dicere, quemadmodum geometer, quoniam triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si aũt non lateat, quod multipliciter dicitur, diuidendum quotupliciter dicitur, & interimendũ, et cõſtruẽdum, ut ſi decens eſt utile, aut honeſtum, tentandum ambo conſtruere, uel interimere de propoſito, ut quoniam honeſtum, & quoniam utile, uel quoniam neque honeſtum, neq; utile. Si aũt non contingat utraque, alterum oſtendẽdum, annotato, quoniam hoc quidem eſt, illud autem non.

Inquit oportere ex confeſsione idipſum tẽtare, vt demonſtretur, & accipitur. Illud vero ex cõfeſſo eſt qđ dixit in primo libro in calce ex ſuppoſitione, nam cum dixerit ad quid vtilis ſit conſideratio ſimilis, dixit, adhuc ad inductiuas rationes, & ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, nam ſunt idem ex cõceſsione, confeſsioneue, & ex ſuppoſitione, vt in prioribus reſolutorijs demonſtrauit, tñ non conuertuntur. Sed quomodo fiant, indicauit addendo propter quid probabile eſt, vt forte in vno ſimilium eſt, ſic etiam in reliquis. Vnde qđ ibi ex ſuppoſitione cõmunius dixit, nunc idem nominauit exploratius, accommodatius ex confeſsione, nam quia non ex ſe ſufficiens oſtenſum in vno aliquo exiſtentium ſub aliquo cõmuni ad conſtructionem communis, & vniuerſalis, quandoquidem ipſum particulare non ſit oſtenſiuum vl'is, inquit præconfitendum eſſe, & ſimul ponendum quod vt in vno, ſic etiam in aliis. nam ſi prius ſimul ponentes, vt in anima aliqua ſe habet, ſic etiam in omni, oſtenderemus eſſe aliquam animam immortalem, & haberemus per conceſsionem, & conſenſum etiam hoc omnem immortalem eſſe. Similiter ſi præacceperimus, quod vt in vno ſenſu, ſic etiam in omnibus, oſtendentes in vno, vt in tactu qui per paſsionem facit receptionem, habebimus etiam quod in aliis ſimiliter. Eadem ratio etiam de oppoſitis, nam ſi conceſſum fuerit illud oppoſitorũ in aliquo, ſic etiam in aliis, oſtenſo quod ſcientia eſt eorũ quæ ſunt ad aliquid eadẽ, vel ꝙ contrarium ex contrario fit, erit poſitum hoc quod ſic ſe habet in aliis oppoſitis. Inquit autem hoc faciundum eſſe. ſ. diuidendum eſſe, & in aliquo aliter ſe habente quærendum, & ſic ex conſenſu oſtendere, qñ non abundabimus per aliquod cõe, & id quod competit omnibus exiſtentibus ſub vniuerſali demonſtrationem facere. Nam ſi poſſe fuerit illo mõ oſtendendum eſt, vt geometra oſtendit vniuerſaliter triangulum habẽtẽ tres angulos æquales duobus rectis, & non per conſenſum, & placitum acceptum. Nam ſi quis põt vniuerſale per ſeipſum mobile oſtendere animam immortalem, illo modo oſtendendum eſſet, vt vero affirmatiuum ex conſenſu demonſtrauit eſſe conſtruẽdum, ſic etiam vniuerſale negatiuum ex confeſſo eſt cõſtruẽdum. Nam ſi fuerit propoſitũ oſtendere quod nulla anima eſt immortalis conſtruentes hoc aſſumemus, hoc ſi quæuis anima mortalis etiam oẽs ſic ſe habent, & oſtendentes animas plantarum eſſe mortales, habebimus etiã per conceſsionem, quod etiam omnis eſt mortalis. Hæc quidem ſi latuerint multipliciter dicta oportet facere, ſi vero non latuerint, ſed eſt notum, id quod multipliciter dicitur, inquit diuiſionem ipſius facientem, vel in ſingulis ſignificatis ſimiliter ſe habens oſtendere dictum, & ſic deſtruere poſitum, vt ſi de hoc philoſophandum eſſe demonſtraretur, vel rurſus quod in nullo ſi fuerit poſitũ affirmatiuum, vt ſi fuerit poſitum decens eſſe ſapientem ciuilia tractare, quod cũ notum ſit æquiuocum eſſe ipſum decens diuidendum eſt in ſignificata. ſ. bonum, neceſſarium, & vtile oſtendendo, quod ſecũdum neutrum ſignificatorum ſapiens ciuilia tractabit. Si vero oſtendendum eſt quod non ſit decens, rurſus oſtendentes qđ ſecundum ambo ſignificata ſapienti ſit tractandum ciuilia ſi non poſsibile fuerit ſecundum ambo ſignificata, vel conſtruere, vel deſtruere poſitum, tunc oportet diuidere, & oſtendere ſecundum aliquod ſignificatorum, ſic ſe habere ipſum, & ſecundum aliquod oppoſito modo, ſed non ſimpliciter vt poſitum fuerat, ceu ſapientes ciuilia tractare, ſecundum bonum eſt decens, ſed non ſecundum vtile. Nam ſic oſtendemus ꝙ neutrũ ſimpliciter, verum dicens, velut de duobus exiſtentibus ſignificatis, hoc quidem, ſed hoc non, adiecit.

Eadẽ aũt ratio eſt, etiam ſi plura ſint, in quæ diuiditur.

Nã rurſus ſimiliter dicemus, ꝙ alia quidẽ, & alia nõ.

Rurſum quæcũque non ſecundum æquiuocationẽ dicuntur multipliciter, ſed alio mõ. Vt diſciplina eſt una pluriũ, aut ut finis, atq; ut eius, quod ad finẽ, ut medicinalis eius, quod ſanitatẽ facit, ut quod cibat, aut, ut amborũ finiũ, ut luti cõtrariorũ eadem diſciplina: (Nihil.n. magis finis alterũ altero) aut ut eius, quod per ſe eſt, et eius, quod per accidẽs, ut per ſe quidẽ, quoniam triangulus tres angulos habet

bet duobus rectis æquales, per accidens autem, quoniam æquilaterus. Cum enim accidat triangulo æquilatero triangulū eſſe, per hoc cognoſcimus, quoniā duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eandē eſſe plurium diſciplinam, manifeſtū quoniam omnino nō contingit eſſe. Aut ſi aliquo mō contingit, manifeſtū quoniam cōtingit.

Quia multipliciter dictorum alia habent quidem in nominibus duplicitatem, quæ appellamus æquiuoca, & quædam in oratione, quæ mos ipſis eſt appellare amphibologica. Cum itaque dixerit, quō oportet arguere ad problemata, in quibus aliquod æquiuocum ponit: nunc dicit de habentibus duplicitatē in oratione. i. de amphibolis, & quō in his etiam conſtruemus, & deſtruemus problema ſubſcribit. Nā oratio dicens eādem eſſe ſcientiam plurium ſignificat plura, & eſt amphibola. Vel. n. ſic de pluribus eadem & vna ſcientia vt finis, & eorum ante finem, ceu ædificatiua, & domus eſt ſcia, vt finis, & quæ domus fit, quæ ſunt ante finem, igitur plurium eadem ſcientia. Simile & medicina eſt ſanitatis, & eorum quæ efficiunt ſanitatē, vt diætæ, ſectionis, viſionis. Dicitur rurſus vna ſcia plurium, & finium, vt dicimus cōtrariorum vnam eſſe ſciam, ceu ſanitatis, & morbi medicinā, & muſicem harmoniæ, & inconſonantię, & gymnaſticē .ſ. exercitatiuam bonæ habitudinis, & malæ. Nā qui ſciuerit bonam habitudinem & malam, nō ſic ambo hæc ſciuit, vt aliud ſit effectiuum, & aliud finis, ſed velut ambo fines. Nam vt bona habitudo eſt eorū qui bona potiunt habitudine finis, ſic etiam mala habitudo eorum qui ī aduerſam incidunt. Si ergo exercitatiua eſt horum amborum ſcia, pfecto erit ſcia duorum finium. Etenim niſi finis vnctoriæ cognitio, & factio malæ habitudinis, ſed ipſa mala habitudo eſt finis, quare qui hēt ſciam, tanquā finis profecto eiuſdem ſciam haberet. Nā nihiloma gis bona habitudo finis eſt eorum qui bona habitudine potiuntur, q̄ mala habitudo efficicientium malæ habitudinis, & ſecundum aliud ſignificatū dicit vna eſſe plurium ſcientia, qñ huius quidē p ſe fuerit, huius vero per accidens. nam dicit ſcientia nō ſolum horum eſſe, p quorum eſt principaliter, ſed etiam accidentium his. Nā medicina eſt principaliter ſanitatis cognoſcitiua, tñ per accidens boni coloris, & inſpirationis bonæ quæ accidunt ſanitati, & ſano, quinimmo ipſius exiſtentis, nam hoc accidit ſanitati. Rurſus huius oportere conſortandum ſenſum refici, vel ægrotantem leuiter cibare per ſe medicina cognoſcitiua eſt, verum ipſius oportere quædam afferre, vt melicraton pertinet ad ſcientiam de reficiendo languentes, vel his velut leuibus cibare, vt piſcibus per accidens. Nam accidit ipſi perito de reficiendis ęgris vti leui cibo, & eo qui optimæ ſpei eſt in ſalutem languidi. Itē geometra per ſe quidem ſciuit, ꝙ triangulus habet angulos æquales duobus rectis, ſed per accidens ꝙ iſopleuri æquis .ſ. lateribus triangulus. Nam talis triangulus ſuapte rōne non hēt æquales duobus rectis, ſed quia triangulus qui ineſt triangulo æquis lateribus conſtituto. Sciens igitur per ſe, ſ m quod triangulus eſt per accidens ſciuit, ꝙ æquilaterus ſic ſe habet, nā accidit triangulum æqualium laterum triangulum eſſe, quia igit oratio hæc plura ſignificat, & amphibola ambiguaq; erit, vt oſtenſum eſt, vt oportet in æquiuocis, ſic etiam in hac, & vlr in ambiguis orationibus facere. Nam ſi ſ m nullum ſignificatorum oſtēderimus vnam eſſe aliquorum plurium, deſtruximus vle .ſ. eandem eſſe ſcientiam plurium exiſtentium, vel oſtendentes ſ m aliquod ſignificatorum, ꝙ non ſit eadem plurium horum ſcientia, rurſus deſtruemus vle affirmatiuum. Rurſus ſi fuerit poſitum hoc .ſ. ſcientiam hanc non eſſe plurium exiſtētium oſtendentes ſecundum aliquod ſignificatorum eandem plurium talium eſſe ſcientiam, rurſus deſtruemus poſitum, vt ſi quis diceret medicinam eſſe ſciam ſanitatis, & bonæ habitudinis, ſi oſtenderimus, ꝙ neque huius, vt effectiui, ſed huius vt finis horum eſt, neq; vt duorum finium. Non. n. eſt bona habitudo contraria ſanitati, nec finis oppoſitorum ipſis ſanis, quæ ſunt morbida, ſic neque eadem eſt plurium, vt finium; ſed neq; huius quidē per ſe, & huius per accidens. Non enim accidit ſanitati bona habitudo, profecto tollemus poſitum. Silr rurſus ſi quis diceret artem ædificandi eſſe domus, & ſanitatis ſciam, vt vero in hoc exēplo, ſic etiam oportet facere in omnibus ambiguis habentibus quādam quęſtionem.

Diuidere autem quotupliciter utile, ut ſi uoluerimus conſtruere, talia præſtatuenda ſunt, quæcunque cōtingūt, & diuidendum in ea tātum quæcunque utilia ſunt ad cōſtruendum. Si aūt deſtruere, quæcunque non contingunt, reliqua uero omittenda. Id autem faciendum in his, cum latuerit, quotupliciter dicuntur.

Inquit autem oportere diuiſionē facientem talium, & ſic dictorum non diuidere in omnia ſignificata, ſed in vtilia ad propoſitum. Nam ſi erit propoſitum nobis conſtruere problema in hæc in quibus poterimus oſtendere propoſitum, & conſtruere diuidendum eſt, Si autē deſtruere rurſus hæc ſumendum eſt, in quibus poterimus oſtendere ꝙ non ineſt poſitum. Nam ſi fuerit poſitum medicinam eſſe ſanitatis, & boni coloris, diuidentem illud plurium eſſe eandem ſciam, vel vt finium, vel huius quidem vt finis, alterius vero vt ante finem. nā ſecundum neutrum horum modorum medicina ſanitatis, & boni coloris eſt, oportet deſtruere problema. Si autem aliquis rurſus diceret nō eſſe medicinam ſanitatis, & boni coloris, oſtendet ꝙ etiam ſcia non plurium eſſe dicitur, qñ huius per ſe, & huius per accidens. Sic autē & medicina propoſitorum eſt, pōt autem aliquis, & uelut vle dictum hoc .ſ. Diuidere autem quotupliciter de omnibus quæ dicuntur multiplr intelligere, vt quibuſdam uiſum eſt, & nō in hoc ſolo .ſ. ſcientiam eſſe unam plurium nam cum duplex ſit hoc ſcire omnem, qui plures accipit calculos uiciſſe. uel. n. quatenus determinatum eſt hoc uniuerſale, uel quia omnes accipiuntur pro ſingulis, quod quidem fieri non pōt, ut in hoc deducentes oſtendant, & tamē hunc uiciſſe non ſciuit, igitur non omnes uiciſſe qui acceperunt plures calculos ſciuit. Silr hoc eſt, de quo etiam Theophra. in loco de his quę multipliciter dicuntur: meminit, ut ſcire omnē triangulum, ꝙ duobus rectis æquales habet tres angulos, uel. n. ut uniuerſale, uel ut omnia ſingularia. uolentes igitur deſtruere, ꝙ geometra ſcit omnem triangulum habere tres angulos, uel. n. ut uniuerſale, uel ut omnia ſingularia, uolentes igitur deſtruere: ꝙ geometra ſcit omnē triangulum hēre tres angulos æquales duobus rectis, traducenda eſt rō ad ſingularia. Etenim hoc ſignificatur & accipientes ꝙ illud quod neſciuit aliquis ꝙ eſt triangulus, nec ſi duobus rectis æquales habet ſciuit, hoc aliquid protrahentes dicere oportet: ꝙ hoc non ſciuit: igitur ſi nō ſciuit habere æquales duobus rectis: igitur nō oēm ſciuit. Oportere itaq; inquit etiam in his, ut etiam in æquiuocis ſic facere diuiſionem, ſi latuerit quotupliciter dicit. Nam ſi fuerit notum quotupliciter dicitur, deprahendētur qui adducunt quądam, & diuiſionem faciemus ad utilitatē noſtram. Quando igitur fuerint omnia ſignificata nota ponentes, in quibus demonſtrabimus ſic ſe hēre, in quibus autem non poſſe ſic ſe habere, ut dixit in æquiuocis, ſi in omnibus ſimiliter poſſibile fuerit, nam ſic non uidebimur abundare orationibus ad problema.

Et eſſe hoc quidem huius, aut non eſſe, ex eiſdem locis aſtruendum. ut diſciplina, huius quidem, aut ut finis, aut ut eorum, quæ ſunt ad finem: aut ut eorum, quæ ſunt ſecundum accidens. Vel rurſum non eſſe aliquid ſecundum aliquem dictorum modorum. eadem autē rō, & in deſiderio, & in alijs quæcunque dicuntur plurium. Eſt.n. deſiderium huius, aut ut finis, ut ſanitatis aut eorum quæ ſunt ad finē, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ ſunt ſecundum accidens, ut in uino amicum dulce, nō quia uinum, ſed quia dulce eſt, nam per ſe dulce deſiderat. uinum aūt per accidens. Si enim auſterum ſit, non amplius deſiderat. per accidens ergo deſiderabat. Vtilis aūt eſt locus hic, & in his, quæ ſunt ad aliquid. Pene.n. talia ea quæ ad aliquid ſunt.

Cum vſus ſit exēplo ambiguo, hoc.ſ. eandē eſſe ſcientiam plurium, & oſtēderit ſ̄m quot ſignificata dici poſſit eadem eſſe ſcīa plurium. Etenim ꝙ finis, & eorū quę ſunt ad finē, & ꝙ oppoſitorū vt finium, & ꝙ huius velut per ſe, & huius per accidēs, vniuerſaliter inquit ex his locis conſtruendum, vel deſtruendum eſſe, & hoc, huius, vt ſi medicinam effectiuam ſanitatis, vel prorſus voluerimus alicuius ſcientiam conſtruere, demonſtrabimus ſecundum aliquid horum medicinam eſſe effectiuā ſanitatis, vel ꝙ ſi fuerit oſtēſum ipſa ſcientia. vel.n. ſanitatis, & finis, erit autem & morbi vt contrarii ipſi fini, vel vt ad finem ceu cuiuſdam ſanitatis efficientium, vel ſic vt per accidens, vt boni coloris tanꝗ ſi neque propoſiti velut cōferentis ad finem medicina eſt ſcīa, neque vt finis, neque vt per accidens, neq; ſi principium erit medicina propoſiti, quod igitur medicina non eſt ſcīa de cātibus, & rhitimis oſtendimus quia neque hæc quicꝗ conferūt ad finem hunc medicinę, neque ſunt fines eiuſdem, neq; hæc accidēs alicui illorum, vel fini, vel alicui eorum ad finem. Similiter ſi quis diceret rhetoricem ſcīam eſſe iuſtorum, oſtendentes ꝙ neque vt finis eſt. Non.n. hoc eſt vt finis rhetorices, neque vt effectiui ipſius finis. non.n. iuſta ſunt effectiua rhetoricæ finis, deſtruemus problema, nā neq; per accidēs eſt ipſius. Non.n. accidit fini rhetoricæ iuſtum. Rurſus ſi appetitus alicuius diceretur, vel eius erit vt finis, vel vt eorū ad finem, vel per accidens, nam vnius erit appetitus, vel vt finis erit vt ſanitatis, vel vt earū quæ ad finem, vt ſecari. vel purgari, ꝑ quæ ſanitas fit, vel per accidens, vt dulcis amicus: vinum appetit. Non.n. quia vinum, ſed quia dulce per hoc ipſum vt amicus dulcis appetit. Nam accidit hoc eſſe ab ipſo deſideratum, & hoc dulce erat vinum eſſe, nā ꝙ nō quatenus vinum deſiderat ipſum, ex hoc liquet, quia dulcis amicus vinum auſterum nō appetit, quāquam & ipſum non ſit nihilominus vinum. Item oſtenderetur ipſum appetere vinum non ob vinum ipſum, ſed ob dulcedinē. Cæterū illud (& in aliis quæcunque dicuntur plurium) apponit ne ſolum de ſcientia, & appetitu ſit ſermo, quæ ſolū ſint plurium horum prædictorū, vel vt finis, vel vt ad finē, vel per accidens. Itē & ſi aliqua alia plurium ſunt aliorū quorundā, & non horū, vt ſenſus, nam cum ſit plurium aliorum eſt, nam plurium eſt ſenſus, qđ vel proprii, vel cōis, vel ipſius ꝑ accidens, & hæc ſic oſtendunt. v.g. qđ non eſt auditus receptiuus colorum, nam neque vt proprii ſenſibilis, nam proprium ipſius ſunt ſtrepitus: neq; vt cōis, nam color non eſt ſenſibile cōe, nam proprium eſt alicuius ſenſus, & non cōe, ſed neque ſ̄m accidens. Non.n. accidit ſtrepitui color. Item oſtendēs vacuū non eſſe cām motus dicta cauſa quadrupliciter, & ſ̄m nullū modorum vacuum eſſe cauſam motus. Hunc quoque locum inquit eſſe vtilem his quæ ſunt ad aliquid, nā dicere aliquid alicuius, & aliud alterius eſt in his quę ſunt ad aliquid, ſic etiam ſi aliquis diceret quēdam morbum deſtruemus, oſtendentes ꝙ nec vt finem, nec vt id ad finē appetit, neque ꝑ accidens aliquis pōt appetere morbū.

Amplius transferre ad euidentius nomen, ut pro exacto in opinione, clarum: & pro curioſitate, cupiditas ſuperfluarum rerum. Euidentiori.n. facto, bene argumentabilis eſt poſitio. Eſt autem hic locus ad utrunque communis, ad conſtruendum & ad deſtruendum.

Hic locus es trāſlatione, nam quia omnē fit magis argumentatio conueniet cum ſit euidentius, proinde inquit transferendum eſſe occultius in euidentius, & ſic arguere periclitandū eſt. Nam magis dubitabilior ad euidens fit argumentatio, ſimiliter quoq; tranſlatio ineuidens utilis eſt ad conſtructionem, & deſtructionem. Et enim deſtruere volentes aliquid transferētes ad euidentius demonſtrabimus facilius, ſimiliter & ſi conſtruere voluerimus. Nam volentes deſtruere, & oſtēdere ꝙ ſtudioſus non eſt curioſus tranſmutantes curioſitatem in ipſam negotiationem admodū cupidam facile deſtruemus propoſitum. Nam curioſus nondum vr̄ ſignificare euidens peccatum, ſiquidem curioſus eſt is qui in multis negotiis eſt inuolutus atq; implicitus. Pōt etiam hoc a fortuna quadam aduenire, ſed negotiatio admodū cupida, & auida iam diſpoſitionem, & proprietatem ad negotia indicat, inſuper etiam ſtudium, & electionē quod longe eſt alienum a ſtudioſo. Rurſus autem ſi volumus conſtruere ꝙ omnis opinio ſtudioſi exacta, & diligens eſt, quia exacta nondum nota eſt. Nam vr̄ etiam ſignificare neceſſarium, nam exacta videtur eſſe quæ per neceſſaria fit, quod non oīs ſtudioſi opinio habet, nam fiūt opiniones ſtudioſo, & de contingentibus transferentes exactum in apertum, vel in verum, facilius, & promptius propoſitum oſtendemus. Nam oīs ſtudioſi opinio plana, & dearticulata, & vera eſt. ſilr etiam expoſitam ad aliꝗ opinionē propriam de aliquo, vt de voluptate qualis eſſe ipſi vr̄ oſtendemus. Nam qui dicit exactam eſſe ipſius opinionem nondum notum dicit. Si aūt exactum mutauerit in euidens aliquis notum faciemus quod diceret, poſſumus etiam oſtendere ſtudioſos eſſe cupidos negotiorum mutantes auidam negotiorum tractationem in ipſam multorū negotiorum tractationem. Nam ipſum indagare atque inquirere de cęleſtibus, & his quæ natura conſtant eſt tractare multa, multiſq; implicitum eſſe, talis aūt eſt ſtudioſus, ſed ſtudioſi opinionē nō euidentem tranſmutantes euidens in exactum, nam ſi exactum eſt neceſſarium, & non omnis opinio ſtudioſi exacta erit, quare nec plana erit. vnde hoc loco vtentes poſſumus oſtendere, aliquando quidem ꝙ ſtudioſus nō temperans mutantes temperantem in cōtinentem. Nam ſi continentis partes aīæ inter ſe non conſonant, & ſtudioſi partes animæ conſonant, igitur ſtudioſus non erit continens, quare nec tēperans ſi idem eſt temperantia, & cōtinentia. Rurſus aliquis pōt oſtendere ſtudioſum continentem transferēdo continentiam in temperantiam, ſiquidem ſtudioſus in conſono, & conuenienti conſenſu potentiarum aīæ adinuicem ſit, ſed potentiarum animę inter ſe conſenſus eſt temperantia. Sic etiam Demoſthenes cum voluiſſet probare ꝙ non ſunt agendæ grāæ Philippo ob ea quæ dedit, mutauit, tranſtulitq; ipſum dedit in ipſum reddidit. Item cum voluiſſet Thucydides excitare Athenienſes contra Mitylenæos tranſtulit ipſorum diſtantiam in tranſmigrationē. Et conſuetudo eſt plana tali vſu, mutantes ſemper nomina in ea quæ ſunt apparentiora, vt ſecare in diuidere, & comedere in manducare, & ſubridere in ridere. Item transferunt etiā aſtutum in prudentem, & audacem in virilē, & māſuetū in ignauum, & immobilem. Itē liberalē in prodigum, & œconomicum

nomicum.ſ.eum qui ſtudet recte adminiſtrare domum ipſum illiberalé. ſic etiã Callicles in Gorgia apud Platoné téperatos transfert in ipſos inſenſatos ſtupidoſq;.

Ad oſtendendum autem contraria eidem ineſſe, cõſiderãdũ eſt in genere: ut ſi uolumus oſtendere, quoniam eſt circa ſenſum rectitudo, & peccatum, ſentire quidem indicare eſt. Iudicare autem eſt recte, & non recte. Et circa ſenſum utique erit rectitudo, & peccatum. Nunc ergo ex genere circa ſpeciem demonſtratio fit, nam iudicare eſt genus ipſius ſentire, qui nãque ſentit, aliquo modo ſentit. Rurſum ex ſpecie generi. quæcunque. n. ſpeciei inſunt, & generi. Vt ſi diſciplina praua eſt, & ſtudioſa: & diſpoſitio praua et ſtudioſa erit. Nam diſpoſitio diſciplinæ genus eſt.

Locum quẽdam nobis aſsignat quo vti poterimus ad problemata in quibus proponitur oſtẽdere contraria eidem ineſſe, ceu quod circa ſenſum eſt rectitudo & defectus, vel circa opinionem verum & falſum. Hic autem locus inquit conſiderandum eſſe in genere propoſiti quod ſi fuerit genus ipſius contraria inſunt, & ſi fuerit hoc ita ſe habens eodem vtentes demonſtrabimus, quia etiam circa propoſitum ſunt contraria, ceu quia ſentire eſt iudicare aliquid. Nam genus ſenſus eſt iudicium, nã iudicamus non ſolum ſenſu, ſed etiam recte. Et iudicare poſſumus recte & male, quo circa etiam ipſi ſentire ambo inſunt, rurſus ſi apprenſio eſt vera & falſa, erit etiam opinio. Nam ſpecies apprehẽſionis exiſtimationiſue eſt opinio. ſic igitur a genere incipientes de ſpẽ poſſumus oſtendere quod contraria eidem inſunt. Item etiã econtrario a ſpecie incipiendo poſſumus oſtendere de genere. Nã ſi quæratur an diſpoſitio ſit praua & ſtudioſa inuenientes in aliqua ſpecie alicuius diſpoſitionis hæc ambo, per eandem oſtenderemus, ꝙ etiam diſpoſitioni ambo inſunt, vt quia ars eſt ſpẽs diſpoſitionis, nam diſpoſitio non ſolum eſt ſcientiæ, & artis, ſed etiam virtutis, ſed ineſt arti prauum & ſtudioſum, nã artium aliæ ſunt prauæ, aliæ vero ſtudioſæ, nam nomine ſciæ cõmunius pro arte vtitur. ineſt etiam diſpoſitioni cum ſit genus artis prauũ & ſtudioſum, ſimiliter rurſus ſi opinioni falſum & verum inſunt, etiam appræhenſioni.

Primus autem locus falſus eſt ad conſtruendum. Secundus autem uerus. non enim neceſſarium quæcunque generi inſunt, & ſpeciei ineſſe. Nam animal eſt uolatile, & quadrupes, homo autem non. Quæcunque uero ſpeciei inſunt, neceſſario & generi inerũt: Si. n. hõ ſtudioſus, & animal ſtudioſum eſt. Ad deſtruendum autem & primus quidem uerus, ſecundus aũt falſus: quæcunque enim generi nõ inſunt, neque ſpeciei. Quæcunque uero ſpeciei non inſunt, non neceſſe eſt generi ineſſe.

Cum dixerit fieri conſtructionem illius quo dicuntur oppoſita alicui ineſſe, & a genere ſpeciei & a ſpẽ generi, inquit. deſcendentium a genere in ſpecie, & ſi propter quid generi oppoſita inſunt & exiſtimata eadẽ eidem ſpeciei ineſſe falſa ſunt, ſed a ſpecie in genere deſcẽdẽtia vera eſſe inquit, & huius cauſam tradit. Nam quia non neceſſarium eſt quæcunque generi inſunt & ſpeciei ineſſe, ob id non eſt verus primus locus. Nam quæcunq; in ſubſtantia generis ſunt complentia ipſius eſſe, hęc neceſſario & ſpeciei inſunt, quia genera vniuoce de ſpeciebus prædicantur, ſed quæcunque accidunt generi, non prorſus & hæc vnicuique ſpeciei neceſſe eſt accidere. Nam accidere generi dicuntur & quæcunque alicui vni ſpeciei earum quæ in genere accidunt, vel etiam in ſubſtãtia eſt ipſius, ceu animali accidit album, quia cygnus cum ſit aĩal eſt albus. Porro quæ dicuntur ſic accidere generi non neceſſe eſt etiam ſpeciei accidere, ſed neq; quæcunque inſunt generi huic in ſubſtantia ſunt alicuius ſpeciei ſub ipſo, ſed non ob id & omnibus ſub animali, ſed vt accidentia inſunt generi & oppoſita, nam impoſſe eſt in ſubſtãtia alicuius generis eſſe oppoſita, nam ſic ſimul eſſent oppoſita & inſeparabilia inuicẽ, ſed quia eorum quæ ſub genere ſunt, alia talia ſunt, alia vero hæc, vt praua & ſtudioſa, vel alba & nigra, qua rõne dicuntur oppoſita eſſe in genere. Item eo quod diuidũtur oppoſitis differentiis, ſic inſunt generi. Nam ſic in animali quadrupes & non, ideo non ſufficiens eſt ad oſtenſionem huius ꝙ oppoſita ſpeciei inſunt, oſtendere generi eadẽ oppoſita ineſſe. Verũtamen qui oſtendit ſpeciei alicuius generis ineſſe, oppoſita, prorſus demonſtrauit hoc. ſ. & generi eiuſdem ineſſe eadem. Nam quia ſpecies ſub genere eſt, neceſſe eſt etiam oĩa quæ inſunt ſpeciei in genere eſſe, & his quæ ſub ipſo. nam vł̃r verum eſt ꝙ quæcũque in ſpecie ſunt etiam in genere eſſe, nã ſi idem erat illud in aliquo eſſe cum hoc omni ineſſe, non eſſet verum hoc quæcunque in ſpecie & in genere. Nam rationale & bipes in hoĩe quidem eſt, ſed minime & in animali eſſet, quia nõ omni animali ineſt, ſed neque album eſſet in hoĩe, quia non in omni, nam contrarium verum eſſet hoc, quęcunque in genere etiam in ſpecie, ſed quia non idem eſt, nã ſpecies in genere: in quo eſt etiam homo in animali, non tamen omne animal homo eſt, neque omne genus ſpecies neceſſe eſt fateri, quia quæcunque in ſpecie ſunt, eadem in genere etiam contenta ab eodem, ſed cum oſtendit ad conſtructiones locum a generibus de ſpeciebus conſtruentem falſum eſſe, & locum a ſpeciebus de generibus verum. ecõtra inquit ſe hr̃e in deſtructionibus, nã cũ eſſe verum locum dicit ꝙ non ineſt generi, idẽ non ineſſe ſpeciei oſtendit, nam ꝙ non eſt in aĩali, prorſus neque eſt in hoĩe. ſed illum locum qui nititur oſtendere quod non ineſt ſpeciei, hoc idem non ineſſe generi, falſum eſſe aſſerit. nam quadrupes, vel irrationale nõ ineſt homini, non tñ ob id neque animali. Cauſa autem huius eſt, quia in plus eſt genus quàm ſpecies. Nam ꝙ ineſt alicui exiſtenti in plus quàm aliquid aliud hoc non neceſſe eſt etiã ineſſe ipſi in minus, & ſub ipſo niſi inſit omni in plus ſe habenti. Quod vero exiſtenti in minus & ſub aliquo communi ineſt, hoc neceſſe eſt etiam exiſtenti in plus & continenti hoc ineſſe. Rurſus econtra ꝙ non ineſt alicui exiſtenti in plus, neque alicui eorum ſub ipſo ineſt, nam ſi ineſt ipſi in minus, neceſſe eſt in illo ſpecies ineſſe qđ quidẽ eſt genus ipſius. Si autẽ aliquid nõ ineſt exiſtenti in minus, nõ neceſſe nõ ineſſe ipſi in plus, nã alicui alii inexiſtentium ſub genere poteſt in illo eſſe, vt quia aĩali non ineſt inanimatũ, neque alicui eorũ quæ ſub animali. Similiter quia hoc ſine ſenſu eſſe nõ ineſt animali, neque alicui ſpeciei eius ineſt. Quod ſi quis calumniari prædicta tentarit, & dixerit homini ineſſe ipſum eſſe ſub animali, non amplius autem & animali. Non enim eſt animal ſub animal, dicendum eſt quod etiam animali ineſt hoc ſub animali eſſe, nam cui quod eſt animal aliquid ineſt, & ipſi animali ineſt: ſed homini qui eſt aliquod animal ineſt ſub animali eſſe, quare & animali, nã minime ponebatur hoc in aliquo eſſe, quod in omni eidem eſt.

Quoniam autem neceſſarium eſt de quibus genus prædicatur, & ſpecierum aliquam prædicari, & quæcunque habent genus, aut denominatiue a genere dicuntur, & ſpecierum aliquam neceſſarium eſt habere, aut denominatiue ab aliqua ſpecierum dici. Vt ſi de aliquo diſciplina dicatur, & grammatica, aut muſica, aut aliqua aliarũ ſcientiarum prædicabitur. Et ſi aliquis hẽt diſciplinã, uel denominatiue a diſciplina dicitur, & grãmaticã habebit, uel muſicam, uel aliquam aliarum diſciplinarum,

aut

aut denominatiue ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel muſicus.

Locus talis, quia genera non ſunt ipſa p ſe, ſed in ipſis ſpeciebus, ſunt de quibus prædicantur neceſſarium eſt ſi genus, vt genus de aliquo prædicatur, de eodẽ etiam ſpecies aliqua prædicetur, niſi fuerit proxima ſpẽs ipſa generis prædicati. nam de animali volatili prędicatur animal, non tamẽ ſpecies de ipſo prædicatur, quia ipſum eſt proxima ſpẽs animalis, quod quidẽ omiſit addere, quia neque vtile eidem ad aſsignãdum locum erat, vel etiam de hoc ſpecies prædicatur ſi quidem prædicetur idẽ de eodem, ſpecies æquidem eſt animalis. Porro cum genera ſint talis naturæ, neceſſario inquit. & quæcũque dicuntur habere aliquod genus, ideſt quibus ineſſe & accidere dicuntur genus aliquod, his omnino & ſpecierum aliqua quæ ſub genere ineſſe & accidere dicuntur. Itẽ quæcunque denominatiue ab aliquibus generibus dicuntur (ſic aũt dicitur quibus accidit genus) neceſſe eſt etiam vt hæc a ſpecie aliqua earum illius generis denominatiue dici, vt ſi ſciẽtia alicui ineſſe dicitur, neceſſe eſt etiam huic & aliquam ſpeciem earum quæ ſub ſcientiam ineſſe vel muſicen, vel grammaticam, vel aliquam aliam. Nam ſi nulla ſpẽs ſcientiæ ineſt alicui, nec prorſus ſcientia eidem ineſt, ſed ſi denominatiue quis a ſcientia diceretur, vt ſciens, hunc quoq; neceſſe eſt etiã ab aliqua ſpecierum ſcientiæ denominatiue dici. Vel. n. grammaticũ, vel muſicum, vel geometram, vel in alia quadam ſcientia. Nã ſi a nulla neque diceret ſciens a principio, ſed accipiendo vniuerſalẽ & dicendo, vt ſi ſcientia de aliquo prędicetur vel grammatice, vel muſica, vel aliarũ aliqua ſciarum prædicabitur, mutaretur atq; proficiſceretur ad prædicata velut accidentia, dicendo & ſi quis hr̃et ſcientiam vel denominatiue ab ipſa ſcientia diceretur. Nam quando ſcientia de aliquo ſic prædicatur vt accidens eidem atque cõtenta ſub ipſo, de hoc etiam neceſſe eſt vt aliqua ſcientiarum exiſtentium ſub ſcientia prædicetur. nam quia hoc eſt verum vl̃e, illud de quo aliquod genus prædicatur, de eodem etiam aliqua ſpecies prædicatur, & non poteſt eſſe aliquod genus ſubſiſtẽs niſi ſit aliqua ſpecies, ſit verum etiam hoc cui dicitur accidere aliqd' genus huic accidit etiam aliquid eorum illius generis, & hoc ſiue addendo cum illo ineſſe & accidere generis prædicationem faceret, ſiue etiam non adderetur ipſum ineſſe, verum denominatiue ipſum a genere diceret, nã denominatiue prædicationes, vt dixit etiam in principio huius libri fiunt ab accidentibus.

Si igitur aliquid ponatur dictũ a genere quomodolibet, ut aĩam moueri, conſiderandum eſt, ſi ſecundum aliquam ſpecierum motus contingat aĩam moueri, ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcũq; ſunt ſpẽs aliæ motus. nam ſi ſecundũ nullam, palam eſt, quoniam nõ mouetur. Hic aũt locus cõmunis eſt ad utrunque, & ad conſtruendum, & ad deſtruendum. Si enim ſecundum ſpeciem mouetur, manifeſtum, quoniam mouetur, & ſi ſecũdũ nullam ſpẽm mouetur, palam quoniam non moueatur.

Illud quomodolibet indicatiuum eſt huius, ſiue denominatiue, ſiue etiam addatur eidem ineſſe genus, & exemplo denominatiui vſus eſt, nam animã moueri dicendo denominatum a motu cũ ſit moueri, prædicat̃ de anima, ſilr̃ aũt & rõ, ſi animæ ineſſe vel accidere aliquis diceret ipſum moueri. Porro hoc exiſtente problemate, oportet reſpicere ad ſpecies motus, quæ ſunt auctio, minutio, latio, alteratio, generatio & corruptio. Nam communius & nũc dicit hos motus, peride ac ſi motus ſit genus, & ab aliquo horum motuum aiæ ſi poſſe eſt denominatiuam efficere prædicationem, quo etiam modo conſtrui poterit ipſam moueri, ceu ſi fit, ſi interitum habet aĩa, ſi augetur, ſi minuitur, ſi alteratur, ſi fertur, quod ſi nullus horum motuum ipſi ineſt, deſtrueretur etiam poſitum a principio. ſ. ipſam moueri. Quod ſi ſ̃m Xenocratem aĩa eſt numerus ſeipſum mouẽs, vel ergo ipſum augeretur ab eodem vel minueretur, vel alteraretur, vel ferretur, vel interiret, vel generaretur, ſed neq; aliquid ſeipſum auget. Nã ab aliquo addito auctũ auget̃, qd' extra eſt id qd' auget̃. Itẽ id qd' auget̃, vel minuitur, vel alteratur incideret in alium numerũ; & ex ſua propria ſubſtantia exiret atque ſic egrederetur ex ſuo eſſe quod erat. Item nec aliquid ſeipſum generare nec corrũpere, põt minimeq; a ſeipſo, quare nec numerus põt. vel ſic diffinitio aiæ eſſet deſtructa & diffinitiuum problema. Qd' ſi quis diceret accidere ſubſtantiæ aiæ exiſtenti ipſum moueri, oſtendentes qd' nec augetur, nec minuitur, nec ſecundum locũ mouetur, nec fit, nec corrũpitur, nã nullum incorporeum põt aliquid horum pati. Item oſtendentes qd' nec alterat̃, quia alteratio eſt ſecundũ ſenſibilis differẽtias, quas nõ recipit aĩa cum ſit incorporea, tollemus ſic etiam & deſtruemus poſitum. Itẽ ſi quis diceret deũ pati, oportet ipſum vel lætari, vel triſtari, aut metuere, vel deſiderare, quod ſi nullum horum deo ineſſe cõſentaneum eſt deſtrueretur etiam ipſum eſſe paſsibilẽ. Rurſus ſi peccãs aliquis inuitus peccare diceretur, oportet ipſum vel vi, vel ignorantia peccare. Nam hæc ſunt ſpẽs inuiti inuoluntariiq;. qd' ſi vi, oportet eum extrinſecam cãm hr̃e, & nihil ipſum conferre ad hoc, nam tale eſt illud qd' vi fit, ſi vero per ignorantiam, oportet ſingula ignorare in quibus conſiſtit actio. Nam qui peccat vl̃i ignorantia, & ſi ignorando peccat, non tñ p ignorantiam, ſed per ſeipſum peccat, nam ipſe talis ignorantiæ eſt cauſa, vt in tertio libro de moribus ad Nichomacum oſtenſum eſt: quocirca neque illi ignoſcitur. ſi vero auditor, nec vi, nec ignorantia peccaret, neq; inuitus peccaret, ſic certe deſtrueretur hoc. ſ. peccata eſſe inuoluntaria. Poſtremo quod ad deſtructionem & conſtructionem locus vtilis ſit, perſpicuum eſt, nam oſtendentes qd' nulla ſpecies generis ineſt propoſito, deſtrueremus problema: quod ſi oſtenderetur aliqua ſpecies generis ineſſe propoſito, conſtrui poterit genus ineſſe ipſi.

Non abundanti autem argumẽtatione ad poſitionem, intendendum ex definitionibus, aut quæ ſunt propoſitę rei, aut quæ uidentur, & ſi non ab una, ſed a pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit. nam ad definitiones facilis argumentatio eſt.

Videtur iam mentionem feciſſe in prædictis de argumentis a loco diffinitionum, per quæ dixit. Alius eſt facere diffinitiones accidentis & cui accidit, vel amborũ ſecundum vtrunque, vel alterius, nã a diffinitionibus velut ab euidentioribus, in eo quoque loco putauit argumentationes ſumendas eſſe. Hoc aũt idẽ etiam dicit, vnde hoc non diffinibile, ſed p diffinitionem accidẽtis eſt. deſtructio, & cõſtructio, hæc aũt ſunt diffinibilia in quibus quæritur ſi diffinitio eſt poſitum, ſed vſus diffinitionis nõ diffinibile eſt. Eſſet itẽ additum ob locum hunc illud pluribus eiuſdẽ diffinitionibus vtendum eſt, non qd' vere plures ſint eiuſdem diffinitiones, ſed ſecundum opinionem. Nam ob id adiecit, aut quæ videntur, nã adductis diffinitionibus ꝓpoſiti putat vtilius eſſe accipientes ad ꝓpoſitũ oportere ab hoc arguere ad ꝓblema poſitum, qd' poſitionem dixit. Rurſus aut cõſtruendo ipſum aut deſtruendo idem euenit. Itẽ argumẽtatio facilis eſt a diffinitionibus cũ multas habeat occaſiones, ceu poſito hoc æqualia eſſe infinita, diffiniendũ eſt æquale, vt nobis ſit vtile ad propoſitũ, ideo oportet deſtruẽtem

problema

problema ſic diffinire æqualia ſunt quæ æqualibus partibus conſtant. Nam ſic non poſſunt eſſe infinita eo qđ a principio infinita non pñt menſurari. At ſi uoluerimus conſtruere diffiniemus æqualia eſſe quæ nec ſeſe excedant, nec deficiunt. Nam ſic ſe habent etiam infinita inter ſe, ſed opus eſt his qui non abundãt argumẽtis vt plures diffinitiones ſumãt eiuſdem, nam a pluribus facilior fit inuentio ad propoſitum ceu quęſitum ſit, ſi voluptas bonũ ſit, cuius plures ſunt aſsignandæ diffinitiones, hæc quod ſit lenis motus, atq; hæc qđ ſit generatio in naturã ſenſibilem, vel hæc quod eſt irrationalis profuſio, & hęc quod eſt actus ipſius habitus ſecundum naturam impedibilis, uel aliquid qđ ſit finis cõſequens ultimos actus, nam pluribus aſsignatis diffinitionibus, facilius abundabimus etiam ad deſtruendum. Porro fieri poteſt ut ex traditis diffinitionibus de uoluptate argueretur qđ non eſt bonum, & quod eſt bonum. Item põt illud cõtextus, ſcilicet non abundanti autem argumentatione dictum eſſe non quia de quodam alio loco mẽtionem faciat, ſed uelut additum prædicto eſſe; nam ſi diuidentes genera in ſpecies nõdum plane poſſumus deſtruere problema, eo quod in ſpeciebus etiam relinquitur quædam dubitatio. Porro dicentes animam moueri non dicunt congrue accipientes ipſam nõ alterari, nam ipſa iraſcitur, triſtatur, & lætatur, diſcit, & meminit, ac opinatur, quia igitur dubitabile hoc eſſe uidetur, an ipſa anima hæc patiatur, uelis qui habet animã ſit qui iraſcitur, uel triſtatur, ut dicimus. Inquit autẽ hęc dimittentes oportet diffinire quid eſt moueri, & accipientes aſsignatas diffinitiones moueri & eligẽtes de his utiliorem ad propoſitum ab hoc argumentum eſt nobis faciendum, ut quod moueri eſt mutare locum ex loco, nam hoc poſito moueri, anima moueri non põt, quia nec mouetur ex loco ad locum; quãdoquidem hæc mutatio de loco ad locũ ſit peculiaris corporibus.

Conſiderandum aũt eſt in propoſito, quonam exiſtente neceſſe eſt poſitum eſſe, aut quid eſt ex neceſſitate: ſi propoſitum eſt. Conſtruere quidem uolenti: quo exiſtente, propoſitum erit ex neceſsitate: nam ſi illud oſtendetur eſſe: & propoſitum oſtẽſum erit. Deſtruere autem uolenti: quid eſt ſi propoſitum eſt. nã ſi oſtenderimus conſequens propoſitũ non eſſe: interimentes erimus propoſitum.

Hic locus eſt ex illatione, duplex autem eſt quippe ſit conſtructiuus & deſtructiuus, nam propoſito quodam problemate, quod uolumus, uel conſtruere, uel deſtruere, inquit conſiderandum eſſe & quærendum quæ hoc ſequitur, & quæ rurſus ipſum ſic ſequuntur. Et ſi uoluerimus ipſum conſtruere, ſumendum eſt aliquid horum, qđ ſequatur ipſum. Nam illo prorſus poſito erit etiam hoc, quia ſequitur ipſum, nam ſi antecedens & cõſequẽs ſecundum primũ dictum indemonſtrabile exiſtens erit conſtructiuum erit problema ex illatione & ſequela, ut ſi fuerit problema utrum omnis uoluptas bonũ uel nõ. Et uoluerimus oſtendere omnem eſſe bonum, quærendum nobis erit quid ſequatur hoc ſcilicet omnẽ uoluptatem eſſe bonum & illud conſtruendum eſt, ceu ſi ſequitur hoc, videlicet omnem uoluptatem eſſe ſecundum naturam. hoc ſic ſe habere oſtendendum eſt. Nã hoc oſtenſo erit cum ipſo ſimul oſtẽſum etiam hoc oẽm uoluptatem eſſe bonum. ſimiliter etiam ſi probaretur omnis uoluptas uirtus eſſe, ſequeretur rurſus hoc bonũ eſſe oẽm uoluptatem, ſic & Plato in Phædone uolens oſtendere aĩas apud inferos eſſe & ſeruari, accepit illud quod putauit ſequi ex illo, ſcilicet hoc ex mortuis fiunt uiuentes, & hoc probauit per hoc contraria ex contrariis fiunt: ſed contraria ſunt mori & uiuere. Item in Mẽnone uolens oſtendere rurſus uirtutes eſſe docendas, accepit id quod ſequitur hoc, quod eſt ipſas eſſe ſcias. nã ſi uirtutes ſunt ſcientiæ, uirtutes ſunt docendæ, hoc autem quod accipit ſic ꝓbaretur, qui optime diſponit animam omnium conuenientium & cõgruentium ſcientiam callet, ſed habens virtutes optime diſponitur aĩa, igitur habens uirtutes callet ſcientiam omnium congruentium, igitur uirtus eſt omnium cõgruentium ſcĩa. põt etiam hoc oſtendi cuius præſentia aliquis ſciens eſt, hoc eſt ſcientia, ſed uirtutis præſentia fiunt ſcientes conuenientium, igitur uirtus eſt ſcientia. Item rhetores utuntur pleriſque in locis eodẽ arguendi loco. Porro obiicientes alicui homicidium oñdunt ea quæ ſequuntur homicidium, ceu quod eſt inimicus, quod inſidiator, quod uiſus eſt eo tempore eoq; loco habere enſem. Item adulterio quẽdam accuſantes, probant quod comptus & laſciue ornatus eſt, nã ſic vr̃ ſequi. & uacuum probantes putant hoc ſequi motum, & ſic motum eſſe accipiunt. probantes igitur problema hoc quod ſequitur propoſitum illud eſſe oſtendemus. Si uero deſtrueremus, rurſus aſſumemus quæ ſequuntur propoſitum ad deſtructionem, & oſtendentes illa non eſſe, deſtruemus etiã propoſita. nã ſi nõ ſequẽs, nec præcedens ſecundum ipſum dictum locum ſ̃m indemonſtrabilem qui eſt ex illatione deſtructiuus, ut ſi propoſitum nobis erit oſtendere, non oẽm uoluptatem eſſe bonum, oſtendentes hoc cõſequens hoc oẽ bonum, bonum non eſſe, oſtendemus propoſitum, ut ſequitur hoc, ſcilicet omnem uoluptatem bonum eſſe id, ſ. etiam uoluptates cinædorum bonas eſſe. Rurſus quia diametrum non cõmenſurabilem lateri oſtendere uolentes & accipientes cõmenſurabilem eſſe conſequens; & oſtendentes abſurdum hoc eſſe, tollemus diametrum eſſe lateri commenſurabilem, nam ſequitur ipſum hoc. ſ. impa ria æqualia eſſe paribus, ut etiam in libro de priori reſolutione oſtenſum eſt, ſed hoc impoſsibile eſt, igiẽ & impoſsibile eſt illud quod ſequitur hoc. Rurſus oſtendentes illud quod ſequitur hoc. ſ. uacuũ eſſe, quod eſt equalis uelocitatis inæqualiter grauia fieri, quia hoc abſurdum, tollemus & deſtruemus uacuũ eſſe. Sic etiam Plato in libro de ciuili deſtruit iniuſtitiam eſſe bonum cõſilium accipiens id quod ſequitur ipſum uidelicet iuſtitiam eſſe malum conſilium, & oſtendens non ita ſe habere. Item quod temperantia non eſt uirtus oſtenditur per deſtructionem conſequentis hoc, ſcilicet temperantiam eſſe uirtutem. Nã ſi uirtus eſt temperantia, confeſſa diſpoſitio eſſet, ſed talis non eſt, igitur nec uirtus. Item qđ nec coloris propria diffinitio eſſe hęc proprium ſenſibile uiſus, ſic oſtenditur, nã ſi ſic, color eſſet de numero eorum quæ ſunt ad aliquid, ſed non eſt ad aliquid, igiẽ eſt qualitas, talis autem oſtenſio eſt diffinitiua. Item ſi ſequitur hoc ſcilicet uirtutem ex ſe ſufficientem eſſe ad fœlicitatem, illud, ſcilicet conſentaneam non eſſe deductionem, quod ſi eſt conſentanea deductio, non erit ſufficiens uirtus per ſe ad fœlicitatem.

Amplius ad tempus inſpiciendum, ſi alicubi diſſonat, ut ſi quod nutritur dixerit quis ex neceſſitate augeri. nutriuntur. n. ſemper aĩalia, augentur aũt non ſemper. Similiter aũt, et ſi ſcire dixerit quis reminiſci. nã hoc quidẽ præteriti tẽporis eſt, illud aũt præſentis & futuri. ſcire. n. dicimur præſentia & futura, ut quoniam erit defectus ſolis. reminiſci aũt non contingit alterius quam præteriti.

Cũ dixerit de loco deſtructiuo ex illatione qui ex deſtructione conſequentium fit, adiungi prædicto locũ deſtructiuum illum a tempore, qui eſt qđ ſi poſitum ex neceſsitate ſequiẽ aliquid diſſonaret ſecundum tẽpus tanquam exiſtente altero alterum non ſit. Non. n. amplius

eſſent

eſſent ea quæ ſic ſe habent æqualiter, ceu ſi fuerit poſitū
hoc ut nutritos ex neceſsitate ſequatur auctio, hoc certe
deſtruemus oſtendentes aliquem nutritum ali ſed mini
me augeri, nam animalia ſeneſcētia nutriuntur, alioquin
non eſſent, minime tamen augentur. Itē quod ipſum ſci
re nō ſequatur reminiſci, neque ſciens omnia memori-
ter teneat ex tempore oſtenditur, ſiquidem memoria ſit
duntaxat preteritorum, & ſcientia etiam præſentium &
futurorum. Nam aſtrologus etiam futuri deliquij ſolis
uel lunæ ſcientiam habet. Item quod non ſequitur remi
niſcentia ipſas diſciplinas, quādoquidem reminiſcentia
ſit eorum quæ facta ſunt duntaxat, ſed diſciplina etiam
futurorum, nam diſciplina eſt de futura eclipſi. Item
nec ſenſum ſequitur ſcientia, nam ſenſus a natiuitate
inſunt nobis, ſcientiæ uero poſterius. Item ob idem
nec appetitum prælectio ſequitur, nam poſterius adue-
nit prælectio, ſed appetitus a natali die, ſic etiā nec ſen-
ſitiuum ſequitur ſentire, quia dormientes etiam ſenſiti-
ui ſumus, ſed minime ſentientes ſumus.

*Amplius ſophiſticus modus eſt ducere ad id, ad quod
plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc au-
tem erit quādoq; quidem neceſſarium, quandoq; aūt appa
rens neceſſarium, quandoq; aūt nec apparens, nec neceſſa-
rium. Neceſſarium quidem, quando negante eo, qui reſpon
det aliquid utilium, ad illud rationes facit. Contingit aūt
id talium eſſe, ad quæ copioſam argumētorum facultatem
habemus. Similiter aūt & quando inductionem ad aliquid
oppoſitum factum interimere conatur. hoc.n.interempto,
& propoſitum interimitur. Apparēs aūt neceſſarium eſt,
quando uidetur quidem utile, & accommodatum poni, nō
eſt autem ad id, ad quod fiunt diſputationes: ſiue negante
eo, qui diſputationem ſuſtinet, ſiue ab inductione probabili
per poſitionem ad idem factam, interimere conetur id ip-
ſum. Reliquum uero, quando nec neceſſarium eſt, nec appa
rens ad id, ad quod fiunt diſputationes, ſed ut accidat re-
darguere reſpondentem. uerū oportet deuitare poſtremum
dictorum modorum, omnino.n.ſemotus & extraneus uide
tur eſſe a dialectica. Quare oportet & reſpondentem non
diſcordem eſſe, ſed ponendo, quæ non utilia ſunt ad poſitio
nem, ſignificare oportet quæcunque non uidentur, ponere
tamen, nam magis perplexos eſſe ut plurimum contingit
eos qui interrogant, quādo omnia huiuſmodi eis poſita fue
rint, ſi non concludant.*

Locus quem nunc tradit, eſt quod trāſferatur proble
ma, & ratio ad hoc ad quod bene abundamus argumen
tis, quē dixit eſſe ſophiſticum modum, quia ſophiſtis cō
ſuetudo hæc eſt relinquere rōnes de propoſito, & tradu
cere ipſas ac transferre ad hoc ad quod abundant argu-
mentis, ut in Protagora Platonis ipſe Protagoras facit ali
quando fabulas quaſdam narrādo, aliqñ de poematibus
rōnem faciendo, in quibus poteſt abundare argumentis
euitans facere rōnes de propoſitis problematibus ſecun
dum interrogationem & reſponſionem. igitur tranſire
a propoſitis ad alia quædam, ut abundet argumentis &
rationibus, non tamen utilibus ad propoſitum plane ſo-
phiſticum eſt, fit aūt aliquando & neceſſaria translatio
& digreſsio, quando in tale fieret quod conſtructū utile
eſt ad poſitum ex principio, iccirco etiam modum ſophi
ſticum cum ſit vſis in dialecticis ponit, nam dialectici
digreſsio eſt in talia per quæ oſtēſa illud a principio poſi
tum ſimul probatur & conſtruitur. Nam ut ipſe inquit,
aliquādo quidem in neceſſarium & utile ad poſitum ex
principio tranſmutatio talis fit, aliquando aūt in appa-
rens neceſſarium, ſed minime neceſſarium, aliquando
autem in alienum plane, & neque neceſſarium ad pro-
poſitum, neque phantaſiam neceſſarii præbens, qui ſane
modus translationis tranſumptioniſue plane eſt ſophi-
ſticus, igitur ad neceſſarium fit tranſmutatio, quando ali
quo interrogante propoſitionem non conferentem ad
oſtenſionem propoſiti reſpondens non concederet, ſed
mutās de ipſa eadem rationem faceret probādo ipſam,
& abundaret ipſam argumentis. Nam patet quod con-
ſtructio & probatio talis propoſitionis cōfert aliquid ad
problema ex principio, ſiquidem obtulit ipſam interro
gans, ut per ipſam oſtenderet propoſitū, ut ſi problema
aliquis probando hoc oēm voluptatem eſſe bonum acci
peret in oſtenſionem huius, omne ꝙ eſt ſm naturā eſt
bonum, & reſpondens non cōcederet, abūdaret aūt ma
gis ad probationem huius interrogans, & digrediens de
hoc omne ſm naturam bonum eſſe ratiocinaretur oſten
dendo. equidem partim quod ſm naturā unicuiq; pro-
prium eſt, & proprium unicuique eſt bonum, partim
autem quia illud quod eſt præter naturam malum illi
& corruptiuum eius eſt. Si aūt præter naturam malum,
illud ſm naturam, igitur bonum, ſiquidē contrario con
trarium, & contrarium cōtrario. Nam talis tranſgreſsio
utilis eſt ad poſitionē a principio, nam nō conceſſo hoc,
non poſſet propoſitum oſtendi neceſſarium hoc ad poſi
tionem ex principio. Rurſus uolens aliquis oſtendere ꝙ
animus immortalis, acciperet quod mouetur ad oſten-
dendum, ꝙ etiam a ſeipſo, ſed aliquis non cōcederet ip-
ſam moueri, ſed qui abundat ad idem argumētis tranſ-
ferendo ad hoc facit rationes oſtendendo quod mouet,
quod partim intelligit, partim diſcit, partim lætatur &
triſtatur, & partim ſentit ac ſperat, & partim metu affi-
cit. nā ſi neceſſaria eſt ipſa tranſgreſsio ad propoſitū, &
eſt talis modus tranſgreſsionis inductio, ut dixit in ſe-
cundo lib. de priori reſolutione. Similiter autē & quan-
do inductionem ad aliquid per propoſitum cum feciſ-
ſet, deſtruere niteretur tale eſſet, inſtans contra inter ro-
gatam propoſitionem uelut utilem ad propoſiti oſten-
ſionem. Pōt etiam ſimpliciter non concedi dicendo nō
eſſe veram propoſitionem dicentem, oē ſecundum natu
ram bonum eſſe. Item poteſt inductione idē deſtrui di-
cendo mori ſecundum naturam cum ſit, non eſſe bonū.
Similiter etiam algere & ægrotare. Nam nil horū eſt ſe-
cundum placitum, ſed ſm naturam. Cæterum illud, ſci-
licet ob poſitum ſignificaret hoc per ipſam poſitā pro-
poſitionem, nam propoſitio hæc, oē ſecūdum naturam
bonum eſt, ſed inductio per hanc eandē propoſitionē
vr facta oſtendere ipſam eſſe falſam, nam accipit ſingula
ria quædam ſecundum naturam quæ palam uident non
eſſe bona. Porro qui tranſmutat oſtenſum per inductio
nem & poſitum, & hoc deſtruēs ad neceſſarium ꝓpoſi
to translationem facit, ceu ſi diuidens diceret quod non
omne quod natura fit ſecundum naturam, ſed optimum
eorum quæ fiunt natura, ſed eorum q̄ aſſumpta ſunt per
inductionem nihil tale eſt. Eadem aūt rō & ſi aliquis uo
lens probare hoc, nullam uoluptatē eſſe bonū, acciperet
propoſitionem hanc, quod nullum bonū generatio tan-
quā aſſumpta ſit etiam hæc, ſed uoluptas eſt generatio,
Poſſumus quoque ad hanc propoſitionē & ſimplr inſta
re non concedendo. Item poſſumus ꝑ inductionē uten-
do propoſito facere falſam propoſitionem quæ dicit ſa-
nari cum ſit generatio, eſſe bonum, & diſcere. Nam hoc
ad oſtenſionem eiuſdem propoſitionis a propoſito pro
blemate ingredi & deſtruere poſita per inductionē oſtē
dentia quod non ſimplr bona ſunt, neceſſarium eſt ad
propoſiti oſtenſionem, ſiquidē ſublata eadem propoſi-
tione per inductionē non poteſt illud a principio ꝓpoſi
tum quod nulla uoluptas eſt bonum, oſtendi. Nam hoc
deſtructo, nullam generationem eſſe bonū, & propoſi-
tum

ſitum quod erat hoc, nullam voluptatem bonũ eſſe tollitur. igitur neceſſaria in talibus ad propoſitũ tranſpoſitio problematis hæc ad talia, vel poteſt hæc de ridente dicere perinde ac ſi illi per inſtantiã deducentem vt abũdet inductione vtatur, nam videbitur neq; is aliquid abſurdum facere, ſi per inductionem ad q̃ abundat rationibus tolleret poſitionem. Vel magis dictum tale ob verba hæc, ſimiliter aũt & q̃n inductionem ad aliquid ob poſitum factum interimere conatur, nam hoc interempto & propoſitum tollitur, perinde contextus & ſcriptura ſit cum hoc verbo (factum) & non faciens. Nam diceretur ſimiliter aũt & q̃n inductionem ad aliquid facti ob hoc propoſitum, videlicet hoc in quod tranſmutatio fit, & ad quod abundat argumentis, deſtruere niteretur hoc reſpondens eo quod inſtaret eidem. Nam hoc interempto per quod probabatur propoſitum problema, quod etiam ipſum propoſitum dixit, deſtruitur etiam problema. igitur neceſſaria fit in conſtructionem huius trãſmutatio rationis interroganti, nam ſi aliquid eſſet conſtructum problema ab interrogante per inductionem, nihilo tñ minus dialectici eſt hoc per inductionem oſtendere propoſitum, vel per ſyllogiſmum.

Deinde in ratione inductiua & accipiente aliquid tale velut vtile ad demonſtrationem ad quod abundat pluribus rationibus diſputans cum ipſo ad hoc inſtantiam faceret, quo fit vt ei neceſſaria ſit cõſtruenti ꝓpoſitum tranſmutatio rationis ad hoc, nam ſi reſpondente dicente non eſſe id quod eſt ſm naturam bonũ, interrogans per inductionem conſtruit. & probat idem accipiendo in vnoquoq; animali, quod quæcunq; ſunt ſm naturam vniuſcuiuſque ipſorum ſunt bona, vt ſm naturam, equi ſunt bona equo, & canis cani, & leonis leoni. Verum ipſi accipienti, quod etiã quæ ſunt hoĩs ſm naturam ſunt ei bona inſtaret contra hoc qui fauet oppoſito. ſed qui abundat ad hoc oſtendendũ pluribus argumentis, tranſmutabit ſic ob quod abundat pluribus non aliter quam neceſſario, ſiquidem hoc non oſtenſo tollitur etiam oſtenſum ex principio hoc, ſ. omne ſm naturam eſſe bonum. Oſtenderet aũt hoc accipiendo omne ſm naturam homini vel bonum honeſtumúe, aut delectabile, aut vtile eſſe, & cum vnumquodque horum perſuaſerit poſt hæc aſſumeret quod oĩa hæc ſunt bona. Nam erit huius hoc oſtenſiuum ad quod inſtantia quo conceſſo oſtenditur omne ſm naturam bonum eſſe, vt fiat in apparens neceſſarium, ſed non neceſſarium tranſmutatio, q̃n de aliquo noĩatorum in problemate interrogans faceret rationem, quod tñ nil confert ad deſtructionem & conſtructionem problematis. Nam faciendo ad tale tranſmutationem efficit phantaſiã, velut de aliquo vtili ad poſitionem & problema faciendo rationes, vt ſi problema fuerit de hoc, mundum eſſe ſphæricum, & hic diſſereret de hoc ſi vnus vel plures ſint mundi, vel de hoc ſi ſempiternus, vel genitus ipſe ſit, vel rurſus exiſtẽte problemate ſi voluptas ſm naturam de natura aliquis diſſereret oſtendendo quid eſt natura, quia omne quod natura fit alicuius generi fit, hoc aũt facit vel interrogato reſpondente & rationem ſuſtinente, vel etiam negante idipſum, ceu ſi hæc interrogaret, an ei videatur omne quod natura fit alicuius gratia fieri, & hic negaret, & ille relinquens propoſitum problema de hoc oſtenderet abundans argumentis ad ipſum, vel etiam inductione aliqua probabili vtendo non deducta in oſtẽſionem propoſiti tanquam oſtendente tale, deinde inductione vtentes, & poſitione ad quam tranſmutatio fit perinde ac ſi vtile ſit hoc ad oſtenſionem propoſiti quod omne quod natura fit, gratia alicuius fit, at qui tentat deſtruere hoc inſtat contra ipſum, nam fit tranſmutatio interroganti in hoc tanquam in apparens neceſſarium, quod vtebatur hoc vt oſtenſiuo propoſiti problematis, vt ſi hic quidem per inductionem probabilem oſtendit quod omne quod natura fit gratia alicuius fit, quod non erat neceſſariũ ad oſtendendum hoc omne ſm naturam bonum eſſe quod erat problema, videbatur tamen neceſſarium, ſed hoc vtente inductione, ẽt reſpirare alicuius gratia fieri non concederet ſecum diſputans, ſed qui ad hoc rationes facit abundans ad idem argumentis, & eſſet tranſmutatio in tale dialectica quæ in apparens neceſſarium eſt. Et loci vſus eſt ad tranſumptionem & tranſmutationem in tale. Item aliq̃n fit tranſmutatio nec in neceſſarium, nec in apparens neceſſarium, ſed in contingens, & quoduis, vt ſi quis propoſitũ oſtenderet quod ſolum honeſtum pulchrumq́; bonum eſt indagaret peteretq́; a reſpondente ſi pulchrum ipſi honeſtumq́; videtur eſſe & aſſerente, conaretur oſtendere quod non eſt abundando argumentis ad oſtenſionem huius, & redargueret ipſum. Nam plana eſt diuerſitas problematis, & quia neutrum oſtenſorum in oſtenſionem alterius conferre poteſt eo quod nec neceſſaria, nec vtilia dici poſſunt, q̃n aliquis dimittendo aliqua propoſiti oſtenderet quædam vitioſa oratione, vel præter hiſtoriam dicta, nam talia redargueret. Verum inquit ſeruandum eſſe talem digreſsionem tanq̃ omnino exiſtentem ſophiſticam & alienam a methodo dialectica. Item cenſet in talibus digreſsionibus reſpondentem animaduertere q̃n interrogans vellet alienum quidpiam à propoſito problemate accipere transferendo problema, & ſi ipſi non videatur ſic ſe habere, concedendo tamen ſic ſe habere ſubſignificet ac innuat quod ſibi nõ placet. Equidẽ ponit propſitũ gratia concludendi, nam accidit interrogantibus talia abundare argumentis, q̃n aliquis idem non moleſte contulerit hæc, cuius gratia hæc ẽt proponunt, ſed concederet, nam perſpicui fiunt eiſdem dans non potentes aliquo vti ad propoſitum.

Amplius oĩs qui dixit vnum quoduis quodam mõ multa dixit, eo quod plura vnicuiq; ex neceſſitate conſequentia ſunt. vt qui hoĩem dixit eſſe, quoniam aĩal eſt, dixit, et quoniam aĩatum, & quoniam bipes, & quoniam mentis, & diſciplinæ ſuſceptiuum. Quare quouis vno conſequentium interempto, interimitur, & quod in principio eſt. Cauere autem oportet in hmõi difficilioris aſſumptionem facere. Nam quandoq; quidẽ facile eſt ipſum conſequens interimere. Quandoque autem id ipſum propoſitum.

Hic locus idem eſt cum dicto paulo ante qui ex illatione deſtruebat. nam dixit conſiderãdum eſſe quid eſt ex neceſsitate ſi hoc propoſitum eſt, & hoc deſtruere, nam ſublato hoc. propoſitum etiam erit deſtructum quod ſequitur hoc. Item autem & nunc dicit. Nam quia omne poſitum plura ſequuntur, quando aliquid ſequentium ipſum deſtruxerimus, erimus etiam deſtruentes & ipſum. Verum differt hic dictus locus ab illo, quia ibi inquit quærenda eſſe quę ſequuntur poſitum, hic autem etiam inuentionem conſequẽtium ſubſcribit. nam quia omnis qui dicit modo aliquo plura dixit. Nam diffinitionem rei dictæ potentia dicit qui rem diffinitumq́ue dicit, quandoquidem dicat genus ipſius & ſpecificas differentias & propria eiuſdem. Si autem qui dicit rem diffinitam potentia etiam hæc dicit, patet quod hæc ſequũtur dictum, quare cum quidpiam horum demonſtrauimus non eſſe, deſtruemus etiam poſitum à principio. Nam qui dicit hominem, iam & animal, animatum, bipes & rationale dixit quare ſi quidpiam horum non ens demonſtraretur, nec homo erit. Eodem modo quia eũ

qui dicit virtutem ex ſe ſufficientem ad fœlicitatem ſequitur hoc non eſſe conſentaneam rationabilemúe eductionem, atq; non eſſe ſanitatem eligendam, nec quidpiam aliud præter virtutem, ſi aliquid horum deſtrueretur, ſublatum quoque erit hoc, ſ. virtutem ex ſe ſufficientem eſſe ad fœlicitatem Rurſus quia dicentem animam eſſe corpus, ſequitur corpus per corpus recipi & ipſam eſſe elementum, vel ex elementis. quod ſi non eſt aliquid horum, neque illud erit, & quia dicentem motum fieri per vacuum, ſequitur hoc inæqualiter grauiā, æqualis celeritatis eſſe, & vacuū fieri comparabile pleno, & inæquali tempore aliquid pertranſiri ſpaciū idem per plenum & vacuum. Quod ſi hæc abſurda etiam poſitum eſt abſurdum. Cæterum inquit cauendum eſſe ne fiat tranſlatio & tranſumptio difficilioris, & illius quod difficulter argumento oſtendi poteſt. Nam ſępe facilius eſt ipſum deſtruere, quam id quod ſequitur ipſum, nam qui vult oſtendere quod iniuſtitia nō eſt vtilis, facilius longe de ipſa niteretur oſtendere hoc q̃ ſi accipiendo id quod ſequitur ipſam, videlicet cupiditatem lucri & auaritiam de hac rationes faceret, nam videtur auaritia turpis eſſe, licet vtilis & iuuans ſit. Vnde probabiliter oſtendendum eſt quod non eſt vtilis iniuſtitia, interdum vt Plato.d.eo qđ ipſa eſt animi morbus, & nullus animi morbus eſt vtilis, aliquando autem quia omnis malitia nocet habenti ipſam, & iniuſtitia eſt malitia, igitur ab iniuſtitia proficiſcendo digrediendoq́; ad auaritiam de illa facere rationes non eſt dialectici.

Quibuſcunque autem neceſſe eſt alterum tantum ineſſe, vel non ineſſe, vt homini ægritudinem vel ſanitatem, ſi ad alterum facile poterimus diſputare, quoniam ineſt, vel non ineſt, & ad reliquum facile poterimus, hoc autem conuertitur ad vtrumque. oſtendentes enim quoniam ineſt alterum, quoniam non ineſt reliquum oſtendentes erimus. Si autem quoniam non ineſt, oſtenderimus, reliquum ineſſe oſtendentes erimus, Manifeſtum igitur, quoniam ad vtrunque vtilis hic locus eſt.

Cum poſuiſſet quoſdam locos ex illatione & conſecutione conſtructiuos, poſt hæc tradit locum ex pugna & contrarietate conſtructiuum & deſtructiuum. Eſt aūt locus ipſis imediatis contrariis congruens. nam quia hæc ſunt immediata contraria, quórum alterum neceſſe eſt ſuſceptiuo ineſſe, ſi fuerit problema aliquod taliū poſitum ineſſe alicui, ſi quidem accipientes ſuſceptiuū immediatorum contrariorum de quo prædicaretur alterum, oſtendemus ipſi alterum non ineſſe, profecto demonſtrabimus ꝙ alterum poſitum eidem ineſt, ꝙ ſi oſtenderimus alterum ineſſe eidem deſtruemus hoc alterum ineſſe eidem. Dignum igitur in his problematibus cenſet in quibus neceſſe eſt alterum ineſſe ſubiecto, & ambo ſimul impoſſibile eſt, ad quod aliquis abundat diſſerere. nam per alterum etiam alterum oſtendit. nam ſi alterum oſtenderet ineſſe propoſito, alterum ſublatū erit, ſi vero alterum non inerit, alterum conſtructū erit. Qn̄ igitur tale erit prædicatum de aliquo in problemate, quia oſtendimus contrarium eidem ineſſe ꝓpoſito, vel non ineſſe. cōſtruemus & deſtruemus propoſitum, ceu ſi de numero prædicetur par & impar ſi de aliquo numero aliquis efficeret rationem, & aliquis diceret ipſum eſſe parem, deinde oſtenderet quod non eſt impar, igitur par, ſiue rurſus oſtenſum fuerit quod eſt impar, erit oſtēſum quod non eſt par. Similiter etiam ſi corpus animalis propoſitum fuerit, & diceretur ſanari, ſi vero oſtēderetur ægrotare oſtēſum erit quod non ſanatur, ꝙ ſi non ægrotans, quia ſanatur atq; recte valet, poteſt ſic etiam probari. Eodem quoq; modo poſito hoc vt ſit aliqua magnitudo infinita, quia oīs magnitudo, vel finita, vel infinita eſt, oſtendentes quod oīs eſt finita deſtruemus aliquam eſſe infinitam, vt demonſtrauit Ariſto. in primo de cœlo, oſtendendo ꝙ omne ſimplex corpus & compoſitū finita ſunt. Hic quoq; locus congrueret contradictioni. Nam imediata eſt contradictio, & ipſa quę non habet, vt contraria immediata in ſuſceptiuis tm̄ neceſſitatem prædictam, ſed in oībus. Nam neceſſe eſt de omni, vel affirmationem, vel negationem eſſe. quare ſiquidem affirmatio non erit negatio, ſi autem non affirmatio erit negatio. Nam ſiue diuitiæ oſtenſę fuerint qđ ſint bonæ, ſublata erit negatio, ſiue quod non ſint bonū erit cōſtructa affirmatio, ſed hic locus in contrariis mediatis non amplius eſt vtilis ad ambas. ſ. ad deſtructionem & conſtructionem, ſed ad deſtructionem ſolā poſiti contrariorū, nam ſi oſtenderetur quod alterū ipſorum ineſt, & non poſitū ſuſceptiuo, tolleret alterum ineſſe eidem, qn̄quidem ſimul eſſe contraria nequeant, at tn̄ non ſequitur vt ſi alterum nō inſit, reliquum inſit eo quod poteſt aliquod mediatorū ipſi ineſſe. Nam corpus ſi album ex neceſſitate eſt non nigrum, ſi aūt non albū, non ob id ex neceſſitate nigrū. Itē ſi quis eſt fœlix is nō infœlix, non tn̄ ſi non fœlix eſt ex neceſſitate infœlix, qn̄quidem non immediate opponuntur fœlicitas & infœlicitas, quia contingit vt aliquis ſtudioſus ſit fœlix, & ſi quidem ſtudioſus non malus, ſi aūt non ſtudioſus nō ex neceſſitate malus. Non.n. immediata virtus & malitia ſunt, & ſapiens fuerit non inſanit, non tamen non ſapiens inſanit, quare non amplius ſi contraria ſunt pariter vtilia ad deſtructionem & conſtructionem, & eſt demonſtratio magis congruens immediatis, quæ per quintum dictum indemonſtrabilem locum qui eſt ex diuiſione & oppoſito, vbi vnum eorū in diuiſione concludit reliquum, ſed mediatis demonſtratio congruit per quartum qui eſt ex diuiſione, & altero eorum in diuiſione deſtruens alterum.

Amplius argumentari transferendo nomen in orationem, cum longe magis conſentaneum viſum fuerit tranſſumere, quam vt ponatur nomen vt boni aīum, non fortem (vt ponitur) ſed bene animum habentem, quemadmodū etiam fidentem, bona ſperantem. Similiter autem & eudæmona, cuius vtique dæmon fuerit ſtudioſus, quemadmodum Xenocrates inquit eudæmona eum eſſe qui animam habet ſtudioſam. Hanc enim vnicuique eſſe dæmonem.

Locum nobis ab etymologia aſsignat, nam ſi nomina transferamus ad orationes ſ̃m etymologiam, nam hoc ſignificat illud contextus, transferendo nomen ſ̃m orationem, tanq̄ ſint horum magis ſignificantia, & cum conueniens fuerit magis ſic intelligere nomina, quam vt iacēt, abundabimus argumentis ad propoſitum, vt ſi volumus oſtendere quod quamcunque virtutem habens eſt boni animi, ſed non ſolus fortis, tranſumemus nomen hoc boni animi in orationem hanc ſ̃m etymologiam. Eſt autem hæc (habens bene animā) ideſt qui bonam animam habet, ſed ſi boni animi eſt qui habet bonam animam, & bonam animam habet, & iuſtus, & prudens, & ſapiens, neque ſolus fortis boni animi erit, neque ſi fortitudo & ipſa bonitas animi. Quod vero boni animi eſt qui bene animam habet oſtendemus appoſitione ſimilium, etenim bene ſperans, qui bene ſperat; ideſt bona ſperat. Rurſus volentes oſtendere quod ſtudioſus fœlix eſt tranſumemus fœlicem in orationem ſecundum etymologiam. nam habens bonam fœlicitatem ſignificari videtur a fœlici. Porro ſi fœlix vniuſcuiuſque anima, vt Xenocrati videtur erit bene fœlix, & bene animam habens, ſed bene animam habet ſtudioſus,

dioſus,igiť ſtudioſus eſt fœlix. Rurſus oñdere volentes qď non eſt prælectio in ipſo irrationali ſumemus oſonem prælectionis,quæ eſt hæc electio ante alterũ,ſed aliud ante aliud eligi in his eſt in quibus etiam eſt conſulere, nam aliud ante aliud diſcernere cum oſone fit, ſed nullum irrationalium conſultat,nec vult,quare neq; prælegit.Rurſus volentes oñdere qď ſapiens non eſt cõtinens tranſumemus continentẽ in ſeipſum coercentem & cohibentem.nam hoc ſignificat nomen, & oñdentes quod ibi dominans coercensq; eſt & hic cohibitum & imperatum aliqď erit, ſed qui coerceť & ſub iperio eſt inuitus,& pugnans eſt imperanti, & vbi aliud eſt dominans coercensq; & aliud imperio ſubactum & cohibitũ aiæ non eſt hic conſenſus, ſed ſapiens habet partes aiæ inter ſe conſentientes demrabimus propoſitum. Eadẽ quoq; ratio etiam fit de intẽperato & incontinente,eodem quoq; pacto poteſt oſtendi amicum non eſſe beneuolum,ſi beneuolus quidem ſit qui recte intelligit,& vera vel bona intelligit,ſed non oino recte amicus intelligit.Ceterum locus veriſimile & probabile,& dialecticum habet,non tñ ſane dictum in oibus. Nam neq; bene marinus dicitur habens bonum mare, neq; bene manus habens qui tenet pulchras bonasue manus, ſed pugillatiuus, neq; magnanimus qui habet aiam magnam, ideo neq; fœlix ſtudioſus, vt iam etiam qui dæmonem bene & fœlicitatem habet in ſeipſo.

Quoniam autem rerũ aliæ quidem ſunt ex neceſſitate: aliæ autem,vt in pluribus:aliæ vero ad vtrũlibet,ſi quod ex neceſſitate eſt,vt in pluribus ponatur, aut quod, vt in pluribus,ex neceſſitate,aut ipſum,aut cõtrarium ei,quod eſt, vt in pluribus, ſemper dat locum argumentationis. Nam ſi quod ex neceſſitate eſt, vt in pluribus ponatur, manifeſtum quoniam nõ omni dicit ineſſe,cum inſit omni. Quare peccauit,ſiue quod vt in pluribus dicitur;ex neceſſitate dixit,omni dixit ineſſe, cum non inſit omni. Similiter autem & ſi contrarium ei,quod in pluribus eſt, ex neceſſitate dixit. Semper enim in paucioribus dicitur cõtrarium ei,quod eſt vt in pluribus,vt ſi,vt in pluribus praui hoies,boni in paucioribus,quare multo magis peccauit, ſi bonos ex neceſſitate dixit. Similiter autem & ſi quod ad vtrumlibet eſſe,ex neceſſitate dixit, vel vt in pluribus. Neq;.n. ex neceſſitate eſt quod ad vtrũlibet eſt, neq; vt in pluribus.Contingit aũt.& ſi non determina ns dixerit, verum vt in pluribus, an ex neceſſitate dixit, ſit autem res,vt in pluribus,diſputare vt neceſſitate is dixerit:vt ſi prauos exhæredandos dixit eſſe, non determinans, tanquam ex neceſſitate is dixerit, diſputare.

Hic locus occaſionẽ accipit ex dña rerum & in plus eſt ꝗ primus aſsignatus qui dignum eſſe volebat,vt reſpiceret ſi alio modo inſit tanꝗ accidens tradidit, nam in hoc loco trãſumptum quoddã eſt vt genus, velut ꝓprium vel vt diffinitio inexiſtens in ipſum ex neceſsitate inexiſtens,nam ſic illorum vnumquodq; accipiť,ſed accidens tranſumptum eſt in id qď vt in pluribus,& plerunq; & in id qď vtrolibet accidere poteſt,nam tale põt ineſſe,& non eſt alicui determinatũ accidens, Item ſi ẽt accidentia quædã ſunt inſeparabilia, erunt ẽt hæc his ꝗ ex neceſsitate inſunt, ideo neq; accidens opponiť huic ex neceſsitate.Neq;.n.vtitur accidente, neq; aliorum aliquo, ſed velut alia diuiſione vtitur eo ꝙ neceſſario ieſt & non,nam habemus quod rerum aliæ quidem ex neceſsitate ſunt,vt hæc homo eſt aial. Nam id quod omni & ſemper ineſt,hoc ex neceſsitate ineſt,ſimiliter neceſſariũ eſt Deũ incorruptibilem eſſe,aliæ aũt ſunt contingentes. Et harũ contingentiũ aliæ vt plerũq; vt hoiem quinq; digitis conſtare & ſenem caneſcere, aliæ vero raro vt oppoſita his.ſ.hoiem quatuor digitis vel ſex naſci. Nam in his ſunt hæc,vel ſeneſcentem hoiem nõn caneſcere,aliæ æqualiter, vt hoiem ciuilia Rempublicamq; adminiſtrare,vel non,peregrinare etiam,vel non,lauari quoq; vel nõ.cum igiť talis ſit dña in his quæ ſunt ſi alio mõ inexiſtens alicui quis ſ̃m alium ineſſe diceret uarians modos inexiſtentiæ ipſorum occaſionem dat argumentationis logices. Nam ſi quis diceret contingere Deum eſſe incorruptibilem,vel hoiem aial, vel rationalem,hic diceret id quod eſt impoſsibile, contingere vt ſit,nam impoſsibile eſt ut Deus non ſit incorruptibilis, uel homo non ſit aial, ſed qui.d.ipſum contingere aial eſſe, is diceret contingere ẽt ut non ſit aial, nam talẽ eſt contingens. Item ꝙ ſemper ineſt non ſemper ineſſe diceret, nã qď ex neceſsitate ineſt ſemper & omni ineſt, ſed & ſi determinans ut in pluribus diceret eſſe illud qď eſt ex neceſsitate,idem error ſit,quia qď plerũq; ſit,contingit ẽt non eſſe. Nam ob id qď eſt ut in pluribus non eſt neceſſarium,ut ſi quis diceret demrationem ut plerunq; ueram eſt.Item ſi quis hoc ut in plurimis mutans ex neceſsitate eſſe diceret conſimilis ratio ſit.Nã ſi quis diceret ex neceſsitate hoiem quinq; digitos habere diceret contingens neceſſarium eſſe, nam contingit ẽt nõ eſſe quiq; digitorũ, ſed qui.d.ex neceſsitate hoiem eſſe quinq; digitorum nõ inquit contingere non eſſe quinq; digitorum.Sed ſi contrarium huic ut in pluribus qď eſt in minus. Nam ut in pluribus opponiť pauciori,ſic etiã hoc ut plerunq; ei qď ut minus & raro. Porro ſi quis id qď raro uel ex neceſsitate eſſe diceret, uel ut ĩ pluribus, reprehendereť, uel quia qď ut in pluribus cum non ſit impoſsibile eſſe.d.non eſſe,uel quia illud raro ponit eſſe ut in pluribus,ceu ſi quis diceret ex neceſsitate ſub cane pluere,uel ut in pluribus hoies habere quinq; digitos. Similiter & ſi diceret aliquis a fortuna eorum quæ fiũt, uel ut ex neceſsitate,uel plura ut plerunq; fieri, nam qñ ex neceſsitate ineſt dicendo ineſſe ut plerunq; certe id quod oibus ineſt non oibus inquit ineſſe, nam ut contingenter hoiem quinq; digitos habere non oẽm inquit eſſe.Sic etiam qui.d.contingenter ipſum eſſe uel rationalem,uel reſpiratiuum eſſe, non oẽm ſemper diceret talẽ eſſe,nam neceſſarium eſt uſe ſed contingens nõ tale eſt, ſimiliter & uiciſim. Rurſus ſi hæc ut in pluribus ex neceſsitate aliquis diceret,adhuc aũt error euidentior eſſe hoc qui.d.id quod raro eſt ex neceſsitate eſſe.Contingit igitur hoc fieri qñ aliquis uariat modos inexiſtentiæ, & addit qñ quidem & manifeſtiſsimus elenchus fieret. Item contingit etiam illo non addente ꝗdam determinationem,ſed ſimplr abſq; eo quo rem dicat ineſſe addẽdo modum inexiſtẽtiæ reprehendi diſputantem in quo poſsibile eſt,transferẽdo id quod indefinite dictum eſt ad id quod ſic dictum eſt. Itaq; in modo contingentis non eſt ueriſimilis modus, & perſpicuo ſophiſticus. nã qui.d.aſſerentem hoiem eſſe aial dixiſſe ꝙ contingit ipſum aial eſſe plane uidetur calumniari ipſum. Item fieret dialecticus in illis ſolis ſi quis ea quæ contingenter inſunt.d.ſimplr ineſſe, ceu ſi quis diceret ſimplr ſeneſcente m caneſcere,vel omnem hoiem eſſe quinq; digitorum,nam qui neceſſarium ſimplr ineſſe videtur,& id quod ſimplr dicitur ineſſe,vt neceſſario ineſſe dici,nam ꝓprie ſapiens,& ſimplr ſapiens eſt, qui vero non ſic eſt ille qui eſt cum determinatione.Nam faber ſapiens qñquidem in omnibus hoc proprie ſimplr eſt & ſine determinatione dicitur,& proprie inexiſtens eſt,ꝙ neceſſario ineſt.Porro qui contingenter inexiſtens ſimplr & ſine determinatione dicit ineſſe, merito corrigeretur;

 ſimi-

ſimiliter etiam qui, dicit neceſſario ineſſe id quod non ſic ineſt. Hoc autem & ipſe indicat ſuis dictis, nam in dicentibus contingens velut inexiſtens ſimplr, & ſine determinatione ineſſe vtitur loco, nam prauos exhæredandos eſſe qui dicit ſimplr, videretur dicere ex neceſſitate, & vr̃iter tales ipſos eſſe, non tñ ſic ſe habet, nam contingit aliquem & non talem eſſe factum exhæredẽ. Porro ferunt Themiſtoclem exhæredem factum fuiſſe, qui tñ prauus non erat. Sed aliquis quæreret q̃uo ſi cõtingens ineſſe ac non ineſſe eſt accidens, & quod neceſſario ineſt, vel genus, vel proprium, vel diffinitio, vel aliquid horum ſub ipſis eſt, q̃uo adhuc redigeret ad loca quæ ſunt contra problemata ab accidente oſtendens quod id quod ex neceſsitate eſt aſsignatum ineſſe non ex neceſsitate ineſſe. Nam demr̃aret iſte, vel quod non vt genus ineſt, vel quod non vt proprium, vel quod non vt diffinitio, ſed ea quæ ſunt generis deſtructiua in locis contra genus. Similiter ẽt in proprio & in diffinitione, vt etiam accidentis problemata, vel quia non vt genus, vel proprium, vel diffiõnem deſtruit, ſed vr̃iter quod non neceſſarium ſub nullo illorum redigeretur. etenim accidens quoddam eſt neceſſarium. Item non per methodum q̃dam tollit deſtruitq; neceſſarium, ſed prompta euidentia vtens, ſed qui deſtruit hoc probat, & conſtruit accidens, vt ſit ob id redactus locus cõſtructiuus accidentis ad loca contra accidens, ob id etiam in primo loco dixit non conuertitur. Non.n.dixit, ſi vt accidens inexiſtens alio quodam modo aſsignauit. nam fiebat illo conuerſo, vel locus a genere, vel a proprio, vel a diffinitione. nam accidens fiebat ſ̃m aliquid horum aſſignatum: ſed in hoc conuertitur, quia neceſſario in ipſo vtitur, quod poteſt etiam in ipſo accidente eſſe, ſed neq; genere, vel proprio, vel diffinitione.

Amplius et ſi idem ſibi accidens poſuerit, vt alterum, eo quod alterum ſit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam. Hæc enim omnia euſdem (ideſt voluptatis) nomina ſunt. Si ergo aliquis gaudere ei, quod eſt lætari, ponat accidere, idem vtique ſibi ipſi dicet accidere.

Locus iſte eſt a multiuocis, eſt aut qđ dicif per ipſum quia nihil idem ſibi poteſt accidere, nam accidens eſt in ſubiecto, & aliud ab eo cui accidit, & quod poteſt in eſſe & non ineſſe. Item neq; aliquid idem ſibi ſubiicif, & aliud quid eſt ab ipſo. Item nec aliquid eidem poteſt ineſſe & non ineſſe. Porro ſi quis errans in multiuocis velut ſ̃m dr̃iam noĩum habentium & rerum dr̃iam diceret alterũ alteri accidere, ceu gladius enſi, vel homini vir, vel pallio indumentũ, vel ipſi lætari gaudere, vel ipſi gaudere exhilarare, is reprehenderef cum idem aliqd ſibi accidere dicat. Nam hæc ſubiecto & ſigñato eadem ſunt voluptas, gaudium, exhilaratio, delectatio. Equidẽ Prodicus nitebaf vnicuiq; noĩum talium proprium aliquod ſignificatum aſſcribere, vt etiam Stoici, nam diſcentes gaudium eſſe conſentaneam elationem, & voluptatem irrationalem & delectationem per aures voluptatem, exhilarationem aũt eam quæ per verba fit. Eſt aũt hoc horum qui leges ſanciunt. igitur dicere voluptatem eſſe gaudium non eſt error, ceu neq; vnitatem eſſe indiuiſibilem eſt error. Nam neq; eſt dicere gaudium eſſe gaudium, vel vnitatem eſſe vnitatem, ſed dicere alterum alteri accidere abſurdum & falſum eſt.

Quoniam autem contraria connectuntur quidem ſibi inuicem ſex modis: contrarietatem aũt faciunt quadrupliciter complexa, oportet accipere contraria quocũque modo vtile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Quod autem ſex modis complectantur, manifeſtũ eſt. Nam aut vtrũq; contrariorum vtriq; contrariorum connectitur. (Hoc aũt dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel econuerſo, vt amicis male, & inimicis bene) aut quãdo vtraque de vno (Dupliciter aũt & hoc, vt amicis benefacere, & amicis male: vel inimicis benefacere: & inimicis male,) aut vnum de vtriſq; (& hoc quoq; dupliciter: vt amicis bene: & inimicis bene: vel amicis male: et inimicis male) primæ autem duæ dictæ cõplexiones non faciunt contrarietatem. id.n. quod eſt amicis benefacere ei quod eſt inimicis malefacere: non eſt contrarium. Vtraq;.n. eligenda ſunt: & eiuſdem moris. neq; id quod eſt amicis male: ei quod eſt inimicis bene. Nã hæc vtraq; fugienda, & eiuſdem moris ſunt. Non videtur autem fugiendum fugiendo contrarium eſſe: niſi alterum quidem ſecundum superabundandiam: alterum autem ſecundum defectum dictũ ſit. Nam ſuperabundantia fugiendorum videtur eſſe: ſimiliter autem & defectus. cætere vero quatuor omnes faciunt contrarietatem. Nã id quod eſt amicis benefacere: ei quod eſt amicis male: contrariũ eſt. Similiter autem & in aliis. In vnaquaque.n. coniugatione vnum eligendum. alterum fugiendum, et alterum quidem boni: alterum aũt mali moris eſt. Manifeſtũ eſt igitur ex his: quę dicta ſunt: quoniam eidem plura contraria accidunt fieri. Nam ei: quod eſt amicis benefacere id, quod eſt inimicis benefacere, & id: quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter autem & aliorum ſingulis quibuſcunque eodem modo cõſideratis, duo contraria apparebunt.

Hic locus eſt a complicatione contrariorũ & ſumma dicti eſt, quia duæ coniugationes contrariorũ cõplexæ inuicem ſex coniugationes complexorũ efficiunt, quarum aliæ duæ ſunt coniugationes non habent contrarietatem inter ſe, ſed aliæ quatuor habent, dignũ itaque putet ſumere exordiũ a coniugationibus habentibus cõtrarietatẽ, qñ aliquid tale poſitũ fuerit, pinde ac ſi uterq; terminorum eorum qui ponunf in poſito problemate contrarius ſit alicui, unde reſpicientibus ad contrarias complicationes in problemate tentandum eſt quę illarum ſit uera, nam illa ſi fuerit oſtenſa uera, deſtructum erit problema, quia impoſsibile eſt ut cõtraria ſimul uera ſint, & talis eſt loci aſſumptio. Verum pluriũ ꝙ dicif fieret, ſi exponentes contrarietates & coniugationes factas ſ̃m complicationes ipſarũ, oñderemus ſex oẽs fiũt, & q̃uo quatuor ſunt earum ſex quæ habent oontrarietatem, & quæ eodẽ. Sint porro duæ coniugationes cõtrariorum, una quidem iuſtum & iniuſtum, altera aũt bonum & malum, & hæc connectanf inuicem quibuſcũq; modis connecti poſſunt, mõ ſeruef & unaquæq; coniugatio habeat unum terminũ alterius cõtrarietatis, itaq; erunt ſic cõpoſitis coniugationes cõpoſitorum non plures q̃ ſex. Vel.n. utrũq; eorũ ex altera cõtrarietate utriq; eorum ex altera cõplicabif, & eorum hoc mõ ipſis complicitis duæ cõiugationes cõplexorum, uel.n. iuſto bonum, & iniuſto malum connectef, & erit una hæc cõiugatio quæ eſt iuſtum bonum, & iniuſtũ malum, & ſubiectum in utraq; cõplicatione in una.ſ. eſt iuſtũ, in alia uero eſt iniuſtum, & ꝑdicatum in una eſt bonum, in altera aũt malum. Aliqñ quoq; econtra iuſto malũ, & iniuſto bonũ ineſt perinde ac ſi cõiugatio ſit iuſtum malum, iniuſtum bonum. Aliqñ aũt eidem alteri ſubiectorum utrũq; ꝑdicatum diuiſim complicabif, ut iuſto tũc bonum. & tunc malum, & erunt rurſus, aliæ dictæ cõiugationes, vna quidẽ iuſtum bonũ, iuſtum malum, altera aũt iniuſtum malum, iniuſtum bonũ. reliquæ duæ erũt qñ econtra ambo ſubiecta ſeorſum, aliqñ alteri prædicatorum complicabimus, aliqñ aũt alteri, vt iuſto & iniuſto,

iuſto, aliquando bonum, aliquãdo malum, & rurſus iniuſto aliquando malum, aliquando autem bonum. nam erit altera iuſtum bonum, iniuſtum bonum, & altera iuſtum malum, iniuſtum malum. Hæ igitur ſunt totidem ex duabus contrarietatibus complicitis prædicto modo coniugationes & complicationes.

Prima coniugatio habens vtrunque de vtroque.
Iuſtum bonum. Iniuſtum malum.

Secunda ſimiliter econtra habens vtrunq; de vtroq;.
Iuſtum malum. Iniuſtum bonum.

Tertia habens prædicata ambo de altero ſubiecto- rũ in parte.
Iuſtum bonum. Iuſtum malũ.

Quarta & ipſa ſimiliter habens prædicata ambo in parte de altero ſubiectorum.
Iniuſtum bonum. Iniuſtum malum.

Quinta habens idẽ prædicatũ de vtroq; ſubiecto diuiſim vt.
Iuſtum bonum. Et iniuſtũ bonũ.

Sexta & hæc ſilr. habens prædicatum de vtroq; ſubiecto.
Iuſtum malum. Iniuſtum malũ.

Præter has non poteſt alia quædam inueniri complicatio, modo ſeruetur hoc vt complicatio habeat duos terminos ex vtraq; cõtrarietate, quæ eſt vna ex ipſis ſex coniugationibus; duæ quidem primæ dictæ in quibus vtrũque contrariorũ complicatur nullã contrarietatem faciunt. Neq;.n. iuſtum bonum eſt contraria complicatio huic iniuſtũ malum eſt, nam ambæ ſunt veræ & ambæ eiuſdẽ habitus, nam eiuſdem eſt opinari iuſtum bonum, & iniuſtum malum, nam ambæ ſunt ciuiles. Neq; rurſus ea quæ dicit iuſtum malum contraria eſt dicenti iniuſtum bonum, nam rurſus & hæc ſimiliter falſa & fugienda ſunt & eiuſdem habitus, nam eiuſdem eſt opinari iuſtum malum & iniuſtũ bonum, igitur inter ſe non pugnant ſed ſeſe conſequuntur, ſed contraria ſunt mutuo deſtructiua. Verum dicendo ambo fugienda eſſe ſecundo dicta & eſſe eiuſdem habitus moriſq;, & addendo quod fugiendum fugiẽdo non eſt contrarium, quia ponebatur in moralibus ſm vnamquãq; moralem virtutem eſſe aliqua malitia, alia quidem in excellẽtia, alia vero in defectu, & inter ſe. Adiecit hoc, niſi alterũ quidem ſm superabundantiam, alterum aũt ſm defectũ. Quo igitur ibi contraria talia inter ſe & virtuti eſſe dicimur, & qđ non ſimiliter neq; ſm idem virtuti & inter ſe in illis dictum eſt, nunc autem [illegible] quia prędicta ambo cũ ſint fugienda non per ſuperabundantiam vel defectum ſunt fugienda ſed ſimpliciter, quia non ſunt contraria inter ſe, verum demonſtrauit ſm coniugationem non habentem contrarietatem, non dicẽdo de prima, quia in prima per ſe ſufficiens erat, vt ipſæ ſimul veræ eſſent. Nam contraria nunq̃ ſimul eſſe ac ſimul vera poſſunt, licet ſimul falſa eſſe nihil vetet, nam contraria non diuidunt verum & falſum vt contradictio, quia igitur ſecunda coniugatio habens ambas complicationes fugiendas etiam habet ambas complicationes falſas: qđ non eſt impoſſibile circa contraria, ob id ad oſtendendum ipſas non eſſe contrarias vſus eſt oſtenſione hac quod fugiendum fugiendo non eſt contrarium, ſed vel in ſolis in quibus circa idem aliquid alterum ſuperabundat, & alterum deficit. Item euidens & vniuerſaliter verum eſt qđ bonum bono non eſt contrarium, ſed minime vniuerſaliter verum fugiendum fugiendo non eſſe contrarium verum. Cæteras vero relictas quattuor cõplicationes inquit fieri, quandoquidem ea quæ dicit iuſta bona, contraria ſit dicenti iuſta mala, ex quibus erat complicationibus tertia coniugatio. Vnde qđ hæc complicationes in his coniugationibus ſint contrariæ vtitur demonſtratiuo a contrario habitu & more, nam cõtrarij more qñ iuſtum bonum dicens, et is qui dicit iuſtum malum quo metro cõtrariorum utens merito inueniet contraria eſſe plura q̃ unum. Item iudicare contraria cõtrarietate ſm mores probabile eſt & dialecticum, licet non uerum. Nam a contrario more eſt dicere iuſtum bonum & mœchari bonum, ſed non ſunt contraria inter ſe iuſtum bonum & mœchari bonum, eſſet aũt contraria ſi eſſet ipſa mœchandi actio contraria iuſto, nam de his ſic ſe habentibus eſt ſermo. Item quarta coniugatio uidetur ex contrariis componi quæ dicit iniuſtum bonum contraria eſt dicenti iniuſtum malum, nam & ipſæ ſunt contrariæ a contrariis habitibus. Item quinta talis quæ dicit iuſtum bonum, & quæ dicit iniuſtũ bonum. Nam hæ contrariæ & a contrariis habitibus. ſimiliter etiam ſexta habet dicens iuſtum malum, & dicens iniuſtum malum. Etenim hæ ſunt prædictis contrariæ, unde cum oſtendet has & dicet. In unaquaq;.n. coniugatione non eligendum, alterum aũt fugiendum, & alterũ quidem boni moris, & alterum mali moris ſubdidit. Patet igitur ex dictis quod eidem plura contraria fieri accidit accipiendo hoc ut ſequens poſita, nam quam complicationem laudabilem uel ueram acceperimus hac ratione omnes uituperabiles, aut falſæ contrariæ erunt in omnibus coniugationibus, & non plures inueniuntur exiſtentes quam duæ, & ſimiliter quam vel vituperabilem, vel falſam hac ratione omnes quæ in oĩbus coniugationibus laudabiles vel veræ contrariæ, quæ nec ipſe plures ſunt quam duæ. Eſt autem laudabile .i. verum in prima coniugatione hoc iuſtum bonum opinari, vituperabile aũt iuſtum malum, quare hoc erit contrarium illi. Item in ſecunda complicatione quæ habet ſubiectũ iniuſtum in ambabus complicationibus, vituperabilis rurſus eſt complicatio quæ dicit iniuſtum bonum. Erit igitur & hæc contraria huic dicẽti iuſtum bonum, ſed in reliquis duabus cõiugationibus vituperabiles complicationes eadem ſunt cum iam prædictis, nam in altera ipſarum quinta vituperabilis eſt hæc quæ .d. iuſtum bonum, quæ erat etiam in quarta vituperabili complicatione, ſed in ſexta quæ .d. iuſtum malum eſt vituperabilis, ea quæ eſt etiã in tertia coniugatione vituperabili. Duæ igitur ſunt contrarię huic dicenti iuſtum bonũ, ſ. ea quæ .d. iuſtum malum, & ea quæ .d. iniuſtum bonum. Item in vituperabili eorũ quæ tertia coniugatione duæ erunt contrariæ complicationes, quæ in ipſa eadem eſt hæc dicens iniuſtum bonum, & hæc in quarta dicens iniuſtum malum. Nam in quinta ſexta coniugatione complicationes ſunt laudabiles. Rurſus eadem ſunt cum prędictis duabus, ſimiliter etiam laudabilium deinceps in tribus cõiugationibus, & vituperabilium complicationum vnicuiq; oſtendentur duæ eſſe complicationes cõtrariæ. Cum igitur vnaquęq; complicatio exiſtentium ex contrariis exiſtens & continens cõtrarietatum duarum complicationum contrariarum, nam primæ duæ coniugationes ex contrariis quidem fuerunt & ipſæ, nõ tamen contrarietatem continebant.

Accipiendum igitur eſt, contrariorum quodcunque erit ad poſitionem vtile.

Inquit accipiendũ eſſe vtrum contrariorum ſi fuerit ad poſitionem vtile qđ quidẽ breuiter dixit, et ob id obſcure dictum eſt, ſed tale eſt, equidẽ eſt locus in contrariis ad deſtructionem vtilis, ſed non amplius vtiter

ad conſtructionem, nam in contrariis imediatis, & ad conſtructionem qñ in ſuſceptiuis ipſis ratio fit vt iam prædictum eſt. Quia aũt ſunt quædam & mediata contraria in quibus nõ amplius deſtructio alterius cõſtruit alterum, ſed ſolum alterius poſitio, alterum deſtruit. Nã ſi album nõ nigrum, non tñ ſi non album, iam & nigrũ, nam poteſt eſſe etiam aliquod inter medium, ob id (vt dicebam) prædictus locus eſt vtilis ſolũ ad deſtructionem, nam impoſsibile eſt vt cõtraria ſint ſimul. Qñ igiẽ problema aliquod fuerit ex contrariis compoſitum cui plura ſunt contraria probantes & cõſtruentes, idem oportet quæ ſunt eidem contraria accipere, & horum qđ magis fuerit ob euidentiam apponendum vtile, qđ pertractantes & oſtendentes quod verum eſt poſſumus deſtruere poſitum cõtrarium eidem tanq̃ non ſit verum, vt ſi diceret aliquis iuſtitiam eſſe malum, quia huic contraria duo ſunt. ſ. iuſtitiam bonũ eſſe, & iniuſtitiam malum ſi euidentius contrarium fuerit iniuſtitiam malum eſſe cum ſit morbus & malitia animę & corruptiua, hoc quidem cõicationis in ciuitate, hoc aũt oĩs congregrationis, certe contraria eſt & prętet naturam hominibus. Nam hoĩes natura inuicem conueniunt, porro ſi hoc ꝑ hæc euidentiũs eſt hoc iuſtitiam, eſſe bonum, hoc demõſtrantes & ponentes cum ſit contrarium huic iuſtitiam malum eſſe oportet deſtruere ipſum. Sed in ipſis immediatis contrariis ẽt probabimus propoſitum, quia oſtendentes contrarium non ineſſe eidem ſuſceptiuo eius, qđ quidem poterimus oſtendere ſ̃m vtrũq; contrariorum ſignificatum promptius. Hoc aũt fieret ſi ambę contrarietates, ex quibus complicatio contrariorum eſſet immediata. Nam ſic & alia immediata erunt oſtenſã, nam qui oſtendit quod non eſt ſanitas malum iam demõſtrauit qđ ſanitas eſt bonum, ſi fuerint imediata contraria bonum & malum, ſimiliter etiam in ſanitate & morbo, nam dixit qđ locus eſt vtilis ad conſtructionem conſtruenti et deſtruenti. Verum oportet magis in prædicatis terminis quærere vtrum magis & euidentius ineſt iuſtitiæ bonum vel iniuſtitiæ malum. Eadem ratio & ſi quædã alia contraria acceperimus vt voluptatem & triſtitiam, & bonum & malum, & hæc complicamus, ſimiliter & in his quibus ipſe vtebatur, accipiamus amicos & inimicos, & benefacere & malefacere. Hic igiẽ eſt locus, ſed aliquis quærere poſſet qſtio rurſus hic plura vni contraria eſſe accepit acquieſcens huic ſententiæ, ꝙ vnum eſt vni alij contrarium. Niſi qñ ipſum ſimplex fuerit neceſſe eſt huic vnum eſſe cõtrarium, ſed qñ non ſimplex nihil prohibet huic etiam plura eſſe contraria, non ſ̃m idem ſed alio atq; ſ̃m aliud acceptis contrariis. At cum fuerit contrarium vni ſ̃m idem non poſſunt plura eſſe vni contraria, nam proprie plura eſſent eidem cõtraria. Equidem ſi aliquid vnũ ens numero plures habens virtutes & potentias & vnicuiq; in ipſo potentiæ haberet aliquid contrarium, non quia eſt vnum numero acceptum ob id vni ſunt plura contraria, nam neq; prohibet vnum aliquid numero exiſtens frigidum & album eſſe, vt in niue & habere contraria calidum & nigrum, ſed non ob id vni plura contraria fiunt, quia non ſ̃m idem ambo, ſ. calidum & nigrum ſunt contraria niui, & in cõtrariorum complicatione idem accidit. Non. n. ſ̃m idẽ huic voluptatem eſſe bonum contrarium eſt; hoc voluptas eſt malum, & triſtitia eſt bonum, ſed prima quod contrarium de ipſo prædicatum fecit, & ſecũda quia contrarij idem. Nam duo compoſita & vtriq; ipſorum proprium aliquid eſt contrarium, igitur neq; hic eidem aliquod pugnans dicit, quemadmodum neque in libris de moribus demonſtrauimus & commentariis in illos.

Amplius ſi eſt aliquid contrarium accidenti, conſiderandum eſt, ſi ineſt ei, cui dictum eſt accidens ineſſe: ſi enim hoc ineſt, illud non inerit. Impoſſibile enim eſt ſimul contraria eidem ineſſe.

Inquit ſi quis alicui accidere aliquid diceret, oportet conſpicere ſi accidenti eſt contrarium. Hic autem locus idem eſt in quibuſdam cũ eo qui dictus eſt prius, & ſolum verbis differens ab illo, tanq̃ veriſimile ſit ꝙ Ariſt. diuerſis verbis eundem locum deſignet, idcirco in quibuſdam ante hunc prædictum eſt. Sed locus eſt ẽt ipſe à contrariis deſtructiuus. Nam quia impoſsibile eſt ſimul quędam contraria eſſe & accidere inquit, ſiquis aliquid alicui diceret accidere, reſpiciendũ eſſe ſi ipſi dicto accidere ſit aliquid contrariũ, & ſi ineſt huic cui ineſt aliquid contrarium eidem, nam ſi oſtenderetur, hoc ineſſe huic deſtructum erit poſitum ipſi accidere. Nam ſi quis diceret iniuſtitiam vtilẽ eſſe habenti, quia vtili nociuum eſt contrarium, & iniuſtitia eſt morbus aĩæ ſi acceperimus ꝙ oĩs morbus eſt nociuus habenti ipſum, habebimus quod etiam iniuſtitia, ſi aũt nociua, non vtilis ergo erit. Nam contraria ſimul eidẽ ineſſe non poſſunt. Similiter ſi quod dicitur ſanari oſtenderimus ęgrotare, deſtruemus ipſum ſanari. Item ſi voluptate bonum eſſe poſitum fuerit, oſtenſum ꝙ ſit malum, deſtructum erit ipſam eſſe bonũ. Nã ſimul erunt circa eadẽ contraria. Verum differt hic locus ab eo qui pauloante dictus eſt, quod quibuſcunq; neceſſe eſt alterum ineſſe qñquidem ille erat dictus de imediatis contrariis, ideo & conſtructiuus non ſolum deſtructiuus. At iſte eſt in contrariis mediatis, ideo eſt ſolum deſtructiuus.

Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo, quod cum inſit, neceſſe eſt contraria eſſe, vt ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe. Nam & moueri & quieſcere eaſdem accidet, & etiã ſenſibiles & inſenſibiles. Videntur. n. ideæ quieſcere, et immobiles, & intelligibiles eſſe iis, qui ponunt ideas eſſe. At tamen cum ſint in nobis, impoſſibile eſt immobiles eſſe, ſiquidem motus nobis neceſſarium eſt, & quæ in nobis ſunt omnia, ſimul moueri. Manifeſtum, quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt. Nam per ſenſum, qui circa viſum eſt, eam quæ in vnoquoque eſt formam, cognoſcimus.

Addit prædicto loco etiam hunc, qui ẽt eſt in contrariis et deſtructiuus. Eſt aũt locus quia ſi quis cenſeret quærendum eſſe ſi aliquis tale aliquid ꝓdicatum fecerit de aliquo velut inexiſtens eidem qđ ſequebatur hoc. ſ. vt ſimul cõtraria inſint rei ſubiectæ. Nã ſi erit tale poſitum alicui ineſſe, deſtrueret & oſtenderet impoſsibile ſimul contraria alicui ineſſe. Ipſe igitur vſus eſt exẽplo idearũ. Nam ſi quis diceret ideas in nobis eſſe tanq̃ ſint ſpecies noſtræ, hoc ſequeẽ ſimul hoc. ſ. dicere ideas imobiles eſſe, ſimulq; motas et ſimul intellectiles et ſenſiles; nã quatenus dicunt ideas intellectuales & imobiles hęc eis inſunt, ſed quatenus in nobis ipſas eſſe dicunt nobis motis vnà mouenẽ, & adhuc ſenſiles erunt. Nam vniuſcuiuſq; formã viſu cognoſcimus q̃ ſi idea eſt. ſenſilis erit Poteſt ẽt à nobis colorari is locus tollentibus hoc, ego non aſſero eſſe propõnem, nã ſi propoſitio ſimul erit vera & falſa, vt oſtenſum eſt, ſed hoc impoſsibile eſt, nam contraria hæc, igitur non propoſitio eſt hoc, ego nõ fateor, nã ſi eſſet conceſſum hoc, ſ. eſſe propõnem, deſtrueretur hoc, ſ. oẽm propoſitionem eſſe veram vel falſam, nam ſi hoc eſſet etiam eadem vera vel falſa, ſed utrũuis ſupponereẽ eſſe ſequiẽ etiam contrarium ipſi, nam ſuppoſito hoc uero ego mentior ſequi uideẽ igiẽ ipſum mẽtiri, nam ſic uerificareẽ dicendo ſe mentiri, rurſus eſſet falſum hoc uerificare, ob id. n. adipſum idem rurſus mẽtiretur dicendo ſe mentiri, quia uerum dicit. Sed non

omnis

omnis phanta ſi a vera propoſitio eſſet, nam ſimul vera
& falſa, vera quidem quia ipſa eſt ẽt phantaſia, falſa aũt
quia non inquit oẽm veram eſſe, hoc aũt ipoſſibile eſt.
Item ex eo quo aliquis.d.oĩa miſceri cum oĩbus, ſequiẽ
vt contraria ſimul ſint. Item ſequiẽ ex dicente ens verũ
eſſe & infinitum, vt vnũ ens ſit & plura, nam infinitũ eſt
quantitatis, & quantitas eſt accidens, igitur erit ſubſtan
tia & quantitas. Item ſequitur ex ponente oĩa moueri vt
idem ſimul moueatur & quieſcat. nam idipſum oĩa mo
ueri quatenus verum & firmum manet, immobile erit,
ſed quatenus eſt de numero oĩum etiã ipſum mouebiẽ.
Cæterum cum dixit. (Nam per ſenſum qui circa viſum
eſt, eam quę in vnoquoq; eſt formam cognoſcimus) de-
monſtrauit q̃ uo in nobis dixit eſſe ideas. Nam dixit eſſe
in nobis, vt vnam quãq; ſpeciem & formam. Et per hũc
locum deſtruerẽtur talia. Scit Dion quod mortuus eſt,
nam ſimul ex hoc ſequuntur mori & viuere. Similiter
ex hoc ſequitur & hoc non eſt eadem dies.

*Rurſum ſi poſitum eſt accidens cui aliquod contrariũ
eſt, conſiderãdum ſi & contrarij ſuſceptiuum eſt, quod &
accidentis eſt. Nam idem eſt contrariorum ſuſceptiuum.
Vt ſi odium ſequi iram quis dixerit, erit odium in furoris
ſpecie. Illic enim ira eſt. inſpiciendum igitur ſi & contra-
rium in furoris ſpecie amor eſt. Nam ſi non, ſed in concu-
piſcibili eſt amor, odium iram non ſequetur. Similiter aũt
& ſi concupiſcibile ignorare dixerit. Erit enim ſcientiæ ſu
ſceptiuum, ſiquidem & ignorantiæ, quod quidem non vi-
detur concupiſcibile ſuſceptiuum eſſe ſcientiæ. Deſtruenti
ergo quemadmodum dictum eſt, vtendum eſt, cõſtruenti
vero, quoniã ineſt quidẽ accidens, non vtilis locus eſt quo-
niam aũt contingit ineſſe, vtilis eſt, oſtendentes.n. quoniã
non ſuſceptiuum eſt contrarij: oſtẽdentes erimus, quoniã
neq; ineſt accidẽs, neq; cõtingit ineſſe. Si aũt oſtẽderimus,
quoniam ineſt contrariũ, aut quoniam ſuſceptiuum eſt con
trarij: nõdum oſtẽdentes erimus, quoniã accidens ineſt, ſed
quoniam contingit ineſſe intantum ſolum oſtenſum erit.*

Locus iſte talis eſt, quia videtur idem eſſe cõtrariorũ
receptiuum, ſiquis aliquid alicui accidere inquit ſtatuit
dignum, conſiderandum eſſe in ipſo qđ diciẽ accidere,
num ſit quippiam contrarium, & ſi fuerit, vidẽdum eſt
ſi ſubiectum eſt etiam receptiuum huius, nam ſi fuerit
receptiuum cõſtruereẽ quidẽ & huius eſſe receptiuum,
non tñ iam hoc & oĩno idem in ſeipſo eſſet, vt ẽt ipſe di
cet. Quod ſi non fuerit huius receptiuum neq; ipſius ac
cidere poſiti erit receptiuum, ſi aũt non receptiuum ne
que idẽ haberet. Vnde oportet ẽt in illis loco vti in qui-
bus alterum cõtrariorum non eſt cõnaturale ſubiecto,
vt in niue album, ceu ſi quis dixerit odium ſequi iram,
in quo patet ꝙ ira in hoc & odiũ erit ſ̃m ipſum. Eſt aũt
ira in præcordiis atq; in iraſcibili, in hoc igiẽ & odium
ponebaẽ, quia igiẽ amicitia eſt contraria odio, erit etiam
iraſcibilis capax amicitiæ. Si ergo non hoc, nam in con-
cupiſcibili amare & amicitia ſunt, ſed odium nõ erit in
concupiſcibili, ſi aũt hoc, deſtrueretẽ hoc odium ſequi
iram, ſi quidẽ ira in irraſcibili ſit, ſed odium oſtenderetẽ
eſſe in concupiſcibili. Rurſus ſi ignorantiã aliquis dice-
ret eſſe in concupiſcibili, ſequereẽ hoc & cognitionis cõ
cupiſcibilem eſſe capacem, ſi hoc admittiẽ, itaq; ẽt ſciæ.
Qđ ſi hæc non eſt ſcientiæ capax, ſed intellectus neque
profecto erit ignorantiæ ſuſceptrix concupiſcibilis. Vn-
de hoc loco vtentibus eſt oſtendere qđ nulla virtutum
moralium eſt ſcientia, nam capax ſcientiæ & ignorãtiæ
eſt intellectus, quare ſi rationale eſt capax ignorantię &
ſcientiæ idem, tamen paſsiuum in quo morales virtu-
tes non eſt capax horum. Item, oſtenderetur per hunc
locum ẽt qđ Deus non eſt vitæ recipiens, quia nec mor
tis, nam ipſe eſt vita & non vitæ capax, vel pẽt hoc non
receptiuus, quia viuere ſibi eſt ingenitũ & cõnaturale,
vt niui album. Igitur locus vtilis eſt ſimpl̃r ad deſtru-
ctionem. Sed conſtruere per ipſum qđ aliqui inſit, non
poteſt, tñ receptiuum idem eſſe dicti eſſe ipſi conſtrue-
retur. Si.n. ineſt huic receptiuum eſſe contrarij, & quo
ad hoc conſtrueretẽ quod materia non priuatio, ſed rece
ptiua priuationis, q̃nquidem etiam ſit formæ receptrix
quæ eſt contraria priuationi. ſi igitur oſtenſum erit cõ-
trarium ineſſe ſubiecto, palam quod non ineſſet eidem
poſitum ineſſe oſtenderetẽ. Quod tñ eius eſt receptiuũ
eſſet conſtructum. Si vero ſuſceptiuum eſſet ſolum o-
ſtenſum ſubiectum contrarij, qui eidem poteſt ineſſe
idem & non ineſſe: ſi autem fuerit de numero immedia
torum & omnino ineſſe oſtendetur.

*Quoniam aũt oppõnes ſunt quatuor, conſiderãdũ eſt
ex contradictionibus econuerſo ex conſequentia & interi
menti & conſtruenti. Sumere aũt eſt ex inductione. vt ſi
homo animal, non animal non homo. Similiter aũt & in
aliis. Hic.n. econuerſo fit conſeqũtia. nam hoĩem animal
ſequitur, non hominem autem nõ animal nequaquàm. Sed
econuerſo non animal non homo. In omnibus igitur tale eſt
exiſtimandum, vt ſi bonum ſuaue, & non ſuaue non bonũ.
Si aũt non hoc, nec illud. Similiter aũt & ſi non ſuaue non
bonum, bonũ ſuaue. Manifeſtũ igitur quoniam ad vtrũq;
conuertitur, quę ſecundum contradictionem eſt conſequen
tia econuerſo facta. In contrariis aũt conſiderandũ, ſi con
trarium contrarium ſequatur, an in ipſis conſequentia ſit,
an econuerſo, & interimenti, & conſtruenti. Sumere aũt
& talia eſt ex inductione, & quãtum quidem vtilis ſit in
ipſo continentia, vt in fortitudine & timiditate, nam illã
quidem ſequitur virtus, hanc aũt vitium, & illam quidẽ
ſequitur eligendum, hanc aũt fugiendũ. In ipſis igitur &
ſic conſequentia eſt. Contrarium.n. eligendũ fugiendo eſt,
ſimiliter aũt & in aliis. Ecõuerſo autem, conſequentia, vt
bonam quidem habitudinem ſanitas ſequitur, malam aũt
habitudinem ægritudo nequaquam, ſed ægritudinem ma
la habitudo. Manifeſtum igitur, quoniam econuerſo conſe
quentia in his fit. Raro igitur econuerſo accidit in cõtra-
riis, ſed in pluribus in ipſis conſequentia. Si ergo neque in
ipſis contrarium ſequitur contrarium, neque econuerſo,
manifeſtum quoniam neque eorum, quæ dicta ſunt, alterũ
ſequitur alterum. Si autem in contrariis, & in iis, quæ di-
cta ſunt, neceſſe eſt alterum ſequi alterum.*

Hic locus eſt ex illationibus & ſequelis ſ̃m oppoſi-
tiones, vnde oppoſita quadrupliciter opponunẽ. Vel.n.
vt affirmatio & negatio, vel vt contraria, vel vt habitus
& priuatio, vel vt ea quæ ſunt ad aliquid. Et eſt ſ̃m vnã
quãq; oppoſitionem quędam propria & peculiaris illa-
tio, à qua illatione ſubſcribit, q̃uo incipientes poterimus
conſtruere & deſtruere. Verum non in cunctis oppoſi-
tionibus eſt ſimilis illatio, ſed in contradictione illatio
facta econtrario ſe habet ſi bonum delectabile, qđ non
delectabile non bonum. Vnde non eſt dicendum nõ bo
num non delectabile. Nã cum affirmatione dicente, bo
num delectabile, vera exiſtente conuertiẽ, quæ prædica
tum in affirmatione contradictorie accipit, & ea q̃ effi-
cit ſubm de ſic accepto prædicatum in affirmatione &
idipſum negatiue. Nã ꝑdictã affirmationẽ ſequiẽ, & cõ-
uertiẽ cum ea hæc dicens non delectabile non bonum,
ſed minime hæc non bonum nõ delectabile, nã ſic erat
illatio in eadem, ſi ab aliquo initiũ ſumat affirmatio, ab
eodem & negatiue acceptum, ſed hæc conuertiẽ cum
ꝑdicta affirmatione dicens non delectabile non bonũ.
Et vl̃ter accipientes oppoſitum cõſequentis oportet ſi

in ſuppoſitione fuerit,& ꝓpoſitione hypotetica, vel prę dicati, ſi in categorica propoſitione illationum accipimus,& oppoſito antecedentis connectere ipſum, vt cóſequens, ſi hypothetica fuerit ꝓpoſitio, vel eiuſdé ſubiecti ſi categorica. Ná ſi affirmatio prædicta vera fuerit, & negatio talis vera erit. Et ſi negatio vera neceſſe eſt ét, vt conuerſa eius prædicto mó affirmatio ſit vera, Similiter ſi quæ harum falſa fuerit etiam reliqua erit. Ná ſi falſum eſt dicere malum delectabile,& dicere non delectabile non bonú. Et vera exiſtéte hac homo aíal eſt, vera ét erit dicens non aíal non eſt homo,& rurſus exiſtente vera hac qđ non eſt homo, neq; Socrates eſt vera ſit,& affirmatio dicens Socratem hoiem, quod aút ecóuerſo illatio in contradictione accipiaſ, inquit, hoc accipiendum eſſe ex inductione. Nam ſi homo aíal non aíal non homo,& ſi ſuſpicio diſpoſitio,& non diſpoſitio nó ſuſpicio, ob id etiam ſi factum principium habet, ꝙ nó habet principium non eſt factum. Verum non vt Meliſſus putauit hoc. ſ. non factum non habens principium. Nam hoc falſum, ná plura ſunt ingenita, quæ pricipium habent. Item ſi impartile eſt expers dimenſionis, & nó expers diméſionis non eſt impartile. Fit igitur aliqñ & in eadem illatio velut in propriis,& diffinitionibus. Ná ſi homo riſibile,& non homo non riſibile, & ſi album color eſt diſgregatiuus viſus,& non albus color non eſt diſgregatiuus viſus. Sed non vľiter talis cóuerſio fit, ſed in aliqua materia, ſed prædicta eſt vľis. Etenim non in ſolis propriis & diffinitionibus, ſed etiam in generibus, & dr̄iis & accidentibus vera, & eſt talis conuerſio cum oppoſitione dicta, & talis illatio eſt in oppoſitione ſm cótradictionem. Vtemur autem eadem ſic,& ad deſtructionem, & ad conſtructionem deſtruentes affirmatiuum, demonſtrando ꝙ negatiuum negatiue non ineſt hoc faciemus, ná ſi non hoc, neq; affirmatiuum cum affirmatiuo, econuerſo acceptum erit, ná ſi non eſt verum non bonum non eſſe voluptatem, neq; voluptatem bonum eſſe erit verum, ſed illud non eſt verum, nam incótinentium voluptates cum non ſint bonæ, fiunt tñ voluptates, igiſ non voluptas eſt bonú. Sic deſtruemus quoq; lineas indiuiſiles, nam ſi indiuiſile ſm naturam impartile eſt,& non impartile nó indiuiſile erit ſm naturam, quare non ſint quædam lineæ indiuiſiles, quia neq; impartiles, nam ſola puncta ſunt impartilia, nam lineę non ſunt puncta. Si vero conſtruxerimus affirmatiuum oñdentes negatiuum negatiuo ineſſe, demonſtrabimus ét affirmatiuum quod conuertiſ cum ipſo, nam ſi non aíal non homo,& homo eſt aíal. Et ſi non bonum non eligendum,& bonum eſt eligendum. Item ſi non vtile nó bonum,& bonum vtile, quare quia eligenda eſt ſanitas, & bona,& quia bona, & vtilis, & ſi non proprium non appetendum,& appetendum ꝓprium. At appetendú diuinum nobis,& proprium igiſ. Vt ergo à negatione deſtruiſ,& conſtruiſ affirmatio, ſic ét ab affirmatione cóſtruiſ negatio,& deſtruiſ, nam alterius ipſorum cóſtructio ét conſequentis ipſum eſt cóſtructio,& deſtructio rurſus ſimiliter,& talis quidem eſt illatio oppoſitorum ſm contradictionem, & tales ſm ipſas deſtructiones, & conſtructiones, ſed non accipit conſequens contradictionem tanq̃ ex voce opiniones, ſed vtráq; propoſitionum ex quibus contradictio, vt oſtenſum eſt, & ipſe dixit per hoc. Manifeſtum igitur, qm̃ ad vtrunq; ſm contradictionem eſt conſequentia econuerſo facta. Sed in contrariis illatio,& conſequentia talis ſi contrario contrarium, & contrarium contrario. Verum hoc dupľr. Etenim in eadem,& ecóuerſo, in plurimis quidé in eadem. Sunt ét à quibus econuerſo, in hæc igiſ ſit contrariorum illatio, qñ duabus exiſtentibus contrarietatibus partes alterius ſequerenſ alterius partes, vt fortitudo & timiditas contraria. Item virtus et malitia, et ſequiſ fortitudinem virtus,& timiditatem quæ eſt contraria fortitudini in ipſa malitia, & fortitudinē ipſum eligédum, & timiditatem fugiédum, ná cum ſint contraria eligendum,& fugiendú in illis ſequiſ vtrunq; ex vtroq;. Rurſus ſi bonum delectabile ſequiſ, & turpe moleſtum in eadé eſt illatio,& ingenitú ſequiſ incorruptibile, & genitum corruptibile, et ſic in eadé eſt illatio, ná contraria ſunt ingenitum, genitum, incorruptibile,& corruptibile,& ambo illa vt antecedentia hæc velut conſequentia ſequunſ; & quia album ſequiſ diſgregatiuum, & nigrú congregatiuum. Sunt autem cótraria diſgregatiuum,& congregatiuum, vt album, & nigrum, & talis quidé eſt in eadé contrariorum illatio,& conſequétia. Ecóuerſo aút ſi duabus exiſtentibus contrarietatibus non partes alterius ambas ſequerentur partes alterius, & ex vtroq; vtrunq;, ſed alteram partem alterius altera ſequeretur. Rurſus partem alterius ī qua ſequebaſ pars, alia alterius pars ſequereſ vt ſanitas & morbus ſunt contraria, & bona habitudo,& mala. Rurſus contraria & hæc, et ſequiſ ſanitas bonam habitudinem, nam oís qui bona habitudine potiſ is eſt ſanus, ſed non ſequiſ malam habitudinē quæ eſt contraria bonæ ipſe morbus, qui eſt contrarius ſanitati, ſed econuerſo mala habitudo ſequiſ morbum, nam ois qui ægrotat in mala eſt habitudine, ſed non oís qui eſt in mala habitudine ægrotat. Sunt.n. quidá ægrotantes, qui mala habitudine afficiuntur. Econtra vero illatio videſ fieri,& in malitia, ac in virtute,& fœlicitate, & infœlicitate, ná malitiam videtur ſequi iſfœlicitas, ſed minime virtutem fœlicitas, ſed ecóuerſo fœlicitaté virtus. Ná fœlix ex neceſſitate habet virtutem, & habens virtutem non oino fœlix, nam vt in ignaro artis ſufficit ignorantia artis ad peccandum ſm actiones materię pſentis. Sed artifici non eſt ſufficiens ars ad recte agendú ſed ét eget quibuſdá inſtr̃is. Sic ét in virtute ſe habere videtur, et malitia. Et tales ſunt contrariorum illationes, et conſequentiæ, et quod tales ſint inquit ſumendú eſſe ex inductione, vt in contrariis ſm contradictionem, argumentationes aút ab his illationibus, & conſequentiis volentes conſtruere, & deſtruere ſequuntur hoc modo. Conſtruút quidem, ſi ſequitur ex contrario contrariú, ſequetur ét contrarium ex contrario vel in hoc, vel ecóuerſo, ſi vero deſtruemus oſtendentes ꝙ alterum contrariorum, alterum cótrariorum nullo modo ſequitur, demõſtrabimus, ꝙ nec alterum ſequiſ alterum, ceu de bono & malo, albo,& nigro ſi fuerit propoſitum oſtendere ꝙ malum non ſequitur nigrum oñdentes ꝙ neq; bonum ſequiſ album, oñdemus ét, ꝙ neq; bonum ſequiſ album, quod neq; malum ſequaſ nigrum, ſic oñdemus ꝙ non eſt intéperantia malitia, oñdentes qđ neq; virtus ſequitur téperantiam, neq; ecótra virtutem téperantia. Porro inquit in paucis contrariis illationem econuerſo fieri. Cæterum dixit, ſimiliter aút, & in aliis dicendo. ſ. & in aliis malitiis, vel virtutibus. Vt.n. in fortitudine,& timiditate, ſic etiam in ipſa iuſtitia,& iniuſtitia, ac continentia,& incontinentia, omnibusq; virtutibus,& contrariis malitiis in eadem eſt illatio.

Similiter aút contrariis,& in priuationibus,& habitibus reſpiciendum erit. Verútñ non eſt in priuationibus econuerſo, ſed in ipſis conſequentiam neceſſarium eſt ſemper fieri. veluti viſum quidem ſequi ſenſum, cæcitatem autem, inſenſibilitatem. Opponitur.n. ſenſus inſenſibilitati, vt habitus priuationi. Nam eorum, illud quidem habitus, hoc autem priuatio eſt. Similiter aút in habitu & priuatione,

tione, et in iis, quæ ſunt ad aliquid vtendum eſt. In ipſis. n. & horum conſequentia eſt. Vt ſi triplum multiplum, & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur. Triplum enim dicitur quidem ad ſubtriplum, & multiplum ad ſubmultiplum. Rurſus ſi ſcientia opinio, & ſcibile opinabile, & ſi viſus ſenſus, & viſibile ſenſibile.

Rurſus in oppoſitis ſm priuationem, & habitum illatio, & conſequentia in eadem, ſed non vt in contrariis aliqñ, & econuerſo, vt oppoſitio ſm habitum, & priuationem viſus, & cæcitas, & ſenſatio, & inſenſatio, & ſi viſum ſequetur ſenſatio, & cęcitatem ſequetur inſenſatio, Rurſus audire, & ſurdum eſſe ſunt inter ſe oppoſita, vt habitus, & priuatio. Similiter intelligere, & non intelligere oppoſita rurſus inter ſe, & ſi ſequitur ipſum audire ipſum intelligere, & ipſum ſurdum eſſe ſequetur, ipſum non intelligere. Rurſus ordo, & inordinatio, & forma, & priuatio, ſi ordinem ſequitur forma, etiam inordinationem ſequętur priuatio. Item vita, & mors opponuntur ſm habitum, & priuationem, ac ſenſatio, & inſenſatio, quod ſi viuere ſequitur ſentire, etiam mori ſequetur non ſentire, igitur conſtruemus, & deſtruemus, vel demonſtrantes alterum ex altero ſequi; nam ſequetur etiã reliquum ex reliquo, vel oſtendentes ꝙ non alterum ſequitur ex altero deſtruemus. Nam ſi non ſequit̃ viuentem ſcientia, neq; mortuũ ſequetur ignorantia, nam exiſtenti, & viuenti competit ignorare. Cæterum videndũ eſt in oppoſitis ſm habitum, & priuationem, ne quędã ambo oppoſita alterum ſequat̃ ex his quæ ſunt alterius oppoſitionis. Nam ſi hoc, non amplius alterum ſequetur ex altero. non enim alterum ſequitur ipſum, ſed ambo ſequuntur, vt ſe habet in viſu, & cæcitate, vita atque morte. etenim viſum, & cæcitatem vita ſequit̃, ideo neutrum ſequitur mors. Similiter etiam in ſomno, & vigilia ambo ſequitur vita, immo oẽs ſenſus, & priuationes ipſorum, igitur ſequetur ex altero alterum, qñ ſequetur ex altero alterum ſolum, & non ambo ſequerent̃. Nõ. n. poteſt priuatio ſequi illud quod ſequitur habitus. Similis quoq; illatio eſt, & in oppoſitis ad aliquid nam in eadem illatio eſt illa, quę eſt in his quæ opponuntur ad aliquid. pater quidem & filius opponuntur inter ſe. Item dominari, & ſub dominio eſſe inuicem opponuntur, & ſi ſequitur patrem ipſum dominari; & filium ſequetur ſub dominio eſſe. Rurſus imperans, & qui ſub imperio eſt, & benefacere, & bene pati. ſi ergo iperantem ſequit̃ benefacere, etiam eum qui ſub imperio eſt, ſequetur bene affici. Rurſus triplum, & multiplum, et trinarium partium, & multarum partium. Item ſcientia ad ſcibile, & opinio ad opinabile, & quia ſciam opinio ſequitur, etiã ſcibile ſequetur opinabile. Similiter & duplum ad dimidium. & excedens ad exceſſum, & quia ſequitur duplũ excedens, ſequitur etiam dimidium exceſſum. Hæ igit̃ illationes, & horum tales, ſed argumentationes quæ in ipſis conſtruunt, & deſtruunt planæ ſunt. Nam ſi alterũ oppoſitorum, vel ſm habitum, & priuationem, de quibus prædiximus, vel ſm id quod ad aliquid alterum oppoſitorum ſimiliter ſequitur, & reliquum ſequitur reliquum, & ſi non alterum ſequitur ex altero, neque reliquum ex reliquo addita dicta determinatione in habitibus, & priuationibus. Non enim quia non ſequit̃ dormire ipſum mori, neque vigilantem ſequitur viuere, nam ambo ſequitur viuere.

Inſtantia, quoniam non neceſſe eſt iis, quæ ſunt ad aliquid, conſequentiam fieri, quemadmodum dictum eſt, nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus autem non eſt ſcientia. Non tamen vera inſtantia videtur eſſe. Multi. n. non dicunt ſenſibilium eſſe ſcientiam. Inſuper autem ad contrarium, non minus vtile quod dictum eſt, vt quoniam ſenſibile non eſt ſcibile, neque etiam ſenſus ſcientia erit.

Cum dixerit hæc, inquit inſtantiam ad argumentationem ab eo ad aliquid poteſt ferri. Nam oppoſita ad aliquid ſunt ſenſus ſenſile, ſcientia, ſcibile aũt ſequitur, ẽt ſenſile, ſcibile ſequitur, ſed minime ſenſum ſcientia. Verum dicendo inſtantiam hanc veram non eſſe inquit. Neque. n. concederet̃ ꝙ ſcibile ſequitur ſenſibile, porro ſenſus eſt animalium indiuiduorum, ſed ſcientia nõ, ſiquidem ſcientia eſt vniuerſalium. Si autem exiſtentiũ ſenſibilium non eſt ſcientia, non erunt ſcibilia. Adiecit autem ꝙ magis ad contrarium exemplum dictum vtile eſt. Eſt autem ꝙ dicit, quia conſtrueretur non eſſe ſenſibile ſcibile, ex hoc magis quod ſenſus non eſt ſcientia quod eſt oppoſitum huic, ſenſibile ſcibile eſſe, quod accipiebatur ad deſtructionem loci. Nam contrarium nõ proprie contrarium nunc dixit, ſed oppoſitum.

Rurſus in coniugatis, & caſibus, & interimenti, & cõſtruenti. Dicũtur autem coniugata quidem huiuſmodi, vt iuſta, & iuſtus, iuſtitiæ, & fortia, & fortis, fortitudini. Similiter autem et effectiua, & conſeruatiua coniugata illi, cuius ſunt effectiua, & conſeruatiua, vt ſanatiua, ſanitatis, habituatiua, habitudinis. eodem aũt modo & in aliis. Coniugat a igitur talia ſolent dici.

Locus iſte a coniugatis eſt vtilis ad conſtruendũ, & deſtruendũ cum ſit ex illatione, & conſequentia ẽt ipſe nam ſequitur vt in vno coniugatorũ oſtenderet̃ aliquid ſe habere, ẽt in aliis. Quædã aũt ſunt coniugata, & quædam caſus, & quod ẽt caſus in coniugatis numerantur. Nam caſus, & coniugata ſunt, ſed cõiugata non amplius caſus, vt ipſe palam per exempla indicauit. Nam ſic ab aliquo denoĩata, vt iuſtum, & iuſtus a iuſtitia coniugata ſunt inter ſe, & cum iuſtitia ipſa a qua denoĩata ſunt, & iuſtum & iuſtus quædam res ſunt. Nam factum a iuſtitia, & alterum habet iuſtitia, ſimiliter fortitudo, forte, fortis, rurſus coniugata inter ſe fuerunt quædã res ſunt. Hoc igit̃ eſt habitus a quo denoĩata ſunt reliqua, & horum reliquorum aliud eſt id quod factum eſt ſm habitum, & aliud qđ habet habitum. Et dicerentur coniugata ea quæcunq; res cum ſint ab aliquo denoĩata ſunt inter ſe, & cum eo a quo denoĩata extant, vt grammatica, grãmaticum, grãmaticus: medicina, medicinale, medicus: muſica, muſicum, muſicus. Non ſolum aũt hæc ſm medicinam, vel muſicem, vel aliquem alium habitum denoĩata, eo quod fiunt ſm illam coniugata ſunt habitui, vt grammaticum & muſicum, ſed ẽt quęcunq; vſ̃ia, ſimiliter ſm dictionem formata, & ſic dicta, eo quod ſunt effectiua illius a quo denoĩata ſunt, vel conſeruatiua. & hæc ſunt coniugata cum illo. Nam dicuntur ẽt ſana, & bene habilia, quorum quædam ſunt efficientia ſanitatem, & bonam habitudinem, quędam conſeruatiua ſanitatis, illud quidem ſanitatis, hoc vero bonæ habitudinis. Et hęc igitur ſunt coniugata his, quorum ſunt effectiua, vel conſeruatiua, a quibus etiam denoĩata ſunt. Vt aũt conſuetudo talium eſt, & ſic denoĩationem, quæ a quibuſdam dicunt̃ coniugata ſic dicit, ideo & adiecit. (Coniugata igitur talia dici ſolent.)

Caſus autem, vt iuſte, & fortiter, & ſanatiue, & habituatiue, & quæcunque eodem modo dicuntur. Videntur autem, & quæ ſunt ſecundum caſus, coniugata eſſe, vt iuſte iuſtitiæ: & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur ſecundum eandem coniugationem omnia: vt iuſtitia: iuſtus: iuſtus: iuſtum: iuſte. Manifeſtum igitur, quoniam vno quouis oſtenſo eorum, quæ ſecundum eandem coniugationem dicantur, vt bono, vel laudabili, & reliqua omnia oſtenſa ſunt. Vt ſi iuſtitia eſt laudabilium.

& iuſte,

& iuſte: iuſtus: iuſtum laudabilium. Dicetur autem iuſte, & laudabiliter ſecundum eundem caſum. (nam a laudabili) quemadmodum iuſte a iuſtitia.

Caſus aũt inquit dici quæ ſic formantur, vt hoc iuſte, fortiter, muſice. Nã hęc caſus aliud quidẽ huius (iuſtus) aliud huius (fortis) aliud vero huius (muſicus). vel hoc iuſtitiæ, & hoc fortidinis, & hoc muſices. Nã vt denoĩatiua ab his, ſic etiam caſus horum .d. Differunt aũt coniugata a caſibus, quia illa quidem res ſunt quædam, ſed caſus non ſunt rerum ſubiectarum indicatiue, ſed modum actionis, vel diſpoſitionis alicuius, nã talia ẽt hæc muſice, medicabiliter, ſane. Dicit aũt & caſus, & cõiugata ſm hos eſſe cum habitibus, quibus etiam prædicata coniugata denoĩata ſunt. Equidem caſus fortiter a fortitudine, & iuſte a iuſtitia, & hic caſus muſicæ a muſica, & aliæ ſimiliter. Perinde ac ſi ſint coniugata cũ iuſtitia iuſtum iuſtus iuſte, & fortitudine forte fortis fortiter, igitur coniugata ſunt oĩa oĩbus, ſed caſus non amplius ſimiliter. Non.n. vt hoc iuſte cum hoc caſu iuſte iuſtitia, ſic ẽt iuſtitia huius iuſte, & coniugata, & caſus talia. Sed locus qui ab ipſis eſt, ſi quæreret̃ de aliquo, ſi eſt aliquid eidem accidens, vt eligendũ, laudabile, vel ſi quippiam aliud tale, vt bonum, fugiendũ, vel aliquid aliud tale in coniugatis ipſi cenſerẽt tranſmutantes oñdere quæſitum ineſſe eidem, nam oſtenſo quæſito, quod vni coniugatorũ ineſt, oſtẽſum quoq; erit & huic. Nam qđ vni ẽt aliis, vt quæſito ſi iuſtitiæ laudabile inſit, ſi aliquis oſtẽderet vni coniugatorũ laudabile ineſſe, erit ẽt propoſitum oſtenſum. Nam ſi oſtenderet̃ aliquid horũ in cõiugatione ſic ſe habere, erit ẽt oſtẽſum quod reliqua ſic ſe habent, vt ſi iuſtum, ęquale, & iuſtitia æqualitas, & iuſtus æqualis, & iuſte æqualiter, & ſi fortiter, vel iuſte eſt magis, & minus, & fortitudo, & iuſtitia ſe habebit magis, & minus. ſi aũt illa non ſic ſe habent, neq; hæc ſe habebunt, ſimiliter ſi ſentire eſt magis, & minus, & ſenſus erit magis, & minus. Idem quoq; in voluptate, & ſi iuſte aũt eſt mori ẽt laudabiliter eſt mori quia iuſtum eſt laudabile, laudabiliter aũt quia actio cum ſit laudabilis, & iudicium conueniens laudabilis relati ad iudicium, per qđ moritur non in ipſum moriẽtem, ſiquis oñderet qđ non eſt ſapiens diues (vt ferunt.) nam ſi in poſſeſſione ſapientiæ diuitiæ ſunt, ſapientia erit ipſæ diuitiæ, ſed nõ eſt, quare nec ſapiens, qua ſapiens eſt diues. Item ſapiens diues, ẽt ſapienter erit ditanter. Patet aũt quod tranſgreſſio erit ad notius eorum in coniugatione, & facilius qđ poteſt oſtendi, nam natura primus habitus denoĩatorũ ipſi & per hoc illi quędam accidere, & his accidit, ſed in oſtenſionibus primũ nobis fit notius, & ſi poſterius fuerit natura. Qđ ſi aliquid deſtruere noluerimus, vt qđ iuſtum non eſt inutile, vt putant quidam, oñdentes qđ vni coniugatorum ipſum non ineſt. vt iuſtitiæ, nam virtus; & nulla virtus inutilis eſt ei, cuius eſt virtus oſtẽdemus quód neq; iuſtum tale. Verum dicendo cum aliis coniugatis iuſtitię, & caſum hunc iuſte fore de numero laudabilium, quõ laudabile huic iuſte congruat adiecit. Dicet̃ autem hoc iuſte, & laudabiliter ſm eundẽ caſum ab ipſo laudabili laudabiliter, vt iuſte a iuſtitia. Nã iuſtitia laudabilis dicet̃, ſed iuſtum laudabilę & iuſtus, laudabilis, & iuſte laudabiliter. Vt enim iuſte caſus iuſtitię, ſic etiam hoc laudabiliter caſus laudabilis eſt.

Conſiderandum autem non ſolum in eo quod dictum eſt, ſed etiam in contrario contrarium: vt quoniam bonũ non eſt ex neceſſitate eſt ſuaue, nec malum quoque eſt triſte. Aut ſi hoc, & illud. Et ſi iuſtitia eſt ſcientia, & iniuſtitia erit ignorantia: & ſi quod iuſte eſt, ſcienter, & experienter eſt, quod iniuſte eſt, ignorãter, & inexperienter eſt. Si autem hæc non: nec illa: vt in eo: quod nunc dictum eſt. Magis enim vtique apparebit quod iniuſte eſt: experienter: quam inexperienter eſſe. Hic aũt locus dictus eſt prius in contrariorum conſequentiis. Nihil enim aliud nunc oſtendimus: quam contrarium ſequi contrarium.

Cum oſtendiſſet abundantiam a coniugatis ad argumentationem, adiecit prædicto loco, & hunc a cõtrariis ſingulis coniugatis. Eſt aũt contrariũ iuſtitiæ iniuſtitiã, & huic iuſtus iniuſtus, & huic iuſtum iniuſtum, & huic iuſte iniuſte. Oportet igit̃ (inquit) & a contrariis ꝓpoſito non ſolum a coniugatis facere argumẽtationem cõſiderantes, ſi contrarium ſit contrario, nam quęſito hoc an bonum delectabile, videndum eſt ſi contrarium boni qđ eſt malum contrarium delectabile, qđ eſt triſte ſequit̃. Et ſiquidem ſequeret̃, oñdendum eſt quod etiã bonum delectabile ſequit̃, ſi aũt non. Nam ſunt quædã delectabilia mala, neq; ſi bonum oĩno ſequeretur delectabile. Item quæſito ſi iuſtitia ſit ſcientia, conſiderandum an iniuſtitia ſit ignorantia. Nam ſi hoc & illud, & ſi non hoc, neq; illud. Rurſus quia hoc iuſte, & hoc iniuſte contrarium, ſi quæreretur ſi hoc iuſte ſequatur ſciẽtifice & experienter, conſiderandum ſi hoc iniuſte, ignoranter, & inexperienter ſequantur, nam ſi hoc ſequuntur & illud. Si autem non hoc, nec illud ſequuntur vt videtur, neque ſi hoc iuſte illa ſequerentur. Nam videtur illud iniuſte facta experte magis, quam inexperte fieri. Nam dedita opera, & voluntarie ſæpe quod iniuſte eſt factum ipſum fit. Talia autem ab experientia. Cauſa autem talis oſtenſionis eſt, quam prædixit ſuperioribus ſi contrarium contrario, neceſſe etiam eſt contrarium cõtrario, vel in rectum, vel econtra, vt demr̃auit in ipſis illationibus contrariorum, ideo & ipſum adiecit qđ hic locus dictus eſt prius in ipſis illationibus contrariorũ. Nam idem ibi dictum eſt, & oñſum, & per hũc locum firmat̃, & ſtabilitur dignitate ſua. Sed hoc peculiare fit a contrarij huic a coniugatis, quatenus ſm eandem inflexionem, & caſum contrariũ accipientes per illud etiã oppoſitum oñdimus, vt ſi quæreret̃ ſi hoc iuſte laudabiliter, hoc iniuſte accipientes, quæremus ſi vituperabiliter. Si aũt non iuſte, ſed iuſtum, non hoc iniuſte rurſus, ſed iniuſtum accipiemus ſm eaſdem coniugationes cõtraria accipientes, quibus aſſumpta ſunt etiam propoſita, de quibus quærimus. Nam ſi caſus contrarij ineſt caſui contrarij, & caſui contrarij inerit caſus contrarij.

Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti, & conſtruenti. Nã quorum generationes bonę ſunt, & ipſa bona ſunt, & ſi ipſa bona ſunt, & generationes bonę. Si autem generationes malæ, & ipſa mala. In corruptionibus autem econtrario. Si enim corruptiones bonæ, ipſa mala. Si autem corruptiones malæ, ipſa ſunt bona. Eadem ratio in effectiuis, & corruptiuis, quorum enim effectiua bona, & ipſa bona. Quorum vero corruptiua bona, ipſa mala.

Cum dixerit locos a gñantibus oppoſita conſtructiuos, & deſtructiuos, atq; eos a coniugatis, ſed oſtendit quãdam, & aliam abundãtiam argumenti ſimilem prædictis ex illatione, & ad conſtructionem, & deſtructionem vtilem. Eſt aũt hæc a gñationibus, & corruptionibus, & rurſus ab effectiuis, & corruptiuis, quorũ vnuſquiſq; per ſe erit locus. Nam quorũ gñationes bonorum & ipſa bona, & conuertibiliter, ſi ipſa bona quæ fiunt, & gñationes bonæ, vt ſi gñatio ſanitatis, quæ eſt diæta temperata, eſt bonum, & ſanitas, cuius gñatio eſt hoc. ſic diętam ſeruare bonum, & ipſa, & ſi ipſa ſanitas bonum rurſus & temperanter diætam ſeruare eſt bonum. Et quia etiam virtus bonum, & gñatio eius bonum eſt, quæ eſt

a puero

a puero educatio, qñ pueri feruntur per mores ad virtutem. Et quia talis educatio bonum cũ ſit generatio virtutis, & factum, ſ. virtus eſt bonum. Eſt etiam hic locus quodamodo a coniugatis, niſi quia coniugata dicuntur exiſtentia vt ſanũ, ſalubre, ſanus, ſane, ſed non eſt ipſum ſanari coniugatum ſanitati, ſic oſtendẽs quod quia educatio bonum, & educare, inſtruereq; eſt bonũ. nam hoc generatio educationis eſt. Vel generationem nunc non dicit illam, per quam fit, ſed ipſum fieri, nam ſi bonum eſt fieri ſanitatem, & ſanitas eſt bonum, & ſi ſanitas eſt bonum, & hoc fieri ſanitatem bonum. Eadem quoque ratio, & in virtute. Sed in corruptionibus non amplius ſimiliter fit, vt in generationibus, ſed econuerſo eſt illatio. nam quorum corruptiones bonorum, hæc malorũ, quorum autem corruptio malum hæc bona, vt ſi bonũ eſt corruptio morbi, malũ morbus eſt, nam corruptio morbi cum ſit temperata diæta bonũ, & ſi malum corruptio ſanitatis bonũ ſanitas eſt. Nam intẽperans diæta cum ſit malũ eſt corruptiua ſanitatis. Vel ẽt in his non corruptiua ſumenda ſunt, nam illa ſunt effectiua, de quibus dicet, ſed ipſum corrũpi. Vt aũt ſe habet in generationibus, & corruptionibus, ſic ẽt in effectiuis, & corruptiuis. nam quorum effectiua, & conſeruatiua bona, & ipſa bona, vt quia effectiua ſanitatis bona, ẽt ſanitas bona, & econtra, quia ſanitas bona, etiã effectiua ſanitatis bona. Quorum aũt corruptiua bona, hæc malorum, & quorum corruptiua mala, hæc bona. nam morbi corruptiuum bonum, quia malum morbus, & ſanitatis corruptiuum malum, quia bonum ſanitas. Quæreret aũt aliquis de effectiuis, ſi quẽadmodum quorũ effectiua bona, & ipſa, ſic ẽt quorum effectiua mala, & ipſa mala: & adhuc ſi bonorũ, & effectiua bona nam ſi hoc videbiť, pulchre dici a Stoicis, vt illud qđ ſuper malum non eſt bonum, ſed diuitiæ fiunt per lenocinium qđ eſt malũ, igitur diuitiæ non bonum. niſi locus ſit probabilis, non tñ verus, non. n. prohibitum eſt aliquod bonum eſſe qđ a malo fit, vt ſanitas per vſtionem, & inciſionem, quæ ſunt mala, niſi hoc ẽt videbiť dicere, et diuidere, nam dicendo, eadem aũt ratio & in effectiuis, & corruptiuis, adiecit quo hic ſm quid dixit. nam quorum effectiua bona erant, & ipſa erant bona, quorum aũt corruptiua bonorum, eadem & malorum, ſed non amplius adiecit hoc, quorum facta bona, & horum efficientia bona: neque hoc, quorum effectiua mala, & facta ab illis mala, nam vt ex veris prorſus vera concluduntur, non tñ oĩno, & verum ex veris, nam ex falſis verum, ſic etiam quod a bonis fit, eſt bonum, non tñ oĩno boni, & effectiua boni, nam poteſt bonum fieri etiam a malo. Dixit igitur ſic vſq; ad hoc, vt dictis oſtendat in generationibus, & corruptionibus ſimilibus exiſtentibus effectiuis, & corruptiuis conuenientiã. Inuenies aũt & generationis differens effectiuum, quod generatio de ipſa re diceretur, velut in effectiuis eius, vt ſi virtutem fieri bonũ, & virtus bonum, & ſi virtus bonum, & fieri ipſam eſt bonũ, rurſus ſi corrumpi virtutem malum, virtus bonũ erit & ſi virtus bonum, & fieri ipſam bonum eſt, & corrumpi malum, & ſi corrũpi morbum eſt bonũ, & morbus malum erit. Verũ pauloante dicta gñationum exempla, nõ generatio, neq; corruptio fit, ſed effectiua, in quibus ſolum verum eſt illud, ſi effectiua bona, & facta bona, & ſi corruptiua bona hæc malorum in numero ſunt, non tamen ſi quid econuerſo eo quod poſſunt, & aliqua bona a malis fieri, vt ſanitatis ab vſtione, & inciſionibus, & tabe quadam, & diuitiæ a lenocinio.

Rurſum in ſimilibus, ſi ſimiliter ſe habeat: vt ſi ſcientia vera plurium, & opinio. vt ſi viſum habere eſt videre, & auditũ habere eſt audire. Similiter aũt, et in aliis, et in iis, quæ ſunt, et in iis, quę videnť. Vtilis aũt eſt hic locus ad vtrunq;, nam ſi in aliquo ſimiliũ ſic ſe habet, et in aliis ſimilibus: Si autem in aliquo non, nec in aliis ſimilibus.

De quo loco nunc mentionem facit, hic eſt etiam ex illatione in illis ſm proportionem ipſorum, & ſimilitudinem: vt quia ſimiliter ſe habet ſcientia ad ſcibilia, & opinio ad opinabilia, ſi ſcientia vna plurium, erit oſtenſum quod etiam opinio. nam conſequitur, & ſi ita ſe habet in opinione, erit rurſus in ſcientia idem oſtẽſum ſic accipientes, quod ſimiliter viſus ad videndum, & auditus ad audiendum, oſtendetur, quia habere viſum non ſufficiens eſt ad videndum, qñquidem indigeat lumine & diſtantia: neq; auditum habere ſufficiens eſt ad audiẽdum. Similiter ſi auditum habet nõ eſt ſufficiens ad audiendum, neq; ſi viſum habet, ſufficiens erit ad videndum, & ſi alterum ſufficicens, & alterũ. Nam adhuc locus eſt cõſtructiuus & deſtructiuus. & quia ſimiliter ſe habet res ædificandi ad domum, & nauifactiua ad nauem: ſi ſufficiens eſt præſentia artis ædificandi domum ad ędificationem domus, ſufficiens etiam erit, & pręſentia nauis ſtruendæ artis ad ſtruendum nauem: ſi aũt non eſt ſufficiens alterius præſentia neq; altera ſufficiens eſſet ad efficientiam eorum quæ ad ipſam attinent. Porro inquit hoc loco vtendum eſſe, & in his quæ videnť. igitur in his quę ſunt vere ſimilia, erit etiam vere oſtẽſum, ſed in his quæ videntur vere quidem, ſed non apparens. proinde ſtatim non oĩno ſcientia ſimiliter ſe habet ad ſcibilia, vt opinio ad opinabilia, ſiquidem ſcientia ſine fide eſt circa ſcibilia, ſed opinio non eſt talis. Item nec ſimiliter ſe habet viſus ad videndũ, & tactus ad tangendum, nam hic per medium quoddam, & hoc illuminatum recipit proprium ſenſibile, ſed tactus non ſic eſt apparens. Item ſimilitudo eſt ſm figuram dictionis, nam videtur ſimile eſſe ipſum videre, ipſi clamare, & laborare ipſi facere, & texere, ſanare. ſi aũt aliquis cẽſeret, quia clamare facere eſt etiam videre ipſum facere eſſe, & qa laborare eſt pati, & facere pati eſſe, & quia texere agere eſt, & ſanare ſimiliter ab apparenti ſimilitudine efficiet argumentationem, non enim re prædictorum eſt ſimilitudo, ſed dictione ſola. Ideo ſuperficietenus, & ſophiſticus eſt vſus huius loci ad talia.

Cõſiderãdũ aũt eſt, et ſi in vno, & ſi in pluribus ſimiliter ſe habeant. Aliquoties. n. diſſonãt, vt ſi ſcire eſt cogitare, et multa ſcire eſt multa cogitare. Hoc aũt non eſt verũ. Contingit. n. plura ſcire, cogitare aũt non. Si igitur non eſt hoc, neque eſt illud, quod eſt in vno, vt ſcire ſit cogitare.

Etiã hic locus eſt ex illatione. Eſt aũt talis, ſi ab vno vnum aliquid, & in pluribus plura talia. nam ſequiť, ut ſi docere unum iuuare eſt unum, & hoc plures docere plures iuuare erit. Vel ſi non hoc, neq; primum. Rurſus ſi memoriter tenere aliquid cũ ipſo imaginari de eodẽ, & plura memoriter tenere cum imaginari de pluribus fieret. Et ſi unus homo rationalis, & plures rationales, & ſi ſcire eſt diſcurrere, & plura ſcire ſimul, erit plura ſimul diſcurrere, ac intelligere. quod ſi impoſſibile eſt ſimul plura intelligi, neq; ſcire erit intelligere, aut diſcurrere. quod aũt non ſequatur hoc ſimul plura ſcire hoc, & intelligere ſimul plura, patet, qa ſcire ſimul plura poſſibile eſt, ſed ſimul plura intelligere eſt impoſſibile, nã oĩs qui intelligit unum aliquid intelligit, nam intelligere eſt actus, & tranſitus aĩæ. Vt. n. impoſſibile eſt plures orõnes ſimul dici, ſic etiam intelligi ſimul plura, nam intellectio eſt quædam oratio ipſius aĩæ, quę. ſ. d. in ſeipſa. Vel non neceſſe eſt ſi non poſſibile eſt plura ſcientem, ſimul plura intelligere, neq; ſcire eſſe intelligere, quod

etiam

etiam ipſe videtur dicere, nam addẽdo hoc. Aliquoties enim diſſonat ſubdidit. n. vt ſi ſcire eſt cogitare itelligere, & hoc plura ſcire eſt plura cogitare, ſed hoc non eſt verum. Vel hoc dixit, ſ. aliquoties diſſonat non ob calũniam loci, ſed oſtendens, in quibus vtilis ſit locus ad deſtructionem, nam in quibus videtur in vno ſic ſe habere, non amplius autem in pluribus eſt hoc poſsibile. equidem in his incipientes a pluribus deſtruemus id qđ etiam in vno apparet, vt ibi in hoc ſciente cogitare intelligere ve. Nam ſic huic ſe habere videtur aduerſaẽ non poſſe plura ſciẽtem ſimul, & plura cogitare intelligereque, ideo neq; illud ſi verum fuerit. vel & in vno ſciente exiſtente, non neceſſe eſt etiam plures, & vno nigro nõ neceſſe eſt etiam plures eſſe nigros, & vno cum ſex digitis non amplius plures ſic erunt. vel locus in his, quę ſunt natura, vel ſecundum naturam.

Amplius ex magis, & minus. Sũt aũt eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis. Vt ſi voluptas bonum, & magis voluptas, magis bonum. Et ſi iniuriam facere malum, & magis iniuriam facere, magis malũ. Vtilis aũt ad vtrunq; hic locus, nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementũ accidẽtis incrementũ, quẽadmodũ dictum eſt, manifeſtum, quoniam accidit: Si autem non ſequatur, non accidit. Hoc autem inductione ſumendum eſt.

Item ex ipſo magis, & minus tradit nobis locos, atq; ex ipſo ſimiliter conſtructiuos, & deſtructiuos. Sũt aũt & loci in utiles cõparabilibus, nam in his magis, & minus, & ipſum ſimiliter inueniunẽ. Et primo mentionem facit de locis ab ipſo magis, & minus deinde addit ipſis locos a ſimili. Inquit aũt quatuor eſſe locos a magis & totidem a minus, quorum aſſerit unũquẽq; utilem eſſe ad conſtructionem, & deſtructionem. Sũt aũt quatuor, ut dicet. Vel unius de uno, ſ. m magis, & minus accipiẽtis comparationem, uel unius circa duo, uel duorum de uno, uel duo de duobus, & eſt talis unius de uno, de quo primo mentionem facit. Si quęrereẽ de aliquibus, ſi alterum alteri ineſt ambobus recipientibus magis, & minus uidendum eſſet, ſi cui magis ineſt ipſum magis, & cui ſimplr̃ ipſum ſimplr̃ inerit. Si uero non inſit alicui magis id quod magis ineſt, & cui ſimplr̃ id quod ſimplr̃ non ineſſet ut ſequeretur utrum uoluptati bonum ineſt magis, uel non, quia ambo habent ipſum magis uidendũ eſt, ſi magis uoluptati magis bonũ ineſt. Nam ſi magis uoluptati magis bonum, & uoluptas bonum eſſet: ſi aũt nõ fuerit magis uoluptas, quam uoluptas minor magis bonum neq; uoluptas bonum erit. Rurſus ſi quærať an iniuriam agere ſit malum; quærendũ eſt ſi magis ſit iniuriam agere, quam ipſum minus ſit magis, & magis malum, & ſi quidẽ oſtenderimus ſic ſe habere, demonſtrabimus etiam iniuriam agere malum eſſe. Si uero oſtenderet magis iniuriam facere non eſſe magis malũ, nec a principio iniuriam facere eſſet malum. Videť aũt quibuſdã tyranidem exercere magis iniuriam agere non eſſe malũ. Rurſus ſi magis algere eſt magis malum, & algere tale, & ſi magis paupertate premi magis malum, & premi inopia. Item ſi magis laboris amicum eſſe magis bonum, & laboris amicum talis erit. Sunt autem loci incipientes ab ipſo magis deſtructiui, & ab ipſo minus cõſtructiui. Nam cum oſtendiť non ineſſe magis deſtruitur & ipſum ſimpliciter, & ipſum minus, ſed in oſtendendo minus ineſſe conſtruitur, & ſimpliciter, & magis. ſi autem incremento ſubiecti etiam prędicati ineſt crementum, quod per inductionem accipientes oportet perſuadere, ut magis uoluptas eſt, quę circa venerea, & quæ circa cibos, & potus videatur eſſe uehementiores, ſed illa uehementior eſt magis talis. Si ergo ipſæ non ſunt magis bonæ, quia nec appetitus ipſarum boni ſunt, neq; voluptas bonum erit. Verum videtur locus magis probabilis, quam verus eſſe, nam plurium excellentiæ potius non bonæ, & malæ ſunt, ſed ipſa tñ bona ſunt, vt exercere mediocriter & menſurate bonum eſt, nam effectiuum ſanitatis eſt, ſed eius excellentia habet malum, nam excedentia exercitia ſunt corruptiua ſanitatis, & exceſſus diuitiarum non bonus, ſed diuitiæ tñ bonæ ſunt, vel non eſt malum in multitudine diuitiarũ ſi aliquis vteretur eis, vt inſtro bono, immo tale eſt bonum. Item ſi exercitia definita ſint, eo quod effectiua ſunt ſalutis, & bonæ habitudinis, quæ hæc non efficiunt non ſunt exercitia, quandoquidem non cadant ſub diffinitione exercitij, nam in his magis, & minus, in quo magis poteſt ſeruari propria natura.

Aliud vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe ineſt, & cui magis.

Secundum locum ab ipſo magis tradit, qui diciẽ eſſe vnius circa duo, qui etiam talis eſt. Si quærať de aliquo vno, q̃ videtur pluribus ineſſe, an inſit alicui ex ipſis, vel ne, quærendum eſt ſi, quia magis videť ipſi ineſſe, & nõ ineſt, & ſi cui magis ineſſe videtur non ineſſet, nec propoſito ineſſet: ſi aũt cui minus ineſſe videť ineſſe, oſtendereẽ, & efficientia bona, & facta bona, & ſi corruptiua bona cũ ſint mala non propoſito ineſſent, nã id cui magis ineſt, ſi non inexiſtens fuerit, nec cui minus ineſſet. Illud aũt cui minus veriſimile eſt ineſſe inerit etiam cui magis, vt ſi quæratur an ſanitati, & diuitiis inſit bonũ, ſi magis videreẽ ſanitati ineſſe, oſtendereẽ aũt non ineſſe, vel quia poteſt alicui ſanitas ad malum ineſſe, vel quia non efficit bonum habentem ipſam, neq; diuitiis inerit. Si aũt exercitio, cui minus videtur ineſſe bonum q̃ diuitiis oſtenderetur bonum ineſſe tanquam effectiuum ſanitatis, & diuitijs erit oſtenſum ineſſe, nam in his vnum bonum circa duo diciẽ, nam de ſanitate, & diuitiis, vel de exercitio, & diuitijs. Rurſus ſi magis bonũ voluptas, q̃ carentia triſtitiæ, non eſt aũt bonum voluptas nec carentia triſtitiæ erit bonum, ſi aũt carentia triſtitiæ viſa fuerit eſſe minus bonum, q̃ voluptas, & voluptas bonũ erit. Et ſi magis prudentia exiſtens finis voluptatis non eſt finis, neq; voluptas eſſet finis: & ſi pugna pſtantiores ſunt Lacedæmonij reliquis aliis græcis, non ſunt pſtantes pugna & validi, profecto nec reliqui græci ſunt præſtãtes pugna. Item ſi magis conſentaneũ eſt vt ſenes ſint magis iunioribus prudentes, & hi non ſunt prudentes, nec iuuenes prudentes ſunt. Veruntñ non amplius in his quæ ſic ſe habent, vel cui minus ineſt, non ineſſe aliquid oſtendit, vel cui magis ineſť quod ineſt.

Rurſum duobus de vno dictis, ſi quod magis videtur ineſſe, non ineſt, nec quod minus: aut ſi quod minus videtur ineſſe, ineſt, & quod magis.

Tertius locus eſt conuerſus aliquo modo cum ſecũdo. Nam in ſecundo vnum erat de duobus dictũ, ſed in hoc duo de vno, nam cum duo videntur ineſſe eidem, ſiquidem quod magis videtur eidem ineſſe non ineſt, neq; ſi minus eidem ineſſet. Si autem quod minus ineſſe videtur, inſit, & id quod magis inerit, ut ſi diſcere ipſi uidetur magis utile ineſſe, quam ſuaue, & nõ ineſt, neq; utiq; inerit ipſi ſuaue, vel ſi hoc, & illud. Item ſi audax magis fortis, quam prudens non eſt fortis, nec prudens eſſet. Rurſus ſi modeſtus minus uiſus iuſtus, quam manſuetus eſſe iuſtus eſt, utiq; erit etiam manſuetus. Item ſi inferre iniuriam magis conferens, quam malum, ſi non eſt conferens, nec malum erit.

Amplius duobus de duob'. dictis, ſi quid alteri magis videtur

ma tur

tur ineſſe,non ineſt,nec reliquum reliquo: Aut ſi quod minus videtur alteri ineſſe: ineſt, & reliquum reliquo.

Quartus aūt locus eſt, ſi duo fuerint, q̄ inſunt, & duo quibus illa inſunt, & alterum alteri magis uidet̃ ineſſe & alterum alteri minus. Etenim in his, ſi qđ magis uidet̃ ineſſe alicui demr̃aretur non ineſſe eidē, nec qđ minus uidet̃ ſimul ineſſe alicui eidem ineſſet. Si autem qđ minus ineſt proprio ſubiecto ineſſe oſtenderet̃, & qđ magis ineſſe uiſum proprio ſubiecto eidē ineſſet, ut ſi minus uoluptas bonum, q̄ labor malum. Eſt aūt bonum uoluptas, & labor erit malum, & ſi ꝓdigus magis uidet̃ liberalis eſſe, quam tēperatus illiberalis, & non eſt prodigus liberalis, nec erit temperatus prudens illiberalis. Etſi minus moderatus iuſtus, q̄ imoderatus iniuſtus, & eſt moderatus iuſtus, & immoderatus iniuſtus erit.

Amplius ex eo: quod ſimiliter ineſt: vel videtur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo: quod magis, vt in poſterioribus tribus dictis locis dicebat. Siue n. vnum quiddam duobus ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe, ſi alteri non inſit, nec alteri. Si autem alteri ineſt & reliquo, ſiue duo eidem ſimiliter, ſi alterum non inſit, nec reliquum: ſi autem alterum: & reliquum. eodem autem modo: & ſi duobus duo ſimiliter inſiont. nam ſi alterum alteri non ineſt: nec reliquū reliquo: ſi autem ineſt alterū alteri: & reliquum reliquo, ex eo igitur quod eſt magis: & minus: & quod eſt ſimiliter: tot modis contingit argumentari.

Adlit quatuor locis ex ipſis magis, & minus locos ab ipſo ſimiliter. Etenim hi ſunt inter eos qui habent cōparationem, & dicunt̃ comparabilia a magis, & minus, nam primo dicto ab ipſo magis per quem oſtendebat̃ vni ineſſe vnum aliquid, quia etiam intenſione eiuſdem intenſio non eſt, niſi ſ'm proportionem ſimilis. Nam oportet oſtenſum in locis a ſimili oſtendere ſimile per ſimile, vnde non eſt hoc oſtenſum per id quod magis ineſt, vel minus, ſed oſtenſum eſt per ipſum ſimiliter. Nō enim magis eidem, & minus ineſt q̄ ſimiliter eidem ineſſet. Igitur ſi quid videtur duobus ſimiliter ineſſe, ſi alteri non ineſt neq; alteri inerit, ſi vero alteri ipſorum ineſt, oſtenderet̃ etiam reliquo ineſſe. Nam ſi ſimiliter opinio, & diuitiæ bona vident̃ eſſe, & non eſt opinio, famaq; bonum, nec diuitiæ erunt bonum, vel ſi bonū ipſa opinio, & fama, etiam diuitiæ oſtenderent̃ eſſe bonę. Et erit ſimiliter parendum legi, & patri, ſi parendum legi erit, ēt patri, vel duo rurſus in vno, ſimiliter eorum quæ vident̃ ſi alterū inſit, vt ſi ſil'r iuſtitiæ bonum, & vtile, ſi non vtile, nec bonum ipſi ineſſet, vel ſi alterum, & alterum, & ſi ſimiliter forti ineſt confidere, audereq; qñ oportet, & timere, qñ oportet, quod ſi non ineſt ipſi timere, qñ oportet, neq; audere qñ oportet, ineſſet eidem vel ſi hoc, & illud inerit. Item ſi duo eorum quæ vident̃ ineſſe duobus inſint, ſimiliter vtrunq; alteri, ſi alteri duorum alterum duorum non ineſt, nec reliquo reliquum ineſt, ſi vero ineſt alterum alteri eorum quæ vident̃ ſimiliter aliquibus ineſſe, etiam alterum alteri inerit, vt ſi ſimiliter videt̃ forti audacia ineſſe, & timido ſecuritas, ſed non ineſt forti audacia, nec ſecuritas timido ineſt, vel ſi huic ſecuritas, & illi audacia. Item ſi ſimiliter fortis circa timorem, & audaciam videt̃ eſſe, & tēperatus circa voluptates, & triſtitias. Item ſi ſil'r iuſtus eſt diis amicus, & iniuſtus diis inimicus, ſi alterū, & alterū, vel ſi non alterū, nec alterū. Item ſi ſimiliter voluptas bonū, & labor malum, ſed labor malum, & voluptas bonum.

Amplius autem ex appoſitione: ſi alterum ad alterum appoſitum faciat bonum: vel album: cum non fuerit prius album: aut bonum, quod appoſitum eſt: erit album, vel bonum: quale quidem & totum facit. Amplius autem ſi id: ad quod eſt appoſitū aliquid facit magis tale: quale erat: & ipſum erit eiuſmodi: ſimiliter autem & in aliis. Vtilis autem non in omnibus hic locus: ſed in quibus ipſius magis crementum accidit fieri. Non tamen locus iſte conuertitur ad deſtruendum. nam ſi non facit quod appoſitum eſt, bonum: nondum manifeſtum ſi ipſum eſt non bonum. Bonum enim malo appoſitum: non ex neceſſitate bonum totum facit: nec album nigro, nec dulce amaro.

Duos locos affert conſtructiuos ſolum ex appōne unius ad aliud. Eſt autem primus ipſorum talis, qđ eſt additum alicui tale ipſum facit cum nō prius fuerit tale ipſum multo prius fuit tale, ut ſi addat̃ alicui non exiſtēti albo ipſum album, ipſum fecit album & id additum multo prius fuit album. Item ſi addat̃ aliquid alicui non exiſtenti odorabili odorabile fecit & ipſum odorabile, & ſi non dulci aliqđ adderet̃ aliquid, fecit ipſum dulce, & multo prius additum erat dulce. Similiter & ſi figuræ alicui aliquid additum triangulum efficiet ipſam & eadē addita figura erit triangulus, & ſi uirtus addita alicui efficit ſtudioſum, & ipſa talis eſt, patet autem ꝙ oportet in his q̄ ſunt natura, ſed non lege aliqua & placito tali dictorum uti loco. nā uncia undecim unciis cum non ſit iam addita efficit libram, non tñ ipſa eſt libra, nā uncia & libra ad placitum ſunt, porro alia ab aliis uncia & libra ſtatui ſolent uel ꝑꝑ hoc uncia non libra eſt, q̄a confert ad librā ut ſit totum, & ea quibus addunt̃ undecim libræ ſed minime ipſæ conferunt, ut fiant decem unciæ grauiores fiant, nā grauitatem a ſeipſis habēt, ſed grauitatem maiorē accipiunt ab ipſo addito, ideo quia totum breuius fit additione unciæ neceſſe eſt ēt ipſum eſſe grauem, ut oñdit ſecundus locus ſic ēt Plato oſtēdit aīam eſſe uitam, ſi autem aīa eſt uita, neq; ſuſceptrix erit contrarij, ſic autem & īmortalis inſtantia ad locum, q̄a plura pharmaca ēt aliquibus addita uident̃ totum efficere ſalutare uel mortiferum, ſed cum nullum ſolum ex ipſis tale ſit. uel ēt in his dicendum ꝙ ſi ſolum additum cām habet, erit ēt & ipſum tale, ſi aūt ex mixtione oīum & temperantia talis qualitas adueniat cunctis in ipſam deſinentibus nihil diceretur contra locum, nam locus eſt ſi quid non exiſtens tale additione alicuius tale fit ſubiecto non cooperante ad identitatem, nam hoc ſubaudiendum eſt, additū cenſeri debet, & prius tale eſſe, ſed non amplius ex mixtione aliquorū fit tale, & vnūqđq; mixtorū tale eſſe dicitur, nam vinum cōmixtum melli, facit totum uinum mel quod non erat tale ante. Qđ vero non id qđ addit̃ vltimo cauſa ſit vt totum fit tale ſolum, patet ex hoc, & ſi hoc ſupponamus miſcēdo mutemus, & aliud quid horum tandē ſubiectorum auferentes poſterius addamus totum ſimile fieri. Et talis eſt locus primus locorū ab appoſitione. Et ſecundus iſte ſi alicui additū fuerit aliquid magis tale facit, & ipſum erit tale: Patet aūt qñ & hic locus eſt vtilis in quibus eſt magis & minus, nam ſi additū alicui dulci fecit ipſum dulcius & ipſum dulce erit, & ſi albus, & hoc albū, & ſi eligibilius, & ipſum eligibilius, & ſi grauius & ipſum graue, ſic dicimus in vncia. Sic oſtenderet̃ vnūquodque dictorum indifferens, & a iunioribus prius adductū eligibile & bonum, nam vnūquodq; ipſorum additum virtuti totum eligibilius facit ipſi ſtudioſo. nam eligibilior vita eſt ſ'm virtutem ſi cum vncia erit, & ſi cum abundantia, & ſi cum bona fama, nam eligenda & fugienda iudicant̃ electione ſtudioſi & fuga. Verū cum dixerit (ſi additū alicui magis idipſum tale facit) adiecit. ſimiliter aūt & in alijs (quia nō ſolum in quali hoc) ſed ēt in q̄to. Nam ſi additū maius ipſum efficit & ipſum in magnitudine, & ſi plus & ipſum in multitudine. Vel dicēdo ſi ad

inexi-

inexiſtens additum aliquid magis facit tale vt in aliquo vno & definite, adiecit (ſimiliter aũt & ĩ alus) oñdẽs ꝙ in hoc ſolum tali facto magis procedit locus, ſed ẽt in alus ſic ſe habentibus. Sunt aũt prædicti loci vtiles ſolũ ad conſtructionem, ſed minime ad deſtructionem. Nõ enim ſi additum aliquid alicui non efficit ipſum album vel dulce, vel albius vel dulcius, ob id neq; idipſum erit albũ vel dulce, nam parũ mellis abſinthio mixtũ non efficit ipſum dulce, non tñ ob id, nec ipſum erit dulce, nec quia diuitiæ additæ malitiæ non efficiunt totũ eligibile ob id diuitiæ non ſunt eligibiles. Sed neq; ſi vinũ dulce mixtum melli non efficit totũ dulcius, ob id neq; ipſum eſt dulce. Verũ locus non eſt vtilis in oĩbus (ſed in quibus accidit fieri exceſſus ipſius magis) dixit, quia non oĩa ſuſcipiunt magis & minus, nã ſubſtantia non eſt magis & minus ſubſtantia, ideo locus ad hoc non eſt vtilis, nã nil additũ ſubſtantię ipſam ſubſtantiã magis afficiet. Item exceſſum ipſius magis in oĩbus accidit fieri ante appoſitũ, quæ certe ſunt iam talia dulcia futura ſunt dulciora, & calida calidiora, quia vero qualitas ſuſcipit magis, & minus, locus erit vtilis ad ea q ſunt ſub qualitate. Item (bonum malo additũ non ex neceſsitate bonũ totum facit) ſic dixit, quia poteſt aliqñ bonum magnum paruo malo additũ totum eligibile facere, vt virtus paupertati addita. nã virtus & ſi fuerit cũ paupertate eſt virtus, Item mori cum ſit malum additum malo a fortitudine totum eligibilę facit. Nã ob id aliquis mortalis fit glorioſus, tñ non omne bonum additum malo efficit totum bonum. Porro diuitię morbo additæ non efficiunt totum eligibile. ;Verũ eſſet additum hoc peculiarius loco ante hunc per quem ſtatuebat ſi alterum ad alterum adderetur faciendo bonum vel album, cum nõ ſit prius bonum vel album additum fiet album vel bonum.

Rurſum ſi quid magis & minus dicitur: & ſimpliciter ineſt. Quod enim bonum, aut album non eſt neque magis, neque minus bonum, vel album dicetur. Nam malum de nullo magis, vel minus bonum, ſed magis malum: vel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad deſtruendum. Multa enim eorum, quæ non dicuntur magis, ſimpliciter ſunt: homo enim non dicitur magis, aut minus, ſed non propter hoc non eſt homo.

Hic locus etiam ipſe eſt in ſuſcipiẽtibus magis & minus, & comparationem ſ̃m hoc vtilis, & eſt ſimiliter ſolum probatiuus, vt prędixi, ſed non deſtructiuus. Nam quod magis aliquid vel minus eſt aliquo, hoc ẽt ſimpl̃r eſt, non velut natura eius exiſtentis talis, ſed velut talis inexiſtentis ipſi, quatenus magis aliquo vel minus eſt, vt ſi magis aliquo eſt vel minus hoc aliquid dulce, & ſimpliciter eſt dulce, nam ſi non eſſet vl̃iter dulce, nec magis & minus aliquo dulci diceretur. Nihil.n.quod nõ participat aliquo, ipſum dicitur aliquo magis & minus habere, vt ſi non participat albo, neq; magis aliquo vel minus ẽſt, album, eo qđ minus proprie nos vtimur. Si autem non participaret aliquo, nullo certe ſ̃m ſe magis vel minus eſt, qđ magis & minus eſt aliquo, hoc etiam illo ſimpl̃r participat. Qñ igitur quæremus ſi ineſt alicui aliquid horum magis & minus ſuſcipientium, quærendũ eſt ſi alicujus additũ ſ̃m hoc quo quærimus ſi ineſt eidem magis vel minus. Nam ſi aliquid huic ineſſe oſtenderet̃, oſtenſum quoq; erit quod etiam ſimpl̃r illi ipſi ineſt, vt ſi quæreret̃ ſi magis eligibilis eſt ſanitas quam virtus, certe virtus eſt eligibilis. Et minus album eſt pallium quam nix, quod certe eſt album. Sed videt̃ locus habere inſtantiam, nam terra dicit̃ leuior terra, & non ſimpl̃r ipſi ineſt leue. Niſi non proprie leuiora dicunt de terra, ſed pro hoc minus grauia. Item neq; paupertas ſimpliciter virtus, quãquã dicat̃ eligibilior morbo. Niſi quod in talibus non eſt proprie eligibilius, ſed per minus fugiendo. igitur ad cõſtructionem (vt dixit) locus eſt vtilis, ſed minime ad deſtructionem, nam hoc non eſt verũ, ſi aliquid non ſuſcipit magis & minus, hoc nec ſimpl̃r eſt: vel ſi quid ſimpl̃r non eſt, hoc magis & minus eſſe aliquo. nam neq; ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus, neq; aliqua quantitas, vt in prædicamentis oſtenſum eſt, ideo non neceſſarium eſt non eſſe hoĩem quẽdam, cum nec ſit, nec magis, nec minus homo.

Eodem autem modo conſiderandum eſt, & in iis, quæ ſecundum quid, & quando: & vbi ſunt. Nam ſi ſecundũ quid contingit: & ſimpliciter contingit. Similiter autem & quando, & vbi. Nam quod ſimpliciter eſt impoſſibile, neque ſecundum quid, neque ſecundum vbi, neque ſecundum quando contingit. Inſtantia eſt: quoniam ſecundũ quid quidem ſunt natura ſtudioſi vt illiberales, vel caſti: ſimpliciter autem non ſunt natura ſtudioſi. Nullus.n. natura eſt prudens. Similiter autem et quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi: ſimpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & vbi: expedit enim tali victus obſeruantia vti: vt in morboſis locis. Simpliciter autem non expedit. Adhuc aũt alicubi vnum tantum poſſibile eſt eſſe: ſimpliciter autem non poſſibile eſt vnum tantum eſſe. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare: vt in Tribalis, ſimpliciter autem non bonum. An hoc quidem non vbi ſignificat, ſed quibuſdam: nihil.n. refert vbicunq; ſint. Vbique.n. erit eis bonum in Tribalis. Rurſum expedit quidem medicari, vt quando ægrotat, ſimpliciter aũt, non. An neque hoc quando ſignificat: ſed in eo: quòd afficitur aliquo modo? Nihil enim refert quandocunque: dum modo ſic affectus ſit.

Cum dixerit locũ conſtructiuũ ab ipſo magis & minus, Qđ.n. magis & minus aliquo eſt, hoc ẽt ſimpl̃r eſt tanq̃ aliquam habeant ſimilitudinẽ cum prædicto loco apponit hunc ab eo ſ̃m aliquid, & illum a qñ illũq; ab vbi. Vt.n. quod magis alicui ineſt, & ſimpl̃r illi ineſt. Sic etiam quod ſ̃m aliquid ineſt alicui, vel qñ, vel vbi, videtur & ſimpl̃r ineſſe illi. Nam ſ̃m quid aſpiciens animal & ſimpl̃r aſpicit. Similiter etiam ſ̃m aliquid audiens & ſ̃m aliquid odorans vel guſtans. Item vnũquodq; corpus generabile aliqñ exiſtens & ſimpl̃r eſt. Item ſi alicubi eſt hippocẽtaurus, vel Scylla, & ſimpl̃r erit. Item eſtate ſanum ſimpl̃r ſanus eſt, & ſanus in græcia & ſimpl̃r ſanus eſt & corpus vbi exiſtens, & ſimpl̃r eſt. igitur in talibus exemplis conſonant loci, non tñ in oĩbus ſunt veri, oportet porro ipſis vt veris ſimilibus, ſed non vt habentibus vim vti. Veriſimilitudo aũt eſt conſtructionis ipſorum qua vſus eſt ipſe, nam ſi vl̃e. i. ſimpl̃r impoſsibile eſt ineſſe alicui, hoc nec ſ̃m aliquid, nec aliqñ, nec vbi poteſt ineſſe eidem conſentaneum videt̃ quod ſ̃m aliquid, vel vbi, vel aliqñ ineſt alicui, hoc ſimpl̃r etiam ineſſe, non tñ hoc verum eſt. Non.n. ſequitur conuerſionem ſimpliciter ineſſe, ſed poſſe ineſſe quod eſt verum. Quod.n. ſ̃m aliquid ineſt alicui, patet quia etiam poteſt ineſſe eidem. Similiter & qñ, & vbi, quare verum erit inexiſtens ſ̃m aliquid poſſe, & ſimpl̃r ineſſe, nam quod non verum ſimpl̃r ineſſe, manifeſtum etiam ipſe facit, nam qñ æthiops partim aliqualiterq; albus exiſtẽs, quippe ſ̃m dentes eſt albus, minime ſimpl̃r eſt albus, nam ſimpl̃r hoc dicit̃, ut ipſe inquit calumnians locum, qđ ſine adiectione dictum uerũ eſt: qđ uero eget additione, ut ſit uerum, hoc non eſt ſimpl̃r, ob id æthiops ſimpl̃r non eſt albus, qa ſine adiectione non eſt hoc verũ, ęthiops eſt albus, ſed addito ipſo ſ̃m quid ſit verum.

Item

Item ſm quid ſtudioſi quidã ſunt qui nõ ſunt ſimpl̃r dicendi ſtudioſi. Nã licet natura liberales ſint vel honeſti, totũ hoc natura honeſti, vel natura liberales ſunt, non tñ & ſimpl̃r. Nã contingit ẽt eos qui ſunt ad hæc apti bene fieri neq̃ flagitioſos ſíe, quia flagitioſe, nequitiæq; nutriti, educatiq; ſunt, nam oportet ſimpl̃r ſtudioſum prudẽtem eſſe. Nullus aũt fit natura prudens, vt in lib. de moribus oſtenſum eſt. Verum ſm dictionem hanc, ſimpl̃r aũt non ſunt, addit id qđ natura impar eſt. Eſt.n. ſufficiens de ſe hoc dictũ. Simpl̃r aũt non ſunt ſtudioſi. Rurſus aliquando contingit corruptibilium non corrumpi, non tñ & ſimpl̃r contingit aliqđ corruptibile ens nõ corrũpi, & aliqñ quidem non reſpirare, non tñ & ſimpl̃r contingit aliquid corruptibile exiſtens non corrũpi, & aliqñ quidem non reſpirare aliqđ aĩal non reſpirantium contingit, non tñ & ſimpliciter non reſpirare, rurſus vbi partim quidẽ confert vti tali diæta, vt in morbidis locis, non tñ ſimpliciter, & aliquo mõ quidem vnũ ſolũ poſſibile eſt eſſe, vt in theatro vnũ ſolũ hoĩem eſſe poſſe eſt, non tñ & ſimpl̃r vnum hoĩem ſolum poſſe eſt eſſe, ob tales inſtantias de locis his ſic dixit. Eodem aũt mõ conſiderandũ eſt & in eo quod eſt ſm quid, & qñ, & vbi, oñdens quod locis opus eſt cõſideratione an ipſis vtendũ ſit, an non. Verũ ipſe vtendo nonnullis exẽplis, alio qđ ſigñat ipſum vbi, & alio quod ſigñat qñ, correxit hæc, tanq̃ non ſint horum ſigñantia. Nam bonũ eſſe patrem ſigñare poſuimus tanq̃ vbi ſigñatiuum hoc ſit, nam in Tribalis, ſed corrigit hoc tanq̃ non ſit ſigñans vbi, ſed hoc aliquibus, nam vbi fuerint Tribali, hoc ipſis bonũ. Item ægrotantibus pharmacũ recipere vtile eſſe poſuit velut ſigñatiuum qñ, nam qñ ægrotant. Item correctũ eſt hoc tanq̃ non ipſius qñ ſignificatiuum, ſed ipſius aliquo modo diſpoſiti, nam ſic diſpoſito ſemper ſana hæc, non aliquando, nec hoc aliquibus bonum & ſimpliciter bonum, nec diſpoſitis aliquo modo hoc & omnibus.

Simpliciter aũt eſt, quod nullo addito dicis, quoniam bonum eſt aut contrariũ: vt patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdam bonũ eſſe. Non igitur ſimpliciter bonum. Sed deos honorare bonum dicis, nihil addens. Simpliciter.n. bonũ eſt. Quare quod nullo addito videtur eſſe honeſtũ, vel turpe, vel aliquid talium, ſimpliciter dicetur.

Cum dixerit inſtantias cõtra p̃dictos locos. Etenim ſm aliquid quidã exiſtentes ſtudioſi non ſunt ſimpl̃r tales & aliqñ non corruptũ aliquid non eſt ſimpl̃r incorruptibile, & vbi quidem confert vti tali diæta vt in locis morbidis, ſimpl̃r aũt non quod nullũ horum ſimpl̃r eſt, vel dicit̃ oſtẽdens ſimpl̃r quid eſt, indicauit p̃dictas inſtantias qđ recte dictũ eſt firmans, quod.n. ſine adiectione alicuius vere eſt dicere ſimpl̃r eſſe, hoc aũt eſt tale. Exemplo aũt dicti bono & malo ipſi vſus eſt, Nã qđ ſine adiectione eſt bonũ, hoc ſimpl̃r bonũ, & qđ per ſe mouet̃ ſine adiectione, hoc ſimpl̃r mouet̃. Qđ vero indiget adiectione, & vere de ipſo prædicet̃ moueri, hoc non ſimpl̃r mouet̃. de quo.n. verum eſt dicere p accidẽs mouet̃, & non põt ſine adiectione vere de ipſo moueri prædicare, hoc non mouet̃ ſimpl̃r, & in propoſitis ſane quibus cum additione dictis vel hac, aliquo vel vbi, vel aliqñ, poſſumus & ſimpl̃r additionem auferentes inferre, vel & ſimpliciter hæc dicerentur, vt ſm oculos videre verum eſt, immo huius videntis ſm oculos videre ſine adiectione vere prædicatur, ſed minime ſi natura liberale vere prædicatur, omnino & ſimpliciter liberale ſine adiectione, & in aliis ſimiliter.

Finis ſecundi libri.

ALEXANDRI APHRODISIENSIS

IN III. ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRVM COMMENTARII.

Et prefatio.

ARISTOTELES cum in ſcđo libro expoſuerit locos, qui ad accidens p̃tinẽt, quibus poterimus vel affirmare aliquid accidere alicui ſimpl̃r, vel infirmare, & p̃bare nõ accidere, id qđ accidere dictũ ſit: in hoc tertio exponit nobis locos, quibus vtamur ad q̃ões comparatiuas, & oñdamus aliquid magis vel minus alicui conuenire. ſed hi ẽt loci ex accidẽte erunt, quẽadmodũ ipſe in. 1. lib. dixit oẽs q̃ões quæ ex comparatione fiũt, ſub iis, quæ ex accidente oriunt̃ conſtitui. Nam ibi poſteaq̃ de accidente locutus eſt, addidit ẽt hæc verba. Accidẽti quoq;, inquit, ſubiiciant̃ mutuę comparationes, quouis mõ ab accidente dictæ. Itẽq; aliter. Perſpicuũ eſt cõparationem in ſolis accidentibus fieri. nã ſolũ accidẽs põt aliquibus magis, & minus ineſſe. genus.n. non põt magis & minus ineſſe ei, cui p̃xime ineſt, neq; ẽt propriũ, neq; definitio. accidens aũt eo quod eſt extra ſubſtantiã rei, cui accidit, põt magis & minus alicui idẽ, & aliud magis alio, & minus ineſſe, vbi ẽt ex parte quadam poteſt conuenire. Materia aũt comparatiuis q̃õnibus ſubiecta patet per p̃hiam vniuerſam. nam & in morali verſat̃, qñ quidem ea q̃ de optabiliori quæri ſolent, ſunt moralia: ſiquidẽ relatio expetendorũ ad actionem & moralem p̃hiam refertur. Quæ vero de naturalibus rebus comparantur, naturalia dicunt̃, veluti qñ quæritur, vtrum maior ſit luna quam terra, & vter eſt melior ſenſus, vel ſcĩa & vter motus ſit ſimplicior, circularis ne, an rectus. Iam vero in logicis quoq; comparatiuæ quædã quæſtiones ſunt, vt vtrum maiorem fidem faciat inductio, an ratiocinatio. & vtrũ prior ſit ratiocinatio categorica, vel hypothetica. & vtra figura ſit prior, uel melior. Vnde non ſolum ſm has, ſed etiam ſm alias ſcĩas, & artes inuenire eſt quædam comparatiua quæſita, nã muſicum problema eſt, utrũ acutior ſit armonia, lydia, uel phrygia. Item aliquis quæreret hoc, metrorum pulchrorum heroũ in muſica materia. Rurſus econtra, vtra cura eligibilior uel per inciſiones, uel per pharmaciam exiſtens problema comparatiuũ habet materiam medicinalem ſubiectam. igitur materia comparatiuorũ problematũ fere ſm omnem ſciam & artem eſt. Prædicamenta aũt in quibus ſunt quæſita ſm cõparationem nouem uidẽtur eſſe, nam ſm ſubſtantiam ſolã non uident̃ conſtare problemata comparatiua, nam ſm accidens eſt comparatio, ſed ſubſtãtia nulli accidit. Oĩs igitur cõparatio eſt ſub ipſo ad aliquid. Scđm quæ aũt comparatio fit, aliqñ quidem qualitas eſt, ut qñ quæreret̃ de aliquibus, quale albius, uel calidius, uel leuius, uel magis muſicũ, uel aliquid horũ talium. nam oĩa talia ſm qualitatem. ſed ſm quantitatem qñ quæreret̃, utrum luna maior quam terra, nam ſm quantũ quæſtio talis. Sed ſm ad aliquid qñ quæreretur utrum magis ſcĩa geometria an muſica, & qualis magis ſenſus tactus an auditus. ſed ſm ipſum ubi quæſtio, quãdo quæreretur utrum magis principale eſt in corde an in cerebro. ſed ſm ipſum quando quærit quærens vtrum eligibilius ſit nauigare, poſt æquinoctiũ

Primã locum aſſignat per quẽ oſtẽdemus aliud alio eſſe eligibilius ab ipſo diuturnius & firmius, nã quæ videntur ſm alia ſimiliter ſe habere, ſi alterũ altero oſtenderetur diuturnius eſſe vel firmius, eligibilius erit. Sed ſunt in quibus videbitur diſſonare, nã poteſt aliud alio eſſe firmius, & eo tñ minus diuturnum, vt ſcientia ſenſu, nam ſenſus diuturnior eſt, quippe nos ab ineunte primaq; ætate ſentimus, ſed ſcientia ſit iam adultis licet firmior fiat & difficulter magis remouenda quam ſenſus. Quocirca oportet quatenus ſit vtile nobis tractæ locũ. Vnde hoc loco vtentes poſſumus oſtendere eligibiliorẽ eſſe bonam famam quã diuitiæ, nã cũ ambo ſint eligibiles, fama bona & poſt mortem durat, ſed ſi nullus fuerit nullus erit diues. Vnde ſi virtute vel felicitate bona fama diuturnior oſtenderet, nõ iam & eligibilius quod manifeſta eſt virtutis & felicitatis excellentia, qua excedunt bonã famã, veruntamen ſi fuerit & principio bona fama a virtute proficiſcens, & ſm hoc erit virtus eligibilior bona fama, Quod ipſa & principium eius eſſe bonæ bonæ famæ ſit cauſa. Oſtenderetur aũt & ſic ſanitas bona habitudine eligibilior eſſe, vel cõtra, ſeruandũ eſt diuturnius contentũ in ipſo minus diuturniore, nã ſi ſic ſe habuerint, eligibilius ſit, id qđ minus diuturnius eo qđ habet in ſe, tunc diuturnius cui coextenditur, & extrinſecus additionẽ alicuius eligibilis facit. Nam tale eſt bona habitudo, neq; ſine ſanitate ſit, & præter ſanitatẽ, habet etiã quippiã aliud eligibilius, vbi ergo ſit additio alicuius eligibilis poſterius, & ſi minus diuturnius fuerit eligibilius, vbi aũt alterũ eſt alterius cauſa, primum rurſus eſt eligibilius, & ſi minus diuturnius fuerit, igitˀ ſm diuturnius ſanitas, ſm autẽ alia quædam rurſus bona habitudo. ſed vtentes firmiore ſcientia recta opinione demonſtrabimus eſſe eligibiliorẽ cũ ambæ ſint eligibiles. Itẽ virtutem bona fortuna, & illud ſm artẽ eo qđ ſit a fortuna, & id quod prius in voluntate & cõſilio venit, eo quod inconſulto extemporeq; facto & correcto. Item neceſſarium contigente ſi ambo fuerint eligibilia. Itẽ id quod eſt in nobis eo qđ eſt in alijs, ſic bonũ conſilium eligibilius eſt opinione. Nam illud in nobis, ſed opinio non in nobis eſt, ideo & firmius conſiliũ & opnio inſtabilis. Item ſpeculatiuã vitã practica, nã plura ſunt impedientia practicam vitam, quia inſtabilior. Itẽ media vita eligibilior eſt ea, quæ eſt in excellentia. Porro dicitˀ qđ plura optima inſunt medijs, medius volo eſſe in ciuitate, Huius quoq; teſtis eſt illud Euripidis, (Aemulor aũt hoĩes qui habẽt vitã ſine periculo, vt vltimus ignotus ſine gſia, & eos q ſunt in honoribus minus æmulor) Itẽ diuturnior eſt memoria ſenſu, & cognatus amico, vnde vtẽtes his occaſionibus poſſumus etiã fugibilius aliud alio oſtendere. Nã fugiendorũ diuturnius fugibilius, vt ignobilitas malaq; fama ipſa paupertate, & firmius eo minus tale, vt indigẽtia ꝓdigalitate, & illiberalitas mollitie, nã illiberales difficiles mobiles ſunt; nã & ſm hoc timiditas ignauiaq; fugiẽda magis eſt quã intẽperantia eo qđ intemperantia ceſſat corpore declinante ſeneſcenteq;, nam ceſſant appetitus quibus ſit intẽperantia, ſed timiditas procedente ętate ſuſcipit incrementum, ſic & malitiã aliquis oſtenderet aduerſa fortuna fugibiliorem eſſe, ſiquidẽ malum ſit malius, & fugibilius.

Et quod magis eligit prudens, aut vir bonus, aut recta lex, aut ſtudioſi circa ſingula delecti, quatenus tales ſunt, aut in vno quoque genere periti, aut quæcũque plures, vel omnes (vt in medicina, vel ædificatoria, quę plures medicorum, vel omnes) aut quæcunque omnino plures; vel omnes, vel omnia, vt bonum. omnia enim bonum appetunt.

Sedm locũ oſtendendi ab eligibiliore aſſignat hunc ex electione meliorũ & iudicio, nã melioribus eligibilius eſt. Meliores aũt ſunt prudẽtes nõ prudẽtibus. eqdẽ boni meliores nõ bonis, & lex certa ipſa nõ recta, & vĩr ſtudioſi circa aliqđ quatenus tales ſunt eligẽtes, hoc ſunt digniores fide, q̃ hi qui circa & ipſa nõ ſunt ſtudioſi. nã artifices ſunt meliores circa proprias artes q̃ hi qui eorũ artium ſunt ignari, & adhuc magis cuncti qui circa eandẽ artẽ idẽ dicunt. Probabile aũt eſt qđ cuncti, vel plurimi artifices eligunt eligibiliora dicere quã ea quæ nõ ab omnibus eliguntur, quare in his ſm artes quod omnes vel plures eligunt, eligibilius eſt his, quæ videntˀ ignaris artium eſſe, vel inferioribus lõge his qui ſunt periti arte. Sic etiã ſimpliciter omnibus vel plurimis videtur, eligibilius erit, nã eligibiliora ſunt ea quæ omnibus quã ea quæ nõ videntur omnibus: & ea quæ pluribus quam ea quæ paucioribus. Prudens aũt, vel bonus nõ dixit, velut ea quæ pariter & cõuerſim ſignificat. Non.n. æqualiter prudẽs & bonus, ſed in plus eſt bonus, nã bonus eſt etiã prudens, non tamen ſolus. Etenim fortis & prudens, bonus. igitur hoc dictum æquale eſt huic prudens vel vĩr bonus. Nam omnis bonus non ſolum prudens fide dignior circa electiones, quã qui non eſt talis. Itẽ poteſt dici ſapiens ſm rationalẽ virtutem, & bonus ſm moralem; nã proprie dicitur bonus ſm has virtutes vt rurſus ſapientes eos ſm rationales, quia ſm has magis agentes ſunt quã boni, nam prudentia eſt iudicialis, ſed virtutes mores ſunt practicę. Illud igitˀ. ſ. oportere bonos prę alijs honorare eligibilius eſt, quia ſic prudẽtibus videtur eſſe. nã hoc eſt iudicium prudentis. Itẽ oportere communia præhonorare proprijs nam commune coniungit & colligit, at proprium ſeiungit ciuitates, vt plato etiam & Thucydides ferunt. Nã pulchre ferẽs hoc per ſe corrupta patria nihil minus corrumpitˀ, & mala fortuna in bene fortunata multo magis ſeruatur, & benefacere quam bene pati eſt eligibilius, quia bonis hominibus hoc eligibilius eſt. Similiter illud iniuria affici eligibilius eſt quã iniuria afficere, quia bonis hoc videtur eſſe eligibilius. Item mori glorioſe, quam ſeruari iniuſte per idem eligibilius. Itẽ laborare paupertate magis iuſte agendo & tractando res ſuas, quã iniuſta faciẽdo diteſcere eligibilius eſt. Rurſus quia nõ cunctæ leges rectæ ſunt, equidẽ ſunt quædã & laudandæ vt rectæ; ceu Lycurgi leges ac Zeleuchi, & Solonis, qñ aliquod ambiguum fuerit eorum quæ determinata ſunt a legibus, quod rectæ leges diffiniunt eligibilius eſt, quando quidẽ etiã rectæ leges ſm prudentiã ponerentur, non iã idem putandum eſt hoc prudens, vel recta lex. Nam hoc legibus determinatum eſt, & de legibus dicitˀ, ſed hæc prudentes ad tẽpora, ad circunſtantias, ad fortunas cõgruunt, & alia in alijs ſunt, ſic oſtendentur cõuiuia eligibiliora eſſe in ciuitatibus, quia rectæ leges determinarunt ipſa eſſe, atque eos qui uirtute præſtant dominari debere, & nõ qui diuitijs pollent. Item iudicium modeſti poterit locum habere ſi putet dignum eſſe non reſpicere ad decretum & ſcriptũ in legibus, ſed ad ſententiã animumq; ſcribentis, & qđ faciebat ille circuens, & ſm rectã rationem & legẽ iudicans, ſed nõ ſm ſcripta ipſius, vnde non omnino ſane ſe habet q habet alias cauſas & alios colores ac prætextus. Itẽ eligibilius ſunt ea in bello quę circa ipſa boni eligũt, ut ſeruare ordinem, & non egredi aliquo. Item parere duci exercitus. Item habere ante oculos. Item.

Vnum augurium optimum pugnare pro patria.

Valet quoq; illud Vlyſſis cum dicit hunc in modum.

(Non bonum multorum principatus, unus princeps ſit. Vnus rex.)

Item ſm rempublicam eligenda ſunt quæ circa hæc

boni eligunt,ſic illud eligibilius eſt non gratificari multitudini potius quam facere eã quæ ſunt vtilia. Nã bonis circa hæc id eligibilius eſt. Item ſ'm artes eligibiliora ſunt quæcunq; vel omnibus vel plurimis artificũ videntur,ſed adiecit illud (quatenus tales) quia de medicinalibus medicorum electionẽ ſequi debemus,& de muſicis electionem muſici.nam q ſunt præclari in muſica de his quæ ſunt in medicina dicunt aliqd,ſed non quæ muſici dicent. Similiter aũt medici de his quæ in bello geruntur,dicent,igitur eligibiliora ſunt ſ'm vnamquamq; artem, quæcunq; omnes artifices illius artis eligunt q per ſe vt verũ accidit,ſed illud quæcunq; plures improbabile eſt,non tamen verum. Nam ſæpe vnius melioris ſ'm artem electio,& iudicium melius eſt quam iudiciũ omniũ aliorum, ideo in talibus ad ambo fit argumentũ. Etenim a pluribus, & a meliore fit non ſolum autem in his ſ'm artes quæ omnes vel plures artificum dicunt eligibiliora ſunt, ſed etiã quæ ſimpliciter cuncti vel plurimi hominum eligunt eligibiliora eſſe demonſtrarẽtur quam ea quæ non oẽs dicũt. Sic etiam aliqs oſtenderet quod eſſe eſt eligibilius ipſo diſcere vel ſcire,nã eſſe oẽs eligunt,ſed ſcire & diſcere minime cuncti eligunt. Item lætari & voluptate frui quã exercitari. Porro Plato vtẽs hoc velut exiſtente probabili dixit bonum eſſe, quod oĩa appetunt. Item Eudoxus demonſtrauit voluptatem eſſe maximum bonorum ex hoc,quod cuncta animalia hanc eligunt.& nullum aliud bonum ſic habere electionẽ, ob id & ſanitas opinione eligibilior eſt, quia cuncti homines eligunt ſanos eſſe ſed nõ omnes famam & opinionem. Item plures eligunt magis diuitias quam exiſtimationem, quare oſtenderetur per hoc quod diuitiæ ſunt eligibiliores exiſtimatione & fama. Item artes habere pluribus eſt eligibilius quam non habere.

Oportet aũt ducere ad id,quod fuerit vtile,quod dicendũ eſt. Eſt autẽ ſimpliciter qdẽ melius ac eligibilius, quod eſt ſecundũ meliorem diſciplinã,vt ſi melior diſciplina ſit philoſophia quã ædificatoria, & ſimpliciter eligibiliora erũt,quę ſecũdũ philoſophiã ſunt,his quæ ſunt ſecũdũ ædificatoriam. Alicui autẽ,id,quod eſt ſecundum proprium.

Inqt oportere vnoquoq; dictorũ vti ad qđ eſt vtile,non enim omnia omnibus congruunt,quando quidẽ per eadẽ nequeat oſtẽdi qđ voluptas ſit eligibilior virtute,et qđ virtus ſit eligibilior voluptate,ſed q vult oſtẽdere voluptatẽ eſſe eligibiliorẽ virtute electione oĩum, vel electione multorũ vtet, & qui virtutẽ eligibiliorẽ, electione ſtudioſorũ vtetur, quia autem de eligibiliore ſermonem faciebat, & non amplius idem omnibus eligibilius, & de hoc diuidit & dicit.Equidem ſunt quędã ſimpliciter eligibiliora & nõnulla qbuſdam,ſimplr eligibiliora ſunt ſ'm meliores ſcientias,vt ſi melior eſt ſciẽtia philoſophiæ ipſa arte peritiaq; fabricandi, & ſimplr eligibiliora erunt ea quæ in philoſophia tractantur quã in arte fabrili. Veruntamen fabro ea quæ ſ'm fabrilem artem his quæ ſecundũ philoſophiam, & egente aliqua arte fabrili eligibiliora viderentur, poteſt autem aliqs etiã vti dicto loco ad iudiciũ ſimplr eligibilioris.

Deinceps vero,quod qdẽ hoc quod, eo quod non in genere eſt, vt iuſtitia iuſto.nam illa quidem in genere boni, hoc autem non. Et illa quidem quod quidem bonum eſt,hoc autem non. Siquidem nihil dicitur quod quidem genus eſt, quod non eſt in genere, vt albus homo non eſt, quod quidem color,ſimiliter autem & in alijs.

Illud qđ quidẽ apud ipſum ſignat hoc.ſ.pprie, ac ſi adderetur hoc qđ qdem huic pprie illud ſignat,ceu qđ qdem homo pprie hõ, & qđ quidẽ vere ens pprie ens & qđ quidem vereq; bonum eſt proprie bonũ. Et prædicatorum de alio vti quod vere adderetur hoc proprie de illo prædicari ſignificat,& eſſe ſubiectum proprie in hoc, & hoc, quia igitur genera prædicantur de his quæ ſunt ſub ipſis proprie in quid eſt prædicata, in eo quod vere ipſa prædicari dicuntur, & ea quæ ipſo genere eſſe inquit, vt color in eo quod vere prædicatur de albo, & album eſt id quod vere eſt color. Rurſus animal de homine,in eo quod vere & homo animal,quia igitur prędicatorum hæc partim, vt genera prædicantur, & partim vt accidentia, nam color de hoc veluti colore albo prædicatur vt genus;ſed de corpore albo vt accidens,locum quendã ad hoc nobis tradit,per quẽ eligibilius cognoſcemus.nã quorũ comparationẽ facimus ſi aliud qdem erit,vt in genere horum, quatenus horũ cõparatio fieret, vt in eligibile & bono, aliud vero vt id qđ habet accidens,pfecto eligibilius erit id quod eſt velut in genere q̃ hoc habens accidens,nã hoc velut in genere exiſtens bono qđ qdem bonũ ſit & qđ quidẽ eligibile qđ eſt huius pprie indicatiuũ, ſed illud nõ ens in ipſo vt in genere,ſed habens accidens ipſum nõ proprie eligibile, neq; ſilr bonũ. Si ergo pprie eligibile, hoc nõ pprie eligibile eſt eligibilius & qđ in genere qđ eſt boni prędicat de habente bonũ,nõ vt genus aũt eligibilius eſt, nã vniuerſaliter comparatorũ adinuicem ſ'm aliquid magis eſt ens in genere hoc quatenus ſit cõparatio eius non ſic exiſtentis in ipſo,ſed habentis ipſum accidens, nã magis quãtum de quo vt genus quãtum prædicatur, quã id quantũ ſ'm accidens,vt ſupficies albi, & magis quale de quo vt genus qualitas prædicatur, q̃ hoc de quo vt accidens, nã albedo magis color eſt quam album. Breuiter aũt dixit locum dicendo, hoc quod quidẽ hoc eo quod non eſt in genere, per hoc nõ in genere dixit itẽ iuſto homine,ſed non cũ dixit q eſt in habitu, nã hoc ſimiliter eſt cũ iuſtitia,& ipſum in genere boni, hoc loco vtẽtes demonſtrabimus iuſtitiam, & vnãquãq; virtutũ eligibiliorem eſſe, & magis bonum eſſe quam id quod habet vnamquamq; ipſarum, vt magis quã iuſtum, prudẽs fortis. Nam virtutum vnaquęque eſt in genere virtutis, & vt ipſe nunc communius vt genus accipiens bonũ dicit in bono, ideo & vnaquæq; ipſarum quandoquidẽ ſit virtus,& quod vere bonũ, ſed nullus habentium virtutes eſt in genere virtutis, & boni,nã iuſtus,neq; quod vere virtus eſt,neq; quod vere bonum, ſed eſt bonũ,qa habet accidentẽ ſibi virtutẽ, & bonum, ſed ſiqdẽ nihil dicitur quod quidẽ genus eſt,quod non eſt in genere, hoc eſt perinde, ac ſi dixerit, nihil.n.dicitur quod qdem & prædicatum de ipſo eſſe, niſi fuerit, vt in genere prædicato, nã color prędicatur de albo, & dicitur quod qdem color eſſe albũ, quod quidẽ eſt vt genus de ipſo prædicatum,ſed de albo hoĩe prædicat color, nõ tamen p hęc quod vere color eſt hõ, quia nõ vt genus de ipſo, ſed vt accidens color pdicatur. Eadẽ quoq; ratio,& in alijs prędicatis,vt,n.color de his vt genus, & de his nõ vt genus prædicat, ſic etiã in alijs ſe habet verũ põt illud, ſilr aũt & in alijs additum ſignificatiuum eſſe huius,vt in virtutibus, & bonis eligibilius eſt id qđ velut in genere boni exiſtens eſt, q̃ id qđ nõ eſt in genere eius, ſic etiã in alijs magis vnumquodq; illud quod eſt in genere hoc quatenus cõparatio ipſius.ſ.exiſtentis in illo nõ vt genus, ſunt etiã aliqua velut in ſpecie, etenim ea ſunt ſpecie, quorum ſunt ſpecies in eo quod vere prædicatur etenim fugiendum magis hoc velut in genere exiſtẽs fugiendi, quam hoc quod non eſt, vt in genere fugiendi.

Et quod propter ſe eligendum eo eligẽdo, quod propter aliud, eſt eligibilius: vt ſanum eſſe, quam exercitari. Illud enim propter ſe eligendum, hoc autem propter aliud eſt.

Manifeſtus

Manifeſtus eſt etiã hic locus,nã qa bonorũm, & eligibiliũ aliqua ſunt ꝓpter ſe eligibilia,vt felicitas, & quęcunq; honorãda, & quædã ob aliud,vt ſecare & ſe exercere, lucrari,& prorſus quęcũq; ſunt vtilia:quædã vero propter ſe,& ꝓpter alia vt virtutes,etenim ꝓpter ſe,& propter felicitatem eas eligimus , ſilr ſanitas diuitiæ & quæcunq; vt potẽtiæ bona,patet quod eligibilius eſt id quod ꝓpter ſe aliquis eligit, quam id quod non eligitur propter ſe,ſed ob aliud,vt etiã per exẽpla notum fecit ſi eligamus, nã eſt hoc eligibilius ꝓpter ſe, ſed exercere ſe ꝓpter alterũ, quippe ob ſanitatem , vel ob certamen, velleq; coronã,eligibilius ſanitas,quam ipſum exercere. Sic etiã amicos eligimus ꝓpter ipſos,ſiquidẽ amicus alter ipſe,ſed pecuniæ nõ ꝓpter ſe,igĩ eligibilior eſt amicus , quã pecuniæ. Nam vnuſquiſque ſibi propter ſe eſt eligibilis,quare & amicus.Itẽ ſomno vigilatio eſt eligibilior,ſi ſomnus habet relationẽ ad vigilationẽ, nam vt poſſimus vigilare, ſomno & reqe indigemus,ſic oſtenderetur quod etiã philoſophis eſt eligibilior rhetorica.

Et quod per ſe eo quod eſt per accidẽs, vt amicos iuſtos eſſe, eo quod inimicos.Illud.n.per ſe eligẽdmu,hoc aũt per accidens eligimus. Inimicos.n.iuſtos eſſe eligimus per accidens,vt nihil nobis noceãt.Eſt autẽ hoc idã ei,quod ante hoc.Differt aũt modo.nam amicos iuſtos eſſe per ſe eligimus & ſi nihil nobis debeat fore,quamuis apud Indos ſint. Inimicos autem propter alterum, vt nihil nobis noceant.

Adiecit prædicto loco, & aliũ quod per ſe eligibile, eo quod eſt per accidens eligibilius eſt. Eſt autem per ſe eligibile quod per ꝓpriam naturam , & præſentiam eſt eligibile,ſed per accidens cui velut nõ exiſtenti propria natura eligibili,accidit ob aliquam circumſtantiam eſſe eligibile, & quale ſit per exempla ipſa vtrunq; ipſorum indicauit. Nã illud amicos iuſtos eſſe per ſe eligibile eſt, non enim ꝓpter nos neq; vt aliquid nobis ex hoc adueniat,ipſum eligimus ſed quod amicitia eſt voluntas bonorum illius gratia eligimus bona amicis ineſſe,bonum quoq; eſt iuſtitia habẽti,ſed illud inimicos iuſtos eſſe eligibile nobis eſt, non propter ſe amplius, non.n.propriũ inimicitiæ eſt voluntas bonorũ. vt illorũ gratia hoc eligamus,alioquin idem eſſent inimicitia, & amicitia, ſed hoc nõ propter ſe, ſed per accidens eligimus , nam quia accidit iuſtis non inferre iniuriã, vt nõ afficiant nos iniuria inimici eligimus ipſos eſſe iuſtos.Si autem hoc per accidens eligibile, illud aũt per ſe patet qđ illud velut ꝑ ſe eligibile eſt eo,qđ eſt per accidens eligibilius.Eundẽ aũt inquit eſſe hunc locum dicentem id quod propter ſe eligibilius eſſe,eo quod ꝑ accidens,cũ prædicto q oſtendit id per ſe eligibilius eſſe,ꝗ illud ꝑ aliud,eo quod propter ſe eſt idẽ cum hoc per ſe, & hoc per aliud, eo quod eſt per accidens,nã hoc amicos iuſtos eſſe,& propter ſe, & per aliud eligibile eſt,vt etiã ſanitas illud vero inimicos eſſe iuſtos per accidẽs. Nã accidit eis factis iuſtis nõ nocere alicui,ac idẽ eſt ꝑ aliud,quandoqdem ſit vt nos nõ lædant,tale quoque eſt exercere ſe etenim per aliud, quia propter ſanitatẽ,& per accidens,quia accidit exercitantibus ſe ſanari,verũ ſolã differentiã eſſe inter vtrunque locum,ſm modum prolationis, quia in vno his ꝓpter ſe, & per alterum vtimur,ſed in alio vtimur hoc ꝑ ſe,& per accidens, vel in dictis exemplis duntaxat modo prolationis eſt differentia, ſed in alijs plura inuenire magnam ſm modum prolationis differentiam.Sunt autem quædam eligibilia,non tamen propter ſe, porro his qui frigeſcunt per ſe eligibile eſt calida veſtis , ſi autem per ſe non. per accidens , non tamen propter ſe , ſed per aliud . Nam non frigeſcere ex ipſa fit , ſed per accidens , aut album, aut fuſcum, aut quẽuis colorẽ habeat veſtis, quã per ſe frigeſcentes eligimus. Itẽ eqtanti per ſe eligibilis eſt equus.Nã ſic aget ſm equitandi actionem,non tamen & propter ſe , quandoquidem nec eqtare ipſum, ad quod vſus equi propter ſe eſt eligibile , per accidens aũt albus, vel niger. Itẽ quia nutrire eget alimẽto per ſe quidẽ non propter ſe eligibile eſſe videbitur , igitur ea quæ ſunt propter ſe eligibilia ſequitur illud quod eſt ꝑ ſe eligibile, ſed minime videbuntur cõuerti, vel vlr per accidens bonum , quod non eſt bonum ſuapte natura , propter quid bonum accidens ipſi bonum dicitur,nam ſic illud eſt inimicos iuſtos eſſe , quia non exiſtenti ipſi bono aliquod bonum accidit,nã non iniuria affici ab illis bonum eſt non illorum gratia,ſed noſtrum bonũ eſſe per accidens videtur,non vt diuitiæ,neque aliud qppiã inſtrumentorum bonorũ eſt bonum,ſed per ſe qdẽ, ſed non propter ſe.Nã per ſe quidẽ diuitiæ, quod ſuapte natura eſt inſtrumentum actionum bonarum , ſed non propter ſe,quia omne inſtrumentum per aliud eligibile eſt , igitur erit omne eligibile per accidens omnino per aliud eligibile , ſed illud per aliud eligibile non prorſus erit, & per accidens, nam plura ab alia eligibilia ſunt cũ ſint ſuapte natura bona , ſed ſola per accidens quæ propter aliquid accidens ipſis habent eligibile. Sic enim eligibilis fit aliquando paupertas,& morbus, & mors,quare ſi non per ſe idem eſt cum eo,quod eſt propter ſe,neque hoc propter aliud eſt idem cum eo,quod eſt ſecundum accidens,quare nec loci ijdem ſint.

Et quod cauſa boni per ſe, eo quod per accidens cauſa, quẽadmodũ virtus fortuna. Nã illa quidẽ per ſe, hęc aũt per accidens eſt cauſa bonorũ,& ſi qd aliud huiuſmodi Similiter aũt & in cõtrario, nam quod per ſe eſt cauſa mali fugibilius eſt eo,quod per accidens, vt vitiũ,quã fortuna. Nam illud quidẽ per ſe malum,fortuna aũt per accidens.

Cum dixerit eligibile per ſe eſſe eligibilius, eo quod eſt per accidens,quia etiam in cauſis eſt talis differentia, nam quædam ſunt aliquorum per ſe cauſa, quędam vero per accidens, nam per ſe ædificator domus eſt cauſa, ſed per accidens Athenienſis uel albus.ideo locum nobis quendã etiam a cauſis ad iudicium eligibiliorum aſſignat . Nam quando duo quædam bona alicuius boni, & eligibilis cauſę fuerint,quarũ una eſt per ſe erit cauſa, & alterum per accidens eligibilius eſt id per ſe. Hic aũt locus produceretur in confeſſo,& conceſſo quod quando aliquid eſt cauſa alicuius eligibilis , idipſum etiã eſt eligibile,ſic uirtus eſt fortuna eligibilior,nam uirtus eſt per ſe cauſa eorum quæ dirigũtur,& fiunt ob ipſam,ſed quando etiam fortuna cauſa fieret , per accidens eſſet, nam uniuerſaliter per accidẽs fortuna cauſa eſſe demõſtratum eſt , ſic etiam medicina eligibilior fortuna eſſe oſtenderetur,quando ambæ ſint cauſæ ſanitatis.Item ſanitas bono colore eligibilior eſſet ob idem, nam ſanitas per ſe , bonum autem color per accidens boni eſt cauſa, & exerceri eligibilius ipſo ſecari , nam hoc per ſe, illud uero per accidens eſt cauſa efficiens ſanitatis. Nam quia exercetur,& qui hoc aliquo exercitatus eſt,patet ſed nõ ob exerceri, ſed ob ipſum una exerceri. Item oſtenderetur ſecundum eandem rationem etiam fugibilius eſſe id quod eſt per ſe cauſa mali , quam id quod eſt per accidens,ut malitia fortuna,& gubernator deterior,ipſe qui nauem ſubuertit eò , cuius ob abſentiam nauis ſubuerteretur . nam is eſt cauſa per accidens, ille uero per ſe eſt cauſa ſubuerſionis nauis . Similiter ratio eſt etiam de duce exercitus,& medico, nam dux quo præſente deſtrueretur exercitus, peior eo eſt qui ob abſentiam eſt cauſa cladis , & deſtructionis exercitus . idem etiam de medico.

Et quod ſimpliciter bonum eo, quod alicui eligibilius eſt, vt ſanum fieri, quam incidi. Nam illud quidem ſimpliciter bonum hoc autem alicui indigentium inciſione.

Equidem ſimpliciter ſani f. ucntibus ſanitate, & ſm naturam habentibus eam ſunt talia, ceu inambulationes, exercitia, cibus talis: quædam vero non ſimpliciter ſunt ſana, ſed quibuſdam, vt ægrotantibus, ceu inciſiones indigentibus erit, & diæte, & quies, & pharmaca: ſic etiam bona quædam ſunt ſimpliciter bona, quæ omnibus ſuapte natura habentibus ſunt talia, quædam vero alicui, vt ſanitas ſimpliciter bonum. Nam habentibus omnibus ſecundum naturam bonum ineſt, morbus autem ſimpliciter malum, fieret autem ſi alicui aliquando bonum, vt Theagici, ſiquidem ipſum corporis morbigeri in philoſophia ponunt, vt inquit Plato. Similiter diuitiæ, & fama ſimpliciter bonum, fieret autem alicui aliquando bonum etiam paupertas bonum, & ignominia ſi ob paupertatem, & ignominiam non quicquam inſidiæ pateretur, nec tolleretur deſtrueretur que a tyranno aliquis, cũ tyrannus claros, & diuites deſtruat. His porro ſic ſe habentibus inquit eligibiliora eſſe ſimpliciter bona his quę non ſunt ſimpliciter bona, ſed aliquibus, & aliquãdo, & locus manifeſtus eſt. Eſſet autem hic idem locus cũ eo qui pauloante dictus eſt, qui eſt ab eo quod eſt per ſe, & per accidens.

Et quod natura eſt eo, quod non natura, vt iuſtitia iuſto. illud enim natura, hoc autem acquiſitiuum.

Hic locus eſt quidem idem potentia cũ prædicto, nã quæ ſunt ſuapte natura bona etiã ſimlr ſunt bona: & quę ſunt aduentitia non ſimlr, nec omnibus bona, verũ differunt quo ad inſidias, non.n.quia ſimlr, ſed quia natura tale eſt. vſr autem ea quæ natura cõſtant, ſunt meliora his quæ nõ natura, ſed aduenientia, & ſm artes, & ſtatuta. Nam quæ ſm artes ſunt naturæ æmula ſunt, & inferiora ipſa natura. Item ea quæ ſunt ſm mores, & placita, & leges inferiora ſunt his quæ conſtant natura, nam quibuſdam natura peculiaris eſt, talibus etiam eſt cauſa ipſum eſſe, & quibuſdam placitum de ipſis, ſed aliquorum vel mos, & bonorum quæcunq; ſuapte natura ſunt bona eligibiliora ſunt talibus nõ natura, vt iuſtitia, quẽadmodũ igitur & omnis virtus ſuapte natura bona eſt, illud tamen apud vnumquemq; iuſtum non ſuapte natura tale eſt, ſed vel ſecundum morem, vel ſm legẽ, nã alia ab alijs ſunt inſtituta, & decreta impoſita, & ſunt ſingulis peculiaria decreta bona & eligibilia, ſed cum ſint bona. ſ. iuſtitia, & iuſta lege impoſita iuſtitia ſm naturã iuſto tali eligibilior eſt, qa hæc natura eſt, illud vero nõ natura, nam iuſtum nunc nõ natura accipit, cum ſit aliquid etiã natura, nam iuſtum ſm iuſtitiam factum tale ve de iuſto dicit habentia iuſtitiam, nam eſt aduenìens huic bonũ iuſtitia, & nõ natura ſiquidẽ non natura iuſtum, qđ eſt iuſtũ, iuſtitia aũt ſuapte natura bonum eſt.

Et quod meliori, & honorabiliori ineſt, eligibilius: vt Deo quam homini, & anima quam corpori.

Planus eſt iſte locus, nã dicit p ipſum qđ melioris bonum eligibilius eſt bono deterioris, non.n.eſt dictũ, vt ſi videaẽ, qa hoc meliore eligibilius, hoc etiã eſt eligibilius, non enim facit cõparationem horum quę ſunt eidẽ bona, vel eligibilia, ſed differentibus naturis. Verum hic locus indiget diſtinctione aliqua, nam ſi ſimlr videtur accipere eligibilius ſuapte natura, & non faciendo iudiciũ ipſorum ſimlr locus eſt verus, qa aũt hoc meliori, & honorabiliori, quatenus melius eſt, & honorabilius eligibile eligibilius eligibile nõ tali, & magis bonũ. Porro q̃ dijs eligibilia ſimlr eligibiliora, & meliora eligibilibus ab hoïbus, vt ĩmortalitas, vel vniuerſorũ digeſtio, impoſitas ſunt eligibiliores, ſapientia, ſanitate, diuitiis, virtute philoſophia, q̃ talia ſunt de numero eorũ quę ab hoibus eligũtur. Si aũt iudiciũ eligibilioris eligibiliori fieret, nõ amplius ſimplìciter ſanus locus eſſet. Nõ.n.eligibilia diis eligibiliora virtutibus a nobis, ſiqdẽ impoſſibilia plura ſunt nobis eorum quę eliguntur ab illis, eqquidem inſenſati ſtupidique eſt hominis eligere impoſſibilia. Ideo indigeret adiectione hac, ſi poſſunt eſſe ambo, nam ſi eſſent ambo poſſibilia facienti iudiciũ de eligibiliore, eligibilius hoc quod eſt eligibile meliori, & honoratiori, vt cõmunis vtilitas eligibilior eſt propria vtilitate, nã ambæ ſunt poſſibiles homini, & diis communis vtilitas eſt eligibilis, & ſecundum naturam. ſimiliter etiã benefacere eligibilius quam bene pati. Nã deo eligibile eſt benefacere, & ambo ſunt poſſibilia homini, ſic etiã ſi animæ ſoli eligibile eſt prudenter agere, & vſr virtutes, & corpori ſanari, & calere, roburq; habere, eligibilius eſt ſapere prudenterq; agere, & virtutes, & vſr eligibiliora ea ſunt, quæ honoratiori, & meliori eligibilia ſunt. Nam anima eſt longe corpore melior. ſimiliter etiam ſcire eſt eligibilius ipſo ſentire, quia ſentire magis ad corpus attinet (nã p corpus fit) ſed ſcire propriũ & peculiare eſt animæ. verum differret hic locus ab alio prædicto, hoc etiam quod magis eligeret prudens, quam bonus vir; quia in illo a magis eligibili meliori fiebat argumentum cum ambo eſſent eligibilia eidem, Hic aũt quando aliud quidem fuerit meliori eligibile, & aliud deteriori, illud qđ meliori oſtẽderetur eſſe eligibilius, vt ſe habet anima ad corpus, nõ enim ambo vtrique eligibilia ſunt. Itẽ ibi quęrebatur eligibilius eligibile, hic autem ſimpliciter eligibilius, & non hoc alicui.

Et quod melioris proprium, melius quam quod peioris: vt quod Dei, quam quod hominis. nam ſecundum communia quidem vtriſque nihil differunt ab inuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs ſupereminet.

Cũ aſſignauerit locũ ob eligibile miliori cõſtituentẽ eligibilius, qa nõ omnino eligibile alicui, iã eſt etiã propriũ eius, nã ſanitas eſt eligibilis homini, non tñ propriũ homini eſt ſanare: porro nũc a proprio aſſignat locũ, nã melioris propriũ melius eſt eo, qđ eſt deterioris ppriũ minime faciendo ſm cõparationem eligibilius, ſed ſm ſimlr melius. Nã hoc melioris ſi nõ poſe deteriori fuerit, nec eligibilius erit ei, vel melius ſimplr, & eligibilius ſimplr eſſe accipit, ideo & differẽtiis ipſis vtiẽ, nõ.n.cõparationẽ facit eligibilioris alicui ſemper, ſed etiã ſimpliciter, & ſm propriã naturã, vt faciebat etiã in primo loco. Quod vero melioris propriũ melius ſic demonſtrauit ob id, quia melius, & ſm aliquid melius eo, ſed ſm communia, & ſimilia peiori, & meliori neutrum excedit neutrũ. Neq; enim differt. proinde relinquitur vt differentia ſit ſm propria ipſorum, & ſecundum hoc melius excedit, deterius, ſi autem ſm hæc differentia, & exceſſus ineſt ipſis, & melioris propriũ melius erit, ceu ſi Deus, homo, & equus animalia ſecundum genus cõmune non differrent inter ſe, ſed cũ melior ſit Deus homine, & homo equo, relinquitur differentia ipſorum eſſe ſm propria, ſi ergo Dei pprium eſt immortalitas, & hominis ſuſceptiuum eſt ſcientię propriũ, & equi hinnibile, certe ĩmortalitas eſt melior ſcientiæ ſuſceptiuo, & ſcientię capax melius eſt hinnibili. Sic etiam ſi animę propriũ eſt impetus, motuſq; & corporis fluxus, & momentum inclinatio, certe impetus motuſue eſſet momento inclinationeue melior, quia & anima corpore lõge melior eſt, videtur aũt mihi melius, & peius ipſa accipere in his quæ ſunt ſimilis generis, quia etiã eſt comparatio in habentibus conuenientiam inter ſe. Ideo etiam

etiam dixit, nam ſecundum communia quidem vtriſque nihil inuicem differunt, perinde ac ſi comparanda, debeant etiam habere quædam communia.

Et quod in melioribus vel prioribus, vel honorabilioribus eſt melius, vt ſanitas, robore & pulchritudine, nam illa quidẽ in humidis & ſiccis, & (vt ſimpliciter dicatur) & quidem prius conſtitutũ eſt aĩal, hæc vero in poſterioribus, nam robur in neruis & oſſibus, pulchritudo aũt membrorum quædam commenſuratio videtur eſſe.

Locus talis eſt ſi comparatorum inuicem ſm eligibile aliud in melioribus fuerit, & aliud in peioribus, vel aliud in prioribus, & aliud in poſterioribus, vel aliud quidẽ in honoratioribus, & aliud in talibus minus, melius eſt id quod eſt in excedentibus, vt ſi quæreret̃, igit̃ ſcientia, vel ſanitas eligibilior, oſtenderet̃ autem quod ſcĩa ſit eligibilior cum ſint ambę eligibiles & ſcientia in aĩa, & ſanitas in corpore, & melior eſt anima corpore. Quod in prioribus etiam ſi quidem ſanitas conſiſtat in commenſuratione primarũ corporearum virium, quæ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas, illarum aũt robur eſt in cõmenſuratione neruorum ſimilium partium, & oſsium, atq; ſpiritus, & pulchritudo in cõmenſuratione diſsimilium partium, ceu faciei, colli, manuũ, & aliarum partiũ quæ poſteriora ſunt primis viribus, eadem rurſus ratione oſtenderet̃, & robur eſſe eligibilius pulchritudine, nam prima quæ ſunt ſimiliũ partiũ in nobis, in q̃bus robur eſt, ſunt priora his quæ ſunt diſſimilium partium in quibus eſt pulchritudo, nam vnũquodque diſsimilium partium ex ſimilibus componitur, vt facies ex oſsibus, & neruis, & carnibus, ideo & ſimul tollunt̃ ſublatis illis, & non ſimul deſtruunt ſublata. Rurſus ſi quæreret̃ vtrum eligibilior ſit contemplatio, quam actio oſtenderet̃ quod cõtemplatio, eo quod eſt circa honorabiliora, & præſtantiorem actionem habet, nam actio circa agibilia, & ea quæ ſunt in nobis, ſed contemplatio circa diuina, & quia ineſt præſtantiſſimæ parti animæ, nã mens eſt honorabiliſsima potentiarum animæ, cuius actio eſt contemplatio.

Et finis iis, quæ ſunt ad fidem, eligibilior videtur eſſe.

Fere hic locus continet̃ in eo, qui iam dictus eſt paulo ante. ſ. qui dicit & propter ſeipſum eligibile eligibilius eo, quod eſt propter alterum. nam finis propter ſe eſt eligibilis, & illud ad finem ob aliud, nã propter finem eſt, verum differunt, quia ibi ea, quæ ſunt ad finem non cõparabantur fini ſed eligibilibus propter ſe, & quocunq; ea quæ ꝓpter alia eligibilia vl'iter, & non propter ſe tanquam ſint finis ipſorum erant eligibilia, ſed propter aliquid aliud. Hic autem finium, & eorum ad fines fit cõparatio, ſic ſanitas eligibilior eſſe exercitiis oſtenderet̃, ceu in ambulationibus, cibis, vniuerſaliterq; dięta, quia ſanitas eſt finis, & hæc ſunt illius gratia. Item fœlicitas, virtute, ſanitate, diuitiis, atq; aliis bonis, nam finis, hæc aũt ſunt illius gratia. Item ſcire eligibilius diſcere, & ſecundum habitus agere, eo quod eſt habitus habere.

Et duorum, quod propinquius eſt fini.

Locus iſte habet cõparationem in his quæ conferũt ad finem. nã ſi fuerint duo quædã ad vnũ aliquẽ finem habẽtia relationem, illud quod eſt proximius fini eſt eligibilius, & melius eo, qđ eſt remotius a fine, vt ſanitatis cã eſt ſe exercere, ſecare, ſed quia exercitiũ eſt ꝓximius ſanitati, igit̃ melius, & eligibilius, nam qđ eſt ꝓximius fieri videt̃ habere eãdem rõnem ad cãm, quæ eſt ante ipſum, cũ ipſa ſit finis ad ipſum. Nam finis aliquo mõ etiam eſt hæc illius, ſic ẽt ſm virtutem actio habitu eligibilior eſt, nã proximior fœlicitati eſt, quæ eſt finis amborum. Videt̃ etiam ſic ſana pharmaca, vt conſeruatiua eligibiliora eſſe efficientibus ipſam, nã ſimul ſunt cũ ſanitate. & quędã ſunt ad eam, ſic ẽt equitandi ars melior eſt ea quæ facit frenũ, cum ambæ conferant ad militiã, quia proximior eſt ars equitãdi. Item ars fabricãdi eſt melior arte quæ docet ligna ſecare, cũ ambæ ſint vtiles ad artẽ de ſtruẽda naue. Itẽ melior eſt ars exercẽdi ipſa medicina, cũ ambæ conferant ad bonam habitudinem.

Et oĩno quod ad vitæ finem, eligibilius, quam quod ad aliud aliquid: vt quod ad fęlicitatẽ contẽdit, quã quod ad prudentiã. Nã quod ad fęlicitatẽ contẽdit, eſt, eligibilius.

Nã q̃ ad finem vltimum, & perfectiſsimũ conferunt eligibiliora ſunt conferentibus ad aliquid aliud, nã finis perfectiſsimus vltimuſq;, qui eſt fœlicitas, quippe cum cũcta alia hanc relationem habeant, ſi ergo & aliorum fines ad fœlicitatem habent relationem, patet quod etiã quæcunq; conferunt aliquid ante illa, poſteriora erunt his quæ conferunt ad fœlicitatem. ſed hic locus eſt potentia idem cũ ſuperiore. Nam quia vnus eſt finis vltimus, etenim alia quæcũq; vident̃ fines aliorum eſſe, ſunt gratia vltimi finis, & fines aliorũ quorũdam etiam ipſa ſunt gratia vltimi finis, ſed dr̃ia eſt inter hos locos, quia quædam proxima ſunt vltimo, & perfectiſsimo fini, & quædam remota, vt fœlicitas quidem vltimus finis, prudentia autem finis etiam ipſa, ſed non alicuius exiſtens, & ipſa eſt gratia fœlicitatis, fit igitur, & ipſa, & ea quæ ob ipſam habentia finem fœlicitatem gratia fœlicitatis, ſed prudẽtia proxima eſt fœlicitati, nam proxime ei eſt finis, ſed prudentiæ factiuum, ceu educatio proximum quidem finem habet ipſam prudentiam, ſed vltimũ ipſam fœlicitatem. Nam proximior eſt prudentia fœlicitati, q̃ educatio, & efficientia prudentię, conſentaneum eſt vt ipſa ſit eligibilior. Si ergo quæreret̃ an ſanitas eligibilior ſit, quam diuitiæ, quia ſanitas ad finem vitę habet relationem. i. ad fœlicitatem, ſed diuitiæ ad actiones liberales quæ ẽt habent relationem ad fœlicitatem, erit quoque ſanitas eligibilior diuitiis, & efficientibus prudentiam. Actio quoque ſecundum iuſtitiam eligibilior eſt, nam ipſa eſt effectrix fœlicitatis. Oſtenderet̃ autem per hunc locũ, quod virtus eligibilior ſit honore regio, ſiquidem finis virtutis ſit fœlicitas, ſed honoris regij finis eſt imperare alicui genti.

Et poſſibile impoſſibili.

Hoc aũt non amplius ſimplr̃ eligibilius, ſed eligibili. planus aũt locus eſt, nam ſi comparatorum aliud fuerit impoſsibile, & aliud poſsibile, eligibilius eſt poſsibile huic cui aliud eſt impoſsibile, ceu quia longa vita homini eſt poſsibilis, ſed ĩmortalitas eſt impoſsibilis eligibilior, erit homini ipſa longitudo vitæ, q̃ immortalitas. ſimiliter ẽt moderate pati, q̃ ipſa impaſsibilitas, nam ſimpliciter ĩmortalitas eſſet eligibilior, q̃ impaſsibilitas, q̃a ſimilior Deo hęc ſunt eligibilia, non quia impaſsibilia, ſed ſimpliciter ſi eſſent talia, demr̃auit per hoc, quia efficit comparationem hanc ſecũdũ eligibilius etiam de impoſsibili, nam hoc eligibilius, ſimpliciter igitur poteſt, & ĩpoſsibile eligibilius exiſtens oſtendi, quam poſſibile, ſed eligibili poſsibile eſt eligibilius.

Amplius cum duo effectiua fuerint, cuius finis melior, & ipſum melius.

Obſcure dictũ eſt ob breuitatem, ſed locus eſt talis, ſi duo quædã fuerint effectiua finiũ, cuius finis melior, & eligibilior, & ipſum melius eſt, ſic oſtenderet̃ educatio exercitiis eſſe melior, ſiquidem exercitia ſunt ſanitatis effectiua, ſed educatio prudentiæ, & eſt prudentia eligibilior ſanitate. Rurſus exercere ſe eligibilius eſt q̃ lucrari, nam hoc diuitiarũ eſt effectiuũ, hoc vero ſanitatis,

igitur melior eſt ſanitas diuitiis patet aũt quod ſi ambæ acciperentur effectiuę propriorum finium, vel ſimiliter locus ſanus eſt. Nã ſi finis fuerit proxime effectiuus minus eligibilis, & remotius ab eligibiliore non oĩno effectiuum eligibilioris eligibilius erit. Non.n. eligibilius eſt ſcindere, quam lucrari, & tñ aliud ad ſanitatem confert, & aliud ad diuitias ducit, ſed plurimum abeſt ſcindere a ſanitate, & magis longe, quam lucrari a diuitiis.

Cum aũt ſit effectiuum, et finis, ex proportione qñ pluri ſuperat finis finem, quam ille proprium effectiuum, (vt fęlicitas pluri ſuperat ſanitatem, quam ſanitas ſalubre,) effectiuum nimirum fęlicitatis melius erit ſanitate. Nam quantum fęlicitas ſuperat ſanitatem, tñ & effectiuum fęlicitatis ſuperat ſalubre. Sanitas aũt ſalubre minus ſuperabat. Quare plus ſuperat effectiuum fęlicitatis ſalubre quam ſanitas ſalubre, quapropter effectiuũ fęlicitatis melius ſanitate. Manifeſtum igitur, qñ eligibilius effectiuũ fœlicitatis, quam ſanitas, nam id plus ſuperat.

Cum dixerit per locũ ante hunc, qđ eſt effectiuũ melioris finis melius eſſe, pinde ac ſi fines habeant inter ſe ꝑportione, & ipſa effectiua, nã quãto finis finẽ excedit, tanto ẽt effectiuũ excedit effectiuũ. Hac igitur ꝑportione vtens quendã locũ nos docet, quæ vtentes poterimus cõparare finem alicuius, & factiuũ aliqđ alterius finis, nam valde elegans, & exacta inuentio loci eſt. Nam inquit qđ ex hoc qđ inueniemus ꝑportionem, & in hoc excellẽtiã, & eligibilius, nam ſi accipiamus, ẽt proprium finem effectiui comparati ipſi fini, cuius eſt effectiuũ, & rurſus finis cõparati effectiuo propriũ effectiuũ, & inueniemus quãto excedit finis effectiuũ, comparati finis ipſius, patet qđ ẽt habebimus quanto cõparatũ effectiuũ excedit effectiuũ quod eſt comparati finis effectiuũ, nã vt finis, ſic ẽt effectiuũ, vt oſtenſum eſt per locum ante hunc. His igiť ſic ſe habentibus ſi finis ipſius finis plus extiterit, q̃ finis cõtentus ꝑprij effectiui, erit ẽt effectiuũ excedentis finis plus exiſtens finis effectiui exceſſi, quã finis exceſſi effectiui proprij. Nã ſi quanto finis finem exceſſit, tanto ẽt effectiuum excedit effectiuum, & plurimo finis excedit finem, q̃ contentus finis proprium effectiuum, patet quod etiam effectiuum longe plus excedet effectiuum, q̃ proprius eius finis, ſed id quod excediť idem plus eſt melius excedentis minus, igiť excedet effectiuum ẽt finem cui comparatum eſt, & eligibilius ipſo erit, vt eſto prudentia effectrix fœlicitatis, & quærať vtrum prudentia ſit eligibilior cum ſit effectrix fœlicitatis, q̃ ſanitas, quæ ẽt finis eſt, porro ſi acceperimus fœlicitatem, cuius prudentia eſt effectrix, & qđ eſt effectiuum ſanitatis exiſtẽtis finis, vt exercitium, erit velut finis ad finem fœlicitas ad ſanitatem, ſic ẽt effectiuum ad effectiuum prudentia ad exercitium. Nã vt ſe habet fœlicitas ad prudentiam proprium effectiuum, ſic ẽt ſanitas ad propriũ effectiuum, qđ eſt exercitium, ſic aũt ſe habentibus, & vt præcedens ad præcedens fœlicitas ad ſanitatem, ſic conſequens ad conſequens, ſ. prudentia ad exercitium, porro quanto eligibilior eſt fœlicitas ſanitate, tãto ẽt prudẽtia exercitio. His poſitis rurſus quęrentes, ſi quãtum excedit fœlicitas ſanitatem, & ſanitas exercitium, qđ erat ipſius effectiuũ, vel plus, vel minus. Nam ſi plus exceſſerit fœlicitas, q̃ ſanitas, vel ſanitas, q̃ exercitiũ, erit ẽt prudentia effectrix fœlicitatis plus exercitium, erit ẽt prudentia effectrix fœlicitatis plus excedit, patet ẽt quod eligibilior erit ſanitate, nam cũ plus excedat ipſum ẽt excederet hanc. Si vero æqualiter fœlicitas ſanitatem, & ſanitas exercitiũ excederet, æqualiter ẽt prudentia exercitium excederet, & ſanitas, ſi vero æqualiter, ſilr ẽt erit eadem virtus, ſi vero minus fœlicitas excedit ſanitatem, vel ſanitas exercitiũ, minus etiam prudentia excederet exercitium, quam ſanitas, ſed cum minus excedens, patet etiam quod minus ipſa eſt eligibilis, & ſic eſſet finis minus eligibilis oſtenſa ſanitas, quã ipſum effectiuum, ideſt prudentia cui comparabatur. Item oſtenderetur fœlicitas plus excedens ſanitatem, q̃ ſanitas exercitium, eo quod non ſic eget fœlicitas ſanitate, vt ſanitas eget exerceri, nam exerceri eſt effectiuũ ſanitatis, ſed ſanitas, & ſi confert ad fœlicitatem, ſed non velut efficiens eius, ſed remotius. quare plus excederet fœlicitas ſanitatem, quam ſanitas exercitium, nam plus etiam prudentia excedit exercitium, quam ſanitas. Illud vero quod idem excedit ſecundum bonum, & eligibilius eſt, ſed non ſolum inuenit locum non ſuperflue, ſed etiam interpretatus eſt viriliter & breuiter.

Amplius melius eſt, quod propter ſe, et honorabilius, et laudabilius. Vt amicitia diuitiis, et iuſtitia ſanitate, & robore nam illa quidem propter ſe honorabilium, hæc vero non propter ſe, ſed propter aliud nullus enim honorat diuitias propter ſe, ſed propter aliud. Amicitiam vero propter ſe, & ſi nihil nobis debeat aliud ab ea eſſe.

Cõius nunc noĩbus vtitur his. ſ. melior, honorabiliori, & laudabiliori. Nam in diuiſione bonorũ dixit quędam honorabiliora eſſe principaliora, vt deos, parentes, fœlicitatem: bona aũt, & laudabilia virtutes & actiones ſm ipſas. Potentias aũt dixit quibus ineſt vti bene, & praue. Et vtilia ea quæ ſunt horum effectiua bonorum, & conferentia in eadem, nunc autem bonum laudabile, & honorabile, videť ẽt dici de bonis, vt viribus, & potentiis, ſed locus eſt talis, qđ per ſe melius, i. ſuapte natura melius, & honorabilius, & laudabilius, & eligibilius eo qđ eſt minus ſuapte natura tale eligibilius eſt. Nã melior ſuapte natura, & honorabilior, ac laudabilior eſt amicitia diuitiis, ſimiliter ẽt iuſtitia fortitudine, nã diuitiæ & fortitudo roburq́;, & ſi per ſe bona & pulchra, ac honoris & ſtudio digna eſſe videnť, ſed ad alterum eſt relatio electionis ipſorum, quippe diuitiarum relatio ſit ad vſum, & roboris ad faciendum propoſitum ſine impedimento. ſed amicitia, & iuſtitia ꝑꝑ ſeipſa honoranť. Sed aliquis quæreret, quo hic locus differt a prædicto pauloante, in quo dixit ea quæ per ſe eligibilia ſunt eligibiliora his quæ ſunt per accidens, vel ea quæ ꝑꝑ ſe eligibilia his quæ ꝑꝑ alia eligibiliora. Equidem in illis eligibilia ꝑꝑ ſe dixit eligibiliora eſſe his quæ ꝑꝑ alia, & ea quæ ſunt eligibilia per ſe his quæ ſunt eligibilia per accidens comparans vtilia bonorum eligibilibus ꝑꝑ ſe. Nõ enim oportet hos locos ab exẽplis iudicare, hic autem bonorum, & honorabilium quæ ſunt habentia melius ꝑꝑ ſe, & honorabilius, & laudabilius inquit eſſe eligibiliora, pinde ac ſi ambo habeant idem ꝑꝑ ſe, quãuis vnũ magis, quam alterum. Sic aũt differret hic locus ab illo ẽt in quo dixit, & natura ab eo, quod non natura, nam hęc ambo ſunt natura, nam amicitia, & iuſtitia diuitiis, & robore ſm melius eſſe ꝑꝑ ſe, & honorabiliora, & laudabiliora etiam ſunt eligibiliora, cum ſint hæc ẽt natura eligibilia, illud aũt contextus, nullus.n. honorat diuitias ꝑꝑ ſe, ſed ꝑꝑ alterum non eſt deſtructiuum huius diuitias, ſ. eſſe ſuapte natura eligibiles. Nam quatenus inſtrumentum tale, quatenus autem in ſua natura habet aliquod dignum ſtudio ad actiones ſecundum virtutem inſtrumentum eſt, ſed non a ſtudioſo ad actiones ſecundum virtutem fit inſtrumentum tale eſt per ſe bonum & eligibile, nam habet ſuapte natura vt ſit vtile, nã quod non ſtudioſus talem efficiat ipſum, patet eo quod ipſe non efficit paupertatem talem, atque vtendo, hac etiam diuitiæ præ paupertate eligentur.

Amplius quando duo aliqua fuerint ſibimet ipſis ſimilia, & non poterimus præeminentiā aliquā conſpicere, alterius ad alterū, videndū eſt ex iis, quæ ſequunt̃. Nam cui conſequens eſt maius bonum, hoc eligibilius. Si nāūt ſit conſequentia mala, id cui conſequens minus malum eſt, hoc eligibilius eſt. Vtraq;.n. cum ſint eligenda, nihil probibet moleſtum quid ſequi. Dupliciter aūt ab eo, quod ſequitur cōſideratio eſt. Nam & prius & poſterius ſequitur, vt addiſcentem ignorare prius, ſcire autem, poſterius: melius aūt, vt plurimum, quod poſterius ſequitur. Sumendū igitur eorum, quæ ſequuntur, quodcunque fuerit vtile.

Locum nobis tradit ex conſequētibus, nā qñ aliquorum facimus comparationem quærentes, vtrum eſt ipſorum eligibilius ſi fuerint ſimilia inter ſe, & ob id difficile iudicio et difficilem comprehenſione habuerīt excellentiam oportet (inquit) ex conſequentibus iudiciū ipſorum facere, nam quod ſequit̃ maius bonum aliis ſimilibus exiſtentibus ipſis, hoc eligibilius eſt, ſi vero mala fuerint ea quæ conſequuntur ipſa, nam nil vetat eligibilibus quibuſdam exiſtētibus extare aliqua difficilia, & fugibilia, quod ſequitur minus malū, hoc erit eligibilius, vt quærentes vtrum diſcere, quā ſe exercere eligibilius, & non egens quā id quod indiget, accipiemus quæ ſequunt̃ hæc. Sequitur aūt hoc diſcere ipſum ſcire, & ipſum ſe exercere ſequit̃ ſanari, maius igit̃ dicemus bonū eſſe diſcere, q̈ exercere ſe, & eligibilius ſimiliter, & non egēs eo quod eget, qñ quærimus, vtrū eligibilius ſit benefacere, quam bene pati, quia hoc benefacere ſequitur hoc, ſiľr deo, & aliis non indigentibus eſſe, & illud bene pati eſt mortalium, & eorum qui egent dicemus, qđ benefacere eſt eligibilius ipſo bene pati. Sic quoq; oſtendetur eligibilior eſſe continentia, quam tolerantia, ſiquidem continentiam ſequet̃ ipſum vincere, & tolerātiam non inferius fieri ſuperariq;. Equidē eligibilius eſt vincere, quam non ſuperari, ſed ſi fuerint ſequētia mala iudiciū eligibilioris faciemus a minori, malo, nam ſi quęramus vtrū eligibilius ſit curari, q̈ nauigare, quia ipſum nauigare ſequitur naui pręeſſe, atq; vehi naue, & curari, medeniq; ipſum vrere, & ſecare, & eſt maius malum ipſum vrere, quam nauibus vehi, dicimus eligibilius eſſe nauigare, quam curari. ſed in eiſdem ipſis, & a bonis ſequentibus ea eſt faciendum iudicium, nam quia ipſum curare ſequitur ſanitas, & nauigare, vel lucrum, vel narratio, & maius bonum horum erit ſanitas, & ſ̃m hoc curare erit eligibilius ipſo nauigare. Item vtentes hoc loco poſſunt oſtēdere vitam contēplatiuam eſſe eligibiliorem actiua. Nam ſequit̃ contēplatiuum hoc deſpicere, & aſpernari, ſed actiuam ſequitur. inuidere inſidiari, quæ ſunt maiora mala, quàm deſpicere, & aſpernari. Item oſtenderet̃, quod fama eſt eligibilior diuitiis, quia famam exiſtimationemq; ſequit̃ mollities, ſed diuitias, ira, iniuria, quæ eſt maius malum, quam mollities, & ſic eligibilibus cōparatis exiſtētibus poſſunt oſtendi quædam mala quæ ſequunt̃ ea. Item a conſequentibus malis & fugibilibus exiſtentibus poteſt oſtendi quod aliud eſt alio fugibilius, nā quia iniuriam inferre ſequit̃ ipſum odio habere, & iniuria affici, ſequit̃ ipſum miſereri, & eſt maius malum odio habere, q̈ miſereri, minus fugiēdum erit iniuria affici, q̈ iniuria afficere. Rurſus ſi ſuis familiaribus inſidiari maius malum, q̈ alienis, ſequit̃ aūt ſeditionem hoc familiaribus inſidiari, & bellum ſequit̃ inſidiari alienis, minus fugiendum erit bellum gerere, quam ſeditionem mouere. ſic ēt oſtendet̃ quod furor ſit minus malum, q̈ ira, ſiquidem furor inſaniaq; ſequit̃ non fieri voti compos, & iram ſequit̃ peccare, ꝙ eſt maius malum, quā non fieri voti compotem. Dicit ēt quādam dr̃iam quorundā ſequentium. nam quædā ſunt ꝓpe priora his quę dicunt̃ ſequi, quędam vero poſteriora, & fieri ſolet plerūq; in conſequentibus, vt poſteriora ſint meliora prioribus, nam ipſum diſcere, primo quidem ſequitur ipſum ignorare, nam ſi diſcit ignorat, nam in ſuppoſitione eſt illatio, & conſequutio, quare poſterius eſt ſcire, nam ſi didicit ſcit. Item curari velut primū ſequit̃ ægrotare, ſi.n. curatur ægrotat, tanq̈ ſ̃m ſit ſanari, & curari, nam ſi curatur ſanat̃. Item ipſum lucrari, vt primū ſequitur ipſa paupertas, vt aūt ſ̃m ſequit̃ habere nummos. Item tp̃e, & generatione vt primum non eſſe, vt poſterius eſſe. ecōtra in corrūpi, & vľiter in fugibilibus. Etenim morbū velut primum ſanitas, vt aūt poſterius corruptio. Item amiſsionem vt primum poſſeſsio, vt vero poſterius egeſtas. Item in his quæ rediguntur in ſeruitutem, ut in captiuis, primum quidem libertas, poſterius aūt captiuitas, & ſeruitus, quare ſunt in quibus primum melius, & ſ̃m deterius. Cum ergo oſtēderit conſequentium duplicitatem inquit, ſemper oportere hoc accipere conſequentium quod ad oſtēſionem ſubiecti vtile eſt. Nam in his conſequentibus bonis poſterius oſtendemus, quod diſcere eſt eligibilius ipſo ſanari, quia illud ſequitur ſcīa, & hoc ſequitur ſanitas, ſed maius bonum eſt ſanitate ſcīa, & ſcire ſanari, quia hoc ſequitur illud quo aīa bene diſponitur, hanc vero illud quod eſt bene ſe habere corpus cum ſit minus, q̈ aīam bene diſponi. Rurſus aūt ex malis ſequētibus poſterius oſtendetur cupidum amicūq; eſſe contemplationis eligibilius eſſe, quam robur corporis habere. Nam ſequit̃ amicos contemplationis malum neceſſariorum, ſ. negligentia & ignorātia, ſed robuſtos corpore audacia, & iniuria, quæ eſt maius malum, quam ſit neceſſariorū negligentia, & ignorantia, & ex poſterius bonis, & malis oſtenderetur eligibilius eſſe bellum gerentes mori, quā hoc fugientes captiuos fieri. Nam eos qui in bello moriūtur ſequit̃ bonum hoc eſt gloria. ſed malum miſereri, ſed fugientes bonum ſequitur viuere, & malum in ſeruitutem redigi. proinde ſi vita gloria eſt maius bonum, miſererique ſeruitus minus malum, ſ̃m ambo certe eſſet eligibilius mori bellum gerentem, quam fugienti in ſeruitutem redigi, ſed ꝑ prima ſequentia bona, & mala oſtenderet̃ rurſus diſcere eligibilius eſſe, quam ipſum ſanari. Nam ipſum diſcere præcedit velle ignorantia liberari, & ipſum ſanari præcedit velle liberari morbo, et ambobus exiſtentibus eligibilius velle ignorantia liberari, eſt eligibilius, quare & hoc quod ſequitur eligibilius eſt, econuerſo ſe habent mala præcedentia ipſa. Nā ipſum diſcere ignorantia præcedit, & ipſum ſanari morbus, & eſt minus malū morbus, quam ignorantia, quare ſ̃m hoc videretur eligibilius eſſe ipſum ſanari, quam diſcere, vel non proprie hæc conſequentia, ideo reducerētur ad alium locum exiſtimantem eligibilius eſſe, per quod malus aliquis a malo ceſſat, vel per quod minus. Item ad vtilitatem propoſiti poteſt accipi viciſsim ſequentis prius, & illius poſterius ſequentis, nam ſcīam voluptatem oſtēdemus eſſe eligibiliorem accipientes ſcīæ id quod prius ſequens ipſam eſt, quod eſt diſcere, & voluptatis poſterius quod eſt frui, quia eligibilius eſt diſcere, quam frui, erit etiam ſcientia voluptate eligibilior.

Amplius plura bona, paucioribus, vel ſimpliciter: vel quando altera alteris inſunt, pauciora in pluribus. Inſtantia, ſi alicui alterum alterius gratia. Non.n. eligibiliora vtraque, quam vnum, vt ſanum fieri, & ſanitas, quam ſanitas. Eo quod ſanum fieri ſanitatis gratia eligimus.

Plura inquit bona eligibiliora eſſe paucioribus, vel ſimpliciter quando differentia inter ſe acciperentur, vt

ſanitas,& nobilitas,diuitiæ,monumentum,honos,robur.Nam ſimpliciter hæc accepta ſunt, & dña inter ſe, eo quod in diuerſis nihil diuerſorum eſt , vel non ſimpliciter,ſed qñ diuerſa in diuerſis , & pauciora in pluribus fuerint contenta , non videtur hoc verum eſſe, nam in ſimplr , & oĩno diuerſis non eſt verum, nam poſſunt pauciora numero eſſe meliora pluribus ſi fuerint pauciora maiora,& plura non talia, nam iuſtitia cum prudẽtia eligibilior eſt ſanitate,diuitiis,fortitudine,pulchritudine,nobilitate ſimul acceptis, ſed minime hoc fieret ſi pauciora in pluribus,nam ſanitas,& diuitiæ honor,& nobilitas eligibiliora ſunt ſanitate,& diuitiis,ſed cũ dicat locum inquit ipſum habere inſtantiam.Non.n.propter ſit plura ſunt eligibiliora paucioribus,ſi aliqua quidem continerent,& aliquã continerentur, nam qñ acciperentur duo bona,ſ.finis,& illud cuius gratia,vt ſanari, & ſanitas , & compararetur ad ſanitatem quæ inerat primis duobus dictis bonis non ſunt ea duo eligibiliora ſanitate,quãquam plura ſint, quia ſanari gratia ſanitatis eligimus. Similiter ſciẽ cum ipſo diſcere non eſt eligibilior ſciã , quæ eſt vna de illis duobus, quia diſcere ob ſciam eligimus.Item nec fœlicitas cũ virtutibus eligibilior eſt ſola fœlicitate, quia in fœlicitate continenť , & virtutes. Item ipſum benefacere ciuitati continet,hoc etiam benefacere familiaribus,quare non eſſent ambo eligibiliora hoc benefacere ciuitati.Et bona habitudo continens in ſeipſa ſanitatem non ſit eligibilior ipſa ſanitate. Non enim continuantur quæ continentur cũ ipſis continentibus,vt in primo de moribus dictum eſt,i. non comparantur. ideo oportet determinare illud in his eſſe plura, & continentia bona eligibiliora paucioribus,& contentis in his quæ ſunt apta nata numerari.

Et non bona,bonum nihil prohibet eligibiliora eſſe, vt fœlicitatem, & aliud aliquid , quod non eſt bonum , iuſtitia , & fortitudine.

Dicit quod bonum aliquod cũ non bono nihil prohibet pluribus bonis eligibilius eſſe , non.n.oĩa non bona aſſumpta bonis eligibiliora eſſent, ſed ſi bonum cũ non bono componeretur,nam illud eſt impoſſibile. Potentia aũt habet inſtantiã,q̃ nos diximus ad primum dictũ, quod plura bona paucioribus ſimplr eligibiliora ſunt, per hæc ponit,prudentia.n.cũ aliquo indifferenti, vt lechito paruo,vel tumore duro,vel mollitie capillorũ,vel diſtantia,vel deambulatione, vel aliquo malo paruorũ, vt ignominia eligibilior eſt ſanitate , diuitiis,robore.Si vero cũ aliquo malo exiſtens prudẽtia eligibilior ſimul exiſtentibus pluribus bonis , vt diuitiis, nobilitate exiſtimatione, patet quod etiam ſola erit eligibilior ipſis. Sic autem non amplius plura bona paucioribus eligibiliora eſſent, neque ſi non finis fuerit plurium oppoſitus ipſis, ſimiliter & fœlicitas cum aliquo indefferenti eligibilior eſt prudentia,& fortitudine.

Et eadem cum voluptate magis,quam ſine voluptate.

Hic locus non efficit comparationem aliorum ad alia,ſed eorundem ad eadem, nam ipſa bona cum voluptate eligibiliora ſunt,quam ſine voluptate,& fortitudo cum voluptate eligibilior, quàm ſine eadẽ, vel ſi etiam voluptas eſſet ſuapte natura bonũ,eſſent etiam hic plura bona eligibiliora paucioribus oſtẽdens hoc,quia minora pauciora in pluribus continentur.

Et eadem cum indolentia,quam cum triſtitia.

Item ſi cũ non voluptate eadẽ fuerint, ſed carẽtia doloris eligibiliora ſiunt cũ aliquo malo, quam ſi ſine hoc acciperentur,ſi cũ triſtitia eſſent,& merito, nam eadem minus ſunt eligibiliora cũ aliquo malo, quã ſi ſine hoc acciperetur,vnde perſpicuum eſt, quod.ſ.indolentiam carentiamque triſtitiæ , aliud quid a voluptate.

Et vnumquodque in quo tempore magis habet, in hoc & eligibilius:vt carentia triſtitiæ in ſenectute,magis quã in iuuentute. Magis enim in ſenectute valet. Secundum hæc autem, & prudentia in ſenectute eligibilior. Nemo enim iuuenes eligit duces,eo quod non conſtat eos prudentes eſſe. Fortitudo autem econtrario,in iuuentute enim magis neceſſaria ſecundum fortitudinem operatio. Similiter autem & in temperantia. Magis enim iuuenes quam ſenes concupiſcentiis ſtimulantur.

Per hunc locũ oñdit quod eligibiliũ vnũquodq; eligibilius eſt in illo tpe in quo plus poteſt , poteſt aũt vnũquodq; plus,qñ maxime eſt eius vſus,nam oñdit vniuſcuiuſq; potentiam,& vim vſus maxime,& merito,nam plenũ,neq; voluptate frui,neq; triſtari.ſ.equidem illum voluptate frui qui nutritus eſt in ipſa indigẽtia.ſ.& qui non videt aliquid ſuaue, nec audiens aliquod tale ; neq; delectatur, neq; triſtatur , ſed delectať qui eſt in his ceu quia eligibilior eſt carẽtia doloris. Equidem ſenes ſunt iuuenibus triſtiores,nam iuuentus habet connaturalem ſibi iucunditatem,ideo in ſenectute magis carentia triſtitiæ eligenda eſt q̃ in iuuentute,nã plus tunc valet,præualet.n.triſtitia quæ tum in his eſt magis , & eius magis vſus eſt.Item prudentia cum ſit eligibilis eligibilior eſt in ſenectute, nam magis eius vſus ſenibus eſt, cũ hi etiã hoc requirant & verſenť in his quæcunq; egent prudentia. Nam iuuenes nihil tale requirunt & diligens inquiſitio fortis prudentiæ in hoc ſit. Rurſus fortitudo iuuenibus, & in hac ætate eligibilior eſt , quippe quod magis vſus eius ſit tunc iuuenibus, & hoc requirunt & conueniens eſt ipſis. Sic & tẽperantia in iuuenibus magis pualet, nã hi ſunt qui a voluptatibus maxime ſtimulanť ad quas tẽperandas opus eſt tẽperantia. Eadem quoq; rõne oñderet,& paupertas in ſenectute eligibilior eſſe, nã ob imbecillitatem ſenectus pluribus eget , imbecillitas aũt in iuuentute non eſt,nam hi maxime egent fortitudine.

Et quod in oĩ tẽpore,vel in pluribus vtilius,vt iuſtitia et tẽperãtia fortitudine. Nã illæ ſẽper,hæc aut aliqñ vtilis.

Cũ dixerit in omni tutius fecit dictũ addendo hoc,ſ. in pluribus, equidem planus eſt ẽt hic locus , nam eorũ quæ inuicem æqualiter videnť eligibilia eſſe,eligibilius eſt quo in omni tpe indigemus q̃ quo non.ſic iuſtitia & temperantia fortitudine eligibilior oſtenderet eſſe,quia iuſtitiæ & temperantiæ in omni tpe vſus eſt.etenim belli & pacis tpe,& fortitudo tpe belli ſolũ, verũ non ſunt comparandæ ambæ iuſtitia & temperantia ſimul fortitudini, ſed ſeorſum vtraq;, ſic eligibilior oſtenderetur prudentia,quam alia oĩs virtus , nam illarum vnaquæq; circa aliqua determinata eſt,ſed prudentia circa omnia. verum non diceret de omnibus virtutibus,nam illæ ſimul ſunt inter ſe,vel etiam ſimul,ſed non & actiones ſimul ſecundum eaſdem,neque vſus ipſarum.

Et quod cum oẽs haberemus,nihil altero indigeremus, quam quod cum haberemus,indigeremus reliquo,vt in iuſtitia & fortitudine. Nam ſi omnes eſſent iuſti, nihil vtilis fortitudo. Si vero omnes eſſent fortes, vtilis iuſtitia.

Cum fuerit duo eligibilia, ſiquidẽ talis ſit locus,vt ſi cuncti idem haberent , deſtrueret alterius vſus, & nihil eo eſſet opus,aliud aũt tale eſſet,vt ſi oẽs idem haberent opus eſſet eos habere ẽt vſum alterius , vnde eligibilius inqt eſſet id qđ habẽtes non amplius altero indigemus, hoc mõ vtentes poſſumus oñdere iuſtitiam eſſe eligibiliorem fortitudine. Nam exiſtentibus oĩbus iuſtis nihil opus eſt fortitudine,ſiquidem contra bella opus ſit fortitudine,tolliť aũt bellũ ſi oẽs fuerint iuſti,nam tolerantiæ ſed non fortitudinis videť eſſe ad tolerandũ vulnera & cruciatus.

& cruciatus.tñ cunctis exiſtentibus fortibus opus eſt et iuſtitia. Non.n.deſtruunt̃ commercia, commeatuſq; ad quæ faciẽda opus eſt iuſtitia. Item ad ipſa bella opus eſt iuſtitia,ꝙ aũt non accipiat virtutes perfectas per exempla patet,ſic rurſus amicitia eſt eligibilior iuſtitia, nam amici non egent iuſtitia,ſed iuſti indigent amicitia.

Amplius ex corruptionibus,& abiectionibus, et gñationibus,et ſumptionibus, & contrariis. Quorũ n.corruptiones fugibiliores,ipſa eligibiliora. Similiter aũt in abiectionibus,& in contrariis.nam ſi abiectio vel contrarium fugibilius,ipſum eligibilius. In generationibus autem & ſumptionibus,econtrario.quorum enim ſumptiones, & generationes eligibiliores,& ipſa quoque eligibiliora.

Loci vſus eſt in ſcđo cum conſtructione huius, vel quippiam eligibile ſit,vel fugiendũ dixit, certe illis vtit̃ a corruptionibus & generationibus & effectiuis & contrariis ſic,cuius corruptiua fugienda hoc eligibile,& cuius effectiua eligibilia,& ipſum eligibile. Econuerſo autem cuius corruptiua eligibilia idipſum fugibile eſt, & cuius effectiua fugibilia,etiã ipſum fugibile, hos porro transfert ad comparatiuum, nam ſi cuius corruptiuum fugibile, hoc eligibile, & cuius corruptiuum fugibilius hoc eligibilius,ſic oſtenderetur etiam quod ſcia ſit eligibilior ſanitate. Nam obliuio fugibilior quæ eſt corruptiua ſciæ quam morbus qui eſt corruptiuus ſanitatis. Item ſcia diuitię,ſi quidem fugibilior ſit prodigalitas cũ ſit corruptiua diuitiarum obliuionis,vel ſciæ eſt corruptia. Cæterum illud (abiectionibus) dixit ex his quæ viciſſim idem ſignificant cum corruptionibus,nam eadẽ congruunt corruptionibus & abiectionibus, niſi corruptio ſit horum quorum non eſt regreſſus neq; reaſſumptio, vt etiam in priuationibus:ſed abiectio eſt horum, quæ etiam reſumi abiecta rurſus poſſunt. Nam cæcitas & ſurditas ſunt corruptiones,ideo ſi corruptio viſus fugibilior eſt corruptione auditus,eligibilior viſus ꝗ auditus eſſe oſtenderetur. Item abiectiones in ſanitate,& diuitiis ſunt,quæ etiam reſumi abiectæ poſſunt,nam ſi ſanitatis abiectio fugibilior eſt diuitiarũ abiectione, ꝑfecto & ſanitas erit eligibilior diuitiis. Sed ſi in his corruptiones, qũo adhuc eſſent virtutes quædã corruptiones? nam ipſæ erunt priuationum corruptiuæ, ſed non poteſt eſſe priuationum corruptio. Niſi ergo corruptio de inſeparabilibus dicatur, quorũ abiectio per corruptionem fit, quia ipſa nequeunt ſeruari ſeparata ab his in quibus ſunt. Tales aũt ſunt habitus & qualitates,ſed abiectio eſt in potentibus ſeparari qualia ſunt poſſeſſiones, nam ſi regionis prædiorumúe abiectio fugibilior eſt,ꝗ abiectio domus,regio erit eligibilior ꝗ domus. Adiecit aũt hoc (& contrariis) quia vt in illis ſic ſe habet etiam in contrariis econtra, nam quia abiectionum aliæ ſiunt ob præſentiam contrariorum,aliæ aũt ſunt ſolum abiectiones, adiecit abiectionibus amiſſionibuſq; cõtraria, nam eſt abiectio ſcuti non per contrarium. Item neque latere contrarium eſt ipſi ſcire,quod quidẽ eſt abiectio ipſius ſciæ,vt neq; impleri eſt abiectio ſanitatis contrarium eſt ipſi,& ſi latere ſit fugibilius ipſo impleri,et ſcia eligibilior eſt ſanitate, morbus aũt & paupertas ſunt cõtraria ſanitati & diuitiis,& vt in corruptionibus & abiectionibus,ſic etiam in his & talibus ſe habet, nam quorum contraria fugibiliora hæc eligibiliora, & quorũ eligibiliora cõtraria hæc fugibiliora addito hoc, ſi non ſimul inferat alterũ, nam ob id morbus cũ ſit fugibilior ꝗ mala habitudo,non eſt ſanitas eligibilior bona habitudine , qa bona habitudo ſecũ infert ſanitatẽ ſic qa iniuſtitia fugibilior eſt ꝓdigalitate, & iuſtitia eligibilior liberalitate,vt aũt quorum corruptiones vel abiectiones, vel contraria fugibiliora ſunt,nam ſi morbi abiectio eligibilior eſt abiectiono ignorantiæ, fugibilior eſt morbus ignorantia. rurſus ſi fuerit abiectio virtutis fugibilior abiectione ſanitatis,& virtus eligibilior ſanitate,econtra aũt in generationibus & aſſumptionibus ſolum habet,vt etiam ipſe.d. Nam quorum generationes & aſſumptiones eligibiles ſunt,ipſa eligibiliora ſunt,& quorum fugibiliores,& ipſa fugibiliora,nam ſi diſcere eligibilius eſt exercere ſe ipſum,& eſt ipſum diſcere generatio ſcientiæ,& exercere ſe eligibilius ſanitate, & ſcia eligibilior ſanitate,et ſi exercere ſe eligibilius ipſo lucrari, erit etiam ſanitas diuitiis eligibilior , & ſi hoc,ſ. viuere honeſte, & cũ honore deberi eligibilius eſt ꝗ viuere neglecte & verecunde cum pudore,& aliud effectiuũ Phi vitæ,& aliud forenſis vitæ,& Phus eligibilior eſt forenſi viro. Item ſi lætari magis ſcire vel apparere eligibilius eſt,& aliud eſt effectiuum moris Phi,& aliud ſophiſtici ,& illud Phum eſſe eſt eligibilius ꝗ ſophiſticũ eſſe. Rurſus ſi latere turpia eligibilius eſt ꝗ ſanari, ignorantia de numero turpiũ eligibilior erit ſanitate. Item ſi eligibilius eſt vt peccans luat pœnam quam ipſum ſanare. Rurſus ſi rapere vi aliena fugibilius eſt ꝗ in morbum incidere,& iniuria morbo fugibilior. Item ſi diſcere eligibilius lucrari & ſcientia diuitiis , nam ambæ diſcere & lucrari ſunt aliquid accipere , ipſe tñ talibus locis vſus eſt ad ſolam oſtenſionem eligibiliorum.

Alius autem locus eſt, quod propinquius bono, melius atq; eligibilius. Et quod ſimilius eſt bono, vt iuſtitia iuſto, et quod meliori eorũ eſt ſimilius quẽadmodũ Aiacẽ Vliſſe dicũt aliqui meliorem eſſe eo, quod ſimilior eſt Achilli.

Hi & duo loci ſi acciperentur, primus erit dicens qđ eſt proximius bono eligibilius eſſe,qui eſt iam idem cũ prædicto qui dicebat de duobus id qđ eſt proximius fini,nam hoc qđ eſt proximius bono eſt æquale huic qđ eſt proximius fini. Nam conſtant quod.d. finem veluti de bono, vel ergo huic idem erit,vel prædicto qui dicebat. Deinde aũt quod quidẽ hoc aliquid hoc non in genere. Etenim exempla quibus ad idem vtitur, talia eſſe videntur, nam iuſtitia inquit iuſti proximior eſt bono, hoc aũt eſt quia iuſtitia eſt in genere virtutis & boni,& iuſtus non amplius,vel non hoc iuſtum.d. habentem iuſtitiam,ſed iuſtum aliquid quod poteſt poſitione & lege & non natura eſſe tale. Et ſic differentia eſt ipſorum, quia iuſtitia eſt in genere boni,& iuſtum non omnino. Nam quomodo aliter proximior iuſtitia ipſi bono acciperetur, niſi quis dicat ꝙ fini & fœlicitati proximior ſit. Et is locus prædictus eſt (vt dixi.) Si aũt vnus erit locus certe diceret per ipſum quod id quod eſt proximius bono eſt melius. Vnde exponens qũo proximius dixit, adiecit & ſimilius bono,nam quod eſt proximius & ſimilius ipſi eſt eligibilius, ſi aũt hoc, locus erit dicẽdum quod eius ſunt duo exempla , vel quod iuſtitia ſit ſimilior bono, i. fœlicitati, vel iuſtum negotium, vel iuſtus. Etenim non dixit ꝙ eſt proximius bono & ſimilius bono, quæ ſignificaret principaliſſimum bonorum. Item cum hoc hic locus eſt a ſimilitudine ad alia bona, ſic et oſtenderet̃ & virtus eſſe eligibilior bona fortuna, nam proximior & ſimilior eſt fœlicitati. Item ꝙ gloria voluptate,nam ſimilior eſt bono. Item ꝙ benefacere amicis eligibilius ſit ꝗ lædere inimicos, quia magis habet ſimilitudinem ad bonum,& ſi diuideretur locus,eſſet exemplum de proximiore bono. Item ſ̃m virtutem actió & ipſi habitus,nam proximiores ſunt actiones ipſi fœlicitati,& ſimilius eſt benefacere, quam bene pati, nam ſimilior, & fœlicitas ipſi benefacere. Adiecit autem prædicto loco alium dicentem , quod etiam id quod am-

borum

borum comparatorum meliori ſimilius id ſit melius & eligibilius quod notum fecit per exemplum. Nam in Aiace & Vliſſe melior & Achilles, quandoquidem horum ſit melior ſimilior Achilli, ideo Aiax melior Vliſſe, quippe qui Aiax ſimilior ſit Achilli.

Inſtantia huius eſt, quod non verum ſit, prohibet.n.nihil non qua ratione optimus eſt Achilles, eadem ſimiliorem eſſe Aiacem, cũ erit alter quidem bonus, non ſimiliter autem. Conſiderandum autem ſi & in ridiculoſioribus ſit ſimile, vt ſimia homini quam equus, cum non ſit ſimilis. Non enim eſt ſimia melior, ſimilior tamen eſt homini.

Inſtantiam contra locum additam fert, nam ſi non qua melior eſt aliquis exiſtens eidem ſimilior non erit alterius minus ſimilis eodẽ melior ſi ille eodem ſit melior. Nam quatenus melior ſimilis erat, vt Achilles, erat quidem etiam fortis, & ſm hoc melior Aiace & Vliſſe. Erat aũt & iracundus, ſi ergo comparatorũ adinuicem, alter quidem valde ipſi ſm iram ſimilis fuerit, & alter ſenſim ſm fortitudinem, non quia iracundus ſimilior ei, ob id melior erit altero. Verum oportet in contextu intelligere dictionem illam (cum erit alter quidem bonus non ſimiliter tamen.) Perinde ac ſi dicat non ſimili pro hoc non æqualiter ſimili, nam ſic comparatiuũ ſeruaretur, vel poteſt etiam ſimpliciter dici. Etenim in ipſo illato non minus dicit equum homini ſimilem eſſe q̃ ſimiam, ſed ſimiam quia ridiculoſior eſt ſimilem.d.& equum neq; vniuerſaliter ſimilem dicit. Nam poteſt aliquis (vt inquit) ſimilis alicui eſſe, & quoad ridiculoſius, vt ſimia homini, non quia ſimilis eſt ipſi homini meliori exiſtenti quàm ſimia & equus, iam melior erit equo. Oportet igitur ſimilitudinem ad meliora & non ad ridiculoſiora eſſe, ſi debet eſſe ſimilior meliori melior. Sic quoque qui dat oſtenderet melior eſſe recipienteſ, nam ſimilior Deo, & contemplatio ipſa actione per idem.

Rurſum in duobus ſi hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimilius, erit melius, quod meliori eſt ſimilius. Habet autem & hoc inſtantiam, nihil.n.prohibet hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud aũt peiori, valde: vt ſi Aiax quidem Achilli parũ Vliſſes aũt Neſtori valde. Et ſi hoc quidem meliori in peioribus, illud aũt peiori in melioribus, vt equus aſino, & ſimia homini.

Cum dixerit locũ à ſimilitudine vnius exiſtentis ad quem ſimilitudo accipiebaſ comparatorũ inter ſe, addit alium, ſi non vnum fuerit cui ſimilius quæritur, ſed duo, & melius ipſorum, & minus tale, & ſi comparatorum aliud ſimile eſſet meliori, & aliud deteriori, id qđ eſt meliori ſimile melius. oportet aũt & hic ſi debet aliquis inſtantias ſeruare ſimilitudo eſſe ſm melius, & nõ huius remiſſe, & huius magis ſimilitudinem accipi. Nã ſi non ad melius eſſet aliquid ſimile ei non melius, nam ob id, non eſt melior ſimia ipſo equo. Quamuis alter ſit ſimilis homini, & alter aſino, ſed alter quidem quoad peius, & non quoad melius, & alter quoad melius. ſiue rurſus ſimilius meliori remiſſe fuerit ſimile ipſi, et illud peiori valde, nec ſic melius oĩno meliori ſimile. Nam ſi Vliſſes remiſſe fuerit Neſtori ſimilis, qui eſt melior Achille, & Aiax valde Achilli ſimilis, non iam Vliſſes melior erit Aiace, ipſe tñ per exemplum vt meliorem Achillem accipiens ipſo Neſtore, ſic cõparationem fecit. Verum ſumendæ ſunt ſimilitudines ſm vtrunq; horũ ad quæ ſimilitudo habet aliquid bonum, ſic poteſt oſtẽdi ſuperbiam faſtumq; ſimiliorem eſſe magnanimitati, & audaciam fortitudini, nam poniſ magnanimitas melior virtus eſſe, & benefacere quam beneficio affici: ſiquidẽ aliud ſimile non indigenti, & aliud ſimili videaſ egenti, & virtus ſm actiones eius in habitu, nam alia vi detur exiſtentibus actu, alia vero his in potentia.

Aliud, quod maxime nobile eo, quod minus tale eſt. Et quod difficilius, magis.n.amamus, cũ habemus, quę non eſt facile ſumere. Et quod magis proprium eo quod cõius. Et quod malis incõmunicabilius: nam magis eligendum quod nulla moleſtia ſequitur, quam quod ſequitur.

Duobus eligibilibus habentibus alia æqualiter, inq̃t nobilius minus tale eligibilius eſſe, erit aũt nobilius & clarius benefacere ciuitati q̃ benefacere vni, & dominari q̃ priuatim viuere, ac benefacere q̃ ditari, & concionari q̃ dare pœnas, ac fortitudo q̃ tẽperantia, & magnificẽtia q̃ liberalitas, ſic oſtenderet aliquis etiam actionem eſſe contemplatione eligibiliorem, nam nobilior clarior q; eſt vita actiua q̃ contemplatiua. Adiecit autem prædicto eligibilius eſſe, & difficilius faciliora, nam rara & acquiſita difficilia ac ardua bona poſſidere aliqs magis diligit, & ſtudium huic adhibet, ſic virtus oſtenderet eſſe eligibilior diuitiis & ſanitati, nã rarius & difficile ſumptum eſt. equidem ſecundum Heſiodum.

Virtutem ante Dij poſuere ſudorem.

Item contemplatio eligibilior eſſe actione, nam difficilior eſt Dei cognitio. Item pulchritudo diuitiis, nam rara & difficillia ſunt hæc poſſeſsionum. Item, inquit, & quod magis proprium eligibilius eſſe cõione, proprium magis eſt id quod ſoli vel cum paucis ineſt homini, ſic vnde eligibilior eſt prudentia q̃ ipſa ſanitas. Nam aliud proprium eſt eius, aliud vero cõe ipſius & ad alia animalia, & ſcientia robore eligibilior, & ſermo pulchritudine. Diligitur autem & nobilitas magis q̃ pecunię, nam magis proprium eſt habentibus ambo. Item pulchritudo diuitiis, quippe quæ propior eſt. Item bonis propior eſt virtus q̃ pecuniæ, nam pecuniarũ etiam mali participes ſunt, ſed nullo pacto virtutis. ſic etiam & quæcunque inueniunt quidam ſm ſcientias & artes magis diligunt. Item dicit incommunicabilius eſſe eligibilius, ſic oſtenderetur ꝙ temperantia eſt continentia melior. Nam temperantia eſt extra omne malũ deſiderium, ſed illa habet prauos & vehementes appetitus. Item quod ſpeculatiuus eſt eligibilior practico, nam immixtus eſt atque alienus a perturbationibus circunſtantibus & minus moleſtatur. Oſtenderetur autem ſic etiam ſanitas eſſe eligibilior diuitiis, eo qđ diuitiæ ſunt cum timore. Item temperantia q̃ fortitudo, ſi fortitudinem ſequuntur labores & vulnera, & pulchritudine nobilitas ſimiliter oſtenderetur eſſe eligibilior.

Amplius ſi hoc illo melius, et ſimpliciter optimum eorum, quæ in hoc, melius eo, quod in altero optimum, vt ſi melior eſt homo quã equus, & optimus homo optimo equo melior. Et ſi optimum optimo melius, & ſimpliciter hoc illo melius, vt ſi optimus homo optimo equo melior, vt ſimpliciter homo ſimpliciter equo melior.

Locus talis eſt, ſi quid ſimplr aliquod genus aliquo genere, vel aliqua ſpecies aliqua ſpecie melior, & hoc in meliori genere vel ſpecie optimũ melius erit q̃ optimũ in minori. verũ oportet hoc intelligere in tali loco, vt in genere & ſpecie, ceu ſi aĩatum totũ genus vniuerſo genere inaĩati eſt melius, & optimum aĩatorum melius eſt optimo inanimatorum, & ſi ſimpliciter homo eſt melior ſimpliciter equo, & optimus homo optimo equo melior erit. Et ſi aĩus melior corpore, & optima aĩa optimo corpore melior, & ſi vir muliere melior & optimus vir melior optima muliere. Item ſi optimum eorum in aliquo genere eſt melius optimo aliorũ in alio genere, & ſimplr genus genere erit melius, & hæc eſt conuerſio primi loci, nã ſi optimus vir optima muliere eſt melior

lior, & vir muliere melior. Et ſi optimus homo optimo ęquo melior, & homo ęquo melior. Inſtaret aũt aliquis contra conuerſionem dicendo, ꝙ optima immortalitas eſt melior optima ambulatione, non tñ ſimplr & mors eligibilior eſt deambulatione. Vel non optima mors in ſpecie mortis, vt optimus homo in ſpecie hoĩs, nam optimus homo maxime homo, nam ſm virtutem hoĩs, & omne quod in aliquo genere eſt, optimum etiam illud maxime eſt, ſed optima mors non eſt maxime mors, nã hoc bene de morte non in ipſa morte fit, vt in hoĩe, ſed in quodam alio id qđ in morte bene, & quatenus mors, ſed ſm alicuius alterius præſentiam, nam ſm virtutem, non illam mortis, ſed illam morientis, nam mixta eſt optima mors & virtute hominis & ex morte, igitur ꝓpoſitum morti exiſtenti malo virtutem magnum bonum eſſe, huic melior eſt quam ſanum & optima ambulatione, ſed ſi dictum eſt quod bonum aliquod eſt cũ non bono. nihil vetuit bonis exiſtentibus pluribus eligibilius eſſe, neque ſi bonum paruum fuerit quale eſt ſalubre cum medica, ſit deambulatio.

Amplius ea, quibus eſt amicos participare eligibiliora quã quibus non eſt. Et quæ ad amicũ agere malumus, quã quæ ad quẽlibet, illa eligibiliora, vt iuſte agere, & benefacere magis, quã videri. Nam amicis benefacere volumus magis quam videri, quibuslibet autem econuerſo.

Cum videtur duo eligibilia eſſe æqualia inter ſe, inquit eligibiliora eſſe quibus participare poſsibile eſt & amicos, vel quorũ non. Sic oſtenderet virtus eſſe eligibilior ſanitate & diuitiæ nobilitate, nam horum eſt ẽt participare amicos, & his non poſſunt cõicare inter ſe, ſic ẽt educatio voluptate eligibilior eſſe oſtenderet, nam ſolus delectans voluptate fruitur, & liberalitas manſuetudine, ſi quidem manſuetudo ipſum ſolũ habentem contra iram mãſuefaciat. item robur pulchritudine, ſi quidem pulchritudo ipſius ſolius habentis ipſam ſit decor, & robur ẽt amicis vtiliſsimum eſt. Item quæ ad amicũ agere malumus q̃ quæ ad quẽuis & hæc eligibiliora, ſic oſtenderet quod iuſta facere ſit eligibilius q̃ videri iuſta facere. nam ad amicos eligimus iuſta vere facere, ſed ad quoſuis & videri iuſta facere putamus ſat eſſe. Oportet aũt meminiſſe quod probabiles & veriſimiles argumentationes ſunt. oſtenderet autem aliquis ſic & commodare eſſe eligibilius quam mutuo dare, nam cõmodatio ad amicos, ſed mutuo dare et fœnerari ad quoſuis. Item docere quam ipſum oſtendere nam docere ad amicos eligimus, & oſtendere ad quoſuis.

Et quæ ſunt ex circumſtantia, neceſſariis meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius. n. quàm viuere, bene viuere. bene autem viuere eſt ex circumſtantia. ipſum autem viuere neceſſarium. Aliquando autem meliora, & non eligibiliora. non. n. ſi meliora, neceſſario & eligibiliora. Philoſophari ſiquidem melius quàm lucrari, ſed non magis eligendum indigenti neceſſariis. ex circũſtantia autem eſt, quando exiſtentibus neceſſariis, alia quædam adiciuntur bonorum. Fere autem eligibilius quod neceſſariũ eſt, melius autem quod ex circumſtantia.

Quædam eſſe ex circunſtantiã, & quædã neceſſaria. primum ſcire oportet, nam ſic vti loco poſſumus, neceſſaria igiť ſunt ſine quibus impoſsibile eſt eſſe aliquid, ex circũſtantia aũt quorum præſentia non exiſtens neceſſaria, & vt ipſe dicet, qñ exiſtentibus neceſſariis, alia quædam adiiciunť bonorum, vt viuere neceſſarium, ex circunſtantia aũt eſt bene viuere, nam præſentia ipſius bene non exiſtenti neceſſaria ad eſſe ornat viuere qđ eſt neceſſarium. Meliora porro inquit ea eſſe quæ ex circunſtantia neceſſariorũ ſunt. Nam melius eſt ipſum bene viuere, q̃ ipſum viuere, & bene viuereq̃ dicere, ſic ẽt nobis eligibiliora alicui meliora, & ſi ſimplr eligibiliora. Porro nobis impoſsibilia ſi meliora eſſent poſsibilius eſſent eligibiliora, et aliter minime. Nam melior eſt immortalitas quã longa vita, ſed nobis non eligibilius. Item horum ex circunſtantia, alia quidem ad meliora eſſe & eligibiliora ſunt, vt ipſum bene dicens eligibilius eſt q̃ ipſum dicere, & aliqua meliora quidem ſunt, non tñ & eligibiliora. Porro phari & contemplari melius quidem eſt q̃ lucrari, non tñ & eligibilius exiſtentibus in indigentia & nõ potentibus aliter eſſe, nam ſm Phocylidem oportet quærere modũ viuendi, virtutem aũt quàm vitam. ſic etiam ſanari eligibilius ipſo phari eſſet ægrotanti, ideo & fere inquit meliora eſſe quæ ex circũſtantia, eligibiliora autem neceſſeria, & illud (fere) addens in melioribus eligibilioribus. Etenim videtur ſm naturam eſſe electio eorũ ex circunſtantia poſt neceſſaria. Nam primum eſſe oportet, deinde ſic eligi ea ex circunſtantia, ſed ad eſſe neceſſaria cõferunt, vt. n. bona habitudo in ſanitate ſit & acute videre in viſione, & celeritas in motu, & vlr vnumquodque bene in illo prę exiſtenti, ſic etiam illud ex circunſtantia in præexiſtentibus neceſſariis habere videtur electionem, neque. n. horum vtilitas ab illis, quia non poteſt eſſe ſine illis.

Et quod non eſt ab alio exquirere, quam quod eſt ab alio, quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem.

Videtur rariora cõioribus eligibiliora eſſe ob id qđ non poſſunt ab alio experiri, ſed vel ſolus aliquis habet, vel ab ipſo ſolo poteſt poſsideri eligibiliora ſunt his, q̃ poſſunt ab alio fieri, ſic oſtendẽs virtutes eſſe bonis & fortuitis meliores. Nam horũ per nos ſolos eſt poſſeſsio, & horum plures occaſiones, & cauſæ poſſeſsionis ſunt. Rurſus aũt oſtendẽs nobilitatem diuitiis eligibiliorem, nam diuitiarum plures vię, & a pluribus poteſt aduenire, ſed nobilitatem nobilemq; proſapiam à nullo poteſt poſsideri, ſic ẽt in poſſeſsionibus & libris circa hæc maxime ſtudentes, quæ ab alio accipi non poſſunt, & ſi cõiora, & ea quæ a pluribus exiſtentia relinqueret. Ideo circa propria conſcripta ſtudij plurimum adhibere ſolemus, ſic oſtẽderet & ſe exercere eligibilius eſſe ipſo mederi, & victores pugnatorum coronari eligibilius eſt, q̃ is qui ſtudio præualet. Dicit aũt & ipſe hoc ſuſtinere iuſtitiam ad fortitudinem, ſed fieret dictum apertũ ſi primum fuerit nobis notum aliquid penes vtranq; virtutem. videtur porro à fortitudine nobis aduenire, quę eſt ex periculis ſalus, & à iuſtitia illud diſtribuere eque vnicuiq; quod ſuum eſt. Horum aũt ſalus fit a fortitudine, poteſt ẽt ab aliis nobis aduenire cũ ipſi non ſint fortes. Illud aũt. ſ. diſtribuere ſingulis æqualiter ſine propria iuſtitia alicui aduenire non poteſt, ideo eligibilior eſt iuſtitia fortitudine. Põt ẽt econuerſo dici, nam illud ex periculis ſeruari ꝑ ſe, illud vero à iuſtitia æquale ab aliis poteſt, & id quod non eſt ab alio exquiri dici de his, quę non amplius poteſt aliquis abiiciens poſsidere. eo quod non eſt horum amplius faciens, vt ſi liber cuius non eſt exemplar, vel artificiale alicuius non exiſtentis opus.

Et ſi hoc quidem ſine illo, eligendum, illud autem ſine hoc, non. Vt poteſtas ſine prudentia, non eligenda: prudentia vero ſine poteſtate, eligenda.

Cum duo ſint quædã eligibilia, ſi alterũ ipſorum ſine altero non fuerit eligibile, & alterũ eligibile fuerit, & ꝑ ſe, & ſine altero ipſorũ eligibilius eſt, ſic prudentia erit poteſtate eligibilior, ſiquidem poteſtas ſine prudẽtia nõ ſit eligibilis, ſed prudẽtia ſine potentia eſt eligibilis. non ſolum autem in ꝓprie dicta poteſtate hoc, ſed etiam in aliis bonis quę mos eius eſt dicere poteſtates & vires, ſi-

milis

milis ratio eſt. Nihil.n. ipſorum eligibile eſt ſine prudẽtia. Oſtendẽs aũt & virtutũ voluptatẽ ſic eligibiliorem eſſe. Nam voluptas ſine virtute non eſt eligibilis, ſed virtus & ſine voluptate eſt eligibilis. Item ſanitas eligibilior eſt voluptate, nã ſanari etiam ſine voluptate eſt eligibile. Et frui voluptatibus ægrotantium ſine ſanitate nemo haberet, ſic etiam ipſum ſanari eligibilius eſt quã ipſum diteſcere, vel probabile eſſe oſtenderetur eligibilius, nam nihil horum eſt eligibilius abſente ſanitate, ſanari autem & ſine his eligimus.

Et duorũ ſi alterum negamus, vt reliquũ videatur nobis ĩeſſe, illud eligibilius, quod volumus nobis videri ĩeſſe: Vt laborem diligere negamus, vt ingenioſi eſſe videamur.

Si duorum eligibilium alterũ negamus adeſſe nobis pro hoc videri alterum nobis adeſſe, ꝙ volumus magis videri adeſſe nobis eligibilius, ſic indoles oſtenderetur eſſe eligibilior aſsiduo labore. Nã aſsiduo eſſe labore eligimus volentes videri eſſe bonæ indolis boniq́; ingenij. Hoc ſimiliter in diſciplinis, ſimiliterq́; & in gymnaſijs. Item negant mulieres qui ſunt adulterio deprehenſe, & natura bonæ videnẽ eligendũ eſſe, ſic etiam ipſum temperari q̃ frui voluptate, & ipſum poſſe magis q̃ non laborare eligibilius eſſe oſtenderet. Etenim voluptates deſpicere ſimulamus, vt videamur tẽperati eſſe. Item deſpicere fingimus labores, vt videamur potentes eſſe.

Amplius pro cuius abſentia minus increpãdi ſunt moleſte ferentes, hoc magis eligendum.

Quia moleſte ferentium in aliquibus abſentibus eligibilium, alios quidem conſentaneum eſt increpare, & alios minus, quorũ ea quæ moleſte ferentibus in abſentia minus increpanda ſunt, hæc eligibiliora ſunt his, in quibus dignũ eſt increpare magis moleſte ferentes in abſentia. Item ea quæ non ægre ferentibus digna ſunt increpatione, & hæc eligibiliora his in quibus minus dignum eſt increpare non moleſte ferentes in abſentia ipſorum: vt quia minus increpamus ægre ferentes in abiectione liberorum q̃ pecuniarum, ideo etiam ſunt eligibiliores pecunijs: & ſanitas voluptate eadem rõne eſt eligibilior, nam minus ſunt digni increpatione moleſte ferentes in abiectione ſanitatis q̃ ęgre ferẽtes in abiectione voluptatis, & ægre ferens in abiectione neceſſariorũ minus eſt increpatione dignus q̃ is qui eſt in abiectione famæ exiſtimationiſq́;, quare eligibiliora ſunt neceſſaria q̃ ipſa exiſtimatio. Similiter autem & diuitiæ oſtenderẽtur eſſe eligibiliores exiſtimatione, nam minus increpamus ægre ferentes in paupertate, q̃ eos qui ſunt in ignominia: & amici pecunijs; nam minus dignum eſt increpare ęgre ferentes in abiectione amicorum, quàm ægre ferentes in ablatione pecuniarum.

Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum eſſe, id eligibilius eſt.

Hæc ſciã eligibilior ſanitate oſtendi poteſt, nam magis increpamus non moleſte ferentes in ignorãtia, q̃ eos qui ægre ferunt in morbo. Rurſus ſanitas eſt eligibilior diuitijs, nam eos qui negligunt eam magis increpamus. Item cõium cura eſt eligibilior q̃ curã ꝓpriorum, nam magis increpamus eos qui non moleſte ferunt eſſe in negligentia cõium, q̃ non ægre ferentes in negligẽtia propriorum: & parentum ob negligentiam ſm hoc eligibilior eſt cura liberorum, nam magis digni ſunt increpatione non ægre ferentes eſſe in negligentia parentum. Item educari ipſo exerceri, nam magis increpantur qui educationem vel exercitia paruipendunt.

Amplius eorum, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quod habet propriam virtutem eo, quod non habet. Vtriſq; autem habentibus quod magis habet, eligibilius.

Quia ꝓpria virtus vniuſcuiuſq; eſt extremitas & pfectio proprię naturæ eius, & omne eligibilius perfectũ ſimplr, merito eorum quæ ſunt ſub eadem ſpecie, qđ habet propriam virtutem eligibilius eſt eo qđ non habet. Homo quidem habens virtutem hoie non habente virtutem eligibilior eſt, nam ſub eadẽ ſpecie cuncti hoies ſunt, & equus equo, & canis cane. Item vas vaſe prębens proprium vſum ad quem faceret eligibilius, nam hæc virtus vaſis eſt. Per hunc locum oñdẽs ꝙ poculum terreũ adhibendũ aptius eligibilius eſt poculo aureo & argenteo, nã hæc eſt virtus poculi terrei & non multa pfectio. Item domus ad tegmen regendũq́; aptior eligibilior eſt q̃ ædes fabrorũ, ꝙ non ſimiliter præbẽt bene vtilitatem vſumq́; à cooperimento. Eadẽ quoq; ratio iniuſte, nã calefaciens non purpura quæ vtilis, & in gladio; non.n. erectius ſed vtiliſsimũ eſt ad acuitatem gladij eligibilius. Diligenter adiecit hoc (q̃ ſunt ſub eadẽ ſpecie) nam ſic verus eſt locus, non.n. amplius verum dicere eorum dicere eorũq; ſunt ſub idem genus habet ꝓpriam virtutem, melius non habẽte, non.n. lepus habens virtutem leporis, melior eſt hoie non habente propriam virtutem, nam nullus lepus eſt melior hoie. Sed ſimiliũ ſpecierũ & receptiuorum eiuſdẽ uirtutis id qđ habet proſicuam uirtutem eſt melior non habente. Si uero ambo quę ſunt ſub eadẽ ſpecie habuerint propriam uirtutem, qđ magis habet eſt eligibilius, nam eligibilior eſt uiſus acutior, & auditus ad audiẽdum promptior. Equus aũt magis obedit & currens eſt, & ſcientia diligentior.

Amplius ſi hoc quidem facit bonum illud, cui adeſt: illud aũt non facit, quod eligibilius. Quẽadmodum calidius quod calefacit eo, quod non. Si aũt vtrumq; facit, quod magis facit, aut quod melius, & principaliter facit bonum. Vt ſi hoc quidem animam, illud autem corpus.

Quia bona multiplr dicuntur, & quædam ipſorum quæ propria pręſentia bonos efficit habentes ipſa, ut uirtutes, & quædam non, ut diuitiæ, nobilitas, uoluptas, talia ſunt eligibiliora bonis quæ præſentia bonos efficiũt, ſic oĩs uirtus eligibilior omni uoluptate eſt & omni bona fortuna extrinſecorũ & corporalium de quibus oſtẽderetur, hoc eſſe magis bonum & eligibilius, vt calidũ & calorem efficiens eo quod non eſt calidum, nam calidior eſt ignis niue, cum & ipſa habeat caliditatem, qa ignis calefacit, & hæc non, uel hoc quidem magis, hæc uero minus. Qđ ſi ambæ faciunt bonos præſentia comparata, eligibilius eſt ꝙ magis efficit bonum. Item erit & ſm hoc perfecta uirtus oſtenſa ꝙ ſit eligibilior naturali, nam ambæ bonos faciunt habentes, ſed magis perfecta uirtus. Item ꝙ melius bonum facit faciente deterius bonum eligibilius eſt, ſic uirtus ſanitate & robore eligibilior, nam uirtus eſt bonum animi, aliæ aũt bonũ corpus efficiunt, ſed melior eſt anima corpore. ſic & ſapientia eligibilior eſt temperantia, nam alia mẽtem bonam efficit, alia uero uim concupiſcibilem. At melior eſt mens ipſa animæ parte concupſcibili.

Amplius aũt a caſibus, & vſibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur.n. ſeſe inuicem, vt ſi quod iuſte eſt eligibilius quã quod fortiter, & iuſtitia fortitudine eligibilior. Et ſi iuſtitia quã fortitudo eligibilior, et quod iuſte quã quod fortiter, ſimiliter autem & in aliis.

Vt eligibile in eo ante hũc ſimplr à caſibus & cognatis demonſtrauit oſtendi poſſe, ſic ẽt eligibilius, nam loci communes & hi, ut etiam hi qui à generationibus & corruptionibus oſtenſi ſunt. Nam ſi quorũdã prolatorũ ſm caſum id ſm alterum caſum eligibilius eſt eo ſm alterum, & ſimpliciter dictum ſimpliciter dicto quorum fuerunt caſus eligibiliores. Eſt autem caſus hoc, iuſte,

ſte, fortiter, et quæcũq; ſic dictione formata ſunt, quorũ autẽ ijdem caſus iuſtitia, fortitudo, ſi alter altero, vt hic iuſte hoc fortiter eligibilior eſt, certe & iuſtitia fortitudine eligibilior: & econtra ſi iuſtitia eligibilior fortitudine, & illud ſm caſum iuſtitię eligibilius eſt eo ſm caſum fortitudinis, vt autẽ in caſibus, ſic etiam in vſibus. Nam ſi hic iuſte eligibilior eſt hoc fortiter, & iuſtus viſus eligibilior eſt forti vſu .i. qui vtitur iuſtitia, qui quidem eſt iuſtus eligibilior eſt vtente fortitudine, qui eſt fortis. Et iuſta actio, & iuſtum opus eligibilius eſt forti actione, & forti opere, nam eſt alia eſt aliqua & actio iuſta & opus iuſtũ. Similiter & fortitudine, & conuertunt oĩa inter, ſe, nam q̃a ex eiſdem eligibilius eſſe acciperet vno, & alia aliorum. Et eſt ęquale dictum cum hoc à cognatis. Erunt aũt cognata, iuſtitia, iuſte, iuſtus, iuſtum. Nam vr̃ cuius vſus eſt eligibilior, & vtens vtente, & habitus habitu, & opus opere. Et econuerſo poteſt & alius eſſe locus à caſibus, et alius ab actionibus, et alius ab operibus. Etenim vſus proprie dr̃ de vtilibus, nam vſus alicuius eſt vſus, nã quædã actio eſt circa vtile, & vtilis: vtilia aũt dicuntur eſſe bonorum ꝓprie inſtrumẽta. Quorũ igitur vſus ſunt eligibiliores, & hæc eligibiliora ſunt. Nam ſi vſus diuitiarum eligibilior eſt vſu roboris & diuitiæ eligibiliores ſunt robore, & econtra ſi diuitiæ eligibiliores ſunt robore, & vſus diuitiarũ erit eligibilior vſu roboris. Rurſus alius ab actionibus. Eſt autem communius quidam oĩs rationalis actio, ꝓprie aũt & principaliter ea ſm præelectionem .i. quæ ſm virtutem vel malitiã actio facta. Qorũ igitur actiones eligibiliores, hæc eligibiliora, vt ſi iuſta facere eligibilius eſt fortia agere, & iuſtitia eligibilior eſt fortitudine, & econtra, ſi iuſtitia eligibilior fortitudine, & iuſta agere eligibilius erit fortia agere. Simr̃ aũt & ab operibus locus, nã cuius opus eligibilius & ipſum eligibilius eſt, vt opus ędificãdi artis eſt eligibilior fabrili opere, & ecõtra ſi ędificãdi ars fabrili eligibilior, & opus opere eligibilius, & q̃a opus amici eligibilius eſt q̃ opus beneuoli, etiã amicitia eligibilior eſt beneuolẽtia. Et aũt amici opus actio voluntaria bonorum in amicũ, & beneuoli voluntas ſolum, & econtra, q̃a amicitia eſt eligibilior beneuolẽtia, & opus amicitię eſt eligibilius opere beneuolẽtię, bene facere amicis eligibilius eſt hoc malefacere hoſtibus. Et eſt q̃dem benefacere amicis, opus liberi, & malefacere inimicis fortis viri, & liberalitas eſt eligibilior fortitudine, & rurſus econuerſo. Si medicus ædificatore melior, & medici opus eſt melius ędificatoris opere. Eſt autem actio ad finem tendens operatio, & opus eſt finis.

Amplius ſi aliquo eodẽ hoc quidẽ maius bonũ eſt, illud aũt minus, magis eligẽdũ maius. Aut ſi maiore maius fuerit alterũ. Sed et ſi duo quædã vno aliquo ſint eligibiliora, quod lõge eligibilius eo quod minus ẽ eligẽdũ, eligibilius ẽ.

Ideſt ſi aliquo eodẽ aliud maius bonum eſt, & illud minus, eligibilius eſt maius, vt hoc maiore aliqua magnitudine maius, & minore eſt maius. nã ſi tricubitũ eſt maius bicubito, patet qđ etiã cubito qđ minus eſt bicubito maius erit. Sic etiã ſi aliquo maius bonũ, & ipſum eligibilius eſt hoc, & quorũ minus ipſo maius bonũ eſt eligibilius. Sic oſtendet virtus voluptate eligibilior, q̃a ſanitate vel qđ eſt voluptate eligibilius excedit eligibile. Simr̃ aũt contẽplatiua vita eligibilior eſt fruẽdi vita, q̃a etiã practica, qui eſt eligibilior vita voluptuoſa. Item ſi duo q̃dã vno aliquo eligibiliora, aliud eligibilius eſt ipſo, et aliud minus eligibilius eligibiliore. Nam aliquo cõtinentiũ maius & cõtinens, vt q̃a diuitijs virtus & ſanitas eligibilior, plus excellẽtia eſt virtutis vel ſanitatis, virtus eligibilior eſt ſanitate, ſic etiã ſciẽtia recta opinione eligibilior, nã ambæ eligibiliores ſunt ſenſu, & magis ſcire quam recte opinari.

Amplius cuius ſuperabundantia eſt ſuperabundantia eligibilior, & ipſum eligibilius, vt amicitia pecunijs. Nã eligibilior ſuperabundantia amicitiæ quam pecuniarum. Et id, cuius vtique magis eliget quis, vt ipſe ſibi cauſa ſit, quam cuius alter, vt amicos pecunijs.

Cuius inq̃t extremitas & ex ſuperabundantia eligibilior eſt & ipſum eligibilius eſt, vt q̃a, extremitas in amicitia extremitate in diuitijs eligibilior, et amicitia eligibilior eſt diuitijs, & quia extremitas in ſanitate eligibilior eſt extremitate in voluptate, & ſanitas voluptate. Nam eſt ſanitatis extremitas bona habitudo. Voluptate aũt eſt eligibilius id qđ eſt Immixtũ triſtitiæ magis eligeret, vt ipſe ſibi cauſa ſit, q̃ cuius alter .i. qđ propter ſe aliquis magis eligit poſſidere. hoc eligibilius ipſo eſt qđ eſt ꝓpter aliud, vt amicos ꝓpter ſe magis eligimus poſſidere, q̃ ob alia. Pecunias aũt ab alijs magis ab alijs accipere volumus, q̃ ipſi alijs dare, igitur eligibiliores ſunt amici pecunijs. Sic oſtenderentur & bonæ actiones eligibiliores victoria, nã nos volumus ipſi eſſe cauſæ bonarum actionũ, ſed vincere etiã propter alia eligimus. Itẽ cõtemplatrix vita ciuili eligibilior eſt, nã contẽplationẽ nobis ineſſe eligimus & propter nos fieri actionẽ per ſe, ſed ciuilia tractare eademq; alijs bene adminiſtrare. Nã ſic habebimus ad contemplandum plus otij. Et ſi liberare patriã, propter nos, ſed rerum copiam facere propter alia, igitur libera patria eligibilior eſt quã abundantia & copia rerum. Non eſt aũt hic locus idem cum pauloante dicto, ſ. huic. Et quod nõ eſt ab alio exquirere, q̃ qđ eſt & ab alio, nã ibi qđ nõ eſt ab alio exquirere, ſed propter ſe ſolum. Hic autem cuius magis ipſe cauſa quã cuius alter. Etenim eligimus magis ea quæ ſunt propter nos, quam ea quæ poſſunt eſſe ob aliud.

Amplius ex appoſitione, ſi eidẽ appoſitũ alq̃d quod totũ eligibilius facit. Cauere aũt oportet extendere ad ea, in quibus altero quidẽ appoſitorũ vtitur commune, vel alio quolibet modo cooperatiuũ eſt. Reliquo aũt non vtitur, neque cooperatiuũ eſt, vt ſerra & falce cũ arte fabrili. Nã eligibilior ſerra conſociata. Simpliciter aũt nõ eligibilior.

Locus iſte ſi adderetur eidẽ in parte illud & aliud, & fieret totũ cũ additis aliquando eligibilius, & aliq̃n minus, cuius additione eligibilius fit illud, eligibilius alijs additis eidẽ, vt ſi diuitijs addita virtute, & rurſus ſanitate eligibiliores ſunt diuitię quę ſunt cũ virtute, q̃ illę quę ſunt cũ ſanitate. Et virtus ſanitate eligibilior eſt, & in ipſo viuere, aliquando quidẽ hoc iuſte, aliquando aũt hoc ſuauiter addito ſi iuſte viuere eligibilius ipſo voluptuoſe viuere, & id iuſte eligibilius hoc ſuauiter. Sic aũt & iuſtitia voluptate Rurſus ſi mori addito hoc ſine triſtitia, & hoc cum bona exiſtimatione eligibilius eſt mori ſine triſtitia, quã cũ bona exiſtimatione & ſine triſtitia opinione eligibilius. Oſtenderetur aũt ſimr̃ & triſtitia fugibilior eſſe mala exiſtimatione, ob id triſtans mori fugibilius eſt q̃ hoc ignorans. Vt. n. cuius additione aliq̃d eligibilius fit illud eligibilius eſt. Sic etiã cuius additione fit aliq̃d fugibilius, illud fugibilius eſt. Sed nõ cunctis videbit̃ locus vnus eſſe. Non. n. q̃a liberalitas cũ diuitijs eligibilior eſt liberalitate cum robore, iam & diuitię eligibiliores ſunt robore. nec rurſus quia robur cũ fortitudine eligibilius, vel diuitiæ cũ fortitudine, ob id rurſus robur eligibilius diuitijs. nã eſſet idẽ eodẽ minus, & magis eligibilius, ſiquidẽ in liberalitate diuitię robore, & in fortitudine robur eligibilior diuitijs, qđ quidẽ abſurdũ eſt. Sed neq; ſi robur cum fortitudine eligibilius, vel cũ temperantia, iã & fortitudo temperantia eligibilior. Sed

cauſa

cauſa cur locus verus non ſit in cunctis, quia in pluribus commune cui ſit additio altero oppoſitorũ, vel vtitur, vel vl̃r eſt ipſi cooperans: ideò nõ exiſtente ipſo eligibiliore, tñ totum eligibilius ſit, tum diuitijs liberalitas vtitur nõ vtẽdo robore ſ̃m peculiarẽ actionẽ. Rurſus aũt robore fortitudo vtendo nõ vtitur diuitijs, & robur eſt cooperans fortitudini, ſed prudentiæ nullo pacto. Ideo & ipſe dixit. Cauere oportet extendere talia ad ea, in q̃bus altero qdem appoſitorũ vtitur commune, vel alio aliquo modo cooperans eſt. Reliquo aũt nõ vtitur, neq; cooperãs eſt. Non.n. ſi ſerra cum arte fabrili eligibilior eſt falce, ob id neceſſe eſt vt ſerra ſit eligibilior falce. Nã quia inſtrumentum artis fabrilis eſt ſerra. Item nec eſt falx ob id eligibilior, qa rurſus falx cum arte meſſoria; ideo eligibilior eſt falx, rurſus q̃ ſerra. In quibus igitur addita ſimĩr ſe habẽt ad cõmune in his locus eſt verus.

Rurſus ſi minori appoſitum aliquid, quod totum maius facit. Similiter autem, & ex ablatione. Quo enim ablato ab eodem quod reſtat, eſt minus, illud magis vtique erit: Quãdo quod ablatum eſt, reliquum minus facit.

Locus talis, additum minori bono, & totum maius bonum efficiens eligibilius eſt maiore addito, & totum toto minus faciente, nam ſi fuerint quædam duo bona, aliud maius, & aliud minus, & addiderit quædã vtriq; ipſorum, vt fiat per additionem ipſorum, tunc vt minus bonum maius, & minus hoc vt maius, id quod eſt additum minori eligibilius eſt addito maiori. nam duo bona ſunt bona habitudo, & ſanitas, quibus addantur, ſ. ſanitati minori exiſtenti bono virtus, & bonæ habitudini maiori bono exiſtẽti diuitiæ, qa ſanitas cum virtute eſt maius bonum, q̃ bona habitudo cum diuitijs, & virtus eligibilior eſt diuitijs. Rurſus qa dicere, & tacere cum duo ſint, & quoddam eligibilius ipſum dicere, quia etiã multo vtilius. Additis his tacere hoc prudenter, & huic dicere rhetorice, certe prudenter tacere eligibilius eſt, q̃ rhetorice dicere. Et prudentia eligibilior eſt rhetorica. Et qa bona habitudo ſanitate eſt maius bonum. Additio aũt ſanitati hoc contemplari, & huic bonę habitudini hoc agere, eligibilior eſt contemplatio cum ſanitate, q̃ actio cum bona habitudine, & contemplatio eſt eligibilior actione. Similiter quoque ex ablatione, Simĩr inquit oportere arguere, vt ab ipſa additione, ſic etiam ab ipſa ablatione. Nam ſi ablatis quibuſdã eligibilibus æqualiter relictũ ablationi alterius minus fieret, q̃ ablatione alterius: cuius ablatione minus ſit, illud eligibilius eſt. non ſolum aũt ſi duo quædam ſimĩr eligibilia ſumpta fuerint, ſed etiã ſi unum aliquid eligibile, deinde auferretur ab ipſo, ideo eligibilius, vel ſi duo quędam fuerint ablatione alterius ipſorum magis, ſ̃m ablationẽ diminutũ, cuius ablatione minus eligibile ipſum ſit, illud eligibilius altero, quo poſt ablationẽ eligibilius. Hoc autẽ perſpicuũ maxime eſt in magnitudinibus, & numeris. Nã minora decẽ fiũt, tum triũ, tum quinque ablatione, ſed qa magis minor ſit ablatione quinque, q̃ ablatione trium, quãdo quidẽ quinque ſint plura tribus. Eadẽ quoq; ratio in magnitudinibus, et in uirtutibus, in q̃bus facit rationẽ, ſic ſi oſtẽderetur à ſanitate, à diuitijs, à pulchritudine ſimul cũ ſint tria, minus relictis duobus eligibilibus ſit ſanitas ablatione, quã diuitiæ, ſanitas porro eligibilior eſt diuitijs. Nã minus eligẽdæ ſunt diuitiæ cũ pulchritudine, q̃ pulchritudo cũ ſanitate, et ſic quidẽ de eodem. Item ſi poteſt oſtendi. Si æqualiter exiſtentibus uirtutibus, ceu diuitijs cũ robore, & ſanitate cum nobilitate, ſublatis diuitijs à robore, et ſanitate à nobilitate diuitiæ minus eligibiles ſanitate fiunt, patet qđ robur eſt eligibilius nobilitate. Nã æqualiter eligibile minus eligibile ſit ſublatis quibuſdam ab ipſis, quãdo magis eligibile fuerit ablatum.

Eſt ſi hoc quidem propter ſe, illud autem propter gloriã eligendũ: Vt ſanitas pulchritudine. Terminus aũt eius quod eſt ad gloriã, eſt, quod nullo cõſcio, nõ ſtuderet ineſſe.

Eligibilius certe eſt id, qđ propter ſe eligimus, q̃ id ꝓpter opinionẽ, & exiſtimationẽ ab alijs, ſic ſanitas eſt eligibilior pulchritudine. Nã ſanitatem propter ſeipſam eligimus. & ſi nullus unquam futurus eſſet. Pulchritudo aũt ob exiſtimationẽ, & gloriã in ipſa. Fruſtra porro uidetur pulchritudinẽ eſſe non cognitã, diffinitum eſſet enim, & hoc ad opinionẽ, & famam elibigile. Nã nullo conſcio nullus ſtuderet ineſſe eidẽ, hoc eſt per gloriam, & famam eligibile. Sic oſtenderentur diuitiæ eſſe eligibiliores honore, & domus bene habitabilis, q̃ illa ornata, & ueſtis utilior ſumptuoſa, & ea quæ ferunt redditus poſſeſſionum, quã ea quæ ſunt in agris apparentibus, & ſemper exiſtentibus ſic, ut per ipſos ſit iter.

Et ſi hoc quidem propter ſe, & propter gloriã eligendũ eſt: illud aũt propter alterum tantũ. Et vtrũuis magis propter ſe honorandum hoc, & melius, & eligibilius. Honorabilius vtique fuerit ſecũdum ſe, quod cum nihil aliud debeat eſſe propter ſe eligimus magis.

Eligibilius inquit eſſe, qđ propter ambo eligibile, eſt q̃ id qđ eligitur per ſolam exiſtimationem, & hoc ꝓpter ſe ſi de eodem aſſumptum fuerit, nam propter ambo eligibilius perſpicuum eſt, qđ etiã propter ſe ſolum eligibilius eſt eo ad gloriam, & famam, & hoc per ambo inquit hoc eligibilius ad alterum ſolum, nam hoc ꝓpter duo eligibilius eſt eligibile per alterum ipſorum. Sic domus habẽs ornatum cum vtilitate eligibilior eſt ea quæ ſolo ornatu compoſita eſt, vel ea quæ ſolam vtilitatem habet. Similiter autẽ veſtis, vel vas. Item equus eligibilior eſt qui ad ſuſtinendum labores, celerq;, & aſpectu pulcher eſt, altero habente vnum ſolum horum alterum. Item & aliæ poſſeſſiones habentes ambo ſunt eligibiliores his quæ ſolum alterũ ſolum habent. Oſtenderetur autem ſic, & id quod eſt in aſpectu plurium bona adeſſe eligibilius, quam ea latere. Item id quod eſt iuſtum, & videtur eſſe eligibilius eo, quod eſt ſolum vnum ſimiliter & in alijs eligibilius. Vnde dictum eſt, & ignotum nihil habere bonum. Similiter etiam oſtenderetur, & fugibilius, qđ propter ſe, & per famam fugibile eſt, q̃ id per ſolum alterum. Nam fugibilius eſt plane inferre iniuriam, q̃ id qđ occulte, & id intemperanter agere ſimiliter. Et vtrum magis propter ſe honorabile, hoc etiam melius & eligibilius, quemadmodum propter ſe eligibile eo eſt eligibilius, quod eſt ob famã, & ob ipſum, & propter exiſtimationem, eo quod eſt propter alterum. Sic etiam eligibilium propter ſe, & honorabilium, id quod magis propter ſe eligibile eligibilius erit, & honorabilius vt ſi magis propter ſe honorabilis eſt contemplatio, q̃ actio. Nam his actio ad recte quippiam agendum fieri videtur. Et contemplatio ipſa propter ſe eligibilior eſt, & ſi magis propter ſe prudentia fortitudine honorabilior, & eligibilior eſt. Nam illius actio vbiq; quæritur, ſed huius eſt in periculis. Item diffinitum eſt id quod eſt propter ſe honorabilius ideſt eligibilius, vt etiam eligibile ad opinionẽ pauloante referrebat. Nã qđ nullo alio eget; vt inſit ꝓpter ſe eligimus magis, ideſt ipſe, & propter ſe eligibilius, ſic ſanitas honorabilior eſt diuitijs, ac nobilitate, fortitudine, & pulchritudine.

Amplius diuidẽdũ quoties quod eligẽdũ eſt, dicitũ, et quorũ gr̃a, ut utilis, uel honeſti, uel delectabilis. Nã quod ad oĩa, uel ad plura ẽ utile, eligibilius fuerit eo, quod nõ ſimiliter

liter. Si aũt eadẽ vtriſq; inſunt, vtri magis inſunt, cõſiderandũ eſt, vt vtrũ delectabile, an honeſtũ, an vtile magis. Rurſum quod gratia melioris, eligibilius: vt quod virtutis gratia, quã quod delectationis. Similiter aũt & in fugiendis, nã magis eſt fugiendũ quod magis impedit virtutes, vt ægritudo turpitudine. Voluptatis etenim & eius quod eſt ſtudioſum eſſe, prohibentior eſt ægritudo.

Oportet (inquit) etiã ex diuiſione eligibilis accipere occaſiones, nã ſi diuiſerimus quot modis dicitur eligibile, quia vno modo, abundabimus argumentis ad cõſtructionẽ eligibilioris. Dicitur porro eligibile trifariã. Et enim bonum, delectabile, & cõferens eligibilia ſunt, cui proinde oĩa hæc inſunt, & propter omnia eſt eligibile, & non habentibus hæc omnia eligibilius. Et cui plura eligibilius eſt his qbus pauciora, ſi ſimiliter eiſdẽ ineſſet, qa põt hoc ſm aliqd vnũ valde eligibile eligibilius eſſe eo, q eſt ſm omnia eligibile, nõ tamen valde. Porro prudentia propter ſe duntaxat exiſtens virtus eligibilior eſt robore per omnia exiſtẽte virtute. Etenim propter ſe, fortitudo, & robur eligibile eſt, & vt bonum, & vt conferens, & vt delectabile, ſed excedit prudentia horum omnium eligibile propter ſe, ſed & ſi alterum quidem propter ſe fuerit eligibile, & aliud ob delectabile, & vtile, hoc aũt propter ſe eligibile, & proprie exiſtens eligibile eſſet eligibilius, & eligibile propter illa, & hoc exiſtente eligibili per plura. Porro temperantia propter ſe ſolum cum ſit eligenda eligibilior eſt honore, & ob delectabile, & ob vtile cum ipſa ſit virtus. Vel omnis virtus, & propter ſe, & propter delectabile eſt virtus, quia delectabiles ſunt actiones ſm virtutẽ, ideo & ſm plura erit aliquid eligibile non exiſtens virtus, eo q propter ſe, & propter delectabile minus ſit virtute, minus erit eligibile eius. Erit igiĩ eligibilius illud, ſm oĩa eo, ſm aliqua, & illud ſm plura, eo quod ſm pauciora eſt, ſi fuerit eligibile ſm plura, ſimiliter cũ eo, q eſt minus eligibile, ſm vtraq; eligibilia. Itẽ ſi pauciora in pluribus continerent. Sic in moralibus demonſtrauit amicitiã ꝑpter bonũ eligibiliorẽ eſſe ea quę eſt ob delectationẽ, atq; ea quæ eſt ob vtilitatẽ, nã quæ eſt ꝑpter bonũ, vt ob id propter bonũ ſit eligibilis, delectationẽ vt vtilitatem habet, nã alia ob ſolũ bonũ conferens, alia vero bonũ, & ſuaue, delectabileq; habere videtur. Itẽ ſanitas voluptate eligibilior. Etenim delectabile, & cõferens habet. Si aũt fuerint comparata ob ipſa eligibilia, cui magis inſunt hæc, illud eligibilius erit. Sic tẽperantia continentia, quippe propter hæc ambo. Verũ magis tẽperantia, & ipſum diſcere, q̃ exerceri eligibilius eſt. Atq ambo per cõferens eligibilia, ſed magis ineſt ipſi exerceri ipſum diſcere. Sic oſtendetur etiã iuſtitia eligibilior eſſe fortitudine, nã ambæ propter bonũ, & delectabile. Sed nõ ſimiliter fortitudo habet delectabile ob vulnera, & deſtructiones. Itẽ eligibile gratia melioris eligibilius eſt, vt diſcere ipſo exerceri. Nã illud ſcientiæ gratia, & hoc roboris. Itẽ vtiles mores ſunt eligibiliores exercitio corporis. Nã ob philoſophiã aliud eſt, alia eſt eligibilis ob certamen. Itẽ educare pueros, q̃ ludere diebus feſtis. nã aliud eſt virtutis gratia, aliud vero gratia voluptatis. Hic vero locus potẽtia iã, & in primis dictus eſt, nã quorũ fines eligibiliores, & ipſa eligibilia ſunt. Eadẽ quoq; ratio in fugibilibus. Etenim in his fugibilius, qđ eſt plurium bonorum impeditiuum, & magis deſtructiuum bonorum, ſic morbus turpitudine. Nã plurium impeditiuus eſt morbus, etenim voluptatis, & eſſe ſtudioſum: ſed turpitudo ſolius voluptatis. & paupertas fugibilior eſt ignominia, & animi indoles corporis aptitudine. Nam magis eligibilis impeditiuũ, & abiectio diſciplinarum abiectione pecuniarum, nam melioris deſtructiuum. Eſſet autem hoc per gloriam eligibile, vel ob delectabile, vel ob conferens.

Amplius ex ſimilitudine demonſtrari põt fugiendum, & eligendũ, quod propoſitum eſt. Minus enim eligendum huiuſmodi eſt, quod æque eligeret aliquis, & fugeret, altero, quod eligendum eſt tãtum. Ad ſeinuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum eſt) faciendum.

Idem ſimiliter oſtendi põt fugibile, & eligibile, nam minus eligibile ſilr eligibile, & fugibile, eſt eo q eſt ſolum eligibile, ceu ſi tractare ciuilia eligibile, & fugibile. Nã fugibile eſt ob moleſtias & accenſiones iraſq;. Sed philoſophari eligibilius ſolũ eligibilius eſt philoſophari, & ſi exiſtimatio, pulchritudo, diuitiæ fugibilia, & eligibilia. Nã ob ipſas inſidias ꝑpter ſe habet aliqd & fugibile. Sanitas autẽ, & robur eligibilia ſolum, eligibiliora hæc illis eligibilibus, & fugibilibus. Erit etiã nauigare, & mercari ob pericula maris ſeſe habentia ad eligibile, & fugibile: ſed terram colere eſt ſolum eligibile.

Iidem aũt loci vtiles, & ad demonſtrandũ quoduis eligendũ, & fugiendũ. Nam auferre ſolum eam oportet, quę ad alterum eſt, præeminentiã. Si. n. quod honorabilius, eligibilius, & honorabile eligendum. Similiter autem & in alijs, quæcunque huiuſmodi habent comparationem.

Aſſignãdo locos, per quos poſſibile eſt facere comparationes ſm eligibilius facere, eoſdem locos inqt locos congruere & ad oſtendendũ, q ſimpliciter eſt aliquid eligibile, nã quia eligibilius vt vtilius, & melius, ac bonũ, ſi excellentias, & comparationes adinuicem vniuſcuiuſq; ipſorum auferamus, oſtẽderemus ipſa ſimpliciter exiſtentia talia per eoſdem locos, nam eo qđ honorabilius eſt eligibilius, hoc etiam honotabilius aliquo eligibilius illo, quare in accipiẽdo qđ honorabilius erit etiam qđ eligibile accipies. Similiter etiã vtilius eſt eligibilius, quia vtile eſt eligibile auferentes, igitur oportet accipere comparationem adinuicem, omne honorabile eligibile, principatus, verbi gratia honorabilis, & eligibilis eſt Similiter etiam de vtili, vtile eſt eligibile, & diuitiæ ſunt vtiles. Eadem ratio & in alijs oſtenditur ſm eligibilius, quæcunq; conceſſo eligibilia ſunt, quatenus comparatio ipſis eligibilior eſſe oſtenditur. Nõ. n. ſolum honorabilius, & vtilius eſt eligibilius, ſed etiã id quod eſt magis carens ſic fortuna, & ſuaue, & quod ſtudioſus eligeret magis, & ſecundum quæcunq; alia talia, ſecundum eligibilius excellentia fieri oſtenſa eſt, ſecundum omnia ſi auferentes comparationem, & excellentiam adinuicem illud ſimpliciter accipimus, erimus oſtendentes vnumquodq; eligibile ipſorum.

In aliquibus enim ſtatim ſecundum eam, quæ ad alterum eſt, comparationem, et quoniam eligendum vtrunq;, vel alterum dicimus: Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus. Nam quod natura bonum, manifeſtum quoniam eligendum eſt.

Inquit in quibuſdã ſtatim ſm eam quæ eſt ad alterũ comparationem contineri, & fieri argumentũ poſſe, & vtrũq; ipſorũ eligibilius eſſe, vel alterum plane. Prorſus enim ambo oportet eſſe talia cõparata, tñ perſpicuo alterum poſitũ tale eſſe ponit. nam cui additur bonũ perſpicuo hoc habet, & alterũ appoſitum, nõ amplius ſimiliter plane eſt eligibile in cõparatione ſm vtile cõtinetur. Eſt igitur qđ dicit, qa in aliquibus non opus eſt cõſtructione ad oſtendendũ eligibilius dictis ſm comparationẽ, nam æque ad oſtendendum vtile eligibile, vel delectabile, vel carens triſtitia, vel longæuum eget ratione. Sed in quibus comparatio ſm bonum. Hæc per-

ſpicuo

ſpicuo eligibile haberet, nam eligibile bonum, vel non, hoc eſt dictum per hoc. Siſr aũt & in alijs quæcunq; habent talem comparationem, ſed qa aliqua dictorum ſecundum comparationem non omnino, & ſimpliciter planum, & manifeſtum habent. Non.n. ſi vnò excedens aliquid plus illo, & propter hoc tria plura duobus, iam quod & plura eſſe poſſent tria per hũc locũ poteſt oſtendi auferentes excellentiã eius ad duo, ſed neq;, quia omnis accepta magnitudo & ſi parua fuerit continet aliqd, & qđ contin̄et aliquid eſt iam maius, quia maius, & magnum ob id, ergo adiecit hoc quæcunq; talẽ habent, id qđ talem aut habeat comparationem eligibilius aliud alio oſtendere oportet aliquid eſſe longioris æui, & firmioris, q̃ talibus. Nam dicendo id qđ natura bonũ eligibilius eſſe eo, ꝙ non eſt natura bonum, eo qđ bonum eſt eligibile, idem in ambobus accipit, & qđ ambo ſint eligibilia ponit. Etenim ſi quid natura boni eſt, hoc eligibile eſt, & ſi nõ natura autem fuerit aliquid, licet hoc etiã bonum ſit eligibile. Nam omne bonum eligibile, comparantes igitur dicimus natura bonum eligibilius eſſe, eo ꝙ non eſt natura bonum; & eſt natura bonum ſanitas, non natura aũt vincere pugnantem, igitur eligibilior eſt ſanitas victoria in bello. Oſtendentes aũt eligibile dicimus natura bonum eligibile, natura aũt bonũ ſanitas eſt, igitur & eligibile. Rurſus etiã omne bonũ eligibile, quare etiã bonum non natura. Similiter & in honorabiliore, ſi hoc, eo ꝙ eſt honorabilius eligibilius eſt, qa honorabilius eſt eligibile, & honorabilius aliquo eſt honorabile, nã nõ eſſet honorabilius nõ exiſtẽs honorabile, hoc igitur eſt eligibile. Similiter ſi hoc, eo ꝙ longi temporis bonum eſt hoc eſt eligibilius, idem qa eſt longi tẽporis eligibile erit. Patet igitur qũo poteſt vti comparatiuis locis, & ad oſtenſionem ſimpliciter eligibilis. Sed quæreret aliquis ſi in oĩbus ſanum integrumq; aliquod magis exiſtens, & ſimpliciter ſit. Nã dicitur terra leuior terra, quãquam non ſit ſimpliciter leuis, & ignis igne grauior, & non eſt ſimpliciter grauis. Niſi ꝙ non proprie in his comparatiua dicuntur non recipiendum rationẽ huius, quatenus comparatio. Nec enim terra leuis rationem ſuſcipit, quæ quidẽ ſimpliciter eſt grauis: leue aũt qđ ſuapte natura fertur in locum. ſuperiorem, nec ignis ſimiliter recipit diffinitionem grauis. Non.n. dicitur vna terra leuior altera terra, eo ꝙ celerius ſuapte natura ſurſum fertur. ſed eo ꝙ bene vi, & facilius ſurſum impellitur, quod nõ eſt leuis. Similiter & ignis grauior dicitur, ꝙ facilius deorſum ſequitur, itaq; ſimilitudine hæc quædam dicuntur non proprie.

Sumendum autẽ quã maxime vniuerſales locos de eo, quod eſt magis, et minus: nã ſic ſũpti ad plura vtiles erũt. Fieri aũt põt, vt eorũ qui dicti ſunt, quoſdam vniuerſales magis qs faciat, parũ tranſmutans ſecundũ appellationẽ: Vt quod natura tale eo, quod non natura tale magis tale. Et ſi hoc qdẽ facit, (illud aũt nõ facit, quod habet tale, cuicũq; inſit, magis tale eſt, quod interdũ facit tale, quã quod non facit: Si autem vtrunque facit, quod magis facit tale.

De magis & maiore, & prorſus de his quę ſunt in cõparatione aſſignans nobis comparatiuos locos in quodã diffinito, nã de eligibili, quippe cuncti ſ'm hoc faciebãt comparationẽ, quia longe melius ſequitur, & congruentior eſt locorum aſſignatio in aliquo definito, vt natura eligibile bonũ. Natura aũt bonum ſanitas, ſanitas autem natura eligibile. Sunt aũt quædam natura eligibilia non omnino bona, vt bonũ ſanitas prima propoſitio, vt diximus facta, quia nõ fit comparatio, ſ'm eligibile ſolum, valde cũ docendi norma, & via ſuboſtendit nobis, per quæ addit qũo his eiſdẽ locis vniuerſaliter, & ad alia oĩa ſ'm quæ comparatio fit, vti poterimus, nam quia magis comparatiuum exiſtens, & maius, ſimiliter nõ in bonis ſolum, vel in alijs, & eligibilibus, & fugibilibus dicit, ſed etiã in alijs, maxime quidẽ in magnitudinibus, & in numeris aũt & grauibus, & in alijs infinitis fieri comparatio ſ'm maius, inquit oportere comparatiuos locos vt indicauit appoſitione hac de his magis, & maius, perinde ac, ſi vniuerſaliores accipiat, nam ſic accepit ad plura erunt vtiles, & non ſolum ad eligibilia, & fugibilia, ad quæ nunc ipſis vſi ſumus. Sed dicendo hoc qũo poſſibile eſt prædictos locos vniuerſales efficere ſupponit. Nã ſi parum mutauerimus in expoſitione ipſorum communius pro ſpecialiore addentes, fieret prædictum, & qũo hoc fieret per exempla inducta in locis. Primũ quidem natura bonum hoc non natura bono eligibilius eſt. Nã ſic dictus locus in bonis ſolum, & comparatione bonũ vtilis ſit. Quia vero non ſolum natura bonum, bono nõ natura magis bonum, & eligibilius. Item natura fugibile fugibilius, eo ꝙ nõ natura, & quod natura album, eo ꝙ nõ natura albius. Et in ſano, & dulci, & ſimilibus his eadẽ ratio, porro ſi dicamus pro hoc, natura bonũ hoc, ſ. natura tale non natura tali magis tale, vniuerſalem faciemus locum, & vti ipſo ad omnia poterimus in quibus eſt hæc natura, & hoc non natura. Nam ſic omnia concep[illegible]entur ſic poſito. Rurſus ponatur faciens præſentia bonos eligibilius non faciente, ſi pro hoc efficiẽs bonos eligibilius eſt nõ faciẽte ſpecifice dicto, accipiamus efficiens habens idipſum tale aliqd non faciente eſt magis tale, vniuerſalẽ efficiemus locum, & ad plura ipſo vti poterimus. Ipſe aũt ſic poſuit locum, nã ſi facit ipſum habentẽ talem, cui ſi inſit, hoc aũt non efficit magis talẽ, quandoquidem efficit, vel ꝙ non facit, nam ſic & efficiens calidum eſt calidius non faciente, & efficiẽs dulce, & efficiẽs bonũ, & efficiens delectabile: ſi autem ambo facit idem magis efficiens, tale magis, vt ſi ambo faceret habens dulce, vel calidum, vel bonum, vel maius, nã tranſpoſitio eſt in generaliſſimũ, qđ quidem eſt tale communiorem fecit locum, & longe vtiliorem.

Amplius ſi eodẽ aliquo, hoc quidem magis, illud autẽ minus tale. Et ſi hoc quidẽ tali magis tale, illud vero non tali tale: manifeſtum, quoniam primum magis tale.

Aſſignauit quędam & talem locum, ſi eodem aliquo aliud maius bonũ eſt, & aliud maius, eligibilius eſt maius, nã ſic bona habitudo diuitijs eligibilior eſt, qa ſanitate bona habitudo eligibilior eſt. Itẽ diuitiæ minus eligibiles. Qũo igitur & hũc vniuerſaliorẽ faciemus, expoſitione, & appellatione dicit, nã ſic dictus eſt locus. (Si eodẽ aliquo hæc qdem magis, hoc aũt minus tale,) magis tale ꝙ eodẽ magis eſt tale. Nã vniuerſale erit accipiẽtibus nobis pro hoc bonũ tale, nã hoc poſito, & maius aliqd aliud alio, & plus, & calidius, & dulcius, & oĩa his ſimilia oſtendere poterimus, eo ꝙ cunctis ipſis cõgruit tale. Et ſi hoc magis tale, q̃ tale. Hoc aũt non taliter tale patet; ꝙ primũ dictum magis tale eſt huius loci dicẽtis ſi aliquo bono maius erit bonum, & bonum quidẽ erit, nullo aũt bono maius eligibilius aliquo bono maius, & vniuerſalis eſt hic quem exponit, nã poſſumus per eundem, & calidius aliud alio exiſtens oſtẽdere, & dulcius, & alia infinita, eo ꝙ tale pluribus competit ſi non eligibilibus ſolis. Videtur alius quis locus præter dictos eſſe iſte, ſi aliquis ipſum ſic intelligeret. Nã calidũ ſi calidius magis calido magis calidum, & hoc magis q̃ dulce. Similiter & in frigido, & amaro, & talibus.

Amplius ex additione, ſi aliquod eidem additum, totum magis tale facit.

Oſtẽdit quomodo loci ex appoſitione, & ablatione, quos

quos expoſuit,& ipſi fierent vniuerſaliores. Quos igitur expoſuit ex appoſitione hi fuerunt. Si eidem additũ totũ eligibilius facit,& minori additũ totũ maius facit. ad quos aũt nunc tranſponit ipſos hi ſunt. Si eidẽ additũ totũ magis efficit tale,nam magis tale vſ̃ius hoc eligibilius. Congruit etiam hoc in albo,dulci,malo, & talibus.

Aut ſi ei,quod minus eſt tale,additum totum magis tale facit.

Nam minus tale, & magis tale vniuerſaliora ſunt minus tale,& magis tale.

Similiter autem & ex ablatione. nam quo ablato reliquum minus tale eſt,ipſum magis tale.

Dictus locus erat de eligibili, nam quo ſublato ab eodem relictum eſt minus,illud maius erit aliquando ablatum relictum minus facit. Sed in quem nunc tranſmutatatẽ iſte, quo ſublato reliquum minus tale idem magis tale,nam hoc minus,& maius, quibus vtebaẽ minus tale,& magis tale cõmuniora,& vniuerſaliora ſunt,ideo ſic poſito loco poſſumus vti in pluribus.

Et quæ contrarijs ſunt impermixtiora, magis ſunt talia,ut albius quidem nigro impermixtius.

Hic locus tranſlatus eſt etiam ad vniuerſalius,ab hoc immixtum malo bonum erit eligibilius mixto,nã eadẽ dixit in carentia triſtitiæ eligibiliora ſunt,q̃ cum triſtitia,nã vniuerſaliter dixit magis talia qualia eſſe dicũtur immixtiora cõtrariis, nam album magis immixtius eſt cõtrario,& dulce ſilr̃,ſed ſuaue, & in aliis quibus eſt aliquid contrarium. Põt etiã ab vltimo loco dicto ſic trãſlatus eſt,ad hũc amplius,ſi ſilr̃ oſtendere fugibile.

Amplius præter ea,quæ dicta ſunt prius, quod magis ſuſcipit propoſiti rõnem. Vt ſi albi eſt rõ, color diſgregatiuus uiſus,albior is eſt,color magis diſgregatiuus uiſus.

Præter locos cõparatiuos aſsignatos,hunc in præſentia exiſtentem addit a diffinitione. Non.n.mentionẽ fecit de ipſo in cõparationem ſ̃m eligibile,nam recipiens magis diffinitionẽ illã propoſiti magis tale. Album quidem magis id, qđ albi rationem recipiens eſt, nã color diſgregatiuus viſus magis album, quia album eſt color diſgregatiuus viſus. Similiter & dulce eſt, qđ recipit magis rationem dulcis,& eligibile ſ̃m hæc ipſa erit,qđ magis recipit rationem eligibilis, & voluptuoſum id quod habet magis rationem voluptatis, quem forte non aſsignauit locum in locis demonſtrantibus eligibiliora, qa nec eligibilis boni,neque vna eius erat ratio, nam multipliciter dictorum ſunt bona,& eligibilia.

Si autem particulariter,et nõ uniuerſaliter problema ponatur,primũ quidem dictis uniuerſaliter cõſtructiui, uel deſtructiui,loci oẽs utiles. Vniuerſaliter.n.interimentes, uel cõſtruentes,et particulariter monſtramus. Nã ſi omni ineſt,& alicui,& ſi nulli ineſt,nec alicui. Maxime autẽ opportuni,et cões loci,qui ſunt ex oppoſitis,et cõiugatis,et caſibus. Similiter.n.probabile eſt exiſtimare, ſi omnis uoluptas eſt bonũ,et triſtitiam oẽm malũ eſſe: Et ſi aliqua uoluptas bonũ,et triſtitiam aliquã eſſe malũ. Itẽ ſi aliquis ſenſus nõ eſt poteſtas,& inſenſibilitas quædam non eſt impotentia,& ſi quoddam opinatum diſciplinatum,opinio quædam diſciplina. Rurſum ſi aliquod iniuſtorum bonũ, & iuſtorũ aliquod malũ. Et ſi aliquod eorũ,quæ iniuſte malũ,et aliquod eorũ,quæ iuſte bonũ. Et ſi quoddam delectabile fugiendum,& delectatio quædã fugienda. Secundũ hæc aũt ſi aliquod delectabile utile,delectatio quædam utilis.

Cum dixerit in ſecundo,& in hoc libro de vniuerſalibus problemaribus quæcũque continent accidens, vel ſimpliciter quæſtionem habentia,vel comparatiuam,& qui ipſis congruunt loci, nunc de comparatiuis problematibus non amplius dicit: Sed oſtendit qũo poſſe ſit aſſignatis locis vti,& ad conſtructionem, & deſtructionẽ problematum particulariorum. Et primum oſtendit, ꝙ etiam principio dixit ſecundi ꝙ vniuerſales dicti loci non ſolũ ſunt ad vniuerſalia problemata vtiles, ſed etiã ad particularia,nam conſtructo vniuerſali, & particularia ſimul conſtruuntur. Et rurſus deſtructo vſ̃i etiã particularia deſtruuntur,ſi etiam particulare fuerit problema poſitum. Vtiles ſunt vniuerſales loci, nam ſi quæratur,an hæc voluptas ſit bonum, quia oſtendit omnẽ voluptatem eſſe bonum, demonſtrauit ꝙ etiam quæſita. Rurſus ſi fuerit propoſitum oſtendere hanc quãdam voluptatem non eſſe bonum,qui oſtendit nullam exiſtentem voluptatem bonum,demonſtrauit, ꝙ nec propoſita. De his aũt mentionem fecit (vt dixi) etiam principio libri ſecundi,per quæ dixit. (Sunt autẽ ad vtraq; genera problematum cõmunia vniuerſalia conſtructiua, & deſtructiua.) Nunc aũt apertius hoc explicauit dicẽdo oẽs vniuerſales vtiles eſſe ad particularia problemata, nam omne vſ̃e oſtenſum ſimul oſtendit, & id qđ eſt ſub ipſo maxime in opportunitate temporeq́;. Et cões inquit eſſe locos ad vniuerſalia,& particularia problemata eos dicens ex oppoſitis,& cognatis,& caſibus. Non.n.oĩa particularia poſſunt ꝑ vniuerſalia oſtendi, eo ꝙ ſunt aliqua particularia,& per ſe vera,& falſa, ideo oportet ad hæc, & propriorum quorũdam locorum. Nam ad oſtendendum quẽdam hominem muſicum non eſt poſsibile, vt vtamur hoc,omnem eſſe muſicum, quia hoc non eſt verum,neq; ad hoc quẽdã non eſſe grammaticum hoc vti poſſumus nullum &c. Et quia quadrifariam dicunẽ oppoſita in vnaquaque ſpecie oppoſitionis ſine oppoſitis ſecundum cõtradictionẽ oſtendit, ꝙ idem locus ſimiliter conueniet, vniuerſali exiſtente problemate, & tranſlato ac particularia ad hæc ab illo. Et primum in contrariis oſtendit hoc. Silr̃.n.inquit probabile eſt, ſi hoc quæraẽ nunquid omnis triſtitia eſt malum putando, ſi oĩs voluptas bonũ,& omnis triſtitia malum erit, qui eſt locus a contrariis vſ̃ibus, & ſi quæratur an quædam triſtitia malum,putando dignum qõne, ſi voluptas quædam bonũ, & triſtitiam quãdam eſſe malum, nã eſſet in bonis actionibus voluptas bonũ,& in eiſdẽ actionibus triſtitia malum,nam cũ problema ſit vſ̃e, & quæritur ſi oĩs triſtitia malum hoc probabile ex contrario argumentationẽ facere vniuerſalem ſic. Si omnis voluptas bonũ,& oĩs triſtia malũ. Si aũt particulare fuerit problema quæſito hoc vtrum triſtitia quædã malum, aut non,nihil minus probabile confirmans,ſi voluptas quædam bonum eſt,& triſtitia quædam eſt malum. Rurſus quia oppoſitis hoc etiam ſ̃m habitum,& priuationem ſic poſſumus vti ad vniuerſalia problemata,& ad particularia ſolum mẽtionem fecit, ut in primis libris dixit de vniuerſali. Sunt.n. ſenſus,& inſenſatio oppoſita ſ̃m habitum, & priuationem,dicendo aũt in particularibus inquit ſi ſenſus aliqs non eſt vis,potentiaq;, nec aliqua inſenſatio erit impotentia,nam ſi volumus oſtendere, ꝙ aliqua inſenſatio nõ eſt impotentia oſtenderemus accipientes ꝙ aliquis ſenſus non eſt potentia. Si aũt erat nobis propoſitum oſtendere problema uniuerſale.ſ.omnem inſenſationem eſſe impotentiam, uniuerſale etiam oppoſitum accipientes in habitu, ꝙ omnis ſenſus eſt potentia, oſtendens ꝙ etiã oĩs inſenſatio eſt impotentia, nam ſimilis dignitas eſt in unoquoq; problematum. Et rurſus ſi uolebamus oſtendere qđ nulla inſenſatio eſt impotentia, accipiebamus ꝙ nullus ſenſus eſt potentia. Nam hoc cõſequens, & exẽplum quod adiecit. Si aliquis ſenſus potẽtia nõ eſt, & inſatio quædam non eſt impotentia, nã cuius ſenſus habitus ſumeretur non exiſtens potentia, eiuſdẽ nec priua-

tio eſſet impotentia. Apponit aũt exempla etiam oppoſitorum ad aliqua oſtendens particularia, ꝙ eſt transferre vl'e in particulare. Nam quæſito hoc ſi aliqua opinio eſt ſciẽtia ab oppoſito ſic aliquis argueret, ſi aliquid opinabile eſt ſcibile, & opinio ſcĩa, nam opinio eſt opinabilis. Si autẽ eſſet problema vl'e, & quæreretur ſi omnis opinio eſt ſcientia, acciperetur & oppoſitũ opinioni opinabile vniuerſale ſic. Si omne opinabile ſcibile, & omnis opinio eſt ſcĩa. Non amplius autem mẽtionem fecit de oppoſitis, ſ'm affirmationem, & negationem, quia non eſt contradictio in particularibus, nam eo quod aliquid eſt, vel non eſt non fit oppoſitio, nã oppoſitiones ſecundum contradictionem fiunt ex vniuerſalibus oppoſitis ad particularia, ideo qui oſtendit ꝙ falſa eſt vniuerſalis affirmatio in aliquo oſtendit qđ vera eſt negatio particularis de eodẽ. Et ſi oſtenderet falſam eſſe negationem particularem, demonſtraret veram eſſe vl'em affirmationem. Similiter etiam in vl'i negatione, & particulari affirmatione, non amplius tñ qui oſtendit falſum particulare affirmatiuum per ſe, ſed ſi quidem oſtẽdit, eo oſtendit quod eſt ſub ipſo vl'i. Non.n. qui oſtendit aliquẽ hominem muſicum demonſtrauit iam & hoc, aliquẽ hominem non eſſe muſicum. Dicens aũt de oppoſitis, & oſtendens quõ poſſumus ipſis locis etiam in vl'ibus vti, & in particularibus. rurſus oſtendit quõ loco a caſibus, & in problematibus particularibus vti poſſimus. Nam caſus hic iniuſte eſt iniuſtum, quæſito aũt hoc particulari ſi aliquid iniuſtum bonum a caſibus ſic aliquis arguere põt, ſi aliquid bonũ eorũ, quæ fiunt iniuſte, & aliquod iniuſtum bonum. Si aũt vl'e quæreretur, ſi iniuſtũ bonum, ſimpl'r ſi accipiebatur caſus, ſi hoc iniuſte, bene eſt, & iniuſtum bonum. Nam ſimile vl'e eſt in vniuerſali. Sic etiã in particulari accipiendũ eſt particulare. Deinceps aũt a cognatis locum oſtendit congruentem particularibus. Cognata aũt inter ſe ſunt fortitudo fortis, fortiter, forte. Rurſus voluptas voluptate fruẽs, voluptuoſe, voluptuoſum, & oĩa quæ ſic ſe hñt inter ſe, vt in primis dictum eſt, ſi quæſitũ fuerit particulare, vtrũ aliqua voluptas fugienda, vel nõ a cognato ſic fit argumẽtatio, ſi voluptatũ aliqua eſt fugibilis, vel non, a voluptate fit argumẽtum. Et ſimiliter ſi aliquid voluptuoſum eſt vtile, & quædam voluptas eſt bonum. nam vtile bonum. Si aũt ſimpliciter vniuerſale quærebatur de omni voluptate ſi fugibilis, vniuerſale accipiebatur, ſi oĩa voluptuoſa fugibilia, & omnis voluptas fugibilis.

Et in corruptiuis autem, & generationibus & corruptionibus ſimiliter. Nã ſi aliquid corruptiuũ delectationis, uel diſciplinæ bonũ eſt, erit quedã delectatio, uel diſciplina malorum. Similiter aũt et ſi corruptio quedã diſciplinæ bonorũ, uel generatio malorũ, erit quedã diſciplina malorũ, ut ſi obliuiſci quæ quis turpia egit, bonorũ eſt, uel reminiſci, malorũ erit ſcire quæ quis turpia egit, malorũ, ſimiliter aũt & in alijs. in omnibus.n. ſimiliter probabile.

Similiter inquit cum locis ab oppoſitis caſibus, & cognatis, & locos a corruptiuis, generationibus, & corruptionibus, & tẽpore cões eſſe, & ad particularia problemata, & probabile ſimile habet in vniuerſalibus problematibus, & in particularibus. Vt.n. probabile vl'e hoc ſi omne voluptatis corruptiuum bonum eſt, & omnis voluptas malum eſt, ſic probabile & hoc, ſi corruptiuũ alicuius voluptatis bonũ eſt illud quoq; erit voluptatem malum eſſe. Nam ponebatur quorum corruptiua bona hæc ſunt mala, quorum aũt mala, hæc bonorum. Econtra aũt in generationibus, vt ſi corruptiuis, ſic etiam in corruptionibus. Sunt aũt corruptiua ſcĩæ ſi contingerit obliuio, corruptio aũt eſt ignorantia, & corruptiuũ ſanitatis eſt impleti, corruptio autẽ eſt morbus. Eadem quoque ratio eſt de ſcĩa. Vt.n. probabile vl'e, ſi ſcĩę malæ corruptiuum bonum, aliqua ſcĩa malum, ſic probabile, & particulare acceptum. Nã ſi bonum alicuius ſcĩę corruptiuum, aliqua ſcĩa malum. Et hæc quidem exempla a locis corruptiuorum. Sed exempla vl'ia a locis corruptionum, & generationum, erũt talia. Si ſcĩæ corruptio bonum, ſcientia malum: & ſi generatio ſcĩæ malorum, ſcientia eſt malum, nã eſt locus a corruptionibus, cuius corruptio bonum idipſum malũ, & cuius corruptio malum, ipſum bonum; vt dixi, locus aũt a generationibus, cuius generatio malum, & idipſum tale, & cuius gñatio bonũ & hoc bonũ, igitur vl'ium locorum exẽpla talia. Verum ipſe non amplius apponit præueniendo cum dicat iã dictum eſſe de his. Sed ꝓblemata in parte, de quibus nunc ſermonem facit, oſtendens ſil'r, & ad hęc vtiles exiſtentes locos hos. Si corruptio ſcĩæ bonorum eſt generatio malorum. Eſt aliqua ſcĩa malorum, nã ſimul ambobus locis exiſtentibus, ex quibus exẽplum. Nã ſi latere turpia facta alicui bonum, ſcire aũt turpia facta malũ & hoc quidẽ a corruptionibus, & corruptiuis exẽplum; nam corruptiuum ſcĩæ, & cognitionis eſt latere; nã communius noĩæ ſcientiæ pro cognitione vtitur. Corruptio autẽ eſſet latere, & huius a generationibus ſi reminiſci turpia facta eſt malum, & ſcire ipſa malum, nã reminiſci eſt quædam generatio. Eodẽ autem modo inquit, & in aliis ſe habere, nam ſimile probabile in vl'ibus problematibus, & in ſingularibus. Illud aũt, ſimiliter autẽ & in aliis, vel ad exẽpla vt dictum eſt. Non.n. ſolum in dictis, ſed etiam in aliis pertractabimus verum, igit' cuius corruptiuum eligibile, ipſum eſt fugibile, & cuius generatio malorum, & idipſum malum nõ in ſcĩa ſolum. Vel in aliis dicit cõſequentibus generationes, & corruptiones, vt efficientium, partim vſuum, partim aſſumptionum. Nã ponebatur cuius effectiuum bonum, & idipſum tale, & cuius vſus, vel aſſumptio eligibilis, & ipſum eligibile. Itẽ vt cuius corruptiuum bonum, idipſum malum, ſic etiã econtra. Cuius corruptiuum malum, vel corruptio ipſum bonum. Et in his inquit ſimile probabile, quia in vniuerſalibus, & particularibus problematibus eſt.

Amplius ex eo, quòd eſt magis, & minus, & ſimiliter. Si.n. magis quidẽ eorũ, quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorũ aũt nihil eſt, nec quod dictũ eſt, erit tale. Vt ſi magis quidem diſciplina quedã bonũ, quã uoluptas, nulla aũt diſciplina bonũ, nec uoluptas bonũ erit. Et ex eo quòd eſt ſimiliter quidẽ, & minus eodẽ modo, nã erit & interimere, & conſtruere. Verũtamen ex eo, quòd eſt ſimiliter utraque poteſt aũt conſtruere ſolũ, deſtruere aũt non. Si enim ſimiliter poteſtas quedã bonum, et diſciplina. Eſt aũt quædam poteſtas bonũ, & diſciplina. Si aũt nulla poteſtas bonũ, nec diſciplina. Si aũt minus quædam poteſtas bonum, quam diſciplina, eſt aũt quędam poteſtas bonum, & diſciplina. At uero ſi nulla poteſtas bonum, non neceſſe eſt, & diſciplinam nullam eſſe bonum. Manifeſtum igitur, quoniam conſtruere ſolum ex eo, quod minus eſt.

Itẽ loci aſsignati ab ipſo magis, & minus, & ab ipſis ſil'r, ille qui eſt ex ipſo magis eſt ſolum deſtructiuus. Nã ſi magis aliquod ens non eſt, neque minus ens erit. Locus vero ex minori cõſtructiuus, nam ſi minus aliquod ens eſt, & magis idẽ eſſet. Et a ſimili locus ſic ad ambo vtilis ad cõſtructionẽ, & deſtructionẽ, nã ſi ſimiliter alicui ens eſt illud, & hoc ſimiliter eidem erit. Et ſimiliter alicui eidem aliquod ens nõ eſt, neque ſil'r eidẽ idẽ eſſet. Inquit autẽ & hos locos, ſimiliter, & in ꝓblematibus particularibus veriſimile hr'e, vt etiam in vniuerſalibus. Verum non amplius mentionem facit de dr'ia ipſorum

quam

quam cum aſsignationem ipſorum faciebat, expoſuit. Dicẽdo vnum circa duo dici, vel duo circa vnũ, vel duo circa duo, nã præuenit vno, vt tñ vtitur exemplo in quo vnum dicitur circa duo, nam bonum de ſcĩa, & voluptate per exemplum dicitur, vnũ eſt ſimilibus vti, & ſi duo de vno dicerentur, nam ſi magis aliqua iniuſtitia conferens, vel delectabilis exiſtens non eſt conferens, neq; delectabilis erit. Item ſi duo circa duo dicerẽtur, magis aliqua prodigalitas, liberalitas, quædam temperãtia, & dementia, ſi non primum, nec ſ m, non amplius in particularibus problematibus locum hẽt primus eorũ a magis traditus, cuius exemplum erat. Si magis voluptas, magis bonum, & voluptas ſimpliciter bonum. Rurſus & in his de vniuerſalibus non fecit mentionem, vt ideo dixit de his. Oſtendit aũt ſimilitudinem particularium in his, facit aũt demonſtrationem primum in hoc deſtructiuo a magis. Cum igitur ſit vl'e problema, erit exemplum vniuerſale. Si magis ſcĩa bonum exiſtens, q̃ voluptas nõ eſt bonum, nec voluptas bonum erit. Sed de hoc particulari ipſe ſic mentionem fecit. Nam ſi magis aliquid tale eorum ex alio genere, & illorũ nihil eſt, neq; certe dictum erit tale. Quid autem ſit ex alio genere; ipſe per exemplum ſignificauit dicendo, vt ſi magis ſcĩa quædam bonum, q̃ voluptas, & nulla ſcĩa bonum, nec voluptas erit. Nam aliud genus eſt ſcientiæ, & aliud voluptas. Si quidẽ igitur erat ſimpl'r ſumptum. Si magis ſcĩa bonum, quam voluptas, vniuerſale erat dictum in differentibus generibus, vt ſi etiam dicebatur, ſi magis hoc genus tale eſt, q̃ hoc vt ſcientia quã voluptas, nunc autem additum, eo ꝙ aliquid, atq; eo ꝙ aliquis particularia efficit ipſa. Cũ vero problema fuerit particulare, deſtruens ipſum vl'e dicit. Nulla vero ſcientia eſt bonum quia nõ eſt aliter deſtruere affirmatiua particularia, ſi ſimpliciter deſtruerẽtur indefinite poſita, vel per vniuerſale negatiuum, vt etiam ipſe procedendo dicet. Vnde non ſolum locus eſt procedens in differentibus generibus, ſed etiã in his quę ſub idem ſunt. Nam ſi eorum, quæ ſunt in eodem genere, qđ maxime tale vr̃ aliqs accipiens, oſtenderet & non tale ens deſtruet, & aliud quid eorum ſub ipſo tale erit, vt ſi maxime tale eſt id quod videtur, nõ eſt tale, neque aliud quid eorum in genere tale erit. Nã ſi voluptas quæ talis maxime videtur optima eſt: Hæc aũt eſt ea animæ, non eſt optimum: neque alia quædam voluptas optimũ eſſet. Rurſus ſi qđ maxime contingentis ſcibile apparet, non eſt ſcibile, neque aliud quippiam contingens ſcibile erit. Sed maxime contingentis ſcibile exiſtens videref eſſe hoc, vt in pluribus. Si ergo nõ eſt ſcibile, igitur neq; quippiam aliud cõtingens ſcibile erit. Sic neque aliquis ſenſus eſt ſcĩa, quia neque maxime, vt aſpectus, ſed neq; aliquis homo impaſsibilis, quia neq; maxime ſi videref, iſte aũt eſt ſtudioſus, & ipſe aũt quod eſt, & in hoc genere deſtructionem ex ipſo magis fieri paulo procedendo dicit. Vt aũt loco vti poſſimus a magis (inquit) & in ſingulis ſingularibusq; problematibus deſtruere. Sic etiam in his a ſimili, & minus poterũt tolli particularia, & conſtrui. Verum hoc intereſt, ꝙ locus a ſimili, vt prædictũ eſt deſtructiuus, & conſtructiuus eſt, ſed locus a minus ſolum eſt conſtructiuus, vt etiam locus ſolum a magis eſt deſtructiuus. Et addit exempla, per quæ planũ oſtendit, alium a ſimili, & cõſtructiuum, & deſtructiuum eſſe, vt in vniuerſalibus problematibus, ſic etiam in particularibus, & alium a minus ſolum eſſe conſtructiuum. Nam quia non poſe ſit vti loco a minus ad deſtructionẽ demonſtrauit, nam poſito hoc ſi minus quædam potentia bonum, vel ſcĩa, ſi aſsignaref, hoc. Eſt aũt aliqua poteſtas bonum oſtẽditur & cõſtruitur ꝙ etiam ſcĩa. Quod ſi aſſumeretur nullam poteſtatem bonũ eſſe, non oſtenditur illud neque ſcientiam. Non.n. neceſſe eſt ſi minus aliquod ens non eſt, neque magis eſt, vt neceſſe eſt ſi minus aliqđ ens eſt, & magis aliquod ens eſſe. Sed exẽplum etiam in his quo vſus eſt, habet vnũ circa duo dictum, nam bonum de poteſtate & ſcientia dicitur.

Non ſolum aũt ex alio genere eſt deſtruere, uerũ et ex eodẽ dũ ſumit quis, quòd maxime tale eſt, ut ſi poſitũ eſt, diſciplina quadã bonũ, oſtenditur aũt quoniam prudentia non bonũ, nec alia ulla erit quia nec, quæ maxime uidetur.

Quod loco a magis exiſtente deſtructiuo non ſolum eſt in differentibus generibus vti, vt iam dixit, ſed etiã de eodem dicit. Iam præuenimus hoc oſtendentes ꝑ plura exẽpla. Sed per exẽplum cõmunius de virtutibus vt ſciarum exiſtentium dixit hoc neque magis congruens exemplum ſi oſtenderet virtutes non exiſtẽtes ſcĩas, ob id, quia maxime vr̃ ipſorum ſcĩa eſſe. Hæc autẽ eſt prudentia põt oſtendi ꝙ non eſt ſcientia ſed ab ipſo dictum erit, perinde ac ſi dixerit ſi fuerit problema, an quædã ſcĩa bonum, quod eſt æquale huic, ſi quædam virtus bonũ ſi oſtenderetur quod maxime ſcĩa.i. maxime virtus non eſt bonum, neque ę quędam alia virtus bonũ erit.

Amplius ex ſuppoſitione ſimiliter probantes ſi uni, & omnibus ineſſe, uel nõ ineſſe. Vt ſi hominis aĩa immortalis, & alias: Si aũt hæc non, nec alias. Si igitur ineſſe alicui poſitum eſt, oſtendendum, quoniam alicui nõ ineſt, nam conſequetur per hypotheſim nulli ineſſe. Si aũt alicui non ineſſe poſitum eſt, oſtendendum, quoniam ineſt alicui. Nã & ſic cõſequetur oĩbus ineſſe. Manifeſtum igitur eſt, quoniã qui hypotheſi utitur: facit problema uniuerſale particulariter poſitũ. Nã particulariter confitentẽ, uniuerſaliter probabit cõſiteri, quoniã ſi uni et omni ſimiliter probabit ineſſe.

Cum expoſuerit qui ſint loci vtiles ad ſingularia ꝓblemata, & primum oſtendens ꝙ etiam per quæ vniuerſalia oſtenduntur, per hęc etiam particularia eo quod ſunt ſub vniuerſalibus ſecundo exponens locos, vt ſimile probabile habentibus in vl'ibus & particularibus dictũ. Et oſtendens ꝙ ſimiliter ab eiſdem ad ambo eſt arguere nunc dicit locũ ex ſuppoſitione, quos etiam ipſos oſtendit conuenientes vt vniuerſalibus, ſic etiam ſingularibus. Nam vtendum (inquit) loco ex ſuppõne eſt in problematibus particularibus. Quis aũt eſt locus ex ſuppoſitione, indicauit addendo ſimiliter dignũ exiſtimãt ſi vni & omnibus ineſſe par eſt. Etenim cõſtructiuus & deſtructiuus iſte locus ex ſuppoſitione eſt. Nam ſi fuerit quæſitũ, an oĩs anima immortalis vl'e problema & vtemur loco ex ſuppoſitione dignitatem tanquã ponentes quod ſi vna oſtenderetur, & cunctæ ſic ſe haberent. Nã oſtendentes quod anima hominis ſic ſe habet, oſtendemus etiam per ſuppoſitionem quod oĩs, ſi vero deſtruxerimus accipientes ꝙ vna non eſt immortalis neque alia erit, igitur oſtendentes animam hominis vel aliam quãdam nõ eſſe immortalẽ, oſtendemus vl'e ꝙ nulla. Si aũt fuerit quæſitum aĩa immortalis, vt anima hominis particulare erit problema. Similiter aũt vtentes loco ex ſuppoſitione & accipientes hoc ꝙ ſi aliqua immortalis, & omnis anima immortalis. Nam oſtendentes aliq̃ immortalem, & per hoc, & omnem immortalem eſſe, accipientes, oſtendemus etiam animam hominis immortalem eſſe, cuius erat in problemate oppoſitum. Rurſus ꝙ non eſt immortalis oſtendentes, & quod nec vna haberemus, ex quo concluderemus quod neque anima hominis eſt immortalis, de qua quæſtio erat. Quod autem ſic oſtendentem neceſſe ſit vniuerſale oſtendere ſi etiam problema particulare fuerit notum. Non.n. poſsibile eſt aliter vti oſtenſione ex ſuppoſitione. Nã dignitatẽ ſta-

bilire oportet,quod ſimiliter ſi vni,& omnibus , ſi ergo ineſſe alicui ponitur,dictum eſt quod ſi erit affirmatiuũ particulare poſitum quod volumus deſtruere, oportet tentare vtentes loco ex ſuppoſitione oſtendendo alicui non ineſſe,petentes hoc quod ſi demonſtraretur qđ alicui non ineſt oſtenſum fore,& illud nulli per quod tollet & illud alicui ineſſe quod deſtruere volumus.Si aũt alicui nõn ineſſe fuerit poſitum , econtra eſt oſtendere affirmatiuũ particulare & per ipſum accipere ex ſuppoſitione hoc & omni.Manifeſtum aũt eſt quoniam qui hypotheſi vtitur facit problema vniuerſale,ęquale eſt huic per ſuppoſitionem vniuerſaliter oſtendit per particulare quoque propoſitum particulare deſtruẽdum ſit, quia ęrat problema particulare.

Cum autem indefinitũ eſt problema,uno modo deſtruere contingit:Vt ſi dixerit uoluptatem bonũ eſſe, uel nõ bonum,& nihil aliud quicquam determinauerit. Nã ſi aliquã uoluptatẽ dixerit bonũ eſſe, oſtendendũ uniuerſaliter, quoniam nulla, ſi debeat interimi propoſitũ . Similiter & aliquã dixerit uoluptatem non eſſe bonum , oſtendendum uniuerſaliter,quoniam omnis . Aliter uero non contingit interimere. Si.n.oſtenderimus quoniã eſt quadã uoluptas bonũ,uel nõ bonũ,nondum interimitur propoſitum. Manifeſtũ igitur , quoniam interimere quidẽ uno modo dicitur.

Inquit cum igitur indefinitum ſit problema , & ipſa ſunt de problematibus particularibus . Nam quędã ſimpliciter & indefinite dicuntur,& quędã cum aliqua definitione vel etiam plurium . Oſtendit igitur quomodo quidem indefinita particularia deſtruere & conſtruere poſſe eſt,& quomodo definita, & horum quomodo aliqua minus,& quomodo aliqua magis,& quod indefinita conſtrui facilius eſt quam deſtrui. Merito autẽ in dictis de accidente & oſtenſionibus particularium problematum. Vt.n.iam ſæpe dictum eſt in ſolo accidente maxime problemata particularia. Sunt autem particularia indefinita problemata, ceu aliqua voluptas bonũ , aliud affirmatiuum,aliud vero negatiuum, vt hoc aliqua voluptas eſt non bonum,nã particulare eſt & hoc incontinentiæ voluptas bonum , ſed ſic definitum particulare & nõ ſimpliciter dictum,perinde ac ſi poſsit etiã æquale huic voluptas bonũ dici qđ proprie indefinitum dicit̃ , & aliqua voluptas,& rurſus voluptas non eſt bonũ, ſic vtitur eo.Nam ob id quod hi particulares indefiniti, quod eiſdem particularibus indefiniti æquiualere poſſunt. Nam prædicẽdo ceu ſi quis dixerit voluptatẽ eſſe bonum, vel non bonum,eo quòd voluptas bonum eſt tanquã idem accipit hoc aliquam voluptatem eſſe bonũ , & idẽ huic non eſſe bonum voluptatem , hoc aliquam voluptatem non eſſe bonum.Nam dicit.Similiter autem & aliquam voluptatem dixerit non eſſe bonum, ipſe igitur indefinite particulares , & quia non eſt determinatum vtrũ per vniuerſale,vel per ſeipſos ponit,id quod eſt in parte,definitas autem dicit particulares cum dicit hanc aliqua voluptas bonum,& aliqua non,& ſpectatiuam voluptatem ſolam bonum.Cum autem ſint hæ differentiæ in particularibus, primum quidem deinde finita in parte ſermonẽ facit,& inquit talem particularem deſtrui quidẽ vno modo,& conſtrui dupliciter.Nam dicentem aliquã voluptatẽ eſſe bonũ duntaxat eſt deſtruere oſtendentem vniuerſale , ꝙ nulla voluptas eſt bonũ . Nam qui oñdit aliquam voluptatem non eſſe bonum , nõ deſtruxit hoc aliquam bonũ eſſe,quia poteſt & eadem vera eſſe oſtenſa illa.Similiter & dicentem quandam voluptatem non eſſe bonum duntaxat eſt deſtruere oſtendẽdo ꝙ omnis voluptas bonum. Nondum enim qui oſtendit aliquã voluptatem bonum ſuſtulit hoc non eſſe aliquam bonum.

Verum cum ipſe de particulari negatiua dicit , quia per ſolam vniuerſalem affirmatiuam deſtruitur , adiecit.Si enim oſtenderimus , quoniam eſt quædam voluptas nõ bonum,nondum interimitur propoſitum, & in negatiua particulari hoc dicit. Vnde plura de particulari affirmatiua de qua præueniendo prædixit. Verum non amplius apponit ſimile in particulari negatiua oſtẽdens qđ in affirmatiua particulari non deſtruitur , vt notum factum,& hoc per dictum in affirmatiua particulari.

Conſtruere autem,dupliciter . Siue enim uniuerſaliter oſtenderimus,quoniam omnis uoluptas bonum, ſiue, quoniam eſt quædam uoluptas bonũ:oſtenſum erit, quod propoſitum eſt.Similiter autem & ſi oportet differere,quoniã eſt quædam uoluptas non bonum, ſi oſtẽderimus, quoniam nulla bonum, uel quoniam quædam non bonum , oſtendentes erimus utroque modo,& uniuerſaliter,& particulariter quoniam eſt quædam uoluptas non bonum . Cum autẽ determinata fuerit poſitio : dupliciter interimere erit . Vt ſi ponatur alicui quidem ineſſe uoluptati bonum eſſe ; alicui autem non ineſſe . nam ſiue omnis oſtendatur uoluptas bonum, ſiue nulla,interemptum erit propoſitum.

Inquit conſtruere dupliciter eſſe vtrũque ſic particularium.Etenim vniuerſales oſtendentes omnem voluptatem bonum,& particularem aliquam voluptatẽ bonum conſtruemus.ſ.particulare affirmatiuum . Similiter & particulare negatiuum conſtrueretur , ſi oſtenderetur,ꝙ nulla voluptas bonum . Si.n.nulla neque aliquã, & ſi aliqua non erit bonum, nam ſit vtroque mõ oſtenſum,quia quædam voluptas non eſt bonum.Si aũt determinatum fuerit problema quod poſitionem dixit , & ſi fuerit determinatio talis in problemate. Si quædam voluptas,bonum,aliqua autem non . Videtur autem mihi hoc,aliqua autem nõn , adiecit nõ vt prorſus id quod debet poni in propoſitione , ſed vt indicatiuum non huius vt non ſit particularis per ſe vera ſolum , ſed ob vniuerſalem in qua eſt,neque indefinite:Etenim ſi fuerint duæ propoſitiones poſitæ,non amplius vna propoſitio dupliciter deſtrueretur:ſed duæ exiſtentes ſub duas, altera affirmatiua ſub vniuerſali affirmatiua,& alia negatiua ſub vniuerſali negatiua,porro dupliciter inquit, cõtingit ſic diffinitam deſtrui particularem.Etenim cũ fuerit oſtenſum quod oĩs voluptas bona,deſtruetur aliquam eſſe & aliquam non.Et ſi nulla bonum exiſtens oſtenderetur. Non.n.poſsibile eſt nulla exiſtente bona voluptate aliquam oſtendere bonam eſſe & aliquam non.Si aũt ſic ſe habet diffinitio particularis.

Si autem unam ſolam uoluptatem poſuerit bonum eſſe,tripliciter contingit interimere, oſtendentes.n.quoniam omnis,uel quoniam nulla,uel quoniam plures quã una bonum, interimentes erimus,quod propoſitum eſt. In pluribus uero poſitione determinata (ut quoniam prudentia ſola uirtutum ſcĩa eſt)quadrupliciter eſt interimere. Oſtenſo.n.quoniam omnis uirtus ſcientia,uel quoniam nulla,uel quoniam & alia quædam,ut iuſtitia,uel quoniam eadem prudentia non eſt ſcientia interemptum erit propoſitum.

Inquit ſi vna ſola voluptas bonũ eſt,tripliciter deſtructio eius erit , nam & ſi omnis voluptas bonum exiſtẽs oſtenderetur, tolleretur, deſtruereturq; vna ſola , & ſi nulla , nã ſi nulla bonũ non verũ erit,neque vna ſola,ſed & ſi oſtẽderint plures eſſe bonas,& ſic deſtrueretur hoc vnã ſolam bonã eſſe.Si aũt adhuc in pluribus determinatio particularis problematis fieret, & hr̃et ſic. Si prudentia ſola eligibilium eſt ſcientia quatuor modis erit eius ſublatio.Etenim quod oĩs virtus ſcientia eſt oſtenderet̃, & ſi qđ nulla virtus ſcientia,& ſi quod plures , vt iuſtitia.

tia. Non amplius enim ſola, & ſi quod prudentia nõ eſt ſcientia, profecto aliqua alia exiſtente, nam & ſi aliquæ aliæ fuerint, hæc autem non, deſtruitur poſitum. Item ſi poſitum fuerit has tres ſolas aliquas virtutes ſcientias eſſe, quinque modis deſtrueretur ſecundum ipſum ſubdeductum modum. Etenim per hoc omnis, & per hoc nulla, & p hoc plures, & per hoc pauciores, & per idẽ cuius, & hæ tres quæ fuerunt noïatæ in problemate deſtruentur. De his etiam Theophraſtus in calce libri de affirmatione videtur feciſſe ſermonem.

Vtile aũt eſt et inſpicere in ſingularibus, in quibus ineſſe aliquid, uel non, dictum eſt, quemadmodum in uniuerſalibus problematibus.

Vt in ſecundo libro dignitatem ſtatuit de vniuerſalibus problematibus, poſito problemate inſpicere ad ſingularia, vel ad ea quæ ſub vniuerſali. Et ſi quidem inueniretur ineſſe nulli poſitum vniuerſaliter ineſſe plura accipere redacta ſub eodem vniuerſali, qđ nulli inſit, vel ſi pluribus videretur ineſſe, ponere quod cunctis vel ferre inſtantiam de aliquo nõ ſic inquit oportere facere & in particularibus problematibus. Nam hoc dixit p hæc ineſſe in quibus aliquid vel non dictum eſt. Nam ſi fuerit poſitum quod aliqua voluptas bonum ſit oportet recipere voluptates particulares, vt ſi fuerit poſitum vľe qđ oĩs voluptas ſit bonũ. Et ſi non inueniret in tali reſpicientia, aliqua voluptas exiſtens bonũ oſtenſum erit propoſitum. Si autem in pluribus non ſic ſe habere inueniretur vniuerſale dignitatis loco nullum eſſe bonum. Sic autem deſtruemus & propoſitum particulare, quare & hic commune problematibus particularibus.

Amplius in generibus inſpiciendum, diuidenti ſecũdum ſpecies uſq; ad indiuidua, ſicut prius dictũ eſt. Nã ſi omni appareat ineſſe, ſiue nulli multa proferenti, poſtulandũ uniuerſaliter cõfiteri, aut ferret inſtantiam in aliquo non ſic.

Erat etiam hoc in vniuerſalibus problematibus dictum in ſecundo libro, quod in quibus problematibus generale aliquid aſſumptum eſt oportet diuiſionẽ eiuſdem facere in ſpecies, & rurſus in ea quæ ſunt ſub ſpecies & vſque ad indiuidua conſiderare. Si vnicuique ipſorum ineſt hoc generi problemati poſitum ineſſe, nam ſi fuerit problema, vtrum eſt oppoſitorum eadem ſcientia, vel non quia oppoſita multipliciter, dignitatem ſtatuebant in vnumquodque ipſorum diuiſim acciperemus, deinde propria ſub vnoquoque ipſorum & conſiderare ſi in vnoquoque ipſorum eadem eſt ſcientia, nã vtile eſt hoc & ad deſtructionem & ad conſtructionẽ, vt in vniuerſalibus, ſic inquit faciundum etiam in problematibus ſingularibus, quando aliquod generale in ipſis fuerit, vt ſi fuerit problema in aliquo oppoſitorum eiuſdem ſcientiæ, diuidendum ſimiliter oppoſita & in vnoquoque reſpiciendum eſt ipſum & ea quæ ſub ipſo ſunt. Et ſi quidem in pluribus videreť ſic ſe habere, cõſtruẽdũ eſt ꝓblema velut vniuerſale inexiſtens omnibus poſitum alicui ipſorum non eſſe, ſi autem in pluribus non ſic ſe habere inueniretur ab his incipientes rurſus dignitas ſtatuenda eſt quod nul i, ſic deſtruendum eſt affirmatiuũ problema particulare. Similiter & ſi aliquis diceret virtutem ſcientiam eſſe diuidẽdo virtutes, primum quidẽ ad logicas & morales, deinde rurſus morales diuiſim, & rationales per ſe oſtendentes in his quæ ſemper prius tractantur, ꝙ non ſcire vniuerſale eſt accipere, ꝙ nulla, & ſi deſtruere aliquam eſſe ſcientiam. Sed non multum differt hic locus ab illo ante hunc, niſi quia hic generis diuiſionẽ in ſpecies primum cenſebat & dignitatem fieri. Deinde ſi ad ſpecies ordine procedentes ad ſingularia proficiſci. At ille ante hunc & ſi non genus fuerat acceptum commune tamen aliquid inſpicere cenſebat ad indiuidua ſub ipſo.

Amplius in quibus poſſibile eſt, aut ſpecie, aut numero determinare accidens, inſpiciendum eſt, ſi nullũ horũ ineſt: Vt quoniam tempus non mouetur, nec eſt motus, annumeranti quot ſunt ſpecies motus. Nam ſi nulla earum ineſt tempori, manifeſtum, quoniam non mouetur, nec eſt motus. Similiter autem & quoniam anima non eſt numerus: diuidẽti, quoniam oĩs numerus aut impar, aut par. Si.n. aĩa neq; impar, neq; par, manifeſtum, quoniã nõ eſt numerus. Ad accidẽs igitur per talia, & hoc modo argumẽtãdum.

Cum ſuperius dixerit diuidendum eſſe ſubiectũ terminum in problematibus ab accidente, ſimiliter in vniuerſalibus, & particularibus & ſi fuerit generalis in ſpecies vſque ad indiuidua: nunc dicet de prædicato, & eo quod dicitur accidere, & idem dixit in vniuerſalibus. Etenim in particularibus in quibus poſsibile eſt, oportet (inquit) & hũc diuidere & diffinire vel ſecundũ ſpeciem, vel ſecundum numerum, & videre ſi aliquid corũ ex diuiſione ineſt ſubiecto, nam ſi inexiſtẽs aliquid ipſorum ſubiecto inueniretur, conſtructum erit problema particulare. Si vero nullum inueniretur, deſtructũ erit, vt ſi quæreretur, vtrum tempus mouetur vel non, quia motus multipliciter dicitur, diuidendæ & ſumẽdæ ſunt ſpecies motus, quia igitur omnis motus vel ſecũdum locum eſt, vel ſecundum quãtitatem, vel ſecundum qualitatem, vnuſquiſque motus ſumendus eſt & quærendum ſi ſecundum aliquem ipſorum poſsibile eſt moueri tempus. Et ſi videretur quod nec ſecundum locum moueri poteſt, quippe ipſum non mutet locum. Nam quomodo id quod nõ ſuſtinet, poteſt mutare locum, immo nec ſuſtinens magnitudinem poteſt mutare locum, nam ſuſtinentis & deferentis eſt motus ſecundum quantitatem. Item nec ſecundum qualitatem, nec ſecundum aliquam ſpeciem motus deſtrueretur tempus moueri. Si autem quæreretur ſi motus eſt tempus generale fieret problema. Oſtenderetur autem quod non eſt motus, quia nec localis, nec alteratiuus, nec ſecundum quãtitatem, nam ſi aliquis horum eſſet omne quod eſt in tempore in aliquo motu horum erat eodem & continuo. Similiter ratio etiam in anima, ſi quæreretur vtrum moueatur vel non. Itẽ ſi quæreretur vtrum aliqua anima ſit numerus vel non, quia omnis numerus vel impar, vel par, qđ anima non impar numerus fuerit, neque pat profecto nec numerus erit. Et eadem generalior diuiſio ſecũdũ ſpecies, ſed ſecundũ indiuidua erit ſi diuidentes rurſus vtrũque horum in numeros ſub ipſis oſtenderemus: nam ſi par vel duo erit, vel quatuor, vel ſex, vel octo, vel decẽ: ſi autem impar vel tria, vel quinque, vel ſeptẽ, vel nouẽ, quorum numerorum eſt dicere animam eſſe, indiuiſibilem & atomũ, neque igitur impar numerus, neque par eſt anima. Quod ſi non horum aliquis, nec numerus vniuerſaliter eſt. Videtur tamen ipſe per exempla de vniuerſalibus problematibus, ſed non de particularibus adhuc mentionem facere.

Finis tertij libri.

NOBILISSIMI PHILOSOPHI ALEXANDRI APHRODISIENSIS, IN QVARTVM ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRVM EXPLANATIO.

DEINCEPS Vero dicendum eſt de ijs, quæ ad genus ac proprium pertinent: ſiquidem hæc ſunt elemẽta eorum, quæ ad definitiones ſpectant, & tamen hæc raro in diſputationem cadunt.

QVIA in ſecundo ac tertio libro huius voluminis tradidit nobis locos, quibus de quæſtionibus accidentis cõfirmando & & refellẽdo poſsimus differere, idq́; ſiue quæratur vtrum accidens ſimpliciter inſit vel non inſit ſubiecto, ſiue comparateꝗ quæſtiones comparatiuas ad eas, quę accidentis ſunt, redigi affirmauit, ſequitur, vt de alijs quæſtionum generibus loquaẽ. ea autem genera de quibus verba facienda ſunt, a genere, a ꝓprio, & a definitione oriuntur: quibus generibus omnes dialecticæ q̃ones continentur. Quæſtio.n. in qua quæritur, propter quid, vt propter quid mundus ſit globoſus, aut luna deficiat, appellatur quidem quæſtio, ſed non dialectica: quia inquiſitio propter quid eſt magis ſcientifica. Eadem etiam ratione ad dialecticã nihil pertinet quærere, quid aliquid ſit, veluti quid eſt anima, ſed quærere an hęc ſit animæ definitio, ad dialecticam pertinet. verum quid ſit anima, & quæ ſit natura aquarũ vaticinantium ad dialecticum non ſpectat, q̃m illæ interrogationes non ſunt dialecticæ. interrogatio.n. dialectica eſt contradictionis interrogatio. Sed quid, aut propter quid eſt, neque cõtradictio eſt, neque oĩno oratio negatiua. Præterea tradit locos, quibus cõfirmemus vel infirmemus quęſtiones quę ĩ iis generibus ſunt. imprimis aũt eos qui ad genericas q̃ones pertineãt, q̃m poſt accidens genus eſt omnibus reliquis vniuerſalius. Accidens .n. eſt vniuerſaliſsimum, & omnium quæſtionum ſimpliciſsimum: nã inerit ſoli huic eſſe. Hęc aũt genus & proprium & diffinitio ſunt quippe in quali inexiſtẽtia oĩa. Non.n. per ſe ſufficiens eſt ſolum ineſſe ad hoc vel vt genus, vel vt proprium, vel vt definitio ineſt; vt erat ſufficiens de ſe in accidẽte. Sed oportet etiam proprium mõdum inexiſtentiæ vniuſcuiuſque ipſorum in cõſtructione oſtẽdere. Nam proprietatẽ quãdam quæ ſic ineſſe dicuntur ad ſubiecta hñt, ſed genus cõmunius, nã de pluribus genus. Sed diffinitio & proprium non de pluribus & differẽtibus ſm ſpẽm ſunt, ſed quadam proxima vna natura, quare quia cõmunia propriis prima, & communius genus illorum, merito primo locos ad problemata a genere aſsignat, ſimul aũt ordinat cũ problematibus a genere, & problema a differentiis, vt dixit etiam in primo, quia differentia eſt in ſubſtantia rei, cuius eſt differentia, vt genus cõmunem ſubſtãtiam indicat & in plus ſimiliter eſt cum genere, reducerentur aũt ad generica problemata etiam ea a ſpeciebus problemata, ſi aliqua erunt, quia etiam ſpecies de pluribus & in quid eſt prædicantur, vnde dicit. Poſt hæc autem de his quæ ad genus & proprium inſpiciendum, poſt locos.ſ. ad accidens (inquit) oportet, de his ad genus & ad propriũ locis cõſiderandum eſt. Et cur de his primum, & poſterius de his quæ ad diffinitionem adiecit hoc. Sunt autẽ elementa hæc eorum quę ſunt ad terminos. Nam loci per quos ad genus & proprium argumentamur, vel cõſtruentes vel deſtruentes, ſunt elementa & principia argumentationũ ad diffinitiones, nam quia oportet diffinitionẽ non ſolũ genus habere in ſeipſa, ſed etiam propriã eſſe rei, loci vero generum & propriorum conſtructiui confert etiam ad conſtructionem diffinitionum, nam qui oſtendit, ꝙ ſm aſsignatum genus in rõne, & nõ propria rei, erit etiã ꝙ diffinitio eſt aſsignata ratio, oſtenſum. Item loci generum & propriorum ſunt loci deſtructiui & vtiles ad deſtructionem diffinitionum. Nam qui oſtendit ꝙ nõ genere vt genus aſsignatum eſt in oratione, ſuſtulit etiam ipſam diffinitionem. Similiter etiam qui oſtendit, ꝙ nõ eſt proprium. Porro quatenus hi loci cõferunt ad genus & proprium & ad diffinitiua & problemata, & ſunt principia cõſtructionis definitionum & deſtructionis, quia etiam genus, & proprium ſunt elementa diffinitionũ, nã oportet & hæc habere diffinitionem, merito & hi elementa dicerentur locorum ad diffinitiones, & quia elementa prima horum ſunt, quorum ſunt elementa, ſunt etiam loci ad hæc primi ad genera. Sed ipſorum rurſus primi qui ſunt ad genera. Sed ipſorum rurſus primi qui ſunt ad genera, quinetiam genus proprio (vt dixi) cõmunius eſt. Dicit aũt rarius fieri a dialecticis ſermonem de problematibus a genere, proprio, & diffinitione, nã plurima dialecticorum problematum de aliquo accidente quæſtionem hñt, nam quæruntur talia problematũ dialecticorum in pluribus, vt ſi eligibile eſt vxorem ducere, vel ciuilia tractare, vel bonum diuitiæ, vel ſanitas. Problemata aũt de generibus, propriis & diffinitionibus habent opus diligentioris methodi & ſcientialioris quam ſecundum dialecticum methodum.

Si ergo ponatur genus alicuius exiſtẽtium, primũ quidẽ inſpiciendũ eſt ad oĩa, quæ cognata ſunt ei, quod dicitur: ſi de aliquo nõ prædicatur, quẽ ad inaccidente. Vt ſi voluptatis, bonũ ponatur genus: ſi aliqua voluptas non bonũ. Nam ſi hoc manifeſtũ eſt: quoniam nõ genus bonũ voluptatis, genus.n. de omnibus, quæ ſunt ſub ipſo ſpeciebus, prædicatur.

Primus locorum ad genus aſsignatus talis eſt, quia genus de omnibus ſimilibus ſpecie ſimiliter prædicari, inquit oportere, qñ aſsignaretur de aliquo vt genus reſpiciendũ eſt ad oĩa cognata.i. ad ea quæ ſunt eiuſdẽ naturæ & ea quæ traduntur ſub idẽ genus, vt faciebamus etiã de accidente: Etenim in problematibus ex accidẽte putabat reſpiciendũ eſſe ad oĩa quæ ſunt eiuſdem naturę, ſed in illo quidem per ſe ſufficiens ad conſtitutionẽ problematis, hoc & ſi vni ex his inuenire poſitũ vt accidens ſi quidem vniuerſale problema fuerit & deſtruere rurſus ſi nulli inſit. Sed in genere ſi nõ oĩbus ineſt ſimilibus ſpecie aſsignatũ genus nõ põt hoc ipſum eſſe genus etiam ſi aliquibus inſit. Vnde aliquis ſi oſtenderet bonum nõ eſſe genus voluptatis quia nõ omni ineſt, non.n. voluptates incontinentium bonũ. Sic etiam Plato argumẽtatus eſt in Philæbo, accipiendo incontinẽtem voluptate frui, ſed etiam tẽperans voluptate fruitur. Rurſus fruitur voluptate etiã demẽs, & refertur opinionibus ſtultis a ſpe vana quibus infertur ꝙ ſtultus videretur merito. Vñ diſsimilitudines has ſic eis exiſtẽtes in vnũ genus bonũ ſi qs colligeret, ſic oñderet etiã virtutis nõ eſſe genus ſcĩa, nã ſcĩa neceſſariorũ, ſempiternorũ & nõ cõtingentium aliter eſſe. Sed virtutũ aliam ſapientiam, aliã vero prudentiã quæ dicuntur morales virtutes circa cõtingẽtia, & aliter ſe habere cõſtitui dicimus. Eſt aũt locus ad deſtructionẽ vtilis, nã ſic ſi cũctis ſimilis ſpẽi ineſt, neceſſe eſt idẽ genus eſſe. Pręterea opportet vt in quid eſt pręedicatum ipſum.

Deinde ſi non in quid eſt, prædicatur: ſed ut accidens. Quẽadmodũ album de niue, uel de aĩa a ſeipſo motũ. Neque enim nix quod quidem eſt album. Quapropter non eſt genus album niuis. Neque aĩa quòd quidem motum, nã accidis ei moueri: quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius motum non quid eſt (ſed quid faciens uel patiens) ſignificare uidetur. Similiter aũt & album. Non .n. quid eſt nix, ſed quale quid eſt, indicat, quare neutrum horum in quid eſt prædicatur.

Vt in accidente dixit conſiderandum eſſe, ſi id quod ſecundum alium modum quẽdam ineſt, vt accidens aſſignauit, nam cum dicat colorem accidere albo, vel album colorari, non ſane aſſignabat, nam dixit vt genus inexiſtens accidere. Sic etiam de genere inquit oportere indagare non accidens vt genus aſſignauit, nam pòt aliquid omnibus ſimilis ſpeciei ineſſe. Verum non vt genus ſed vt accidẽs. Eſt aũt proprium generis, vt igitur & ſpeciei in quid eſt prædicari. Porro ſi aſſignatum non ſic prædicaretur, oſtenderetur ꝙ non eſt, ſic etiam oſtendetur neque album genus eſſe niuis. neq; motũ, neq; ꝙ anima ſit ſeipſa mouens, vt Platoni videtur, nam nec de niue in quid eſt prædicetur album, non.n. nix id qđ vere eſt album. Similiter aũt neque ſeipſa motio animæ, neque enim albi diffinitio de niue in quid eſt, neq; ipſa motio de aĩa, nam ſi nix .i. ꝙ vere album, & album quod vere color eſt, & color quod vere eſt qualitas, profecto nix eſt id quod vere qualitas, nã qñ alterum de altero prædicaretur vt de ſubiecto quęcunque de ſubiecto dicuntur, hæc etiam de prædicato dicentur. De ſubiecto aũt quæ dicuntur de aliquo in quid eſt de ipſo prædicantur. Similiter aũt & ſi anima fuerit id quod vere eſt ſeipſum mouens, & ipſum quod eſt ſeipſa motio id quod vere motio, & motus eſt actus imperfectus. Quod aũt ipſa ſeipſa motio non ſit genus aĩæ, oſtenderetur etiã ex hoc, ſi motio a ſeipſo eſt animę genus, oportet ipſam, & de aliis quibuſdam vt ſpeciebus prędicari quæ ſunt diuiſe cõtra animam, aliquorum igitur non tñ ſ̃m hoc nunc, ꝙ non genus oſtendit, ſed ꝙ non in quid eſt, nã hic locus alius eſt. Hoc aũt neq; anima ꝙ quidem motũ feceris dicens pro hoc ꝙ quidem eſt motus. Amplius motum non eſt aliquid, quia nõ genus eſt motus aĩæ vel vł. ſubſtantia alicuius, & ſic oſtendit. Si genus quid eſt ſignificat, & motus & ſeipſa motio nõ aliquid eſt aĩa ſignificat, ſed quid facit vel patitur, nam quatenus moueri dicitur, patiť quatenus aũt a ſeipſa facit. Itẽ pòt hoc ſed quid aliud faciens, vel patiens de moto dici tanq̃ eſſe moti cõſiſtat in actione & paſſione. Itẽ prædicatur quidem motus de motis. Si aũt fuerit anima ꝙ vere motus, vel quod vere motio a ſeipſo nõ amplius moueretur, nam ſic eſſet motio mota. Primum igitur demõſtrauit ꝙ non in quid eſt ab hoc ſubiectum non dici ꝙ vere hoc ꝙ vt genus de ipſo prędicatur. Secundum aũt ab hoc genus in quid eſt prædicatum, quid eſt ipſum ſubiectum ipſi ſignificare. At hæc nõ ſignificant quid eſt ſubiectum, ſed quale vel quid faciens, quidue patiens. Similiter oſtenderet ꝙ neque dulce eſt genus mellis, neq; amarũ abſinthii, neq; voluptas boni. Etenim ſi inſeparabile eſt ſuaue voluptuoſumq́; a bono, ſed non in quid eſt de ipſo prædicať. Verum differret hic locus ab illo qui eſt ante, quia per illum oſtẽdebať ſubiectum non eſſe ꝙ vere eſt prædicatũ, ſed in hoc econtra prędicatum non ſignificat quid eſt ſubiectum.

Maxime aũt in accidentis definitione eſt inſpiciendum, ſi aptatur ad dictum genus, ut & ad quæ nunc dicta ſunt. Contingit .n. quippiam mouere ſeipſum & nõ. Similiter & albũ eſſe & non. Quare neutrũ horũ genus, ſed accidẽs, eo quòd accidẽs dicimus quòd cõtingit idẽ ineſſe alicui, et nõ.

Inquit maxime oportere reſpicere ad diffinitionẽ accidentis ſi alicui aſſignatorum vt generum inſit. Eſt aũt accidentis diffinitio hæc, vt poſſit ineſſe & non ineſſe. Si autem albo ꝙ vt genus aſſignaretur de niue, vel a ſeipſo motioni quæ genus animæ ponebatur accidentis rõ cõuenit hęc, ſ. poteſt ineſſe & non ineſſe, profecto neutrum erit genus ipſorum. Sed aliquis quæreret qũo vel niui album vel animæ ſeipſo motum, poteſt ineſſe & nõ ineſſe ſ̃m ponentes animam eſſe ſemper motam. Niſi ꝙ his hæc non dicit quæ poſſint ineſſe & nõ ineſſe, ſed vniuerſaliter & ſimpliciter omni ſubſtantiæ ineſt. Nam ſi talibus vt ſpeciebus & aliis ſubſtantiis hæc indigerent quibus ineſt vt ſpẽbus ineſſe. Si aũt ſunt quibus aliqua pñt ineſſe & non ineſſe cum non ſint illorum genera, neque horum erit proportionale in illis exiſtentium. Vt autem album inexiſtens aliquibus ſubſtantiis pòt ineſſe & non ineſſe, ſic etiam ipſa a ſeipſo motio. Nã animalia cũ ſint ſeipſa mota nõ ſemper mouentur, perinde ac ſi dictũ ſit ꝙ nihil horum ꝙ poteſt aliquibus ineſſe, & non eſt genus aliquorum quibus ineſt, & ſi quibuſdam ipſorũ ſic ineſt, vt ſi inſeparabile ab ipſis, nam color genus nõ alicuius horum quibus ineſt, ſed quorum eſt in ſubſtantia. Vel non oportet dictum intelligere, vt in his exẽplis dicti. Sed quia pòt aliquando & tale, & ſic inexiſtens alicui vt genus aſſignari tale & a diffinitione accidentis qđ nõ eſt genus oportet redarguere. Etenim nunc dicta quod non ſunt illorũ genera quibus contingunt ineſſe hæc, & non a diffinitione accidentis oſtenderentur, nam neque aĩalis ipſum ſeipſo motũ eſt genus. At qui exiſtẽte ſeipſo moto, ꝙ eſt, qñ non ineſt eidem idem mouere, nec albũ illius cui pòt idem & ineſſe & non. Sic neque ſentire eſt hoĩs genus, nam poſſibile eſt ipſum, & ſentire, & nõ, nõ enim idem ſenſitiuum, & ſenſibile.

Amplius ſi non in eadem diuiſione eſt genus & ſpecies, ſed hæc quidem ſubſtantia, illud aũt, quale. Aut hæc quidẽ ad aliquid, illud aũt, quale. ut nix quidem et cygnus ſubſtantia: album uero non ſubſtantia, ſed quale. Quare non eſt genus album niuis, neque cygni. Rurſum diſciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale. quare nõ eſt genus pulchrum uel bonum diſciplinæ, genera enim eorum, quæ ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe: ut in duplici. Etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorum, quæ ſunt ad aliquid eſt. Vt autem generatim dicatur, in eadem diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei. Nam ſi ſpecies ſubſtantia, & genus: & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiam, ut ſi albũ quale quippiam, & color. Similiter autem & in aliјs.

Oportet in eodem prædicamento, & eodem genere, & eadem diuiſione eſſe genus & ſpecies, nam eiuſdẽ naturę oportet ambo eſſe. Porro ſi aſſignatũ genus alicuius ſub alio prædicamento fuerit, & ſub alio ſpẽs, de quo aſſignaretur vt genus, nõ erit aſſignatum genus: nã ſi aliud fuerit ſubſtantia, vt piſcis & canis, & alterum quale vt album, non poſſibile eſt albũ eſſe genus niuis vel cani, propter hæc autem neq; motus animę erit genus ſiquidẽ aĩa ſubſtantia, & motus non ſubſtantia, ſed vel aliqua paſſio, & qualitas, vel ad aliquid, vel quãtum. Sed neq; ſcientiæ bonũ eſſet genus vel honeſtum, ſi quidem honeſtum eſt quale, & ſcia de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Sed aliquis quæreret qũo ſcientia erit genus geometriæ, muſicæ, & aliarum ſcientiarum ſiquidem ſcientia eſt ad aliquid, & illæ qualitates. Vel nihil prohibet ſcientiam etiam eſſe qualitatem cũ ſit habitus & ad aliquid. & cum ſit ipſa ꝑ ſe qualitas, & genus prędictarum. Similiter etiã virtus temperantiæ, & fortitudinis genus non quatenus ad aliquid, ſed quatenus qualitas. Et forſitan in eo qđ eſt

ad aliquid hoc contingit ſolum eo ꝙ ſignificat aliquarum habitudinem ad aliquid, ſed quorum habitudo ad aliquid eſt, non amplius illa ad aliquid, nã quatenus accidit, vt aliquid ſub duo genera cadat, ſic eſt ad aliquid, nam in his ad aliquid ſunt ſm habitudinem, & ſub quodam alio ſub quo ſunt illa ſine habitudine accepta ſm ipſorum naturam, nam cũ ſit aliquod primũ deinde habet habitudinẽ ad aliud, ideo & ſub illo genere erit. Nihil porro prohibet & bonum ſub qualitate eſſe, vel bonum eſſe genus ſcĩæ, quatenus etiam ipſa ſcĩa eſt qualitas, vt.n. ſcientia ad aliquid exiſtens genus eſt eorũ quæ ſub ipſa, ſ. geometriæ, muſices, & aliarum quę nõ ſunt ad aliquid, eo ꝙ genus ipſarum nõ eſt ad aliquid. ſic rurſus nil prohibet ad aliquid genus eſſe ſcĩæ, vel bonũ, vel honeſtum cum ſint qualia, vnde ſcientia non quatenus ac aliquid eſt genus ipſarũ, ſed quatenus eſt qualitas. Non enim ſcĩa ſolum eſt ad aliquid, ideo oportet in aliis generibus obſeruare hoc, non.n. poſsibile eſt ſm prædicamenta idem eſſe ſub pluribus. Oſtenderes aũt incipiendo a loco hoc, ꝙ neque ſimitas narium eſt cauitas, ſi quidem naſus ſit ſubſtantia, & ſimitas non ſubſtantia, ſed qualitas. Nam paſsio aliqua ſimitas eſt, ideo magis conſentaneum eſt ipſam ciuitatem dicere in naſo. oſtenderetur aũt ꝙ neque ſtrepitus vel vox eſt aer percuſſus, ſi quidem aer ſit ſubſtantia, & ſtrepitus non ſubſtantia, nã eſt aliqua paſsio & qualitas, ſed conſentaneum magis eſt dicere ipſam eſſe plagam in aere. Eſt aũt locus ad deſtructionem ſolum vtilis, nam ſi non eſſet prædicatum, ſub eadem diuiſione & ſubiectum, non eſſet genus prædicatum, non tamen ſi ambo eſſent ex eodem genere, iam neceſſe eſt alterum alterius genus eſſe.

Rurſum ſi neceſſe fuerit, uel ſi contigerit genus participare, quòd poſitum eſt in genere, terminus aũt eius, quòd eſt participare eſt ſuſcipere participati rationem. Manifeſtum igitur, quoniam ſpecies quidem participant genera: Genera aũt ſpecies non. nam ſpecies ſuſcipit generis rationem, genus aũt ſpeciei non. Conſiderandum igitur ſi participat, uel ſi contingit aſſignatum genus participare ſpẽm: ut ſi quis entis, uel unius genus quodpiam aſſignauerit. Accidet.n. genus participare ſpẽm. Nam de omnibus, quæ ſunt, ens & unum prædicantur, quare & ratio eorum.

Quid eſt participare ipſe indicauit, nã ſuſcipere participati rationem eſt ipſo participare. Poſitum aũt in genere eſt ſpecies, de qua aſsignatum vt genus aſsignatur, quia igitur ponuntur ſpẽs ſuſcipere rõnem generum, ſed genera non amplius ſuſcipere rationem ſpecierum, idéo dicuntur ſpẽs participare generibus, & minime genera participare ſpeciebus. His igitur ſic ſe habentibus ſi hoc poſito vt in genere aliquo prædicatum vt genus ipſius rationẽ & diffinitionem, vel ſuſciperet, vel poſſet ſuſcipere, non eſſet genus aſſumptum, ceu ſi diceret aliquis entis genus quod quid erat eſſe, vel vnius. Nam aſsignatũ de aliquo horum vt genus, prorſus recipit rõnem entis & rationem vnius. nam omne ꝙ eſt in exiſtentia ens & ens & vnum eſt, ſic oſtendens ꝙ nõ bene hoc aliquid genus entis Stoici ponunt, nam ſi quid, patet ꝙ etiam ens, ſi autem ens reciperet entis rationem, ſed illi ſtatuentes ipſiſmet ens de corporibus ſolis dici, effugerent dubitatum. Nam ob hoc aliud generalius de ipſo inquiunt eſſe prædicatum, nõ de corporibus ſolũ, ſed etiam de incorporeis, ſed quia generaliſsimum eſt, quid aut etiam ſub ipſo vnum, ſed poteſt etiam vnum de aliquo eodẽ prædicare, quare non ipſum aliquid nõ erit genus vnius ſuſcipiens eius rationẽ. Sic etiam oſtendens neq; multitudinẽ eſſe genus numeri. Et enim multitudo numerus. & cõpetit eidem ratio numeri, ſi aũt hoc non bene diffinientes ſerunt numerum multitudinem vnitatum eſſe, etenim ipſa multitudo ſunt ipſæ plures vnitates, ſed entis & vnius dixit rationes & diffinitiones eſſe, ſiue cõmunius, ſiue probabilius, vel quia ſic ei placet, vt eorum quæ dicuntur multipliciter, ceu dicuntur quæ habet attributionem ab vno ad vnum diffinitiones eſſe. Talia autẽ ſunt ens, vel quia ſm aſsignantes quid eſſe genus horum ſecundum illos forte, hæc etiam ſunt genera.

Amplius ſi de aliquo aſſignata ſpẽs uera eſt, genus aũt non: Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur. nam de nõ ente opinabile prædicabitur. Multa.n. nõ entia opinabilia ſunt, ſed quod ens, uel ſcibile nõ prædicetᷣ de nõ ente, manifeſtũ eſt. Quare non eſt genus ens, neq; ſcibile opinabilis. De quibus.n. ſpẽs prædicatur, et genus oportet prædicari.

Quia genus propriæ ſpeciei de ſubiecto prædicatur, neceſſe eſt ipſum etiam de eis prædicari, de quibus ſpẽs ſub ipſo prædicatur, nam ſpecies eſt aliquo modo pars ipſius generis, ſed partes partiũ & vniuerſaliter vniuerſorum ſunt partes. Quando igitur aliquid fuerit, vt genus de aliquo aſsignatum, oportet conſiderare, & ſi de quibus ſpẽs ſubiecta prædicatur etiam genus aſsignatũ de omnibus prædicatur. Nam ſi non de oĩbus prædicaretur nõ erit genus eius ſpeciei. ſic oſtendetur opinabilis non eſſe genus ens, nec vnũ, nec ſcibile, quia opinabile etiam de non ente prædicatur, nam opinamur etiam de non ente ꝙ non eſt. vt dixit etiam in libro de interpretatione. Nam opinio eſt ipſius ꝙ nõ eſt, nõ tñ ens, vel vnũ, vel ſcibile verificatᷣ de non ente. Oſtẽderetᷣ ꝓterea bonũ nec eſſe genus voluptatis, quia voluptas etiã verificatur de voluptate incõtinẽtium, ſed minime bonum. Itẽ nec ſcĩa genus eſt virtutis, qa virtus etiã de cõtingẽtibus aliter ſe hr̃e verificatur, eſt autem locus hic deſtructiuus.

Rurſum ſi nullam ſpecierũ contingit participare, quod poſitum eſt in genere. Impoſſibile.n. eſt participare genus. quod nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecundũ primam ſpecierum diuiſionem ſit. illæ.n. genus ſolum participant. Si igitur motus genus uoluptatis ponatur, conſiderandum ſi neque corruptio, neque alteratio uoluptas, neq; ullus cæterorũ, qui aſſignari ſolent, motuum. Manifeſtum enim quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neq; genus, eo quod neceſſariũ eſt, quod genus participat, & ſpecierũ aliquã participare, nõ erit igitᷣ ſpẽs motus uoluptas.

Quia genera diuiduntᷣ in proximas ſpecies, diuiduntur quoque ſpẽs rurſus quæ ſunt ſub genere cum ſint genera aliquorum, nã nihil prohibet ſpẽs aliquorũ eſſe, rurſus eſſe aliorum genera. vt ſe habet auis, non in genera. ſed in ſpẽs. i. in coruum & ſimilia diuiditᷣ. Hæc aũt rurſus in ipſa indiuidua oĩa, patet ꝙ etiam quę ſunt ſub idẽ genus non ſm primam diuiſionem, ſed ſub aliquod genus ſpecierum neceſſarium eſt participare aliqua ſpecie, & ſuſcipere rõnẽ ſpecierum aſsignatã eorũ quæ ſunt ſub generę, nam ſpẽs proxime generibus ſolum participant generibus, & horum ſolum recipiunt rationem, ſed non illę non proximæ, ſed plurimum diſtantes, primum ſpeciei alicuius exiſtentium ſub genere, neceſſe eſt ipſa ſuſcipere rationẽ ſi debet genus ipſorum aſsignatum eſſe, porro ſi aliquid vt genus alicuius aſsignaretur, quærendum ſi hoc, de quo genus aſsignatũ eſt, nec ſm primam diuiſionem eſt aſsignati generis, neq; alicuius ſpecierum ipſius eſt particeps. nã ſi ſic ſe hr̃et, impoſsibile eſt ipſum genus eſſe aſsignatum, vt ſi quis diceret voluptatẽ in genere eſſe motus, quia non ſm primam diuiſionẽ motus eſt voluptas. Nam diuiditur proxime motus in motũ ſecundum locum, & in motum ſecundũ qͣtitatẽ, & in motum ſecũdum qualitatem, & in motum ſm ſubſtãtiam, ſed non in voluptatem. tñ oportet voluptatem ſi eſt ſub

genere

genere motus aliqua harum ſpecierum motus participare,& eſſe vel ſub mutatione ad locum,vel ſub quãtitate, vel qualitate,vel ſubſtantia,nam ponantur nunc generatio,& corruptio motus eſſe.Porro ſi ſub nullo horũ fuerit,neque ſub motu tanquam ſub genere erit,cõmunius aũt nunc ſpẽs motus dicerentur dictæ, non.n.genus motus,ſed eſt de numero eorum quæ dicuntur multipliciter,at qui voluptas,nec latio eſt, nec ſuſcipit talis motus rõnẽ,neque auctio,vel diminutio, neque alteratio, neq; generatio,& corruptio,neque igitur motus, nã quod nõ ſit corruptio,nec auctio,vel diminutio , pſpicuũ eſt,ſed neque generatio,vel corruptio. Non enim ſ'm ſubſtantiam eſt mutatio,ſed neque ſic generatio , vt dicitur repletio,non.n.voluptas eſt ſatietas,ſed fit in ſatietate.porro non idẽ eſt fruens voluptate,& repletum; nã ſatietas, & repletio eſt corporũ,ſed voluptas eſt animi. Item nec oĩs voluptas in repletione, nam in repletione adueniunt triſtitiæ,non oĩs autem voluptas eſt triſtantium, ſed neque alteratio eſt voluptas exiſtens ſecũdum paſsionem mutatio,vt videretur forte,non.n.ſi paſsio, iam & mutatio ſ'm paſsionẽ,non.n.idem.porro albedo cum ſit paſsio,non eſt alteratio,ſed dealbatio, ſed nõ idẽ albedo, & dealbatio.Similiter aũt,neque caliditas eſt alteratio , ſed calefactio,nam ipſa eſt mutatio , ſic igiẽ neque voluptas alteratio in paſsionem, quippe cũ paſsio nõ ſit alteratio, ſed voluptas ſecundũ paſsionem,vel ſi aliqua igitur alteratio:ſi quidem igitur mutatio in voluptate exiſtẽs , ſed non voluptas mutatio.

Neque indiuiduorum, neque eorũ quicquã , quę ſub ſpecie motus ſunt.etenim indiuidua participant ſpẽm , & genus,ut quidam homo,& hoĩem participat,& aĩal.

Cum dixerit voluptatem non eſſe ſpẽm motus,adiecit quod neque aliquod indiuiduorum,quę ſunt ſub motu voluptas eſt , nã indiuidua quæ ſunt ſub ſpecie motus ſunt in eo,verum dicendo , neque indiuiduorum , dixit hoc,neque eorum quicquam, quę ſub ſpecie motus, qđ eſt idem ſignificans diuerſis nominibus , nam omnia in motum indiuidua ſunt.Similiter oſtẽderetur, quod nec animę diffinitio genus eſſet,neque enim ſub primam diuiſionem numeri anima,nam prima numeri diuiſio eſt par,& impar,ſed non anima impar, vel par eſt,neque horum aliquo anima participat, neque.n.diffinitionem imparis,neque paris rõnẽ recipit , ſed neque punctum, neque nũc ſunt quãta , eo quod nullũ ipſorum eſt quãtitas continua,vel diſcreta, in quas eſt prima diuiſio quantitatis,ſic neque genus Dei eſſet animal,ſi Deus , neque pedeſtre eſt animal,neque aquatile.

Amplius ſi de pluribus dicitur,quã genus, quod in genere poſitum eſt,ut opinabile quam ens nam & ens, & nõ ens opinabile,quare non erit opinabile ſpecies entis. De pluribus.n ſemper genus,quam ſpecies prædicatur.

Quod genus in plus eſſe dicatur , quã ſpecies eſt notum, porro ſi aſsignaretur genus de aliqua ſpecie in minus diceretur eſſe, quam ſpecies , patet impoſsibile eſſe ipſum illius , de quo in minus prædicaretur , genus eſſe. ſic oſtendẽs non poſſe animal eſſe genus animati,nam in plus animatum,quam animal,ſi quidem animatũ etiam de plantis,quæ non ſunt ſenſitiua,ſed neque de exiſtente opinabili,ſi quidem opinabile etiam de non ente,ſed hic locus videbitur eſſe idem cum paulo antedicto hoc ſcilicet. (Amplius ſi de aliquo ſpecies aſsignata vera eſt, genus autem non)& maxime,quia etiam eodem exemplo in ambobus vſus eſt,non tamen penitus idẽ, ſed erit aliqua de differentia ipſorum, nam in primo dicto loco non eo quod in plus dicitur ſpecies,quam genus,tolletur genus,ſed eo non in quibus eſt ſpecies , & genus. põt autem & de pluribus dici illud quod eſt aſsignatum de aliquo vt genus , non tamen de omnibus prædicari , de quibus eſt ſpecies,ſed de quibuſdam aliis,proinde cõtinuum quãtum de pluribus prædicatur,quã quãtitas quę dicitur eſſe compoſita ex habentibus poſitionem , nam continuum de quinque,de linea.ſ.ſuperficie, corpore, loco,& tempore, ſed quantitas non habens aliquorũ poſitionem de tribus tantum.Nam de numero, tempore, & oratione , non tamen de quibus hoc non ex habentibus poſitionem prædicatur,& de omnibus cõtinuum , nam neque de numero,neque de oratione prædicatur , ideo non põt eſſe continuum genus ipſius , nunc aũt deſtructionem facit generis , eo quod dicitur ſpẽs accepta in plus,ꝙ ipſum,vt aĩatum pluſquam animal.ideo & peculiarius erit huic loco magis entis,& opinabilis exẽplum nã in plus opinabile, ſi quidem & de omnibus entibus, & non entibus dicatur, ſi autem non omnia entia opinabilia.illius loci hoc exemplum eſſet peculiare.

Rurſum ſi de æqualibus genus, & ſpecies dicitur , ut ſi eorum,quæ omnia conſequuntur, hoc quidem genus , illud autem ſpẽs ponatur,quemadmodũ ens,& unum.Omne.n. ens,& unum.quare neutrum neutrius genus eſt De æqualibus.n.dicuntur.ſimiliter aũt & ſi primum,& principiũ, ad ſeinuicem ponantur,nã & principium primum,et primũ principium.Quare aut utraque quæ dicta ſunt , idem ſunt,aut neutrũ neutrius genus.Elementum aũt eſt ad oĩa hmõi de pluribus genus,quam ſpeciem, & differẽtiam dici.de paucioribus.n.etiam differentia, quã genus dicitur.

Et deinceps locus is motus eſt, nã ſi de æqualibus ambo prædicarentur, ſcilicet aſsignatum genus , & vt ſpẽs aſſumpta,impoſ'e eſt aſsignatum eſſe genus , nam oportet in plus genus eſſe, vt aſſumptum per hoc , neque ens vnius,neque vnum entis põt eſſe genus,nam cũ vtrũque ipſorum his omnibus accidat de æqualibus prædicatur. Similiter oſtenderetur,quod neq; principium primi,neque primum principii eſt genus , ſi principium primũ, & primũ principium, ſic neque animal de ſenſitiuo , et enim hæc æqualiter,non ſolum aũt genus in plus, quam ſpecies,ſed etiam,quæ differentia(vt inquit)merito. Nã diuiditur genus a differentiis,& ab vnaquaque differentia aliqua ſpecies circũſcribitur, ideo etiã dixit elementum eſſe principium talium locorum , vt in plus debeat dici genus,quam ſpecies,& differentia.

Videndum autem & ſi alicuius eorum , quę non differunt ſpecie,non eſt genus quod dictum eſt , uel non uideatur utique.Conſtruenti autem, ſi eſt alicuius . idem.n.omnium eorum,quæ non differunt ſpecies, genus eſt . Si igitur unius monſtretur,manifeſtũ,quoniam omnium,& ſi unius non,manifeſtum,quoniam nullius,ut ſi quis inſecabiles ponens lineas,indiuiſibile genus earum dicat eſſe. Nam linearum habentium diuiſionem non eſt genus , quod dictũ eſt.cum ſint indifferentes ſecundum ſpeciem.Indifferentes enim ſibi inuicem ſecundum ſpeciem,rectæ lineæ omnes.

Hic locus eſt,quod ſi aſsignatũ fuerit de aliquo vt genus ſimilium ſpecie ipſi,& indifferens non fuerit genus, ſecundum ſpeciem,neq; de quo aſsignatur vt genus,erit genus eius, nam omnia indifferẽtia ſecundum ſpẽm inter ſe ſunt ſub idem genus, vt ſi quis nigrum ęthiopi genus dicat, quia indifferentes ſ'm ſpẽm ſunt æthiopes homines cum galatis,quia etiam cuncti hoĩes inter ſe , ſed nigrum non prædicatur de galatis,neque de æthiopibus vt genus prædicaretur,verum oportet quærere in ſpeciebus atomis dictum ſi eſt,quia in ſpeciebus vt generibus nihil prohibet genus aliqđ ſumi de aliquo eorũ ſub ſpecie,

cie, quod non ſit omnium exiſtentium ſimilis ſpeciei. Nam volatilia animalia ſunt quidem oĩa inter ſe, quatenus volatilia ſimilis ſpeciei, genus tamen aquilæ eſt fiſſę alæ, quod non eſt omnium volatilium genus, vel ſi genus de aquila aſsignaretur, oportet aquilæ, vt aquilæ q̃rere ſimile ſpecie non quatenus volatile, nam ſi de volatilibus aſsignaretur in volatilibus oporteret quærere, ſi vero quia aquilæ de aquilis erit quærẽdũ. Item is locus erit ſub primo loco dicto in hoc libro, per quem ſtatuebat reſpiciendũ eſſe ad oĩa cognata aĩalis, quorũ genus aſsignaretur, nã ſi alicui ipſorũ non inſit, neq; huius genus erit, nã ſi aliqua voluptas non bonũ, neque alicuius voluntatis bonum erit genus, vel ibi quidẽ ſimpl̃r aſsignato genere, vt omnibus inexiſtente, ſtatuebat reſpiciendum eſſe ad ſimilia ſpecie, ſi alicui ipſorum nõ inſit. Hic aũt & ſi determinãs quaſdam ſpẽs earum ex ipſo, & ſeparans genus illorum diceret horũ eſſe aſsignatum, ſtatueret oſtendendo, & alia, de quibus nõ prædicatur aſsignatũ genus ſimile ſpecie, cũ his, de quibus aſſignauit genus, ſic tollitur genus, nã ſic oſtẽderetur, qđ indiuiſibile non ſit genus linearum, quippe nõ velut aſſignatũ genus ipſum indiuiſibile de oĩbus lineis eſt, cũ ipſum nõ cũctis cõgruat, ſed quia quorũ genus aſsignauit ipſum hæc ſunt ſimilis ſpeciei cũ diuiſis, nã oĩs linea omni eſt ſimilis ſpeciei, & de oibus non põt indiuiſibile prædicare, æquidem ſic deſtruendum eſt. Conſtruendum vero ſi oſtenderimus de vno aliqua ſimilium ſpecierũ aſsignatũ genus, nã ſi de vna, neceſſe eſt etiam de oĩbus, nã ſi de galato hoĩe, eo quod eſt ipſum genus indifferens, etiam de omnibus hominibus dicetur, quia cuncti homines ſunt indifferentes inter ſe ſpecies.

Conſiderandum autem & ſi quod aliud genus eſt aſſignatæ ſpeciei, quod neque continet aſſignatum genus, neq; ſub illo eſt, ut ſi quis iuſtitiæ ſcientiam ponat genus. Eſt.n. uirtus genus, & neutrum generum reliquum cõtinet. quare non erit ſcientia genus iuſtitiæ. Videtur.n. quando ſpecies una ſub duobus generibus eſt, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibuſdam hoc tale. Nam uidetur quibuſdam prudentia, & uirtus, et ſcientia eſſe, & neutrum genus a neutro cõtineri. Non tamen ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe. Si igitur quis admittat quod dictum eſt, uerum eſſe, attamẽ ſubalterna, uel ſub eodem ambo fieri, quæ eiuſdem ſunt genera, neceſſarium uidebitur eſſe, quemadmodum & in uirtute, & in ſcientia accidit, utraque.n. ſub eodẽ genere ſunt, nam utrunque eorum habitus, & diſpoſitio eſt. Cõſiderandum igitur ſi neutrum eſt in aſſignato genere. ſi enim neque ſub alterna ſunt genera, neque ſub eodem ambo, non erit genus, quod aſſignatum eſt.

Quia non videtur duo genera poſſe eiuſdem eſſe, ſi nõ fuerit alterum ipſorum ſub altero, nam ob id aquilæ auis, & animal genera ſunt, quia auis ſub animali eſt (inquit) quando aliquid vt genus alicuius aſsignaretur, quęrendum eſt ſi aliquid eiuſdẽ generis aliud eſt genus conceſſum, & ſi aſsignatum ipſius genus, neque cõtineret cõceſſum ipſius genus, neque contineretur ab eodẽ, tũc deſtrui, & demonſtrari poteſt, quod non eſt genus aſsignatum, vt ſi aliquis diceret ſciam eſſe genus iuſtitiæ, quia cõceſſo virtus eius eſt genus, & neque virtus ſub ſcia eſt. Non.n. omnis virtus eſt ſcientia, neque ſcientia ſub virtute. Nam geometria cum ſit ſcia, non eſt virtus, nõ eſſet iuſtitiæ recte generis aſsignatum ſcientia. Ad hoc infert inſtantiam, nam videtur prudentia, ſcientia, & virtus eſſe, & ſub vtroque genere, quæ tamen nõ ſunt ſubalterna, ad quã inſtantiam primum dicit', quod nõ cõceſſum eſt prudentiam eſſe ſcientiam, nam ſi eſt circa cõtingentia, & aliter, atque aliter ſe habentia nõ erit prudentia ſcientia. Deinde inquit, quod ſi etiam concederetur eſſe aliquid in duobus generibus non exiſtentibus ſubalternis. Etenim ſi non prudentia virtus exiſtens cõceditur ſcĩa eſſe, ſed ſapientia ſub ambobus eſt. Etenim virtus, & ſcĩa non ſunt ſubalterna. Videtur aũt homo etiam ſub aĩali rationali eſſe genere, ſi quidem rationales etiam Dei, & ſub hoc genere pedeſtre animal, & neutrũ eſſe ſub neutro. Non enim dii ſub pedeſtre, qđ' ſi non ſub aliquo horum dii, vel ſub pedeſtre, vel ſub volatile, vel ſub aquatile, neque ſub aĩali eſſet, & erit conueniens exemplum hoc dicto loco pauloante, in quo dicebatur. (Rurſum ſi nullam ſpecierum contingit participare, quod poſitũ eſt in genere) vt etiam nos appoſuimus. Porro in his inquit oportere, ſi neque ſubalterna ſunt genera, in quibus eſt cõmune ambobus, ſed ambo genera ſub aliquod cõmune vnum ſunt, vt etiam virtus, & ſcĩa ſe habent, ſed non ſunt ſubalterna, tñ ſub aliquo genere ſunt ambo. Nã ſub habitum, & diſpõnẽ, quod eſt qualitatis ſpẽs, proinde ſi neque ſubalterna fuerint genera, neq; ambo ſub aliquo cõmuni, impoſſe eſt vt hæc ambo ſint genera propoſiti, vnde hoc loco vtendo demonſtrabis, qđ neque vnitas eſt quantitas, neque ſubſtantia, at vero vr̃ quatenus eſt quãtitatis, quæ eſt numerus auctrix quãtitas eſt. Siquidẽ omne auctum eo quod eſt ſimile genere augeť, ſed quatenus eſt ens vnum numero capax contrariorum, hac ratione eſt ſubſtantia, nam in eadem trinitate mediæ vnitas & terminus eſt primæ vnitatis, & principium ſecundæ, ſed quia nec ſubſtantia eſt ſub quãtitate, nec quãtum ſub ſubſtantia, neque ambo ſubſtantia, & quãtitas ſub eodem genere, non erit vnitas & in ambobus generibus. Sic oſtenderet aliquis, neque ſcientiam eſſe ſub qualitate, & ſub ipſo ad aliquid, ve' ſolueretur hoc eo, quod dicitur ſecundum aliud, & aliud.

Conſiderandum aũt, & genus aſſignati generis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi omnia prædicantur de ſpecie, & ſi in eo, quod quid eſt, prædicantur. Nam omne ſuperius genus prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt. ſi ergo alicubi diſſonet, manifeſtũ, quoniam nõ eſt genus, quod aſſignatum eſt.

Locus planus eſt, nam quia genus de aliqua ſpecie, & de his omnibus quæ ſub illa ſpecie ſunt, prædicatur genus in quid, nam auis genus prædicatur de omnibus ſpeciebus & indiuiduis ſub aue, & nõ ſolum de aue. De poſito in genere ipſum genus, atque genera huius rurſus, & in quid eſt prędicãtur, qđ ſi alicubi diſſonaret aliqđ prædicatorũ aſsignati generis, & nõ amplius depoſito in genere hoc prædicaretur in quid, non eſſet dicendũ ipſum aſsignatum eſſe genus ipſius. ſic oſtẽderetur pudoris virtus non eſſe genus, nam virtutis genus cũ ſit habitus nõ prædicatur de pudore, quippe pudor nõ ſit habitus, ſed paſsio. Item nec temperantiæ virtus, & genus, quia optimus habitus nõ prædicatur de ipſo. Non.n. optimus habitus eſt in prauis deſideriis, ſed de omni virtute optimus habitus, nõ.n. ſolũ habitus virtus, ſed etiã optimus, quia habitus & malitia. Item nec niuis albũ, quia neque qualitas quod eſt genus albi, neq; dulce mellis, quia nec ſapor, hoc quidẽ ſanũ eſt, atq; integrũ ꝙ aſsignati generis genera oĩno debent prædicari in quid eſt, de eo quod eſt ſub genere, ſed nõ conuertitur. non.n. ſi quid ſuperiorum prædicatur de aliquo in quid, iam & oĩa ſub eodem in quid eſt prædicabuntur de eodem, nam eo qđ' cõtraria ſub idem ſunt genera de contrariis in quid eſt ꝓdicabuntur, non tamen ambo cõtraria, quorum genus illud, nã ſi & albi color in quid eſt prædicatur, nõ tamẽ & nigrum, atqui etiam de nigro color, nã genus nil minus, &

illo, ſimiliter etiam de iniuſtitia habitus prædicatur, ſed minime virtus exiſtens ſub habitu, quod non malitia.

Rurſum ſi genus participat ſpeciem, uel ipſum, uel aliquod ſuperiorum generum. Nam nullum ſuperiorum participat quod inferius eſt.

Oſtendit per hunc locum, ꝙ ſi fuerit genus aſsignatum, vel aliquid generum aſsignati, vt generis participãs poſito, vt ſpecie, & ſuſcipit rõnem de ipſo, impoſsibile eſt aſsignatum de ipſo genus eſſe, eo quod nullum ſuperiorum ſuſcipit rõnem eorum quæ ſub ipſis, non.n.poſſibile eſt dicere, vt aquila ſit genus animalis, quia non ſola aquila participat animali, ſed etiam genera ipſius, videlicet animal volatile, & auis, ſed iam locum hunc prædixiſſe voluit per quæ dixit. Rurſus ſi neceſſe eſt, vel cõtingit poſito in genere participare genus, & apponitur in hoc id, & ſi ſuperiorum excedentiumq; aliquid aſsignati, vt generis. vr̃ aũt & extrinſecus is locus immitti, nam oĩa illata conſequuntur dictũ locum ante hunc, vbi dicebat (cõſiderandum aũt & genus aſsignati generis) nã dicendo per illum deſtructionem generis, qũo fieret acceptis his aſsignati generis, vt generibus, deinceps infert oſtendens, qũo poſsibile eſt per ipſa eadem rurſus conſtruere, quod aũt aſsignatum eſt genus.

Deſtruenti igitur quemadmodum dictum eſt, utendum. Aſtruenti autem ſi confiteatur quidem ineſſe ſpeciei, quod dictum eſt genus, ſed quod ut genus inſit dubitetur: ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari. Vno.n.in eo quod quid eſt prædicato, omnia & ſuperiora illius, & inferiora (ſi prædicantur de ſpecie) in eo quod quid eſt prædicabuntur. Quare & aſſignatum genus in eo quod quid eſt prædicabitur. Quod autem in eo quod quid eſt prædicato omnia etiam reliqua (ſi prædicantur) in eo quod quid eſt prædicabuntur, per inductionem erit ſumendum.

Valde artificioſe oſtendit conſtructionẽ generis ecõtrario ſactam deſtructioni prędictæ ante extremũ poſitum locum. nam deſtructio erat ſi quid eorum aſsignati vt generis in quid eſt prędicatum nõ prædicaretur, & de ipſo poſito in ſpecie, non eſſet aſsignatum genus ipſius, ſed conſtructio nũc dicta eſt, quod ſi aſsignatum genus de aliquo, de eodẽ prædicaretur, quæreretur certe, an vt genus in quid eſt prædicatur, quærendum ſi aliquid eorum prædicati in quid eſt prædicatum ſit, ideſt ſi aliqđ genus de eodem prędicetur in quid eſt de ſubiecto eius, nam ſit aliquod prædicatum ipſius inueniretur, & aſsignatum ipſius vt genus, in quid eſt, & vt genus prædicabitur. nam de quo prædicato in quid eſt prædicatur de aliquo ſubiecto eius in quid eſt, neceſſe etiam eſt vt hoc in quid eſt de illo ſubiecto eius prædicati, ſi vnũ aliqđ, vel ſuperiorum generum aſsignati vt generis, vel eorum quæ ſub ipſo, & ſpecierum eius prædicatum oſtenderet de aliquo in quid eſt, neceſſe etiam eſt vt alia omnia ad inuicem ſic ſe habeant vt ſint genera hæc, & hęc ſint ſpecies, & in quid eſt de ipſo prædicentur, præſertim ſi fuerint prædicata vr̃, & verificata de ipſo quod iudicauit, & ipſe rurſus addendo hoc, de quibus quidem prædicantur, & quod hoc ita ſe habeat per inductionem inquit oſtendendum eſſe. Nam nullibi diſſonans inuenietur, ſic oſtenderetur diſpoſitio eſſe genus virtutis, nam prædicatur de ipſa, quod vero in quid eſt, patet ex hoc quod qualitas eſt genus diſpoſitionis, & in quid eſt de ipſa prædicatum, etiam de virtute in quid eſt prædicatur, nam virtus eſt qualitas, & auis eſt genus aquilę, quia genus aquilæ animal in quid eſt de aquila prædicatur.

Si autem ſimpliciter ineſſe dubitetur aſſignatũ genus, non ſufficit oſtẽdere aliquod ſuperiorum generũ in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari: ut ſi ambulationis genus quiſpiam aſſignauit lationem, non ſufficit oſtendere quod motus ſit ambulatio ad oſtendendum, quod latio ſit, eo quod alij motus ſunt. Sed oſtendendum, quoniam nullum participat ambulatio eorum, quæ ſunt ſecundum eãdem diuiſionem, niſi lationem. nam neceſſe eſt, quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare, ſecundum primam diuiſionem. Si enim ambulatio, neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participat: manifeſtum, quoniam lationem participabit, quare erit genus latio ambulationis.

Cum oſtenderit ſi ineſſe cõcederetur aſsignatum, vt genus de aliquo, dubitaret̃ aũt ſi in quid eſt de ipſo prædicatur, & quomodo poſsibile eſt oſtendere, qđ etiam in quid eſt de ipſo prædicatur, oſtendit ſi etiã ipſum ambigeretur ĩ eſſe aſsignatum genus, qũo poterimus ipſum oſtendere in eſſe, & in quid eſt prædicatum, nam ſi fuerit aliquid prædicatum de his quę prædicãtur de poſito, vt genere in quid eſt, inquit quærendum eſſe, ſi non aliqua alia ſpẽs earum quę ſub genere ſuperiore in quid eſt propoſiti prædicatum ineſt, & prædicatur de ipſo. Si.n. nulla alia ſpecierum illius generis eidem ineſſet, aſsignatum vt genus ineſſet eiuſdẽ, & in quid eſt de ipſo prædicaretur, quia oſtenſum eſt, quod ſub genere exiſtens neceſſe eſt aliqua ſpecierum eius participare, niſi fuerit, eorum ex prima diuiſione generis, quare & propoſitum, ſi oſtenderimus aliqua ſpecierum participare quæ prædicantur in quid eſt de ipſo, quia eſt ſub cõi genere, ſed nullo alio participat, ſi hoc participaret eodem aſsignato, vt genus eſſet etiam eiuſdem hoc genus, vt quia ambulationis genus aſsignauit lationem, & eſſet quæſitum, ſi prędicatur vniuerſaliter latio de ambulatione, vnde genus accipientes lationis, qđ eſt motus, ſi inuenerimus etiã motum in quid eſt deambulatione prædicatũ, & in his accipientes alias ſpẽs motus contra diuiſas lationi oſtendemus, qđ nullũ ipſorũ ineſt ambulationi. nã neq; alteratio, neq; auctio, neq; diminutio, neq; generatio, neq; corruptio ineſt eidẽ demonſtrabimus, quia latio ineſt eidẽ, & in quid eſt de ipſa prædicat̃, & eſt eius genus, & ſic ſe haberet ratio, ambulatio, quia eſt motus erit, vel auctio, vel diminutio, vel alteratio, vel generatio, vel corruptio, vel latio, ſed nõ eſt auctio, nec diminutio, nec alteratio, nec generatio, nec corruptio, igitur eſt latio. Nam ſi non latio, nec motus, nam quod eſt in aliquo genere, neceſſe eſt, vt aliqua ſpecierum eius participet, ſed eſt motus ergo latio. Sed longe ſimplicius rurſus audire, intelligereq; oportet motum genus, & ea quæ ſunt ſub ipſo vt ſpẽs, oſtenderetur aũt ſic iuſtitia eſſe virtus, quia habitus quidem præelectiuus prędicatur de ipſa in quid eſt, ſed cum ſit habitus præelectiuus non eſt malitia, ſed habitus ſpecies virtus & malitia, & quod ter eſt numerus impar ſimiliter oſtenderetur, quia cum ſit numerus non eſt par. Item quod anima eſt forma cum ſit ſubſtantia, & non eſt materia.

Rurſum de quibus ſpẽs, quæ poſita eſt, ut genus, prædicatur: cõſiderandũ, ſi & aſſignatũ genus in eo quod quid eſt de ipſis eiſdẽ prædicat̃, quẽadmodũ, & ſpẽs, ſimiliter aũt & ſi oĩa, quæ ſupra genus ſunt. Nã ſi alicubi diſſonat, manifeſtũ, quoniam nõ eſt genus, quod aſſignatum eſt. Si enim eſſet genus, omnia & ſuperiora illius, & ipſum in eo quod quid eſt prædicarentur de ijs, de quibus & ſpẽs in eo quod quid eſt prædicatur. deſtruenti igitur utile, ſi non prædicetur genus in eo quod quid eſt, de quibus & ſpẽs prædicat̃. Aſtruẽti uero, ſi prædicet̃ in eo quod quid eſt, utile. Accidet .n. genus, & ſpẽm de eodem in eo quod quid eſt prædicari. Quare et idẽ ſub duobus generibus ſit, neceſſe igitur ſubalterna

alterna genera eſſe. Si igitur oſtendatur, quod nolumus genus aſtruere, non eſſe ſub ſpecie, manifeſtum, quoniam ſpēs ſub hoc erit. Quare oſtenſum erit, quoniā genus hoc. Conſiderandum autem & rationes generum ſi optantur, et ad aſſignatam ſpeciem, & ad participantia ſpeciem. Neceſſe eſt enim generum rationes prædicari de ſpecie, & de ijs, quæ participant ſpeciem. Si igitur in aliquo diſſonet, dilucidum quoniam non eſt genus, quod aſſignatum eſt.

Cum oſtēderit ab aſsignatis generibus alicuius vt generis, quomodo vel deſtrueretur. vel conſtrueretur genus eſſe aſsignatum de propoſito, nunc econtra ab aſsignato vt ſpecie tradit locos, per quos etiam deſtruere, & conſtruere poterimus aſsignatum genus de ipſo, nam ſi ſpecies vt poſita in aliquo genere, erit idem genus aliquorum reſpiciendum eſt, ſi quorum hæc genus eſt horum etiam aſsignatum eius genus. Si enim vel ipſum genus aſſignatum non prædicatur, & de ipſo genera, vel perſpicuo de ſpeciebus, vel in quid eſt eorum de ſubiecto ſuo vt ſpecie, vel aliquid generum eorum hujus, patet quod non erit aſsignatum genus, nam ſi erat genus propoſiti, planum eſt, quod etiam ipſum, & huius genera omnia in quid eſt prædicaretur de ſubiectis ſpecie, vt & poſitū vt ſpecies, nā omnia generaliora de extremis, & his quæ ſub ipſa in quid eſt prædicātur, igitur ad deſtructionem vtile inuentum eſt hoc vt genus aſsignatum non prædicatum de ſpeciebus ſub aſsignata ſpecie in quid eſt, vel ipſum, vel generum huius aliquid. Nam ſi ſcientia non prædicatur de ſpeciebus ſub virtute non erit genus virtutis, vt fortitudinis, vel tēperantiæ, vel alicuius alterius virtutis, ſed ad conſtructionē vtile inuentū aſſignatum genus in quid eſt prædicatum de his quæ ſunt ſub ſubiecta ſpē, ſi.n. & poſitum vt ſpēs fuerit prędicatum de ipſis in quid, & aſsignatū vt genus huius ſpeciei, patet ꝙ ſub duobus generibus erit, quæ opus erat ſubalterna eſſe, nā qn̄ aliquid fuerit in pluribus generibus, illa oſtenderentur eſſe ſpecies ſubalterne, & duo genera ipſorū eſſe, illa aūt oſtenderent̄ eſſe ſpēs ſubalternæ, & duo genera ipſorum oportet ſubalterna eſſe, & nō eſt ſub ſpecie aſsignatum eius genus, relinquitur hoc illius genus eſſe. Si autē hoc, eſſet aquilæ genus aſsignatum, vt ſi fuerit aſsignatū ipſius auis genus volatile aīal, & ſi eſt quæreretur, quia auis genus eſt corui, & aliorum quæ contradiuiduntur his, & horum in quid eſt, & volatile aīal prædicatur vt auis, patet etiam quod volatile aīal genus eſſet aquilæ. Eſt aūt eius genus auis, oportet igitur horum.ſ. auis, & aīalis generum, quia eiuſdem ſunt genera, vt alterum ſit ſubaltero, ſed non eſt aīal volatile ſub aue, nam in plus eſt, q̄ ipſa, igitur relinquitur vt auis ſit ſub aīali volatili tanq̄ ſub genere, igitur locus deſtructiuus in dictis locis videbitur eſſe idem cū dicto pręſertim omnium primo, per quem ſtatuebat reſpiciendum eſſe, ne ad omnia cognata velut alicui ſpeciei poſitæ alicuius generis, ſi de aliquo ipſorum aſsignatum genus non prædicatur, verum additus huic locus conſtructiuus alium ipſum fecit, vnde cum oſtendat propoſitum ab ipſo prædicari in quid eſt, vel non prædicari, quia genera ſpecierum non ſolum in quid eſt prædicantur, ſed etiam vniuoce, inquit, ſumendas eſſe rōnes aſsignati vt ſpēs, & aſsignati vt genus, & ſi non viderentur de aſsignato, vt ſpēs ambæ rationes prædicatæ de ſpeciebus, illa.ſ. ſpeciei, & illa generis aſsignati. Item eædem generum aſsignati, vt generis opinatur concludere, & oſtendere propoſitum genus cū ſit, ſi vero alicubi contra accideret deſtrueretur. Nā ſi vt auis ratio prædicaretur de aquila, ſic etiam illa aīalis volatilis, & illa aīalis, quod eſt genus aīalis volatilis, erit oſtenſum animal volatile genus eſſe auis: ſi autē ratio animalis volatilis non congrueret aquilæ, vel illa aīalis, neque animal volatile genus eſſet auis. ſic etiam oſtenderet̄ numerus non eſſe genus animæ, quia nulli animæ ratio numeri congruit, quippe cū nulla aīa ſit multitudo ex vnitatibus compoſita, atqui ratio animæ quæcunque fuerit vnicuique aīæ competit. ſic etiam oſtenderetur qđ motus ſit genus alterationis, quia ratio eius congruit omnibus exiſtentibus, ſub alteratione, etenim de ipſo dealbari, & de ipſo denigrari ratio motus prædicatur: ſimiliter autem & in alijs alterationibus.

Rurſum ſi differentiam, ut genus aſſignauit; ut ſi immortale genus Dei. Differentia enim eſt animalis immortale, quoniam aīalium, alia mortalia, alia immortalia. Manifeſtum igitur, quoniam peccant. nullius enim differentia eſt genus. Quod aūt hoc uerum, manifeſtum eſt. Nulla.n. differētia ſignificat quid eſt, ſed magis quale quid, ut greſſibile, & bipes.

Accipiendo differentiam ſpecificam alicuius vt genus, peccat, nam genus in quid eſt prædicatur, ſed differentia quale eſt ſubiectum, ſed nō quid eſt ſignificat: ſic peccat qui tradit genus Dei immortale, nam differentia eſt aīalis diuiſiua ipſum immortale, quod eſt dr̄ia ſpecifica ipſius Dei, nam viuentium alia ſunt mortalia, aliæ vero immortalia, ſed cum oſtendat, quod differentia ſic ſe habet, vt conſequens hoc accipit, quia hoc eſt differētia non genus, nulla.n. differentia eſt (vt dixit) genus, quod aūt ſic ſe habet, demonſtrauit per hoc. (Nulla.n. differentia ſignificat quid eſt) ſed magis quale, verum adiecit illud quale, quia differentia non eſt ſimpliciter quale; nam differentia eſt in ſubſtantia circa ſubſtantiam quale determinat, non tamen quale eſt, ſed ſubſtantia. Diceret autem differētiam quale ſignificare illam ſine ſubiecto, & materia acceptam. propter hæc neque hominis mortale erit genus, per hæc autem neque impar erit ipſius trinitatis, nam eſt numeri differentia.

Et ſi differentiam in genere poſuit ut ſpēm, ut imparē quidem numerum. Differentia.n. numeri, & non ſpēs eſt, neque uidetur participare differētia genus. Omne.n. quod participat genus, aut eſt ſpēs, aut indiuiduum. Differentia aūt neque ſpecies, neque indiuiduum eſt. Manifeſtū igitur, quoniam non participat genus differentia, quare neque impar ſpēs, ſed differentia erit, quoniā non participat genus.

Inquit ſimiliter peccat, & qui differētiam vt ſpeciem in genere ponit, cuius eſt diuiſiua differentia, vt qui dicit numerum imparem eſſe, non enim ſpēs numeri impar ꝑ ſe, ſed differentia, nam ſpēs nō impar per ſe, ſed impar cum numero compoſitum. Sed differentia nō participat genere.i. non ſuſcipit generis rōnem, quippe illud quod ſuſcipit rationem alicuius ſit vel ſpēs eius, vel indiuiduum, ſed differentia eſt neutrum horum, ſic neque animal de immortali prędicabitur vt genus, neq; de pari numerus, neque auctio de incremento ſecundum longitudinem. Nam differentia auctionis ſ̄m longitudinē eſt incrementum, & cauſa huius eſt nō genus prædicari de differentia in ſubſtantia, quia genus eſt quoddam aggregatum, & differentia ſine genere accepta non eſt aggregatum ex vtriſque, ſi ergo nō participat differētia genere.i. ſi non ſuſcipit rōnem eius, neq; ſpēs eius eſſet. Illud vero, quare neq; impar ſpēs erit, ſed differentia, quia participat genere, videtur econuerſo dici. nō enim quia non participat, ob id differentia, ſed quia differentia, ob id nec participat genere, nam notius hoc differentiā eſſe ipſum, quam non participare numero. Item ipſe vt conceſſum differentiam ipſum eſſe adiecit. (Neque videtur participare differentia genus.)

Amplius ſi genus in ſpē poſuit, ut cōtiguitatē idipſum

quod

quod eſt continuitatem, aut mixturã idipſum quod eſt temperamentum, aut (ut Plato definiuit) lationem ſecundum locum mutationem. Non enim neceſſarium contiguitatem continuitatem eſſe, ſed econuerſo continuitatem contiguitatem. Non enim omne contiguum continuatur, ſed quod continuatur contiguum eſt. Similiter autem & in alijs. Nam neque mixtura omnis temperamẽtum. Siccorum .n. mixtura non eſt temperamentum, neque ſecundum locum mutatio omnis latio. Ambulatio enim nõ uidetur latio eſſe. Pene enim in his, quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio; quemadmodum inaĩatis accidit. Manifeſtum autem, quoniam & de pluribus ſpeciebus dicitur genus in aſſignatis, cum oporteat econtrario fieri.

Perſpicuum peccatum eſt eius qui ſubordinat genus ſpeciei, & facit ipſam vt genus prædicatum de genere, nã id quod eſt minus dictum aſsignat eius, q̃d eſt in plus. ſic peccat qui genus contactus contiguitatisq; aſsignat continuitatem, nam continuitas eſt ſpecies contiguitatis, non enim omne contiguum eſt continuum, nã contigua fiunt etiam attigua ſolum; quæ tamen non continuantur. ſed econuerſo tamen eſſe cõtinuatum contiguũ ſit, quare in plus eſt contiguum fieri, q̃ cõtinuum. Item qui mixtionis temperamentum genus dicit ſupponit genus ſpeciei, nã in plus eſt mixtio, q̃ temperamentũ. Nam ſi aliquid temperatũ eſt etiam mixtũ eſt, non tamen oẽ mixtum temperatum eſt; nã ſiccorum mixtio non eſt temperamentum. Item qui dicit motũ ad locum genus eſſe lationis ponit genus in ſpecie. Facit aũt hoc etiam Plato, nam diffiniens motum ſ'm locum lationẽ ipſum inquit eſſe, ſed latio eſt inanimatorum, & eorũ quę mutant locum ex loco inuoluntarie. Dixit aũt illud (inuoluntarie) pro hoc non libenter ſponteq; mouentur, nõ tamen & inuoluntariæ, ſi ergo aliqua ſunt non ſponte ſ'm locum mutata. Sunt autẽ quædam etiam hoc efficientia ſponte ſecundum locum mutata, vt quæ ambulant, profecto erit in plus motus ſecundum locum, ſed nõ omnis motus ſecundum locum latiõ. Accidit igitur, & facientibus nobis hoc, vt dicamus id quod eſt minus dictum de ipſo genere in plus dicto, ꝙ non eſt conſentaneum. Item is locus differret ab illo, quia ſpẽs eius cuius ſpẽs eſt genus aſsignatum oſtendit, ꝙ plus eſt ipſo dici in minus. Fecit aũt mentionem de Platone vt faceret locum probabiliorem, & vtilitatem eius oſtenderet, quandoquidẽ quidam clari viri ſecundum hunc corrigi queant. ſed etiam latuit ſeipſum dum correxit, nã in quinto de Phyſico auditu dicendo motum ſecundum locum eſſe, ſine nomine appellat ipſum lationem.

Rurſum ſi differentiam in ſpecie poſuit, ut immortale idipſum quod eſt Deus.

Vt is qui ponit genus in ſpecie peccat (nam quod in plus eſt ſub eo quod in minus ſupponit) ſic peccat & qui aſsignat genus differẽtiæ ſpẽm: vel æqualiter de ipſa ſpecie facit prædicatum, quæ eſt ab ea ſpecificata. Nam & ſecundum hoc etiam corrigit peccatum, nã oſtẽſum eſt, quod neque vniuerſaliter de differentia aliquid vt genus prædicatur de his quorum eſt dr̃ia, ſiquidem oẽ ſubiectum generi, vel eſt ſpecies, indiuiduum, quorum neutrum eſt differẽtia generis diuiſi ab ipſa, vnde multo abſurdius eſt vt ſpẽs de ipſa prædicetur ſpecificata ab eadem. nam qui hoc facit peccat, quatenus id quod dicitur in plus ſubordinat dicto in minus, nam in p' . eſt differẽtia, quam ſpẽs, & ſi acciperetur differentia vt vtrũque aggregatum. Sic peccat qui dicit, ac facit prædicatum de immortali ipſum Deum, nam immortale eſt differẽtia, ſpecies autem Deus eſt, & in plus immortale, ſiquidem non eſſe immortale Deũ. Item peccat qui prædicatum facit hominem de rationali.

Accidit enim de æqualibus, aut pluribus, quã ſpeciem dici. differẽtia enim ſemper de æqualibus, aut de pluribus, quam ſpecies dicitur.

In plus ſpecies dici accidit, quod quidem dixit non quia genus æqualiter aliquando dicif de ſpecie, ſed quia omne prædicatum de aliquo vere, vel æqualiter eſt ipſi, vel in plus. Si ergo & ſpecies de differentia prædicatum aliquis diceret, vel in plus, vel æqualiter, ſpeciem de differentia ſic prædicatum faceret, ſed nõ ſic ſe habet. Nam differentia, vel æqualis eſt ſpeciej, de qua prædicaf, quando proprie, & proxime differentia ſpecificans ſpẽm ſumeretur. ſic pedeſtre cum ſit differentia ſpecificans pedeſtris animalis nã ſpecies hæc animalis æqualis eſt ipſi, vel igitur æqualiter, vt volatile, vel in plus, vt bipes, vel rõnale de hoĩe. Nam ſi fuerit æqualiter homini ſciẽ capax, ſi dr̃ia, & hoc. Item ſi ſpẽs de dr̃ia prædicatur, & de ſpecie genus, & de differentia genus in quid eſt prædicaretur: ſed oſtenſum eſt hoc eſſe impoſsibile, quia differentia non participat genere. Videtur aũt nunc differentiam accipere, vt aggregatum ex vtriſque.

Inſuper ſi genus in differẽtia, ut colorem quod quidem eſt congregatiuum, aut numerum, quod quidem impar.

Plane peccat qui facit differentiam prędicatum de genere, nam in minus eſt differentia, quam genus. Itẽ neq; genus de differentia principio in quid eſt prædicatur, quamuis ſub ipſo ſit: ſi autem hoc multo minus eſt differentia, quam genus, conuertit aũt vtroſque locos aſsignatos, hunc in quo differentia de ſpecie, vt genus aſsignabatur, nam hic differentiam in ſpecie põnit conuertitur cum illo etiam illum conuertit, in quo aliquis faciebat genus de aliqua dr̃ia, vt ſpecie prædicatum. nam qui genus in differentiam ponit, de quo nunc dicit cõuerſus eſt cum illo, ſic peccat qui prædicatũ facit de colore cõgregatiuum viſus, nam color eſt genus, & congregatiuũ eſt differentia coloris, nam colorum alii ſunt congregatiui, vt nigri, alii vero diſgregatiui, vt albi, ſimiliter peccati qui prædicatum facit impar de numero, nam differentia numeri qui eſt genus, dicitur eſſe impar.

Et ſi genus, ut differẽtiam dixit. Poſſibile eſt .n. aliquẽ, & talẽ ſuſcipere poſitionẽ. ut temperãtia, mixturam, differentiam, aut lationis, ſecundum locũ mutationem. Inſpiciendum aũt omnia, quæ ſunt huiuſmodi per eadem. Communicant .n. loci. de pluribus .n. genus, quã differentiã oportet dici, & non participare prudentiam. Sic aũt aſſignato, neutrũ eorum, quæ dicta ſunt, poſſibile eſt accidere. nã et de paucioribus dicetur, et participabit genus differẽtiã.

Perſpicuum etiam eſt hoc peccatũ, ſi quis genus de aliquo differentiam eius diceret, ſic peccaret qui diceret temperamenti mixtionem differentiam eſſe. Nã temperamentum eſt ſpecies, & genus ipſius eſt mixtio, vt dictum eſt paulo ante. Similiter etiam, qui dicit differentiam lationis eſſe mutationem ſecũdum locum, nam id quod eſt in plus aliquo, & in quid eſt prædicatũ vt diuidẽs ipſum accipiunt. Sed aliquis quęreret quo differt genus, vt dr̃iam aſsignare ab hoc genus in ſpẽm poni, nã quo ad exẽpla genus vt ſpẽs ſumptũ eſt proprie ſpeciei.

Niſi differat ſi eſſet appoſitum differentiæ nomẽ generi, perinde ac ſi nõ diceretur mixtionem temperamentum ſed mixtionem differentiam tẽperamenti, tale videretur eſſe peccatũ. & aſsignare lutum cœnumq; terram humido commixtam, nã maſſa, & ea cõplactio luti cœniq; nõ eſt dr̃ia cęni, ſed genus. ſimiliter & qui dicit differentiam auis volatile animal, tamen inquit oĩa talia oportet conſiderare per hæc. Et quædam ſunt, per quæ

oportet

oportet conſiderare eadem, & confutare cõmuniter dicit, nam oportet vti hoc, vt in plus genus dicatur, q̃ differentia, quia differentia non ſuſcipit rõnem generis, ſic autem aſsignato neutrum dictorum poſe eſt accidere, ſic etiam ſi aliquis differentiam generis genus aſsignaret, vt qui colorem diceret eſſe congregatiuum viſus, nã in minus diceretur genus, quam differentia, & adhuc ſuſcipiet rationem eius. Item qui genus, & differentiam aſsignat vt nunc dicebatur in minus facit genus, quã differẽtiam, nam ſi genus nunc temperamentum, & differẽtia mixtio eius ſumpta eſt, quia temperamentum in minus eſt, quã mixtio, erit genus in minus, quam differentia. Item quia mixtio in quid eſt de temperamento prædicatur, participabit genus differentia. Tale eſt nunc dictum, non eo quod differentia non participet genere, quod prius dictum eſt, ſed quia genus non differentia participat. nam hoc eſt ſignificatum ſub ipſo, & nõ participare differentia quod æquale eſſet huic, & nõ in quid eſt differẽtiam prædicari de genere, alii autem prædictis locis de differentiis, ſpeciebus, generibus, non congrue variatis vtentes quibuſdam horum oſtendunt, vel enim accipiunt id quod in minus dictum eſſe in plus, vel quia ponunt non participans aliquo, vt aliquo participans, quare communicant inter ſe ſecundum eadem.

Amplius ſi nulla generis differẽtia prædicatur de aſſignata ſpecie, nec genus prædicabitur, ut de aĩa, neq; impar, neque par prædicatur, quare neque numerus.

Quia ex genere diuiſo, ſ̃m differentias fit generatio ſpecierum eius patet, quia omnis ſpecies alicuius generis habet etiam differentiam quãdam, vel quaſdam quæ prædicantur de ipſo genere. nam ob id, & diffinitio ſpecierum ex genere, & differentijs conſtat, vt hominis animal genus per hoc, & rationale, & mortale animalis cũ ſint differentiæ prædicantur de ipſo, nam quæcũq; prędicati differentiæ, vt dixit in prædicamentis, totidem & ſubiecti erunt, nam generis differentiæ ſunt in cunctis ſubiectis eius, & alię in aliis, videlicet ſecundum quas vnũ quodque ſpecificat̃ eorũ quę ſub ipſo ſunt. Quando igit̃ aliquod genus aſsignaretur de aliquo quærendum eſt quæ aſsignati generis differentiarum diuiſiuarum prædicantur de poſito vt ſpecie, nam ſi nulla generis differẽtia prædicatur de ipſo, neq; genus de ipſo aſsignatum erit. Sic rurſus oſtendetur numerum non eſſe genus animæ, nam nulla differẽtia numeri prædicatur de anima, nam differẽtiæ numeri ſunt par & impar, & neutram harum de anima aliquis probabiliter oſtenderet, quia neq; mũdus ſit animal oſtenderetur, vel aliquod aſtrorum, quia nulla differentia animalis prędicatur de ipſo, nam omne animal, vel volatile, vel aquatile, vel terrenum, quorum nullum de illis prædicatur, vel alia differentia in generatione animalis & ſenſitiui. Nã ęquiuoce diuina ſunt animalia cum his, nam illorum alia eſt vita. Oſtenſio igitur eſt quod non eſt in his animalibus. Item oſtenderetur quod tempus non eſt motus, quia differẽtiæ motus ſunt celeritas, & tarditas, ſed neutra harum de tempore prędicatur. Item oſtenderetur quod motus non dicitur de voluptate, quare neque voluptas motus, ſimiliter neque vnitas quantitas, quia neque cõtinua, neque diſcreta eſt. Eſſet quoque locus conſtructiuus, nam ſi aliquæ videantur aſsignati generis differentiæ prædicari de ſubiecto, oſtenderetur ſpecies eſſe de ipſo. Verum intelligere non oportet differentiam prædicari de ſpecie in quid eſt dicente de ipſo; nam demonſtrauit quod neque differentia in quid eſt prædicatur de aliquibus ſub genere, quando per ſe acciperetur, neque aliquid eorum ſub genere vel genus eiuſdem differentiæ.

Amplius ſi prius natura ſpecies, & ſimul interimit genus. Videtur enim contrarium.

Manifeſtus eſt hic locus, nam notum eſt quod genera ſunt priora natura ſpeciebus, nam ſimul ſecum ſublata tollunt ipſas, ſed ab ipſis ſublatis ſimul non deſtruuntur, ſi ergo ſpecies ſuppoſita vna ſecum tollit vt genus aſſignatum eius, non erit eius ſpẽs. ſic neque mixtionis tẽperamentum eſt genus, neque mutationis ſecundum locum latio, neque contiguitatis continuatio, neque plagę percuſsioniſq; ſtrepitus, nã deſtructa mutatione ſ̃m locum, deſtruitur etiam latio, ſed cum latione ſimul non tollitur mutatio ſecundum locum, nã ambulatio ſecundum locum exiſtens mutatio non eſt latio, vt dixit. Sed his locus virtute eſt idem cũ hoc ſi genus aliquis in ſpeciem poſuerit. Differt aũt in modo deſtructionis. Eſt autẽ ſolum locus deſtructiuus, ſed minime conſtructiuus, nõ enim ſi aliquid aliquo eſt prius natura, iam & genus eius erit, porro ſubſtantia prior cũ ſit aliis generibus natura, non tamen eſt genus ipſorum. Item vnitas eſt prior omni numero natura, tamen non eſt genus eius. Itẽ anima altrix eſt prior cæteris, & tñ non eſt genus.

Inſuper ſi contingit relinquere dictum genus, uel differentiam (ut animam moueri, uel opinionem uerã & falſam) neutrum erit dictorum genus, uel differentia. Videtur enim genus, et differentia ſequi quãdiu fuerit ſpecies.

Quia genus & differentia propria vniuſcuiuſque in ſubſtantia eius ſunt, nã ob id etiam diffinitio ex his, ſed quæ ſunt in ſubſtantia alicuius ſunt inſeparabilia. proinde inquit, ſi genus aliquod de aliquo vel differentia aſsignaretur, contingit quærere ipſa ſeparari & ſine his eſſe hoc de quo aſsignaretur genus vel differentia. ſic ſi moueri ab anima ſeparabile ſit, nõ erit genus eius neque differentia, quatenus putant dicentes ipſam ſubſtantiam eſſe ſeipſam mobilem, nam contingit ipſam & ſine moueri eſſe, quia per accidens mouetur, nam corpore mutato in quo eſt ipſa mouetur, quandoquidem ſi corpus quieſceret nec ipſa moueretur. Rurſus ſi eſt aliqua opinio, nec vera; nec falſa, non, non eſſent differentiæ opinionis verum vel falſum. Videtur autem futurorum talis opinio eſſe, eo quod neque alterum ipſorum differentiæ ſe habet, ſed neque corporis differentia eſt graue, vel leue, quia contingit corpus eſſe, & neutrum horum habere, vel poſteriora exempla relinquenda non ſunt, ſed ipſius prædicari non in omnibus.

Inſpiciendum autem & ſi quod in genere poſitum eſt, participat aliquod contrarium generi, aut contingit participare. Idem enim ſimul cõtraria participabit, quoniam ipſum genus quidem nũquam relinquit, participat autem & contrarium, aut contingit participare.

Quia impoſsibile eſt aliquid ſimul rationes contrarii ſuſcipere, eſt autem genus inſeparabile ab illo cuius eſt genus. Porro inquit oportere, qñ aſsignaretur aliquid vt genus de aliquo conſiderare, ſi ſubiectum vt ſpecies & contrarii aſsignato generi eſt ſuſceptiuum. Nã ſi hoc, non eſſet genus ipſius, nã ſimul contraria ſuſciperet; quare ſi contrarium poſito ipſius generis ſuſcipit aliquãdo, & genus ipſius ſuſciperet, quia inſeparabile eſt genus a ſpecie, ſic oſtendetur neceſſarium nõ eſſe in genere poſſibilis, quia neceſſarium capax eſt etiam impoſsibilis, quod contrarium eſt poſsibili, nam neceſſarium non eſſe eſt impoſsibile eſſe. Item quod nec generatio eſt in cõgregatione, quia fit aliquis etiam ex diuiſione, quandoquidem fit mutatio craſsiorum corporum in tenuiora. Item quod nec amor in amicitia, quia etiam aliquando amantes odio habent aliquas.

Inſuper ſi quippiam cõmunicat ſpecies quod impoſſibile

eſt

eſt omnino ineſſe his quæ ſunt ſub genere: ut ſi anima uitæ communicat, numerorum autem nullum poſſibile eſt uiuere, non erit ſpecies numeri anima.

Si quo participat (inquit) ſpés impoſsibile eſt ineſſe hoc horum ſub aſsignato genere, nec genus eſſet eius, ná omnium genus contentiuum eorum quę ſunt in ſpeciebus ſic etiam numerus non eſſet genus animæ, quandoquidem anima communicet vita, ſed nullus numerus eſt vitæ capax. Item quod neque virtutis ſcientia eſt genus, ſi quidem virtus participet actione. Nam virtutes practicæ, ſcientia nulla participat actione. Item nec temperantia virtus, quia temperantia participat prauis deſideriis, ſed nulla virtus his participat. ſed non eſt exiſtimandum quod ſit calumnia loci ſi acceperimus propriú alicuius eorum quæ ſub genere oſtendendo hoc quod nulli alii eorum ſub genere ineſt, nam riſibile nulli alteri eorum ſub animali ineſt, ſed non ob id homo non eſt ſub aíali, nam locus cenſet vniuerſaliter inſpiciendum eſſe ſi non natura habet eorum aliquid in aſsignato genere, qd cómunicet tali quod non eſt poſsibile eſſe in his ſub genere, eo ꝙ omne tale eſt alienum a genere, ná illud (his quę ſunt ſub genere) dicit, perinde ac ſi dicat, omni generi & omnibus his ſub genere.

Conſiderandum autem & ſi æquiuoca ſit ſpecies generi, elementis utenti his, quæ dicta ſunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus & ſpecies.

Quid vero genera vniuoce de ſpeciebus prædicantur, & ſuſcipiant ſpés rationem generum, ſi ergo aſsignatum de aliquo vt genus æquiuocum erit, & non haberet aliquam rationem quæ prædicabitur de poſito vt in ipſa ſpecie, ſed ſolum ipſo nomine cómunicaret, nó genus erit aſsignatum. Vtemur aút elementis ad cognitionem huius ſi æquiuoca ſit ipſa, vnde inquit (quę dicta ſunt ad æquiuocum) quibus vel aſſerit dicta in diffinitione ęquiuoci, vel magis aſsignatos locos in primo ad inuentioné & cognitionem æquiuocorum. Nam qui dicit albæ vocis album eſſe genus, aliquis repræhenderet ipſum oſtendendo album æquiuoce dictum, & non habere vnam rationem. Ná aliud eſt album in colore ab eo quod eſt in voce. Item ſumetur & inueniet ipſum æquiuocum a cótrario, quia etiam cótrarium eidem nigrum eſt ęquiuocum. Item oſtendendo quod inter album & nigrú in coloribus non ſunt media aliqua, ſed eorú quæ ſunt in voce. Similiter aút ſi oſtenderet & ab aliis locis quos aſsignauit ad inuentioné æquiuocorum, ſi ęquiuoca ſpés eſt aſsignato ſub genere, qd æquale eſt huic, conſiderandú autem ſi æquiuoce de ipſis prædicatur & non vniuoce. Ná ſi dixit ęquocá ſpém generi ſubeſſe pro hoc ſi ęquiuoce de ipſo prædicat̃, patet ex quibus intulit, dicens, ná vniuocú genus & ſpés, ſic oſtenderetur quod coloris appellati in melodia color nó eſt genus. Nam æquiuocum eidem. quomodo igitur nó dicet aliquis nigrum coloré eſſe nigri qúo ſciemus genus eſſe, vel ſ̃m aliud ipſius genus non ſecundum æquiuocum, non enim vniuocú ſed vniuoce genus prædicatur.

Quoniam autem omnis generis plures ſpecies ſunt, cõſiderandum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis. Nam ſi non eſt, manifeſtum quoniam non erit genus omnino, quod dictum eſt.

Ponitur nobis genus eſſe id quod prædicatur de pluribus & differentibus ſpecie in quid eſt prædicatum, neceſſe igitur ſi aliquid genus eſt vt ipſum plures ſpés habeat. Proinde ſi aſsignati velut generis nó contingit aliqua alia ſpés eſſe, patet ꝙ aſsignatú eſt nó eſſe genus, ſic oſtendetur lineæ nó eſſe genus longitudinem, vt hi qui dicent ipſam eſſe longitudinem ſine latitudine. nam neque eſt alia longitudo præter lineam, ná ſuperficies longitudinem habet, & non eſt longitudo, ſed ex longitudine & latitudine.

Conſiderandum etiam eſt, ſi quod translatiue dictum eſt, ut genus aſſignauit, ut temperantiam conſonantiam. Nam omne genus proprie de ſpeciebus prædicatur: conſonantia uero de temperantia non proprie, ſed translatitie. Omnis enim conſonantia in ſonis.

Inquit cóſiderandum eſſe ſi aſsignatum de aliquo vt genus eſt dictorum metaphorice de ipſo, nam ſi eſſet ſic dictum ab ipſo, non eſſet genus, nam quia genus in quid eſt prædicatur, ſed ſecundum tranſlationem dictum nó poſsibile quid eſt de ipſo de quo prædicatur ſignificare, non eſſet genus aliquod ſ̃m translationem dictum, nam neque de ſuppedaneo pedes in quid eſt, ideo oſtenderetur quod neque temperantiæ genus eſt conſonantia, ná translatiue abuſiueq; conſonantia de temperantia dicitur, nam proprie conſonantia eſt in ſonis. Itẽ nec ruſticitatis ruditas duritiesq́; vt quidam diffinientes ipſam dicunt eſſe ruditatem & duritiem moris, ná durities proprie eſt in corporibus. Ná corporis eſt affectio. Peccant aút dicentes temperantiam eſſe cóſonantiam, & quia nó ex ipſius diuiſione, & prædicatione accipiunt ſpém & genus, nam tẽperantia eſt qualitas, eſt.n.habitus, ſed conſonantia eſt ad aliquid, nam quorundam eſt.

Inſuper ſi ſit contrarium alicui ſpecies, conſiderandum. Eſt aũt multipliciter conſideratio, primũ quidem ſi in eodem genere & contrarium, cum non ſit contrarium generi. Oportet enim cõtraria in eodem genere eſſe, ſi nihil contrarium generi ſit. Cum aũt eſt contrarium generi, conſirandum ſi contrarium in contrario eſt, neceſſe eſt.n.cõtrarium in contrario eſſe, ſi ſit contrarium quidẽ generi. Manifeſtũ aũt eſt unumquodque eorum per inductionem.

Inquit conſiderandum eſſe ſi poſitum vt ſpés contrarium eſt alicui, nam ſi fuerit alicui cótrarium poſitum, vt ſpés alicuius eſt accipere plures occaſiones locorum. Nam vnus locus a cótrariis deſtructiuus, ſi nó fuerit cótrarium in genere poſitorum, & ipſum ſub eodem genere cum non ſit aliquod contrarium vt in genere poſito, nam neceſſe eſt ſi alterum contrariorum ſub aliquo genere fuerit, cui nihil eſt contrarium, & alterum contrariorú ſub eodem genere erit, nam contraria vel in eodem genere, vel in contrariis generibus, vel quando ipſa genera ſunt. Genus igitur non erit poſitum in genere, ſed neque in contrario genere niſi genus fuerit aſsignato generi contrarium. Relinquitur igitur & contrarium poſito vt ſpeciei in ipſo genere eſſe, ſi ergo illud nó fuerit, neque hoc erit, ná in quo album in hoc etiam nigrum, nam in colore ambo quia colori nil eſt contrarium. Similiter quia impar eſt in numero cõtrarium, & par in numero. Per hunc oſtẽderet aliquis non eſſe amicitiam ſub genere hoc.ſ.ſimilitudine morum, quia inimicitia cum ſit contrarium ipſi, neque ſub ſimilitudine morum eſt, neque ſub contrario ſimilitudinis morú, ſecundus locus eſſet. quod ſi fuerit aliquid cõtrarium generi, & generi accepto contrarium conſiderandum eſt ſi contrarium accepto vt ſpeciei ſub contrario ipſius accepti vt generis ſit, nam oportet contraria ſub eodem genere eſſe, ſi nihil fuerit contrarium generi, ſub cõtrariis ſunt, ſi fuerit etiam generi aliquid cótrarium. Non enim amplius poſsibile eſt generum habentium contrarietatem contraria inter ſe ſub eodem genere eſſe, ſic iuſtitia in virtute eſt vt in genere, quia etiam iniuſtitia cum ſit contraria ipſi in malitia eſt quæ eſt contraria virtuti. Sic oſtendes quod iniuſtitia non eſt bonum cóſilium vt putauit Traſymachus, quia contrarium iniuſtitiæ. id eſt

iuſtitia,

iuſtitia, neque ſub bono conſilio, neq; ſub contrario boni conſilii quod malum conſilium eſt. Item quod intemperantia non eſt malitia. Oſtenderetur autem quòd contrarium ipſi eſt tēperantia, neque ſub malitia eſt, neque ſub contrario malitiæ, quod eſt virtus, non.n. virtus temperantia ob iniquum ſtultum deſiderium, ſed neq; virtus ſcientia, quia neq; malitia ignorantia.

Rurſum ſi omnino in nullo genere, quod ſpeciei eſt contrarium, ſed ipſum genus, ut bonum. Nam ſi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, ſed ipſum genus. quemadmodum in bono & malo accidit. Neutrum enim horum in genere ſed utrunque eorum genus.

Alium locum aſsignat a conſideratione ſi aſsignatæ ſpeciei eſt aliquid contrarium, nam ſi aſsignatæ ſpeciei contrarium ſi nulli generi eſt, neque ipſum aſsignatum, & ſpecies alicuius generis erit in genere poſito, nā quorum contrarium alterum ſub nullo eſt genere, neceſſe etiam eſt vt alterum horū ſit ſub nullo genere, quia contraria vel in eodem genere ſunt, vel in contrariis generibus, vel ipſa genera ſunt, vt in prædicamentis dictum eſt. Quia igitur bonum non eſt in aliquo genere, ſed eſt ipſum genus, neque malum in aliquo genere erit. Mos autem eius eſt ad malum & bonum genera dicere licet æquiuoce dicta, vt demonſtrauit in moralibus. Erūt autem exempla contrariorum, vt generum ipſum facere, & ipſum pati, nam cum ſint hæc contraria, ſi quidem neque ſub idem ſint genere, neque ſub contrariis generibus, neque.n. vniuerſaliter ſub aliquo genere ipſorū, ſed hæc genera ſunt in primis decem, hinc incipientes conuertendo oſtendere poſſumus quod priuatio nō eſt formæ contraria, nā ſi forma in ſubſtātia, & priuatio in nullo genere, nā quod eſt ſimplr non ens nō pōt eſſe in aliquo genere, neq; cōtrarium erit formæ, quia in ſubſtantia non eſt cōtrarium quicquā ſub qua eſt forma.

Deinde ſi contrarium alicui & genus, & ſpecies eſt. Et horum quidem eſt aliquod medium, illorum autem, non. Si enim generum eſt aliquod medium, & ſpecierum, & ſi ſpecierum, & generum: ut in uirtute, & uitio, & iuſtitia, & iniuſtitia. Vtrorumque enim eſt aliquod medium. Inſtantia huius, quoniam ſanitatis & ægritudinis nihil eſt medium. Mali uero & boni aliquid medium.

Inquit rurſus quærendum eſſe ſi ſpēs ſimiliter & genera inter ſe ſint contraria. illud aūt ſimiliter eſt ſi ambo ſint immediatorum contrariorum, vel ambo mediatorum, nam ſi horum eſt aliquid medium, & illorū nullum, non videbuntur aſsignatæ ſpecies eſſe ſub aſsignatis generibus eſſe, nam vr̄ probabile eſſe illud ſimiliter ſe habere in ambobus, & ſi habent iuſtitia, iniuſtitia virtus & malitia, nam vtraq; contrarietas eſt immediata, nam ſi generum erit aliquid medium, & minime earū ſpecierum quæ ſub ipſis, medium prædicabitur de quibuſdam generibus. Nā oportet ipſa ſi ſunt de aliquibus prædicari, quippe non ſit aliquod indiuiduū, ſed de nulla ſpecierum contrarium prædicabitur, nam cōtraria genera de illis, ſi autem erit aliquod medium ſpecierum, & non amplius generum medium cōtrariorum erit ſub aliquo genere. Non enim aliquod contrariorum generum, nam contrariæ ſpecies ſunt ſub eiſdem, cæterū inſtantiam contra locum vt veriſimilem ſolum adducit, ſed minime veram, in qua ſubinfert quod inter ſanitatē & morbum, nullum eſt medium, cum autem bonum & malum ſint contraria genera ſub quibus ſanitas & morbus ſunt aliqua intermedia boni & mali. Nam nec malum nec bonum ſunt media ipſorum. Verum hic intelligendum eſt bonum & malum de ipſis corporalibus, ſed non de ipſis ęquiuoce dictis. Etenim horum ſunt aliqua immediata, etenim bona habitudo & mala cū ſint corporalia bona & mala mediata ſunt, nam medium ipſorū eſt ſanum. Item turpitudo, pulchritudo, robur; & imbecillitas, vel hæc non genera propoſitorum, neque ſecundum negationem extremorum, ſed media ſunt vt boni & mali.

Inſuper ſi eſt quidem aliquid utriſq; medium & ſpeciebus & generibus, non ſimiliter aūt, ſed horum quidem ſecundum negationē, illorum uero, ut ſubiectū, probabile.n. ſimiliter & in utriſque ut in uirtute & uitio, iuſtitia & iniuſtitia. Vtriſque enim ſecundum negationē medium.

Inquit quærendū eſſe hoc etiam aliquo modo, ſi amborum generum contrariorum, & contrariarum ſpecierum ſit aliquod medium, & ſi ſimiliter, nam ſi fuerit nō ſimiliter, ſed extremorum ſm negationem & ſignificātorum ſecundum affirmationem, non erunt diuerſa vt in diuerſis generibus, nam vr̄ probabile eſſe hoc vt ſimiliter ſe habeant media in vtriſque, vt ſi habet in virtute & malitia, & iuſtitia, & iniuſtitia. Nā ambæ contrarietates negationum extremorum hn̄t media ſignificata. Itē hoc haberet inſtantiam, medium.n. inter famam & ignominiam oſtenditur affirmatione, nā tale mediū prędictum eſt, medius volo eſſe in ciuitate. Itē medio modo aſpicere eſt medium inter obtuſe videre & acute, & affirmatione oſtenditur: ſilr etiam mediocriter audire eſt medium inter acutū auditū & obtuſum, ſed boni & mali in quibus hæc vt genera ſm negationem ſunt.

Præterea quando nō eſt contrarium generi, conſiderandum non ſolum ſi cōtrarium in eodem genere; ſed & medium. In quo.n. extrema & medium, ut in albo & nigro. Eſt.n. color genus & horum, & mediorū colorū omnium. Inſtantia, quoniam defectus quidem & ſuperabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre aūt (cum ſit medium horum) non in malo, ſed in bono eſt. 7.

Dixit quod ſi fuerit ſpeciei aliquod cōtrarium, & generi, non quod oportet etiam contrarium poſitæ ſpeciei in ipſo eſſe genere, nunc aūt addit huic qđ nō ſolū cōtraria oportet eſſe ſub eodē genere, ſi nihil generi fuerit cōtrariū, ſed etiā mediū ipſorū ſi fuerit aliquid ipſorū mediū. nā in quo genere extrema .i. contraria ſunt in eodē etiā mediū ipſorū eſt, ſiquidē mediū eſt inter cōtraria, ſic ſub qđ genus albū & nigrū ſub idē & colores medii, nā oīum color eſt genus. Silr ſapor cū ſit genus contrariorū, ceu dulcis & amari, & oīum ipſorū intermediorū eſt genus. ſic oſtēderet circūferentiale nō eſſe genus gibboſi, nā ſi gibboſum, & cauum cū cōtraria ſub ipſo circūferentiali, & intermedium gibboſi, & concaui qđ eſt vel rectū vel rectitudo non amplius ſub circūferentiali eſt, igitur circūferentiale nō erit genus ipſorū. Cęterum infert inſtātiam etiam ad hunc locū, nā in moralibus virtutibus, excellētia quidem & indigentia ſit cōtraria inter ſe ſunt ſub malitia, ſed virtutes exiſtētes mediæ ipſorum ſub alio genere ſunt, nam ſub virtute, vel quia accidit his non ſolū vt mediæ ſint, ſed etiā vt ſint contrariæ vtrorūq; extremorum, proinde magni & parui cum ſint in excellentia abundantiaue, & in indigentia mediū eſt æquale ſub eodē genere: ſed ſi ſm colorem, vel ſaporē, vel quippiam aliud talium aſſumeret excedēs abūdāſq; & indigens etiam intermedium ipſorū eſt ſub eodē genere. Itē proprie medium cum ſit ſm mixtionē extremorum tale exiſtēs & neceſſario ſub idē genus erit cum extremis, ſed virtus non ſic malorū media, quippe ęquiuoce medium dicit, nā dicitur centrū eſſe in circuli medium. Itē in terminis medius ille dicitur qui partim eſt ſubiectum partimq; prædicatū, vel totus bis acceptus in cōplicationibus propoſitionum. Item ſi ſuppoſitū fue-

rit qñ nihil fuerit generi contrarium, ſed malitiæ cum ſit genus abundantiæ & inopiæ, contraria eſt virtus.

Conſiderandum etiam: ſi genus quidem contrarium eſt alicui: ſpecies autem nulli. Nam ſi genus eſt contrarium alicui: & ſpecies, quemadmodum virtus & vitium, & iuſtitia & iniuſtitia. Similiter autem & in aliis conſideranti manifeſtum videtur eſſe huiuſmodi. Inſtantia in ſanitate & egritudine eſt; ſimpliciter enim ſanitas ægritudini contraria eſt: aliqua autem ægritudo exiſtens ſpecies ægritudinis nulli contraria eſt: vt febris & ophthalmia, & vnaquæque aliarum.

Etiam hic locus eſt in cõtrariis, ſtatuit aũt per ipſum conſiderandum eſſe, ſi quippiam eſt poſitum vt generi contrariũ, & ſpeciei non, qđ ſi hoc certe non eſſe genus aſsignatũ, cum nulla ſpecies eius habeat contrarium, nã contraria genera ſunt inuicem cõtraria, vt virtus & malitia cõtraria, & iuſtitia & iniuſtitia, & ſi genus contrarium alicui, ſpecies erit contraria alicui, non tñ econtra eo, qđ contraria poſſunt eſſe ſub eodem genere, ſic quia harmoniæ inconſonantia contrarium eſt, & alę nullum contrarium, aĩa non erit conſonantia, vt Plato probauit in Phædone. Sic aliquis oſtenderet non eſſe genus elementi principiũ, ſi quidẽ principio finis ſit contrarius, & elemento nullum eſt contrarium, ſed neq; loci vacuũ eſt genus, ſiquidẽ vacuo contrarium ſit plenum & loco nil contrarium. Item nec tpis motus, ſiquidem motui quies eſt contraria, ſed tpi nihil. Item ſi incorruptibili contrarium eſt corruptibile, & deo nihil, nõ igitur erit genus dei incorruptibile. Cęterum fert inſtantiam probabilem contra locum, quæ eſt de ſanitate & morbo. Nam ſimplr ſanitas eſt contraria morbo, ſed acceptorũ ſub morbo & ſanitate alicui nihil eſt contrariũ, nam febris morbus exiſtens, & ophthalmia, & pulmonis morbus nullũ contrariũ habent. Vel ẽt eſt in his contrarietas ſine nomine, nam de ſingulis hic ſanitas dicitur.

Interimẽti igiẽ tot modis inſpiciendũ eſt. ſi.n. non ĩſint, quę dicta ſunt, manifeſtũ eſt non eſſe genus, quod aſſignatũ eſt. Cõſtruenti vero: tripliciter. Primũ quidem: ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto gñe: cum non ſit contrariũ generi. Nam ſi contrarium in hoc: manieſtũ eſt: qñ & quod propoſitum eſt. Inſuper ſi mediũ in dicto genere, in quo.n. medium, et extrema. Rurſum ſi ſit contrariũ quiddã generi, conſiderandũ ſi & contrarium in contrario. Nam ſi ſit, manifeſtum eſt, qñ et propoſitum in propoſito eſt.

Cũ aſsignauerit multos locos a cõtrariis (nam ſunt quos expoſuit) nunc oẽs hos inqt deſtructiuos eſſe, tres aũt ex ipſis ſolum eſſe vtiles ẽt ad cõſtructionem dicit, quos etiam exponit, nam qñ primus dictorum ſtatuens ſi non eſt aliquid poſito generi contrarium, ſed ſpeciei, tunc ambo contraria ſub eodem genere eſſe. Nam hoc poſito, ſi oſtenderet quod accepto generi nihil eſt contrarium, & eſt quæſitæ ſpeciei contrariũ in genere hoc, erit oſtẽſum quod etiam quæſiti contrarij ſpeciei idem genus erit. nam ſi cõtrariũ in hoc, patet quod ẽt hoc, ceu quia plura paucioribus contraria, & multitudo eſt genus multorũ, & nihil multitudini eſt contrarium & paucorum multitudo erit genus. Scđm quoq; locũ ad conſtructionem a contrariis pdictis eſſe vtilem exponit eũ a mediis, nam ſi medium aliquorum in hoc quodam gñe, & contraria in eodem genere erũt. Oportet aũt palam medium proprie accipi. Hæc aũt ſunt hmõi media, quæ fiunt ſm mixtionem contrariorũ, nam in quo genere eſt vox craſſa in illo etiam acuta & grauis, & in quo fuſcum, in illo etiam album & nigrum, ſed minime in quo fortitudo, in hoc etiam audacia & timiditas, quia non ſic virtutes mediæ malorum vt ſint ſm mixtionem ipſorum. Item tertium locum exponit ad conſtructionem qñ & ſpeciei acceptę fuerit aliquod contrariũ, & poſito vt generi. oportet (inquit) conſiderare ſi contrariũ quæſiti ſit in contrario gñe, nam ſi contrarium in contrario & quæſitũ in contrario illius erit, nam ſi quęſiti genus eſt incõmenſuratio morbi, oñdentes qđ ſanitatis quæ eſt contraria morbo cõmenſuratio, at genus cũ ſit, contraria fuerit incõmenſurationi, oſtendemus tũ quod etiam morbus eſt in ipſa incommenſuratione.

Rurſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter ſequuntur; & interimenti, & conſtruenti. Simul enim vni, et omnibus inſunt, vel non inſunt: vt ſi iuſtitia ſcientia quedã, & iuſte ſcienter, & iuſtus ſciens Si autem horum aliquid non ineſt, nec reliquorum vllum.

Vt in problematibus ab accidente tradidit quoſdã locos deſtructiuos & conſtructiuos a caſibus et cognatis, ſic ẽt ad problemata generis ab ipſis eiſdem aſsignat aliquos locos, nam cões & opportuniſsimi ad oĩa ſunt loci a cognatis, nam ſi de aliquo genus aſsignaretẽ, oportet videre ſi ẽt cognata generi ſpeciei cognatorũ poſsint eſſe genera. Et ſi fuerint conſtruenẽ, ſin vero deſtruenẽ. nam ſi ſimiliter ſequiẽ poſitum genus ipſam poſitam ſpẽm, etiam caſus generis ſequitur caſum ſpeciei, tunc aſsignatum genus erit conſtructum de eo cuius eſt genus, vt caſus in magnaminitate magnanime, & in ipſa carentia affectionis non affectanter. Si ergo magnamine eſt non affectanter, & magnanimitas eſt affectionis carentia, ſi ergo primũ eſt, igitur & ſm. Rurſus deſtruimus ſic a caſibus. eſto propoſitum oñdere quod non ſit genus indolis celeritas, aſſumemus a caſibus continuũ tale, ſi indoles bonũ ingenium eſt celeritas, & ingenioſe eſt celeriter, ſed non eſt ingenioſe celeriter, nam bene magis eſt, ſed non celeriter, neq; igiẽ indoles eſt celeritas. Rurſus ſi ruſticitas eſt ruditas, & ruſticitus eſt rude, ſed non eſt ruſticitus rude, ſed magis inexperiẽter, igiẽ neq; ruſticitas erit ruditas. Item ſi voluptas bonum, & voluptuoſe bene, ſed non eſt hoc voluptuoſe bene, nam eſt voluptuoſe affici turpiter & male affici, igiẽ nec voluptas eſt bonum, & ſic quidem a caſibus. Rurſus conſtruemus a cognatis, cognata aũt dicunẽ inter ſe ſic dicta, fortitudo fortis, fortiter, forte. Etenim caſus hic fortiter in cognatis eſt, ideo loci a cognatis continent etiam locos a caſibus, & ipſe vſus eſt de oĩbus ſimul eiſdemq; exemplis. Similiter hæc cognata,, iuſtitia, iuſtus, iuſte, iuſtum, ſumemus igiẽ volentes oſtendere ꝙ iuſtitia ſub genus ſit, ꝙ eſt virtus cognata eidẽ, vt ſi iuſtũ, vt ita dixerim, virtuoſum eſt, & iuſte eſt virtuoſe, & iuſtus virtuoſus, & iuſtitia virtus, ſi ergo antecedentia ſunt, ẽt ſequens erit verum. Sic ergo conſtruemus & deſtruemus qđ voluptas non eſt ſic ſub vtile, ſi voluptas, vtile, & hoc voluptuoſe vtiliter & voluptuoſum vtile, ſed non eſt voluptuoſum vtile, igiẽ nec voluptas vtilis, quare in quo apertius euidentiuſq; contra accideret cognatorũ, illud ſumemus et oñdemus per ipſum, qđ neq; voluptas eſt vtile, nã ſilr ſi habere oĩa cognata ſm illationem oportet, ſi vero non vtile voluptas, patet quod neq; in ipſo genere erit. Rurſus cognata inter ſe iuſtitia, iuſtus, iuſte, iuſtum, & ſcientia, ſciens, ſcienter, & ſciens, ſi iuſtitiæ fuerit genus ipſa ſcientia, oportet etiam iuſtum eſſe ſub ſciente, et iuſtum ſub ſcientem & iuſte ſub ipſo ſcienter.

Rurſum in ijs: quæ ſimiliter ſe habẽt adinuicem: vt delectabile ſimiliter ſe habet ad voluptatem: & vtile ad bonum. vtrũque enim vtriuſque effectiuum eſt. Si igitur voluptas eſt quiddam bonum, & delectabile quiddam vtile erit. Manifeſtum enim quoniam boni erit effectiuum, quoniam voluptas eſt bonum.

Similis ēt hic locus ei a cognatis, nam ſi aliqua ſilr ſe habent adinuicem, ſi alterum eorum quę ſilr ſe habent alterius genus fuerit, et alterum erit alterius genus, vt qā voluptuoſum ſilr ſe habet ad voluptatem, & vtile ad bonum, vt voluptuoſum eſt effectiuū voluptatis, ſic ēt vtile erit effectiuum boni, vel econtra permutatim, ſi voluptatis genus bonum, erit ēt genus voluptuoſi vtile. Eſt aūt hoc dictū ēt per ꝓportionem accipiendū, nam ſi vt bonū ad vtile, ſic voluptas ad voluptuoſum & viciſsim antecedens ad antecedens, ſic ēt conſequens ad conſequens, quare vt bonum ad voluptatem, ſic vtile ad voluptuoſum, ſi ergo bonū eſt genus voluptatis, & vtile erit genus voluptuoſi, ipſe tñ non vſus eſt proportione, ſed affabulationem & conſilium oſtenſi ordinauit, nam qā erit & vtile genus voluptuoſi cōſultauit dicēdo. (Manifeſtum.n.qm̄ boni erit effectiuū) qm̄ voluptas bonū, nā ſi voluptas bonum eſt effectiuum eius, & huius erat uoluptuoſum, itaq; erit alicuius boni effectiuum, ſed omne boni effectiuum utile eſt in genere utili. Item hic locus eſt cōſtructiuus, & deſtructiuus, nam ſi uoluptas in gñe boni, neque uoluptuoſum in gñe utilis erit, & ſi ut exercere ſe ad ſanitatem, ſic diſcere ad ſciam, nō eſt aūt exercere ſe ſub ipſo diſcere, ſic neq; ſanari ſub ſcire erit.

Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus, vt ſi ædificare eſt operari, ędificaſſe, eſt operatū eſſe, Et ſi diſcere eſt reminiſci, et didiciſſe, recordatū eſſe, & ſi diſſolui eſt corrumpi, et diſſolutum eſſe, eſt corruptum eſſe, & diſſolutio, corruptio quædam eſt.

Locos aſsignat, nam ſi generatio alicuius vt ſub gñe fuerit alicuius alterius gñatio, & genitum ſub ipſo erit vt ſub gñe factum a genere effectiuo, eadem ratio ēt in corruptiuis. igitur a generatione ſi ædificare eſt agere, & ſub actione etiam erit ipſum ædificari & agi ſub hoc. Item ſi diſcere eſt, reminiſci vt ſub gñe, etiam reminiſci & didiciſſe ſub reminiſci erit. vt putauit Plato dicens diſciplinas eſſe reminiſcentias. verum accipit ædificare & diſcere vt gñationes, quorum aliud eſt ędificati, aliud eius quod diſcitur. Porro propria eſt ædificati ædificatio & diſciplina eius quod diſcitur. Et erit tale dictum ſi ipſius ędificare fuerit genus ipſum agere, & ipſius ædificari erit agi, & ſi fuerit genus diſciplinæ reminiſcentia, & didiciſſe genus erit reminiſci. Sed videntur exempla quibus vtitur competere etiam locis a coniugatis. Nam cognatum eſt ædificare ipſi ædificari, & agere ipſi agi. Item dicti erunt talia exempla ſi iuſtitiæ generatio non eſt diſciplina, neq; iuſtitia ſcia erit: ſi primū, igiť & ſ̄m. Sic aūt oſtēderet aliquis quod neq; ſcia eſt genus ſenſus. Nam ſi ſenſus generatio natura, & ſcię non natura, quippe diſciplina ſit, ſenſus non erit ſcientia. Patet aūt quod etiam locus conſtructiuus eſt, nam ſi geometriæ generatio eſt diſciplina & geometria erit ſcientia, ſed a corruptione eſt locus talis. Si diſſoluere eſt corrumpi, & diſſolutio eſt corruptio. Nam ſimiliter ſe habet diſſolui ad diſſolutum eſſe, & corrumpi ad corruptum eſſe, quare ſi alterum alterius genus, & alterum alterius eſſet.

Et in generatiuis vero & corruptiuis, ſimiliter & in potentiis, & vſibus, & omnino ſecundum quamlibet ſimilitudinē interimentis et conſtruentis inſpiciendū erit quēadmodum in generatione & corruptione diximus. Nam ſi corruptiuum, diſſolutiuum: & corrūpi, diſſolui. Et ſi generatiuum, eſt effectiuum, & generari, fieri, & generatio factio. Similiter et in potentiis, vſibus, et oīno ſi potentia eſt diſpoſitio, & poſſe diſponi. Et ſi alicuius vſus eſt actus, & vti agere, & vſum eſſe egiſſe.

Similiter, inquit, vt a generationibus & corruptionibus, ſic etiam a generatiuis & corruptiuis arguendū eſt, Item a potentiis & vſibus & vſ̄ter ab iis quæ ſunt ſimilia ſ̄m quamlibet ſimilitudinem, nam ſimiles argumētationes oībus his ſunt, non ſ̄m idem tamē. Generatio enim eſt talis mutatio, & generatiuum eſt talis mutationis cauſa. Eadem quoq; ratio in corruptione & corruptiuo. Nam.d. oīa talia habere ſimilitudinem inter ſe, & ſ̄m proportionem, vt.n. fieri ad factum eſſe, ſic etiam agere ad egiſſe, & vt corrumpi ad corruptum eſſe, ſic diſſolui ad diſſolutum eſſe, quare ſi alterum ſub altero fuerit, & altero ſub altero erit. Item potentia ad poſſe, ſimiliter ſe habet vt etiam diſpoſitio ad diſponi, quare potētia diſpoſitio erit genere, & poſſe diſponi erit. Rurſus ut uſus ad uti & actio ad egiſſe, cuncta aūt ſic dicta eo quod ad unū aliquid habent relationem ſimilia ſunt. Etenim generatiuum ad id quod ſit, & generatio ad factum eſſe, & corruptio ad corruptū, & potentia ad poſſibile, & uſus atq; unumquodq; ſimiliter talium quod habet habitudinem ad unum aliquid. Ideo & in oībus ſimilis eſt oſtenſio & per ea quę ſunt inuicem. Nam ſ̄m ipſum caſum oīa inter ſe inferentur, nam ſi corruptiuū eſt diſſolutiuum, & corrūpi eſt diſſolui, & corruptio, diſſolutio. Similiter & ſi generatiuum effectiuum & generari fieri, & generatio factio, & ſi nihil talium eſt, neq; alia ſunt, ſed hi oēs loci uidentur ſimiles eſſe his a cognatis, ut prædixi, & ſi alicuius uſus, actio, ſi hoc ratione uti eſt agere, & ſub actione ut genus, & uſum eſſe ratione erit ſub egiſſe ut genus. Similiter ſi uſus, actio uirtutis, uel uirtutem agere, & uti uirtute, eſt egiſſe.

Si autem priuatio ſit, quod opponitur ſpeciei, duobus modis eſt interimere. Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt oppoſitum. Nam aut ſimpliciter in nullo genere eodem eſt priuatio, aut non in vltimo, vt ſi viſus in vltimo genere eſt ſenſus, cæcitas non erit ſenſus.

Cum attulerit prius locos a contrariis, nam eo quod contrarium aliqđ eſt ſpeciei uel generi conſtructio & deſtructio fiebat, nunc ēt ab aliis oppoſitis aſsignat, & primum quidem ab his ſ̄m habitū & priuationem, & duos inquit eſſe locos deſtructiuos ab oppoſitis ſ̄m habitum & priuationem, quorū primum tradit eum qui eſt a contrariis generi & ſpeciei, ſi oppoſitum priuatio eſt ſub eodem genere ſub quo ponebať etiam habitus ipſius ut proximum genus, non erit genus habitus aſsignatum. nam priuatio uel ſ̄ſr in nullo genere eodem ut etiam habitus, uel non oīno in extremo & proximo. Nā ſi uiſus eſt in extremo & proximo gñe ſenſus, īpoſsibile eſt cæcitatem eſſe priuationem eius in ſenſu eſſe, & ſi cęcitas in proximo gñe eſt qđ eſt ipſa inſenſatio impoſsibile erit, ut uiſus ſit in ipſa inſenſatione, ſic ēt oñdemus qđ habitus non eſt genus ignorantiæ, nam cognitionis habitus eſt genus, cuius ignorātia eſt priuatio, tñ nō in proximo eodē gñe poteſt eſſe habitus & priuatio, ſic etiam oñderetur malitiam non eſſe priuationem uirtutis, quia horum amborum proximus eſt habitus.

Secundo aūt ſi & generi, & ſpeciei opponitur priuatio, non eſt aūt oppoſitum in oppoſito, nec quod aſſignatum eſt in aſſignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum eſt, vtendum. Conſtruenti aūt vno modo, nam ſi oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito erit. Vt ſi cæcitas, inſenſibilitas quædam eſt, & viſus ſenſus erit.

Secundus locus a priuationibus quæ aſsignat deſtructiuum, talis erit, & poſito generi priuatio aliqua oppoſita, vel etiam ſpeciei, ſi non fuerit ſpeciei priuatio oppoſita ſub priuatione oppoſita in genere, neque propoſitū eius erit genus. Nā videtur ſi oppoſitū eſt in oppoſito, & oppoſitum in oppoſito eſſe, vt ēt in contrariis, ſic viſus in ſenſu, quia & cæcitas in ipſa inſenſatione: ſed non amplius

amplius viſus ſcientia, quia autem cæcitas in ignorantia quæ eſt ſcientiæ priuatio, igitur deſtruere a priuationibus eſt dupliciter, & conſtruere vno modo tantum. Nam ſi oppoſitum eſt in oppoſito, & oppoſitum erit in oppoſito, ſi auditus in ſenſu, & ſurditas erit in carentia ſenſus, & auditus in ſenſu.

Rurſum in negationibus cōſiderādū eſt econuerſo, quēadmodum in accidente dicebatur. Vt ſi delectabile, quod quidē bonū eſt, quod non eſt bonū, non eſt delectabile. Si.n. non ita ſe habet, erit contra non bonū delectabile. At īpoſſibile eſt ſi bonum eſt genus delectabilis, eſſe quicquam non bonum delectabile. De quibus enim genus non prędicatur, nec ſpecierum vlla. & conſtruenti ſimiliter inſpiciendum erit, qm̄ ſi non bonum non delectabile, delectabile bonum, quare genus bonum delectabilis.

Profectus eſt ad oppoſita ſm contradictionem, & oſtendit quō & ab oppoſitione hac ſm contradictionem poterimus conſtruere genus. Inquit igitur econtra ſumendum eſſe in locis oppoſitis ſm contradictionem vt iam dictum eſt, qn̄ de accidente dicebatur, nam aſsignans locum ad accidens a contradictione in ſecundo libro conſtructiuū ſic dixit. Q̄m aūt ſunt oppoſitiones quatuor eū qui conſtruit & deſtruit conſiderare oportet ex cōtradictionibus econtra ex illatione. De hoc igitur nos reuocat ad memoriam. Sed quō ꝟſus ipſe demōſtrauit per exemplum, nam ſi eſſet poſitum voluptuoſum quod quidem eſt bonum. i. in genere bono oportet rurſum a negatione boni velut genus aſsignaret incipiēdo negationem voluptuoſi inferre ipſi. Nam ſi voluptuoſum quod quidem eſt bonum non bonum oporteret eſſe non voluptuoſum, cuius cauſam aſsignauit dicens. Nam impoſsibile eſt ſi quidem bonū genus voluptuoſi aliquod non bonū voluptuoſum eſſe. Nam ſi fuerit aliquod non bonū voluptuoſum, non amplius omne voluptuoſum ſub bono erit. ſic aūt neq; genus ipſius adhuc bonum erit. Item ſi non bonū, non voluptuoſum erit. Eſt.n. aliquod non bonū voluptuoſum neq; ſi voluptuoſi genus bonum erit. Sic oſtendens quod ſi boni genus eſt laudabile, non laudabile non eſt bonū. Sūt aūt quędam non laudabilia licet bona, vt ſanitas, robur, diuitię, deſtruentes igiť incipiemus ab hoc quod deſtruere volumus, nam ſi voluptas, quoddā quidem bonum tn̄ non eſt bonū non voluptuoſum, erit. Nam.n. verū eſt non bonum non eſſe voluptuoſum, igitur neq; primum, hoc aūt erat, neq; voluptatis bonum eſt genus. Sed probantes a conuerſo demonſtrato. Nam ſi virtus non fortitudo, & timiditas virtus, ſi autem primum, ergo & ſm. Ideo deſtructio ſm locum ſm indemonſtrabile eſt. Sed conſtructio ſm primum probabile, igitur conſtructionis, non tn̄ neceſſarium. ſi enim verum eſt quod album ſit canis, iam ob id canis album eſt genus, ideo de accidente verior erit locus quam de genere.

Si autem ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandum ſi & genus eſt ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad aliquid, & genus: vt in duplici & multiplici. vtrunque etiam ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non neceſſario & ſpecies. diſciplina.n. ad aliquid refertur grāmatica aūt non. An nec quod prius dictum eſt, verum vtique videbitur. Nam virtus quod quidem bonum, & quod quidem honeſtum: & virtus quidem ad aliquid, bonum vero, & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia.

Quia ad oppoſita ſm ad aliquid profectus eſt, aſsignat plures locos ab hoc, nam primū hūc aſsignat, ſi poſitū vt ſpecies in gn̄e aliquo ad aliquid fuerit, oportet & genus ad aliquid eſſe, quare ſi aſsignatū genus non fuerit ad aliquid & ſpēs ad aliquid, non erit genus poſitū eius genus. Nam eorum ad aliquid videť & genus eſſe. Porro dupli ad aliquid cū ſit ſub ipſo ſubmultiplex eſt qd̄ ad aliquid eſt. Item ſcia cum ſit ad aliquid ſub opinione eſt, quæ eſt etiam ad aliquid tn̄, æqualis quātitas non eſt genus, quia æquale eſt ad aliquid, ſed quātitas non eſt ad aliquid. Dicit aūt quod ſi genus fuerit ad aliqd, non neceſſe etiam eſt ſpeciem ad aliquid eſſe. Nam ſcia cum ſit ad aliquid genus eſt grāmatices, muſices, geometria, quarum nulla eſt ad aliquid. Eſt aūt locus ſolum ad deſtructionem vtilis, ſed ad conſtructionem non prorſus. Non.n. ſi ambo accepta ad aliquid ſunt, erit alterum alterius genus, vt etiam ſcia & duplū. Sed inſtantiam ordinauit & ad ſtatuentem. Si ſpecies eſt aliquid, & genus erit de numero eorū quæ ſunt ad aliquid, tanq̄ non ſane ſit locus. Nam virtus cum ſit ad aliquid ſub honeſto & bono vt genus eſt, quorū neutrū ſub ipſo ad aliquid eſt, igitur & virtus ſub qualitate magis q̄ ſub ipſo ad aliqd. Diceret aūt aliquis neq; genera eſſe virtutis dicta, nam neq; bonum genus, ſiquidem æquiuocum neq; virtutis genus honeſtum, nam primum eſt virtus actionem ſm ſe, ſed de his honeſtum prædicari videtur ſolum.

Rurſum ſi non ad idem dicitur ſpecies, & ſecundum ſe, & ſecundum genus, vt ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici. Si autem non, non erit multiplum genus dupli. Inſuper ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & ſecundum omnia generis genera. Si enim duplum dimidij multiplum eſt, & abundans dimidij dicetur. Et ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur. Inſtantia, quoniam non neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus ad idem dici. Scientia enim ſcibilis dicitur. Habitus autem, & diſpoſitio non ſcibilis, ſed animæ.

Secundum locum deſtructiuū ab eo ad aliquid aſsignat nobis talem. Ad quod diciť ſpecies per ſe, ad hoc oportet & ſm genus ipſum dici, vt quia duplū ad dimidium per ſe, nam duplū dimidij duplum, & genus ſiue multiplū ad ipſum diciť, nam duplū dimidij diciť multiplum, quia duplū eſt multiplex. Hoc.n. dictum eſt quaſi contextus ſniē, vt duplum dimidij, ſic etiam multiplex dimidij. porro ſi aliquid dicitur ad aliquid non ad idem hoc & ſm aſsignatum de ipſo genus poteſt dici nō erit genus aſsignatum eius. Sic aūt oſtendetur potentia non eſſe genus viſionis, quia viſio ſm ſe viſibilis dicitur, ſed minime ſm potentiam. Non.n. dicitur viſio potentia viſibilis. Sic etiam oſtendetur neq; habitus eſſe genus viſionis, quia viſio per ſe viſibilis diciť, & in minime potentia viſibilis eſſe. Addit autem prædicto quod nō ſolum oportet ſm genus ad ipſum dici, ſed etiam ſm oīa generis genera. Porro duplum non modo duplum dimidij duplum dicitur, neq; ſolum multiplum dimidij, ſed etiam excedens quod eſt genus multipli & maioris qd̄ eſt generalius, igiť ex ſe ſufficiens non eſt ad oſtendendum genus viſionis eſſe ſciam, quod dicatur viſio eſſe ſcia viſibilis. Nam ſi diſpoſitio nō diciť quod genus eſt ſcię, non erit eiuſdem ſcientię genus. Ceterum affert inſtantiam cōtra locum tanquam non ſit verus vliter, vel quia ſcia per ſe ſcibilis dicitur. Nam eorum eſt quę ſunt ad aliquid, non tn̄ ſm genus ipſius dicitur, nam eſt genus ipſius habitus & huius diſpoſitio, tn̄ non diciť ſcia, neq; habitus ſcibilis, neq; diſpoſitio, ſed habitus animæ & diſpoſitio aīæ ſcientia. Vel duplex habitus & diſpoſitio, nam habitus & diſpoſitio dicuntur de habente ipſa vt anima, & de his quæ habentur ab ipſis.

Rurſum ſi ſimiliter dicitur genus, & ſpecies ſm caſus. Vt ſi alicui, aut alicuius, aut quolibet mō aliter diciť. Nā vt ſpēs, & genus. Velut in duplo & in ſuperioribus. Ali-

oppoſiti genus erit. Nam ſemper videtur oppoſitũ ſpeciei in oppoſito genere eſſe. Q ñ fuerit aliquid oppoſitũ eidem, ſed ad aliquid habent hæc oppoſita ad quę dicũtur, vt dupli genus multiplũ, quia etiam dimidij eſt multiplex multiplum & ſciæ opinio, quia etiam ſcibilis opinabile. Porro ſi poneret genus ſciæ ſenſus deſtruere poterimus vtentes hoc neq; oppoſiti ſcientię ſcibilis genus eſſe oppoſitum ſenſui ſenſibile. Non.n. genus ſcibilis ſenſile, quia cum ſint plura intellectualia, ſunt ſcibilia. Sed poteſt aliquis vti loco ad conſtructionem. Nam ſi oſtenderetur oppoſitum poſito, vt generi eſſe genus oppoſitæ ſpeciei, & ſuppoſitum erit genus.

Q uæ aũt eorum, quæ ad aliquid dicũtur: alia quidem ex neceſſitate ſunt in eis, aut circa ea ſunt, ad quæ dicuntur, vt diſpoſitio, & habitus, & cõmenſuratio. In alio.n. nullo poſſibile eſt eſſe, quæ dicta ſunt, quam in eis, ad quæ dicuntur. Alia autem non eſſe eſt in eis eſſe, ad quæ dicuntur. Contingit autem, quemadmodum ſcibile eſt in anima. N ihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam. N on neceſſarium autem. Poſſibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem. Alia vero ſimpliciter non contingit in eis eſſe, ad quæ dicuntur, vt contrarium in contrario, neq; ſcientiam in ſcibili, niſi ſit ſcibile anima, vel homo: conſiderare oportet, ſi quis in genere ponat, quod tale eſt: in non tali, vt ſi memoriam manſionem ſcientiæ dicat. Omnis enim manſio ĩ manẽte eſt, & circa illud: quare et ſciẽ mãſio eſt in ſciẽtia. Memoria igitur in ſcientia: eo quod mãſio ſcientiæ eſt. Hoc autem non contingit, memoria enim omnis in anima. eſt autem qui dictus eſt locus, & ad accidens communis. N ihil enim refert memorię genus manſionem dicere: aut accidere illi hoc. N am ſi quouis modo eſt memoria manſio ſcientiæ: eadem aptabitur de ipſa ratio.

Item quendam alium locum aſsignat eorũ quæ ſunt ad aliquid. Eſt aũt quod dicit tale. eorum ad aliquid alia ex neceſsitate in illis ſunt, vel circa illa ad quæ dicuntur, vt compoſitio dicta ad compoſitũ ex neceſsitate eſt in compoſito ad quod dicitũ. Siſr etiam cõmẽſuratio, nam incõmenſuratio eſt ad quam dicitũ. Item mãſio manentis cũ ſit ex neceſsitate eſt in manẽte. Sed aliquis quæreret de habitu, quem ẽt ipſe appoſuit. Si ex neceſsitate eſt in hoc ad quod dicitũ, nam dicitũ habitus habilis, ſed minime in ipſo habili, ſed vel in anima vel in eo cuius eſt.

Niſi quis diceret habitũ ad habens ipſum non ad id quod habetũ dici, quod ẽt pauloante ipſe dixit. Hæc aũt non neceſſe quidem eſt in illis eſſe, vel circa illa ad quæ dicunũ, tñ contingit ipſa eſſe in ipſis & horum eſt ſcĩa, nam dicitur ad ſcibili, non tñ eſt in ſcibile, ſed ex neceſſitate quidem eſt in aĩa. Contingit aũt & ipſam in ſcibili eſſe ad quod dicitũ, nam ſcientia eſt in aĩa, et econtra aĩa dicitur habere ſciam. Sic.n. erit ſcĩa in ſcibili eodem animæ, non.n. oĩs ſcientia in ſcibili, neque.n. oĩs ſcientiæ aĩa ſcibile habet, nam ꝙ omnis triangulus habeat angulos duobus rectis æquales ſcibile eſt, non tñ anima eſt, ideo huius ſcientia non eſt in ſcibili, nam qñ ipſa non ſcit ſeipſam, & aliud aliquid erit, tunc non erit ſcientia in ſcibili, nam ſcientia muſicorum dicitur ad ſcibilia quorũ ſunt, non tñ in his eſt, ſiquidẽ oĩs ſcientia eſt in anima. Forſitan autem melius pro hoc, Poſsibile eſt.n. & in alio eſſe eandem hanc ſic ſcriptum eſſe poteſt & alterius eſſe hanc ipſam, i. ſcientiam. Non enim ſolum anima ſcibile eſt, poteſt etiam ipſum. (Poſsibile.n. eſſe hanc eãdem,) dici perinde ac ſi diceretũ. Poſsibile.n. in alio eſſe, i. & alterius cuiuſdam eſſe ſcientiam alicui alteri ineſſe ſcibilium & ſi non ſoli animæ. Sed alia ſimpliciter impoſsibile eſt in illis eſſe ad quę dicuntur vt habens contrariũ. Equid em impoſsibile eſt idem in illo eſſe, nam ſimul eſſent contraria, ſed neq; duplum in dimidio. Similiter neq; excedens. Cum igitur ſit talis differentia in his ad aliquid, erunt etiam illorũ ex neceſsitate in illis exiſtentium ad quæ dicuntur, & genera talia. Horum quidem contingentium ex neceſsitate in illis quædam cum ſint, & genera in illis ſimiliter ſunt. Item impoſsibilia cum ſint, in his ad quæ dicuntur, & genera ſimiliter, vt commenſurationis æqualitas, nam ambo his ſunt ad quæ dicuntur, & habitus diſpoſitio. Etenim hęc in quibus ſunt ad hæc etiam dicunũ. Rurſus ſcientiæ opinio. Nam neutrum ipſorum ex neceſsitate in ipſo ad quę dicuntur, tñ contingit aliqñ vtrunq; ipſorum, ſimiliter & ſenſus receptio. Item duplum ſub multiplo & excedens & contrarium ſub altero, quia in his nihil poſsibile eſt eſſe in hoc ad quod dicitur, ſi ergo aliquid fuerit genus alicuius aſſignatum, ipſum quidem ex neceſsitate exiſtens in eo ad quod dicitur. Ad quod autem aſsignaretur ſi non ſic ſe haberet, vel econtra, deſtrueretur & oſtenderetur aſſignatum genus non eſſe genus. Nam oportet talem ſpeciem in tali & ſimili genere poni. Ob id ſi quid poneret genus memoriæ manſionem dicendo eſſe memoriam manſionem ſcientiæ, non recte aſsignabit eo quod manſio cum ſit ad aliquid ex neceſsitate in illo eſt cuius eſt manſio, nam in manente manſio, ſed memoria non in illo eſt cuius eſt memoria, nam omnis memoria in aĩa ſed non oĩs memoria animæ, ſi ergo memoria manſio ſcientiæ, erit in ſcientia, nam quia oĩs manſio in illo eſt, cuius eſt manſio & ſcientiæ manſio erit in ſcientia, ſed hoc abſurdum eſt quandoquidem in ſcĩa non ſit memoria ſed in anima, demõſtrauit aũt qũo neceſſe eſt in quo genus eſt, & ſpeciem eſſe, nam addita differentia generi non tranſponit ipſum, ſed in aliquo communiter dicto eſt manſio. Eſt autem genus ſpecies cum differentia. Sic autem aliquis oſtenderet quod neque ſeruatio ſenſus eſt memoria, nam conſeruatio ſenſus eſt in ſenſu, nam omnis conſeruatio in illo eſt cuius eſt conſeruatio, ſed memoria non eſt in ſenſu, ſed in anima, non.n. ſenſus manens eſt. Item quod non eſt paſsio in genere motus, vt diffinientes ipſam dicunt eſſe impetum motumq; irrationalem niſi per hunc locũ oſtenderetũ. Nam ſi oĩs impetus eſt alicuius proſequendi, & ad hoc dicitur, ſed impetus, & motus non eſt in proſequendo, ſed in anima, nõ erit in eo ad quod dicitũ, ſed paſsio cum ſit patientis paſſio ex neceſsitate eſt in patiente, ad quod etiam dicitur. ideo rationabilius eſt ipſam aſſerere motum eſſe. Vt enim paſsio in patiente ad quod etiam dicitur, ſic ẽt motus, nam in moto motus ad quod etiam diceretur. Dicunt autem motum paſsionis genus, diffinientes paſſionem motum eſſe ſ m animam, ob voluptuoſum, vel triſtabile. Si ergo fuerit impetus impetuoſi impetus, erit etiam impetus in illo, ad quod dicitur. Dicit autem dictum locum communem eſſe, etiam ad accidens, nam ſi non genus memoriæ eſt manſio, ſed ipſa accidens aſsignaretur, abſurdum ſequetur, nam quando accidit memoria ſcientiæ, tunc ex neceſsitate in ſcientia, erit memoria, quod eſt abſurdum dictu, nam omnis memoria ſemper eſt in anima.

R urſum ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, non eſt genus, quod tale eſt: Vt ſi ſenſum, motum per corpus. Siquidem ſenſus habitus, motus autem actus. Similiter autem & ſi memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit. N ulla enim memoria habitus, ſed magis actus eſt. Peccant autem & qui habitum in conſequentem potentiam ordinant. Vt manſuetudinem continentiam iræ. & fortitudinem, & iuſtitiam, timorum, & lucrorum continentiam. Siquidem fortis, & manſuetus

perturbatione vacans dicitur. Continens aũt, qui perturbatur, et non ducitur. Fortaſſe igitur talis potentia ſequit̃ vtrunq;, vt ſi perturbetur, non ducatur. Verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem. illum aũt manſuetum eſſe, ſed omnino perturbari ab huiuſmodi nihil.

Aſsignatus locus talis eſt. Videt̃ habituũ habitus eſſe genus, & actionũ actio, ſi ergo aliquis variaret viciſsim & vel habitus actionem aſsignaret genus, vel actionis habitum non ſane aſsignat, ideo deſtruet̃ aſsignatum genus. Sic peccat qui.d. motum eſſe genus ſenſus, nam habitus actionem genus aſsignauit, nam ſenſus ſed motus eſt actus, nam ſm actionem eſt ſenſitiuus motus non ſimpľr. Rurſus qui.d. memoriam habitum ſeruatiuum ponit actum in habitu vt in genere, nam memoria eſt actus, & non habitus, nam ſm ipſum reminiſci eſt factus actus, vel non proprie, ſic dicũt diffinientes ipſum habitum ſeruatiuum contentiuũq; opinionis. Dicit aũt peccare ponentes habitus in generibus eiſdem cũ potentiis conſequentibus ipſos, nam ſunt quædam poſitione quæ vident̃ nonnullos habitus conſequi quibus vterent̃ ſi in hoc fierent ad quod ſunt poſitione vtiles, non tñ in ſubſtantia ipſa ſunt, ideo ſint in ipſis ſm ſuppoſitionem vt manſuetudinem exiſtentem habitũ conſequit̃ potentia ex ſuppoſitione .ſi poſſe imperare iræ imoderatæ, & non conuenienti ſi aliqñ incideret, nam eſt manſuetudo eſt talis irę carentia, tñ habere potentiam talem diceret̃, ac ſi iraſceret̃, imperandi paſsioni. Ex ſuppoſitione igit̃ ipſa potentia ſequit̃ manſuetudinem, nam ſi iraſceretur imperaret poſtea ſibi & temperanter ſe, vnde ſi aliquis manſuetudinis genus aſsignaret temperantiam, & diffiniret ipſam temperantiam iræ non recte aſsignat. Non enim ex ſuppoſitione aliquod ſm potentiam ſequit̃, & ſic vt poſuimus, erit genus etiam, nam ſemper genus, & inſeparabile. Sed in manſuetudine non ſemper temperantia iræ, ſed ſi iraſceret̃ tunc qñ non proprie eſt aliquis mãſuetus. Similiter peccat qui.d. fortitudinem eſſe temperantiam timorum, vel iuſtitiam tpantiam lucrorum, nam fortis proprie eſt expers timoris, vt etiam manſuetus eſt expers iræ, quod dixit impaſsibiles ſm tales paſsiones. Sed temperatus non ſm carentiam paſsionis dicitur, ſed ſecundum pati & non agere ab aliquibus paſsionibus. Et iuſtitia magis conſiſtit in chirographo lucrorum quam in temperantia. Si ergo genus in quid eſt. Illud autem ex ſuppoſitione ſequens aliquid genus aliquis ponit, non erit genus eorum.

Aliquoties aũt et quod ſequitur quouis modo vt genus ponunt: Vt triſtitiam iræ, & opinionem fidei. Vtraq;.n. prædicta ſequuntur quidem quodammodo aſſignatas ſpecies: neutrum tamen eorum genus eſt. Nam qui iraſcitur, contriſtatur: priore in eo triſtitia facta. non enim ira triſtitiæ, ſed triſtitia, iræ cauſa eſt. Quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia ſecundum autem hæc, neque fides opinio. Contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere, non contingeret autem hoc, ſi fides eſſet ſpecies opinionis. Non enim contingit idem amplius permanere, ſi ex ſpecie omnino permutatum ſit: quemadmodũ nec idem animal quandoq; hominem eſſe, & quandoq; non. Si quis autem dicat ex neceſſitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fides dicetur. Quare nec ſic erit genus. de pluribus enim oportet dici genus.

Quia genera ſpecies conſequunt̃, porro ſi quidam ea quæ quouis modo ſequunt̃ aliqua genera ipſorum aſsignant, hi peccant. non.n. id quod quouis modo ſequitur aliquod genus eſt, proinde triſtitia ſequitur iram. non tñ vt genus, vt quidam putant, non.n. ira triſtitia, neq; ob id eſt triſtitia cum ira exiſtens, quia ira eſt, ſed in triſtitia ira, nam prior triſtitia fit iræ. Nam cum aliquis triſtatus eſt vt iniuria affectus, iraſcitur, ſed non tale genus ſit prius ſit tempore quam ſpecies, non.n. primum animal fit, deinde ex hoc homo, ſed homo ſimul & aĩal eſt, & animal in hoĩe eſt, quia homo. Sed dixit hoc, quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia, perinde ac dicat, quare non eſt in ſubſtantia iræ triſtitia. Nam effectiuum alicuius & prius exiſtens ſm tempus in ipſo non genus eſt, & hi qui aſsignant opinionem eſſe genus fidei, ſimiliter peccat, nam ſequitur fidem opinio, nam ſi fides opinio impoſsibile.n. ſine opinione fidem fieri non tñ genus putant opinionem eſſe fidei quod demrauit valde curioſe eo quod cõtingit, vt qui habet opinionem aliqñ credat, & aliqñ autem nõ, quod impoſsibile eſt in genere, nam impoſsibile eſt ipſum animal aliqñ hoĩem eſſe, aliqñ aũt non: & idem color, aliqñ quidem albus, aliqñ aũt non. Nam mutatus homo non amplius aĩal eſt, quare neque opinio ipſa manet ſi non fuerit cũ fide, nam ſimul tollit̃ genus in quo eſt vno quoq; ſublato. Sed opinio & prius erat ſine fide, & rurſus tranſmutata ex hoc quod fides eſt, & non exiſtens amplius fides adhuc opinio manet. Non.n. prohibitus aliquis eſt habere eandem de aliquo opinionem aliqñ quidem credere ipſi, aliqñ aũt non, vt habens opinionem de aĩa quod ſit immortalis non prohibitus eſt prius credere ipſi & poſterius per quaſdam rationes perſuaſus non credere. Idem quoq; dictum eſt nunc de fide & opinione cum dicto de ira & triſtitia. Etenim in illis cõtingit eandem triſtitiam eſſe cum ira & ſine ira. Si aũt aliquis nõ concederet eandẽ cõtingere habentem opinionem, aliquando credere, & aliquando autem non, eo quod putat omnino opinantem et credere: Confitebitur per hunc locum quod opinio non eſt genus fidei, nam fit æqualiter fides, & opinio, ſi quidem fides opinio, Sed omnis qui opinatur credit, ſed genus non æqualiter eſt cum ſpecie.

Videndum aũt, & ſi in aliquo eodem nata ſint vtraq; fieri. In quo.n. ſpecies, & genus. Vt in quo albũ, & color. Et in quo grãmatica & diſciplina. Si igitur quiſpiã verecundiã, timorem dixit aut irã, triſtitiã, non accidit in eodem ſpẽm, & genus eſſe, nam verecundia quidẽ in rõnali, timor aũt in iraſcibili. At triſtitia in cõcupiſcibili. In hoc enim & voluntas. Ira vero in iraſcibili, quare non ſunt genera quæ aſſignata ſunt, non.n. in eodem cum ſpeciebus nata ſunt fieri. Similiter aũt & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit voluntas quædam. Omnis.n. voluntas in rationali. vtilis aũt hic locus, & ad accidens, & ad id, cui accidit. In eodem.n. accidens, & cui accidit. Quare niſi in eodem videatur, manifeſtum quoniam non accidit.

Inquit oportere aliquo gñe aſsignato & hoc videre ſi in eodem natũ eſt fieri vt ſpẽs, poſita, & vt genus de ipſa aſsignatum, nam in quo ſpẽs & genus eſt, quippe in quo album, in hoc etiam color, nam ambo in corpore, & in quo grãmatices & ſcĩa, nam ambæ in aĩa, ſi ergo aſſignatum genus de aliquo non in eodem fieret in quo ſpecies eſt, ſed in alio deſtruetur ſm hunc locũ genus, & oſtendetur quod non eſt genus, vt ſi quis poſuerit genus eſſe verecundiæ timorem vel irę triſtitiam, non bene ponet, ſiquidem eſt pudor in anima rõnali, & timor in iraſcibili, & triſtitia in concupiſcibili. Etenim appetitus eius eſt voluptas eſt in eodem. Item ira eſt iraſcibili. Similiter oſtendetur nec amicitiæ voluntatem eſſe genus, ſiquidem voluntas eſt in rationali, & amicitia in concupiſcibili. Sed qño dixit pudorem verecundiamq; eſſe in rationali dignum eſt quærere, ſi quidem eſt paſſio, & paſsiones ſint in paſsiuo: Vel igitur ſimplicius & communius vſus eſt exemplo, vel per pudorem intelle-

xit verecundiã,nam videt̃ pudor eſſe cũ quadã rõne, & hæc verecundia eſt in concupiſcibili,ſed timor in iraſcibili,& ſic non genus, quod vero triſtitia in concupiſcibili ſit,oſtendit per contrarium dicendo,nam in hoc ẽt voluptas,amicitia autem vt dilectio ab ipſo ſit dicta,ſic aũt fortitudo ſcĩa,nam alia eſt in rationali aĩa deſiderante,& ſcĩa eſt in rationali. Dicit aũt hunc locum vtilem eſſe & ad accidens, nam videtur accidens & cui accidit in eodem eſſe. Hoc aũt in his ſi diceretur, in quibus ẽt ſubiecta in aliis nata ſunt fieri. Non.n.corpus & color in eodem, nam in quo ira, in hoc etiam violentia quæ accidit irę.Item in quo ſuperficies,in hoc ẽt color,quod accidit ſuperficiei, & in quo color, in hoc ẽt videre qđ accidit colori,quarę non ſolum in habitibus aĩæ,& paſſionibus dictũ diceret̃, ſed ẽt in his vł̃ıer quæ ẽt in aliis nata ſunt fieri,quare ſi aliquid vel accidentis alicui aſsignatũ fuerit qđ non in eodem eſſet non accidit, vt pudentibus erubeſcere accidit,non.n.in eodẽ,quippe erubeſcere ſit in ſuperficie,aut timentibus paleſcere.

Rurſum ſi ſecundum quid, ſpecies dictum genus participat. Non.n. videtur ſecundum quid participari genus. Siquidem nõ eſt homo ſecundum quid aĩal,neq; grammatica ſecũdum quid eſt diſciplina, ſimiliter aũt & in aliis. Conſiderandum igitur ſi in aliquibus ſecundum quid participatur genus, vt ſi aĩal quod quidem eſt ſenſibile, vel viſibile dicitur.Secundum quid enim ſenſibile, vel viſibile animal. Secundum corpus enim ſenſibile, & viſibile. Secundum animam autem non,quare non erit genus corpus viſibile & ſenſibile animalis.Latent autem quandoq; & totum in partes ponentes, vt animal corpus animatũ. Nullo enim modo pars de toto predicatur. Quare nõ erit genus corpus animalis,eo quod pars eſt.

Non ſimiliter ſi aliquid genere participat,& accidẽte nam accidentis poſsibile eſt aliqd & ſ̃m aliquid participare vt corpus albo,ſimiliter etiam hoĩem, ſed genere eſt impoſsibile nam homo non ſ̃m aliquid ſui participat animali,non.n.eſt ſ̃m aliquid animali homo,neq; grammatices ſ̃m aliquid eſt ſcientia. Si genus aſsignaretur alicuius aliquid quo ſ̃m aliquid participat,aſsignatum in genere ipſo deſtruemus ipſum. ſic ſi animalis genus ſenſibile aliquis aſsignaret, quia animal ſ̃m aliquid ſui,ſenſibile non eſſet genus eius. Similiter & ſi viſibile,nam de corpore & ſ̃m ſuperficiem ſenſibile et viſibile, non.n.ſ̃m aĩam. Item peccant qui genus aſsignant partem totius,nam pars de toto non prædicatur, ſed genus prædicatur.Sic etiam faciunt qui diffiniunt aĩal eſſe corpus animatum.Sic.n.in genere corpore.ſ.ponunt animal quod eſt pars ipſius. Item diceret tale.ſ.cænum lutumq; eſſe terram commixtam humido.

Videndum autem ſi quid vituperandorum, aut fugiendorum in poteſtate,aut in potente poſuit: vt ſophiſtam,aut ſeductorem aut furem eum,qui poſſit aliena latenter ſurripere. Nemo enim prædictorum in eo quod poſſit horum aliquid, talis dicitur. Poteſt enim & Deus, & ſtudioſus praua agere. non ſunt autem tales, ſiquidem omnes praui ſecundum electionem dicuntur. Inſuper omnes poteſtates eorum ſunt,quę ſunt eligenda. Prauorum enim poteſtates eligenda, eo quod Deum & ſtudioſum habere dicimus eas. Potentes enim dicimus eos eſſe, praua agere. Quare nullius vituperandi genus erit poteſtas. ſi autem non, accidet vituperandorum quiddam,eligendum eſſe. Nam erit quædam poteſtas vituperabilis.

Quoniam videtur omnis potentia ſecundum ipſum aptum natum eſſe dici bonum eſſe, quendam locum & ab hoc vtilem ad deſtructionem generũ aſsignat, nam ſi quis vitupetabilium alicuius,& fugibilium aſsignaret potentiam eſſe genus,deſtruemus ipſum. Non.n.poſsibile eſt vt mali genus bonum eſſe aſsignetur, ceu ſi quis furem vel ſophiſtam vel calũniatorem diffiniens diceret calũniatorem eſſe qui poteſt calũniari,& amicos facere inimicos. Et furem qui poteſt aliena occulte auferre, & ſophiſtam qui poteſt ex apparenti ſapientia decipere. Nullus.n.horum talis eſt eo quod poteſt,ſed eo qđ pręelegit talia. Nam potentiam & boni habent faciendi praua,ſed non agunt hæc, quia non præeligunt. Cõiter autem dixit non Deus mala poſſe. Nam qũo prauus ſ̃m præelectionem talis eſt, quare potentia non eſſet genus alicuius vituperabilis. Item oĩs potentia bonũ. Etenim malorum potentia eſt bonum non ſolum qua ipſa & bonorum eſt. Nam oppoſitorum eadem eſt potentia. Item quia bonus eſt potens mala facere: licet non præeligat. Nam non poſſe mala etiam eſt inaĩatorum, atqui nullũ bonum eſt mali genus,nam ſi idem de malo prædicaretur, eſt in ipſo non poſsibile eſt hoc eſſe bonum, quare neq; totum. Etenim ſi ſpecies vituperabilis,& genus vituperabile erit & bonũ,ſi illud bonum. Verum dicendo vt ſophiſta, vel calũniator, vel fur, ſolum exemplum furis intulit,copulans poſſe aliena clam rapere prędictis ideo & contextus verborum obſcurior eſſe videtur. Verum ab ipſo fure poſſumus etiam ad alios transferre. potentiam, ſecundum proprietatem.

Et ſi quid propter ſe honorabilium, vel eligibilium, in poteſtate, vel potente, vel effectiuo poſuit. Oĩs.n.poteſtas, & oẽ potens,aut effectiuum, propter aliud eligendum eſt.

Non ſolum vituperabilia non oportet in genere poſitione ponere,ſed neque ea quæ ſunt eligibiliora propter ſe,& honorabilia, nam potentia eſt inſtrumenta bonũ, & omne tale ob aliud eſt eligibile, nam omne inſtrumentale vel eſt effectiuum bonum ob aliud eligibile, nam ob factum ab ipſo, ideo eligibilium propter ſe & honorabilium non eſſet genus tale,nam oĩs potentia,& omne poſsibile vel effectiuum ob aliud eligibile, per hunc demonſtrauit q̧ eligibilium propter ſe non eſt potentia genus, nam q̃a oẽs virtutes ob aliud quippe non omnium eligibilium propter ſe genera etiam propter ſe eligibilia ſunt, proinde virtus cuius cum ſit ob ſe eligibilis, habitus tñ eius genus non eſt ſimpliciter propter ſe eligibilis ſiquidem & malus habitus ſit, ſed eſt etiam eligibile propter ſe. Nam quantum in ipſa virtute eſt habitus talis eſt ipſe. Sed in potentia nihil tale eſt eligibile ob ſe erit ergo omnis potentia eligibilis ob aliud ſed ſyllogiſmus talis eſt. Omnis potentia ob aliud eligibilis,nihil ob aliud eligibile eſt propter ſe eligibile, igitur potentia non eſt genus eorum quæ ob ſe eliguntur. Sed plane indicauit quomodo ſunt bona vt potentia, nam vt inſtrumenta,tanquã ob alia.porrò ſi quis diceret prudentiam vim eſſe effectricem vtilis, hic ſane eligibile ob ſe in genere eligibilis ob aliud ponet.

Aut ſi quid eorum, quæ ſunt in duobus generibus, vel pluribus,in altero poſuit. Quædam enim non eſt in vno genere ponere, vt fraudulentum, aut ſeductorem. Neque enim qui eligit,impotens autem, neque qui poteſt, at non eligens, ſeductor,aut fraudulentus: Sed qui vtraque hæc habet. Quare non ponenda ſunt in vno genere, ſed in vtroque eorum, quæ dicta ſunt.

Si aliqua in duobus generibus exiſtentia ſimul aliqs poneret in altero ſolo, neq; ſic erit pulchre aſsignans genus. Sunt autem aliqua in duobus generibus ſimul,vt deceptor & calũniator,nam vterq; horum & in præeligendo talia & cum poteſt,eſt talis,neq;.n.ſolum habens præelectionem decipientis & calũniantis deceptor & calũniator eſt, neq; qui ſolum habet potentiam vtriuſq;

horum. porro ſi quis vel in potentia horum aliquorum, vel in prælectione poſuerit vtrũq; horum non aſsignabit neutrũ genus, neq;.n. qui in prælectione ſola horũ iam talis, neq; ſi in ſola potentia, aliquis horum poneret tales, ſanum id eſſet ob prædictum locum. Idem etiam qđ de fure dictũ eſt & ĩn prædictis diceret. Sed aliquis quæreret ſi poſsibile eſt aliquid in quibuſdam duobus generibus eſſe quæ non ſint ſubalterna vel non ſub eodem genere. Et cũ genus eſt amborum generũ. Non videntur aũt ſubalterna eſſe prælectio & potentia neq; ad vnum aliquid. Niſi quis ambo ſub qualitate eſſe dicat, vel cõe aliqđ genus ex ambobus compoſitũ ſine noie. Equidem plura ſunt genera vno nomine innominata.

Inſuper aliquoties econuerſo: genus quidem vt drĩam, drĩam aũt: vt genus aſſignãt: Vt ſtuporẽ, ſuperabundãtiã admirationis: & fidẽ, vehementiam opinionis. Nam neq; ſuperabundantia, neq; vehementia genus: ſed drĩa. Videtur.n. ſtupor admiratio eſſe ſuperabundans: & fides, opinio vehemens. Quare genus admiratio & opinio eſt. Superabundantia aũt, & vehementia, drĩa. Præterea ſi quis ſuperabundantiam: & vehementiam: vt genus aſſignet, inaĩata fidem facient, & ſtupefacient. Cuiuſq;.n. vehementia & ſuperabundantia illi adeſt: cuius eſt ſuperabundantia. Si ergo ſtupor ſuperabundantia eſt admirationis, aderit admirationi. Quare admiratio ſtupefaciet. Similiter autem & fides aderit opinioni, ſi vehementia quidem opinionis eſt. Quare opinio fidem faciet.

Quod non oportet genus ſpeciemq; in genere drĩæ poni, præuenit oſtendere per prima, nam genus in quid eſt, ſed nulla drĩa ſignificat, quid eſt (vt dixit) ſed magis quale quid, nunc aũt non ſimpliciter dicit de poſitis velut in genere drĩę & accipientibus genus vt drĩam propoſiti, nam ſi aliquis diffiniens genus, vt drĩam ipſius aſſignarit, & drĩam vt genus, patet quod peccat, & patet quod deſtruemus tale vt non genus vtentes hoc loco. Faciunt aũt hoc diffinientes ſtuporem eſſe ſuperabundantiam admirationis, nam ſic diffiniens ipſam ſuperabundantiam genus ſtuporis non recte accipiũt. Non.n. eſt genus ſtuporis ſuperabundantia, ſed admiratio, & ſuperabundantia eſt drĩa. Nam admirantium alij ſ̃m ſuperabundantiam admirantur, vt ſtupidi, alij vero mediocriter. Sed admirari ſ̃m ſuperabundantiam eſt ſtupere, igitur non eſt genus aſsignatum. Similiter peccatũ eſt aſsignare fidẽ eſſe vehementiam opinionis. Etenim hic qui ſic diffinit genus accipit vehementiam, et drĩam opinionem, ſed econuerſo ſe habere debent, hæc quippe opinio debeat eſſe genus, & vehementia drĩa, nam opinionũ aliæ ſunt vehementius, aliæ vero mediocres, quippe hæ ſunt drĩæ opiniorum. Et eſt fides opinio vehemens. Quod vero non genera ſint, neq; ſuperabũdantia, neq; vehementia dictorum oſtendit etiam ſic, quia ſuperabundantia & vehementia in illis ſunt quorũ ſunt, nam oĩs vehementia in illo eſt, cuius eſt vehementia, vt vehementia ſpũs, in ſpiritu, & vehementia ſagittę, in ſagitta. Silr ẽt ſuperabundantia erit, nam albi ſuperabundantia in albo, & ſuperabundantia dulcis in dulce, nam alicuius vehementia in illo eſt, cuius eſt vehementia, & alicuius ſuperabundantia ſilr in illo eſt, cuius eſt excellentia ſuperabũdantiaq́;, nam in excedente eſt exceſſus ſuperabũdantiaúe. Silr & vehementia opinionis in opinione, quia igiṫ eſt ſtupor ſuperabundantia, nam genus ipſius eſt hoc ſ̃m aſsignantem diffinitionem, & vehementia erit genus opionis, ſed ſtupor in admiratione, & fides in opĩone, proinde ſi hoc, in quo aũt eſt admiratio, hoc ẽt admiratur & in quo fides, hoc credit, admiratio itaq; ſtupebit, & fides credet quæ ſunt inaĩata, nam hæ ſunt qualitates aĩæ, hoc aũt impoſsibile eſt, igitur genus non ſuperabũdantia eſt ſtuporis, neq; vehementia fidei.

Præterea accidet ſic aſſignanti vehementiam vehementem dicere, & ſuperabundantiam ſuperabũdantem. Eſt enim quædam fides vehemens, ſi ergo fides vehementia eſt, vehementia erit vehemens. Similiter autem & ſtupor quidam eſt ſuperabundans. Si ergo ſtupor eſt ſuperabundantia, ſuperabundantia erit ſuperabundans. Videtur autem neutrum horum: quemadmodum nec diſciplina diſciplinatum, nec motus motum.

Item, inquit, ſic aſsignanti accidet vehementiam vehementem dicere, & excellentiam ſuperabundantiam ſuperabundantem.i. vehementiæ vehementiam, & ſuperabundantiæ ſuperabundantiam, quod oſtendit ſic, quia eſt aliqua fides vehemens. Nam drĩa fidei & ſunt ipſius aliæ vehementes, aliæ vero non vehementes. Eſt aũt & vlr fides, vehementia, ſi genus ipſius vehementia erit vehementia vehemens vehemẽtia. Similiter etiam quia ſtupor quidam eſt ſuperabundans. Nam ſunt tales quidam ſtupores, alij vero minores, ſed vlr ſtupor ſiquidem ſtupor genus habet ſuperabundantiam, erit ſuperabundantia & ſuperabundans & minus. Sed non poteſt horum neutrum eſſe, vt neq; ſcientia ipſa ſciens, neque motus motum, nam neq; motus motus, ſed moti, ideo neq; motũ, neq; ſcĩa ſcĩæ eſt, ſed ſcientis, ideo neq; ſcibile eſt, neq; ſuperabũdantia ſuperabundantiæ, ſed ſuperabũdantis. Silr, neq; vehementia vehementię, ſed vehementis, nam oĩa talia aliarũ ſunt & in aliis, & nihil eſt ipſum a ſeipſo, ſed in diuerſis quorũ dicitur eſſe, neq; videṫ aliquid exiſtentiũ in aliquibus illud idẽ ſibi inferre, vt ſcĩa habenti ipſam infert hoc eſſe ſcientem, ſed ipſa non ſeipſam. Nõ.n. eſt ſcĩa ſciens ſciendũq;. Silr aũt & motus prębet habenti ipſum vt ſit motus, ſed ipſe motus non mouetur, & ſuperabũdantia habenti ipſam infert ipſum ſuperabundans, ſed ipſa non eſt, neq; ſuperabundans, neq; id quod ſuperabundat. Eadem quoq; ratio eſt de vehementia. Etenim ſi ſeipſa inferrent hæc qua inferunt hæc in quibus ſunt, in infinitum adiret, vt in lib. de Phyſico auditu demonſtratũ eſt. Nam ſi vehementiæ vehementia eſt & illius vehementiæ rurſus erit vehementia, & hoc in infinitum. Similiter etiam ſi ſuperabundantię eſt ſuperabundantia, erit etiam illius ſuperabundantiæ rurſus alia ſuperabundantia, & hoc in infinitum.

Qñq; aũt peccant, & paſſionem in genus quod paſſum eſt, ponẽtes, vt ĩmortalitatem, vitam ſempiternam dicentes eſſe. Paſſio.n. quædam vitæ, & accidens, ĩmortalitas videtur eſſe. Qđ aũt verũ ſit, quod dicitur, manifeſtũ fiet, ſiquis amittat aliquẽ ex mortali fieri ĩmortalẽ. Nullus.n. dicit aliã vitã eũ ſumere: ſed accidens aliquod, vel paſſionem eidẽ aduenire. Quare non genus vita ĩmortalitatis.

Peccare, inqt, quoſdã eo qđ accipiũt paſsionem alicuius vt ſpeciem eius & prædicatum de ipſo vt genus patientis, vt ſi quis diceret coloris genus eſſe corpus. Nam paſsio corporis eſt color, ideo non genus ipſius eſt corpus, ob hoc, neq; ſcĩæ, vt opionis, vel deſiderij, vel triſtitiæ, vel irę genus aĩa. Hoc aũt facere inquit eos qui diffiniunt ĩmortalitatem eſſe vitam ſempiternam. Nam aſsignant genus ĩmortalitatis vitam, ſed eſt caſus, accidens, affectioq́; aliqua ĩmortalitatis vitæ. Qđ vero paſsio aliqua, & accidens vitæ ſit ĩmortalitas demr̃auit in ſuppoſitione dicente ex mortali ĩmortale fieri. Non.n. participatione alterius vitæ ĩmortale erit cũ ſit mortale deniq; ſed velut quoddam aduentitium alicui, & paſsio eſt. Nã ipſa vita patiendo immortalis erit, quod ſi vita patiendo ĩmortalis ſit, erit paſsio vitę, ĩmortalitas. Si ergo paſ-

ſionis

ſionis proprij patientis non erit genus, quippe eſt aliquod aduentitium, & accidens paſsio patientis, ſed non ſpēs, neq; ſi imortalitatis genus fuerit vita. Item neq; dulcedinis corpus eſt genus, neq; voluptatis, vel triſtitię anima. Item ſi non concederent aliqui paſsionem vitę eſſe immortalitatem dictus locus eſt ſanus. Exemplū aūt eām habere; & ſi non paſsio imortalitas vitæ dr̄ia eius eſſet. Nam ſpēs aīalis rationalis homo, & Deus, & dr̄ia ipſorū eſt ſm mortale, & imortale. Sed ſi imortalitas dr̄ia vitę, neq; ſic vita eſt generis eius, nam prædictum eſt peccare eos qui ponunt dr̄iam in ſpecie. Equidem ſignum ſit paſsionis, ſed non eſt ſpēs poſita in genere ſolum ipſum ſm ſubiectum, & numerum aſsignatum genus paſsio aliqua aſſumpta, vel ſm paſsionem tranſmutatum fieri tale, ꝙ nō poteſt in generibus fieri. Non.n. ſi aliquis ſupponeret hoīem in equum, mutari. (Nam ipſum aīal in hoīe manet ſm numerum) aliquo modo equus fieret non ſecundum aliquam paſsionem mutatum.

Rurſum ſi paſſionis, cuius eſt paſſio, illud genus dicit eſſe: vt ventum, aerem, motum. Magis.n. motus aeris, ventus. Aer.n. idem permanet, & quando mouetur, & quando ſtat. Quare non eſt omnino aer, ventus, eſſet.n. & non moto aere ventus. ſiquidem idem aer permanet, qui quidem erat ventus. Similiter autem & in aliis huiuſmodi. Si igitur & in hoc oportet amittere; quoniam aer motus eſt ventus, non tamen de omnibus huiuſmodi eſt aſſignandum, de quibus non verificatur huiuſmodi genus, ſed de quibuſcunque verè prædicatur aſſignatum genus. Nam in quibuſdam non videtur verificari, vt in luto, & niue. Niuē enim dicunt eſſe aquam coagulatam: Lutū autem terram humido temperatam. Eſt autem neque nix aqua, neque lutum terra. Quare neutrum aſſignatorum generum erit genus. Oportet enim genus ſemper verificari de omnibus ſpeciebus. Similiter autem neque vinum eſt aqua putrefacta: ſicut Empedocles dicit, In ligno putruit unda; nam ſimpliciter non eſt aqua.

Inquit ſimiliter eos peccare, qui inquiunt paſsionem eſſe ſpeciem illius cuius eſt paſsio, videlicet patientis. Nam hoc facientes rurſus genus patiens paſsioni dicūt. Et videreť hic locus non eſſe alius ab eo qui ante eſt, qm̄ quidē ſolo modo aſſumptionis antedicto differat, nam in dicto ſimpl'r erat, ſi genus patiens eſt paſsioni. Hic aūt additur etiam modus aſſumptionis dicentis paſsionis illud, videlicet patiens, cuius eſt paſsio eſſe genus, & ſic diffinientes patiens dicunt eſſe genus paſsionis. Nam ſi ſpiritus, & ventus eſt paſsio aeris, vt ipſi videť & procedendo dicet, planum eſt ꝙ qui dicit ipſum aerem, motū eſſe, tradit genus paſsionis eſſe patiens, paſſumq;. Nam patiens hic aer eſt. Nam patitur ipſum moueri. Q̄d vero ſpiritus ventusq; fiat patientis aeris oſtēdit, eo quod permanet circa eundem aerem ſm numerū, & ſeruatur qm̄ mouetur, & qm̄ non, vt etiam paulo ante oſtendendo, ꝙ etiam imortalitas eſt paſsio vitę, dixit. Vel non iidem loci, equidem non eſt dr̄ia ipſorum, ſm dictionem ſola, vt videtur, ſed eſt primus tanq̄ peccantiū ſic diffinientium, & ob ignorātia ponentiū paſsionem in paſſo, ideo & ipſe ſic dixit. Qm̄q; aūt peccant, & quicūq; ponunt paſsionem in genus, ꝙ eſt paſſum, ideo & ſufficeret in illo loco oſtendere, ꝙ imortalitas, & paſsio vitæ oſtendendo ꝙ ignorant. Sed in ſecundo accepit, velut ſcientes, ꝙ paſsio in genere.ſ. patiente ponitur, ceu ſunt qui dicunt ventum eſſe aerem motum, ideo & reprehēdit hos non eo ꝙ oſtēdat ventum eſſe paſsionem aeris, ſed eo ꝙ non poteſt eſſe paſſum genus propriæ paſsionis, eo ꝙ idem ſm numerū permanet ſubiectum paſsioni, & non amplius exiſtentis paſsionis. Nam idem aer ſm numerum manet, ꝗq; vētus factus in ipſo corrūpatur, non.n. ſimul corrūpitur paſſum cum paſsione. Sed dicendo quare nō eſt vl'iter aer ventus, ſed motus aer vt cām aſsignans intulit. Nā erat ventus ēt nō moti aeris, ſiquidem ipſe aer permanet qui erat ventus. Sed hoc etiam hactenus ſic aſsignauit attēdens breuitati. Sed dignum eſt quæſtione quo ſi ſupponereť ventus eſſe ſpecies moti aeris reprehendiť talis aſsignatio, ꝙ non recte ſe habet, qm̄ inquit aer, & motus, & nō motus manet, & ventus nō deſtruiť non moto aere. Nam dicerent qui illum ponunt ſic eſſe, ꝙ hoc eſt ſequens rōnem eorum. Nam cū ſit genus aer venti ſimul ſecū tolli ipſo ſublato, ſed non tolliť ab ipſo. Ideo nos tentabimus ſm conceſſum dubitatū ſoluere. Sic aūt ſe habent genera, quæ neq; alicubi per ſe ſubſiſtunt, neq; nudi ſunt ſine exiſtentia conceptus, vt hippocentaurus, ſed eſt ſubſiſtentia ipſorum in his, de quibus prædicantur, & ſublatis his in quibus ſunt, & corruptis neceſſe eſt ſimul corrūpi, & hoc ꝙ eſt in illis genus. Nā ſubſtantia aīata ſenſitiua forte in Alexandro corrūpitur hodie corrupto Alexandro. Si aūt hoc, vt oīa ſub genere corrūpantur, neq; genus erit. Simpl'r igitur corrūpiť hoc cui accidit eſſe genus corruptis oibus exiſtentibus ſub ipſo, ſed vt genus corrūpitur, ſi vt vnum aliquid ſolum, vel ſm numerum, vel ſm ſpeciem ipſorum ſub ipſo ſeruaretur, nam aīal genus eſt, non quia eſt ſubſtantia aīata ſenſitiua, ſed quia talis natura in pluribus eſt differentibus inter ſe ſpecie, quibus ſublatis, vno aūt ſolo ſeruato, non amplius erit genus ſubſtantia aiata ſenſitiua, i. aīal. Hoc igitur ſic ſe habente eſt aſsignatum genus, ꝙ non ſm ſolam ſubſtantiam ſeruareť, ſed etiam ꝙ prædicatur de totidem. i. in totidem eſſe oportet, & oīa in quibus eſt ſeruari neceſſe eſt, nam ſi ſeruareť ſubſtantia animata ſenſitiua in hoc rōnali oſtenſum erit ꝙ eſt aīal rationale. Nam ſublato aīali rationali, neceſſe etiam eſt in hoc aīal corrumpi. Similiter & ſi in Alexandro ſeruaretur, oportet etiam Alexandrum eſſe. Hoc igitur ſic ſe habente ſi aſsignatum genus alicuius fuerit quo corrupto, de quo aſsignareť genus eſſe, forte maneret ſm ſe, & nihil ipſius ſimul deſtrueret corrupta ſpecie, tunc non eſſet genus de quo aſsignareť. Sed (vt dicit) aduentitium quoddam, & paſsio. Si ea ergo æqualis manet, & idem non ſolū ſm ſubſtantiam, ſed etiam ſm nomen, & magnitudinem & non amplius motus. i. non exiſtentis venti non eſſet genus venti. Nam corruptio vento, ſimul ēt deſtrueret, & in ipſo aer, vt ēt in hoīe aīal, ꝙ eſt in ipſo. Nam ſi corrupto eo in quo eſt genus ſimul corrūpitur etiam illud generis exiſtens in ipſo, palam quod ēt manente in ipſo gn̄e maneret etiam ipſum, et aere manente eodem ſm numerum exiſtente in eo vento, maneret ēt ventus, ſic etiam non moto aere ventus ſeruaretur, tm̄ non amplius motus in uento ſeruatur corrupto uento. Ideo rationabilius uentus in genere motus ponēdus eſt, q̄ in aere. Eadem etiam ratio in unda, et aqua. Etenim in illis illud in unda exiſtens aqua ſeruať corrupta unda, quare nō undę aqua erit genus. Ob id neq; uocis aer ſm ſubiectū, quia manet corrupta uoce. Dicens aūt & oſtendens breuibus hoc, qm̄quidem non opus erat exacta diligentia de his haberi. Adiecit ēt quādam aliam argumentationem cōſtruentem ad idem. Sic.n. & de uento oportet concedere, ꝙ eſt aer, motus, & non magis hoc dicendo eſſe motum aeris, quia in conſuetudine confiteť uentum eſſe aerem, & uidetur aer de uento prædicari uere. Nam eſt genus, non eſſet aer uenti ob dicta, nihil tm̄ prohiberet aerem ꝑdicari de uento non ut genus, ſed uelut materia ſpecificata motu, & facta conuerſaq; in uentū, ut etiam ex auro uas dicimus aureū uas, ideo & uentus

aer motus, vel aerea motio appellaretur magis, & non aer motus, ſed non in oĩbus ſic aſsignatis generibus tale concedendum eſt ponentibus paſsionem in genere, qđ eſt patiens, ſed in his ſolis in quibus poteſt aſsignatum genus ſimpliciter, & per ſe acceptum verificari, & de aſsignata ſpecie ſine ſubiecta paſsione eius. Nam ſemper genus de ſpecie verificatur, quãdoquidem in quid eſt prædicetur de ipſa. Porro ſi aliquid cum differentiis dictũ, vt diffinitio verificatur de aſsignata ſpecie, ipſum aũt vt genus aſsignatum ſine differentiis acceptum non amplius verificaretur de ipſo, neque genus ipſius eſſet. Sic oſtendetur ꝙ neque niuis genus eſt aqua, ceu qui dicũt niuem eſſe aquam congelatam, neque cœni lutiq́; terram, vt qui dicunt lutum eſſe terram, & aquam commixtam. Neque enim ſimpliciter de niue aqua vere prædicatur. non.n.eſt nix aqua, neque terra eſt lutũ, quando quidem nec lutum terra ſit, vt equus animal. Deſtrueret autem & illud dictum Empedoclis de vino, ꝙ vinum eſt putrefacta in ligno aqua. Non.n.eſt vinum aqua, in qua eſt in genere poſuit ipſum qui ſic aſsignat.

Inſuper: ſi oĩno (quod aſſignatũ eſt) nullius eſt genus, manifeſtum.n. qm̃ neq; eius, quòd dictum eſt. Conſiderandum aũt ex eo, quoniam nullum eorum differt ſpecie, quæ participant aſſignatum genus, vt alba. Non.n. differunt ſpecie hæc ad inuicem. Omnis autem generis ſunt ſpecies differentes. Quare nullius erit album genus.

Quia alicuius genus, & genus eſt ſi aliquid aſsignatũ vt genus, neq; vľiter erit genus, neq; huius, cuius aſsignatur, genus erit. Tales aũt ſunt ſpecies atomæ idiuiduęq́;. Sed qm̃o poſsibile eſt cognoſcere, ꝙ non poteſt eſſe aliquid genus, ipſe docet. Nam ſi oĩa participantia hoc, vt genere aſsignato, & diffinitionem eius recipientia non differrent inter ſe ſ̃m ſpeciem, hoc nõ poteſt eſſe genus, vt quæ participant aĩali, & ſpecies ſuſcipientes diffinitionem eius inter ſe differunt, ideo animal eſt genus. Similiter quæ participant aue. Item quæ participant colore, & vľiter in cunctis generibus, & quæ participant homine cum inter ſe non differant ſpecie, neq; ea quæ participant aue, neq; ea quę equo, neq; ea quæ albo, ideo homo, & equus albus, & talia non poſſunt eſſe genera. Porro ſi quis genus alicuius tale aſsignauit, patet quod deſtruemus ipſum hoc loco vtentes. Non.n.eſt albi dr̃ia, vt quidam dicunt aĩatum, & inaĩatum, ſed eorum ſolũ, quæ ſunt alba, ceu niuis, & canis. Nam prædictis dr̃iis ẽt nigrum differre poteſt, quãdoquidem coruus, & pix ſic differrent. Sed non eſt poſsibile vt cõtrariorum eædem ſint differentiæ. Porro ſi aliquis hoĩem diceret genus eſſe ſtudioſi, & praui, vel ſimi, vel adunci, aut hominis, & mulieris, hæc omnia ſunt indifferentia ſecundum ſpẽm. Nam dictorũ in his hominis differentia, qua homo differentiam indicat, ſed quædam accidentia, & aduentitia, & paſsiones. Oportet autem album non æquiuoce dictum, ſed illum in colore intelligere.

Rurſum ſi quod omnia ſequitur, genus, vel differentiã dixit. Plura enim ſunt, quę omnia ſequuntur, vt ens, & vnum, eorum ſunt, quæ omnia ſequuntur. Si igitur ens genus aſſignauerimus, manifeſtum, quoniam omnium erit genus, ſiquidem prædicatur de eis.

Si quis id quod ſequitur oĩa genus alicuius aſsignaretur, ꝙ conſequitur ipſum non ſane aſsignabit. Non.n.ſi genus ſequitur eã, quorum eſt genus, eo ꝙ hominem ſequitur animal, & album color, & lineam quantum, iam & cõſequens quædam genus eſt ipſorum oĩno. porro ſi quis quod oĩa ſequitur genus alicuius, vel dr̃iam diceret, non recte dicet. Nam quia plura ſunt, quę oĩa ſequuntur aſsignatum ipſorum vt genus, & aliorum ſi erit genus ſequentium oĩa, eo quod & hæc ſequitur & prædicatur de his ſimiliter, vt qui ens genus alicuius exiſtentis dicens eo ꝙ ſequĩ ipſum, diceret ipſum eſſe genus etiam vnius. Etenim hoc ens erit, & prædicatur de ipſo ente. Item eſt etiam ipſum de numero eorum, quæ ſequunť oĩa rurſus entia, igitur ſ̃m æquale erit genus, & ſpecies.

De nullo enim genus: niſi de ſpeciebus prædicatur. Quare & vnum ſpecies erit entis. accidit igitur de oĩbus; de quibus genus prædicatur: & ſpeciem prædicari, quoniã, ens, & vnum de omnibus ſimpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus ſpeciem prędicari.

Addendum vniuoce, vel de nullo.n. genus, ſed vel de ſpeciebus prædicatur, dixit vt conſequens eos qui dicũt conſequens aliqua eſſe genus ipſorũ, de quibus prædicatur, vt poſitum genus eſſe, cuius propriũ prædicari eſt, porro ſi ſic, & ens vnius, de quo vt ſpecie erit prędicatũ, Ipſum autem prędicabitur, ſi fuerit vna aliqua eiuſdem ratio. Addendum autem, ꝙ & vnum erit entis, ſi rurſus hoc; eo ꝙ omnia ſequitur aliquis genus oĩum aſsignauerit. Nam & hoc prædicatum entis erit, & hoc genus, quare idem eiuſdem ſpecies, & genus eſt.

Si autem quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum, qm̃ vel de ęqualibus, vel de pluribus differentia, quàm genus dicetur. Nam ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus. Sin vero non omnia ſequatur genus, de pluribus differentia dicetur, quam ipſum genus.

Si aliquis poſuerit differentiam alicuius, accidet hoc rurſus, vel ęqualiter genus, & differentiam dicere, vel in plus differentiam dicere. Equidem ęqualiter ſi etiam genus, cuius talem differentiam aſsignauit, erit de numero ſequentium omnia, vt ſi ens genus, & vnum aliquis differentiã diceret entis, perinde ac ſi diuiſum ſit genus per vnum, & multitudinem. Etenim multitudinem vnum aliquid in plus differentiam efficiet. Rurſus ſi genus non erit conſequentium omnia. Nam erit eius differentia in plus, cum ſit de numero eorum quæ conſequuntur omnia. Sic etiam oſtendetur, neque ens eſſe aliquod genus omnium. Nam erit & vnius genus, vel æqualiter ipſi eſſe, vel in plus, ſiquidem vnum etiam de vno conceptu, & hoc aliquid ſolis corporibus, & in corporeis. Sed conceptus neutrum horum eſt ſecundum dicentes hæc. Sic peccaret qui aſsignaret entis differentiam opinabile. Nam in plus eſt opinabile, quàm ens, ſiquidem etiam non ens ſit opinabile.

Inſuper ſi in ſubiecta ſpecie eſt, quòd aſſignatũ genus dicitur, vt album in niue. Quare manifeſtum eſt, qm̃ non erit genus. De ſubiecta enim ſpecie ſolum genus dicitur.

Quod genera dicunť de ſubiectis ſpeciebus, ſed non ſunt in ſubiectis ipſis, patet, proinde ſi aliquis, genus alicuius aſsignauerit in ſubiecto ipſo eſſe, patet, ꝙ deſtruemus ipſum vtentes prędicto. Videbitur autem per hunc in oppoſito eſſe qui tollit genus ex eo, quod competit ratio eius in ſubiecto eſſe. Sic oſtendetur album non eſſe genus niuis. Nam in ſubiecto eſt, quod eſt ipſa, neq; nigrum picis, neque ſcientia, vel virtus animæ.

Conſiderandum aũt, & ſi non vniuocum ſit genus ſpeciei, De omnibus.n. ſpeciebus vniuoce genus prædicatur.

Vniuerſaliorem locum prædicto affert, non enim ſolum genus non vniuocum erit ſpeciei, ſi fuerit aſsignatum genus in ſubiecto, cuius genus aſsignaretur, ſed etiam econtra, ſi quis ſubiectum vt genus eius, quòd eſt in ſubiecto diceret. Nam neque ſic vniuocum erit genus ſpeciei, non ſi conſequitur ſubſtantia exiſtentia hoc vniuoce eſſe iis in quibus eſt, ob id exiſtimandum eſt locum eundem eſſe loco ab his in ſubiecto hunc ab vniuocis. Nam alia eſt ratio eius, quòd eſt in ſubiecto,

& alia vniuoci. Secũdum igitur eam in ſubiecto tolleretur hoc habens aliquo modo ventum eſſe qualitatem, vel materiam aliquo modo habẽtem. Non.n.poteſt eſſe genus qualitatis ventum, vel materiam. Nam qualitas eſt in ſubiectis. Item qui.d. cæſtum eſſe manum aliquo modo habentem peccat. Non.n. cęſtus eſt manus, ſed in ſubiecto.ſ.in manu eſt cæſtus. Dictum aũt hoc peccatũ, in quo etiã qui ponit paſsionem in paſſo, vt genus. Sed ſm hoc non vniuoce oſtenderetur vnum non eſſe genus entium, nam ęquiuoce ens, & vnus prædicanť, non enim ſi ſimiliter vnũ, & ens ſubſtantia, & ad aliquid, vel aliquid aliorum generum, iam etiam de ſubiectis ipſis eſt. Siſr neq; quippiam aliud æquiuoce dictorum prædicatur de aliquo vniuoce eorum, quæ ſunt ſub ipſo.

Ad hæc ſi generi, & ſpeciei contrarium eſt, qñ quòd melius contrariorum eſt, in peiori genere ponit. Accidet.n.reliquum in reliquo eſſe: ſiquidem contraria in contrariis generibus ſunt. Quare quòd deterius eſt, in meliori erit. At videtur melioris, & genus melius eſſe.

Locus talis, ſi fuerint ſpeciei poſitæ, & generi aſsignato eius contraria aliqua, quia contrariorũ aliud melius, aliud vero deterius oportet conſiderare, ſi melius contrariorum in genere deterioris contrariorũ poniť. Nam opus erit etiam relictum peius in genere melioris eſſe, qm ponitur quod contrarium in contrario &c. Erit igiť melius genus peioris, & peius genus melioris. Videť aũt & genera ſub meliore, vel ſpecies meliores eſſe his quæ ſunt ſub peiore. Nam ea quæ ſunt ſub virtute meliora ſunt his quæ ſunt ſub malitia. Proinde ſi iniuſtitiam aliquis virtutem diceret, hic dicet, & iuſtitiam eſſe malitiam, vt Thraſymachus apud Platonem ponens iniuſtitiam bonum conſilium, & iuſtitiam malum conſilium, cogeretur dicere, & ſi ſegnitia eligibilis, operari eſt fugibile, & ſi voluptas malum, triſtitia bonum.

Et ſi eodẽ ſimiliter ad vtraq; ſe habẽte: in peiore, & nõ in meliore genere ponit, ut aĩam quòd quidẽ agitationem, aut agitatũ. Nam pari mõ eadẽ ſtatiua, & agitatiua eſſe videť. Quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet gñe ponere.

Adhuc ſi ſiſr ſe haberent aliqua duo, quorum vnum peius eſt, & aliud melius, & poterit in vtroq; ipſorũ, vt in gñe poni, conſentaneũ magis eſt, vt in meliore, magis ꝙ̃ in deteriore ponať, ceu medicina, non quia poteſt, & ſanitatem morbum efficere, dicimus ipſam effectricem morbi, vel nihil magis effectricem dicimus eſſe morbi, ꝙ̃ ſanitatis: ſed dicimus potius ſanitatis effectricem, nã in meliore eorũ, quorũ poteſt eſſe vnũquodq;, nam ob id poſitione ſunt bona. ſi aũt aĩa ſiſr ſe habet ad motum, & ad ſtationem, nam amborum eſt cauſa eadem in aĩali. vt.n. mouentur aĩalia ſm aĩam, ſic etiam ſtant, & eſt ſtatio melior motu. Nam motus eſt in quibus eſt ſtatio pp ſtationem, & finis motus eſt ſtare igitur. Hęc habent in corporibus finem, manſionem in propriis. Item ſubſtantiarum immobiles meliores. Item diſcentũ finis diſcere, & in ipſo ſtare, porro ſi hoc non recte ponentes in genere motus animam ſunt qui ſic faciunt. Dixit autem, ꝙ vere motionem, aut motum per hoc ꝙ vere motionem indicans dici genus ipſius motionem dici, vt dicentes ipſum eſſe motum ſeipſo mobilem.

Pręterea ex magis & minus: deſtruenti quidem, ſi genus ſuſcipit magis: ſpecies autem non ſuſcipit, nec ipſa, nec quod ſecundum ipſam dicitur: vt ſi virtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus. Dicitur.n. iuſtus magis alter altero. Si igitur aſſignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autem non ſuſcipit, neque ipſa neque quòd ſecundum ipſam dicitur, non erit genus, quòd aſſignatum eſt.

Vt qñ de accidente faciebat rationem ſimpſr, & rurſus comparatiue ad quoſdam ambos locos à magis, & minus, & ab ipſo ſimiliter conſtructiuos, & deſtructiuos: duos quidem deſtructiuos, & vnum conſtructiuũ, nam cões vt hi à caſibus, & cognatis, & à generationibus, & corruptionibus, & oppoſitis, ſic etiam hi quos tradit hic. Vnus igiť deſtructiuus ab ipſo magis, & minus talis, ſi aſsignatũ genus ſuſcipit magis, & minus, ſed ſpecies, neq; ipſa, neq; per ſe dicta non genus aſsignatũ. Nam videtur quorum genus ſuſcipit magis, & minus, hæc etiam ſuſcipere, & dicta ſm ea.i. denoĩatiua ab ipſis, nã ſi virtus magis & minus, & iuſtitia, & iuſtus ſm ipſam dictus, & econtra rõnabile eſt, quare ſi aſsignatũ vt ſpecies ſuſcipit, & aſsignatum vt genus nõ ſuſciperet non eſt genus aſsignatum ſic oñderet. Sic aliquis oſtenderet non eſſe genus æqualitatis dubitationem, vt dicũt ipſam diffinientes eſſe æqualitatem contrariarum rationum. Nam dubitatio magis, & minus ſuſcipit, ſimiliter & decedens ſm eam. Hi aũt ſunt dubitantes, ſed æqualitas, nec eſt hæc, nec æqualia, nam æqualia quædã non ſunt magis, & minus. Rurſus nix non ſuſcipit magis & minus, ſed albedo ſuſcipit, quare non genus niuis album. Item harmonia magis, & minus, ſed anima non: quare harmonia non eſt genus animæ.

Rurſum ſi quod magis videtur, vel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum, quoniam nec quod aſſignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura videntur de ſpecie in eo, quòd quid eſt prædicata, & non determinatum eſt, neque habemus dicere quale, nam eorum eſt genus. Vt de ira, & triſtitia, & opinio paruipendentię in eo quòd quid eſt prædicari videntur. Contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendi.

Secundus hic locus deſtructiuus ab ipſo magis. Idẽ aĩt, & à ſimilibus in aliquibus generibus, ſi magis eius videretur eſſe genus, & non eſt, neq; id quod minus videtur, erit. Eodem modo de ipſo ſimiliter. Verũ inquit locum eſſe vtilem his, in quibus plura de eodem prædicantur in quid eſt, ſed non habemus conceſſum quale eſt ipſorũ genus, ceu de ira triſtitia prædicať, & opinio in quid eſt. Nam dicitur ira aliqñ quidem triſtitia, aliqñ aũt ipſorum genus eſt. Sumendum igitur eſt id ꝙ videtur ipſorum magis eſſe genus, vel oſtendendũ eſſe hoc. Nam ſi non magis, ꝙ videtur eſſe genus, eſt genus, neq; quod minus. Nam ſi magis triſtitia videť irę genus eſſe, & non eſt, vt oſtẽſum eſt paulò ante, neq; opinio erit genus eius. Item ſimiliter ſi viderentur ambo eſſe genera eiuſdem, ſi alterũ oſtenderetur non eſſe, neq; alterũ erit, ꝙ ſimiliter huic videtur. Ab ipſo magis igitur ſic, vt dictum eſt, oſtẽdemus tempus non eſſe in genere numeri. Nam ſi magis tempus motus, ꝙ̃ numerus eſſe probabile eſt, quia cõtinuum continui genus magis eſt, & tempus non eſt motus, quia oĩs motus eſt alicuius ad aliquid, & tempus non ad aliquid, igitur tempus non eſt motus, igitur nec motus eſt genus tpis. Rurſus quod nõ ſit genus appetitus triſtitia deſtruemus. Nam ſi magis deſideriũ eſt indigentia, ꝙ̃ triſtitia. & non eſt in genere indigentiæ, neque triſtitia erit, ꝙ vero nec indigentia ſit genus eius, patet ex hoc, ꝙ genus nullius ſpeciei eſt cauſa, ſed indigentia cauſa appetitus. Similiter aũt, & in exemplo demonſtratio procederet, ſi ſimiliter iræ, & triſtitia, & opinio genus, ſed non eſt eius genus opinio, igitur neq; triſtitia erit genus eius. Similiter & manſuetudinis domeſticatio, vel temperantia genus eſſe videtur, ſi ergo non eſt domeſticatio, neque temperantia erit.

Eadẽ aũt cõſideratio, et in ſpecie ad aliud aliquid cõparanti. Si quod magis, vel ſimiliter videť eſſe in aſſignato genere, non eſt in genere, manifeſtum qm neque aſſignata

omnino

omnino ſpecies erit in genere. Interimenti igitur, quemadmodum dictum eſt, vtendum. Aſtruenti vero, ſi quidem ſuſcipit magis: quòd nihil aſſignatum eſt genus, et ſpecies, non vtilis locus. Nihil.n. prohibet vtrorũque ſuſcipientiũ non eſſe alterum alterius genus. Nam bonum et album ſuſcipit magis, & minus, & neutrum eſt neutrius genus. Generum aũt & ſpecierũ ad ſe inuicem comparatio vtilis eſt, vt ſi ſimiliter hoc, et hoc genus, ſi alterũ genus, et alterum. Similiter autem, & ſi quod minus, & quòd magis. Vt ſi continentiæ magis poteſtas, quam virtus genus, virtus autem genus, & poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dici. Nam ſi ſimiliter hoc, & hoc propoſiti eſt ſpecies, ſi alterum ſpecies, & reliquum. Et ſi quod minus videtur, ſpecies eſt: & quod magis.

Nam ſi qđ magis videť ſpecies eſſe alicuius aſsignati gñis, & nõ eſt, neq; hoc erit cũ ſit minus, q̃ illa ſpẽs ꝓpoſiti generis, vt ſi magis ſpecies virtutis temperantia, q̃ mãſuetudo, ſed non eſt temperantia, neq; mãſuetudo. Item à ſimili, ſi ſilr temperantia, & continentia ſunt ſpecies virtutis, nõ eſt altera horum, ergo nec altera, igitur his duobus locis vtendum eſt ad deſtructionem, & conſtructionem, ſed ad conſtructionem illud ambo magis ſuſcipere, vt aſsignatum, & vt ſpẽs non eſt vtile. Non.n. prorſus alterũ erit genus alterius, ſic ſe habet, vt ſolũ primus dictus ad deſtructionem locorũ à magis ſit vtilis. Non.n. quia album, & bonum magis ſuſcipiunt, iam ob id genus albi eſt bonũ. Sed ſcđus locus dictorum ad deſtructionem, in quo comparatio erat ſpẽrum, & generũ inter ſe vtilis, & ad cõſtructionem, Nam ſi ꝙ minus videť genus eſſe alicuius oſtendereť genus eſſe, & qđ magis erit. Et ſi hoc ſilr, & hoc ſilr. Eadem quoq; ratio de ſpecie, nam ſi tẽperantię magis genus potentia, q̃ virtus, nam videtur ꝑpatus, ſ̃m aliq̃ potentiam reſiſtere deſideriis. minus erit virtus genus ipſius, proinde ſi virtus genus eius, erit & potentia, virtus aũt videtur eſſe, quia eſt habitus laudabilis. Rurſus in ſpecie, ſi minus videtur in gñe eſſe virtutis tẽperantiæ, q̃ continentiæ ſpẽs eius erit etiam continentia. Eadem quoq; ratio, & in ipſo ſilr ſi in generibus, ſiue in ſpeciebus ſimile acciperetur.

Inſuper ad conſtruendũ, perſpiciendũ: ſi de quibus aſſignatũ eſt genus: in eo quòd quid eſt, prædicať: non vna exiſtente aſſignata ſpecie: ſed & pluribus: & differentibus: nam manifeſtum: q̃ñ erit genus. Si autem in aſſignato ſpecies eſt: conſiderandum & ſi de aliis ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur. Accidit enim rurſus de pluribus: & differentibus idem prædicari.

Conſiderandum cum dixerit, inquit locũ ad conſtructionem generis, & locũ à minus, & ſilr inſuper inquit ad cõſtructionem eius, ꝙ eſt aſsignatum genus vtilem locum, ſi aſsignatum vt genus plurium, & dñium ſpecierum erit aſsignatum, quærendum eſt ſi in quid eſt de ipſis prædiceť, nam ſi de pluribus ipſis, & ſ̃m ſpẽm differentibus in quid eſt erit prędicatum, erit genus: vt ſi aĩal equi, hoĩs, & idipſum vtile erit ad deſtructionem, nam ſi non fuerit in quid eſt prædicatũ non erit genus, ſi aũt vnius ſpeciei fuerit aſsignatum, & prædicareť de eodẽ, inquirendum eſt, ſi etiam de aliis differentibus ſpecie, ſimiliter prædicatur, vt ſi aĩal aſsignaretur genus hominis conſiderandum ſi etiam equi, & alicuius alterius ſimiliter ſit prædicatum, nam erit genus. Verum dicendo de dña dixit. Qm̃ aũt videtur quibuſdam & dña in qđ eſt prædicari, qm̃ vt congregatum eſt accepta ſic prædicatur, ſed minime ſine materia aggregati dña prædicatur ſic, de qua mentionem fecit in ꝑdicamentis; in quibus dixit ſuſcipere rationem differentiarum indiuidua, & ſpẽs, quas proprie exiſtentes differentias nõ dixit eſſe ſubſtantias ibi, quia neq; genera, neq; ſpẽs, neq; indiuidua, nam de ſpeciebus prædicata, vt genera prædicarentur, ꝙ autem non genera dñæ, nunc oſtendit, neq; ſpẽs, equidẽ ſpecies ſeorſum, & ſine generibus acceptæ ſunt dñæ, ſi etiam aggregatæ. Hæ autem illo libro ſubſtantiæ, & indiuidua ſub ipſis. Sed ſic acceptæ dñæ, & genera diuiſa ab ipſa vniuoce prædicanť, ſiquidẽ vt dixi nũc pedeſtre ſignificat quale animal, ſed non videť ipſum genus de propria differentia ſic prædicari, neq; de differentia in ſubſtantia accepta ſine materia, diuiſum ab ipſa genus vniuoce prædicatur, quia neq; quippiam aliud totum diſsimile ſic prædicatur de vnaquaque parte, ſed talis differentia eſt pars diuiſi ab ipſa, neq; eadem de ſpecie, vel indiuiduo, ꝙ neque pars de toto.

Quoniam aũt videtur quibuſdam & differentia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari, ſeparandum eſt genus à differẽtia vtenti iis: quę dicẽtur de elementis. Primo quidem: quoniam genus de pluribus quàm differentia dicitur. Deinde quoniam ſecũdum ipſius quid eſt aſſignationem magis conuenit genus quàm differẽtiam dicere. Qui enim animal dicit hominem: magis indicat quid eſt homo, quam qui greſſibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat, genus autem differentię, nõ. (Qui enim dicit greſſibile, quale quid dicit animal. Qui vero animal dicit: non dicit quale quid greßibile.) Differentia igitur à genere ſic ſeparanda.

Dixit idem in primo, ꝙ etiam differentiam, & problemata à dña ſimul oportet cum genere ordinare, tanquam ipſi loci, ſint vtiles ad problemata à dñis. Quod vero non oĩno idem dña cũ genere patet, ſi etiam quia maxime & ipſa in quid eſt videtur de ſpecie prædicari, & de pluribus, & differentibus ſpecie dña, quibus differentiam poterimus ſeparare à genere quædam elementi, & ſpeculata nobis tradit, quæ præueniendo iam dixit in dictis. Eſt aũt primum, ꝙ genus in plus diciť, q̃ dña; nam eſt aliqua pars generis differentia deciſa ab eo. Secundum quod & ſi dña in quid eſt, videtur prædicari. Nam ſi diffinitio in quid eſt, & differentiæ ſunt in diffinitione. Item magis genus conuenit interrogantibus de ſpecie, quid eſt aſsignare, quam dñam, nam magis homo animal, q̃ rationale. Tertium & dña qualitatem generis cuius eſt ſignificat, nam qualitas aĩalis rationale pedeſtre, ſed minime, & genus dñæ, nam nullius ipſorum qualitas eſt aĩal, & ꝙ ſic ſe habeat oſtendens apponit, qa qui dicit rationale quale aĩal ſignificat, & qui dicit animal, non dicit quale rõne, quare rationale in quale tranſmutatur qualitatem animalis ſignificans, ſed animal minime qualitatem rationalis ſignificat.

Qm̃ aũt videtur muſicum rõne, qua muſicũ eſt: ſciens eßeː & muſica ſcientia quedã eſt: & ſi ambulans: qua ambulat: mouetur: ambulatio.n. motus quidã eſt: Conſiderandum in quo genere vult quippiam cõſtruere, dictũ modũ. Vt ſi ſcientiam: quòd quidẽ fidem, ſi ſciens quatenus ſcit, fidit: manifeſtum enim: quoniam ſcientia fides quedã erit. Eodem autem modo & in aliis huiuſmodi.

Locũ nobis tradit quo vtentes poterimus conſtruere, & ſecernere quid ſit in aliquo gñe. Nã inquit oportere in habentia habitus, & ea q̃ dicunť denoĩatiue ab ipſis habẽtibus reſpicere, & ſi in illis denoĩatum alicui appareť eſſe ſub aliqđ genus aliud quo denoĩatũ eſt aliqđ, & id in quo propoſitũ denoĩatum eſt dicere genus eſſe eius denoĩatiue à dicto genere. Hoc aũt ſic ſe habere per inductionem perſuadet. Nam quia muſicum quatenus muſicũ denoĩatum in muſica ſciens eſt, & ſciens denominatum

minatum

minatum ſcientia eſt, & muſica à qua muſicum denominatum eſt ſcientia erit, quia ab eadem denominatiuum ſciens eſt genus muſici. Rurſus quia ſ'm ambulationem ambulare dictum eſt, et exiſtens eius denominatiuum mouetur, & eſt rurſus moueri denominatiuú etiam ab ipſo motu, erit etiam ambulatio motus, & ſub motu. His itaque ſic ſe habentibus inquit oportere quando volumus conſtruere, & oſtendere quid ſit genus alicuius ad habentia ipſum, & denominata ab ipſo ſ'm dictum modum procedentes, & oſtendentes alterum ſub altero, ſic oſtendemus, & propoſiti genus eſſe propoſitum, vt ipſe adiecit ſi voluerimus oſtendere genus ſcientiæ eſſe fidem videndum eſt, & oſtendendum, ꝙ ſciens quatenus ſcit credit. Nam ſi hoc, patet ꝙ etiam ſcientia eſt fides, & ſi voluptate fruens, quatenus voluptate fruitur, in bono eſt, & voluptas bonú erit, & ſi audiens ſentit, & auditus erit ſenſus. Vnde contextus hic. (Quoniam autem videtur muſicum, qua muſicum eſt, ſciens eſſe, & muſica quędam ſcientia eſt) erit apertior ſi ſic ſe haberet. Quoniam autem videtur propterea quod muſicum, qua rõne muſicum eſt, muſica ſcientia eſſe.

Inſuper quoniam quod ſequitur aliquid ſemper, & nõ conuertitur, difficile eſt ſeparare ab eo, quòd eſt genus, ſi hoc quidem illud ſequitur omne, illud vero hoc non omne: vt tranquillitatem quies, & numerum diuiſibile, econuerſo autem, non. Nam diuiſibile non omne numerus, neque quies omne: tranquillitas iipſo quidem eſt vtendum, vt genere, quòd eſt ſemper cõſequens, cũ non conuertatur ad alterum. Cum vel enim alterũ ſe extendit non in omnibus, obſequendum. Inſtantia autem huius, quoniam non ens ſequitur omne, quod ſit. (Nam quod ſit, non eſt) & non conuertitur. (Non.n.omne quòd non eſt, ſit) attamen non eſt genus non ens eius, quòd ſit. Simpliciter. enim non ſunt entis ſpecies. De genere igitur (quemadmodum dictum eſt) tranſeundum.

Quoniam genus ſequitur ſpeciem, & non conuertitur, nam ſi homo, animal, non tñ ſi animal: homo, iquit oportere in quibus talis ordo, inuenit vt alterum, alterũ ſequatur, ſed minime & conuertendo alterum, alterum ſequi, accipere aliud, vt ſpeciem & aliud, vt genus, nam videtur probabile eſſe, ná quia ſerenitatem ſequit quies & quietem minime ſerenitas. Item ſequitur numerum diuiſibile, ſed diuiſibile non numerus, videtur ſerenitas genus eſſe quietis, & numeri diuiſibile. Ipſe igit inquit vt in probabili oportere hoc loco vti in prædicta illatione ad conſtructionem generis. Si aút aliquis alius vteretur ipſo non concederetur, vt in omnibus ſic ſe habere, nam ſunt quædam quæ conſequuntur, & non conuertuntur, non tñ & genera ſunt horum quæ ſic conſequuntur. Et oſtendit hoc in exemplo, nam factum ſequitur non ens. Nam nihil ꝙ fit iam eſt, & non conuertitur, quippe minime non ens ſequitur factum, non.n.ſi aliquid nó eſt, hoc fit, nam tragelaphus non eſt ens, ſed non fit, ideo ſi & non ens ſequitur factum, tamen factú non ſequitur non ens. Sed non eſt facti non ens genus, & propter quod non eſt ipſius genus oſtendit, nam non entis non poſſunt ſpecies eſſe, nam de nullo non ens in quid eſt prædicatur, quippe ob id, neque de priuatione.

Et vniuerſaliter ſpecies in exiſtentia eſt, ſed non ens non exiſtit. Quomodo igitur dicetur genus eſſe non exiſtens eius, quòd exiſtit? Nam genus debet exiſtere.

Finis quarti libri.

PRAEFATIO CLARISSIMI PHILOSOPHI ALEXANDRI APHRODISIENSIS IN QVINTVM ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRVM.

DICTVRVS hoc quinto libro eſt Pħus, quo pacto, & quot modis à proprio accipiant argumenta. quadrupliciter.n.à proprio ducuntur, & quid vnúquodq; ſit, & mutuam eorú dr̃iam explicabit Porro cum in quarto nobis aſsignauerit locos, quibus poſsimus quæſtiones generis in vtranq; partem tractare, nunc ad ꝓprij quæſtiones tranſit, & docet qũo ad eas ſit argumentandũ. & prius quot modis proprium dicatur, ſumit. idq́; quadrupl'r dici aſſerit, & vnumquéq; modum exponit, & eorum dr̃ias docet. Ac profecto loci generis merito ante locos proprij conſtituti ſunt, & loci proprij ante locos definitionis: quia per quos locos oſtendimus hoc huius genus eſſe, ꝑ eoſdem etiam dem̃ramus genus in definitione aſſumptum eſſe definitionis genus, & per locos deſtruẽtes rurſus deſtruimus aſſumptum eſſe genus definiti. Ex quo factum eſt, vt prius locos ad quæſtiones generis poſuerit, quia ipſæ quæſtiones ſunt ſubſtantiales, proprij vero quæſtiones ſunt aduentitiæ ſubſtantiæ: & honorabiliora ſunt ſubſtantialia accidẽtalibus. Præterea locos proprij ſtatuit ante locos definitionis, quia loci propriorũ ſunt etiam nobis vtiles ad quæſtiones definitiuas cognoſcendas. quibus.n.locos oſtendimus hoc non eſſe huius propriũ, per eos ẽt hoc non eſſe huius definitionem demonſtramus. Oſtendimus aũt hoc non eſſe huius proprium, ſi proprium ſubiecti, cui aſsignat, ſit apertius aſſignatũ. ceu ſi quis dicat propriũ ignis eſſe ſimilem aĩæ, magis ſciet ſubiectum, ꝙ propriũ aſsignatũ, vel ſi æquiuocas voces haberet: vt proprium aĩæ moueri motu rationali: motus.n.eſt vox ęquiuoca. vel ſi propriũ non cõuerteret cum ſubiecto, vt ſi aſsignabit aliquis bipes eſſe ꝓprium hoĩs: ꝙ proprium non eſt. quia ſi propriũ eſſet cõuerteret, vt ſi quid homo eſſet, id ẽt eſſet bipes, ꝙ ſil'r fit in definitionibus. conuenit.n. definitionem debere eſſe clariorem definito. ſi.n.eſſet occultior, non eſſet definitio, neque etiam ſi non conuerteretur cum definito, vel ſi voces ęquiuocas in ſe definitio contineret.

VTrum aũt proprium, an non proprium eſt, quòd dictum eſt, per hæc conſiderandum. Aſſignatur aũt proprium aut per ſe, & ſemper aut ad aliud, et aliquando. Per ſe quidem, vt hominis, animal manſuetum natura. Ad aliud autem, vt animæ ad corpus, qm̃ illa imperare nata, hoc autem parere. Semper autem, vt Dei animal immortale. Aliquando vero, vt alicuius hominis ambulare in gymnaſio. Sunt autem proprij, quod ad alterum aſſignatum eſt, aut duo problemata, aut quatuor. Si.n.de hoc quidem aſſignatum quippiam fuerit, de illo vero negatum id ipſum, duo duntaxat problemata fiunt, quemadmodum hoĩs ad equum proprium eſt, quoniam bipes eſt. Nam et qm̃ homo, non bipes eſt. argumentabitur quiſpiã, & quoniam equus bipes. Vtrinque vtique remouetur proprium. Sin vero de vtroque vtrunque aſſignatum fuerit, & de vtroque negatum, quatuor problemata erunt, vt hominis proprium ad equum, quoniam ille quidem bipes, hic autem quadrupes eſt. nam et quoniam homo non bipes eſt, &

eſt, & quoniam eſſe quadrupes natus eſt, argumentari eſt: & quoniam equus bipes, & quoniam non quadrupes, poſſibile eſt argumentari. Quolibet igitur modo oſtenſo, interimitur, quòd propoſitum eſt.

SCiendū quod in plus eſt hoc ſemper, ꝙ per ſe, nam per ſe proprium, & ſemper eſt, non tñ ſemper prorſus, & per ſe, nam per ſe ab oībus ſeparat cum ſoli ipſi inſit, ſed plura inſunt ſemper aliquibus, quæ non ſolis ipſis inſunt. Similiter & ad aliud ꝓprium eſt in plus ad aliud, ꝙ aliqñ, nam ad aliud proprium, vel in cunctis, & ſemper, vel in pluribus, non vt plerunque per hæc, & ſemper eſt in plus, eo ad aliud. Item differt propriū per ſe a proprio ad aliud, quia proprium per ſe ab oībus ſeparat, ſe proprium ad aliud non ab oībus per ſe oīno ſeiungit eo ꝙ ſoli inſit. Item proprium ſemper alicui ineſſe dicitur, non quia & ſoli, ſed neq; quia ſeparat ipſum ab aliquo, velut proprium ad aliud, ſed propter ſe ſolū, quia ſemper ineſt, ideo nihil vetat ipſum eſſe pluriū proprium ſ̄m hoc ſignificatum proprij, vt virtus ad ſcientiam, quia virtus in pluribus potentiis animę ſit. Etenim in paſsiuo & in rationali, ſed ſcientia in ſolo rationali. Adiecit (natura) quia videtur domeſticum manſuetūq; ineſſe etiam animalibus irrationalibus, ſed ipſis natura nō ineſt, ſed ex aſſuetudine & educatione, etiam auibus ineſt manſuetū eſſe, ſed nō oībus. At oībus hoībus ineſt, ideo etiam dicitur natura his ineſſe, vnde per ſe proprium dicitur ꝙ etiam proprie eſt proprium, vt in quinque vocibus aſsignatū eſt quod ſoli, omni, & ſemper ineſt, vel ſemper ineſt, ſed non ſoli vt Deo immortale ſemper ei ineſt hoc, ſed non ſoli, quia etiam Angeli & aīæ immortales, ſed ad alterum proprium, vt ſi quis diceret proprium hominis eſſe bipedem. nam ad quadrupedē dicitur bipes. Item animæ proprium aſsignatur imperare vt ad alterum, quia ad corpus. nam dominatur & imperat anima, ac mouet corpus, ſed corpus miniſtrat motionibus & impetui animæ. Item ambulare in gymnaſio proprium diceretur alicuius hominis, ſed aliqñ, videlicet ſ̄m id tempus quo ambulat quippe non ſemper ambulat, ſed ad alterum proprium aſsignatum duo problemata facit ſi de hoc affirmatur vt de homine bipes, & de hoc, videlicet equo negatur. Etenim ſi quis niteret oſtendere ꝙ homo non eſt bipes, hoc erit vnum problema. Deſtruitur aūt tale proprium vtroq; modo, videlicet ſiue aliquis oſtendet hoīem quadrupedem, ſiue equum bipedem. Gratia aūt exempli, & ad inſinuationem huius qūo fiunt duo problemata ex proprio ad alterum tale exemplum ſumptum ſit. nam impoſsibile eſt oſtendere ꝙ homo ſit quadrupes, vel equus bipes. Quatuor aūt problemata fiunt à tali proprio, hoc, ſ. quadrupes, vt quia homo bipes, & equus quadrupes, & ſi vtrumque ob vtroq; negaretur, vt homo non bipes, equus non quadrupes. nam ſiue aliquis diceret homo nō bipes eſt, ſiue homo quadrupes eſt, vnū erit problema deſtruens hominem bipedem eſſe ſimiliter & ſi diceret equus nō eſt quadrupes, vel bipes eſt. nam etiam per hunc ille negatur, quia equus quadrupes eſt.

Eſt autem per ſe quidem proprium, quòd ad omnia aſſignatur, & ab omni ſeparat. Quemadmodum hominis animal mortale diſciplinę ſuſceptiuum. Ad aliud autem, quòd non ab omni ſed ab aliquo ſtatuto determinat, vt virtutis ad diſciplinam. Quoniam illa quidem in pluribus, hæc autem in rationali ſolo, & in habentibus rationem nata eſt fieri. Semper autem, quòd ſecundum omne tempus verificatur, & nunquam relinquitur. Quemadmodum animalis ex anima, et corpore compoſitum eſſe. Aliquando vero, quòd ſecundum aliquod tempus verificatur, & non ex neceſſitate ſemper conſequitur, vt alicuius hominis deambulare in foro.

Deffinit per ſe propriū, & inquit, per ſe & proprie ꝓpriū eſſe qđ aſsignatum eſt ad oīa, videlicet qđ competit oībus particularibus hoībus reductis ſub hoīe, & poteſt ſeparare hoīem ab oībus aliis animalibus, ſed proprium ad alterum eſt ꝙ non poteſt ſeparari & diffinire ſecernereq; ſpeciem ab oībus aliis, ſed à quibuſdam ordinatis & diffinitis, ceu bipes ſeparat hoīem ab oībus quadrupedibus, ſed non ab auibus (vt virtutis ad diſciplinam) nam virtus in pluribus ſpeculat̄, & in naturalibus & artificialibus & non in aliquibus determinatis dicitur. Nam hoīs virtus eſt agere ſ̄m mentem, ſed equi ipſum bene currere, & domus prohibere imbres, & ꝓcellas ac æſtus, & ſedilis ſcamniq; aptitudo ad quieſcendum, & ſcīa in ordinatis & diffinitis rationalibus conſideratur ſolis, videlicet in hoībus, ſed virtutem & ſcientiam accepit, non vt propria, ſed ad demonſtrationem huius qualia conſiderantur in definitis, & qualia non, vt virtus ad ſcientiam, quia virtus in pluribus, etenim in paſsiuo & rationali, & ſcientia in ſolo rationali.

Eſt autem ad aliud proprium aſſignare, differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut vt plerunq;, & in plurimis. Vt in omnibus quidem & ſemper, quemadmodū hominis proprium ad equum, quoniam bipes. Nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes, equus autem nullus eſt bipes, & nunquam. Vt plerunque vero, & in plurimis, quemadmodum rationalis proprium eſt imperare ad concupiſcibile, & iraſcibile, eo quod illud quidem imperat, hæc autem parent. Neque enim rationale ſemper imperat, ſed quandoque illi imperatur. Neque concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed etiam imperat quandoque, cum fuerit flagitioſa anima hominis.

Proprium ad aliud inquit, vel in oībus conſideratur, & ſemper, vt bipes exiſtens differentia in oībus hominibus conſiderat̄ & ſemper, vel vt plerunq; & in pluribus, vt imperare proprium eſt rationalis, ſed non ſemper ineſt ei, ſed in bonis hoībus rationale imperat iraſcibili & concupiſcibili, & ipſas ab irrationali impetu remoratur, & hę ipſis adminiſtrant & ſeruiunt, ſed in veſanis & prauis animabus contrarium fit, hæ poſitiones imperant rationali, & ipſa ſubdita fit eis.

Propriorum aūt, ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad alterum. Nam eius quidem, quòd ad alterum eſt proprium plura problemata ſunt, quemadmodum diximus & prius. Siquidem aūt duo, aut quatuor ex neceſſitate fiunt problemata. Plores igitur orationes fiunt ad hæc. quòd autem per ſe, & ſemper eſt, ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare. Quod per ſe quidem ad multa, quoniam ad vnumquodque eorum, quæ ſunt, cui oportet ineſſe proprium. quare ſi non ab omni ſeparat, non erit bene aſſignatum proprium.

Logica problemata dicit, quæ ſuppeditant plures rationes, & plura argumēta & fortia, ſunt aūt hæc per ſe & ſemper, & hæc ad aliud. Nam inquit, ad alterū propriū quatuor efficit ꝓblemata, hoc, ſi per ſe & ſemper ad plura eſt arguere. Etenim oportet accipere receptiuū ſciæ, & oportet hoc ꝓprio ſeparare hoīem ab vnoquoq; exiſtentium, ceu à boue, equo, & aliis diſsimilibus. nam ſic ſeparantes hoiem ab oībus diſsimilibus faciamus plura argumenta, vt ſcientiæ capax proprium per ſe hoīs eſt, reliquum neq; equo eſt proprium, neq; boui, neque alij alium, ſed quadrupes. Propria igitur ad alterum duo & quatuor ꝓblemata (vt dixi) efficientia plura argumēta ad vnūquodq; ipſorū trahunt. ſed illud per ſe & proprie proprium, & hoc logicū eſt, quia poſſunt ex ipſo etiam argumenta

argumenta fieri ad plura, videlicet plura argumenta accipi. Nam qui cõſtruit riſibile eſſe proprium per ſe hoĩs oſtendit ipſum cõuerti & ſoli omni ac ſemper ineſſe. & ſemper proprium qui probat, & conſtruit ad plura tp̃a, videlicet ad præteritum præſens, & futurum, obſeruabit & dabit operam, vt ex eiſdem accipiat argumẽta, ceu ſi quis dicat Deũ ĩmortalem eſſe, & proprium Deo eſſe, oſtendet ipſum eſſe ĩmortalem t pe præterito, præſenti & futuro. Nam ſi non competit hoc Deo ſ m aliquod horum temporum deſtruitur, vt etiam per ſe proprium oportet ſeparare ſpẽm, cuius eſt proprium in vnoquoq; entium, ſi aũt non minime erit per ſe proprium. Oportet aũt cognoſcere q; ſemper proprium plus eſt ipſo per ſe. nam omne per ſe & propriè proprium eſt etiam ſemper vt ſciẽ capax, non tñ ſemper proprium, eſt etiam per ſe. nam bipes eſt ſemper inexiſtens homini, ſed non per ſe & propriè, quia etiam competit auibus, cęterum illud aliqñ proprium non dicitur logicũ problema, quia non arguitur ad plures rationes. nam à ſolo tempore habemus arguere ad conſtructionem, & deſtructionem horum, quatenus dicimus nunc idem ineſſe, vt in ſenectute caneſcere hominem conſtruemus, ſi etiam tempore ſenectutis omnes caneſcere oſtenderimus.

Quod autem ſemper: ad plura tempora eſt obſeruare: & ſi non ineſt: & ſi non infuerit: & ſi non inerit: non erit proprium. Quod vero aliquando, non ad alia quàm ad illud: quòd nunc dicitur tempus, conſideramus. Non igitur ſunt orationes ad ipſum plures. Logicum vero hoc eſt problema, ad quod orationes fiunt vtique, & crebræ: & bonæ. Ad alterum igitur proprium dictum.

Semper proprium (inquit) plura argumenta ſuppeditat obſeruanti & inſpicienti ad omnia tempora. nam videndum eſt ſi ſedere nunc inſit Socrati, vel non inerat, vel non erit, quare ſedere non eſt proprium Socrati, ſed in proprio aliquando non ſunt plures rationes, nec plura argumenta, quia in ſolo nunc tempore conſideramus ipſum, & ſi eſt Socrati nũc ſedere, etiam eſt ꝓprium ei, ſi autem non eſt nunc, neq; proprium eius erit. nam de præterito, futuro ipſum aliquando conſideramus item ad nunc. nam ad hoc tempus in quo ipſum ineſt dicitur aliquãdo proprium, ſed non bene abundat ſi ab vno aliquo tempore fiat argumentum.

Ex his: quæ ſunt ab accidente locis, inſpiciendum eſt, ſi huic quidem accidit: illi vero non. De his autem: quæ ſemper: & quę per ſe: per hæc conſiderandum.

Etenim proprium ad alterum, vel eſt inexiſtentium ſemper & omni, & aſsignat locos ad hoc, vel eſt de numero eorum quæ vt in pluribus, & nõ ſemper & palam ſunt hæc ſic inexiſtentia aliquibus accidentibus. nam dixit etiam in primo q; accidentia ſæpe propria fiunt ad aliquid. Oportet igitur in his conſideraſſe & accipere argumẽta, ex quibus diximus locis de accidente. Vt. n. album qui probat accidere corpori ex hoc q; alicui ineſt, & alicui non ineſt ſic etiam ad alterum proprium, non ſemper aũt ineſſe probabit ex hoc, quia quibuſdam aĩabus ineſt, & quibuſdam non ineſt, quare iidem loci vtiles ſunt & ad problemata ſ m accidens, & ad propria et aliqñ propria, ſed in dicendis locis conſiderandũ inquit conſtruere hæc per ſe propria & quæ ſemper.

Primum quidem ſi bene aſſignatũ eſt proprium, an non bene. Eius aũt quòd eſt bene, aut non bene, eſt vnũ quidẽ.

Primum locum exponit deſtructiuum oſtẽdentem proprium non per notiores & apertiores rationes aſsignatum. nam proprium gratia cognitionis & diſciplinę rebus aſsignatum eſt, vt etiam diffinitio ad probationem et cognitionem diffiniti, ſi ergo ineuidens aſsignatum alicuius proprium quo cognoſcemus ſpeciem, cuius eſt proprium, ceu ſi quis aſsignaret proprium ignis ſimilitudinem eius cum aĩa, occultius ignis proprium aſſignauit aſſerendo ſimilitudinem ad animam. nam magis cognoſcimus naturam ignis quam animam.

Si non per notiora, aut per notiora poſitũ eſt propriũ. Deſtruenti quidem, ſi non per notiora: conſtruenti vero, ſi per notiora. Eius aũt, quòd non per notiora, eſt hoc quidẽ, ſi oĩno ignotius poſitum eſt propriũ, quòd aſſignauit, illo cuius proprium dixit. Non. n. erit bene poſitum propriũ. Siquidem propter notitiam proprium facimus, diſcendi. enim cauſa & proprium & definitiones facimus. Per notiora igitur accipiẽdũ erit. Sic. n. magis erit ſufficiẽter cognoſcere, vtputa, qui ponit ignis proprium eſſe ſimillimũ animæ, ignotiore quàm ignis ſit, vtitur anima. Magis. n. ſcimus quid eſt ignis quàm quid ſit anima. Non igitur erit bene poſitum proprium ignis, eſſe ſimillimum animæ.

Illud non per notiora in duo diuidit, vel vĩter ignotius eſſe traditum propriũ eius cuius eſt propriũ, vel q; a & ambobus exiſtentibus notis non eſſe notius propriũ cuius eſt proprium. Oportet igitur magis non ſolũ notius eſſe proprium rei cuius eſt ꝓpriũ, ſed ẽt q; huic ineſt notius ineſſe. nã qui non ſcit ſi hoc huic inſit, neq; ſi huic ſoli ineſt cognoſcit. nam oportet cõſtruentem ꝑ notiora ſ m vtrũq; modorũ aſsignationem proprij facere eo q; ipſa re notius eſt propriũ & exiſtentia eius. Nã ſi aliquid horum deeſt, eſt occulta aſsignatio, verũ addendo hoc, non eſt bene poſitũ propriũ, huius additionis cãm aſsignauit. nam dicendo conſtruentiũ locorum propriũ de hoc bene aſsignati, alij bene ſimpl̃r cõſtruũt de quibus poſterius mẽtionem faciet, & alij bene ſ m hoc. Nã qui oñdit habere aliquid, hoc ſ m hoc bene habere propoſitum demonſtrauit, & ſi non oĩno bene ſe habuerit, igitur aſsignandum eſt (inquit) proprium per notiora. nam ſic bene magis intelligeret ſubiectum. nam ſi aſsignaretur ignis proprium eſſe ſimili numero indiuiduo ſphærico, non erit bene aſsignatũ. nam magis patet quid eſt ignis q̃ hoc quid eſt ſphærica atomus.

Aliud aũt, ſi non notius eſt hoc huic ineſſe. Oportet. n. non ſolum notius eſſe re, ſed huic ineſſe notius eſſe. Nã qui non ſcit, ſi huic ineſt, neque ſi illi ſoli ineſt, cognoſcet.

Scd̃m locum & hunc deſtructiuũ exponit dicens ſi non fuerit notum hoc qđ huic ineſt. i. ſi ambigit̃ aſsignatum proprium habere exiſtentiam in hoc ſubiecto, vt ſiquis poneret ignis propriũ eſſe hoc in quo primo nata eſt, eſſe aĩa. nam ambigit ſi aĩa ineſt in calido inſito innatoq;. Nam alij aſsignarunt eſſe aĩam in ſpiritu, & alij in corde, quare non bene ſe habens eſt aſsignatum propriũ. Oportet igit̃ non ſolum notius eſſe propriũ ſubiecto, ſed ẽt q; notius & nõ dubitatũ ſit id qđ ineſt huic, i. quia habet exiſtentiam in hoc ſubiecto. Nã qui non ſcit ſi prorſus riſibile ineſt homini, neq; ſi huic homini ſoli & omni ſemper & primo inſit, ſciet. nã proprie propriũ ſic adeſt ei cuius eſt proprium. Igitur inquit probaturũ propriũ oportet conſiderare ſi notius & euidentius ipſum aſsignaretur, etſi ſ m vtrũq; dictorum modorum, i. hunc neq; ſimpl̃r ignotum aſsignatum proprium eſſe, neq; notum, ſed nõ notius ſubiecta re de qua proprium aſsignaretur. nam ſi non ambigit q; hoc proprium ineſt ſubiecto, etſi per plana & nota, ſiue noĩa, ſiue orationes aſsignaretur, planum eſt q; bene aſsignatum eſt. nam loci conſtructiui huius aſsignari bene proprium, alij quidem ipſum hoc ſolum bene aſsignari proprium conſtruunt. nam hoc indicat ſ m hoc ſolum, alij aũt oſtendent q; ſimpl̃r bene. Simpl̃r aũt, inquit pro vĩter & proprie, quos etiam eſt aſsignaturus poſt hæc, & hic autem

per exẽplum qđ exponit, planum efficit dictũ. Non.n. inquit, is qui aſsignat proprium animalis habere ſenſum bene aſsignauit & ſm vtrunque dictorum modorum, .i. ꝙ etiam per notiora & euidentiora, & ꝙ non ambigitur ſenſitiuum ineſſe animali.

Quare cũ quoduis horũ acciderit, obſcurũ ſit propriũ. Vt quia qui ponit ignis propriũ, in quo primo aĩa nata eſt eſſe, ignotiore vtitur quã ſit ignis. Eo quia ignotius eſt ſi in hoc eſt aĩa, & ſi in hoc primo eſt. Non erit itaq; bene poſitum proprium ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe. Conſtruenti autem, ſi per notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora, ſecundum vtrunque modum.

Ideſt ſiue proprium eſt occultũ, ſiue non, perſpicuũ eſt ꝙ ineſt ſpeciei cuius proprium aſsignatũ, ineuidenter & non bene aſsignatum proprium aſsignatur, vt qui ponit proprium ignis in quo primo anima nata eſt eſſe nõ bene aſsignauit proprium ſm ambos modos, quia occultum eſt. nam aĩa ignotior eſt igne, & quod non perſpicua eſt exiſtentia eius. Nam occultum eſt ſi primo in eſt igni animæ, ſed manifeſtandus eſt de hoc ſermo, equidem ignem dicunt ipſum eſſe qui ponunt eſſe ipſum innatum calorem, cuius inquiunt eſſe animam vehiculum. nam in hoc apparet & eidem ineſt & ſine ipſo nequit aliquid agere. nam frigidum eſt mortiferum & efficiens immobilitatem. nam motrix & altrix aĩa, atq; aliæ poſitione eius per innatũ calorem vti per inſtrm quoddam animalis nutritionem & digeſtionem ac motus & actiones, & alias operationes perficiunt.

Erit.n. bene ſecundum hoc propoſitum proprium. nam conſtructiuorum locorũ eius, quòd bene, alij quidem ſecundum hoc ſolum, alij autem ſimpliciter monſtrabunt, qñ bene. vt quia qui dixit animalis proprium ſenſum habere, per notiora, & notius aſſignauit proprium ſenſum ſecundum vtrunque modum, erit vtique bene aſſignatum ſecũdum hoc animalis proprium ſenſum habere.

Recte addit ſm hoc, videlicet quia ſm hos modos quatenus manifeſtum eſt propriũ, & perſpicua eſt huius exiſtentia bene aſsignatum eſt, ſed ſm alios modos forte .i. ſi non conuertitur, & ſi non ſoli, omni, & ſemper ineſt non bene dicetur aſsignatum. nam cõſtructiuum locorũ huius aſsignari bene proprium, alij ſm hoc ſolũ conſtruunt ipſum bene aſsignatũ, videlicet ſm manifeſtum & notum eſſe proprium, & ſm perſpicuũ eſſe eius exiſtentiam, ſed ſm alios modos, videlicet conuertere, & hoc ſoli oĩ & ſemper ineſſe forte non oñdunt bene aſſignatum, alij aũt ſimplr oſtendent, videlicet ſm oẽm modum quo ſtabiliunt proprium bene aſsignatum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi aliquod nominum, quæ in proprio ſunt aſſignata, multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio plura ſignificat. Non enim erit bene poſitũ proprium, vt quoniam ſentire multa ſignificat. vnum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu vti, non erit animalis proprium bene poſitum, quòd natum eſt ſentire. Quapropter non vtendum eſt, neque nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione proprium ſignificante, quæ plura ſignificet. quia quod multipliciter dicitur, obſcurum facit, quòd dictum eſt, dubitante eo, qui debet argumentari quidnam dicit eorum, quæ multipliciter dicũtur. nam proprium diſcendi gratia aſſignatur.

Si aũt alicubi voluerimus deſtruere proprium, vt nõ bene poſitum, conſiderabimus ſi propriũ per æquiuocam dictionem eſt aſsignatũ, vt quia ſenſum habere eſt vox æquiuoca. nam patet eo ꝙ dicitur potentia & actu. Etenim dormiens videtur ſenſum habere, ſed potentia, & non actu, quem vigilans actu habet. vnde ſi ſenſum habere vt proprium aſsignatum fuerit, efficiet occultationem ab æquiuocatione, nam inmanifeſtum eſt de quo ſignificato accepit ſenſum habere, an de eo qđ eſt in potentia, an de eo qđ in actu. Merito aũt adiecit hoc (vel etiam tota oõ) nam non ſolum inuenitur in æquiuocis vocibus ipſum multiplr dici, ſed etiam in orõnibus, quæ æquiuocatio ambiguitas appellatur vt in hac, faciat Iupiter me vna diſſolui. nam poteſt & per orationem proprium aſsignari, ceu per hanc ſcientiæ capax. Oportet igitur (inquit) videre ſi per æquiuocam vocem aſsignatum ſit proprium, vel per orationem efficientem amphibologiam, & ſic deſtruere & oſtendere non bene aſsignatum eſſe proprium.

Inſuper aũt ad hęc neceſſariũ eſt redargutionẽ aliquã fieri his, qui ſic aſſignant propriũ. qñ in diſſidente quiſpiã conficiet ſyllogiſmum de eo, quòd multipliciter dicitur.

Inſuper (inquit) oportet ad hæc occaſiones elenchi particulares aſsignare. nã quia non ſm oĩa ſignificata dicti multipliciter proprium ſignificatur, oportet transferentes nomen vel orationem in ſignificantibus aliquid aliud & non aſsignatum proprium deſtruere ipſum vt non proprium. Eſt autem elenchus hoc .ſ. deducere rñdentem ſecum diſputantem in contradictionem. nam in aſsignatione proprij per æquiuocas dictiones, vt eſt habere ſenſum forſitan. Equidem reſpondens accepit ipſum in potentia, vt per hoc & dormientem dicere ſenſum habere, ſed qui interrogat et facit ſyllogiſmum non de ſignificato in potentia redargueret hoc, ſed quia cũ diſſonet & differat id quod eſt in potentia ab eo quod in actu, & ratiocinatur qđ dormiens non agit ſm ſenſum, qđ autem non ſm hunc ſenſum agit non videt, igitur dormiens non videt, quomodo igitur tu dicis dormientem ſentire. nam ſi ſentiebat & videbat.

Cõſtruenti aũt, ſi non plura ſignificat, neq; noĩum quidpiam, neq; tota oratio. Erit.n. ſecundũ hoc bene poſitũ proprium, vt quia neq; corpus pluræ plura ſignificat, neq; mobiliſſimum in ſuperiorem locum, neque totum quòd ex his compoſitum eſt, erit bene poſitum ſecundum hoc ignis proprium, corpus mobiliſſimum in ſuperiorẽm locum.

Sunt.n. quædam quæ per ſe dicta non plura ſignificant, ſed compoſita cum aliis minime', vt Theophr. inquit in eo libro de eo ꝙ multipliciter dicitur. nam ſcire literas aggregatum amphibolum ambiguumq; eſt, & ſi neutrum nomen ſit æquiuocum per ſe. Item Dionem Platonem verberare. nam nomina ſimplicia, ſed oratio, ex ipſis cõpoſita eſt ambigua. Rurſus in hac, aquila volat, canis latrat, nomina quidem æquiuoca, ſed orationes ſimplices. Hic etiam adiecit illud ſm hoc, quia etiam contingit vt proprium alicuius aſsignetur cum non ſit proprium ſine amphibologia vel æquiuocatione, et ſm aliud quoddam peccatum eum qui aſsignat proprium peccare, quare non omnino propriũ qđ non horum aliquid habet, ſed quãtum ſm hoc ſana eſt aſsignatio. Per quas autem cauſas non ĩmanifeſtum eſt ex dictis prius. Etenim ſi occultum dictum eo ꝙ non eſt notum de aliquo ſignificatorum ab æquiuoco proprium aſsignat, & occaſionem deſtructionis facit, ſi aliquid aliud ſignificatorum a noĩe de quo non eſt aſsignatum propriũ prætractans de ipſo efficeret elenchum, ceu quia ſcire hoc plura ſignificat. nam ſcire duo ſignãt, vel ipſum habere ſcientiam, vel ſciam ipſius eſſe, & vtrunq; dupliciter, vel ſecundum habitum, vel ſm præparationem. itaq; opus eſt conſtruenti (inquit) conſiderare ſi aſsignatum proprium non per æquiuocam vocem aſsignaretur, nec per orationem multipliciter dictam, vt ſiquis poneret ignis proprium eſſe corpus bene mutabiliſsimum ad ſupremum locum. nam neque ipſum corpus per ſe, neque

bene

bene mobiliſsimum ad ſuperiorem locũ plura ſignificat, ſed neque totum.i.ex his compoſitũ, videlicet ipſa oratio per quam aſsignatum eſt proprium.

Deinde deſtruenti quidẽ, ſi multipliciter dicitur illud, cuius proprium aſſignatur, non determinatur aũt, cuius eorum ponatur proprium. Non.n.bene erit aſſignatum proprium.ob quas aũt cauſas non immanifeſtũ eſt ex his quę prius dicta ſunt. Nam eadem accidere neceſſarium eſt: ut quia ſcire hoc plura ſignificat, unum.n.ſcientiam habere hoc, alterum autem ſciencia uti hoc, aliud uero ſcĩam eſſe huius, aliud aũt ſcĩa uti huius? non erit eius, quòd eſt ſcire hoc, bene aſſignatum proprium illũ, nõ determinato, cuius horum ponitur proprium. Conſtruenti uero, ſi non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur, ſed eſt unum, & ſimplex. Erit.n.bene poſitum ſecundum hoc proprium, ut quia homo ſimpliciter dicitur, erit bene poſitum ſecundum hoc hominis proprium, animal manſuetum natura. Deinde deſtruenti quidem, ſi frequenter dictũ eſt idem in proprio. Saepe.n.latent hoc facientes & in proprijs, quẽadmodum & in terminis. Non erit aũt bene poſitũ quod hoc ſuſtinet, propriũ. Cõturbat.n.audientem, quòd frequenter dicitur. Obſcurũ igitur neceſſe eſt fieri, et ad hęc, nugari uidentur.

Rurſus inquit oportere deſtruentẽ cõſiderare ſi multipliciter dicitur ſubiectum cuius proprium aſsignatur, & non determinatum eſt de quali ſignificato ſubiecti cuius aſsignatur proprium: nam ſic aſsignatum nõ bene aſsignat, ſed ob quas cãs nõ erit bene aſsignatũ ꝓprium, & ipſe (vt inquit) dixit pauloante, nos aũt ſufficienter annotauimus. Nam eadem eidẽ accidere abſurda neceſſarium eſt, quæ etiam in prioribus acciderant. Accipit igitur ad exemplũ ſcire hoc vt ſubiectũ qđ ſignificat plura nã ſignificat ꝙ ipſum habet ſcĩam, & hoc ſciam eius eſſe.i. ſcibile eſſe ipſum actu, nõ oportet igitur ſcire de ſubiecto tentare proprium eius aſsignare priuſquam determinetur de quo ſignificato ab ipſo quæritur aſsignari proprium, ſi aũt ſubiectum non ſignificat plura, ſed vnum, vt homo hoc, oportet eius proprium aſsignare.

Eueniet aũt frequenter idem dicere duobus modis, uno quidem, quando nominauerit frequenter idẽ. u. ſi quis proprium aſſignet ignis, corpus tenuiſſimũ corporũ. Hic.n.frequẽter dixit corpus. Secundo aũt ſi quis aſſumat orationes pro noĩbus, ut ſi quis reddat terræ propriũ, ſubſtantiã, quæ maxime corporum ſecundũ naturã fertur in inferiorẽ locũ. Deinde aſſumat pro corporibus, huiuſmodi ſubſtãtias. Vnum.n.& idẽ eſt corpus, & hmõi ſubſtantia. erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta. Quare neutrũ erit bene poſitũ proprium. Conſtruẽti uero, ſi nullus utitur frequenter noĩe eodem. Erit.n.ſecundũ hoc bene aſſignatũ propriũ, ut quia qui dixit hoĩs proprium, animal diſciplinę ſuſceptiuum, non uſus eſt frequenter eodẽ nomine, erit utique ſecundum hoc bene aſſignatũ hominis proprium.

Secundum duos modos, inquit euenire ſæpe aſsignari idẽ proprium ſecundum vnũ quidẽ ſi quis ipſum nomen bis, vel ter acciperet in aſsignatione proprii idẽ nomen ſæpe, ceu ſi ignis propriũ aliquis aſsignaret dicẽdo corpus tenuiſsimũ corporum. nam bis accepit corpus. ſed ſecundum alterum quòd quando pro nominibus rationem aſsignaret, vt ſi quis diceret terræ proprium eſſe hoc, vt ſit ſubſtantia maxime ſecundum naturam nata corporum ad inferiorem locum. Nam ſi quis hic trãſumeret nomẽ corporum, ad rationem ipſorum quæ eſt ſubſtantiarum talium.i.earum quatripliciter diſtant & diuiſibiles ſunt. Nam quatuor elementa trifariam diuiſibilia diſtantiaq; ſunt, illud ſubſtantia, ſæpe accepit cum quatuor ſint elementa, planum eſt ꝙ terra continet locum infimum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aliquod aſſignauit in proprio nomen, quòd omnibus ineſt. inutile.n.erit, quòd nõ ſeparat ab aliquibus. Quod aũt in proprijs dicitur, ſeparare oportet. quemadmodum, & quæ in terminis. non igitur erit bene poſitum proprium. ut quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionem indiſſolubilem a ratione unum exiſtens, tali aliquo uſus eſt in proprio (uno inquã) quòd omnibus ineſt, non erit utique bene poſitũ ſcientię proprium. Aſtruenti autem, ſi nullo uſus eſt communi, ſed quod ab aliquo ſeparat, erit bene poſitum ſecũdum hoc proprium, ut quia qui dixit animalis proprium animã habere, nullo uſus eſt communi, erit ſecundũ hoc bene poſitum proprium animalis, animam habere.

Si vteretur aliquis pro proprio nomine communi, eo ꝙ cunctis conuenit non bene (inquit) aſsignauit proprium. nam proprium illi ſoli ſubiecto oportet adeſſe cuius eſt proprium, & ſeparare ipſum ab omnibus diſsimilibus ſpecie, vt etiã ea quæ in diffinitionibus aſſumuntur; ceu ſi dixero ꝙ homo animal eſt, ſeparo ipſum ab his quę ſunt diuerſorũ generũ reductorum, vel ad quãtitatem, vel ad qualitatem, vel ad quoddam aliud prædicamentum præter ſubſtantiam, nõ tñ ſeparo ipſum & ab ipſis ſimilibus genere, vt bos ab equo, vel ab aliquo reliquorum. Rurſus ſi dixero proprium aĩalis eſſe animatũ, cõmune aſsignaui proprium apparens etiam plantis, vel dicens ſcĩæ proprium eſſe opinionem indiſſolubilẽ poſt rationem vnum exiſtẽs. Nam is vtitur vno qđ omnibus ineſt rebus, vel.n.genere dicuntur vnũ, vt bos, & æquus, homo: vel ſpecie vnum, vt Socrates & Plato, vel numero vt vnitas, vel hoc aliquid indiuiduum, vel vnum ſecundum continuationem vt totus mundus, quare non bene ſm hoc aſsignatũ eſt proprium. nã proprium gratia cognitionis rei accipitur cuius dicitur eſſe proprium, & oportet ſeparare ſpẽm cuius eſt proprium ab aliis ſpeciebus, vt etiam diffinitio. Ens aũt & vnũ tanq̃ quæ oĩa exiſtentia conſequuntur, nõ ſeparãt ſpẽm ab aliquibus, ſi quidem acciperet aliquid horũ in aſsignato proprio. At dicere animalis proprium habere animam vr eſſe error ſcripturæ. Non enim ignorauit Philoſophus nõ eſſe proprium animalis habere animam. nã hoc etiam plantis competit, ſed magis debet ſic iacere contextus animalis proprium eſt eſſe ſenſitiuum, præſertim cum competat ſenſitiuum ſoli animali.

Deinde deſtruenti quidẽ, ſi plura propria aſſignat eiuſdem non determinans, quoniam plura ponit. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat ſubſtãtiam) orationem adiungere quippiam pluſculum ſic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium, quòd dictum eſt) orationem quicquam aſſignandum. Inutile enim fit eiuſmodi, ut quia qui dixit proprium ignis, tenuiſſimum, & leuiſſimũ, plura aſſignauit propria (utrunque enim de ſolo igne uerũ eſt dicere) non erit bene poſitum proprium ignis, corpus ſubtiliſſimum, & leuiſſimum. Aſtruenti uero, ſi non plura eiuſdem propria aſſignauit. Sed unum, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium, ut quia qui dixit humidi proprium, corpus, quòd in omnem figuram ducitur, unũ aſſignauit proprium, & non plura, erit ſecundũ hoc bene poſitum huiuſmodi proprium.

Inquit, ſi quis plura aſsignauit ꝓpria eiuſdẽ nõ determinans quòd plura aſsignauit, peccat, ideo etiã deſtruetur. nam vt in diffinitionibus oportet non plura accipere præter rationem ſignificantem ſubſtantiam, vt hõ eſt aĩal rationale mortale mentis capax & ſcĩæ, latiungue, recto inceſſu proceſsiuum, ſic neque in propriis oportet plura propria aſsignari præter vnum nomen ſignificans

cans proprium, vel orationem facientem proprium, ceu ſi quis diceret ignis proprium eſſe tenuiſsimū & leuiſsimum. Vnum enim duorum vel tenuiſsimum, vel leuiſſimum, ſuperfluum & inutile eſt. Vel rurſus qui dicit aqua eſt corpus humidum, alieno terminu bene terminabile, vnum proprium aſsignauit corpus humidum, & alterum alieno termino bene terminabile. nam aqua in proprio loco indeterminata eſt & diffunditur, ſed in alieno loco circumſcribitur vt in ciatho, vel aliquo alio. nam qui aſsignat plura videtur ignorare, ꝙ plura aſsignauit, ſi autem aſsignauerit proprium eſſe humidi duci in omnem figuram bene faciebat aſsignationem proprii. nam ſi iniiceretur in rotundo, rotundum fieret etiam ipſum, ſimiliter etiam ſi in aliam figuram qualecunque poneretur.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eodem uſus eſt, cuius proprium aſſignauit, aut aliquo eorum, quæ ſunt illius. Non enim erit bene poſitum proprium. Nā diſcendi gratia aſſignatur proprium, idem aūt eidem ſimiliter ignotum eſt, id aūt quod aliquid eorum eſt, quæ ſunt eius, poſterius eſt. Non igitur eſt notius. Quare non fit, ut per hæc quiſpiam magis quippiam diſcat, ut quia qui dixit aīalis proprium, ſubſtantiam, cuius ſpecies eſt homo, aliquo uſus eſt eorum, quæ ſunt animalis, non erit bene poſitum proprium. Conſtruenti autem ſi neque eodem, neque eorum, quæ ſunt ipſius aliquo, utitur. Erit enim bene ſecundum hoc proprium poſitum. Vt quia qui poſuit animalis proprium, ex anima & corpore compoſitum eſſe, neque eodem, neque eorū, quæ ſunt ipſius aliquo utitur, erit utique bene ſecūdum hoc aſſignatum animalis proprium.

Inquit, rurſus deſtruentem oportet conſiderare ſi eodem vtitur ſubiecto, cuius eſt aſsignatum proprium, vt hoīs proprium mentis & ſcientiæ capax, ſi aūt aliquis aſſignauerit hoīs proprium eſſe animal rōnale, ipſum ſubiectum accepit in proprio & eſt ipſum ignotū, & quæſitum ſimiliter ſubiecto, ſed proprium non debet ignotum eſſe. Nam gratia cognitionis ſubiecti ſumptum eſt, ſimiliter & ſi ſumeretur aliquid poſterius his quę ſunt ſubiecti, ideſt poſterius genitum velut proprium eius non bene aſsignatum eſt proprium. nā poſteriora a primis perſuadent vt credantur, non tñ prima a poſterioribus, ſi ergo acceperimus aliquid ſubiecto poſterius; vt proprium eius non erit notius ſic proprium. Non.n.ſi fieret nobis ſubiectū ꝑ hoc proprium notum. nā qui dicit proprium aīalis ſubſtantiam, cuius ſpēs homo eſt, peccauit accipiendo aliquid aīalis. nam pars aīalis eſt homo & poſterius genitus eo. Si aūt neq; ipſo ſubiecto vtit̃ in proprio, neque nulla parte eiuſdem ſubiecti bene aſsignaretur proprium, vt ſi quis aſsignaret proprium aīalis eſſe hoc cōſtare aīa & corpore, bene aſsignaretur. Sed eſt inſtantia huius. nam anima & corpus aliquid aīalis vtrūq; eſt, quare non erit bene aſsignatum proprium. Soluitur inſtātia ſic, quia & ſi ſunt partes aīalis anima & corpus, tñ non ſunt poſterius genita ipſo animali, ſed ſimul, neq; enim pōt intelligi aīal niſi vna intelligamus aīam & corpus, eodē quoque modo & in reliquis. nam quę non efficiunt proprium notum ad deſtructionem eius ſumendum eſt. Item efficientia ad conſtructionē. nā ſi accepta in proprio efficiunt proprium notius re cuius eſt, ꝓpriū bene aſsignatum eſt proprium, ſi autem non faciunt proprium notius non bene aſsignatum eſt.

Eodem autem modo, & in alijs conſiderandum eſt, quæ nō faciunt, uel faciunt notius, deſtruenti quidem, ſi aliquo uſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo. Non.n.erit bene poſitum proprium. Nā oppoſitum ſimul natura, quòd aūt ſimul natura, et poſterius, non efficit notius. Vt quia qui dixit boni proprium, quòd malo maxime opponitur, oppoſito eſt uſus boni, nō erit profectò bene aſſignatum boni proprium.

Inquit, ſi aliquo oppoſito proprio aliquis vteretur in aſsignationem proprii non bene facit aſsignationē proprii. nam oppoſita ſimul ſunt natura. Quæ vero ſunt ſimul natura, vel poſteriora non faciunt ſubiectum notius, ob id proprium aſsignatum alicuius oportet eſſe natura prius & notius, vt etiam ſubiectum efficiat notum, ceu qui ponit proprium boni contrarium malo oppoſitū accepit in aſsignationem proprii & ob id peccat. Nā oportebat idem accipere prius natura & notius in aſsignationē proprii. Similiter & ſi acciperet proprium poſterius natura exiſtens ſubiecto, vt ſi quis diceret hominis proprium mentem & ſciam ſuſcipere, vel in ſenectute caneſcere nam hæc ſunt homine poſteriora, ſimul autem natura non ſolum oppoſita ſunt ſ͠m contrariorum oppoſitionem, ſed etiam ſecundum oppoſitionem eorū ad aliquid. Nam in oppoſitione contradictoria & ea ſecundum habitum & priuationem, aliud primū, & aliud ſecundum eſt. Nā affirmatio eſt prior negatione, & habitus priuatione. Quæreret aūt aliquis in his quæ ſunt ad aliquid, an per oppoſita in his, diffinitionis aſsignatio etiam proprii fit. nam his eſſe idem eſt huic ad aliquid aliquo modo ſe habere. Vel adhibenda eſt mens his hic veluti dictis probabilibus, bene aūt adiecit, aut omnino ſimul natura, quia etiam ea ex eodē genere contradiuiſa ſimul natura ſunt.

Conſtruenti aūt, ſi nullo uſus eſt, neque oppoſito, neque omnino ſimul natura, neque poſteriore. Erit.n.ſecundum hoc bene aſſignatum proprium. Vt quia qui poſuit diſciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo uſus eſt, neq; oppoſito, neq; oīno ſimul natura, neque poſteriore, erit ſecūdum hoc bene poſitū diſciplinæ proprium.

Vnde ſumenda ſunt propria ſi non ex his quæ ſimul natura, neque ex poſterioribus, neq; ex prioribus, vt nō fiat ex poſterioribus non cognitione, ſed re diffinitio.

Deinde deſtruēti quidē, ſi nō quod ſemper ſequitur, proprium aſſignauit, ſed id, quòd fit quādoq; nō propriū. nō.n. erit bene dictū proprium. Nā neque in quo cōprehendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomē ex neceſſitate uerificat̃, neq; in quo cōprehenditur non ineſſe, de hoc ex neceſſitate non dicetur nomē. Quare nō erit bene poſitum proprium.

Seiunxit proprium ad aliud dictum & quādo, ab ipſo proprie proprio hic per ſe, videlicet & ipſo ſemper, de quibus etiam locus aſsignauit, ſcilicet de aſsignato proprio bene & non bene. Talis igitur eſt & quē nunc exponit, ſi aſsignatum dicendo proprium nō ſemper ſequeretur rem, cuius aſsignatum eſt proprium, ſed aliquando quidem ineſt, & aliquando non. Nam tale accidens eſt & non proprium, verum pro hoc dicere ꝙ fit aliquando non inexiſtens dixit quòd eſt quādoq; nō proprium. nam tale neque quando ineſt proprium eſt, quia non conuertitur cum eo cuius eſt proprium, neq; enim cui ineſt aſſumitur ſic aſsignatū proprium de hoc & nomen ex neceſsitate verificatur de re, cuius eſt aſsignatum vt proprium, quia & aliis ineſt, neque cui nō aſſumitur ineſſe de hoc ex neceſsitate non dicetur nomen rei. nam contingit cui non ineſt eidem ineſſe, ſed in propriis in quibus proprium alicuius vere & nomen omnino, & in quibus non ſic ineſt proprium, neque nomen rei cuius eſt proprium, & merito, ſi quidem proprium ſoli illi ineſt cuius eſt proprium. Addit dictis qđ ſi tale eſt aſsignatum proprium, vt aliquando inſit rei, & aliquando non, neque quando aſsignatum alicui manifeſtum erit, ſi tunc ineſt ei, ſi quidem tale eſt, vt aliquando

do relinquat ipſum & ſeparetur ab eodem,& aliquando inſit eidem,quare non manifeſtum eſt , neq; euidens , ſi contingit idem & non ineſſe aliquando,illud autẽ quòd non ineſt alicui qñ non ineſt, tunc dici ipſum proprium abſurdiſſimum eſt.nam aliquando proprium, ipſe poſt additionem huius(quandoq;)dicit(ſimpliciter aũt nõ.) Hic autem locus & ſequentes non ſolum , ſunt oſtenſiui quõ accipiatur bene , & non bene proprium , ſed etiam huius ſi proprium eſt,vel non.

Inſuper autem ad hæc,neque quando quiſquam aſſignauerit proprium , erit manifeſtum ſi ineſt: ſi quidẽ tale eſt, ut quod ipſum relinquere poſſit. Non igitur erit clarũ eſſe proprium . Vt quia qui poſuit animalis proprium moueri quandoq; , & ſtare , tale aſſignauit proprium , quòd eſt quandoq; non proprium,nequaquam erit bene poſitũ proprium . Aſtruenti uero , ſi quod ex neceſſitate ſemper eſt, proprium aſſignauit. Erit enim bene poſitum ſecundũ hoc proprium : Vt quia qui poſuit uirtutis proprium,quòd habentem facit ſtudioſum , quòd ſemper ſequitur,proprium aſſignauit, erit utique ſecundum hoc bene aſſignatum uirtutis proprium.

Inquit,inſuper ad hæc neque quando forte aliquis aſſignauit Socrati proprium eſſe moueri , planum erit ꝙ ineſt Socrati ambulare, non ſolũ enim nõ eſt proprium, ſed etiam quæritur ſi Socrati vniuerſaliter ineſt , ſi quidem tale aſsignauit proprium, vt relinquere poſsit,proinde quòd contingit,& non ineſſe. Nam immanifeſtum eſt ſi Socrates ambulat , nõ igitur planum erit & notum proprium, ꝙ quidem ſit , & non proprium aliquando animalis . nam contingit aliquando & ſtare , hic autem locus eſt ab exiſtentia.

Deinde deſtruenti quidem , ſi quod eſt nunc proprium aſſignans,non determinauerit quoniam nunc proprium aſſignat,non enim erit bene poſitum proprium. Primũ quidem,quia quod preter conſuetudinem ſit omne , ſemper determinatione indiget. Solent aũt ut plurimũ omnes, quòd ſemper ſequitur, proprium aſſignare. Secundo autem,quia immanifeſtus eſt,qui non determinauerit , ſi quod nũc eſt proprium,poluerit ponere. Non igitur danda eſt increpationis occaſio . Vt quia qui poſuit alicuius hominis proprium,ſedere cum aliquo homine quòd nunc proprium eſt, poſuit,non bene proprium aſſignabit , ſi non determinans dixerit,quoniam nunc . Conſtruenti aũt ſi nunc proprium aſſignans, determinando poſuit , quoniam nunc proprium poſuerit. Erit.n.bene poſitum ſecundũ hoc proprium . Vt quia qui dixit cuiuſdam hoĩs proprium ambulare nũc alicubi diſtinguens poſuit hoc,bene erit poſitum proprium.

Inquit,deinde conſiderandum eſt deſtruenti ſi aſsignatum proprium non ſemper eſt proprium, ſed nũc velut Socrati ſedere non ſemper eſt proprium , ſed nunc quando ſedet,ſi ergo hoc aſsignans non determinaret & manifeſtum fuit , vt nunc proprium hoc dicit non bene aſsignauit. Nam ſi adiecit illud(nunc)ſed abſolute dixit, videtur opinando hoc ſemper eſſe proprium Socratis. nam conſueuimus ea quæ ſemper inſunt aſsignare propria . Si aũt præter cõſuetudinem non ſemper aſsignauit ineſſe proprium, ſed proprium vt nunc oportet tandem ipſum determinare & addere hoc (nũc) vt manifeſtum efficiat qñ proprium aſsignauit ob id dedit hic occaſionem diſputanti increpare & accuſare ipſum . at oportet animaduertere ne occaſiones det increpationis.

Deinde deſtruenti , quidem ſi tale aſſignauit proprium, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe, quã ſenſu. Non.n. erit bene poſitum proprium . Nam omne ſenſibile extra ſenſum factum,immanifeſtum ſit . Latens enim eſt , ſi adhuc ineſt,eo quia ſenſu ſolum cognoſcitur. Erit autem uerum hoc in his , quæ non ex neceſſitate ſemper conſequuntur. Vt quia qui poſuit ſolis proprium, aſtrum,quòd fertur ſuper terram lucidiſſimum, tali uſus eſt in proprio (ſuper terram inquam ferri)quòd ſenſu cognoſcitur, non erit utique bene ſolis aſſignatum proprium. Immanifeſtum enim erit,cum accidet ſol, ſi adhuc feratur ſuper terrã , eo quis nos tunc deſeruimus ſenſum. Conſtruenti uero ſi tale aſſignauit proprium, quòd non ſenſu eſt manifeſtum,aut cum ſit ſenſibile,ex neceſſitate ineſſe manifeſtum eſt. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium. Vt quia qui poſuit ſuperficiei proprium,quòd primum coloratum eſt, ſenſibili quidem aliquo uſus eſt(coloratum eſſe inquam)tali quidem,quod manifeſtum eſt ineſſe ſemper , erit ſecundũ hoc bene aſſignatum ſuperficiei proprium.

Et rurſus inquit,deſtruentẽ oportere, ſi tale aſsignaretur proprium,ceu ſenſibile, non eſt aliter manifeſtum eſſe,vel per ſenſum non bene aſsignaretur. Nam oẽ ſenſibile vſquequo ſenſum ferit ſuſcipit eius ſenſus , ſed quãdo extra ſenſum fieret,immanifeſtum ſit , ſi ergo extra ſenſum fieret ſubiectum immanifeſtum , ſi adhuc ineſt proprium,quia ſolum ſenſu cognoſcitur , vt ſi quis aſsignaret ſolis proprium eſſe, vt ſit aſtrum diem illuminãs. Hoc autem non ex neceſsitate ſequitur ſolem , quare nõ erit bene aſsignatum proprium ſecundum hoc. nam immanifeſtum erit tale proprium reuoluti ſolis & lati ſub terra.nã minime tunc eſt illuminans , quia ſenſus noſter non percipit ſolem ſub terra ferri. Nam qñ ſupra verticẽ hominum ferretur horũ ſenſus perciperet, non bene igitur(inquit)aſsignari,& quæcũque alia talia aſsignãt quæ aliter cognoſci non poſſunt ſi ineſt rei quã per ſenſum. Cauſa autem ꝙ ſenſibilia extra ſenſum facta immanifeſta ſint,ſiue inſunt,ſiue non, ſi autem erit proprium qđ ſemper ineſt rei cuius eſt proprium , hoc aũt ſenſui ſolũ notum quod ineſt rei cuius proprium eſſe aſsignaretur immanifeſtum, ſiue ſemper ineſt rei , ſiue non , ſed hoc abſurdum,ſit autem hoc in quis quæ non ſemper poſsibile eſt ſentire.nam hoc ſolo ſenſu cognoſcitur, & in his conſequentibus non ex neceſsitate ſemper in quibus immanifeſtũ & dubium eſt , ſi ex neceſsitate ſemper ſequitur rem. Nã ſi fuerit notum ex neceſsitate ipſum ſequi rem ſenſibile & aſsignatum non deſtruetur. Cæterum(inqt) conſtruitur ſi tale aſsignauit proprium conſiderare ꝙ non ſenſui planum eſt,vel quod non eſt ſenſibile, vt hoc mentis & ſcientiæ capax homini , vel riſibile , vel quod ſenſibile exiſtẽs , ex neceſsitate aũt ineſſe planum eſt ꝙ tale aſsignaretur,ceu ſi etiam ſenſus hoc percipit , ſed ex neceſsitate ſequitur ſubiectum, ceu qui ponit proprium ſuperficiei ꝙ primo coloratũ eſt ſenſibili quodam vſus eſt proprio,ſuperficies.i.colorari. Tale aũt eſt proprium quo vſus eſt , quia planum eſt ſemper ineſſe ſuperficiei, & quod ex neceſsitate ſenſus percipit . Primum autem dicitur ſuperficies colorari , quia ſuperficies cum ſit in omni corpore primum ſenſus percipit ipſam , & per ſuperficiem dicitur videri corpus.

Deinde deſtruenti quidem , ſi terminum ut proprium aſſignauit . Non enim erit bene poſitum proprium.nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe , proprium . Vt quia qui dixit hominis proprium , animal greſſibile bipes, quod quid eſt eſſe ſignificans aſſignauit , hominis propriũ, non utique erit hoc hominis proprium bene aſſignatum. Conſtruenti autem , ſi quod conuerſim quidem prædicatur , aſſignauit proprium, non autem quod quid eſt eſſe indicans. Erit enim ſecundum hoc bene aſſignatũ proprium, ut quia qui poſuit hoc proprium animal manſuetum natura , quòd conuerſim quidem prædicatur aſſignauit pro-

prium, nõ quod quid eſt eſſe quidẽm indicans, erit ſecũdum hoc bene aſſignatum proprium hominis.

Rurſus ſi aſsignata eſſet diffinitio pro ꝓprio deſtruetur tale proprium, perinde ac non bene aſsignatum ſit. Non.n.oportet proprium indicare quod quid erat eſſe, videlicet ſubſtantiam rei, ſed eſſe oportet ſubſtantiale, ceu ſi aſsignaretur proprium ideæ eſſe hoc, vt ſit cauſa opificiorum & eorum quæ ſunt in motu, & ſcientiæ proprium eſt eſſe abiectionem ignorantiæ. Nã ſcientia cognitio eſt, & adhuc hoĩs animal pedeſtre bipes. nam in his oĩbus tolleretur aſsignatũ proprium ꝙ non bene aſſignatum eſt. Non.n.ſunt hæc propria, ſed diffinitionis quod quid erat eſſe & ſubſtãtiam ſignificãtes. nã diffinitiones ſubſtantiales & propria debent eſſe ſubſtãtialia, ſi aũt aſsignaretur proprium illud ꝙ viciſsim ſubiectũ & prædicatum ſit atq; cõuertitur cum ſubiecto, nõ ſignificãs vero ſubſtantiam, bene aſsignatum eſt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non in quod quid eſt ponens, aſſignauit proprium, oportet.n.in proprijs, quemadmodum in terminis, primo aſſiguari genus, deinde ſic iam addere reliqua, et ſeparare. Quare quod nõ hoc modo poſitum eſt proprium, non erit bene aſſignatum. Vt quia qui dixit animalis proprium, animam habere, nõ poſuit in quod quid eſt animal, non erit bene poſitum animalis proprium: conſtruenti uero, ſi quis in quod quid eſt ponens eius, cuius proprium aſſignauit, reliqua adiungit. Erit.n.ſecundũ hoc bene aſſignatum proprium. Vt quia qui poſuit hoĩs proprium, animal diſciplinæ ſuſceptibile, in quod quid eſt ponens, aſſignauit proprium, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aſſignetur proprium, per hæc inſpiciendum.

Vt in diffinitione accipimus genus, ſic etiam qñ proprium alicuius aſsignamus, debemus ſubiectum ponere & reducere in quod quid eſt, videlicet in genus, & accipere quidem primũ genus, & ſic rurſus reliqua proprij adaptare & ſeparare ab aliis. Nam debemus in proprio talia accipere poſt genus potentia ſeparare ſubiectũ ab omnibus aliis, quare quod non ſic ſe habet proprium in quo profecto non aſſumptum eſt genus nõ bene aſsignatum eſſet. Nam qui ponit proprium aĩalis hr̃e animam, non reduxit aĩal in genus ipſius. Nam ſic debuit dicere ſubiectum aĩatum aptum natum eſſe. Si ergo proprium aſsignans primum ponens & reducens ſubiectũ in quid eſt, videlicet in genus ipſius, & poſt hæc copulauit generi proprium, vel propria bene aſsignauit vt aſsignãs proprium hominis aĩal ſciæ capax eſſe, ſi autem non ſic fecerit, planum ꝙ non bene aſsignauit proprium.

Vtrum uero proprium eſt omnino, quòd dictum eſt, an non proprium, ex his conſiderandum. Nã ſimpliciter conſtruentes proprium, quoniam bene poſitũ eſt, loci idẽ erunt his, qui proprium oĩno faciunt. In illis igitur dicentur.

Loci probantes, ꝙ pulchre aſsignatum ſit proprium iam aſsignati ſunt, vt nõ accipere æquocas voces, ipſum conuerti proprium aſsignatum cũ ſubiecto, & aſsignari per notiora ſubiecto. Simul aũt his & deſtruentes quæ non ſic ſunt aſsignata propria, videlicet ſi per ęquiuocas voces proferuntur, ac non conuertuntur cum ſubiectis, vel non per notiora ſubiecto aſsignantur & quæcunque alia prædicti loci cõtinent, nunc aũt proponit dicere de ipſo ſimpliciter & proprie bene, non.n.omne ꝙ ab his alienatur, & nõ habet æquiuocas voces, vel aliquid dictorum & proprium dicendum eſt ex neceſsitate. Inquit autẽ locos eos ſimpliciter, videlicet proprie oſtendentes, ꝙ proprium huius alicuius ſubiecti bene aſsignatum eſt, & eoſdem inquit eſſe in his qui probant vniuerſaliter quod proprium eſt aſsignatum.i.quos dixit in illis igitur, videlicet dicẽdis oſtendetur hoc ita ſe habere. Nam proprium alicuius aſsignatur, quando ſimpliciter & bene & ſine peccato aſsignaret, vt bene oſtendi nihil plus eſt quam oſtendi. Similiter & bene agere prudenter quàm prudenter agere, ſic etiam bene aſsignatum proprium nihil plus habet quam proprium, ideo in his qui bene peccat, peccat etiam re. In illis igitur dicetur pro hoc in illis ſimiliter dicetur, nam ſimul ambo oſtendet.

1. *Primum ergo, deſtruẽti quidem inſpiciendum ad unũquodque eorũ, cuius proprium aſſignauit. Vt ſi nulli ineſt, aut ſi non de hoc uerificatur, aut ſi nõ eſt proprium, cuiuſq; eorum ſecundum illud, cuius proprium aſſignauit. Non.n. erit proprium, quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia de geometra non uerificatur indeceptibilem eſſe ab oratione. nam decipitur geometra cum pſeudographiam facit, non erit hoc ſcientis proprium non decipi ab oratione. Cõſtruenti aũt, ſi de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit.n.proprium, quòd poſitum eſt eſſe proprium. ut quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum de omni homine uerificatur, & qua homo erit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Eſt aũt locus dic deſtruenti quidem, ſi nõ de quo nomen, & oratio uerificatur, etſi non de quo oratio, & nomen uerificatur. Conſtruenti aũt, ſi de quo nomen, et oratio, & ſi de quo oratio, & nomẽ prædicatur. Deinde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomen uerificatur, & ſi non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non.n. erit proprium, quòd poſitũ eſt, proprium. Vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum uerificatur de Deo, homo autem non prædicatur, nõ erit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Conſtruenti aũt, ſi de quo oratio, & nomen prædicatur, & ſi de quo nomẽ, & oratio prædicatur. Erit.n.proprium, quòd poſitũ eſt proprium, ut quia de quo animã habere, uerificat animal, et de quo animal, animã habere, erit animã habere animalis proprium.*

Primum locum aſsignat deſtructiuum huius aſsignatum alicuius proprium nõ eſſe proprium eiuſdem, qui percipitur inſpectione exemplorum, quorũ proprium aſsignatur. nam ſi aſsignatum proprium alicuius nulli ipſorum videretur ineſſe, ſiue inſit omni nõ tamẽ quatenus illi cui ſoli non ineſt, ſiue non omnibus ineſt ſub ipſo cuius aſsignatur proprium non eſt proprium. Nam ſi alicui ipſorum ſub ipſo, cuius proprium aſsignatur nõ inſit proprium, vel inexiſtens non inſit, quatenus eſt in illo cuius proprium aſsignatur, non eſt proprium, ſed ſolum primi exemplum adiecit, quòd non eſt proprium nulli ineſſe, cuius proprium aſsignaẽ, vt ſi quis (inquit) diceret proprium eſſe geometræ indeceptibilem eſſe ab oratione. nam nulli geometræ indeceptibile ineſt. Illud aũt ſi non ſecundum hoc verificatur pro hoc ſi non ſoli ipſi ineſt, ſed etiã aliis ſpeciebus. Nam contingit aſsignatũ proprium alicuius omni ineſſe ſpeciei illi, cuius aſsignatum eſt proprium, non tamen illi ſoli ineſſe, ſed etiã aliis ceu ſi quis hominis proprium aſsignauerit inceſsiuum. nã omni homini ineſt inceſsiuũ progreſsiuumq;, non tamen ſoli. Etenim & alia animalia incedẽtia & progreſsiua ſunt. Illud autem, vel ſi non eſt proprium vniuſcuiuſque ipſorum ſecundum illud cuius proprium aſsignauit pro hoc ſi non eſt proprium per ſe, vt ſi quis aſsignaret hominis proprium, hoc eſſe ſubſtantiam animã ſenſitiuam. nam hoc proprium homo non quatenus homo habet, ſed quatenus animal, ſed proprium per ſe, videlicet quatenus illud eſt, debet eſſe, aſsignatur, tamen geometræ indeceptibile nõ ineſt, quia decipitur geometra a deſcribente falſum, qñ ipſe oſtenderet duo latera trianguli maiora eſſe vno, & aliquando vnũ eſſe maio-

rem reliquis. Cæterum inquit conſtruentẽ oportet cõſiderare ſi verificatur de omni, & ſ̃m hoc verificatur, videlicet quatenus ſubiectum ꝙ æquale eſt ſoli ineſſe. nã aliud ſi non de quo nomen & oratio verificatur, diceretur de nullo eorum, vel non omni inexiſtẽtium, & aliud ſi non de quo oratio & nomen de his quæ in plus dicuntur. Nam ratio fit ſi cum genere erit proprium aſsignatum, igitur conſtruentem & oſtendentem bene aſsignari proprium. oportet etiam ſ̃m ambo conſiderare, videlicet, & ſi de quo oratio & nomen prædicatur, & ſi de quo nomen & oratio verificatur. Eſt aũt apertius dicere ſi non de quo nomen prædicatur, & oratio verificaẽ tale, vt ſi quis aſsignaret hominis proprium muſicũ eſſe, deſtruetur vt non bene aſsignatum. Nam prædicatur de Socrate hoc nomen homo, ſed oratio proprij, videlicet muſicum eſſe, non verificatur. Non enim erat Socrates muſicus, illud aũt (ſi non de quo & nomen verificatur) ceu ſi quis hominis proprium hoc ſubſtãtia animata ſenſitiua aſsignaret, oratio videlicet ſubſtantia animata ſenſitiua verificatur de boue & equo, ſed homo nullo pacto, & ſic deſtruetur nõ bene aſsignatũ proprium. Conſtruet autem ſi de quo nomen prædicatur, & oratio verificatur, ceu ſi quis aſsignaret hominis proprium eſſe ſcientiæ capacem. Nã de Socrate homo prædicatur, & oratio verificatur, videlicet mentis & ſciæ capax, & quia in hoc conuertitur nomen cum oratione, & oratio cum nomine ob id etiam hoc adiecit, videlicet (& ſi de quo oratio & nomen prædicatur.)

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſubiectum proprium aſſignauit eius, quòd in ſubiecto eſſe dicitur. Non enim proprium quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia qui poſuit proprium ſubtiliſſimi corporis ignem, ſubiectum aſſignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis ſubtiliſſimi proprium. Propter hoc uero non erit ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur, proprium, quoniam idem eſſet plurium, & differẽtium ſpecie proprium. Eidem.n.plura quædã diſcrepantia ſpẽ inſunt, de ſolo dicta, quorũ erit omniũ proprium, quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modũ ponat propriũ. Cõſtruenti uero, ſi quod in ſubiecto eſt, aſſignauit propriũ ſubiecti. Erit.n.proprium, quòd poſitũ eſt non eſſe proprium, ſi quidem de ſolo prædicatur (ut dictum eſt) proprium. ut quia qui dixit terræ propriũ, corpus grauiſſimũ, ſpeciei ſubiecti aſſignauit propriũ, quòd de ſola dr̃ re, et ut propriũ prædicaẽ, erit terræ proprium recte poſitum.

Non oportet (inquit) ſubiectum proprium aſsignari eius quòd eſt in ſubiecto. nam proprium oportet vt ſit in altero & nõ alterum in ipſo, quia idem proprium eſt de pluribus & differentibus numero. Nam ſi quis diceret ignem eſſe proprium corporis tenuiſsimi, ſubtiliſsimiq;, cur non etiam leuiſsimi, calidiſsimi, combuſtiſſimi, & omnium ſimpliciter ſic inexiſtẽtium eidem, ſic erit de pluribus & differentibus ſpecie idem proprium? At oportet vt differentium ſpecie ſint dr̃ia propria. ſi quis igitur ignem omnium horũ proprium poneret nõ bene aſsignaret proprium. Si aũt aliquis ſubiecti propriũ poneret in ſubiecto, & eſt tale proprium ſoli ipſi ſubiecto inexiſtens, bene aſsignaret proprium, ceu ſi quis corpus grauiſsimum ſpeciei aſsignauit ſubiecti, videlicet terræ bene aſsignauit ꝓpriũ, quia etiam de ſola terra dicitur & cõuertitur cũ ea. Nã hoc indicaret & vt ꝓpriũ prædicatur, ſi ergo dicente aliquo nõ eſſẽ hoc ꝓprium terræ bene conſtruet ſ̃m huius loci aſsignationem.

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſecundum participationẽ aſſignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Nam quod ſecundum participationem ineſt, in quod, quid erat, eſſe conducit. Erit aũt huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta. Vt quia qui dixit hominis proprium, greſſibile bipes, ſecundũ participationem aſſignauit proprium, nõ erit utique propriũ hominis greſſibile bipes. Conſtruenti autem, ſi non ſecundum participationẽ aſſignauit proprium, neque quod quid erat eſſe indicans conuerſim prædicata re. Erit.n.propriũ, quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium, quod natum eſt ſentire, neque ſecundũ participationem aſſignauit proprium, neque quod quid erat eſſe indicans, conuerſim re prædicata, erit utiq; quòd ſentire natum eſt, animalis proprium.

Ruſus ſi quis aſsignabit vt proprium ſecundũ participationem aduenicns alicui, quia tale differentia eſt ſubſtantialiter inexiſtens ſubiecto, & confert ad eſſe & ad diffinitionem ſignificantem ſubſtãtiam ſubiecti, nõ erit proprium ſic aſsignatum, ſed differentia ſubſtantialis. Nã ſi & ſubſtantialis differentia vni ſoli ſpeciei ineſt, ſed quia confert ad rationem eius eſſe, non erit differentia proprium, ſi ergo aliquis, hominis proprium aſsignauit pedeſtre bipes, quia ſubſtãtiam hoĩs hoc indicat, nõ eſt hominis hoc proprium, ſi aũt aſsignauit proprium non ſecundum participationem, & non ſubſtantialiter alicui inexiſtens bene aſsignauit. nam tale non qđ quid erat eſſe, & ſubſtantiam indicat, ſed etiam viciſsim ſubiicitur & prædicatur, atque conuertitur cum ſubiecto, vt ſi quis diceret proprium animalis ſentire aptũ natum. Si ergo ponitur hoc proprium eſſe animalis, quia nõ ſecundum participationem ineſt, videlicet quia non eſt differentia ſubſtantialis animalis, neq; ſubſtantiam eius indicat. Etenim viciſsim ſubiicitur & prædicatur ac conuertitur cum ipſo, quia ſi aliquid animal, etiam ſenſitiuum eſt, & ſi ſenſitiuum etiam animal, erit reliquũ bene aſsignatum genus.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non contingit ſimul ineſſe propriũ, ſed uel poſterius, uel prius quã nomen, cuius eſt. Non.n.erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, aut nunquã, aut nõ ſemper. Vt quoniã cõtingit alicui prius fore, & poſterius ambulare per forum, quã quod hõ, nõ erit ambulare per forum hominis propriũ, aut nunquã, aut nõ ſemper. Cõſtruẽti aũt, ſi ſimul ex neceſſitate ſemper ineſt, cũ neq; terminus, neq; differẽtia ſit. Erit n.propriũ, quod poſitũ eſt forſitan non eſſe proprium, ut quia aĩal diſciplinæ ſuſceptiuum ſimul ex neceſſitate ſemper eſt, & id, quod eſt homo, cum neque differentia ſit, nec terminus, erit animal diſciplinæ ſuſceptiuum hominis proprium.

Non proprium propriũ prius, vel poſterius eſſe ſubiecto oportet, ſed ſimul ex neceſsitate ineſt & ſemper. nã proprium neque diffinitio eſt, neque differẽtia, quę ſunt natura priora ſubiecto, ſed ſimul ineſt ei, cuius eſt proprium & ſemper. Si ergo aſsignatum propriũ alicuius nõ ſimul fuerit ipſi, ſed vel prius antequam res ſit, ineſt, vel poſterius iam illo exiſtente. & ſi nomẽ verificatur, & de ipſo nõ eſt proprium aſsignatum, vt ſi quis poneret hoĩs proprium ambulare in foro. Nã primũ eſt eſſe hoĩem, deinde ambulare in foro, propter hoc igitur nõ eſſe proprium hominis ambulare per forum, quia nõ ſtatim cum eſt homo de ipſo verificatur ipſum ambulare per forum, ſed neque animatum eſſe, quia erat aĩatũ, & in ventre adhuc exiſtens, quãdo nõdum erat homo, vel igitur tale, neque aliquando erit hoĩs. Nam contingit & alicui fieri, ceu equo, vel boui, vel ſi fieret aliquãdo proprium, ſed nõ erit ſemper proprium, ideo nõ bene aſsignatũ eſt hominis proprium, ſcilicet ambulare in foro, nam ꝓprie proprium & ſoli debet ineſſe, cuius eſt pro-

prium & ſemper, quia autem & differentia & diffinitio ſoli inſunt, & ſemper ſubiecto ob id addit huic ſimul ex neceſsitate ſemper ineſſe dictum proprium, ꝙ non ſit differentia, nec diffinitio. Nam hæc non ſunt propria (vt dictũ eſt) ſic igitur aſsignatum proprium, quare neque prius debet eſſe ſubiecto, neque poſterius, ſed ſimul cũ eo & ſemper, & neque differentia, neque diffinitio eſſe, bene erit aſsignatum, & ſi quis poneret non eſſe tale proprium conſtruetur per quæ aſsignat locus.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eorundem qua eadẽ ſunt, non eſt idem proprium. Non.n.erit proprium, quod poſitũ eſt eſſe proprium. Vt quia non eſt proprium proſequendi, apparere quibuſdam bonum, neq; eligendi erit utique proprium, apparere quibuſdam bonum. Idẽ.n.eſt proſequendum, & eligẽdum. Conſtruenti aũt ſi eiuſdẽ quatenus idẽ eſt, idẽ eſt proprium. Erit.n.proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quoniam hominis, qua homo eſt, dicitur proprium tripartitam animam habere, & uiri, quatenus uir eſt, erit utique proprium hoĩs tripartitam aĩam habere. Vtilis aũt locus hic, & in accidente eſt. nã iiſdẽ in eo quòd eadẽ ſunt, eadem oportet ineſſe, uel non ineſſe.

Idem vel genere dicitur, vel ſpecie, vel numero, vel ſecundum proportionem, ſi ergo alicui generi proprium aſsignaretur, neceſſe eſt ipſum omnium ſpecierum quæ ſunt ſub ipſo genere proprium eſſe. Si autẽ alicui ſpeciei omnium indiuiduorum ſub eadem ſpecie, ſi ergo non fuerit (inquit) alicuius ipſorum, vel ſ᷑m genus, vel ſ᷑m ſpeciem, de quo aſsignatum ſit proprium, non erit proprium aſsignatum proprium, ſed neque ſi non fuerit eorum quæ ſunt idem numero, ceu proſequendum eſt idẽ numero cum eligibile. Si ergo aliquis aſsignaret proprium proſequendi videri aliquibus bonum, oſtendetur autem nõ eſſe eligibilis proprium. Non.n.aliquibus apparens bonum eligibile, ſed talem ſuapte natura, non erit proſequendi proprium. Cæterum cõſtruentẽ oportet ſi ipſius fuerit idem quatenus ſuperius diuiſimus ipſum eſt proprium. Vtitur aũt exemplo in eiſdem numero, videlicet nomine ſolo differentibus, ſed ſignificato, videlicet ſubiecto eiſdem. Nam homo & vir ſunt idem ſubiecto, videlicet numero, ſecundum tñ nomen differunt, ſimiliter autem & in accidentibus ſi aliqua fuerint multiuoca ꝙ proprium habet ſecundum aliquid nominum nominatum idem debet habere, & ſecundum alterum talium nominum. nam eiſdem quatenus ſunt eadẽ, videlicet quatenus ſuperius diuiſimus eadem propria oportet eſſe, vel non ineſſe. nam ſi vni ineſt, & alteri inerit, ſi autem non vni, neque alteri.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eorum quæ ſunt eadẽ ſpecie, non idẽ ſemper ſpecie proprium eſt. Neque.n eius quod dictum eſt, erit proprium, quod poſitũ eſt eſſe proprium. Vt quia idem eſt ſpecie homo, & equus. Non ſemper aũt equi eſt proprium ſtare a ſe, nec hoĩs erit proprium moueri a ſe. Idem.n.eſt ſpecie moueri, & ſtare a ſe, quatenus utriq; eorum, ut animal eſt, accidit. Conſtruenti uero, ſi eorum, quæ ſunt eadem ſpecie, idem ſemper ſpecie ſit proprium. Erit.n. proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia hominis eſt proprium eſſe greſsibile bipes, & auis erit proprium eſſe uolatile bipes. Vtrunque.n. horum eſt idẽ ſpecie, quatenus illa quidem ſub eodem ſunt genere ſpecies, cum ſint ſub animali, hæc autem, ut generis differentiæ animalis. Hic aũt locus falſus eſt, quando alterum quidem eorũ, quæ dicũtur, uni alicui ſoli ſpeciei ineſt, alterum uero ineſt pluribus, quemadmodum greſsibile quadrupes.

Hic locus & occulte dictus eſt, & ſecundum aliquid falſus eſt, vt etiam ipſe dicit, & primo quidem, quoniam ſpeciem pro genere accepit ꝙ quidem in contextũ adiecit explicationis cauſa, ſed locus cum ſit deſtructiuus talis eſt, eorũdem generẽ quę ſunt inter ſe ſpecie differentia, horum neceſſe etiam propria eadem generi eſſe. Nã ſi contradiuiſi contradiuiſum eſt proprium, & contradiuiſum contradiuiſi, & ſi non illud, neq; hoc, vt ſi quis aſsignaret equi proprium eſſe ſtare a ſe deſtruetur nõ proprium eſſe. nam quia homo idem eſt equo ſecundum genus ſi equi proprium eſt a ſeipſo ſtare, erit etiam hominis proprium a ſeipſo moueri. Nã idem genere ſunt ſtare & moueri, ſed non eſt hominis proprium moueri, neque igitur equi propriũ erit ſtare, ſed quatenus eſt hoc vtriq; animali accidere, tale erit, videlicet quatenus ipſum accidere, videlicet ſtare & moueri vtriq; ipſorum videlicet equo & homini, quatenus animali & ambobus ineſt, videlicet eius de generis exiſtentibus. Falſum autem inquit eſſe locum & non verum in omnibus quo ad conſtructionem, quando aliud vnum dictorum propriorum vni ſpeciei inſit, vt pedeſtre bipes homini, & alterum pluribus vt pedeſtre quadrupes. nam ſimile genere eſt pedeſtre bipes cum pedeſtre quadrupede, ſed quia pedeſtre bipes vni ſpeciei ineſt homini, & pedeſtre quadrupedes pluribus non poteſt cõſtrui tunc igitur erit locus vtilis ad conſtructionem, quando vtriq: ſpecierum eiuſdem genus vtrique propriorum ſimilium genere ſi ſoli inerit & non pluribus.

Quoniam autem idem & diuerſum multipliciter dicitur, labor eſt ſophiſtice aſſumenti unius aſſignare, et ſolius alicuius proprium. Nam quod ineſt alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo, cui accidit. Vt quod ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit albus homo, et quod albo homini ineſt, inerit & homini. Calumniabitur autem aliquis multa propria, ſubiectum aliud quidem per ſe faciens, aliud autem cũ accidente: Vt aliud quidem hominẽ eſſe dicens, aliud uero album hoĩem. Inſuper etiam diuerſum faciens habitum, & quod ſecundum habitum dicitur. Nam quod habitui ineſt, & ei quod ſecundum habitum dicitur, inerit. Et quod ei (quod ſecundũ habitum dicitur) ineſt, & habitui inerit. Vt quoniã ſciens ſecundum ſciẽtiam dicitur affici, non erit ſcientiæ proprium indiſſolubile a rõne. nam & ſciens erit indiſſolubilis a rõne. Conſtruenti aũt, dicendum, quoniam non eſt diuerſum ſimpliciter id cui accidit, & accidens cum eo, cui accidit ſumptum. Sed aliud dicitur: eo quod diuerſum ſit ipſis eſſe. Non enim eſt idem homini, & eſſe homini, & albo homini: et eſſe albo homini. Præterea aũt cõſiderãdũ eſt ad caſus dicẽti, qm̃ neq; ſciens eſt indiſſuaſibile a rõne, ſed indiſſuaſibilis a rõne, neq; ſciẽtia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis a rõne. Nã ei qui oĩno inſtat, oĩno eſt aduerſandum.

Hic locum quędam aſsignat ſophiſticum, quo vtẽtes ſophiſtæ omne aſsignatum proprium alicuius cõſtruũt, & oſtendere nituntur ꝙ huic ſoli ineſt, cuius aſsignaretur vt proprium. Aſsignat autem & hũc locum eius quidem inſtantia oportet vti contra nitentes oſtendere, ſed locus eſt talis vnde occaſionem argumẽti accipiunt, qđ idem & diuerſum multipliciter dicuntur, etenim dicuntur genere, ſpecie, numero, & proportione, & idẽ numero, & rõne dicitur in multiuocis, vt veſtis & pallium nã vnum ſunt ſubiecto & rõne, ſed idẽ ſubiecto, videlicet numero, non idem autem ratione ipſis diuerſiuocis inuenitur. Nam horum ſubiectis vnum & eidem eſt, tamę ratio nominum non eadem, vt in aſcenſu & deſcenſu ſe habet qñ de vna ſcala etiam ambo noĩa dicerentur. nam ſubiectum vnum eſt ipſa ſcala. Dicitur idem & ſubiectum cum accidente eſſe ſubiecto, vt albus homo cum homine. nam hæc ſic dicta non ſunt ſimpl'r ſunt eadem,

ſed ſubiecto, & ratione diuerſa. Nã diuerſa eſt hominis ratio, & diuerſa albi hominis ratio, quãuis ſubiecto ſint ambo vnum, quia igitur idem & diuerſum multipliciter dicitur, difficile videtur de vno ſolo proprium aliquod aſsignare. nam omne vt proprium alicuius aſsignatũ videtur non eſſe ſolum proprium de quo aſsignatum eſt. Ideo inquit inſtandum eſſe contra volentes conſtruere ſic proprium dicendo quòd non ſimpliciter ſunt eadem vel diuerſa, hoc. ſ. cui accidit, accidens cum hoc cui accidit, ſed rõne diuerſa, & ſubiecto eadem, quatenus & proprium aſsignatum eſt. Nam idem ſubiectum in hoĩe & albo homine, tñ ratio ipſorum diuerſa. Inquit igitur qui aſsignat ipſum ꝓpriũ in ambobus vnũ ſubiectũ in duo diuidit, ſed ſubiectum dicendo & aliud cum accidẽte. Similiter non ſi quis (inquit) proprium ſcientiæ aſsignaret indiſſuaſibile a ratione & ſcientis ſecundum ſciam. Nam eſt (inquit) non diuerſum ſubiecto dictum in habitibus, & id quod dicitur in affectis ſecũdum habitus. nam hæc caſu differunt, & non ſubiecto, ſed aperiendum adhuc magis nobis eſt hæc, quia inquit idem multipliciter dicitur, vt ſuperius diuiſimus inquit opus habent diſputantes ſophiſticæ alicuius vnius aſsignare proprium vtentes hoc idem eſſe accidens, & id cui accidit, & dicentes quod ineſt alicui cui accidit aliquid & accidens cum ſubiecto inerit, & explicat hoc per exẽplum. Deinde inquit deſtruere talia propria per diuerſitatem poſſumus dicentes aliud eſſe ſubiectum ipſum per ſe, ſine videlicet accidente, & aliud vtrũque, vt ſi dicat aliquis proprium eſſe hoĩs ſubſtantiam receptricem coloris diſgregatiui viſus. nam hoc proprium inerit & albo homini, deſtruens dicet, aliud quidem eſſe hominem, & aliud album hominem, & aliud habitum, ceu ſciam, & aliud ſecundum habitum, videlicet ſcientem, illud deinceps additum. nam ꝙ ineſt habitui & reliquæ dignitates ſunt vtentium in his identitate ſubiecti per ſe, & ſubiecti cum accidente. Deinde exemplum oſtendentis ꝑ diuerſitatem ſic aſsignatum proprium cõſtructiuũ eſt. Nam oportet conſtruentes dicere ꝙ nõ eſt ſimpl̃r, videlicet vniuerſaliter alterum ab homine, & alterum ab homine albo, ſed ſecundum diffinitionem, & ipſum eſſe. nã quatenus ſubſtantia ambo, homo, & albus homo idẽ ſunt, ſed ſecundum diffinitionem differunt. Nam homo animal rationale mortale, ſciæ capax & mẽtis, ſed albus homo eſt capax coloris diſgregatiui viſus. Item ꝙ neq; eadẽ eſt diffinitio ſcientiæ vt ſcientis, ſed ſcia eſt indiſſuaſibilis, ſed aliter eſt ſciens. Differunt igitur diffinitiones ſecundum caſus. nam ad ſophiſtam ſecundum omnem modum inſtantem oportet repugnare & a caſibus, & a diuerſis in quibus poteſt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod natura ineſt, uolens aſſignare, hoc modo ponit ſecundum locutionem, ut quòd ſemper ineſt, ſignificet. Videbitur enim moueri quòd poſitũ eſt, proprium eſſe. Vt quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura ineſt, aſſignare, ſignificat aũt locutionem quod ſemper ineſt, non erit hoĩs proprium bipes. Non. n. omnis hõ eſt duos pedes habens. Conſtruenti autem, ſi uult quòd natura ineſt proprium aſſignare, et locutione hoc modo ſignificat. Non. n. mouebitur ſecundum hoc proprium, ut quia hoĩs proprium aßignauit aĩal diſciplinæ ſuſceptiuum, & uult, & dictione ſignificat id quod natura eſt proprium, non mouebitur ſecundum hoc, ut non ſit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptiuum.

Natura quibuſdam ea ineſſe dicenda ſunt, quorũ ſubiecta quibus ſic dicuntur ineſſe ſuſceptiua ſunt ipſorũ, non tamen ſemꝑ ipſis, neque ex neceſsitate actu adſunt, ſic natura homini ineſt ſcientia. Nã quia capax eſt eius dicitur natura ineſſe eidẽ ſcientia, non quia ſemper actu eſt ſciens, ſi ergo ſic ꝙ natura alicui ineſt vt proprium eius aſsignarit aliquis tanq̃ actu ipſi & ſemper præſens, hoc aũt fieret non addito illo. ſ. natura, vel aliquid aliud quod poteſt indicare rem illam cuius eſt proprium aſsignatum, non bene aſsignat proprium, vnde & deſtruere per hunc locum, vt ſi ſimpliciter aliquis diceret proprium hominis eſſe pedeſtre bipes, nam bipes vt inſeparabile exiſtens, & ex neceſsitate inexiſtens ipſi ſemper videtur accipere qui ſic dicit, ſed non ſic in natura ineſt videlicet ſecundum naturam, quia etiam eſt aliquis homo non bipes. ſimiliter autem & ſcire proprium hominis, ſed ſecundum ſcientiæ capax.

Inſuper quæcũque dicuntur, ut ſecũdum aliud aliquid primum, aut ut primum ipſum, labor eſt aßignare talium proprium. Nã ſi eius proprium aßignauit, quòd eſt ſecundum aliud aliquid, et de primo uerificabitur. Si aũt primũ poſuerit, & de eo prædicabitur, quòd eſt ſecundum aliud. Vt ſi quis aſſignet ſuperficiei proprium coloratum eſſe, & de corpore uerificabitur coloratum eſſe. Si autem corporis, & de ſuperficie prædicabitur. quare nõ de quo oratio, & nomen uerificabitur.

Hunc locum etiam vtilẽ ad deſtructionẽ proprij aſsignat. nã eorum quæ inſunt aliquibus, alia quidẽ primo inſunt, alia vero non primo, ſed ſecundum aliud, in his aũt ſic ſe habentibus difficile inquit aſsignare proprium alicui ipſorum propter illud, quia de primo ſic ſe habẽte aſsignatum competit etiam idem non primo ſic ſe habenti, & hoc ſic ſe habente non de quo oratio & proprium verificatur, de hoc etiam nomẽ rei verificabitur idẽ de ipſo primo hñte. nã ſi fuerit aſsignatũ proprium ſuperficiei colorari. equidẽ colorari, & de corpore prædicabitur, ſed minime ſuperficies quippe corpus nõ eſt ſuperficies, igitur eget quadam determinatione aſsignatum talium propriorũ, quæ per ſequentia oſtendetur.

Accidit autem in quibuſdam proprijs plerũq; fieri aliquid peccatum, propter hoc quòd non determinetur, quo modo, & quorum ponit quis proprium. Omnes. n. conãtur aſſignare proprium, aut quod natura ineſt, ut hoĩs bipes: aut quod nunc ineſt, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut ſpecie, ut ignis ſubtiliſſimũ: aut ſimpliciter, ut animalis uiuere. Aut ſecundum aliud, ut animæ prudens, aut ut primum, quemadmodum ratiocinatiui prudẽs, aut ut in eo, quòd habet, ut ſcientis indiſſuaſibile a ratione (nihil. n. aliud quam habendo aliquid erit indiſſuaſibile a rõne) aut in eo quod habetur, ut ſcientia indiſſuaſibile a rõne, aut in eo quòd participat, ut animalis ſentire. (Sẽtit. n. & alind quid ut homo) ſed participans iam hoc ſentit, aut in eo quòd participat, ut alicuius aĩalis uiuere. Qui igitur non addit natura peccat, eo quod contingit quod natura ineſt, nõ ineſſe illi, cui natura ineſt, ut hoĩs duos pedes habere. Qui uero nõ determinat, q̃m nunc ineſt, quod ineſt nũc, aſſignat quoniam nõ erit tale, quale nũc ineſt id. Vt quatuor digitos habere hominẽ. Qui aũt nõ indicat, quoniam ut primũ, aut ſecundũ aliud ponit, quoniam nõ de quo oratio, & nomẽ uerificabitur. Vt coloratum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſſignauerit proprium. Qui etiam non prædicit, q̃m aut in eo quòd eſt habere, aut in eo quod eſt haberi, proprium aſſignauit, nõ. n erit proprium, quòd aſſignatũ eſt. Nam inerit (ſi in eo quòd habet, aſſignauit proprium, etiã habenti. Si aũt habenti, & ei quod habetur, ut indiſſuaſibile a rõne ſcientiæ, uel ſcientis poſitũ proprium. Qui etiam nõ præſignificat in eo quòd participat, aut participatur. nam & alijs quibuſdam inerit proprium. Si. n. in eo quidẽ, quod participatur, aſſignauit, participantibus

inerit Sin autẽ in eo, quòd participat, his, quæ participantur. Vt ſi alicuius animalis poſuerit uiuere proprium. Qui non diuidit etiam id, quòd ſpecie ineſt. Quoniam uni ſoli inerit eorum, quæ ſub eo ſunt, cuius proprium ponit.

Multifariam inquit, nonnulli peccant in aſsignatione propriorum non determinanter ſm quem modum aſsignat hæc, quia nituntur aſsignare proprium, vel quod natura ineſt ꝙ eſt, quatenus ſubiectum eſt ipſius capax, & non quatenus actu adeſt, vel ſimpliciter ineſt, ꝙ eſt, minus contingens, vel ſm alios modos, quot etiam numerat, quorum vnũquodq; per proprium exemplũ manifeſtum facit. Non.n. aliquis determinans, vel addens in vnoquoque talium propriorum congruentem determinationẽ vnicuiq; modorũ quos particulariter appoſuit, planum ꝙ is peccat & non aſsignat bene in vnoquoque proprium, vniuerſaliter igitur oſtendit ꝙ ſi ſm plures modos inſunt ea quæ inſunt aliquibus, neceſſarium eſt aſsignationem cum exiſtentia propriæ determinationis facere. Non.n. integra ſanaq; aſsignatio ſine determinatione fit eorum, quæ egent aliqua determinatione. Ideo & vnumquodque talium propriorum deſtruetur, quia debet apponi determinatio quoties non ponitur a diſputante. Cæterum cum dicit. (Vt ignis ſubtiliſsimum) inqt ſi quis proprium ignis poneret ſubtiliſsimum, & nõ diſtinguens ſepararet proprium quod ineſt ſpeciei addendo ſpeciei, peccat. Et.n. ſi addere ſpeciei, patet ꝙ vni inerit ſpeciei eorum quæ ſunt ſub igne. Nam quia vt ipſe dixit in prædicamentis de ſubſtantia quod proprium ſubſtantiæ eſt quæ cum ſit vna numero eſt capax contrariorum, non quia omnis ſubſtantia ſit talis, ſed quia in ſubſtantia indiuidua hoc poteſt eſſe. Reducitur aũt tale proprium ad peccatum conuerſionis. Non enim de quibus nomen & ratio prædicatur. nam & quæuis bolus terra eſt, grauiſsima autem non amplius, & ignis quidem carbo, & flamma ac lumen eſt ignis, ſed ſolum lumen eſt ſubtiliſsimum.

Nam quod eſt ſecundum ſuperabundantiam, uni ſoli ineſt, ut ignis leuiſſimum. Aliquoties autem & ſpecie addens, peccat. nam oportebit unam ſpeciem eſſe eorum, quæ dicuntur, quando ſpecie addiderit. Hoc autem in quibuſdã non accidit, ut neque in igne. Non.n. eſt una ſpecies ignis, diuerſum eſt.n. ſpecie carbo, & flamma, & lux: cum unũquodq; horum ſit ignis: propter hoc non oportet, quãdo ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpẽm eius, quòd dicitur: quoniam his quidem magis, illis aũt minus inerit, quòd dictum eſt proprium, ut in igne ſubtiliſſimum. Subtilior.n. eſt lux carbone, & flamma. hoc aũt non oportet fieri, quando non & nomẽ magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis.

Hic cum aſsignet cauſam cur peccet is qui ſic indeterminate aſsignat proprium, inquit ſm ſuperabũdãtiã non poteſt in pluribus conſiderari vt leuiſsimum igni. Nõ.n. eſt ſpecies ignis, quia in aſsignatis propriis ſpeciei ſi quæ a nomine de quo proprium aſsignatũ eſt, ſignificata vnius ſpeciei fuerint ſana eſt aſsignatio, ſi vero de pluribus ſpeciebus nõ amplius ſana additio in ſic ſe habentibus niſi addito ſpeciei, & ſi contingit peccare niſi determinaret, & ſm aliquam rei partẽ. Nã in quibus nõ ſic eſt vt in igne, ſi quis dicat leuiſsimũ eſſe ignẽ non diſtinguẽs lumen, quia non addit hoc (parte) Nam partes ignis carbo, flamma, & lumẽ, quorũ vnũquodq; ignis dicitur, ſed lumen ſolum eſt leuiſsimum. Sed nũc cõmunius dicit lumen ignem ſm aliquorũ opinionem, quia ipſi non vr̃ lumẽ ignem eſſe, quia neque corpus. Sed oĩs ignis eſt corpus, ob id rurſus etiam qui addit ſpeciei dictæ, videlicet leuiſsimam alteram ſpẽm proprium eſſe, vt ſubtiliſsimum & is peccat. Nam ſubtiliſsimum etiam aliis congruit, ſed aliquibus magis, & aliquibus minus. Dicit aũt lumen eſſe ſpẽm ignis ſm aliquam opinionẽ. Non.n. cunctis videtur lumen eſſe ſpẽm ignis. nam ignis & ſpẽs eius carbo, flamma eiuſdem corpora ſunt, ſed his incorporea eſt, vnde quõ erit ſpẽs corporis incorporeũ. Inquit igitur qñ & addens alicui ſpeciei peccat, quia nõ eſt vna ſpẽs dicti, ſed plura, & hoc conſtat ex ſpeciebus ignis. Nam vnum horum. i. lux ſubtiliſsimum eſt, & alia ſubtilia, ob id igitur qñ adderetur ſpeciei nõ oportet eſſe aliam ſpẽm præter dictam, ſed ipſa & ſola. Sed hoc non oportet fieri ceu nõ oportet aſsignare proprium cũ additione ſpeciei, cuius plures ſunt ſpecies, qñ non & nomen prædicatur magis de ſubiecto de quo magis verificat oratio. Nã oratio dico ſubtiliſsimũ magis vere prædicat de lumine, ſed nomen, vel ignis nõ prędicat magis de lumine luceq;. Vt.n. diximus ſm quãdam opinionẽ lux dicitur ignis, non tñ ſm veritatem. Nã ſi proprium prædicatur magis & nomen non prædicatur magis, non erit aſsignatum proprium quòd aſsignatur.

Inſuper autem ad hæc idem eſſe accidit proprium & eius quod ſimpliciter, & eius, quòd maxime in eo, quòd eſt ſimpliciter tale. Vt in igne ſe habet ſubtiliſſimũ. nã & lucis, & ignis ſimpliciter erit hoc ipſum proprium. Subtiliſſima.n. eſt lux. Cum igitur alius ſic aſſignat propriũ, argumentãdũ ſic ei, aut nõ danda eſt hæc inſtãtia, ſed ſtatim cũ ponit propriũ, determinãdũ eſt quõ ponit proprium.

Accidet aũt (inquit) in talibus propriis idẽ & vnum proprium plurium eſſe. ſ. ſimpliciter & communiter dicti, vt ignis & maxime exiſtentis in tali cõmuni, videlicet luminis. Nam ignis erit proprium, quia huic aſsignatum, ſed luminis, quia maxime ineſt huic ꝙ nõ eſt maxime ignis. Sed nõ oportet propriũ eſſe idẽ generis & ſpeciei vnius ſub genere. Nã erit idem plurium & differentium proprium, quæ cum diſtinguat concludit dicens. Cum igitur alius ſic aſsignat proprium argumentãdum ei ſic, videlicet tibi nõ eſt danda hęc inſtantia. i. ſi tu talẽ aſsignaueris proprium nõ oportet ſibi inferre inſtantiã, videlicet cãm dare diſputanti, vt inſtet ſibi, ſed opus eſt ſtatim aſsighare quomodo aſsignauerit proprium ſecundum vnum modum expoſitorum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem proprium poſuit. Non.n. erit proprium, quòd poſitum eſt eſſe proprium. Nam idem eidẽ omne, quid eſt eſſe indicat. Quod autem quid eſt eſſe indicat, nõ proprium ſed terminus eſt. Vt quia qui dixit honeſti proprium decens eſſe, idem eiuſdem proprium aſſignauit (idem enim eſt honeſtum & decens) non utiq; erit decens honeſti proprium. Conſtruenti autem ſi non idem quidem eiuſdem proprium aſſignauit, cum conuerſim prædicatum poſuit. Erit.n. proprium, quòd poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium id, quòd ſubſtantia animata, non idem quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatũ aſſignauit, & erit animalis proprium ſubſtantia animata.

Hoc aũt fit ſi quis æquale ſubiecto potẽs nomen viciſsim mutãdo vt proprium alicuius aſsignauerit, ꝙ maxime in multiuocis fieri poteſt. nam quia nomẽ vniuſcuiuſq; eſt indicatiuum vniuſcuiuſq; ſubſtãtiæ illius. nã cuius eſt diffinitio indicatiua, huius etiam nomẽ indicatiuum eſt, & qui tale proprium aſsignat, indicatiuũ ſubſtantiæ eius vt proprium aſsignat. Ponitur aũt ꝙ id qđ eſſe & ſubſtantiã alicuius indicat, nõ eſt proprium. Non enim erat proprium ſi genus quod quid erat eſſe, & in diuiſione ꝓblematũ dixit talia eſſe diffinitiua, ceu quia ponendo aĩalis proprium hoc, ſubſtantia aĩata, oportet autem addi, & hoc ſenſitiua, ꝙ viciſsim prædicatum

& ſubiectum eſt aſsignatũ, ſed minime proprium. Nã animalis ſubſtantia animata ſenſitiua conuerſim prædicatur. nam omne animal eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, & omnis ſubſtantia animata ſenſitiua, animal. Quæreret aũt aliquis in dictis diuerticulis ſi non poteſt alteri alterum ineſſe, ceu punctum indiuiſibile, minimum, vel omnis dimenſionis expers. nam videtur in his etiam ſignificata differre, quibus autem ſi aduenerit & planius & notius magis congruet.

Deinde in ſimilaribus conſiderandũ eſt, destruenti quidem, ſi quod totius eſt proprium, non uerificatur de parte, aut ſi quod partis eſt proprium, nõ dicitur de toto. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit aũt hoc in aliquibus fieri, aſſignabit.n. utique aliquis in ſimilaribus proprium: aliquoties quidem ad totum reſpiciens, aliquoties aũt ad id, quod ſecundum partem dicitur, ipſe ſeipſum ſciens. At erit neutrum recte aſſignatum, ut ad totum quidem, quia qui dixit maris proprium, plurimã aquam ſalſam, alicuius quidẽ ſimilarium poſuit proprium. Tale aũt aſſignauit, quod non uerificatur de parte (non.n. erit quoddam mare plurima aqua ſalſa) non utiq; erit maris proprium plurima aqua ſalſa. Ad partem aũt, ut quia qui poſuit aeris proprium, reſpirabile: ſimilarium quidẽ alicuius dixit proprium. tale aũt aſſignauit, quod de aliquo aere uerum eſt, de toto aũt non dicitur (non.n. erit uniuerſus aer reſpirabilis) nõ erit utique aeris proprium reſpirabile. Conſtruenti uero, ſi uerificatur quidem de unoquoque ſimilarium, quod eſt proprium eorum ſecũdum totum. Erit.n. proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium, ut quia uerificatur de omni terra deorſum ferri, ſecundum naturã. Eſt aũt hoc proprium alicuius terræ ſecundum terram (ſecundum.n. terram & id quod eſt terram eſſe) erit utique terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam.

Quia diuiſio quæ fit totius in partes, vel in ſimilaria fit, vel in diſsimilaria, aſsignat locos etiã in ſimilaribus. Et ſi deſtruit aliquis hoc poteſt modo ſi aſsignaret proprium totius, hoc aũt non conueniet etiam parti, nõ bene erit aſsignatum proprium. Vel ſi partis proprium aſsignatum & toti non cõpeteret, nõ bene erit aſsignatũ proprium. Hoc aũt fit in aliquibus aſsignare proprium ſi in vniuerſum, aliquando & totum quis reſpexerit, & proprium aſsignatũ parti non congruet, ceu maris propriũ plurima aqua ſalſa, hoc aũt non cõpetet parti quippe nõ poteris aſsignare hoc, plurimam aquã ſalſam de aliquo mari, quia quoddam mare pars eſt minima totius. Quo nam pacto diceremus de ipſa plurimã, quare neq; ipſius maris erit proprium aſsignatum, quia non cõpetit etiam parti. Sed ſæpe aliquis aſsignaret proprium partis conſiderans proprium aſsignare eidem parti, ſed non conueniens eſt etiam toti. Vnde nõ ſic aſsignare bene propriũ in hunc locum, quia omnes partes ſimilarium inter ſe cũ toto ſunt eiuſdem ſubſtantiæ, ideo & idẽ cõgruet toti & vnicuiq; partium. Quia igiť talia ſimilaria videnť eſſe, patet qđ etiam proprium alicuius ſimilaris aſsignatũ oĩno ineſt ſimilari. Similiter toti & partibus eius. porro ſi quis tale proprium ſimilarium alicuius aſsignauerit, quod toti ineſt, & partibus eius nõ ineſt, vel ecõtra, poterit deſtruere qđ non eſt proprium aſsignatũ proprium. Oportet igitur aſsignatum proprium eſſe alicuius ſimilaris & toti & partibus eius ineſſe. Nã ſic propriũ terræ deorſum ferri ſ̃m naturam. Etenim de omni terra & de aliqua verificať. Nã & alicuius terræ quatenus terra eſt, propriũ eſt deorſum ferri ſ̃m naturam, nõ quatenus ſimilaris, vt neque oĩs quatenus oĩs. Cæterum illuđ (quod eſt proprium eorum ſ̃m totum) indicatiuum eſt huius vt totius proprium accepti & partium vniuſcuiuſq;.

Deinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, primum quidẽ ex contrarijs: deſtruenti quidem, ſi contrarij non eſt cõtrarium proprium, neq; utique contrarij erit cõtrarium proprium ut quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſticia, optimo autem peſſimum. Non eſt autẽ iuſtitiæ proprium optimum, non erit iniuſtitiæ proprium peſſimum. Cõſtruenti autem ſi contrarij contrarium proprium eſt, & contrarij contrarium proprium erit: ut quia contrarium eſt bono quidẽ malum, eligendo fugiendum, eſt aũt boni proprium eligendum, erit mali proprium fugiendum.

Ex oppoſitis aſsignat & ad deſtructionem, & cõſtructionem loci propriorum, vt fecit etiam in his ad accidens & ad genus aſsignatis locis, ſed quoniam quadrupliciter dicuntur oppoſita, primo a cõtrariis incipit. (Et optimo peſsimũ.) Nam omnis virtutis eſt hoc, ſi.n. virtutis ratio habitus optimus & minime optimum iuſtitiæ proprium non erit iniuſtitiæ proprium peſsimum. Etenim in eadem eſt eadem ratio. nam omnis malitia habitus eſt peſsimus.

Secundum autem ex ijs, quæ ad aliquid ſunt, deſtruenti quidem, ſi hoc quod ad aliquid eſt, eius, quod eſt ad aliquid, non eſt proprium: neque utique hoc, quod ad aliquid eſt, eius, quod ad aliquid eſt, erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium, ſuperans autem ad ſuperatũ: non eſt autem dupli proprium ſuperans, non erit dimidij proprium ſuperatum. Conſtruenti autem, ſi eius, quod eſt ad aliquid hoc quod eſt ad aliquid, eſt proprium, & eius, quod eſt ad aliquid, id quod eſt ad aliquid, erit proprium. ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium id eſſe, quod duo ad unum, eſt autem dupli proprium, ut duo ad unum, erit dimidij proprium, ut unum ad duo.

Vt quia dicitur duplum ad dimidium. nam opponitur duplum ad dimidium, & duo ad vnum, ſed vnũ ad duo, quatenus duo ad vnius dupli rationem ſignificat. Sed vnum ad duo dimidij. Hæc autem non ad aliquid proprie. Non enim dicuntur duo, vnius duo, vel vnum duorum vnum, neque habent eſſe in habitudine ad inuicem. Erit autem proprium magis propoſito exẽplũ, ſi acciperetur vna oppoſitio eorum ad aliquid, vt ſenſus & ſenſile. Nam ſenſus eſt receptio per corpus, & ſenſile id quod recipitur per corpus. Nam ſi ſenſui proprium eſt, vt per corpus ſit receptio, erit etiam ſenſibilis proprium, vt per corpus receptibile ſit. Sed hoc non eſt proprium dupli, quandoquidem non ſolum duplum ſit excedens.

Tertium autem deſtruenti quidem, ſi ipſius habitus, id quod ſecundum habitum dicitur, non eſt proprium: neque utique priuationis, id quod ſecũdum priuationem dicitur, erit proprium Et ſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, nõ eſt proprium, neque habitus ipſius, id quod ſecundum habitum dicitur, erit proprium. Vt quia non dicitur, ſurditatis proprium inſenſibilitatẽ eſſe (etenim alijs communis eſt) neque ipſius auditus erit proprium ſenſum eſſe. Conſtruenti uero, ſi quod ſecundum habitum dicitur, eſt ipſius habitus proprium, & priuationis id quod ſecundum priuationem dicitur, erit proprium, etſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur eſt proprium & ipſius habitus, id quod ſecundum habitum dicitur, erit proprium. Vt quia uiſus eſt proprium uidere ſecundum quod habemus uiſum, erit cæcitatis proprium non uidere, ſecundum quod non habemus uiſum, nati habere.

Quia duabus exiſtentibus oppoſitionibus ſ̃m habitum & priuationẽ, ſi nõ habitus fuerit habitus propriũ, neq; priuatio erit priuationis ſi vero habitus fuerit proprium habitui, & priuatio priuationi, & econtra.

Deinde ex affirmationibus & negationibus, primum quidem ex ipſis, quæ prædicantur. Eſt autem locus hic utilis deſtruenti tantum, ut ſi affirmatio, uel quod ſecundum affirmationem dicitur, eius eſt proprium, non erit utique eius negatio: neque quod ſecundum negationẽ dicitur proprium. Si autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationẽ dicitur proprium, eiuſdem non erit affirmatio, neque quod ſecundum affirmationem dicitur proprium: ut quia proprium animalis eſt animatum, non erit aĩalis proprium, non animatum. Secundum etiam ex prædicatis, uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur, deſtruenti quidem, ſi affirmationis affirmatio non eſt proprium, neque negatio negationis erit proprium. Et ſi negatio negationis nõ eſt proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium. Vt quia non eſt proprium hominis animal, neque non hominis proprium erit non animal. Si autem non hominis, non uidetur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal. Conſtruenti aũt, ſi affirmationis affirmatio eſt proprium, & negatio negationis erit proprium. Si autem negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis erit proprium. Vt quia nõ animalis eſt proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere. Et ſi animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebitur non uiuere.

Ideſt ſi affirmatum ipſius proprium erit, impoſsibile eſt contradictorium eius proprium eſſe, & econtra ſi negatũ. Inquiunt aũt affirmationẽ dicit. Sed aliquis quæreret quõ locus non eſt vtilis ad conſtructionẽ. Nã qui oſtendit alterũ contradictionis nõ ineſſe, alterum ineſſe demonſtrauit. nam nullum intermedium eſt contradictionis. vel quia eidem poſsibile eſt oſtendi, non tñ & vt proprium eius. Vel põt neq; principio eidem ineſſe oppoſitum non proprio, vel oſtenſum non proprium ineſt ipſi nõ vt proprium. Non.n. ſi homini non eſt proprium animatum, iam eidẽ & non ineſt. Sed magis proprium in aĩali eſt ſenſitiuum transferre pro animato. nam aĩatũ ineſt ipſi non vt proprium eius. Eſt aũt primus locus ex repugnantia etiam deſtructiuus ſolum, ſed ſecundus nõ. Et ambobus in ſequentibus proprium negatiuũ eſſe inquit, non oportere perinde ac nõ inſit negatio dictioni, ſed ineſt, non tñ vt proprium. Secundum autẽ infert ex prædictis, ſcilicet propriis affirmatiue dictis, vel nõ prædicatis, ideſt propriis negatiue dictis, & de quibus prędicatur, vel ſubiectis affirmatiue, & de quibus non prędicatur, vel de ſubiectis priuatiue dictis. Nam accipit duo ſubiecta & vnum affirmatiuum, & alterũ priuatiuũ, & duo ſola propria. Inquit igitur quod ſi affirmationis ceu hoĩs non eſt proprium dictio affirmatioq; videlicet animal, neque negatio, videlicet nõ aĩal proprium erit non hoĩs. Similiter aũt & contrarium, merito aũt dixit, hominem inquiunt, quia pars eſt propoſitionis.

Tertium autem ex ipſis ſubiectis, deſtruenti quidem, ſi quod aſſignatũ eſt proprium, affirmationis eſt proprium, non erit, & negationis proprium. Si autem negationis eſt proprium quod aſſignatum eſt, nõ erit affirmationis proprium, ut quia animalis proprium eſt animatum, nõ aĩalis proprium non erit animatum. Conſtruenti uero, ſi aſſignatum proprium nõ eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit. nam affirmatio negationi, & negatio affirmationis non eſt proprium. Quandoquidem affirmatio negationi omnino non ineſt: Negationi aũt affirmationi ineſt quidem, at non ut proprium ineſt. Deinde ex ijs, quæ ex oppoſito diuiduntur, deſtruenti quidem, ſi eorum, quæ ex oppoſito diuidũtur, nullum ullius reliquorum ex oppoſito diuiſorum eſt proprium, neque profecto quod poſitũ eſt, erit proprium eius, cuius poſitum eſt proprium. Vt quia animal ſenſibile nullius aliorum mortalium animalium eſt propriũ, nec animal intelligibile erit Dei proprium. Conſtruenti aũt, ſi cæterorum, quæ ex oppoſito diuiduntur, quoduis eſt proprium talium quorũcunq; eorum, quæ ex oppoſito diuidũtur, erit profecto reliquum eius proprium, cuius poſitũ eſt nõ eſſe proprium, ut quia prudẽtiæ eſt proprium per ſe natum eſſe rõnalis uirtutẽ eſſe, & aliarum uirtutum ſic uniuſcuiuſq; ſumptæ, erit tẽperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis uirtutem eſſe.

Hic vnum proprium duobus ſubiectis conſiderãdũ eſſe concludit contrario modo primo loco qui duo propria ad vnum ſubiectum inquirenda eſſe dixit. Incipit igitur hic a ſubiectis ipſis, & inquit ſi aſsignatum eſt affirmationis proprium, ſcilicet ſubiecti dicti affirmatiue, vt aĩalis aĩatum, non erit idẽ negationis, videlicet negati ſubiecti proprium, vt non animalis animatum. nam erit proprium vnũ plurium ſubiectorum & cõtradictoriæ oppoſitorum, ſimiliter & econtra. Nam ſi non animalis proprium inſenſibile neq; erit proprium hoc animalis. Verum inquit locum conſtruentem in his eſſe falſum, & ponit cauſam etiam dicens quod neque affirmatio negationis, neque negatio affirmationis eſt proprium. Nam affirmationem vt poſitionem impoſsibile eſt eſſe proprium negationis, quæ deſtructio eſt & quoddam ſine exiſtentia, ſed negationem affirmationi contingit ineſſe, ſed non vt proprium, ceu non ens opinabile eſt, nõ vt album homini, ſed vt non ens. Nam opinio eius eſt non quia ſit, ſed quia nõ eſt, ſed opinabile nõ eſt proprium non entis. nam eſt etiam entis. Aſsignãs itaque locum primum ab oppoſitis, ſecundum contradictionem deſtructiuum, in quo vnum erat ſubiectum, & duo prædicata aliud affirmatiue & aliud negatiue, quod eſt proprie contradictio. Secundum autẽ in quo ſubiecta duo & prædicata duo accipiebãtur, & ambæ coniugationes contradictorie oppoſitæ, & oſtendens hunc, & ad deſtructionem & conſtructionem vtilem mentionẽ fecit de tertia oppoſitione, in qua autẽ prædicatum vnũ accipit, & duo ſubiecta contradictorie oppoſita contrario modo primo loco, & hunc inquit eſſe locum deſtructiuum. Nam ad conſtructionẽ nõ eſt vtilis, quia falſus eſt & oſtendit cauſam, vt dictum eſt ſuperius. Deinde aũt ex contradiuiſis cõtradiuiſa inter ſe dicuntur, quæcũque ex eodem genere ſecundum eandem diuiſionẽ inter ſe ſeparata ſunt. ſi ergo aliquis cõtradiuiſorum inter ſe aliquid aſsignauerit proprium alicuius alterius, & ipſorum cõtradiuiſorum inter ſe ſecundum aliam diuiſionem ex eodem genere, vel ſecundum aliam petitionẽ ex alio genere inquit reſpiciendum eſſe in alio proprio aſsignato ſecundum eãdem diuiſionẽ, ſi alicuius alterius eſt proprium diuiſorum huic, cuius illud proprium aſsignatum eſt. Nã ſi nihil cõtradiuiſorum illi ineſt, neque erit aſsignatum proprium de quo aſsignatur, quod ſi alterũ alterius proprium, vel alia aliorum ſi plura fuerint cõtradiuiſa erit per hoc oſtenſum quod etiam quæſitum proprium eſt, cuius aſsignatũ eſt, ceu contradiuiſa velut propria aĩal ſenſile & animal intellectuale & cõtradiuiſa, vt ſubiecta mortalia animalia, ſcilicet & immortalis Deus. Inquit igitur ſi aĩal ſenſile nõ erit proprium mortalium animalium, neq; aĩal intellectuale propriũ erit immortalis Dei. Cæterum in loco conſtructiuo vſus eſt exẽplo talia accipiens velut vniuerſæ animæ partes inter ſe contradiuiſæ, videlicet rationale, iraſcibile, & cõcupiſcibile. Equidem accipiendo virtutis eas quæ inter ſe cõtradiuiduntur vt prudentia, & fortitudo, temperantia oſtendit, quod quia proprium prudentiæ eſt ſecũdũ ſe, vt ſit apta nata eſſe virtus rõnalis etiã fortitudinis erit, ſicut ſit iraſcibilis,

ſcibilis,& temperantiæ, vt ſit concupiſcibilis proprium hoc vt per ſe ſit virtus.

Deinde ex caſibus, deſtruenti quidem, ſi caſus, caſus nō eſt proprium, neque profectò caſus erit proprium caſus, ut quia non eſt eius, quod eſt iuſte proprium, id quod bene, neque iuſti proprium erit bonum. Conſtruenti aūt, ſi caſus, caſus eſt proprium, erit profectò & caſus. caſus proprium: Vt quia hominis eſt proprium greſſibile bipes, & homini erit proprium greſſibili bipede dici. Non ſolum aūt in eo, quod dictum eſt ſecundum caſus eſt conſiderandum, ſed et in oppoſitis, ut in prioribus locus dictum eſt. Deſtruēti quidem ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus, neq; utique oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: ut quia non eius, quod eſt iuſte, proprium, quod bene, neque iniuſte erit proprium, quod male. Conſtruēti uero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus, erit & utique oppoſiti caſus proprium oppoſiti caſus: Vt quia honeſti eſt proprium optimum, & inhoneſti erit proprium peſſimum. Deinde ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent. Deſtruenti quidē ſi quod ſimiliter ſe habet, eius, quod ſimiliter ſe habet, nō eſt proprium: neq; utiq; quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet, erit proprium. Vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendū ædificium ædificator, & medicus ad ædifficiendam ſanitatem. Non eſt aūt proprium medici efficere ſanitatem, neq; ædificatoris erit proprium extruere ædificium. Cōſtruenti autē, ſi quod ſimiliter ſe habet, erit proprium eius, quod ſimiliter ſe habet: erit utiq; et quod ſimiliter ſe habet eius, quod ſimiliter ſe habet propriū. Vt quoniam ſimiliter ſe hēt medicus ad id, quod eſt eſſe effectiuū ſanitatis, & ludi magiſter ad id, quod eſt eſſe effectiuū bonæ habitudinis. Eſt aūt proprium magiſtri ludi, eſſe effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici eſſe effectiuum ſanitatis. Deinde ex ijs, quæ eodē modo ſe habent, deſtruēti quidē, ſi quod eodem modo ſe habet eius, ad quod eodē modo ſe habet, non erit propriū: neq; utique quod eodem modo ſe habet eius ad quod eodē modo ſe hēt, erit proprium. Si aūt eius ad quod eodē modo ſe habet id, quod eodē modo ſe hēt, eſt propriū: eius non erit proprium, cuius poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia eodē modo ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo quia diſciplina utriuſque eorum eſt, non eſt aūt prudentiæ proprium diſciplinam eſſe honeſti, non utique erit proprium prudentiæ diſciplinam eſſe turpis. Si uero eſt proprium prudentiæ diſciplinā eſſe honeſti, non erit proprium eiuſdem diſciplinā eſſe turpis. Impoſſibile eſt.n. eiuſdē plura eſſe propria. Conſtruenti uero nihil locus iſte utilis. Nā quod eodem modo ſe habet unum ad plura comparatur.

In prioribus dixit caſus iuſte ipſius iuſtus, fortiter huius fortis, nunc autem caſus dicit vtraque vtroŕúque viciſſim. Equidem mos ipſi eſt etiam dicere cognata omnia caſus eſſe, ſed cognata inuicem ſunt hæc iuſtū, iuſte, & iuſtitia. Nam hęc ſunt ſimilia inter ſe, ſi ergo caſus ipſius caſus nō erit proprium, neque idipſum, cuius caſus proprium nō eſt, reliqui erit proprium. Si vero caſus ipſius caſus eſt proprium, & id cuius eſt caſus proprium illius erit, cuius caſus erat proprium caſus. Vnde inquit nō ſolum dicto loco & caſus oportet vti, ſed etiā in his quæ ſunt oppoſita eis, vt etiam in prioribus locis dictum eſt, qui fuerunt dicti ad accidens. Sciendū quod plane in exemplis oſtendit quod nomine caſus communius nunc in cognatis vſus eſt. Non enim ſolum in caſibus, ſed ſimpliciter etiam in cognatis locus deſtructiuus & conſtructiuus eſt. Erit aūt locus hic competens etiam his ſecundum proportionem. Vt enim in mari tranquillitas, ſic etiam in aere ſerenitas. Nam proportione ſimilitudo eſt, quare ſi non alterum alterius proprium, neq; alterum erit reliqui. Vel ſi alterum alteritis proprium, & reliquum erit reliqui. Deinde ex his quæ eodem pacto ſic ſe habent, quæ ſunt quæ eodem modo ſic ſe habent, & quæ differentiam habent ad ſimiliter ſe habentia, ipſe paulo poſt dicit. Nam quæ ſimiliter ſe habent ſic ſunt, vt vnum ad plura comparantur, ſed ſimiliter ſe habētia oſtenſa quod duo ad duo comparationem accipiunt. Nam ſi non proprium habens ſimiliter ad aliquid illius, neque hoc ſimiliter ad aliquid habens, aliud illius proprium fiebat. Sed in his quæ eodem pacto ſe habēt vnū accipitur ad duo ſimiliter ſe habēs, vel duo ad vnum de quibus duobus ſi alterum non fuerit proprium huius habentis ſe ſimiliter ad ambo, neque alterum eius proprium erit. Si autem vnum ad duo differentia inter ſe, & ſimiliter ſe habentia alterius ipſorum proprium fuerit, non erit etiam reliqui proprium eo quod non poteſt idē eſſe plurium proprium, ſi quidem proprium eſt quod ſoli alicui ineſt. Nam ſi prudentia ſimiliter ſe habent viſa ad bonum & turpe, eo quod amborum ipſorum videtur ſcientia eſſe ſi alterius ipſorum fuerit proprium, reliqui non erit proprium. Item aūt econtra accipit ſi prudentiæ dicens proprium dicendo ſcientiam boni eſſe nō amplius ipſius proprium erit hoc ſcientiam eſſe turpis, deinde inſerens cauſam dicendo impoſsibile eſſe vt idē proprium ſit plurium redarguit peccatum. Nō enim ad duo proprium aſsignauit, ſed ad vnum prudētia. Quæreret autem aliquis quomodo adhuc poteſt idem ſimiliter ad ambo ſe habere, ſi eſt ſolius alterius ipſorum proprium eſt. Vel etiam hoc ſimul oſtendit quod videtur ſimiliter habere cum non ſimiliter ſe hēe. Sed ad cōſtructionem inquit hunc locum non eſſe vtilem, ſed cauſam non adiecit, ſed vel ſolum enim eodem modo ſe habens vnum ad plura comparatur, & vr per hunc locum potentia dicere. Non enim eſſe alterius ipſorum proprium ad ambo eodem modo ſe habens conſtructiuum eſt huius ſcilicet, & alterius ipſorum idem proprium eſſe, ſed deſtructiuum: Non enim ſi oſtenſum fuerit alterius proprium eſſe, conſtruetur quod etiam reliqui. Nam cōtrarium deſtruitur, nam ad duo comparatur & proprium plurium eſſe proprium non poteſt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod ſecundum eſſe dicitur, non eſt eius, quod ſecundum eſſe dicitur, proprium. Nam neque ſecundum corrumpi, eius quod eſt ſecūdū corrumpi, neque ſecundum generari, eius quod ſecundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia non eſt hominis proprium eſſe animal, neque eius, quod eſt hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius, quod eſt hominem corrūpi, erit proprium corrūpi aīal. Eodem aūt modo accipiendum eſt ex generari ad eſſe, & corrumpi ad eſſe, & generari, quemadmodum dictum eſt nūc, ex eſſe ad generari, & corrūpi. Cōſtruenti aūt, ſi eius, quod eſt ſecundum eſſe, ordinatū eſt. (Eſt aūt per ſe ordinatum propriū) nam & eius quod ſecūdum generari dicitur, erit hoc, quod ſecundū generari dicitur, proprium. Et eius quod ſecundū corrumpi, hoc quod ſecundum corrumpi eſt aſſignatum ut quia hominis eſt proprium eſſe mortalem, & eius quod eſt generari hominē, erit proprium generari mortalē, & eius, quod eſt corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem aūt modo accipiendum eſt & ex generari, & corrumpi et ad eſſe, & ad ipſa ex ipſis fieri quemadmodum & in deſtruēti dictū eſt. Deinde inſpiciendū ad ideā poſiti, deſtruēti quidē, ſi ideæ non ineſt, aut ſi non ſecundū hoc, ſecundum quod dicitur de illo cuius propriū aſſignatū eſt. Nō.n. erit propriū, quod poſitū eſt eſſe propriū. ut quoniam ipſi homini nō ineſt immobilitas, qua hō eſt, ſed qua idea, nō erit hominis propriū immobilitas. Cōſtruenti autē, ſi ideæ ineſt,

& ſecundum hoc ineſt, qua dicitur de illo ipſo, cuius poſitū eſt non eſſe proprium. Erit.n. proprium quod poſitum eſt nō eſſe proprium: ut quoniam ineſt animali ex anima & corpore cōpoſitū eſſe, & qua animal eſt ipſi ineſt id, erit proprium aīalis ex corpore & anima compoſitum eſſe.

Quia proprium alicuius, vt neceſſarium quidē eſſe entis, vt eius quod factū eſt fieri, & eius quod corruptū eſt corrumpi: ſi in aliquo horum aſsignatū proprium diſſonat, neque in aliis erit proprium. Si autem in aliquo horum aſsignatum proprium eſt, non in reliquis conſtruetur reſpiciendo ad ideam poſiti. Item ſi proprium aſsignatū alicuius nō inſit ideæ rei, cuius proprium aſsignatum ineſt ipſi, ſed non quatenus idea eius erit, vel diceretur nō erit proprium aſsignatum proprium, vt quia ipſiſsimo homini ꝙ eſt idea hoīs, nō ineſt quieſcere nō quatenus homini ſunt quatenus idea. Nam cunctis ideis hoc ineſt, non erit profecto hominis proprium quieſcere. Rurſus autem quia ipſiſsimo animali ineſt componi ex aīa & corpore, & ineſt huic quatenus idea, erit etiam animalis proprium ex anima & corpore cōponi. Equidem cōmunius & in pluribus & nunc exemplo vtitur, hoc ideam animalis, videlicet ipſummet animal componi ex anima & corpore. Nam ſequitur æqualiter hoc, nō tamen conceditur a ponentibus ideas.

Deinde ex magis, & minus, primum quidem deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis, nō eſt proprium. Neque enim quod minus eſt eius, quod minus, erit proprium, neque quod minime, eius quod minime, neque quod maxime, eius quod maxime, neq; quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter. Vt quia non eſt magis colorari magis corporis proprium, neque minus colorari minus corporis propriū erit, neque colorari corporis omnino. Conſtruenti autē, ſi quod magis eſt, eius quod magis eſt, eſt proprium. nam quod minus eſt eius, quod minus eſt, erit proprium, & quod minime eius, quod minime, & quod maxime eius, quòd maxime: et quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter. Vt quia magis uiuentis magis ſentire eſt proprium, & minus uiuentis minus ſentire erit propriū, & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime, id quod minime, & eius quod ſimpliciter id quoque, quod ſimpliciter. Et ex eo aūt quod ſimpliciter, ad eadem conſiderandum eſt, deſtruenti quidem, ſi quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter, non eſt proprium, neque.n. eius, quod magis eſt, eius quod magis, neq; quod minus eius, quod minus, neque quod maxime eius, quod maxime, neque quod minime, eius quod minime erit proprium: Vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neque magis hominis magis ſtudioſum erit proprium. Cōſtruēti aūt, ſi quod ſimpliciter eſt eius, quod ſimpliciter eſt propriū. Nā & hoc, quod magis eius, quod magis, & quod minus eius, quod minus, & quod minime eius, quod minime, & quod maxime eius, quod maxime erit propriū. Vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam, et magis ignis erit proprium magis ſurſum ferri ſecundum naturam. Eodem autem modo conſiderandū eſt, & ex alijs ad oīa hmōi Secundum aūt deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius, quod magis eſt proprium. neq;.n. quod minus eſt eius quod minus, erit proprium, ut quoniam magis eſt proprium aīalis ſentire, quā hominis ſcire: non eſt autē animalis proprium ſentire, quare non erit hominis proprium ſcire. Conſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus, eſt proprium. nam & quod magis, eius quod magis, erit proprium, ut quia minus eſt hominis proprium manſuetum natura quam animalis uiuere. Eſt autem hominis proprium manſuetum natura, erit proprium animalis uiuere.

Et ex ſuperpoſitionibus etiam, ſcilicet ab his ſuperlatiuis maxime & minime, quia vt ſe habet in vno etiam reliquis, vel plurimis & vt in ſimplicibus, ſic etiam in cōparatiuis quatuor aſsignat locos a magis, ſcilicet vnū de vno, duo circa duo, & duo circa vnum, & vnum circa duo. Et eſt primus cōſtructiuus & deſtructiuus vtrinque. Sed ſecūdus & quartus a magis deſtructiui & a minus conſtructiui. Sed tertius ſolum conſtructiuus. Quæreret aūt aliquis ſi ſimplicia oīno ſequi oportet cōparatiua. nam in quibuſdam vr̄ non ſequi. nā magis & minus aer grauis, non tn̄ & ſimpliciter grauis, & terra magis & minus leuis. Vel in his non ſequitur ipſum ſimplr̄ ea ſecundum comparationē, quia nō proprie in his accipiuntur dicta ſecundum comparationem nā in tātis magis, ſed nō ſimpliciter. Et exēplis his graue & leue, ſed equiuoce. etiam in his locis cōmunius vtitur. nam in ſubſtātiis quę non ſuſcipiunt magis & minus fecit ſermonem. Verum peculiarius aptiusq; erit exemplum de voluptate & bono facere rationem. nam ſi magis voluptas non eſt bonum magis, neque aliæ, & ſimiliter in alijs deſtructiue & conſtructiue. Secundum vero locum deſtruentem aſsignat, vbi quo ad expoſitionem loci idē videbit̄ dicere quod iam dixit, ſed non ſic ſe habet, vt ꝑ exempla oſtenditur. Nā tunc comparatio quæ ſecundum magis erat facta ab ipſo ad ea cōparata accepta propria, & ea quorū ſunt propria fiebat. Nam ſi quæratur an colorari proprium ſit corporis vtrūque ipſorum ſecundū magis & minus accipiebatur. Nam ſi alterum non alterius proprium erat, tolleretur etiam ſimplr̄ hoc ipſius ſimpliciter proprium eſſe. Sed nunc ipſorū intēſionē ad ipſa accipimus & magis, ſed eorum quæ inſunt eis. Nā ſi magis quod alicui ineſt, proprium nō eſt illius, neq; cui minus ineſt. Et ſunt hi loci idem cum locis proprie a magis & minus dictis, quorum alii ab ipſo magis ſunt deſtructiui, alii autem ab ipſo minus cōſtructiui. Sed primo duo quædam habentia habitudinem ad duo ſecundum magis & minus differentia accipit.

Tertium vero, deſtruenti quidem, ſi cuius magis eſt, proprium non eſt, neque.n. cuius eſt minus proprium, erit eius proprium. Si autem illius eſt proprium, non erit huius proprium, ut quia colorari magis ſuperficiei quā corporis eſt proprium, non eſt aūt ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium colorari. Si uero eſt ſuperficiei proprium, nō erit corporis proprium. Nam conſtruenti hic locus nō eſt utilis, impoſſibile.n. eſt idem plurium proprium eſſe.

Primus locus faciebat cōparationem vnius ad vnum. Et ſecundus duorum ad duo. Hic vero vnius ad duo & ſolum deſtructiuus. nam ſiue cuius magis eſt proprium non eſt proprium, ſiue eſt, non erit proprium, cuius eſt propriū. Nā ab ipſo magis locus deſtructiuus eſt nō cōſtructiuus, & quod impoſſe eſt idem plurium eſſe proprium, ideo neq; ab ipſo minus eſt conſtructiuus.

Quartum aūt, deſtruenti quidē, ſi quod magis eſt eius propriū nō eſt proprium, neq; profecto quod minus eſt eius proprium, erit proprium: Vt quia magis proprium eſt aīalis ſenſibile quam partibile, nō eſt aūt aīalis ſenſibile proprium, quare nō erit animalis partibile proprium. Cōſtruēti aūt, ſi quod minus eſt eius proprium, eſt proprium. nam & quod magis eſt eius proprium, erit proprium: ut quia minus eſt animalis proprium ſentire quā uiuere, eſt aūt aīalis proprium ſentire, erit animalis proprium uiuere. Deinde ex his, quæ ſimiliter inſunt, primum quidem deſtruēti, ſi quod ſimiliter eſt proprium, nō eſt propriū eius, cuius ſimiliter eſt proprium. neq;.n. quod ſimiliter eſt proprium, erit propriū eius, cuius ſimiliter eſt proprium, ut quia ſimiliter eſt propriū concupiſcibilis concupiſcere, & rōnalis ratiocinari,

cinari,

tiocinari:non eſt autem proprium concupiſcibilis concupiſcere,non erit rationalis proprium ratiocinari. Conſtruenti uero,ſi quod ſimiliter eſt proprium,eius eſt proprium, cuius eſt ſimiliter proprium.nam & quod ſimiliter eſt ptoprium erit eius proprium,cuius ſimiliter eſt proprium, ut quia ſimiliter eſt proprium rõnalis primum prudens, & concupiſcibilis proprium primũ temperans, eſt aũt rationalis proprium primum prudens, erit utique concupiſcibilis proprium primum tẽperans Secundum aũt, deſtruenti quidẽ, ſi quod ſimiliter eſt propriũ,non eſt proprium eius. nã neque quod ſimiliter eſt proprium, erit proprium eius. Vt quia ſimiliter eſt proprium hominis uidere, & audire, nõ eſt aũt hoĩs proprium uidere,nõ utique erit hoĩs proprium audire.Cõſtruẽti uero, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium. nã & quod ſimiliter eſt eius proprium, erit propriũ, ut quia ſimiliter eſt propriũ aĩæ aliqua pars eius eſſe concupiſcibile,& rõnale primo,eſt autẽ proprium animæ aliqua pars eius eſſe concupiſcibile primo; erit utique proprium animæ aliqua pars eius eſſe rationale primo.

Aſsignat quartum locum a magis & minus deſtructiuum & conſtructiuum eorum quæ habent cõparationẽ duorum ad vnum ſecundum magis,deinde ex ſimiliter inexiſtentibus aſsignant locos ſecundum magis & minus,ꝓcedit ad locos eorum quæ ſimiliter inſunt. Sed hi non ſunt iidem cum illis quos iam a ſimiliter ſe habentibus aſsignauit. Nam illi fuerunt a ſimiliter ſe habentibus accepti ad aliquid ſecundum proportionem, ſed hi ab his quæ inſunt aliquibus ſilr. Dicet quoq; ipſe drĩam ipſorum. Qui ergo a magis & minus quatuor fuerunt. Tres vero ab his quæ ſilr inſunt, quos ponet de quibus etiam in locis de problematibus ab accidente mentionẽ fecit. Dixit aũt quod comparatio ſecundũ magis & minus eorũdem etiam fit ad eadem, non ſolum inter ſe,ſed ſimilitudo ſolum in pluribus. Primum igitur accipit locum a ſimilibus deſtructiuum & cõſtructiuum, ſi duo quædam duobus quibuſdam inſunt ſimiliter. Secũdum aũt ſimiliter ad ambo vtilem, ſi duo alicui vni ſimiliter inſunt. Tertium vero deſtructiuum ſolum, ſi vnum aliquibus duobus ſimiliter ineſt, in hoc conſiderat ſi duo propria ſilr vni inſunt,vel non inſunt,& exemplum ponit planum de ipſo nõ ineſſe videre,audire,hoiem, quia exẽplũ de ipſo ineſſe occultum eſt. Eſt aũt quod dicit tale.Si ſilr eſt aĩæ proprium,vt partis eius primo ſit concupiſcibilis,& rõnale ſimiliter partis primæ erit proprium eius rationale partis primæ,vt etiam concupiſcibilis partis primæ proprium eius. Sed animæ partis primæ eſſe concupiſcibilem & rõnalem in exemplis accepit, quia etiam hominis proprium eſt, quando aliquis dicit aliud eſſe iraſcibile,& aliud cõcupiſcibile,ſed non primæ.

Tertium uero, deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt proprium,nõ eſt proprium,neque.n.cuius ſimiliter eſt proprium,erit proprium Si autem illius eſt proprium,non erit alterius proprium: Vt quia urere ſimiliter eſt proprium flammæ,& carbonis:non eſt aũt flammæ proprium urere, non erit utiq; carbonis proprium urere. Si aũt eſt flammæ proprium,non erit carbonis proprium urere. Conſtruenti enim hic locus nõ eſt utilis. Differt aũt quod eſt ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent,ab eo, quod ex ijs eſt, quæ ſimiliter inſunt quoniam illud quidem ſecundum proportionem ſumitur,non in eo quod ineſt alicui comparantur. Hoc autem ex eo,quod ineſt,alicui comparatur.

Si vnum duobus quibuſdam ſimiliter ineſt,ceu quia ſilr eſt proprium eſt flammæ & carbonis vrere, quia non poteſt idem plurium eſſe proprium, ſed in quo alterius ipſorum oſtendit proprium eſſe,ſimul ſi oſtenderetur quod neque ambo prorſus inſunt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi potentia proprium aſsignans,& ad ens aſſignauit proprium potentia,cum nõ contingat ei potentia ineſſe,cum ens non eſt. Non.n.erit proprium,quod poſitũ eſt eſſe proprium: Vt quia qui dixit aeris proprium reſpirabile, potentia quidem aſſignauit proprium (nã tale proprium,ut reſpirari poſſit,reſpirabile eſt) aſſignauit aũt & ad ens proprium.nam & cũ non eſt animal,quod natum eſt aerem ſpirare,contingit aerem eſſe,nõ tamen cum non eſt animal,poſſibile eſt ſpirare, quare neque aeris erit proprium huiuſmodi poſſibile reſpirari tũc, quia animal non erit,quod tale eſt,ut reſpirare poſſit. Nõ ergo erit aeris proprium reſpirabile. Conſtruenti aũt, ſi potentia aſſignans proprium, tam ad ens quã ad non ens proprium aſsignauit, cum contingat potentia ineſſe eo non ente erit enim proprium,quod poſitum eſt non eſſe proprium: Vt quia qui aſsignauit proprium entis poßibile pati, aut facere,potentia aſſignans proprium, ad ens aßignauit proprium (nã cũ ens eſt,& poßibile pati quid,aut facere erit) quare proprium erit entis poßibile pati quid,aut facere.

Si quis proprium aſsignans ad potentiam, ſed ſecundum potentiam eſt,verbi gratia, capax ſcĩæ & riſibile. Et quæcunque non ſm actum dicuntur ineſſe rei, ſed dicuntur proprium ipſius poſſe in vnoquoq; fieri. Porro ſi quis proprium alicuius aſsignando ad potentiam aſsignauit potentiam hanc ad aliquid quod põt & nõ eſſe entis eius cuius proprium aſsignatum eſt,cum non contingat hæc potentia ineſſe non enti nõ ſane erit aſsignãs proprium,ceu ipſi reſpirari reſpirabile eſt, & quia aptũ natum reſpirari ab aliquo reſpiratur, & oẽ reſpirabile aĩal, ad animal erit reſpirabile dictum proprium. Nam cum dicat aeris eſſe proprium inſpirabile eſſe ad potentiam aſsignauit reſpirabile, ideſt quia contingit animali exiſtẽte reſpirari aerẽ, & nõ exiſtẽte aĩali aerẽ eſſe,& nõ reſpirari,ſi quidem reſpirabile ad reſpirãs dicitur,proinde ſi non fuerit reſpirans,neq; reſpirabile erit, quare nõ bene aſsignauit aeris proprium eſſe reſpirabile. Nam qđ eſt ens contingenter non ſemper eſt. Nam contingit etiã non eſſe,ſed non ſemper ens proprium aſsignauit nõ bene. Nam oportet proprium inſeparabile eſſe & ſemper ineſſe ei,cuius eſt proprium. Cæterum conſtruere põt aliquis,ſi potentiam eius ad ens fieri ſecũdum potẽtiam aſsignati aſsignat. Vnde exẽplum proprij adiecit ipſum ens poſſe pati vel facere. Sed huius ad non ens nullo pacto,contingit tamen ipſum etiam non entis eſſe. Erit autem exemplum huius in formis materia capax exiſtens contrariorum. Nã ſi nõ vnius generis actu materia acciperetur,ſed potentia inerit eidem aſsignatũ proprium ſecundum potentiam. Inquit autem conſtruentẽ oportet conſiderare ſi potentia proprium aſsignauit, vel ad ens,vel ad nõ ens,vel materiam cõtingentis potentiæ,i. eius ꝙ potentia eſt,& nõ enti ineſſe ꝙ eſt materia. Nam materia non ens eſt, quia eſt oẽ potẽtia & nihil eſt actu. Si ergo aliquis aſsignauerit materię proprium eſſe,vt ſit capax omnium. Nã potentia eſt capax oĩum, ꝙ quidem alicuius entis non eſt, vel ſi aſsignauit entis proprium ꝙ põt pati vel agere. Nam oẽ ens poteſt pati vel agere bene aſsignauit proprium vtriuſque in idẽ, quia qñ nõ entis huius ad quod potentia aſsignata eſt, neque potentia adhuc ſeruatur,rei cuius eſt proprium aſsignatum, non bene aſsignatum. Si autem non entis huius ad quod dicitur potentia adhuc manet res in potentia, tunc bene erit ſecundum potẽtiam proprium aſsignatum. Nam huius reſpirabilem eſſe aerẽ potẽtia, in alio eſt ſcilicet in animali,

mali,ſed huius ens poſsibile pati, vel agere potentia, in ipſo eſt & non exiſtente patiente vel agente. Nam actus impeditur non exiſtentibus rebus, ſed potentia in ipſo ſeruatur.

Deinde deſtruenti quidem, ſi per ſuperabundãtiam poſuit proprium, non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit enim ſic aſſignãtibus proprium nõ de quo orationem, & nomen uerificari. nam corrupta re, nihil minus erit oratio. eorum enim quæ ſunt, alicui maxime ineſt, ut ſi quis aſſignet ignis proprium corpus leuiſſimum. corrupto.n. igne, erit aliquod corporum, quod leuiſſimum erit. Quare non erit ignis proprium corpus leuiſſimum. Conſtruenti aũt, ſi non per ſuperabundantiam poſuit proprium. erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium: ut quia qui poſuit hoĩs proprium aĩal manſuetum natura, non per ſuperabundantiam aſſignauit proprium, erit utique ſecundum hoc bene poſitum proprium.

Nam ſi oportet proprium ſoli ineſſe & ſimul tollitur ſublato eo cuius eſt propriũ, & id quod eſt.p ſuperabundantiam dictum non ſimul deſtruitur cum ipſo habente ſuperabundantiam, ob id ſublato hoc aliud ſit in ipſa ſuperabundantia quod eſt poſt illud, ſi quis cũ ſuperabũdantia aſsignaret alicuius proprium, non erit bene aſsignans. Nã accidit (inquit) de quo hæc rõ proprij, videlicet ſuperlatiuum dicit, nõ verificatur etiam nomẽ proprii. Nã ſublato ſubiecto non ſimul tollitur id quod ſuperlatiue dicitur proprium, vt dictũ eſt, vt eſto aſsignatum leuiſsimum eſſe igni proprium, ſed non erit bene aſſignatum. Nam ſublato igne erit leuiſsimum in aere.

Quinti libri Topicorum Finis.

MAXIMI PHILOSOPHI ALEXANDRI APHRODIſienſis in Sextum Librum Topicorum Ariſtotelis Stagiritæ Commentarij.

ARISTOTELES Cũ docuiſſet generis & proprii quæſtiones, itemq; de iis quæ ex accidente ducuntur, locutus eſſet, locosq; quibus probaretur hoc eſſe huius genus, proprium, aut accidens, vel etiam infirmaretur, tradidiſſet: hoc libro definitiuas quæſtiones docet. in quo non declarat naturam definitionis etſi oporteat multa genera in definitione aſſumi, & vnam differentiam, vel econtra, & quorum definitio ſit, quod videlicet principaliter eſt ſubſtantiarum, & poſtea accidentium. quibus de rebus omnibus docuit in libris Metaphy. & in ſecundo Poſteriorum, vbi docet vtrum definitionum, faciendę ſint demõſtrationes, ſed hic exponit vtrum definitio alicui aſsignata, ſit eius definitio noc ne. hoc enim eſt, quod hoc libro ei propoſitum eſt diſputare.

EIus autẽ negocij, quod eſt circa terminos, partes ſunt quinque.

Inquit huius negocii tractationiſue, quæ eſt circa terminos diffinitionesq;, vel quæ eſt circa diffinitiua problemata, partes ſunt quinque. Nam quinque ſunt quibus nitimur conſtruere, quod hoc eſt diffinitio huius, & rurſus contrarium deſtruere, quod aſsignata diffinitio non bene aſsignetur.

Aut quia non eſt uerum dicere de quo nomen, & orationem. Oportet enim hominis definitionẽ de omni homine verificari. Aut quia cum ſit genus, nõ poſuit in genere. vel non in proprio genere poſuit. Oportet.n. eum, qui definit, in genere ponentem differentias adiungere. nã maxime eorũ, quæ ſunt in definitione, genus uidetur definiti ſubſtantiam ſignificare. Aut quia non propria eſt definitio, oportet.n. definitionem (quẽadmodum & prius dictũ eſt) propriam eſſe. Aut ſi omnia quæ dicta ſunt, faciens, nõ determinauit neque dixit quod quid erat eſſe, ipſi definito. Reliquum autem præter ea, quæ dicta ſunt, ſi definiuit quidem, ſed tamen non bene definiuit.

Aut enim oportet arguere & oſtendere quod nõ perperam aſsignata diffinitio numerum diffiniti ſignificat, ſed aliud quid eſt. Nam ſi animal rationale mortale eſt diffinitio hominis, debet etiam de omni homine prædicari & de quo nomẽ prędicaṫ, videlicet a noĩe ſignificatũ, ceu hõ etiam de Socrate prædicatur, & ob id diffinitio etiam hominis propria. Socrati oſtendi ſolet. Aut cũ ſit genus diffiniti, nõ poſuit diffinitionẽ in genus, vel nõ accepit genus diffinitionis in diffinitionẽ ipſius, vt ſi qs ſcientiam diffiniens dicat: Scientia eſt indiſſuaſibilis a ratione peccans redargueretur, quippe qui non accepit genus in diffinitione eius. Nam maxime inquit genus acceptorum in diffinitione videtur ſubſtantiam ſignificare diffiniti. Nam in quid eſt prædicatur genus, ſed differentiæ velut qualitates magis accipiuntur, & quia primo genus vniuſcuiuſque ſubſtantiam oſtendit ſeparans ipſa ab omnibus differentibus. Nam principium diffinitionis eſt genus, & differentiæ aſsimilantur efficientiæ & operi. Equidem differentiis a propriis & cognatis ſeparant diffinitũ, a quibus non põt ſeparari ipſum niſi prius ſepareṫ a diſsimilibus, & extra naturã diffiniti quod facit genus, vel quando non proprium diffiniti aliquis aſſignauerit rationem, vt ſi quis poneret diffinitionẽ eſſe hoĩs, animal pedeſtre bipes. Nam hæc diffinitio nõ propria eſt hominis quia nõ conuertitur. Oportet aũt diffinitionem propriam eſſe diffiniti & conuerti, vt etiã proprium. (Aut omnia quæ dicta ſunt, faciens.) videlicet genus etiam proprium accipiens, & differentias addens & conuertens ad diffinitum diffinitionem aſsignando nõ determinauit, ideſt non proprie aſsignauit diffinitionẽ, ſed deſcriptionem, neque dixit quid erat eſſe, videlicet non indicauit naturam diffiniti. Nam qui dicit aĩal recte progreſsiuũ, latiungue, caluum, ventricoſum, Socratem eſſe, omnia ea quæ diximus cõueniunt, ſed non fecit diffinitionem, ſed deſcriptionem cum accipiat accidentia, ideo non indicauit naturam diffiniti. (Et reliquũ ſi definiuit nõ bene diffiniuit,) ideſt ſi diffinitio eſt aſsignata, & non propria ſit rei.

Si igitur non uerificatur de quo nomen & oratio, ex iis, quæ dicta ſunt in accidente locis, conſiderandum. nam & illic utrum uerum, uel non uerum, omnis conſideratio fit. Quando enim quoniã ineſt accidens diſputamus, quoniam uerum eſt dicimus. Quando aũt, quoniam non ineſt, quoniam non uerum. Sin uero nõ in proprio genere poſuit, aut ſi non propria, propria eſt aſſignata oratio, ex iis quæ ſunt ad genus, & proprium dictis locis, perſpiciendum. Reliquum uero ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit aliquo modo, aggrediendum dicere.

Cum quinque ſint quæ numerauit peccata quę fiũt ſecundum problemata diffinibilia, & priora tria ex aſsignatis locis ſecundum accidens, genus & proprium aſsignaſſet, inquit deſtruendũ eſſe, & duo poſteriora tradit propriis locis egere, quos etiam exponit, ideo inquit. (Si

igitur non verificatur de quo nomen & ratio) ſcilicet ſi nullo pacto inerit rei aſsignata diffinitio, per illos locos oſtendemus, per quos etiam oſtendimus in his quę ſunt per accidens. Si.n.oſtenſum fuerit quod poſitum ineſt, & accidens ſoli inexiſtentiæ deſignauit. nam erat accidens quod nec genus, nec diffinitio nec proprium ineſt rei, vt quod album non ineſt Socrati. Etenim in illis cōſideratio, & inquiſitio fiebat, vtrum ineſt Socrati album, vel non. nam vt ibi ſtuduimus oſtendere quod Socrati non ineſt album, quia nec album eſt, vlterius aũt non curioſe, vel pluribus tractauimus, vel rurſus qđ ineſt: ſic ſufficit nobis, & ſi oſtēderimus quod ſubſtantia inanimata inſenſibilis non eſt diffinitio hominis. Neq; ipſe eſt inanimatus & inſenſibilis, ceu rurſus igitur animal rationale mortale diffinitio eſt eius, quia etiam rationalis mortalis eſt. Sed locos quibus debemus oſtendere quod in diffinitione genus alienum eſt a diffinito, vel quod non conuertitur diffinitio, conſiderandum inquit eſſe ab aſsignatis locis in problematibus genericis & propriis. Nā per quæ oſtenderetur in illis quod non eſt genus huius, vel proprium aſsignatum per eadem, & quod nec genus in diffinitione proprium eſt diffinito, vel quod diffinitio ſit eius propria. Similiter aũt rurſus & per locos in illis talia conſtruimus, quare primæ quidem deſtructiones diffinitionum a locis ad accidens fierent, & ſecundæ per locos ad genus, & tertiæ per locos ad proprium.

Primum igitur inſpiciendum, ſi non bene definiuit. Facilius eſt.n.quodlibet feciſſe quā bene feciſſe. Manifeſtum eſt igitur, quoniā peccatū circa hoc pluſculum, eo quod laborioſius. Quare argumētatio facilior circa hoc, quā quæ circa illud, ſit. Sunt itaque eius, quod eſt non bene, partes duæ. Vna quidē obſcura interpretatione uti. Oportet.n.definientem (ut contingit) quam clariſſima interpretatione uti, eo quod cognoſcendi gratia, aſſignatur definitio.

Cum duo ſint ſubaccepta ad quæ oportet locos inuenire, primum inquit conſiderandū eſſe an nō bene diffinitum eſt. Nam facilius ad hoc eſt argumentandum, videlicet quod non bene diffinitum eſt, quam ad id quod non diffinitum eſt. Nam ſimpl'r facere facilius eſt, ꝗ benefacere, & peccantis plus ſit circa benefacere quā circa ſimpliciter facere, ſed circa quod peccatum, eſt plus quoque argumenti facilius ad deſtruendū ſumi poterit, quia etiam facilius eſt plura peccata depræhendere ꝗ minora, quare facilius eſt oſtendere quæ non bene definita ſunt, quam ea quæ nec prorſus diffinita ſunt.

Secunda autem, ſi amplius dixit in definitione quā par ſit. Nam omne, quod ſuper adiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt. Rurſus autem utrūque quod dictum eſt, in plures partes diuiditur.

Ideſt ſi ſuperfluum adiecit diffinitioni. Nam qui addit aliquod ſuperfluum rationi indicanti quid erat propoſiti tanquam non bene diffiniens corigeretur, ſed qui minus aſsignat & ſecundum indigentiam etiam hac ratione peccat, non eo quod non bene, ſed quod perperam diffiniuit. Nam diminuta ratio ſecundum hoc egēs eſt, quia deficit aliquid ei ad diffiniendum, videlicet ad ſignificandum quod quid erat eſſe, ſed quod non indicat quod quid erat eſſe, non eſt diffinitio.

Vnus ergo locus eius, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictum eſt; Vt quoniam generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, & quoniam ſanitas commenſuratio calidorum, & frigidorum. Nam æquiuoca eſt ductio, & commenſuratio. Immanifeſtum igitur, utrum uult dicere eorum, quæ ſignificantur ab eo, quod multipliciter dicitur. Similiter autem, & ſi cum definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit. Nam immanifeſtum utrius definitionem aſſignauit.

Nam æquiuocum eſt deductio & cōmēſuratio, quia deductio ſignificat aliquorum lationem, ꝙ etiam efferri euchiq; dicitur, vt dicitur cibi deductio, vel vini vectio. Dicitur etiā ornatus morū, & dicit̃ puerorū educatio & deductio. Itē dicitur deductio tendētia, in quo ſignificato qui ſic generationem diffinit, vtitur noīe deductionis. Itē cōmenſuratio eſt æquiuocum vt etiam commenſurabile. Nam cōmenſurabilia eodē metro eadēq; menſura mēſurantur, vt in numeris & magnitudinibus, & in his quæ vnicuique congruunt & competũt, vt pallia, vel ſubcalcei, vel ſ'm multitudinem, vel magnitudinem ſecundum temperantiam qualitatum eo quod nō excedit alia alteram, ſed ęqualiter ſunt in compoſitione, vel habentia potentias ſecundum proportionem.

Inſuper etiam contingit calumniari, uelut nō cōuenien te oratione ad omnia, quorum definitionem aſſignauit.

Contingit (inquit) calumniari ſic aſsignatam diffinitionem ꝙ neque principio diffinitio eſt, ſi quis cū aſsignaret diffinitionem omnium ſignificatorum ipſius rationis diffinitionem, & pertractando illa ſignificata quibus non competit aſsignata ratio, oſtenderet quod non diffinitio, quia aliquorum diffinitionem oportet de omnibus verificari, de quibus etiam nomē verificatur, cuius eſt diffinitio. Vnde merito adiecit calumniari in tali elencho. Non.n.qui aſsignat rationem canis cum putat omnibus ſub cane ſignificatis cōpetere, perinde ac ſi vna natura canis exiſtentis calumniatur. Nam diffinitio alicuius canis eſt animal pedeſtre latrabile. Si ſic forte fortuna aſsignaret, occulta fieret diffinitio, eo quod non determinatum eſt de quo cane ſit, tamen exhibet occaſionem talis calumniæ, cum is qui aſsignat diffinitionē nō ſecernat diſtinguatq; id quod multipliciter dicitur, ſed velut vnam naturam nominis indicat.

Maxime aũt contingit tale quippiam facere cum latet æquiuocatio. Contingit etiam & eū, qui diuidit (quoties dicitur id, quod in definitione aſſignatū eſt) ſyllogiſmum facere. Nam ſi ſecundum nullum modorum ſufficienter dictum eſt, manifeſtum, quoniam non definiuit illo modo.

Maxime aũt contingit (inquit) redarguere diffinientē, quare ignorauerit aliquis quod multa ſignificat id qđ eſt multipliciter dictum in diffinitione. Nam tunc poſſibile eſt, vt qui accipit, vt vnam naturā ſignificantis nominis oſtendere quod non eſt diffinitio, quia non omnibus his ſub nomine competit. Si vero cognoſcit diſputās v.g. quod canis multa ſignificat & diuidet ipſum in ſignificata, & dicet qđ huius canis diffinitionē aſsignauit non debet corrigi. Equidem (inquit) cōtingit autem ipſum diſputantē diuidere, & determinare quot ſignificat aſsignatum, videlicet diffinitū in diffinitione ſyll'm facere, videlicet collectionem, & nominationem ſignificatorum. Nam ſi nulli ſignificatorum competet aſsignatum in diffinitione non bene aſsignatum diffinitumq; erit, quod indicauit, quia dicit illo modo, videlicet ſ'm aliquem modum ſignificationis numeratorū. oportet autem collectionem ſic facere, quia v.g. quia aſsignata a te diffinitio canis, neque aſtro conuenit, neque terreno, neque marino, igitur non bene definiebas.

Alius ſi ſecundum metaphoram dixit, ut ſciam indeciduam, aut terram nutricem, aut tēperātiam cōſonātiam. Nā omne obſcurū, quod ſecūdum metaphoram dicit̃. Contingit aũt & metaphora loquētem calumniari, tāquā non proprie dicentē. Non.n.congruet dicta definitio, ut in temperantia. omnis.n.conſonantia in ſonis. Inſuper ſi eſt genus conſonantia temperantiæ, in duobus generibus erit idem

non

non continentibus ſeinuicem. Neque.n.conſonantia uirtutem, neque uirtus continet conſonantiam.

Translatio quidem eſt quando eam quæ proprie de aliquo dicitur vocem traducimus ad alterum non proprie ſignificatum ab ipſo, quæ vocatur a grāmaticis etiā abuſio. Si ergo aliquis diffiniens ſcientiam diceret indeciduā, quia indiſſolubile indeciduumq́; proprie de corporibus dicitur, quæ per vim non mutantur, vel p̄ ęqualitatem & commenſurationem non tranſmutantur occultum fecit dictum. Similiter etiam qui diffinit terram altricem. Nā altrix proprie dicitur de nutriente & alente filios. Contingit igitur (inquit) metaphoricę tranſlatiuéq; diffinientem calumniari, videlicet repræhendere tanquā non aſsignantem diffinitionem conuenientē ſubiecto, vt ſi quis diffiniret temperātiam conſonantiam. Nam conſonantia nō conuenit tēperātiæ. Nam proprie conſonantia dicitur de ictibus & ſonis. Si ergo & temperantia eſt conſonantia ſ'm diffinientem, erit etiam tēperantia ſonus, ſed neque genus erit temperantiæ conſonantia. Nam ſi ſecundum diffinitum genus eſt tēperantiæ conſonantia. Nam ſic ab illo aſſumptum eſt in diffinitione. Item eſt genus conſenſu omnium ipſius temperantiæ virtus, inuenietur etiam temperantia eſſe vna & eadem ſpecies ſub duobus generibus redacta, quorum vnum non continet aliud viciſsim, neque ſub vno & eodem genere reducuntur. Nam ſi ſub eodem & vno genere reducerentur, vel virtus, vel conſonantia: vel conſonantia contineret virtutem, vel virtus cōſonantiam, ſed non ſunt ſub eodem genere. Nam virtutis generaliſsimum eſt qualitas, & conſonantiæ ipſum ad aliquid.

Præterea ſi non poſitis nominibus utitur, ut Plato cilimbre oculum, aut araneū putrimordax, aut medullam oſſigenum. Nam omne obſcurum, quod inſuetum eſt.

Etiam hic locus ſuperioris ſecundum abuſionē trāſlationemq́; habetur. Poſita igitur nomina dicit cōſuetas & triuiales dictiones, & non eas quibus Lycophron vtitur, ſcilicet dictis allegoriis dicens morte dignam eſſe mortiferam, & canem mulierem, ob inuerecundiam. Et Plato oculum vmbracilium, & alia quæ adiecit hic. nā hæc ſunt inſueta, & omnis dictio inſueta ingerit diffinitionibus occultationem.

Quædam autem neque ſecundum æquiuocationem, neque ſecundum metaphoram, neque proprie dicuntur, ut lex menſura, uel imago eorum, quæ natura iuſta ſunt. Sūt autem huiuſmodi deteriora metaphora. Nam metaphora facit quodammodo notum, quod aſſignatum eſt per ſimilitudinem. Omnes enim metaphora utentes, ſecundum aliquam ſimilitudinem ea utuntur. At quod tale eſt, non facit notum. Nam neque ſimilitudo eſt, ſecundum quā menſura, uel imago lex eſt, neque proprie ſolet dici. Quapropter ſi proprie menſuram, uel imaginem legem dicit eſſe, mentitur. Imago enim ideſt, cuius generatio per imitationem eſt. Hoc autem non ineſt legi, ſi aūt non proprie, manifeſtum quoniam obſcure dixit, atq; deterius quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram dicuntur.

Inquit quædam nec ſecundum æquiuocationē, nec ſecundum tranſlationem, nec proprie dicuntur, & ſunt hæc priora dictis ſecundum tranſlationem. Etenim ſic poſita in diffinitionibus, vel ſecundum æquiuocationē, vel ſecundum tranſlationem erant cauſa occultationis, ſed hoc non principaliter accepta excidunt, & ſunt lōge errore facto ſecundum conſuetam æquiuocationē priora atque ea ſimilitudine accepta ex translatione. Nam translatio & metaphora, & ſi non proprie eſt rei ſignificatiua, tamen notum aliquo modo continet ſignificatum, quia ſecundum ſimilitudinem aliquam fiunt metaphorę & translationes, & qui vtitur æquiuocatione habet etiam ipſe propoſitum a nomine ſignificatum proprie, & ſi non ſolum, ſed talia nullatenus præbent cognitionem, eo qđ nō ſunt propria, nec ſecundum ſimilitudinem dicta, ſed ſunt cauſa multæ occultationis. Nam nec ſimilitudo ineſt ſecundum quam menſura vel ſimulacrum lex eſt, neque cōſueuit proprie dici, ſed velut neutrum eſt proprie lex. Nam menſura eſt quātitas, ſed lex non quantitas, & ſimulacrum imitatio eſt animalis ex talibus coloribus figuratum, ſed lex non eſt imitatio animalis. Si autem non proprie videlicet occultę dixit qđ non bene diffiniendum ſunt duæ partes hæ occultatio & ſuperfluitas. Et occultatio quę per æquiuocationem, vel in diffinitione, vel in diffinito eſt, vel per translationem, vel per abuſionem.

Inſuper etiam ſi non manifeſta eſt contraria ratio ex hoc, quod dicitur. Nam quæ bene aſſignantur, & contrarias commanifeſtant. Aut ſi per ſe dicta, non ſit manifeſtum, cuius eſt definitio. Sed quemadmodum ea quæ ſunt antiquarum picturarum, niſi quis ſuperſcripſiſſet, non cognoſcebatur, quid unumquodque eſſet.

Adhuc huius occulte dici oſtenſiuum eſt hoc ex aſſignata diffinitione non eſſe notum contrarii cuius aſsignatur diffinitio, rationem & diffinitionem, videlicet an ſit aliquid ei contrarium. nam videtur alterius contrariorum diffinitio facere notum & aliam alterius. nā ob contrarium quod eſt in diffinitione alterius contrariorum cognoſcitur contrarium ipſi. Ad idem adhuc inquit ſi non ratio & diffinitio cōtrarii manifeſta eſt ex dicta diffinitione. Nam bene aſsignatæ diffinitiones ſignificant etiam diffinitiones contrariorum, vt ſi quis diceret iniuſtitia eſt malitia animæ, ſtatim & cōtrariis diffinitionem iuſtitiæ indicauit. Eſt autem hæc virtus animæ. Et ſi album colorem diſgregatiuum viſus, patet ꝙ contrarium albo, ideſt nigrum erit color congregatiuus viſus. Si ergo ex dicta diffinitione non ſit manifeſta, & diffinitio contrarii diffinibilis ambigua ſit, cuius ſit diffinitio, aut ſi ſecundum ſe dicta non plana erit cuius ſit diffinitio. Oportet (inquit) aſsignatam diffinitionē planę, & ſi nō additum id quod quæ ipſis competit id cuius eſt diffinitio ſtatim notum ſit ſtudioſis circa hęc. Nō.n. & idiotis vulgaribuſue notum ſit quod diffinitio non eget additione, cuius eſt diffinitio. Nam hoc ineuidens & ſine diſciplina eſt, quod quidem veteres pictores faciebant non exactas elaboratasq́; imagines operātes per deſcriptionem indicabant, cuius eſt aīalis vnaquæq; figura. Quando igitur aſsignata alicuius diffinitio ſit non nota per ſe fuerit cuius eſt diffinitio, ſed eget additione diffiniti, patet quod occulte aſsignatum eſt.

Si igitur non clare, ex huiuſmodi eſt inſpiciendum. Si autem ſuperfluum in termino dixit, primum quidem conſiderandum, ſi aliquo uſus eſt, quod omnibus inſit, uel ſimpliciter ijs, quæ ſunt, uel ijs, quæ ſub eodem genere ſunt definitorū. Nā ſuperfluū dici neceſſarium.i. Oportet.n.genus ab alijs ſeparare. Differentiam aūt ab aliquo eorū, quæ ſunt in eodem genere. At qui quod omnibus quidē ineſt ſimpliciter, a nullo ſeparat: quod aūt omnibus, quæ ſub eodē ſunt genere ineſt, non ſeparat ab ijs, quæ ſunt in eodem genere. Quare ſuperuacaneum huiuſmodi appoſitum.

Occultum igitur inquit ex dictis indicādum, & fere quando quidē inueniuntur in paſsionibus dictionis. Nā paſsio dicitur etiam æquiuocatio, & trāslatio, & abuſio, ſed ſi ſuperfluum, & vanum in primo acceſſu impetuq́; videretur Ariſt. traducere ad negotioſas inquiſitiones. Nam palam locus aſſumit ex abūdantia malitiam & plures res. Nā videtur & redarguere, ſed nō vere, ſed quan-

do toti

do toti diffinitioni ſimul acciderit dici in plus ꝗ rès non ad modum increpario, neq; ad bene, vt homo eſt aĩal bipes, ſed qñ in vna dictione ſuperfluũ, qua & ablata, reliqua diffinitio perfecta, & exacta fuerit hoc turpe erit iam, vt in corpore pulchro penſilia. Et hunc modũ nũc accuſat Ariſt. & inquit. Superuacaneum atq; parelchon eſt diffinitioni addere quod cunctis ineſt, vel ſimplr exiſtentibus, vel his quæ ſunt ſub ipſo generi diffiniti. Equidem quod ineſt exiſtentibus, vt qñ aliquis diceret: aĩal rationale mortale, vnum ens. Nam addit in hac unum eius quod ſuperfluum eſt, tanquam oĩbus inexiſtens & his quę ſunt eiuſdem generis & diſsimilibus genus, & id quod ineſt his, quæ ſub idem genus, ut qñ dixerit aĩal rationale mortale. Nam ſenſile omnibus ſpeciebus ſub eodẽ genere, ceu equo, boui, & aliis ineſt. Nam oportet (inquit) in diffinitione genus ab his, quę ſunt ſimilis generis, ſeparare, ſed differentiam a ſimilibus, tamen quod omnibus ineſt non ſeparat diffinitum ex diuerſis genere, ſed quod ſimilibus genere ineſt, non ſeparat ipſum a ſpeciebus in eodem genere.

Aut ſi eſt quidem proprium, quod appoſitum eſt. Ablato.n.illo, & reliqua definitio propria eſt, & indicat ſubſtãtiam. Vt in hominis oratione ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum: ſuperfluum eſt. Etenim eo ablato: reliqua oratio propria eſt: & indicat ſubſtantiam. Simpliciter autem dicendo: omne ſuperfluum quo ablato, reliquum manifeſtum facit id, quod definitur. Talis autem eſt & aĩæ terminus: ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens. Etenim quod ſeipſum mouet, eſt anima, ceu Plato definit. an proprium quidem eſt, quod dicitur, non tñ indicat ſubſtantiam interempto numero. Vtrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt explicare. Vtendum aũt in omnibus talibus, ad id, quod expedit, vt eſt phlegmatis terminus, humidum primum à cibo indigeſtum. Vnum.n. primum nõ multa, quare ſuperfluũ, indigeſtum, appoſitum. Etenim hoc ablato, reliqua erit propria definitio. Non.n. contingit a cibo & hoc quid, & aliud quoddam primum eſſe. An non ſimpliciter a cibo phlegma, ſed indigeſtorum primum. Quare addendum eſt indigeſtum. Nam illo quidem modo dicta, non vera erit definitio, ſi quidem non omnium primum eſt.

Aut additũ, inquit, propriũ eſt diffinitionis, ſed hoc ablato, & tota ratio propria eſt, atq; indicat ſubſtãtiam eius, ſuperfluum additum eſt. Nam vĩter omne ſuperfluum, quo ſublato a derelicto, indicatur ſubſtantia propoſiti. Vĩter autem intulit hoc demrãtiuum exiſtens huius & cõia excedere ab hoc & illis ſublatis demrãri à reliqua ratione, uel quia non propoſiti, tanquam ſi generi non fuerit oſtenſum, non amplius erit ratio, ut animæ diffinitio numerus ſeipſum mouens. nam numerus ſuperfluo ponitur. Etenim ipſum ſeipſum mouens ſine numero indicat aĩam, ut Plato in Phædone inquit dicens. Cum ſit immortalis dicta, a ſeipſa mouetur, ſubſtãtiam animæ & rationem hoc aliquis dicens non erubeſcit. Item numerus non eſt genus aĩæ, ut ſi aliquis inſtaret, & diceret, qũo inquis quod ſublato numero non diffinitio læditur & euertitur. nam genus animæ, eſt numerus ſm Xenocratem, & Platonem. Et oportet additione numeri ut generis in diffinitione inquit, ꝙ ſi dabimus ꝙ numerus eſt genus aĩæ, hoc ſublato relictũ non erit diffinitio, ſed proprium: non tñ & ſubſtantiam ſignificabit rei. nam oĩs diffinitio, proprium, non tñ & econtra, utrouis modo igitur ſe habet, tñ difficile eſt aperire an ſit genus animæ, an non, & utrum ablato numero, relictum diffinitio eſt animæ, uel proprium, uel non. Nam maioris conſiderationis eſt inquiſitio de hoc, quam dialecticæ. Sed utendum eſt diffinitione in præſenti exemplo, ut nobis eſt utile. Vtilis aũt ſit ut accipiamus nũc numerum ut genus aĩæ. Oportet aũt cognoſcere quod huius non bene definitæ ſunt duæ partes, imanifeſtatio, & ſuperflua locutio. Dixit aũt quod modis occultatio. Nũc aũt de ſuperuacanea locutione. Superfluum eſt in diffinitione omne, quo ſublato, reliquũ indicat quid eſt definitum, hoc vel oĩbus ineſt, vel vniuerſis exiſtentibus, vel his quæ ſunt ſub eodem genere diffiniti, vel proprium eſt additum, vel non oĩbus ineſt his ſub eadem ſpecie, vel ſæpe dictum eſt, vel ſi vĩter dictum adderetur, & particulariter priori exemplo adiecit etiam alterũ ſimile dicẽdo, ſi quis poneret diffiõnem phlegmatis eſſe humidũ primũ a cibo indigeſtũ. Nam indigeſtũ ſuperfluo ponit, quia hoc (primũ) ſat eſt. Deinde dubitat ſimul de dicto perinde an ſit primum humidũ, & humidum primum indigeſtũ. Nam poteſt a cibo humidum eſſe primum & ante phlegma non indigeſtum, ceu ſanguis ex humecto cibo in digeſtione fiat quod retribuitur, attñ vt indigeſtũ humidum primũ phlegma, quia poſſunt & alia a cibo humida indigeſta eſſe, porro a phlegmate tranſmutato acutus humor ſit aliquis circa ſtomachũ, aliqñ autem cholericus, ideo non ſuperflueret additum indigeſtum in ratione phlegmatis. Nam ſi non eſt ſimpliciter primum, tamen indigeſtorum primum erit.

Inſuper ſi quippiam eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, quę ſunt ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definit, quàm qui vſi ſunt eo, quod ineſt omnibus, quę ſunt. Illic enim ſi reliqua propria definitio eſt, & tota propria erit. Simpliciter.n. ad proprium quolibet addito vero, tota oratio propria ſit. At ſi aliquid eorum, quę ſunt in oratione non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſſibile eſt totam orationem propriam eſſe. enim conuerſim prædicabitur de re, vt animal greſſibile, bipes, quadricubitale. Non enim huiuſmodi oratio conuerſim prędicabitur de re, eo quod non omnibus ineſt, quæ ſub eadem ſpecie ſunt, quadricubitale.

Item ſi aſsignatæ alicuius rationi aliquid tale additũ fuerit, quod non oĩbus aſsignatis in eadem ſpecie cuius eſt diffinitio ineſt, parelchon ſuperuacaneũ, ſ. & fruſtra additorũ tale erit, & magis deterius ꝗ additum habentis quod cunctis ineſt, & proprium eſt alicuius ſubiecti ſubſtãtiam eius indicans, & cũ hoc addito, propria erit ei. Nam vĩter ad ꝓpriam diffinitionem alicuius ſi adderetur aliquid quod omni definito ineſt, & tota ratio cũ addito adhuc propria ſit rei, & viciſsim conuertiť cũ diffinito. Nam nulli alij pręter propoſitũ competit talis ratio, ſi aũt adderetur aliquis, quod non omni ineſt diffinito, fieri non poteſt vt tota ratio ſit propria, non.n. cõuerſim prædicať de re, quia nõ oĩbus ineſt quæ ſunt ſub eadem ſpeice, quadricubitale. Erit aũt ſi non qđ non diffiniať, ſed quia non bene diffiniť eo quod habet ſuperfluò additum. Et hic locus eſt quod ſublato hoc quod non oĩbus ineſt relicta oratio, diffinitio eſt propoſiti.

Rurſum ſi idem frequenter dixit, vt qui concupiſcentiam, appetitum delectationis dixit. nam oĩs concupiſcentia, delectationis eſt, quare & idem concupiſcentiæ appetitus, delectationis erit. Fit igiť terminus cõcupiſcẽtię, appetus delectatiõis (nihil.n. differt concupiſcentiam dicere, & appetitum delectationis) quare vtrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil abſurdum. nam & homo bipes eſt, quare idem homini bipes erit, eſt aũt idem homini animal greſſibile, bipes. Quare animal greſſibile, bipes, bipes eſt, ſed non propter hoc abſurdum aliquid accidit, non.n. de aĩali ſolum greſſibili, bipes prędicatur (ſic.n. de eodẽ bis bipes prædicareť) ſed de aĩali greſſibili, bipede, bipes dicitur. Quare ſemel tantum bipes prædicatur.

Similiter aũt & in concupiſcentia, non enim de appetitu id, quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto, quare ſemel & hic prædicatio fit. Non eſt autem bis dicere idem nomen aliquid abſurdum, ſed frequenter de aliquo idem prædicari, ſicut Xenocrates prudentiam definitiuam & contemplatiuam eorum quæ ſunt, dicit eſſe. nam definitiua, contemplatiua quædam eſt. Quare bis idẽ dicit, addens rurſum contemplatiuam.

Rurſum aũt, inquit, plus peccat, qui ponit ſæpe idem in diffinitione actu tñ idem, & non ſi quis facile diffiniens ſæpe poneret. Nam planum fit & perſpicuũ peccatum, potentia aũt ſæpe faciunt quidam hoc addentes qđ iam idem eſt alicui dictorũ, vt aſsignans diffinitionem hoĩs animal rationale, ſenſitiuum, pedeſtre, bipes, actu quidem non poſuit ſæpe idem poſitum ſenſitiuum, ſed potentia hoc fecit. Nam in aĩali ſenſitiuũ aſſumptũ eſt, ſiquidem animal eſt ſubſtantia aĩata, ſenſitiua, ideo & ſuperuacanea eſt talis ratio eo quod habet aliquid additum ex ſuperfluo in quo ſæpe, vel actu, vel potentia idẽ aſſumptũ eſt. Non.n. de aĩali pedeſtre, bipes, prædicať, quod velut de hoĩe bipes prædicať, ſic etiam cũ ſit ipſa diffinitio aĩal pedeſtre, bipes, & non bis ꝑdicať bipes ſed ſemel. Non.n. ſolũ bipes prædicať de aĩali pedeſtre, ſed de toto aĩali pedeſtre, bipede, quia nec hoĩs cui eadem eſt huius diffinitio per bipedem prædicatur. Et dicens virtus eſt habitus in mediocritate exceſſus, & defectus optimus, bis dixit optimũ. Nam omne medium ẽt optimum eſt, quare ſuperfluũ eſt hoc (optimus). Similiter & illud (defectus) & exceſſus, eſt ſuperfluũ. Nam dicendo mediũ indicauit, quod neq; excedit, neq; deficit, & dicendo concupiſcentiam eſſe appetitum voluptatis, bis poſuit hoc (voluptatis) in diffinitione. Vt.n. cõcupiſcentia eſt voluptatis, ſic ẽt eius diffinitio appetitus voluptatis. Sed forte inquit nullum abſurdum hoc. Etenim bipes idem eſt cum hoĩe, & prędicatur de ipſo. Eſt aũt aĩal pedeſtre, bipes idem homini quare de hoĩe bipes prædicatur, quod erat aĩalis pedeſtris bipedis, ſed non erit homo aĩal pedeſtre, bipes, ideo nullum abſurdum ex hoc accidit. Non.n. de pedeſtri aĩali, bipes dicit. Nam ſic duplex prædicatio fiebat de hoĩe. & animali pedeſtri, & in diffinitione bis accipiebať bipes, ſed de aĩali pedeſtre, bipede dicitur bipes, & animal pedeſtre bipes hõ eſt, & in hoc habet homo ipſum eſſe, quare qui.d. animal pedeſtre, bipes, hoĩem dixit. Eadem ſimiliter etiam in concupiſcentia oportet accipere. Sed apertius dicendũ eſt de hoc, quod velut de hoĩe bipes prædicatur, ſic etiá de diffinitione hac, animal pedeſtre, bipes, & non bis ipſum bipes prædicať, ſed ſemel. Non.n. bipes de ſolo animali pedeſtre prædicatur tanquam ex neceſsitate, qñ audiemus aĩal pedeſtre intelligemus ipſum, & bipes eſſe, ſed prędicať de toto aĩali pedeſtri, bipede, qđ eſt homo. Quia igitur in hoĩe bipes non bis prædicať, neq; in diffinitione eius qui eſt idem cum eo bipes bis aſſumetur, ſiquidem de hoĩe aſsignaretur diffinitio animal pedeſtre, bipes. Similiter igiť neq; in concupiſcentia bis ſuaue prædicabitur. Non.n. de ſolo appetitu ſuaue prędicatur, ſed de vniuerſo, videlicet appetitu voluptatis, quare non eſt abſurdũ bis idem nomen loqui, ſed ſi ſępe idem prædicaretur. Vt igitur de hoĩe habente in ſeipſo bipes nullum abſurdum ſi prædicareť de eodem bipes. Nam verum & ſanum eſt hominem bipedem dicere, & nullum abſurdum eſt quod ineſt alicui prædicare de eodẽ, ſic nihil abſurdum eſt, neq; de diffinitione hominis modo habent in ſeipſo bipes idem prædicari. Non.n. qñ dixero forte, quod homo eſt animal rationale mortale, & poſſum ſimul intelligere, quod homo eſt animal rationale mortale, & velut ſi dico hoc ſm ſñiam intellectũq; abſurdũ aliquid facio, & ob id corrigam bis dicere idẽ, ſed qñ de eodem ſubiecto idem bis prædicatum fecero. Et ponit huius exemplum ipſam diffinitionem à Xenocrate aſsignatum de prudentia dicente, quod prudentia eſt diffinitiua, & contemplatiua entium. Nam contemplatiuum idem exiſtens cum difinitiuo bis in tali diffinitione aſſumiť. Similiter ẽt per reliqua exempla quæ.d. plana fecit, ob id pluribus dicere nobis opus non eſt.

Similiter autem & quicunque refrigerationem priuationem eius quidem caloris, qui ſecundum naturam eſt, dicunt eſſe. nam omnis priuatio eius eſt, quod ſecundum naturam eſt. Sed ſufficit fortaße dicere priuationem caloris, eo quod ipſa priuatio notum facit, quod eius ſit, quod ſecundum naturam dicitur.

Non idem eſt dicere priuationem eius quod ineſt, ſm naturam, & priuationem ſm naturam, nam quia abſentia eius quod aptum eſt, qñ aptum eſt ineſſe priuatio eſt. Et priuationum aliæ ſunt violentæ, aliæ factæ præter naturam, ceu ſi quis oculos exſcinderet, & aliæ ſm naturam, vt ſomnus priuatio eſt vigilię. Diceres ergo priuationem eius ſm naturam incidit in abſurditatem hanc, vt Philoſophus inſinuat. at qui dicit ſomnum priuationem vigiliæ ſm naturam non incidit in talem abſurditatem, vt Sotion putat ſic diffiniẽtem corrigens. Acciperet autem aliquis etiam exempla ſimilia acceptis ab ipſo, quæ talem abſurditatem habeant, vt ſi quis diffiniret lineam eſſe dimenſionũ eam, quę eſt ad vnum diuiſilem, tanquam idem ſit hoc diuiſile ad vnum cum linea. Nam ſimile aliquid hic dicit, vt ſi dicat ad vnum diuiſile, diuiſile eſt. Nam diuiſile ad vnum aliquod diuiſile aliquáq; diuiſilem in ſeipſo continet. Non.n. in dimenſione dimenſum ad vnum diuiſibileq; eſt. Et rurſus qui dicit ignem eſſe corporum ſiccum, & calidum. Nam ſiccum, & calidum ineſt igni, vel hominem animal prælectiuum, & voluntarium, tanq̃ prælectio eadem fit cũ conſilio, & volũtate. Vel virtutem habitũ in mediocritate exceſſus, & defectus optimũ diceret. Nam in ꝑdicta mediocritate optimũ eſt, & altera plura ſiľr.

Rurſum ſi vniuerſaliter dicto, addidit, et particulare, vt ſi clementiam imminutionem expedientium, & iuſtorum, nam iuſtum expediens quippiam eſt. Quare continetur in expediente. ſuperfluum igitur iuſtum. nam qui dixit vniuerſaliter, addit & particulare, & ſi medicinam diſciplinam ſanatiuorum animali, & homini: aut legem imaginem eorum, quæ ſunt bona, & iuſta. Iuſtum enim bonum quippiam. Quare frequenter idem dicit. Vtrum igitur bene, an non bene definiuit, per hæc, & huiuſmodi perſpiciendum. Vtrum vero definiuit, & dixit quod quid erat eße, aut non, ex hiſce.

Huius addere aliquid ſuperfluo diffinitioni oſtenſiuum inquit, eſſe hoc, ſcilicet inuenire ſi dicto vniuerſaliter de aliquo addatur aliquid particularium, & ſub ipſo. Etenim qui hoc facit ſæpe idem accipit, ſed differt hic locus ab eo qui eſt ante ipſum, quia ibi oſtendebatur additum idem eſſe alicui poſitorum, ſed hic idem ſub aliquo datorum accipitur. Videbitur tamen locus habere inſtantiam, nam in volatili fiſſæ pennæ additum non eſt ſuperuacaneum, ſi etiam fiſſum penna in volatili continetur. Sed hoc non eſt ſimile poſitis hic exemplis, nam in illis, eo quod vniuerſaliter eſt proprium rei, hoc fiebat, ideo additio eius ſub ipſo erat ſuperflua, & non particulariũ in diffinitione appoſitorum per vniuerſalia, & particularia indicantur, nam lex omnium bonorum eſt imago, ſecundum ſic dicentem, & æquitas in cunctis conferentibus eſt eius diminutiua.

Nam

Nam ſi in quibuſdã diffinitis opus erat additione, & nõ ſi dicebat conſerentium, & iuſtorum eſſe, quáuis conſetentia ſint iniuſtis, & medicina ſcientia canonũ in cunctis aialibus, & auis non in oĩbus eſt volatilibus, ſed volatile in hoc. Item in aue genus quidem volatile, dr̃ia autem fiſſum penna, ſed in prædictis, neque vniuerſale, vt genus exiſtens propoſiti ſumptum eſt, neq; ſub ipſo differentia, ſed aliqua ſpecies vniuerſalis.

Primum quidem, ſi non per priora, & notiora confecit definitionem. nam cum terminus aſſignetur eius cognoſcendi gratia, quod dicitur. Cognoſcimus aũt non ex quibuſlibet, ſed ex prioribus, & notioribus, quẽadmodum in demonſtrationibus (ſic .n. omnis doctrina, & diſciplina ſe habet) manifeſtum igitur, q̃m qui non per hmõi definiuit, non definiuit. Si .n. definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones. manifeſtum enim, q̃m & qui per priora, et notiora, melius definit. Quare vtraq; erunt definitiones eiuſdem. Tale autem non videtur. Vnicuique .n. eorum, quæ ſunt, vnum eſt eſſe, quod quidem eſt. Quare ſi plures erũt eiuſdem definitiones, idem erit definito eſſe, quod quidem ſ'm vtrãq; definitionem ſignificatur. Hæc aũt non eadẽ ſunt, eo quia & definitiones diuerſæ ſunt. manifeſtum igitur, q̃m non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter eſt accipere. Aut .n. ſi ſimpliciter ex ignotioribus, aut ſi nobis ignotioribus. Contingit .n. vtroque modo. Simpliciter .n. notius eſt quidem, quod prius eſt poſteriore, vt punctum linea, & linea ſuperficie, & ſuperficies corpore quẽadmodum & vnitas numero. Prius .n. & principium oĩs numeri. Similiter autem, & elementum ſyllaba. Nobis autem econuerſo quandoque accidit. nam corpus magis, quam ſuperficies ſub ſenſu cadit, ſuperficies autem magis, quam linea, linea autem ſigno magis. Multi enim magis huiuſmodi cognoſcũt. nam illa quidem quomodolibet, hæc autem ſubtili, ac facundo intellectu comprehendere oportet. Simpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare, cognoſcere, ſcientificum enim magis huiuſmodi eſt: verum ad eos, qui impotentes ſunt cognoſcere per talia, neceſſarium forſan per ea, quæ illis nota ſunt, facere orationem. Sunt autem talium definitiones, quæ & puncti, & lineæ, & ſuperficiei. Omnes .n. per poſteriora priora indicant. nam illam quidem lineæ, iſtam aũt ſuperficiei, hanc vero corporis fines dicunt eſſe. Non oportet autem latere, q̃m ſic definientes non contingit, quod quid erat eſſe definito indicare, niſi contingat idẽ, & nobis notius eſſe, & ſimpliciter notius. Siquidem oportet per genus, et dr̃ias definire eum, qui bene definit. Hæc autem ſimpliciter notiora, et priora ſunt ſpecie, interimit enim genus, & dr̃ia ſpeciem. Quare priora hęc ſpecie. Sunt autem & notiora, nam ſpecie quidem nota, neceſſe eſt & genus, & differentias cognoſci. Qui enim hominem cognoſcit, & animal, & greſſibile cognoſcit. At genere, vel differentia nota. & non neceſſe eſt, & ſpeciem cognoſci. Quare ignotior ſpecies.

Primum quidẽ (inquit) oſtendet non diffiniri propoſitum, niſi per priora, & notiora eius faciat aliquis diffinitionem, nam diffinitio cauſa cognoſcendi propoſitũ datur, cognoſcimus aũt non ex quibuſuis, ſed ex prioribus, & notioribus, vt in demrãtione ſignificatũ eſt, quare non erit per poſteriora, ſed per notiora diffinitio. Si aũt aliquis diceret, & per hæc fieri, accidit eiuſdem plures eſſe diffinitiones. Nam patet quod ratio per priora, & notiora eius diffiniti erit diffinitio optima, ſed ſi diffinitio ratio eſt, quod quid erat eſſe rei indicans, ſic plures erũt diffinitiones eiuſdẽ rei, nã plura ẽt ſunt hæc qd erat eſſe rei. Sed vnicuiq; eſſe, quatenus eſt idem eſt, nã vnũ eſſe rei, & non plura. Equidem vnũquodq; entium, quatenus eſt quod quid erat eſſe vnũ, & idem habet, & nõ eget pluribus diffinitionibus ad ſignificationem huius quod qd erat eſſe: igit̃ non eſt poſsibile, vt plures ſint vna diffinitione. Sed ſciendum eſt, quod hoc per notiora dupl̃r, vel ſimpl̃r, vel non, quia & notius, ſimpl̃r igit̃ melius eſt per priora poſteriora niti cognoſcere, nam tale magis ſcientificum eſt, porro contra impotentes per talia cognoſcere forte neceſſariũ eſt per notiora illis definire, videlicet niti quod quid erat eſſe rei indicare, niſi forte idem nobis fuerit notius, & naturæ, ſunt aũt hæc, ceu oportere diffinitionem ex genere eſſe, & dr̃iis, & genus, & dr̃iæ debent eſſe primorum ſimpl̃r, & naturæ notiorum quam ſit ſpecies diffinita. Nam vnumquodque horum ſimul deſtruit ſpeciem, ſiue diffinitum, ſed non ſimul deſtruitur ab ipſo, quare ſi per hæc diffinitio, ſed non talia quo ad nos ſi fuerint notiora. Equidem oratio aſsignata per notiora quo ad nos, & primo non qđ quid erat eſſe indicat, neq; diffinitio, nam oportet diffinitionem hoc ſignificare, vnde oñdens quod genus, & dr̃ia ſunt priora ſpecie, quia ſequit̃ ex hoc quod priora ſunt, vt etiam ſint notiora, nam de hoc ei propoſitum eſt dicere, ſubdidit. Sunt aũt notiora, quia qui ſcit quod vere eſt diffinitum, & cuius ſpeciei diffinitio fit, nouit, & genus eius, & dr̃ias .i. diffinitionem, nã hoc erat ſcire ſubſtantiam eius, ſed tñ non qui ſcit genus, vel dr̃iarum cõſtitutionem, iam & ſpeciem nouit, vnde ſi ſciuit, quod non conuertitur cognitio, quod notiora erunt quæ vna prorſus cognoſcuntur. Poteſt tamen cognoſci ſ'm proprietatem ſine illis, quæ poſſunt cognoſci, vt enim prius natura eſt id quo ſublato ſecum deſtruit alia, & non deſtruitur aliis ſublatis. ſic etiam notius natura, cuius cognitio ſimul ſcitur cum cognitione alicuius. Porro illud nõ cognitione ipſorum cognitum ſimul introducit, ſed latere non oportet eos qui ſic diffiniũt, quod diffinitiones ex notioribus nobis, & poſterioribus non indicant quid erat eſſe diffiniti, niſi idem fuerit notius nobis, & naturæ, ſiquidem diffinitiones ex genere, & conſtitutiuis dr̃iis ſint. Hæc aũt priora, & notiora naturæ ſunt, vnde volens valde diligenter oſtendere notius eſſe genus, & differentias vſus eſt prioris diffinitione. Nam ſi prius eſt id, quod cum deſtruitur reliqua deſtruit, & non deſtruitur illis deſtructis, merito erit notius illud, qđ ſimul eſt notum alicui, q̃ id quod non eſt ſimul notum. Item ſciendum eſt, ꝙ notius dupliciter, in aliquibus igitur prius natura, & quo ad nos diuerſa patiuntur, & habent in quibus neceſſe eſt diffinitiones incidere in vno abſurdo. Vel .n. coniecturantes euidentiam quo ad nos ſubſtantiæ rei peccãt, vel certitudinem rationis transferentes deſpiciunt notum, quo ad nos, in quibus ergo ambo concurrũt ſimiliter, vt eadem nobis nota ſint, & ſimpliciter, hæ quoq; dicunt, & docent quid erat eſſe, tales aũt ſunt quæ per propria genera, & dr̃ias proprias aſsignantur. Etenim genus eſt notius nobis, & naturę. Nam quod eſt natura prius etiam ſecum deſtruit alia ipſo deſtructo, ſed non nobis notum, quia cognoſcentes ſpeciem, & genus oĩno cognoſcunt, ſed non econtra. Plures igitur videntes non conſuetos piſces, & aues, quod vnũquodq; ſit piſcis, & auis nouimus, ſed quid, nõ ſciuimus dicere, vnde prima naturæ exacti, & ſcientifici (inquit) eſt intellectus cognoſcere, videlicet potentis etiam non facilia comprehendere, vt igitur reuertamur ad contextum ſimpliciter melius eſt diffinire poſteriora per priora naturæ. Nam ſcientis eſt tale, non tamen debemus ſemper hoc facere, nam ad non potentes cognoſcere res per priora natura neceſſarium eſt facere diffinitiones

a notioribus illis.i.a poſterioribus, ſunt autem indicantes per poſteriora priora diffinitiones, de quibus adiecit exempla, diffinitionem ſciæ, lineæ plani. Sed nos latendum non eſt, quod diffinientes ex poſterioribus non indicant quid erat eſſe, & ſubſtantiam diffiniti, niſi alicubi aſſumptum in diffinitione idem ſit, videlicet & nobis, & naturæ notum. Cōſtruit igitur, & quō poſſunt ea quæ ſunt naturæ priora etiam nobis nota eſſe, & inquit quod oīs diffinitio ex genere, & drūs conſtitutiuis componitur. Hæc aūt oīno priora naturæ, & notiora, atq; nobis nota, quia ſpeciem cognoſcentes etiam genus, & differentias ipſius cognoſcimus, ſed econuerſo non ex neceſsitate. Qui ergo facit diffinitionem ex ſolis naturæ notis, & non nobis, bene facit quo ad naturam, ſed non nobis, ſed ſi ex notis ſ͠m ambo optimam efficit diffinitionem. Item qui ex ſolum notis nobis.i.poſterioribus tentet diffinire ob valde plebeios vulgareſq; ac rudes viros hōc faciens forſitan rationabiliter facit, ſed ad ſcientiam, & exactam cognitionem minime.

Inſuper illis (qui ſ͠m veritatem hmōi definitiones dicunt eſſe, quę ſunt ex his, quæ vnicuique ſunt nota) plures eiuſdem accidit dicere definitiones eſſe. Siquidē alia aliis, & non oībus eadem contingit notiora eſſe. Quare ad vnū quēq; erit definitio aſſignanda. Siquidem ex his, quæ ſingulis quibuſq; ſunt notiora, definitionem oportet facere. Præterea eiſdem alia, interdum alia magis nota. nam a principio quidem ſenſibilia inſtructioribus autem factis, cōtra. Quare neq; ad eundem ſemper eadem definitio aſſignanda eſt ab his, qui per ea, quæ ſingulis quibuſq; ſunt notiora, definitionem fatentur aſſignandam eſſe. Manifeſtum igitur, qm̄ non definiēdum eſt per ea, quæ huiuſmodi ſunt, ſed per ſimpliciter notiora. Solummodo.n. ſic vna, & eadem definitio ſemper fiet. Fortaſſe autem, & id, quod ſimpliciter notum eſt, non eſt id, quod omnibus notum eſt, ſed quod bene diſpoſitis intellectu, quemadmodum, et ſimpliciter ſalubre his, qui bene affectum habent corpus. Oportet igitur vnumquodque talium diligenter perueſtigare, vti autem diſputantes ad id, quod expedit.

Inquit, dicentes, ꝙ aſsignare diſpoſitiones ex notis vnicuiq; proprie, & ſ͠m veritatem diffinitiones ſunt, periclitanť hi plures diffinitiones eiuſdem aſsignare, quia alia aliis ſunt nota, & non eadem oībus, quare oportet ad vnumq uēq; diſputantium alias, & alias diffinitiones eiuſdem aſsignare, ſiquidem pleriq; de eodem diſputāt, & a notioribus vnicuiq; diffinitiones efficiunt, quare accidit vnius, & eiuſdem rei plures eſſe diffinitiones, quod eſt abſurdum, neq; ad eundem, & vnum eadem ſemper aſsignata diffinitio eſt, ſiquidem neceſſe eſt diffinitiones facere ex notis vniuſcuiuſq;, quia eidem & vni alia, atq; alia ſunt nota. Nam ex principio cum ſit aliquis adoleſcens ei ſenſilia ſunt nota, ſed intellectualia oibus ignota, ſed cum exactione ætate tactus eſt.i.cum nouerit, & ſciuerit diligenter res diuidere, ſenſilia ei videbunť eſſe in continuo fluxu, & intellectualia, & valde nota, vt permanentia, & ſtabilia, quare neq; ad eundem ſemper eadem ratio ſemper erit ſ͠m quos oportet diffinitionem a notis vnicuiq; fieri forſitan & notum ſimplr, non oībus notum eſt, ſed bene diſpoſitis mente, & intellectu, videlicet ſcientibus. Equidem notum eſt bene affectis id qđ eſt ſuapte natura primum, & notum, ſed hoc ſolutio eſt alicuius incidentis. Nam ad inſtantem forte, quia aliquo modo poſsibile eſt ea quæ ſunt nota naturæ etiam cunctis nota eſſe, inquit quod non dico oībus ſimplr, ſed ſcientibus, vt etiam ſimplr ſanum dicimus ſanum, non quia oībus videtur, ſed habentibus corpus validum, ob id oportet dictis attendere locis, & vti ipſis ad conferens. Nam ſi alius quiſpiā diffinit a notis vnicuiq; oportet ipſum redarguere per ea loca, quæ diximus, ſi aūt tu ipſe es diffiniens ex notioribus nobis te oportet inſtare, quod non bene diffiniuiſti. Nam talis dialectices non veri indagatrix, ſed ꝓ opinabilia tentatiua, & argumentatrix, & aliquando quidem per nota naturæ diffinit, & aliquando per nota quo ad nos.

Maxime aūt ſine diſſenſione interimere contingit definitionem, ſi neq; ex ſimpliciter notioribus, neq; ex his, quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus eius, quod non per notiora, eſt ex eo, quia per poſteriora priora indicant, vt prius diximus.

Maxime aūt ex conſenſu, & proprie contingit deſtruere diffinitionem, ꝗ aliquis fecit, neq; ex notis ſimpliciter, neq; quo ad nos, vt ſiquis diceret homo eſt aīal inſtar aquæ motum, vel mixtim, & fortuna latum. Nam inſtar aquę motum, & hoc mixtim, neq; natura, neq; nobis nota ſunt, cum ſint voces verſatiles abuſiue, & non proprie dictę, nā ſi proprie dicebanť, erant ſane naturæ, nobiſq; nota, tanquam indicantes rem, de qua dicunť.

Alius aūt, ſi eius, quod eſt in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod in motu eſt, aſſignata eſt oratio nobis. Prius enim eſt, & notius, quod manens, & definitum eo, quod indefinitum eſt, & in motu.

Si aliquis inquit eius, quod quieſcit, per id quod eſt diffinitionem facit, vel diffiniti determinatiq; per indeterminatum peccat, & non aſsignat diffinitionem ſubiecti bene vt diffinientis ideam per effectum dicant eſſe cauſam eorum quę fiunt ab ipſa. Nam ſenſilia ſe habent ob eam, quæ in motu ſunt, & indeſinita, ſed idea eſt immobilis, & definita, ſic etiam peccaret qui dicit ſciam eſſe abiectionem ignorantiæ, nam quia ignorantia eſt priuatio ſciæ, & priuatio eſt non ens, & non ens eſt indefinitum, & oīs ſcientia circa diffinita, & ſemper eodē mō ſe habentia ſubiecta verſanť, fecit diffinitionem diffiniti determinatiq; ex infinito determinatoq;. Item q dicunt ſanitatem eſſe abiectionem morbi ſilr peccant. Et rurſus qui dicunt, quod Deus eſt opifex eorum quæ facta, & ſunt in motu. Nam Deus eſt ſempiternus ſtans, atq; imutabilis, ſed opificia, atq; condita ſunt in fluxu, & motu. Item qui ſciam rurſus habitum per diſciplinam motiuū diffinit imobile per id quod eſt in motu. Nam diſciplina eſt aliquis motus. Item qui.d. ideam eſſe ſubſtantiam infiguratam, & intactile videť diffinire diffinita per indefinitū. Item qui.d. virtutem mediocritatem eſſe exceſſus, & defectus definit diffinitū per idiffinita.

Eius autem, quod eſt non ex prioribus, tres ſunt modi. Primus quidem, ſi per oppoſita, oppoſitum definiuit. Vt per malum, bonum. Simul.n. natura oppoſita. Et nonnullis eadem diſciplina contrariorum videtur eſſe. Quare non notius alterum altero. Oportet aūt non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, vt duplum ſine dimidio, & quæcunque per ſe ad aliquid dicuntur. Nam oībus hmōi eſt idem eſſe ei, quod eſt ad aliquid quodāmodo ſe habere. Quare non eſt poſſibile ſine altero alterum cognoſcere, quippe cum neceſſarium ſit in alterius oratione coaſſumi & alterum. Ergo cognoſcere quidem oportet huiuſmodi omnia, vti autem eis in his, vt videbitur expedire.

Nam oppoſita ſimul natura ſunt, & quæ ſunt ꝑ ſe ad aliquid aliter diffiniri nequeunt, quàm inuicem, q̄ñquidem illorum eſſentia ſit vt vnum non poſsit eſſe ſine altero viciſsim, ſed per ſe ad aliquid dicuntur, quia ſunt quædam quæ ſ͠m relationem ad aliud quippiam ſunt ad aliquid ſunt, ſed non ad aliquid per ſe vt medicina, et grammatices, & vnaquæque ſcientiarum, nam ipſe ſ͠m

propriam

propriam rõnem non ſunt eorum, quæ ſunt ad aliquid, ſed ſ̃m relationem ad genus ad aliquid, ideo horũ diffinitionem aſsignare nõ poſſumus ſine oppoſitis eorum. Nam eſſentia ipſorũ eſt in habitudine ad illa, tñ medicinam, & geometriam diffinientes nõ amplius ipſis oppoſitis vtunť, quia non ſunt hęc per ſe eorũ, quæ ſunt ad aliquid. Sunt aũt quædã per accidens ad aliquid, vt vnitas, nam quia accidit ei, vt ſit numeri principium, & principium eſt per ſe ad aliquid, ſ̃m hoc etiam ad vnitas erit de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Item punctum, quatenus terminus, & linea & ſuperficies. Nam accidit eiſdem oĩbus vt ſint termini. Dicendo igiť & oſtendendo qđ eorũ per ſe dictorum ad aliquid, non eſt aliter, videlicet ſine oppoſitis aſsignare rõnem, oportet igiť cognoſcere.i. agnoſcere oĩa quę ſic ſe habent, & vti ipſis oportet diſputando, vt videť cõferre ad propoſitũ, nam ſi volumus deſtruere, diceremus, quod non eſt diffinitio ex prioribus, & notioribus, ſi aũt probauerimus, oſtenderimus quod non poſſunt talia aliter diffiniri.

Alius, ſi eodem ei, quod definitur, vſus eſt. Latet aũt, cum nomine non vtitur eodem ei, quod eſt definiti: Vt ſi ſolem, ſtellam in die apparẽtem, definierit, ſiquidem, qui die vtitur, & ſole vtitur. Oportet autem ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationem, vt quoniam dies eſt ſolis latio ſuper terram. Nam tunc manifeſtum, quoniam qui ſolis lationem ſuper terram dixit, ſolem dixit: Quare vtitur ſole, qui die vtitur.

Nam idẽ in ſeipſo, vel de ſimile, & nihil ſe eſt prius, vel poſterius, latet autem quoſdam, & non videnť hoc facere, quia neq; eodem nomine diffiniti vtuntur. Nam ſic aſsignatorum malitia facile deprehendiť, ceu ſi quis diffiniens rationem aſsignaret vocem ſignificatiuam, cuius partes ſunt rationis partes, nihil vero intereſt ad aſsignandum perperam rationem ſimul vti eodem ad diffinitionem, & ſiquis non idem nomen poſuerit, ſed aliud quippiam æquale ei eſſe poſsibile, vt exemplum quod ponit, vt ſiquis diceret, ſol eſt aſtrum illuminans diem. Nam cum dicat diẽ ſolem dixit, quare dixit ſol eſt aſtrum ſol. Oportet igitur ad deprehendendam talem malitiam mutare diffinitionem pro noĩe, ceu pro hoc dicere diem, dicere diffinitionem diei, nam eum qui ſic lateret poneret diffinitum in diffinitione vt ratio eius deprehendemus quod diffinitum accepit in diffinitione, ceu quia dies eſt qñ ſol fertur ſuper terram, videlicet lationem ſolis, dicẽdo diem, ſolẽ dixit. quare diem accipiens in diffinitione ſolis, & dicendo ſol eſt aſtrum illuminans diem, ſole vtebatur in diffinitione eius.

Rurſum ſi eo, quod ẻ diuerſo diuiditur, id, quod ẻ diuerſo diuiditur, definiuit: Vt impar eſt, quod vnitate maius eſt pari. Simul enim natura ſunt, quæ ſub eodem genere ẻ diuerſo diuiduntur. Impar autem & par ẻ diuerſo diuiduntur. Nam ambo numeri differentiæ ſunt.

Tertium locum aſsignat oſtenſiuum eius, quod non diffinitur per priora, ſiquis id quod eſt contradiuiſum diffiniret per contradiuiſum, nam ſimul natura ſunt contradiuiſa inter ſe.

Similiter autem, & ſi per inferiora, ſuperiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite ſecatur: aut bonũ, habitum virtutis. Nam & bipartite ſumptum eſt, a duobus, quæ paria ſunt, & virtus bonum quoddam eſt. Quare inferiora hæc, quam illa ſunt. Eſt autem neceſſe eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti. Qui enim virtute vtitur, & bono vtitur. eo quod bonum quoddam virtus eſt. Similiter autem, & qui bipartite vtitur, & pari vtitur. eo quod in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari. Duo autem paria ſunt. Generatim igitur dicendo vnus eſt locus, non per priora, & notiora feciſſe orationem. partes autem eius, quæ dictæ ſunt.

Videtur hunc locum addere oſtenſiuum eius, quod non ex prioribus, de quibus alterum trium prædixit, nam neq; ex oppoſitis, neq; ex eiſdem diffinito, neque ex contradiuiſis ſub vñ. Oſtendit igitur quod definitũ aliquod non per priora, ſed per aliquid eorum ſub cõi, nam hoc eſt ſi per inferiora ſuperiora diffinita fuerint, non erit tunc aſsignata diffinitio propoſiti. Et erit hic locus euidentiſsimus eorum, qui ſunt ex diffinientibus non per priora, ceu ſi quis propoſitum ſic diffiniens, qa inferius poſterius eſt eo, cuius eſt inferius. Eſt aũt neceſſarium ei, qui vtitur inferiori, & eodem vti. Erat aũt ſecundus locus dictus ab ipſo oſtenſiuus, qđ non per priora eſt diffinitio per idem, & ſeipſum ad quem videtur reducere, & hunc diffinientem ſuperiora per inferiora. Ideo etiam tres dixit eſſe locos non per priora, ſed non quatuor ſunt. Hoc igitur maxime modo diceret aliquis ſi eius diffinitio per idem, neq; ſeipſum, & non propriũ ſit, tamen quatuor maxime ſunt, & non tres.

Secundus autem, ſi in genere exiſtentis rei, non ponitur in genere. Nam in omnibus tale peccatum eſt, in quibus non proponitur in oratione ipſum quid eſt. Vt ſi corporis definitione, hoc quod eſt habere tres dimenſiones, aut ſi quis hominem definierit, quoniam ſcit numerare. Non enim dictum eſt ipſum quid exiſtens tres habet dimenſiones, aut ipſum quid exiſtens, ſcit numerare. Genus autem vult ipſum quid eſt ſignificare, & primum ſupponitur eorum, quæ in definitione dicuntur.

Cum aſsignaret vt vnum tres locos, qui oſtendit qđ non diffinit, quia non per priora, & notiora, hunc ſ̃m locum aſsignat oſtenſiuum, quod non definitur aliquid habens genus, niſi aſſumat in diffinitione genus ipſius, occulte aũt dixit hoc (Si in genere exiſtentis rei) cum dicere debeat ſi res eſt ſub gñe, nam ſunt quædam, quorum nõ eſt genus vt generaliſsima. Oportet igiť genus, quia quid eſt ſignificat primum ſupponere eorum, quæ ſunt in diffinitione, nam per genus prius figuramus naturam, & per dĩam tãquam complemus, & perfecte deſcribimus. Nam primo dicendũ eſt quid eſt, & ſic quale quid eſt, nam ex ambobus vnicuique quod quid erat eſſe. Dixit autem ſupponiť, quia non ſecundum demonſtrationem accipitur. Eſt autem ſuppoſitio contradiuiſa diffinitioni, & poſitio communis ipſis.

Inſuper ſi cum dicatur ad plura id, quod definitur, non ad omnia aſſignauit: Vt ſi grammaticen ſcientiam ſcribendi, quod profertur. Nam indiget & quoniam legendi, nihilo.n. magis ſcribendi, quam legendi aſſignat, qui definit. Quare non alius, ſed qui vtraque hæc dicit, eo quod plures non contingit eiuſdem definitiones eſſe. In quibuſdam enim ſecundum veritatem ſe habet, vt dictum eſt, in quibuſdam vero non. Vt in quibuſcunque non per ſe dicitur ad vtrũque, vt medicinalem ſcientiam ſanitatem, & ęgritudinem efficiendi. Nam ad illam quidem per ſe dicitur, ad hanc autem per accidens. Simpliciter.n. alienum ẻ medicinali eſt, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit qui ad vtrunque aſſignauit, quam qui ad alterũ. Verum fortaſſe, & deterius. eo quod & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere. Inſuper ſi non ad melius, ſed ad peius, cum ſint plura ad quæ dicitur, quod definitur. Nam omnis diſciplina & poteſtas optimi videtur eſſe.

Quia quædam ſunt ad aliquid vnum, quæ dicuntur eſſe vnius velut effectrix potentia, habitus, habitudo, & quædam ad plura, vt duplum ad vnum diciť, huius.n. dimidij vnitas eſt, & grãmatica eſt de numero eorum quę dicunť ad plura. Etenim eſt ſcribendi, & dicendi peritia

ac legendi,& non magis vnũ, quam aliud. Vnde ſi quis diffiniens quod dicitur ad plura non ad oĩa aſsignaret ipſum,certe non diffinitum eſſet tale, equidem qñ ad plura ſimiliter haberet eſſe aliquid per ſe,& ad oĩa non definit qui aſsignat ad aliquid,& non ad oĩa, vnde ſi aliqd ad plura diceretur,& non proprie ad oĩa,neq; per ſe,ſed ad aliquid per ſe, & ad aliquid per accidens. inquit non magis amplius in his diffinire aſsignantem ad ambo diffinitionem eius qđ eſt per ſe,ſed etiam minus,nam ſępe & alienum eſt a prædicto illo ad quod dicitur per accidens. Non.n.in ſubſtantia vniuſcuiuſq; per accidens ineſt ipſi,ſed oportet vt ſubſtantiam ſubiecti diffinitio ſignificet,quia plures eiuſdem diffinitiones eſſe non contingit.Nam vna ſubſtantia eſt vniuſcuiuſq;, cuius diffinitio eſt indicatiua. Inquit igitur in quibuſdam verum eſſe diffinitionem aſsignare ad oĩa ad quæ dicitur diffinitum,ſed in aliquibus nullo pacto. Nam ſi ad plura dicitur,quorum aliud melius eſt, & aliud peius, qui non ad melius ipſius ſolũ, ſed etiam ad peius aſsignationem facit,non diffiniuit,nam omnis ſcientia, & potẽtia eſt melioris,& ipſum eſſe illorum in hoc conſiſtit.

Rurſum ſi non poſitum eſt in proprio genere,quod dictum eſt,conſiderandum ex his (quæ ad genera ſunt) elementis,vt prius dictum eſt.Prӕterea ſi tranſcendens dicit genera, vt qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel diſtributiuum æqui.nam tranſcendit, qui ſic definit) virtutem.Relinquens igitur iuſtitiæ genus,non dicit quod quid erat eſſe. Nam ſubſtantia vnicuiq; cum genere eſt. Eſt autem hoc idem ei,quod eſt non in proximo genere ponere. Qui enim in proximo poſuit,omnia ſuperiora dixit, eo quod omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias ſuperiori generi addendum, per quas definitur proximum genus. Sic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine in oratione dictum erit inferius genus. Qui vero ipſum ſuperius genus dicit,nõ dicit et inferius genus. Quoniam qui plantam dicit,non dicit arborem.

Item ſi non ponitˀ in proprio gñe, quod dictum eſt, ſed in alio,nam non definit virtutem,qui genus eius aſſignat ſubſtantiam in rõne,ſed qũo poſsimus cognoſcere,an aſsignatum genus in rõne ſit proprium,remitteret nos ad locos aſsignatos ad genus, nam in illis de hoc tractauit, iam etiam hoc a principio huius libri dixit. Elementa aũt dixit locos,quia hi elemẽta, & principia, atq; occaſiones argumẽtorum ſ̃m vnumquodq; genus problematum ſunt. Cum ergo dicat eos qui non ponũt additum in proprio genere non diffinire.d.neq; eos diffinire qui non ponunt in proximo genere diffinitũ, ſed ſupergredientes cõius accipiunt. Nam dixit tranſcendere eſſe hoc,ſ.non ponere in propinquiſsimo gñe, ſ̃m aliquid igitur peccant ſic facientes, & qũo fiat peccatum, & qũo non.d.nam proximum ꝓpoſiti genus aſsignans, habet etiam ea quæ ſub ipſo,ſiquidem ſuperiora ſint in his quæ ſub ipſis, nam dicens virtutem etiam habitum dixit,ſed accipiens ſuperius nõ amplius in hoc.d. & inferius,quare relinqueret aliquid eorum quę ſunt in ſubſtantia,& complent eſſe, ſed qui aliquid horum omittit non definit propoſitũ. Ideo inquit oportere diffinientem vel proximus genere accipere diffiniti,vel tranſcendentem accipere dr̃ias ſuperiorum,quibus diuidiˀ proxime poſitum genus ex contradiuiſis ipſi ex aſſumpto genere.Nam ſic nil amplius erit excedens,& reliquens, ſed pro nomine proximi generis diffinitionem eius accipiens erit.Si ergo ſi aſsignauerit aliquis nõ peccat,qđ ſi ponens ſuppoſitum genus non amplius adderet dr̃ias proximas in ſubſtantia generis ipſi propoſito, ſed ſolas accipit dr̃ias quibus propoſitum a proximo genere ſeparatum eſt,eo quod omittit proprium propoſiti generis non definit propoſitum, non.n. definit qui.d.hoiem ſubſtantiam animatam pedeſtrem bipedem,neq; qui.d. album qualitatem diſgregatiuam viſus. Adiecit au em. (Eſt autem hoc idem ei,quod eſt non in proximo genere ponere) reuocans nos ad memoriam loci qui eſt inter locos ad problemata generibus poſitus.

Rurſum id dr̃iis ſimiliter conſiderandũ,& ſi dr̃ias dixit generis.Si.n. rei nõ ſpecificis definiuit differentiis,aut ſi etiam oĩno aliquid hmõi dixit, quod nullius cõtingit differentiam eſſe(vt aĩal,aut ſubſtantiam) manifeſtum,qm̃ non definiuit.Nullius.n.differentiæ,quę dicta ſunt.Videndum aũt, & ſi eſt aliquid, quod è diuerſo diuiditur dicta dr̃ia.Si.n.non eſt,perſpicuum,quoniam non erit,quę dicta eſt generis differentia. Quippe cum omne genus his (quæ è diuerſo diuiditur)differentiis diuidatur,vt animal,greſſibili,& volatili,& aquatili, & bipedi.

Nunc oſtendit, & peccata diffinitionum ob dr̃ias, & primo inquit, videndum eſſe, ſi definies aliquis proprias generis in quo eſt diffinitum dr̃ias ſuſcipiat,nam ſi hoc non facit non diffinit propoſitum, vel ſi talis fuerit vt dr̃ia accepta, quæ non contingit dr̃ia eſſe, vt animal, vel ſi non eſt aliquid diuiſum contra illam dictam differentiam. Nam ſi non eſt, non erit dicta generis dr̃ia quo completa eſt, nam omne genus diuidiˀ dr̃iis contradiuiſis.vel ſi eſt contradiuiſa dr̃ia, non ineſt aũt aſsignatum ſub genere, neq; hoc diuidens, patet quod neq; erit gñis dr̃ia, vel ſi habet poſitum vt dr̃iam contradiuiſum aliquid vel etiam ſ̃m ambo verificatũ, ſ̃m genus, & ens aliquid in ipſo,ſi talis profecto erit vt compoſita generi non efficiat ſpeciem, patet quod non ſunt ſpecificæ dr̃iæ.Dixit,ſed verificantur de proprio genere,quia in eodem ſunt,& prædicanˀ de ipſo ſimul accepto.nam animal,vel rõnale vel irrationale.vel dixit dr̃iam verificari de genere,quia de aliquo eius prædicatur. Item videndum eſt,ſi eſt contradiuiſum aliquid dictæ dr̃iæ,ſic qui.d.animam, motum ſubſtantialem reprehẽderetur, ſed ſubſtantiale non eſt dr̃ia contradiuiſa ſ̃m quam ipſe motus diuiditur, quocirca qui ſic aſsignat velut non aſsignans propriam differentiam eſt.

Aut ſi eſt quidem è diuerſo diuiſa differentia, non verificatur autem de genere:ſi enim non,perſpicuum qm̃ neutra erit generis differentia.Omnes enim quæ è diuerſo diuiduntur differentiæ,verificantur de proprio genere.

Vt ſi hominem aliquis diffiniret animal continuum, nam eſt continuo contradiuiſum diſcretum, ſed neutrũ horum eſt animalis differentia.

Similiter aũt & ſignificatur quidẽ,aut nõ facit appoſita generi,ſpeciem. Nam perſpicuum,qm̃ non erit hæc ſpecifica dr̃ia generis,quippe cum omnis ſpecifica differentia cum genere ſpeciem faciat. Si autem hæc non eſt differentia,nec quæ dicta eſt,quia hæc è diuerſo diuiditur.

Vt ſi hominem aliquis diffiniat habere naſum curuum,nam diuiditur curuum cõtra ſimum, ſed curuum compoſitum animal ſpeciem non facit.

Inſuper ſi negatione diuidat genus, vt qui lineam definiunt eſſe longitudinem ſine latitudine. Nihil enim aliud ſignificat ſine latitudine, quam quoniam non habet latitudinem. Accidet igitur genus participare ſpeciem, omnis enim longitudo ſine latitudine, aut latitudinem habens eſt, quia de quolibet vel affirmatio, vel negatio vera ſit, Quare genus linea (cum longitudo ſit) ſine latitudine,aut latitudinem habens,erit. At longitudo ſine

latitudine

latitudine ſpeciei eſt ratio. Similiter aũt & longitudo latitudinem habens. Sine latitudine enim, & latitudinem habens differentia ſunt. Ex differentia autem & genere eſt ſpeciei oratio, quare genus ſuſcipiet ſpeciei rationem. Similiter autem, & differentię, eo quod altera dictarum differentiarum ex neceſſitate prædicatur de genere.

Neq; qui negatione diuidunt genus, i. qui ponunt in diffinitione negationem vt dr̃iam propoſiti generis accipiunt, hi definiunt (inquit) ceu qui aſsignat diffinitionem lineę longitudinem ſine latitudine. Nam ſine latitudine æquale eſt huic negationi. non habens latitudinem, q̃ſo accipiũt ſic diffinientes, hoc aũt inquit non bene fieri, nam accidit ſ'm diuidentes ſic genus participare ſpecie. i. genus ſuſcipere diffinitionem ſpeciei, quod eſt abſurdum. Nam nec ſpecies, nec dr̃ia de genere prædicatur, ſed econuerſo genus de his, nam has in minus cum ſint ipſum ſequiẽ. Item oſtendit q̃ſo ſ'm ſic facientes genus recipiet rationem ſpeciei, quia opus erit de ſolo gñe, vel affirmationem, vel negationẽ verificari, q̃a igitur de longitudine, quod quidem vt genus accepit lineæ, vel latitudinem habere, vel non habere verificaẽ, verificaẽ aũt & de longitudine, longitudo non habens latitudinem, ſed hoc diffinitio lineæ eſt, vel eſt ſpẽs longitudinis, igiẽ genus ſpeciei recipiet rõnem, & non ſolũ genus participabit ſpecie, ſ'm diuiſionem dictam, ſed ẽt dr̃iæ, ſed hoc abſurdum eſt, nam ſi dr̃ia longitudinis eſt habere latitudinem, & non habere latitudinem neceſſe eſt vt alterum horum ſit verum de longitudine. Nam contradictio erit, & altera dr̃iarum longitudinis verificabitur de diuiſo a genere, quod erat longitudo. Eſt aũt hic locus totus ſophiſticus. Non. n. contradiuiſæ dr̃iæ longitudinis ſine latitudine, & latitudinem habens de genere, videlicet longitudine prædicantur. Nam tunc prædicarentur, ſiquidem eſſent conſtitutiuæ longitudinis, & non diuiſiuæ, & incidunt in contradictionem ſic dictam, & ex hoc patet rationale & irrationale eſſe differentias contradiuiſas aĩalis, & de animali non dicũtur ſed cum animali de hoĩe & animalibus irrationalibus; ſic etiam in pręſenti ſe habet. Nam diuiditur longitudo in id quod habet latitudinem, & id quod eſt ſine latitudine, ſed vtrunque horum cum longitudine non de longitudine dicitur, ſed id ſine latitudine aſſumens longitudinem vt genus de linea prædicatur, & latitudinem habens rurſus cum longitudine de ſuperficie.

Eſt autem dictus locus vtilis ad eos, qui ponunt ideas eſſe. Si. n. non eſt ipſa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere, quoniam latitudinem habet, aut ſine latitudine eſt. Oportet enim de omni longitudine alterum eorũ verificari, ſiquidem de genere verificari oporteat. hoc autem non accidit. Sunt enim & ſine latitudine, & latitudinem habentes longitudines. Quare ad illos ſolos vtilis hic locus, quicunque genus vnum numero dicunt eſſe. Hoc autem faciunt, qui ideas ponunt, quoniam ipſam longitudinem & ipſum animal genus dicunt eſſe. Fortaſſe autem in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione vti definientem, vt in priuationibus. Cæcum enim eſt, quod non habet viſum, quando aptum eſt habere.

Cũ oſtendiſſet ponentes ideas eſſe per ſuperiora quæ videnẽ abſurda ſequi diuidentes negatiões genus; poſt hæc in quibus poſſunt dici dicta. d. & ad quę vtilis eſt dictus locus, nam quia genus de pluribus prædicatur, & eſt nomen vniuerſale & non indiuiduum, ſed contradictio in vniuerſalibus nominibus cum determinatione facta omne aĩal rationale, & non omne aĩal rationale, oĩs linea latitudinem habet, & omnis linea non latitudinem habet, & eſt in generibus negatio accepta; dr̃iæ vera tum determinatione facta hæc non omne aĩal rationale nullum abſurdum ab his accidit, ſi ſic diceretur longitudo ſine latitudine, & longitudine habens latitudinem nõ addito hoc eſſe. Non. n. hoc eſt contradictio, quia non neceſſe horũ alterum eſſe: inquit igitur in illis congruere locum ad conſtructionem, quia genus vnũ aliquid numero dicũt. Hi aũt ſunt qui genera ideas eſſe dicũt, nam vnum aliquid numero eſt idea, ceu ipſummet animal, igiẽ ponentes ideas dicunt ſi ipſummet aĩal vnum aliquid eſt nunc non ſuſcipit determinationem hanc oĩs, vel hanc non oĩs, ſed in ipſo vno exiſtente numero rationale & irrationale prædicabiẽ. Similiter etiã ſi eadem longitudo eſt vnum aliquid numero verũ in ipſo erit, & latitudinem habere vel non habere, quare merito in diffinitione addiẽ longitudo ſine latitudine. In quibuſdam aũt inquit neceſſarium eſſe vt negatione vtetur qui diffinit vt in diffinitionibus quæ ſunt priuationum, vt cæcũ eſt non habens viſum quod aptum eſt habere & in aliis ſilr, & hoc veriſimile eſt. Neq;. n. genus aliquod accipimus in ipſis, ſed in quibus genus acceptũ eſt in his ſane abſurdũ eſt negatione vti, nam negatio neq; eſſe aliq̃d ſignificat, neq; diffinit, nec deſcribit ea quæ ſunt ſub genere, nec aliquid ponit, ſed per ſe dicta non magis de ente quam de non ente verificatur.

Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiuſmodi affirmatione, quatenus negatione neceſſe eſt è diuerſo diuidi, vt ſi longitudinem habentem latitudinem definiuit. Nam habenti latitudinem è diuerſo diuiditur non habens latitudinem, neque aliud quicquam. Quare rurſum negatione diuiditur genus.

Nihil intereſt ſi diuidaẽ genus a negatione, vt qñ dicimus longitudo diuiditur in habens latitudinem & in id quod eſt ſine latitudine, vel aĩal in rationale, & irrationale, vel tali affirmatione qua ſimul intelligi poteſt, & contradiuiſa huic negatio, vt ſi quis diffiniat longitudinem habens latitudinem, nam quod cum hoc ſimul intelligitur etiam id quod non eſt habens latitudinem tanquã ſit contradiuiſum illi, vel rurſus qñ dicimus colorem diſgregatiuũ viſus ſimul intelligimus & non diſgregatiuum viſus, ſed non in oĩbus hoc ſeruatur. Nam ſi aliquis diceret quod viſus eſt inſtr̃m viſus non ſtatim ſimul intelligit quid ſit contradiuiſum huic, nam neque habet, & alia plurima talia ſunt.

Rurſum ſi ſpeciem, vt differentiam aſſignauit, vt qui conuicium, iniuriam cum irriſione definierunt. nam irriſio iniuria quędam eſt. Quare non differentia, ſed ſpecies eſt irriſio. Inſuper ſi genus vt differentiam dixit, vt virtutem, habitum bonum vel ſtudioſum, bonum enim genus virtutis eſt. An non genus eſt bonum, ſed differentia? Siquidem verum eſt, quod non contingat idem in duobus generibus eſſe, non continentibus ſeinuicem, (nam neque bonum continet habitum, neque habitus bonum. Non enim omnis habitus eſt bonum, neque omne bonum eſt habitus) non erunt profecto genera ambo. Si igitur habitus genus eſt virtutis, perſpicuum bonum non genus, ſed magis differentiam eſſe. Præterea habitus quidem quid eſt virtus ſignificat, bonum autem, non quid eſt, ſed quale quid eſt: videtur autem differentia quale quid ſignificare.

Id eſt ceu ſi quis vocem diffiniret aerem percuſſum, nam genus vocis eſt percuſſio, ſed non dr̃ia, & ſimitatis genus cauitas ideo non diffinit diffiniens dicẽdo naſum cauũ ſimitatem, nam cauitas eſt naſo. Nam dr̃ia ſpecifica ſimitas eſt ſimum in naſo, & hoc eſt conſtructio cõpactioq;, ſed non dr̃ia. Item ſimitatis genus eſt cauitas. Item ſi genus vt differentiam dixit, virtutis genus eſſe

inquit bonum vel ſtudioſum habitum, quo circa bonū quod vt differentiam habitus accepit genus magis eſt, & non differentia. Deinde corrigens ſe fortè inquit. de hoc exemplo non videtur bonum genus eſſe, ſed dr̄ia. Nam ſi bonum genus eſt virtutis, eſt autem & habitus, ex confeſſo contingit vt vna & eadem ſpecies ſub duobus generibus non ſubalternis reducatur, nunc aūt neq; habitus contingit bonum, neq; bonum habitum. Neq; oīs habitus bonum, neq; omne bonū habitus, quare non erunt genera virtutis ambo habitus & bonum, ſed ſi ēt non continet alterum, alterū tamen ſub vno & eodem genere, ſcilicet qualitate reducuntur, ſunt igitur magis talis exempli quę ſupra a nobis poſita ſunt conſtituentia locum, & oſtendentia vere ſe habere.

Videndum autem, et ſi non quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſſignata differentia. Videtur enim omnis differentia quale quid ſignificare.

Inquit videndum eſſe & ſi aſsignata differentia non quale quid ſignificet, ſed hoc aliquid, & in quid eſt prędicatum, non enim eſſet differentia.

Conſiderandum autem, & ſi ſecundum accidens ineſt definito differentia. nam nulla differentia eſt eorum, quæ ſecundum accidens inſunt, ſicuti neque genus. non enim contingit differentiam ineſſe alicui, & non ineſſe. Inſuper ſi prędicatur de genere, differētia, vel ſpecies, vel aliquod inferiorum ſpeciei, non erit definiens. Nullam enim eorū, quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari, eo quod genus de quamplurimis omnium dicitur. Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. Non enim de differentia, ſed de quibus differentia genus videtur prædicari, vt animal de homine, & boue, & de aliis greſſibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur. Si enim de vnaquaque differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur, quippe cum differentiæ de ſpecie prædicentur.

Hic locus cōior eſt prædictis duobus, nam ſpecies & genus hoc aliquid ſignificat, ſed nullum quid horum in ſubſtantia poteſt eſſe accidens, nam accidens poteſt ineſſe & non ineſſe cui accidit, ſed ꝙ eſt in ſubſtantia alicuius inſeparabile eſt ab ipſo, ſi ergo aliquis diffiniens aliquid aſſumpſit pro dr̄ia aliqđ accidens diffinito non definitum eſt hoc. (Inſuper ſi prædicaṫ genus de dr̄ia) inquit tales dr̄ias acceptas non eſſę ſumendas in diffinitionibus vt genus de ipſis prædiceṫ, ſed de quibus differentia. i. de ſpeciebus atomis. nam in quæ diuiſio generum fit de his etiam genera prædicantur, ſed genera nō diuiduntur in dr̄ias, ſed per dr̄ias, vt igitur in aliis diuiſis diuidens non eſt ꝙ eſt diuiſum. Nam neque ſuperficies diuiditur ſuperficie, neque linea diuiditur linea, ſic neq; in differentiis ſ͂m quas diuiditur genus, nam ſi genus fuerit de vnaquaq; differentia prædicatū, vt animal de pedeſtri & bipede, quia de quo prędicatur animal in quid eſt illud eſt animal, erit etiam pedeſtre animal ipſum aīal & bipes rurſus animal, ſi ergo homo animal pedeſtre bipes ſæpe de ipſo animal prædicaretur & plura animalia homo erit, ꝙ eſt abſurdum.

Inſuper differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt ſiquidem ſunt animalia: nam vnumquodq; animalium, aut ſpecies, aut indiuiduum eſt.

Secundum autem ꝙ etiam vnaquæque dr̄ia, vel erit ſpecies, vel indiuiduū, quia omne ꝙ eſt ſub genere vel ſpecies eſt, vel indiuiduum. Nam in hęc generū diuiſio fit, & eſſe generū nihil eſt proxime quidem in ſpēbus, ſecundo aūt in atomis indiuiduiſq;, in his videṫ corrigere dictum in prædicamentis ꝙ diuerſorum generū, & non ſubalternatim poſitorū diuerſæ ſunt ſpecie dr̄iæ, vel etiam ibi diuideretur hoc additione ſpeciei, vel in prædicamentis diuerſa genera dicit, quæ ſub alio & alio generaliſsimo redigūtur, quia diuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorū, neq; ambæ ſub eodem genere rerum diuerſæ ſpecie dr̄iæ ſunt. Inquit igitur conſiderandum eſſe ſi aliqua dr̄ia alicuius aſsignatorum in diffinitione & deterius generis dr̄ia eſt, ꝙ neq; continet id cuius accepta eſt dr̄ia, neq; continetur ab ipſo ambæ ſub eodem ſunt genere. Nam ſi eſſet quædam talis aſſumpta dr̄ia, non erit diſpoſitio propoſiti aſsignata ratio, neq; propoſiti generis erit differentia, nam ſi erit, accidet etiam eadem ſpecies in duobus generibus eſſe non ſeſe viciſsim continentibus, nam vnaquęque dr̄ia proprium genus ſpeciebus de quibus ipſum ſumitur in diffinitione, quare de quo dr̄ia & vtrunque generum. Patet igitur quod ſpecies in duobus generibus non ſeſe cōtinentibus inuicem quando cum alterius generis fuerit, vt alterius cuiuſdam ſumereṫ. Nam eadem fieret duorum generum huius quidem, quia aſſumitur cum non ſit eius & alterius, quia proprie illud diuidit, ceu ſi quis animal definiret ſubſtantiam contemplatiuā. Nam contemplatiuum eſt quidem ſcientiæ dr̄ia, ſed aſſumptum eſt ſubſtantiæ, & ſunt ambarū diuerſa genera non ſubalterna, ſic igitur erit animal ſubſtantia & ſcientia, quia dr̄ia proprium genus vna introducit cum eo de quo in diffinitione aſſumitur, proinde dicit. Inſuper dr̄iæ oēs, aut ſpecies, aut indiuidua ſi quidem genera de dr̄iis prædicantur, ſed genera de ſpeciebus, & indiuiduis prædicentur, differentiæ igitur, aut ſunt ſpecies, aut indiuidua, vt ſi animal de differentiis ipſius prædicaṫ. Prædicatur autem & de ſpeciebus ſub ipſo & indiuiduis, dr̄ia animalis, itaque rationale, ſ. & irrationale vel ſpecies erunt, i. ſpecialiſsimæ, vel indiuidua, nam cum animal de vnaquaque ſpecie ſua prædicetur, vnaquæq; ſpecies eſt animal & dicitur, ſic etiam ſi prędicatur de differentiis eius vnaquæque differentia eius erit animal, & vnumquodque animal, vel ſpecies eſt, vel indiuiduum.

Similiter aūt inſpiciendum & ſi ſpecies, aut inferiorū ſpeciei aliquod de dr̄ia prædicatur. Impoſſibile. n. eo quod de pluribus differentia quam ſpecies dicitur. Prĝterea accidet differentiam ſpeciem eſſe, ſi quidem prędicabitur de ea aliqua ſpecierum. Nam ſi de differentia prædicatur homo, manifeſtum, quoniam differentia eſt homo. Rurſum ſi non prior eſt differentia ſpecie. Nam genere quidem poſterior eſt. Specię autem priorem differētiam eſſe oportet. Conſiderandum autem, & ſi alterius generis eſt dicta differentia, neque contenti, neque continentis. nam non videtur eadem differentia duorum generum eſſe non continentium ſeinuicem. Si autem non, accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non continentibus ſeinuicem. Infert. n. vnaquaque differentiarū proprium genus, vt greſſibile & bipes, animal coinferūt. quare ſi de quo differentia & generum vtrūque, manifeſtum vtique quoniam ſpecies in duobus erit generibus non continentibus ſeinuicem.

Similiter inquit, conſiderandum & ſi ſpecies, vel aliquid eorum ſub ſpecie de differentia prædicatum, vt ſi quis de immortali animam cum ſit ſpecies prædicatum faceret, aut ſi quis ſimiliter Socratem de rationali cum ſit indiuiduum. Nam indiuidua ſunt inferiora ſpeciebus, ſed hoc impoſsibile eſt (inquit) quia differentia in plus eſſe dicitur, cuius contrarium diffiniens fecit cum ponat in plus ſpecies quam indiuidua differentiæ.

An non impoſſibile eandem dr̄iam duorum generū eſſe non continentium ſeinuicem, ſed addendum, neq; vtroque ſub eodem exiſtente. nam greſſibile aīal, & volatile animal

mal genera ſunt non continentia ſeinuicem. Et vtriuſque eorum eſt bipes differentia. Quare addendum eſt, neque ſub eodem vtroque exiſtente. Hæc.n.ambo ſub aĩali ſunt. Manifeſtum etiam, quoniam non neceſſe eſt differentiam omnem proprium genus inferre. Eo quod contingit eandẽ duorum generum eſſe, non continentium ſeinuicem, ſed alterum tantum neceſſe eſt inferre, et eo ſuperiora omnia. Vt bipes, greſſibile, vel volatile animal.

Hoc correctiuũ eſt loci dicentis, ꝙ oĩs dr̃ia propriũ infert genus, non.n.neceſſe eſt inquit, ſimul inferre proprium genus. nam in quibus eadem eſt dr̃ia duorum generum non ſubalternatim poſitorum non neceſſe eſt ſimul inferre in diffinitione & ambo genera, ſed alterum ſolũ & ſuperiora huius. Nam bipes in hoĩs diffiõne non infert ambo gñ̃a volatile & pedeſtre, ſed pedeſtre ſolũ, & illud ſuper hoc in quibus ambobus animal eſt.

Videndum autem & ſi in aliquo differentiam aſſignauit ſubſtantiæ. Nam non videtur differre ſubſtantia à ſubſtãtia in eo quod alicubi eſt. Quare & eos, qui greſſibili, & aquatili diuidunt animal, increpant, tanquam greſſibile & aquatile alicubi ſignificet. An in his quidem nõ recte increpant, non enim in aliquo neque alicubi ſignificat aquatile, & terreſtre, ſed quale quid, etenim ſi in ſicco fuerit, pari ratione aquatile. Similiter autem et terreſtre, & ſi in humido fuerit, pari ratione terreſtre; ſed non aquatile erit. Attamen ſi quandoque ſignificet in aliquo differentia, manifeſtum, quoniam peccabit.

Quia alicubi eſſe & in aliquo loco non eſt ſubſtantia alicuius quod quid erat eſſe ſignificans & diffinitio, qđ quid erat eſſe ſignificat, inquit videndum eſſe ſiquis diffiniens aliquã ſubſtantiam accipit dr̃iam in diffinitione alicubi eſſe ſignificantem. Nam vnum in aliquo multipliciter cũ dicať nunc de hoc in loco eſſe.d.nam qui ſic accipit (inquit) peccat, & quidã vtentes loco deſtruant oſtendentes ꝙ marinum terrenum non ſunt dr̃iæ aĩalis; nam ſignificant in loco eſſe, quos oſtendit peccare, & inquit quod aquatile & terrenum non ab alicubi. videlicet ab hoc in loco eſſe ſic dicuntur, ſed ab eo ꝙ eſt in potentia. Nam quadã poſitione talis, nam aliquod quale ſignificant, merito aũt & illud (ſubſtantiæ) adiecit. nam ſubſtantiæ dr̃ia non poteſt eſſe hoc alicubi, tñ̃ exiſtentium alicubi neceſſarium eſt etiam vt diffinitio habeat aliquam dr̃iam indicatiuam alicubi, vt aquatile & terrenum, non velut nunc ſint in loco in quo ſunt & mõ non ſint, ſed ſemper ſint, quia ẽt qñ̃ accidit locos ipſi ĩmutare dr̃ias, non mutant. Non.n.homo natans.d.aqueus, ſed terrenus, ſimiliter & quæcunque aquea qua ad terram proficiſcuntur non dicuntur terrena, ſed aquea.

Rurſum ſi affectum differentiam aſſignauit. nam omnis affectus, cum magis ſit, detrahit à ſubſtantia. Differentia autem non talis eſt. Differentia.n. magis videtur ſeruare id cuius eſt differentia. Etiam ſimpliciter impoſſibile eſt vnumquodque eſſe ſine propria differentia. Greſſibile.n.non exiſtente, non erit homo. Etiam (vt ſimpliciter dicam) ſecundum quæcunque alteratur habens, nihil eorum eſt illius differentia. Omnia enim huiuſmodi, cum magis fiunt, detrahunt à ſubſtantia. Quare ſi aliquam huiuſmodi differentiam quiſpiam aſſignauit, peccauit. Simpliciter enim non alteramur ſecundum differentias.

Vt quis diceret homo eſt aĩal calidum aut frigidũ, planũ eſt quod calefieri, & infrigidari cum ſunt paſsiones dr̃iam ſubſtantialem efficiũt, ſed hæc oĩa talia cum ſint paſsiones accipiũt intenſionem, & egreditur aĩal à ſubſtantia, quare calidum & frigidũ recipientia intenſionem in aĩali corrumpitur aĩal, & ſubſtantialis dr̃ia conſeruatrix magis debet eſſe ſubſtãtiæ, & non corruptiua. Nam vr̃iter impoſsibile eſt eſſe vnumquodque ens ſine ꝓpria dr̃ia vt homo nequit eſſe ſine rationali, & equus ſine irrationali. Et vr̃iter dicit ſ̃m quaſcũque paſsiones quibus alteratur ſpecies quæ habet hæc quæ ſunt calidum & frigidum, vt album & nigrum vt talia nihil horum erit dr̃ia, nam calidum intenſum corrumpit tactũ & animal, nam ſine tactu eſt impoſsibile vt ſit animal, & album & valde lucidum ſuperexcedit vim videndũ, & corrumpit viſum, & alia ſimiliter.

Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, non ad aliud differentiam aſſignauit. nam eorum, quæ ſunt ad aliquid, eſt differentiæ ſunt ad aliquid. Vt & in ſcientia, contemplatiua enim, & actiua, & factiua dicitur: vnumquodq; autem horum ad aliquid ſignificat. Contemplatiua.n.alicuius, & actiua alicuius, & factiua alicuius. Conſiderandum autem & ſi non ad quod natum eſt vnũquodque eorum, quæ ſunt ad aliquid, aſſignauit definiens, nam in quibuſdam quidem, ad quod natum eſt vnumquodque eorum quæ ſunt ad aliquid ſolum eſt vti, ad aliud autem, nihil.n. in quibuſdam autem, & ad aliquid aliud. Vt viſu quidem ad videndũ ſolum. Stelengidi autem, hoc eſt labro, ſi hauriat aliquis. Attamen ſi aliquis diffiniuit labrum, inſtrumentum ad hauriendum peccauit. Non.n. ad hoc natum eſt, terminus autem huius, ad quod natum eſt, illud eſt ad quod vtique vtitur eo prudens, quatenus prudens, & diſciplina, quæ circa vnũquodque propria eſt. Inſuper ſi non primum aſſignauit, quando contingit ad plura dictum eſſe, vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ, & non rationalis. primum.n. rationalis virtus, prudentia, nam ſecundum hoc, & anima & homo dicitur prudens.

Adhuc inquit, generum ad aliquid & dr̃ias eſſe ad aliquid oportet. nam quia eorum ad aliquid, alia ſunt ad vnum ſolum aliquid, & nõ ſi quis ipſis vtereť ad aliud, vel ad quod natũ eſt vnũquodq;, vt viſu ſolum videre, & quædam ad aliud quid, ad quod non eſt aptũ aliquis vteretur, porro ſiquis vteretur, ſtelengide labroq; non ad poliendum, ſed etiam ad hauriendum aquam, inquit (oportet) in aſsignatione eorum quæ ſunt ad aliquid nõ ſolum conſeruare dr̃ias, vt etiam eędem ſint ad aliquid, ſed etiam ſi ad quod nata ſunt aſsignant. Eſt aũt ſtelẽgides vt quidã dicunt pecten, vt alij dicunt inſtrũm cauum per quod aquam hauriunt ꝙ melius videť eſt hoc, quia per ipſum cũ ſit cauum aquam haurimus. Et eſt ſtelengidis nomen in Lycophrone. Nã illic inquit, ſtelengiſmata ſunt polita & terſa. Cæterum inquit, non ſolum oportet dr̃ias quæ accipiuntur in diffinitionibus eorũ quæ ſunt ad aliquid etiam ipſas eſſe ad aliquid, ſed oportet diſputantem cõſiderare, & ſi vnũquodq; definitum eorũ ad aliquid diffiniens aſsignat, ad quod proprie natũ eſt dici, velut habens habitudinem, nam oportet diffiniẽtem aliquid eorũ quæ ſunt ad aliquid, & de illis mentionem facere in aſsignatione diffinitionis ad quæ diciť proprie diffinitum ſiue vnũ ſint ea ad quæ diciť, ſiue etiam duo. Nam ſi diffinitũ illud ad duo aptum natũ eſt habere habitudinem proprie, vt grãmatica cum ſit diffinitum & ipſa eſt de numero eorum ad aliquid, quatenus generaliſsimo noĩe eius ſcĩa dicitur ad duo nata eſt habere habitudinem, videlicet ad bene ſcribendũ & bene legendum, & oportet eum qui diffinit in diffinitione eius de vtriſq; mentionem facere, dicendo grãmatica eſt ars bene ſcribendi & bene legendi. Si aũt ad vnũ proprie apparet habens habitudinẽ diffinitũ, & ad alterũ improprie, vt medicina ad ſanandũ proprie diciť, ſed ad afficiendũ morbũ improprie, de eo ad quod proprie dr̃ ſola mentio habẽda eſt. Si aũt ad vnum ſolum vt viſus ad ſolum videre, & auditus ad ſolũ audire mentio faciunda eſt de

ipſo

ipſo ſolo, contingit tñ vti quibuſdam ad aliquid, & ad aliud quid ad quod non nata ſunt dici, ceu ſtelengide labroq́; par eſt vti ad hauriendum aquam, vel aliquid alterum humidum, q̈q̈ magis idoneum ſit ad poliendum, ſed tñ inqt, & ſi poſsibile eſt vti hac idoneitate ad hauriendum per q̈ habet cauitatem, quia ſi non natũ eſſet, ad hauriendum, ſed ad trahendum poliendũq́;, diceret aliquis diffiniens eum eſſe inſtr̃m ad hauriendũ peccat. Equidem nonnulli aiunt ſtelengidem eſſe pecten ſtrigilemq́; alij vero ſpẽm ſpongiæ per q̈ medici aquas ægrotantiũ abſtergunt & abſorbent. vt igiť in aliis circa vnũquodq; ſcientis, & ſtudioſi ſnĩa vti oportet, ſic & in diſcretione & dr̃ia propoſitorum inquit. ideo aſsignant diffinitionem eius ad quod natum eſt dicendo ad quod vtereť eodẽ prudens qua prudens, & circa vnũquodq; eſt propria ſcĩa qua ſcĩa, ceu medici eſt videre medicos prudentiores & ſcientes ad quo hoc vſus eſt. Similiter & ad geometricũ attinet dicere videreq́; quõ hoc accipiũt. Addit aũt hoc & ſuperioribus, nam quia aliqua eorum quæ dicunť ad plura nõ ad oĩa dicunť primo, ſed ad vnũ aliquid primo, & ad aliquid aliud ſecundo (inquit) oportet videre ſi nõ ad qđ diciť primo aſsignauit diffiniens. Nam prudentia primo eſt virtus rõnalis & aĩæ pars eſt rõnale, & quod ineſt parti, ineſt & toti. Scđm hoc igitur dicitur & aĩa prudens, ſed ſecundo & homo per aĩam, nam ex anima & corpore conſtat, & ſi temperantiam concupiſcibilis cum ſit primo virtus & fortitudinem iraſcibilis aliquis aſsignaret animæ virtutes.

Præterea ſi eius non ſuſceptiuum eſt, cuius dicitur diffinitus affectus, vel diſpoſitio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam oĩs diſpoſitio, vel affectus in illo natus eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio vel affectus, vt & ſcientia in anima, diſpoſitio exiſtens animę. Aliquando autem peccant in talibus, veluti quicunq; dicunt ſomnum eſſe impotentiam ſenſus, & dubitationem contrariarũ ratiocinationũ æqualitatẽ, & dolorem naturaliũ partium violentam ſeparationem. Neq; n. ſomnus ſenſui ineſt, oporteret aũt ineſſe, ſi ſenſus impotentia eſt. Similiter autem neq; dubitatio contrariis ratiocinationibus ineſt, neq; dolor naturalibus partibus. Dolebunt enim inanimata, ſi dolor eis inerit. Talis autem eſt & ſanitatis definitio, ſiquidem commenſuratio calidorum, & frigidorũ eſt. Neceſſe eſt enim ſana eſſe calida & frigida. illis. n. cuiuſque commenſuratio ineſt, quorum eſt commenſuratio. Quare ſanitas inerit vtique ipſis.

Item inquit, ſi nõ ſuſceptiuum eſt diffinitum illud. ſ. affectio, vel diſpoſitio, vel habitus, vel quoduis aliud illius de quo aſsignauit diffiniens ſic peccauit. Nã oĩs paſſio affectioq́;, & oĩs diſpoſitio in illa re nata eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio, vel paſsio, vt ſi quis diffiniret ſcĩam diſpoſitionem aĩę bene aſsignauit diffinitionem ſciæ, nam in aĩa eſt ſcientia diſpoſitio, ſi aũt aſsignarũ paſsioni vel diſpoſitioni in diffinitione non eſt illius non bene diffiniuit, ſeu ſomnus eſt impotentia ſenſus. Etenim ſomnus eſt paſsio, ſed aĩalis in quo ſenſus, non tñ de ipſo ſenſu dicitur. Nam cuius eſt impotentia, illius etiam paſsio erit ſomnus, ſed nõ eſt ſomnus in ſenſu, ſed in aĩali, & rurſus dubitatio eſt ęqualitas contrariarum rationum. Etenim dubitatio eſt paſsio hoĩs per æqualitatem contrarium rationum. Item dolor eſt diſtantia connaturaliũ partium cum violentia. Nam dolor eſt paſsio aĩalis per diſtantiam partium connaturalium cum violentia, ſed non diſtantia partium connaturalium. Si. n. erat ſic oportebat non inaĩata cum ſecanť diſtantiam partium patientia habere dolorem. Item ſanitas eſt cõmenſuratio humorum & calorũ. Nam ſi hoc, neceſſe etiam eſt vt humida & frigida ſanare, videlicet ipſas inanimatas qualitates. Eſt. n. & in his cõmenſuratio humidorũ & calorum, ſed ſanitas eſt corporis aĩalis in cõmenſuratione calorum frigidorum & humorum & ſiccorum, igitur in his oĩbus dictis peccatum fit ob id quia non eſt aſsignatum affectũ ſuſceptiuum, vel diſpoſitio non ſubiicitur dictis.

Item id quod fit, in effectiuum, aut econuerſo accidit ponere ſic in diffinientibus. Non enim eſt dolor ſeparatio naturalium partium, ſed effectiuum doloris. Nec ſomnus impotentia ſenſus, ſed effectiuum alterum alterius. Aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter ſomnum impotentes ſumus. Simpliciter autem & dubitationis videatur effectiuum eſſe contrariarũ ratiocinationũ æqualitas. Qñ. n. ad vtraq; ratiocinantibus nobis videtur oĩa ſecundum vtrunq; fieri, dubitamus vtrum agamus.

Item (inquit) peccant ſic diffinientes, & accipientes in diffinitione tale ꝙ non eſt ſuſceptiuũ diffiniti, vel ponunt factum in effectiuum, vel effectiuum in factum. Nam qui. d. ſomnus eſt impotentia ſenſus, fecit ſenſum ſuſceptiuũ ſomni, ſed non eſt paſsio ſenſus ipſe ſomnus, vt dictũ eſt, alioquin ſenſus eſſet dormiens, neq; dolor eſt diſtantia partiũ connaturaliũ, alioquin accideret ſic factum eſſe effectiuũ, ꝙ eſt abſurdũ. Nam diſtantia connaturaliũ partium magis eſt effectiuũ doloris, neq; ſomnus eſt impotentia ſenſus, ſed effectiuũ alterum alterius, nam vel eſt impotentia effectiuũ ſomni, nam cũ nequit organũ inſtr̃mq́; videndi non poteſt videre aĩal in ſomnum incidit, vel econtra ſomnus eſt effectiuus impoſitione, nam cum aĩal in ſomnum incidit aduenit impotentia ſenſui. Item nec dubitatio eſt effectrix contrariũ rõnum, ſed econtra. Eſt aũt dubitatio paſsio intellectus ob contrarietatem rationum adueniens, nam qñ in duabus rõnibus contrariis conſiderantibus & inquirentibus nobis qualis magis congrua videať, æqualitas & ſimilitudo ad ambo ſ̃m vtrunq; appareret, tunc talis paſſio fit, ceu ſi proponatur, an aĩa ſit ĩmortalis, an mortalis & ſumptis ſ̃m vtranque quæſtionem rationibus oſtendentibus ambo quæſita rationibus & demonſtrationibus validis, tũc fit dubitatio cui partium ſit hærendum, quando igitur omnia fortia & valida viderentur & ſimilia, adeo vt etiam dubitandum ſit, quarum partium ea ſit ſumenda, talis eſt dubitatio.

Ad hæc ſecundum tempora omnia conſiderandum, ſicubi diſſonet. Vt ſi immortale animal definierit nunc incorruptibile eſſe. Num nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. an in hoc quidem non accidit. Anceps enim ſecundũ amphibologiam eſt nunc incorruptibile eſſe. aut enim quoniam non corrumpitur nunc, ſignificat, aut quoniam non poſſibile corrumpi nunc, aut quoniam huiuſmodi eſt nunc, vt nunquàm poſſit corrumpi. Quando igitur dicimus, quoniam incorruptibile nunc eſt animal, non hoc dicimus, quoniam nunc tale eſt animal, ſed vt nunquàm poſſit corrumpi. Hoc aũt ĩmortali idem erat. Quare non accidit nũc idem ĩmortale eſſe. veruntñ ſicubi accidit quòd ſ̃m definitionem quidem aſſignatũ eſt ineſſe nunc vel prius. Quod vero ſecundum nomen non ineſt, non erit idem. Vtendum ergo hoc loco, vt dictum eſt.

Inquit, videndum eſſe ſi diſſonat ſ̃m tempus diffiniti aſsignatũ in diffinitione, nam ſi diffinitum habet conditionem ſempiternam & ĩmortalem, & ſ̃m tria tempora procedit prorogaťq́;. Eſt aũt & diffinitio talis pulchre aſsignata. ſi aũt diſſonat non bene eſt diffinitũ, ſic aũt calũniaretur qui diceret quocũq; futurus ſemper eſt. Nam æuum ſempiternum eſt ſ̃m vniuerſa tempora, ſed qui aſsignauit ſolum ꝙ futurum eſt. nam ĩmanifeſtũ eſt ſi futurum aliquid erit, non bene iccirco aſsignauit,

uit, nam diſſonat ſm tempus. Similiter etiam ſi quis diceret ĩmortale eſt nunc incorruptibile, non nunc incorruptibile, nũc ĩmortale indicat & diſſonat ſm futurum vt præteritum, nam ĩmanifeſtum eſt, ſi etiam poſt hæc corrumpiť, vel ante corruptum ſit. Nam ĩmortale ſemper eſt ĩmortale, vnde de hoc ſignificato.ſ. nunc non accidit aſsignare bene diffinitionem, nam ambiguum eſt nunc incorruptibile, nam tria ſignãt. Vel.n. ꝙ non corruptum eſt nunc, videlicet vſq; nunc, ſed corrũpetur, vel quod non poteſt nũc corrũpi, ſed poteſt corruptum iri, aut quod nunc tale eſt, vt nunq̃ interire queat. Qñ igiť (inqt) dicimus ꝙ ĩmortale eſt nunc incorruptibile aĩal non ſm hoc ſignificatũ de incorruptibili dicimus nunc incorruptibile ꝙ nunc eſt incorruptibile, ſed primũ corruptum eſt, neq; ſm alterum q̃ eſt de futuro, ſed ſm tertium ſignificatum nunc incorruptibilis qñ idem eſt immortali, quare non accidit ſm hoc ſignificatum nunc incorruptibile, nunc ĩmortale eſſe, quare ſi conſonat immortale cum incorruptibili ſm rationem.ſ. ſm tertiũ aſsignatum ſignificatum, & ſm nomen diſſonat quod ĩmortale non ſignificat nunc incorruptibile, non eſt idẽ incorruptibile cum ĩmortali, & propter hoc nec diffinitio eius eſt, vtendum nobis igitur eſt loco, vt dictum eſt, videlicet ſecundum tertium ſignificatum.

Inſpiciendum autem & ſi ſecundum aliud quippiam magis dicitur, quòd diffinitur, quam ſecũdum aſſignatum orationem: Vt iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt. Iuſtus enim magis eſt, qui eligit æquum diſtribuere eo, qui poteſt. Quare non erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua. Nam & iuſtus eſſet maxime, qui poſſet æquum diſtribuere.

Quia vniuſcuiuſq; diffiõ eſt eiuſdem ſubſtantię indicatiua (inquit) oportet aliqua aſsignata diffinitione conſiderare, an ſm aliam rationem aliquam poteſt dici propoſitũ diffinitum. Nam ſi erit magis ab altero quodam ſignificatum, non erit dicta ratio diffinitio eius. Nam ratio magis indicans propoſitum, ipſa eſt proprie eius diffiõ. Erit aũt locus iſte ex ſimilitudine, cõparationeq; Quod aũt in electione magis quam impotentia iuſtitia ſit, etiam ex aliis virtutibus oſtendiť. Nam communior electio eſt ipſa potentia, non.n potens, ſed præeligens ſtudioſus eſt, & ſi non poſſet ſm actum eſſe ſtudioſus, idem quoque in malitia.

Inſuper ſi res quidem ſuſcipit magis, quòd autem ſecundum orationem aſſignatur, non ſuſcipit: Aut contra, quòd ſecundum orationem ei aſſignatur, ſuſcipit, res autem non. Oportet enim aut vtraque ſuſcipere, aut neutrum, ſiquidem idem eſt rei, quòd ſecundum orationem aſſignatur. Ad hæc ſi ſuſcipiunt vtraque quidem magis, non ſimul autem vtraque augmentum ſumunt, vt ſi amor concupiſcentia coitus eſt. Nam magis amans non magis concupiſcit coitum. Quare non ſimul vtraque ſuſcipiunt magis. at oporteret, ſi ſimul eſſent.

Inquit, ſi diffinitum ſuſcipit intẽſionem, & id, ꝙ ſm rationem aſsignatum non ſuſcipit, vel econtra ꝙ eſt aſſignatũ ſm rationem ſuſcipit, ſed diffinitum non ſuſcipit, non bene eſt aſsignata diffinitio, vt voluptas eſt diſpoſitio aĩę optima, nam ecce diffinitum ſuſcipit magis. Nam voluptas eſt magis & minus, ſed diffinitio.i. diſpoſitio aĩæ optima, quia habitus eſt non ſuſcipit magis, vel econtra vt homo eſt aĩal album grãmaticum. Nam ecce diffinitum homo non ſuſcipit magis, quippe non eſt magis homo, ſed album & grãmaticum poſitum in diffinitione ſuſcipit, nam eſt aĩal album grãmaticũ magis & minus. Oportet aũt ambo ſuſcipere magis & minus, vel neutrum, ſiquidem diffinitio ipſa debet eſſe eadem cum diffinito, ſi ergo diffinitio ſuſcipit magis & minus & diffinitũ non ſuſcipit, vel econtra, non eſt eadem diffinito, ẽt patet ꝙ nec diffinitio eſt. Item inqt, ſi ambo hęc diffinitũ & diffinitio ſuſcipiunt magis & minus, & non ſimul, ſed diuiſim non bene aſsignať diffinitio, vt amor eſt deſiderium colloquij & conſortij. Nam qñ amans habet magis deſiderium colloquij atq; coire minus habet, nam magis amans non magis appetit coire. nam coitus conuenientiaq; eſt corruptiua amoris, ſed qñ deſideriũ coitus & conuenientiæ magis habet, tũc econtra amans minus. Nam qui magis appetit coire, minus amat, vnde oportet ambo magis & minus ſimul ſuſcipere & non diuiſim, ſi quidẽ diffinitio eadem eſſe debet cũ diffinito.

Prętereа ſi duobus quibuſdam propoſitis, de quo res magis dicitur, id quod eſt ſecundum orationem, minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſſimũ. Ignis.n. magis flamma quàm lux. corpus autem ſubtiliſſimum minus flamma quàm lux. Oportet autem vtraque magis ineſſe eidem, ſiquidem eadem ſint. Rurſum ſi hoc quidem ſimiliter vtriſque ineſt propoſitis, aliud autem non ſimiliter vtriſque, ſed alteri magis.

Item ſi duabus quibuſdã propoſitis ſpeciebus vt flamma & igne aſsignareť diffinitio ignis corpus ſubtiliſsimum, ſumendę ſunt partes ignis.ſ. flãma & lumen, & cõſiderandum eſt de quo res, videlicet ignis magis dř, & ratio tũc ignis, videlicet corpus ſubtiliſsimum minus. In his igiť flãma magis diciť ignis q̃ lumen, ſed lumen corpus ſubtiliſsimum magis q̃ flãma, quare non eſt diffinitio corpus ſubtiliſsimũ. Nam oportuit ſi erat diffinitio hæc ignis et de ambabus ipſius partibus, videlicet flãma & lumine nomen ſiſr & rõnem dici, & non de hoc minus, & de illo magis. Rurſus ſi dareť ignis diffinitio corpus vſtiuũ, ſumendæ ſunt duæ ſpecies ipſius ignis.ſ. flamma & carbo, & conſiderandum eſt ſi ignis ſiſr de ambobus prædicatur & non magis flamma q̃ carbo diceretur igni, ſed alterũ, videlicet diffinitio ignis.i. corpus vſtiuum magis de flamma q̃ de carbone, non bene aſsignatur diffinitio ignis, corpus vſtiuum.

Ad hæc ſi ad duo definitionem aſſignauit ſecundum vtrunque, vt bonum, quòd per viſum, vel auditum delectabile. Et ens, quòd poſſibile eſt pati, aut facere. Simul.n. idem & bonum, & non bonum eſt. Similiter autem & ens, & non ens. Quod enim per auditum delectabile eſt, idem bono erit. Quare quod non delectabile per auditum, idem non bono. Nam eiſdem & oppoſita eadem erunt. Opponitur autem bono quidem, non bonum, per auditum autem delectabili non delectabile per auditum. Manifeſtum igitur, quoniam idem non delectabile per auditum, non bono. Si igitur aliquid eſt per viſum quidem delectabile per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit. Similiter autem oſtendemus, & quoniam idem & ens, non ens eſt.

Oportet (inquit) etiam quæ ponũtur in diffinitione quærere an duo aſsignauit diffinitionem, quia aũt eorũ ad duo aſsignatum aliud ſic aſsignari ad ipſa poteſt, velut ad ambo ſimul hæc. Nam qui grammaticen.d. ſciam legendi & ſcribendi ſimul ad ambo eandem aſsignauit, ſed illud ad duo aſsignatum non tñ vt ad ambo ſimul, ſed vt in his cum ſit res diffinita volens oſtendere qũo ad duo aſsignatam rationem facit diffiniens adiecit, hoc ſm vtrũq; ꝙ eſt indicatiuum huius non ad ſimul, vt facit qui diffinit pulchrum, & dicit pulchrũ eſt quod per viſum, vel auditum eſt delectabile. Dicit igitur ſic diffinientes nõ bene aſsignare rei rationem. Nam ſimul per eandem rõnem idem & hoc, & nõ hoc.d. & pulchrum & non pulchrũ ſm vtrũq; aſsignatũ. Nam ſi pulchrum eſt ꝙ per viſum eſt delectabile, & pulchrum ẽt eſt qđ

per

per auditum delectabile, erit vtriq; ipſorum idem, ſed pulchrum hoc qñ non per viſum fuerit delectabile non erit pulchrum. Nam eiſdem eadem quoq; ſunt oppoſita. Si ergo idem bonum ꝙ per viſum delectabile, & nõ pulchrum opponunt̃ pulchro, & delectabili per viſum, id quod non delectabile per viſum, idem erit non bono non delectabile per viſum, ſed delectabile per auditum non eſt delectabile per viſum, igitur delectabile per auditum non pulchrum, ſed ſupponebat̃ pulchrum eſſe id ꝙ eſt per auditum pulchrum, idem igit̃ erit pulchrum & non pulchrum apud eos qui ſic diffiniunt. Silr aũt & ſi entis aſsignaret̃ ratio quod ens eſt quod poteſt facere & pati. Nam ſic idem erit ens & non ens, nam ſi ens idẽ vtrique ipſorum, ens igitur idem huic poteſt facere, ſed quod non poteſt facere non eſt ens, & quod poteſt pati eſt non facere, ſed quod potentis facere, ſed quod poteſt facere eſt ens, igitur ꝙ poteſt pati non ens, igitur idem erit ens & non ens quippe ꝙ poteſt pati ſit idem enti & non enti, enti quidem, quia ponebatur ens & in hoc, & non enti, quia eſt oppoſitum ipſi potenti facere ꝙ erat idem cum ente, idem igitur erit non enti. Item ipſum facere & pati erunt ens & non ens. Nam quatenus poteſt facere ipſum ens eſſe dicit, ſed quatenus poteſt pati non ens, vel econuerſo, nam nil differt.

Deinde & generibus, & differentiis, et aliis omnibus, quæ in definitione ſunt aſſignata, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandum, ſi quicquam diſſonet.

Item oportet (inquit) pro nominibus poſitis in diffinitionibus, ſiue genera ſint hæc, ſiue drię accipere diffinitiones ipſorum, & conſiderare ſi diſſonant, vt planta eſt aĩal radicitus collocatũ in terra, quia igit̃ ſumpta diffinitione aĩlis ꝙ vt genus ponit̃ in diffinitione plantæ, & eſt ſubſtãtia aĩalis ſenſitiua, diſſonantia erit huius ad plantam, qñquidem planta non ſit ſenſitiua, quocirca non erit recte aſsignata diffinitio plantæ hæc, animal radicitus firmatum in terra, ſimiliter & in differentiis.

Si autem ſit ad aliquid, quòd definitur, aut per ſe, aut ſecundum genus, conſiderandum ſi non dictum eſt in definitione ad quod dicitur, aut ſecundum ipſum, aut ſecundum genus. Vt ſi ſcientiam definiunt opinionem indiſſuaſibilem, aut etiam voluntatem appetitum ſine triſtitia. Omnis enim eius quòd eſt ad aliquid, ſubſtantia ad alterum eſt, eo quod idem ſit vnicuiq; eorum, quę ſunt ad aliquid eſſe quod quidem eſt ipſum ad aliquid quodammodo ſe habere. Oportebat igitur ſcientiam dicere opinionem ſcibilis, & voluntatem appetitum boni. Similiter autem & ſi grammaticen definiunt ſcientiam literarum. oportebat enim aut ad quod ipſum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aſſignari.

Eorum quæ ſunt ad aliquid alia per ſe vt ſcĩa, ſenſus, duplum, nam per ſe aſsignant̃ ſcĩa quidem ad ſcibile, ſenſus ad ſenſile, & ſimiliter duplum ad dimidium, & alia non per ſe, ſed ſm genus, vt geometria, grãmatica, nam hæc per ſcientiã quæ eſt genus earum ſiunt ad aliquid, & nõ per ſe. Nam per ſe ſunt qualitates, vt oſtenſum eſt in Prædicamentis. Porro ſi quis diffiniens (inquit) aliqd eorum quæ ſunt ad aliquid in diffinitione non aſsignauerit, ad quod dr̃, ſi hoc ipſum per ſe erit eorũ, quæ ſunt ad aliquid, vel ſm genus non aſsignat bene diffiõnem. Non. n. ſubſtantiam indicat diffiniti, vt ſi quis aſsignaret ſcĩæ diffinitionem dicendo, ſcientia eſt opinio indiſſuaſibilis, non bene aſsignauit diffinitionem, neq;. n. vt per ſe, ad aliquid diffiniret ſciam, neq; ſm genus, videlicet opinionem ꝙ accipit in diffinitione. Nam ſi aſsignaret̃ opinio ad opinabile, bene ſe haberet diffinitio. ſimiliter & ſi quis diceret, voluntas eſt appetitus ſine triſtitia nõ aſsignauit terræ diffinitionem, nam nec ad quod dicit̃ res, videlicet volũtas, neq; ad quod dicit̃ genus faciebat aſsignationem in diffinitionẽ. ſi aũt aliquis diceret voluntas eſt appetitus eius quod volumus, vel appetitus appetibilis, pulchre aſsignauit diffinitionem voluntatis. Nã ſubſtantia eorum quæ ſunt ad aliquid, hoc eſt vt ad alterum dicantur, quia eſſe, & ſubſtantia eorũ, quæ ſunt ad aliquid in hoc conſiſtit, vt vnũquodq; ad aliquid aliquo modo ſe habeat, vel ad alterum dicatur, ſed pro hoc dicere appetitus eſt appetibilis, dixit appetitus boni, q̃a vniuerſalius eſt appetibile, q̃ bonum, nam omne bonũ appetibile, ſed non omne appetibile bonũ, nam furi latroniq; appetibile eſt rapere, ſed non bonũ. Silr inquit, & ſi grãmaticam definiret ſcĩam eſſe literarum qui ſic diffiniens eſt non bene diffiniuit ipſam, quia nec aſsignauit in diffinitione ad quod ſcientia eſſe habet, videlicet ſcibile, ſed non eſt idem ſcibile cum hoc literarũ, ideo oportebat in diffinitione poni hoc (ſcibilis) & non literarum. Nam ipſa grãmatica non dicitur ad aliquid, neque eius eſſe eſt hoc eſſe literarũ, ob id igitur non oportebat ineſſe dicere hoc literarũ: verum quia ſm genus eſt ad aliquid ad quod genus ipſius dr̃, hoc oportebat aſsignare. porro genus aſsignans, videlicet ſcĩam oportebat dicere (ſcibilis.) Nam oportebat, vel ad quod ipſum dicitur, vel ad quod genus, ſed grãmatica, neq; eſt ad aliquid per ſe, neq; literarũ eſt ſcientia, ſed legendi, & ſcribendi, quare non bene aſsignauit diffinitionem grãmaticus. Illud autem in contextu. (Oportebat. n. aut ad qd ipſum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur in diffinitione aſsignari) erit dictum, ꝙ eorum, quæ ſunt ad aliquid per ſe, ad quæ oportet aſsignare, nam qui. d. ſciam opinionem eſſe ſcibilium, non ad quod opinio dicit̃, ꝙ genus accepit ſcĩæ in diffinitione poſuit, ſed ad quod ſcientia. Nam per ſe ſcientia eſt ad aliquid, ſed qui dicit grammaticam eſſe ſcientiam ſcibilium ad quod genus dicitur diffiniti, hoc accepit, quia etiam diffinitum grãmatica, ſecundum genus eſt ad aliquid.

Aut ſi cum quippiam ad aliquid dicitur, nõ aſſignauit ad finem. Eſt autem finis in vnoquoq;, quòd optimũ eſt, aut cuius gratia alia ſunt. Dicendum igitur, aut optimũ, aut vltimũ, vt concupiſcentiam non delectabilis, ſed delectationis. Nam propter hanc, & delectabile eligimus.

Neq; hos inquit diffinire, qui cum diffinitu ſit ad aliquid, & dicitur ad duo, quorũ alterum ad alterũ habet relationem: eſtq; aliud finis, & aliud velut ad finem, ſi non ad finem, ſed ad aliqd eorũ ad finem aſsignant peccantes, nam oportet ſemper ad optimum eorũ, ad quod dicitur aſsignari. Nam vnũquodq; horum ſm optimũ eorũ in ipſo maxime eſt, vel ad extremum, vt ſi quis diceret ꝙ concupiſcentia eſt appetitus ſuauis, & voluptuoſi, nõ bene diffiniuit. Non. n. ſuaue eſt finis concupiſcentiæ, ſed aliquid eorum ad finem, nam finis concupiſcentiæ, eſt voluptas, nam ob hanc & delectabile eligimus. oportebat igitur dicere, ꝙ concupiſcentia eſt appetitus voluptatis, nam hæc finis eſt.

Cõſiderandũ & ſi generatio, vel actus eſt, ad quod aſſignauit, nihil. n. taliũ finis. Nã magis quòd eſt egiſſe, & generaſſe finis, quã fieri, et agere. An nõ ĩ oĩbus verũ hmõi. Fere. n. plurimi delectari magis volũt, quã deſtitiſſe delectari. Quare agere magis finem quis ſtatuet, quàm egiſſe.

Conſiderandũ eſſe inquit, & ſi gñatio eſt, vel actus, vel motus ad quod aſsignata eſt diffinitio: neq;. n. gñatio, vel actus, vel motus ſunt fines, quia alter fit, & altera efficit̃, & alter mouet̃. Equidem horum nullus eſt finis. vt ſi quis diceret, ꝙ album eſt corpus motũ ad albationem. Nam quia mouetur, & nondum in finem incurrit,

& iam

& iam album factum eſt, non bene aſsignat diffinitio, quia finem non accepit. Vel rurſus albũ eſt color à nigredine diſtans. Etenim hæc diffinitio non rectè ſe habet, non.n. à nigredine diſtãtia finem ſignificauit. Similiter agitur, & in reliquis generatione.ſ. & actione actuq́;. nã factum eſſe, & actũ eſſe potius ſunt fines, q̃ fieri, & agere. verum in his affert inſtantiam ad locum, & oſtendit non eſſe verum in omnibus. Nam inquit ſ'm voluptuatem plures potius velle operari, q̃ egiſſe.i. ceſſaſſe, quare in hoc magis erit finis agere, & non egiſſe.

Rurſum in quibuſdam, ſi non determinauit quanti, aut qualis, aut vbi, aut ſecundum alias differentias, vt ambitioſus, & quanti, & qualis honoris appetens eſt. Omnis.n. appetunt honorem, quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem. Sed addere oportet, dictas differentias. Similiter autem & auarus, quãtas appetit pecunias, aut intemperans circa quales voluptates. Non.n. qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, ſed qui ab aliqua. aut rurſum qui definit noctem, vmbram terræ: aut ſucceſſionem, motum terræ: aut nubem denſitudinem aeris, aut ventum, motum aeris. Addendum.n. quanti, & qualis, & vbi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiuſmodi. Omittens.n. differentiam quãlibet non dicit quid eſt eſſe. Oportet autem ſemper ad id, quo indiget, argumentari. Non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacunque, ſucceſſio erit. Similiter autem, neq; aere quolibet modo, neque quantocunque moto, ventus erit.

Quia ſunt quædã peccata in diffinitione & ſ'm defectum, nũc aſsignat locum quo deprehendere ſic peccantes poterimus. nam quia aliqua talia ſunt, non quod ſimpl'r in quibuſdam ſint, ſed vel in q̃titate, vel qualitate, vel loco, vel aliqua tali dr̃ia, diffiniens itaq; aliquod ens cum tali dr̃ia ſine dr̃ia peccat, non.n. diffinit, ceu ſi diceret aliquis, ambitioſus eſt qui honorem appetit, & non addit qualem honorem, an apud regem, vel apud maiores, & magiſtratus, neq; quantum vt maiorem, vel quẽuis, neq; vbi, ceu in conſilio, vel in agro, vnde cum non aſsignat aliã talium dr̃iarũ non perfectam aſsignat diffinitionem. Et in hoc poſuit etiam diuerſa exempla, quę velut aperta relinquimus. Quo aũt eſt diffinitio noctis, quæ.d. ꝙ nox eſt vmbra terrę deficiens, quia etiam vmbra facta ſub arbore, vel monte magno nox non eſt, quia non quæuis, & vt contingit facta terræ vmbra nox eſt, ſed facta ob ſolis cãm, eo ꝙ ipſe eſt in hemiſphærio alio ab eo, in quo aliis ſit nox. Oportebat igit' addere diffinitioni ſole dimetiente vmbram, & diffinitio terræ motus quationisq; terrę. Nam oportebat addere hoc ex violẽto vento recõdito in concauitatibus terræ quęrente exitũ. Nam ſæpe cũ quidam fodiunt terram ligonem vehementius deorſum firmãt, vt inueniant terram ſolidam, & duram, vel quoties lapis grauis ab altitudine decidit, ſit quædam leuiſsima quatio eorum circa ipſa. Item diffinitioni nebulæ, ꝙ eſt dẽſatio aeris, oportebat addere hoc taliter, videlicet valde. Item diffiõni venti, ꝙ motus eſt aer, addendũ erat ex euaporatione terræ, & in aliis ſil'r ob id inquit videndum eſt de definitione, & ſi quid in ipſa prætermiſſum eſt, deinde arguere ab ipſo quod deeſt. Nam neq; quouis terra mota, neq; parua terræ parte mota fit terræ motus, & quatio terræ. Oportet igitur addere hoc, quanta, videlicet tota, vel aliqua pars maxima digna dictu. Similiter quoq; in reliquis.

Inſuper in appetitibus, ſi non apponitur, quòd apparat, & in quot aliis congruit. Vt qm̃ voluntas appetitus boni, concupiſcentia aũt appetitus delectationis, ſed non apparentis boni, aut delectationis. Plerũq;.n. latet appetentes, qm̃ bonum, aut delectabile eſt: quare non neceſſarium bonum, vel delectabile eſſe, ſed apparens ſolum. Oportebat ergo ſic & aſſignationem facere. Si autem & aſſignauit quòd dictum eſt, in ipſas ſpecies dicendum eum qui ponit ideas eſſe. Non.n. eſt idea vllius apparentis, nam ipſa ſpecies ad ipſam ſpeciem videtur dici. Vt ipſa concupiſcentia ipſius delectationis, & ipſa volũtas ipſius boni. Apparentis igitur boni non erit ipſa voluntas, neque apparentis delectationis ipſa concupiſcentia. Abſurdum enim eſt eſſe ipſum apparens bonum, vel delectabile.

Hic locus cõis eſt omni, cuius in diffinitione ſumit', vt genus appetitus. Genus aũt appetitus, & voluntatis, & concupiſcentiæ, & irę. Dicit igitur eos qui non addũt in rõnibus talium appetitui alicuius apparens non diffinire. Adiecit aũt & hoc (Et in quot aliis congruit) quia videri etiam quibuſdam aliis apponit non ſolũ appetitibus, porro dicimus ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe eum ex apparẽtibus ꝓbabilibus. Si ergo aliquis diceret (inquit) ꝙ voluntas eſt appetitus boni, vel concupiſcentia eſt appetitus delectabilis nõ addens apparens bonũ, vel apparens delectabile, non bene diffiniuit, qa non omne appetibile bonũ, vel delectabile eſt, quia furi appetibile eſt rapere aliena, ſed non bonũ. Nam ſæpe (inquiunt) latet appetentes, & videt' ipſis bonũ eſſe illud, ꝙ appetunt, non eſt aũt bonum. Sil'r neq; delectabile, quare non ex neceſsitate omne appetibile bonũ, vel delectabile ſimpliciter dicit', ſed apparens cum hæc.d. adiecit oportere rurſus addentes appetitui apparere in rationibus propoſitorum redarguere, tanq̃ non bene diffinientes dicentes ad ideas, vel transferentes ad illas aſsignatas rõnes, ſiquidem videlicet illi ſic diffinientes ponũt ideas. Nam quia idea ad ideam dicit', non poteſt ipſum bonũ, & apparens eſſe bonum. Nam nihil in idea apparens.

Præterea ſi ſit quidem habitus diffinitio, conſiderandũ in habente, ſiquidem habentis in habitu. Similiter autem & in cæteris talibus. Vt ſi delectatio eſt innatio, & delectabile innabile. vniuerſaliter autem dicendo ſit huiuſmodi: definitionibus quodãmodo vno plura accidit eum, qui definit, definire. Nam qui ſcientiam definit, quodammodo & ignorantiam definiuit. Similiter autem, & ſcium, et inſcium, & ſcire, & ignorare. Primo enim dilucido facto, et reliqua quodammodo dilucida, fiũt. Inſpiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam diſſonet ei, qui elementis vtitur, ex contrariis, & coniugatis.

Hic locus à coniugatis, vel etiam à cõtrariis arguere ponit. Nã quia cognata inter ſe ſil'r ſe habent, & cõtraria contrario mõ oportet (inquit) aſsignata aliqua diffinitione transferre aſsignatam diffinitionem ad cognata, videlicet competentia ſ'm dictionem vniuſcuiuſq; ipſorum proprie aſsignatam diffinitionem. Et ſi in aliquo diſſonat deſtruenda eſt diffinitio tanq̃ non ſit illius, de quo aſſignat'. Et in his inquit diffinitionibus quodãmodo plura vno accidit diffinientem diffinire. Etenim qui cognata diffinit, & cognatis contraria, & cõtrariis cognata ſilentio diffinit. Ideo cõſiderandũ eſſe inquit ei qui in his vtitur elemẽtis, videlicet locis acceptis ex contrariis, & cognatis, & his quidem ex contrariis, quia ſi contrario contrarium, & cõtrario contrarium, & his ex cognatis, ꝙ vt ſe habet in vno cognatorum, ſic etiam in reliquis.

Deinceps in iis, quæ ad aliquid ſunt, conſiderandum, ſi ad quod genus aſſignatur, et ſpecies ad illud quoddam aſſignatur; Vt ſi opinio ad opinabile, & quædam opinio ad quoddam opinabile. Et ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam ſubmultiplex. Si.n. non ſic aſſignatur, manifeſtum quoniam peccatur.

Inquit conſiderandũ eſſe in his ad aliquid, ſi ad qđ

genus

genus aſsignatur genus, & ſpecies ad ſpeciem, ceu quia genus eſt opinio, & ſpecies eius eſt, vel quædam opinio: & rurſus genus eſt opinabile, & ſpecies quoddam opinabile. Planum eſt, ꝙ ſi genus opinio ad ſpeciem opinabile. ſ. aſsignatur, & quædam opinio cũ ſit ſpecies aſsignabitur ad aliquod opinabile, ſi autem non illud ad illud, neq; hoc ad hoc. Similiter inquit, & multiplex ad ſubmultiplex, & aliquod ſubmultiplex, ad aliquod ſubmultiplex. Nam genera multiplex, & ſubmultiplex ſunt, & ſpecies aliquod multiplex, & aliquod ſubmultiplex.

Videndum aũt, et ſi oppoſiti oppoſita eſt definitio, vt ſi dimidij ea ſit, quę oppoſita eſt ei, quę eſt duplicis, nam ſi duplex eſt, quòd in ęquali ſuperat dimidium, & dimidiũ, quòd in æquali ſuperatur. Et in contrariis ſimiliter. nam contraria contrarij oratio erit.

Sciendum inquit, quod ſi non mutuo ea quæ ſunt ad aliquod genus, & ſpeciem aliquis aſsignauit, peccauit, ideo conſiderandum eſt oppoſitum aſsignare rationi, ſi oppoſiti diffinito eſt diffinitio. Oppoſita autem nũc vocat ea quæ ſunt ad aliquid, & in contrariis ſimiliter, nam dixit ꝙ contraria contrarij ratio erit.

Secundum vnam quandam complexionem, contrariorum. Vt ſi adiuuatiuum quidem effectiuum boni eſt, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni, alterum. n. horum neceßarium eſt contrarium eſſe ei, quòd ex principio dictum eſt. Si igitur neutrum contrarium eſt ei, quòd à principio dictũ eſt, manifeſtum, quoniam neutra erit earum (quę poſterius aſſignatę ſunt) contraria oratio. Quare neq; quæ à principio aſſignata eſt definitio, rectè aſſignata eſt. Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur, vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur eſſe. (Inæqualia enim quæ non æqualia ſunt, dicuntur) perſpicuum, quoniam quod ſecundum priuationem quidem dicitur contrarium, neceßarium eſt definire per alterum. Reliquum vero non iam oportet per id, quòd ſecundum priuationem dicitur. Non. n. accidit alterum per alterum cognoſci. Conſiderandum igitur in contrariis hmõi peccatum, vt ſi quis definierit æqualitatem contrarium inęqualitati. nam per hoc, quòd ſecundum priuationem dicit̃, definiuit. Inſuper ſic definientem neceſſe eſt eo, quòd definitur, vti. Patet autem hoc, ſi accipiatur pro nomine oratio. nam cum nihil referat dicere inęqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis. Quare eodem erit vſus. Si aũt neutrum contrariorũ ſecundũ priuationem dicatur, aſſignetur aũt oratio ſimiliter. Vt bonũ contrarium malo: manifeſtũ, quòniam malum contrarium bono erit. nam ſic contrariorum ſimiliter oratio aſſignanda eſt. Quare rurſum eo, quòd definitur, accidit vti. Ineſt. n. in mali oratione bonum. Quocirca cum bonum ſit malo contrariũ, malum aũt nihil differat, vel quod eſt bono contrarium, erit bonum contrarium contrario boni. Perſpicuum igitur, quoniam eodem vſus eſt.

Quia pluribus modis contraria accipiantur in cõplexionibus cenſet quęrendũ eſſe ei, qui omnia pertractat, ſi aliqua complexionum facientiũ contrarietatem competet contrario huius, cuius diffinitio aſsignatur. Et cõplexio contrariorũ, ꝙ multipliciter dicitur oſtenditur, in. 2. libro præſentis tractationis. Nam eo quod amicis bene faciundũ eſt, contrarium etiam eſt amicis malefacere, et inimicis bene. Oportet igitur inquit, contrariam rõnem aſsignatæ diffinitioni contrarij competere contrarium diffiniti, ſm qualemcũq; complexionem, quia effectiuo boni contrarium eſt, vel effectiuum mali, vel corruptiuum boni. Hoc quidem igitur, vt exemplũ ponitur huius ꝙ non ſit vna contrariorum complexio, ſed loci exemplũ ponit duplum, & dimidiũ dicendo, ſi duplum dimidio opponit̃, & ratio dupli rõni dimidij opponet̃. Eſt aũt dupli ratio, ꝙ excedit in æquali, & dimidij, ꝙ inæquale exceditur. Et planum eſt, ꝙ etiam rõnes opponuntur. Eodem aũt modo inquit, & in contrariis. Nam ſi nullum contrariorum poſteriorũ dicto à principio contrariũ, neq; aſsignata ratio à principio erit bene aſsignata. Quia aũt quædam contrariorum adhuc in contrariis ſm priuationem ſunt, illud ſm priuationem dictum neceſſe eſt diffiniri per alterum, videlicet illius ſm habitum. Sed reliquum non amplius per dictũ ſm priuationem conſentaneum eſt diffiniri. Nam accidit ſic diffinientem ſic diffinito vti in diffiõne, vt inęquale quidem non æquale dicet̃, ſed minime æquale dicet̃ nõ inæquale. Ideo inquit, attendendũ eſt peccato diffinientium ſic, videlicet ſi quis diffiniret æqualitatem non eſſe inæqualitatem. Non. n. bene aſsignauit diffiõnem dictã ſm habitum, qui eſt æqualitas per dictum ſm priuationem. i. diffiniens per inæqualitatem, & in aliis ſimiliter. Item inquit, ſic diffinientem, videlicet per dictũ ſm priuationem, ſm habitum neceſſariũ ipſi diffinito, videlicet diffinito vti, & patet ꝙ ſi tranſmutaret̃ ratio ꝓ noíe. Nam quia inquit, inęqualitas priuatio eſt ęqualitati, erit æqualitas contrariũ priuationi æqualitatis, quare qui. d. æqualitas eſt contrarium priuationi ęqualitatis, idem dixit, ꝙ æqualitas eſt æqualitas, & patet ꝙ ipſum diffinitũ aſsignauit in diffinitione. Quod aũt hoc ſit prauũ perſpicuum eſt. nam erit idẽ per ſeipſum diffinitum. Item ꝙ vt ignotum nititur diffinire hoc iam noto vtitur. Si aũt neutrum contrariorũ inquit, ſm priuationem dr̃, oportet neutrum ipſorum per alterũ diffiniri. Nam ſi ſic dictorum contrariorũ alterum per alterũ aliquis diffiniret, prorſus ſilr̃ & alterum per alterum aſsignabit. Nam cur magis bonũ per malum, q̃ malum per bonum aſsignabit. Non. n. eſt dr̃ia vt in oppoſitis ſm priuationem, & habitum, ſed eſt ſimile bonũ dicere contrarium mali, & malum contrarium boni. Nam ſic dictorũ contrariorum, & non habentium alterum priuatiuum ratio ſilr̃ aſsignatur, ſed hoc facto accidit prædictum vti diffinito eodem in diffinitione eiuſdem. Nam ſi aliquis diceret bonum contrarium malo, quia ineſt in rõne non mali bonum. Nam eſt malum contrarium bono mutato malo in propriam rationem, erit bonum contrarium contrario boni. Patet igitur, ꝙ eodem vtitur.

Inſuper ſi quod ſecũdũ priuationem dicitur aſſignans, non aſſignauit id, cuius eſt priuatio, vt habitum, aut contrarium, aut cuiuſcunq; eſt priuatio. Et ſi non in quo aptũ eſt fieri addidit, vel ſimpliciter, vel in quo primo aptum eſt fieri. Vt ſi ignorantiam dicens priuationem, non ſcĩæ priuationem dixerit, aut ſi non addiderit in quo apta eſt fieri, aut ſi addiderit, nõ in quo primo aſſignauerit, vt q̃ñ non in rationali, ſed in homine, vel in anima. Nam ſi quodlibet horum omiſerit, peccauit. Similiter autem & ſi cæcitatem non viſus priuationem in oculo dixerit. Oportet enim bene aſſignantem quid eſt, & cuius eſt priuatio aſſignare, & quid nam eſt quòd priuatum eſt.

Cum aſsignaſſet locus ab oppoſitis, ſm ea ad aliquid, & à contrariis ſimpliciter, & ſm priuationem dictis cũ diceret in ipſis dictis contrariis ſm priuationem, ꝙ dictum ſm priuationem oportet per hoc, de quo priuatũ eſſe dicitur diffiniri, ſi fuerint priuationes, & contraria priuatiue dicta inquit, in hoc, ꝙ ſi ſm priuationem dictũ aliquis diffiniens non complexus eſt in diffinitione hoc, cuius priuatione diffinitũ dicit̃ nõ rectè diffinit, ſed & ſi hoc non poſuerit, & non addiderit id, in quo natũ eſt fieri ſimpliciter, vel in quo primo, neq; ſic diffiniuit.

Non.

Non.n.priuatio eſt alicuius,& in aliquo, ſed aliqñ,nam quando natum eſt ſic accipit proprie priuationem. Nam inquit eum oportere qui bene diffinit quid eſt, & cuius eſt priuatio aſsignare, & in aliqua parte fit hoc, & quid eſt priuatum. Nam in ipſa ignorãtia quædam pars animæ eſt priuatum,& in cæcitate cæcus.

Videndum aũt,et ſi non ſecundum priuationem dictũ, priuatione deſiniuit, vt in ignorantia videbitur eſſe hmõi peccatum iis,quæ ſecundum negationem ignorantiam dicunt. Nam quod non habet ſciam, non videtur ignorare, ſed magis quod deceptum eſt. Propter quod neq; inaĩata, neque pueros dicimus ignorare. Quare non ſecundum negationem ſcientiæ ignorantia dicitur.

Item inquit,peccat etiam qui non priuatiuum,vt priuatiuum diffinit. Ideo docet non recte aſsignari diffinitionem ignorantiæ, ſi quis ipſam priuationem ſcientiæ dicat. Nam quicunque non ſm negationem dicunt opponi ignorantiam ſcientiæ, neque dicunt ſimpliciter ignorare, non cognoſcere peccant. Nam neque partes ignorat,neque pueri.ſed hæc non cognoſcere, dicuntur autem ignorare illi qui habent errantem diſpoſitionem, & prauam quos inquit, habere ignorantiam pro habitu prauam,& decipientem,ſed non cognitionis priuationem. Similiter etiam peccaret diffiniens immortalitatem eſſe priuationem mortis. Non enim priuatio mortis eſt immortalitas,ſed habitus,& diſpoſitio.

Inſuper ſi ſimilibus noĩs caſibus ſimiles orationis caſus aptantur. Vt ſi adiutiuum eſt effectiuũ ſanitatis. adiutiue eſt ſanitatis effectiue,& adiuuans efficiens ſanitatem.

Hic locus fere idem eſt cum quadrageſimo nono. Etenim nũc putat caſibus diffiniti caſus competere diffinitionis. Nam ſi non competunt,non erit bene aſsignata diffinitio,& planum facit hoc per exemplum.

Conſiderandũ & in idea, ſi aptabitur dictus terminus. Nam in quibuſdam non accidit, vt quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. Idea.n.non erit mortalis. vt ipſe homo. Quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paſſiuum, neceſſe eſt diſſonare in idea terminum. Siquidem impaſſibiles,& immobiles videntur eſſe ideæ iis, qui dicunt ideas eſſe. Aduerſus hos autem, & tales orationes vtiles ſunt.

Hic aũt locus eſt contra ponentes ideas, & dicentes illorũ eſſe diffinitiones. Nam ſi aſsignata ratio alicuius non competit ideæ ſm illud non erit bene aſsignata rõ, vt ſi quis diceret hoiem animal rõnale mortale,non bene diffinit,quia non poteſt ipſiuſmet hoĩs,vel ideę hoĩs eadem eſſe ratio. Neq;.n.paſsibile,neq; mortale illud, & vniuerſaliter in quibus rationibus aliquid conuenit effectiuum,vel paſsiuum hæ non conueniunt ideis. Nam ideæ ſunt immobiles, & ſempiternæ. Cæterum illud, (Aduerſus hos autem, & tales orationes vtiles ſunt) diceretur, ſcilicet de ſequentibus locis dictis, vel de dictis contra ideas,& ſi hoc erit magis conuenientius contra hos ſcribere, vel aduerſus hos. Item illud dicere, ſcilicet ipſummet hominem mortalem eſſe non eo q̃ dicitur mori,ſed quia de ratione mortalis eſt mortale, ſm quod hæc ſunt mortalia, non eſt ſententia efficientium ideas ipſas per ſe ſubſtantias primas, & ſempiternas,ſed rationes & diffinitiones facientium ideas.

Inſuper ſi eorum, quæ ſecundum æquiuocationem dicũtur, vnam definitionem omnium cõium aſſignauit. Vniuoca.n.quorum vna eſt, ſm nomen ratio. Quare nullius eorum,quę ſub noĩe ſunt,aſſignatus eſt terminus,qm̃ ſimiliter ad omne æquiuocum adaptatur. Paſsus aũt hoc eſt,& Dionyſij vitæ terminus, ſiquidem ea motus eſt generi nutriendi naturaliter inſeruiens. Nihil enim hoc magis animalibus, quàm plantis ineſt. Vita autem non ſecundum vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem animalibus, altera plantis ineſt. Contingit igitur, & ſecundum electionem ſic aſſignare terminum, ac ſi vniuoca, & ſecundum vnam ſpeciem omnis vita diceretur. Nihil autem prohibet, & eum qui conſpicit æquiuocationem, & qui alterius vult definitionem aſſignare, latere non propriam, ſed communem vtriſq; orationem aſſignando. Sed nihil minus,ſi vtrouis modo fecerit,peccauit.

Si aliquis,inquit, æquiuoce dictorũ aliquorum nam cõem rõnem aſsignauerit,patet quod peccat. Nam efficit ipſa ſynonyma eſſe. Nam nullius erit eorum quę ſub noĩe talis ratio diffinitio,eo q̃ ab illis differũt diffrõnes. Sed quia in his omnibus videtur ſimiliter competere. Quæreret aũt aliquis qũo poteſt cõpetere cunctis æquiuocis vna cõis ratio. Non enim amplius manent æquiuoca,ſi etiam noĩe,& quadam cõicatione cõicant,vel ſi vnam quandam ſubſtantiam, & naturam rei ratio hæc indicans cunctis competit non amplius erit æquiuoca. Si vero cõia quędam accidentia ipſis habent compoſita non amplius horum eadem diffinitio erit,neq; deſtrueretur æquiuocatio ipſorum. Dixit autem q̃ contingit igitur,& ſm pręelectionem ſic aſsignare.i.q̃ ſi ſm prę electionem vt vniuocorũ aſsignaret aliquis æquiuocorum vnam rõnem oĩbus congruentem,ſiue cõtinens æquiuocationẽ,& volens alicuius vnius ſub cõi noĩe diffinitionem aſsignare,lateret non ꝓpriã,ſed cõem aſsignans,vt oĩbus competentem his ẽt ſub noĩe, & ſic peccat. Nam vtrouis hoc fuerit factum,peccatum eſt.

Quoniam vero ęquiuocorum nonnulla latent,interroganti quidem, vt vniuocis vtendum. Non.n.aptabitur alterius terminus ad alterum. Quare videbitur non diſtinguendũ hoc pacto. Oporteret.n.in omne vniuocum aptari. Eidem autem reſpondenti diſtinguendum eſt.

Quia autem inquit quædam æquiuoca, vel vniuoca non ſunt nota, vtrum ſint æquiuoca,an vniuoca. Inquit interrogantes & arguere volentes oportet, vt de vniuocis ipſis efficiant rationem,& oſtendant,q̃ aſsignata ratio non competit omnibus ipſis perinde ac ſint vnius naturæ,& ſimilis ſpeciei, ſi talis, videlicet fuerit aſsignata ratio. Sed reſpondentes oportet diuidere, & oſtendere ſignificatorum communionem, quæ non ſit ſolum ſm rationem, ideo nec aſsignata ratio omnium communis aſsignata eſt, vt ſi quis diffinitionem motus aſsignauerit, q̃ eſt mutatio ſm locum, quia motus eſt, & alteratio, oportet oſtendere q̃ non competit huic aſsignata ratio motus cum non ſit vniuocus,ſed æquiuocus. Nam quod vniuoce dicitur oportet in cunctis, de quibus dicitur,congruere ſm rationem. Vnde oportet ipſum reſpondentem oſtendere, q̃ etiam motus æquiuocus eſt, & ipſe diffiniret motum ſm locum,qui eſt principaliſſimus,& propriiſsmus motus. Oportet quoque vti talibus ad contentiones magis. Equidem ſophiſticus eſt locus, qui eſt ad nomen, & non dialecticus.

Quoniam aũt quidam reſpondentium vniuocum quidem dicunt æquiuocum, quando non accommodatur ad omne aſſignata ratio: ęquiuocum autem vniuocum etiam ſi ad vtrunq; accommodetur præconfeſſione vtendum pro talibus, aut pro ſyllogizandum, quoniam æquiuocum, aut vniuocum, aut vtrunque fuerit, magis enim concedunt, non præuidentes, quòd futurum eſt accidere. Si autem non facta confeſſione dixerit aliquis vniuocum æquiuocum eſſe, propterea quia non accommodatur, & in hoc aſſignata oratio: conſiderandum ſi huius oratio accommodetur,& ad reliqua. Nam immanifeſtum, quoniam vniocũ

erit

*erit reliquis. Si aũt non plures erunt definitiones reliquis,
qm̃ duæ ſecundum nomen orationes accommodabuntur
ad eadem: & quæ prior aſſignata, & quæ poſterior.*

Qm̃ aũt (inquit) quidam reſpondentium ob igno-
rantiam ſæpe vniuocum, æquiuocum dicunt. Nam qñ
competeret aſsignata ratio omnibus, ceu qñ aliquis di-
ceret, ꝙ animal eſt ſubſtantia animata irrationalis, quia
ratio hæc q̃ aſsignauit non competit omnibus, coactus
dicet, ꝙ non vana eſt, ſi non competit oĩbus, nam aĩal
æquiuocum, ſed in æquiuocis non poteſt vna oratio diſ
finitiua aſsignari, vel rurſus æquiuocum vniuocum, vt
ſi aſsignaret vnam cõem diffinitionem in ambobus, vi
delicet in omnibus ſignificatis à nomine, ceu quod mo
tus eſt actus internus, entelechiaq; mobilis, qua mobile
dicet talis, quia cum aſsignata hæc diffinitio ſit omni
motui competens motus deiceps vniuocus eſt. Nam in
vniuocis vna eſt cõis diffinitio, quia igitur vt diximus
quidam reſpondentes per ignorantiam dicunt æquiuo-
ca vniuoca, & vniuoca æquiuoca, & ob id reprehendun
tur ab interrogante, tanq̃ non bene aſsignantes diffini
tionem, porro pro his prius habenda eſt confeſsio, &
conſenſus. i. oportet interrogantem cogere reſponden-
tem concedere vtrum diffinibile ſit æquiuocũ, vel vni-
uocum. Nam magis inquit concedunt vera non præui-
dentes, quę futura ſit ex conceſsione confutatio. Nam ſi
aliquis diffiniet bonũ. v. g. ſic, ꝙ eſt aptũ facere bonos,
congruum eſt primo conceſsionem facere ad interro-
gantem, vtrum bonum æquiuocum, vel vniuocum eſt.
Et ſi dicit, ꝙ vniuocum, oſtendẽdo interrogans, ꝙ non
oĩbus bonis aſsignata ratio competeret, ſic confutare il-
lum poterit. Quod ſi æquiuocum. d. corrigendum eſt,
velut is qui tentat æquiuoce dicti vnam diffinitionem
aſsignare, ſed (vtrũq; fuerit) dixit pro boc, vel diuerſi-
uocum, vel multiuocum, ꝙ ſi nõ facta cõfeſsione inquit
reſpondens fugiendo confutationem huius, ꝙ non com
petat aſsignata ratio oĩbus, quæ ſub nomine ſunt, dice-
ret vniuocum non vniuocum, ſed æquiuocũ eſſe, inquit
(oportet) vt ẽt tali modo ad confutationem dicti conſi
derando ſi ratio hæc competit etiam reliquis, & ſic ar-
guere ipſum, tanq̃ ratio vniuoci ſit aſsignata de æquiuo
co. Etenim competit etiam reliquis, quæ dixit eſſe æqui
uoca, nam quorũ vna eſt ratio hæc vniuerſa ſunt, ſi aũt
non fuerint vniuoca, & aſsignata ab illo ratio, vt vniuo-
ci aſsignata eſt, & ſic confutabitur ꝙ plures ſunt diffini
tiones ipſarum ſpecierum, quam ille aſsignauit dicẽdo
animal eſt ſubſtantia animata irrationalis, & illa poſte-
rior, quam interrogans adducit, ꝙ animal eſt ſubſtantia
animata ſenſitiua, & quę communis inueniretur eſſe ei-
dem ad illud, quod videtur ipſi æquiuocum eſſe.

*Rurſum ſi quis definiens aliquid eorũ, quę multiplici-
ter dicuntur, & oratio non accõmodetur ad omnia. Quæ
æquiuocũ eſſe non concedit, nomen etiam dicit non ad oĩa
accommodari, quoniam nec oratio. Dicendum ad eiuſmo-
di. quoniam nominatione quidem oportet vti, quæ tradita
eſt, & quæ ſeruata eſt, & non dimouere talia. Nonnulla
tamen non dicendum ſimiliter, vt plures.*

Nunc multipliciter, inquit, æquiuoca, atqui & aliorũ
multipl̃r dictorum, vt vniuocorũ, & inquit, ſi quis diffi
niuit aliquod æquiuocum, ceu motus eſt ſ̃m locũ muta
tio, quia eadem ratio non competit oĩbus ſpeciebus mo
tus. Non. n. ꝑprius, neq; auctioni, neq; alterationi, neq;
reliquis, patet ꝙ æquiuocum eſt. Si ergo diſputans re-
dargueret, & aſsignans diffinitionem motus, adhuc aũt
inſtaret fortiter diceret ipſa non eſſe æquiuoca, princi-
pio nec diceret nomen competere his, de quibus neque
eſt aſsignata ab ipſo diffinitio. Vnde inquit oportet ad
talem ſic dicere, ꝙ noĩbus oportet vti, vt plures dicũt,
& non noua nomina ponere. Verum ſolent rebus com-
petere nomina ſecus, quãplures, ſed vt ſapientes. Non. n.
vt plures appellanda eſt bona fortuna, fœlicitas: neq; fa-
milię rector, illiberalis, neq; grauis, prudens: neq; audax
fortis, vt multi conſueuerunt. Differunt autem hæc ab
illis, quæ imponuntur, quoniam illa ſic vocant ſtudioſi,
hæc autem vulgares nominant.

*Si autem alicuius complexorum aſſignetur terminus,
conſiderandum eſt ei, qui aufert alterius eorum, quæ com
plectuntur, orationem, ſi eſt & reliqua reliqui. nam ſi nõ
perſpicuum, quoniam neque tota totius, vt ſi quiſpiam de
finiens lineam finalem rectam, finem plani habentis fi-
nes, cuius medium ſuperadditur finibus. Si finalis li-
nea oratio eſt, finis plani habentis finis, recte oportet
eſſe reliquum, cuius medium ſuperadditur finibus. Sed
infinita neque medium, neque fines habet, recta aũt eſt,
Quare non eſt reliqua reliqui oratio.*

Quia in diffinitionibus compoſitorũ, ſi fuerit com-
poſitum, cuius diffinitio aſsignaẽ ex duobus quibuſdã
compoſitum, oportet. n. qui aufert à tota ratione alterius
eorum in diffinitione rõnem conſiderare, ſi relicta pars
aſsignatę rõnis relictę diffinito compoſito diffinitio ſit.
Nam ſi non neq; tota ratio erit diffinitio totius compo-
ſiti diffiniti in idem. Inquit ergo (Si aũt alicuius com-
plexorum aſsigneẽ terminus) vt quod homo albus eſt
aĩal rõnale, mortale, ſuſceptiuũ coloris, diſgregatiui vi-
ſus, oportet conſiderare, & auferre rõnem alterius, vide
licet vnius complexorum, vt aĩal rationale mortale. Si
ergo et reliqua. Eſt aũt ſuſceptiuum coloris, diſgregatiui
viſus, diffinitio eſt reliqui, ꝙ complicatur cum noĩe, vi-
delicet albi, patet ꝙ ẽt diffinitio totius erit diffinitio, ſi
aũt aſſumptum non eſt aſſumpti diffinitio, neq; tota to-
tius, ceu linea finita recta eſt terminus plani habentis ter
minos, cuius medium ante extrema, diuiſit aũt comple
xum, & dixit, ſi finitę lineæ diffinitio eſt, vt ſit terminus
planũ habentis terminos, & eſt linea terminus plani, nã
terminus ſuperficiei eſt linea. Cæterũ illud (Finis plani
habentis fines recte oportet reliquũ, videlicet, cuius me
diũ ſuperaddiẽ finibus, ſed eſt infinita linea, ꝙ neq; me-
dium, neq; finem habens, recta aũt eſt). i. oportet intelli
gere lineam rectam ductã, neq; mediũ habentem, neq;
fines, cui non eſt adaptare relictũ, ſiue cuius mediũ ex-
tremis ſuperaddiẽ finibus, quia neq; mediũ habet, neq;
fines, quare nõ eſt reliqua diffiõ reliqui, videlicet cuius
medium extremis ſuperaddiẽ rectę, ſed neq; tota totius.

*Inſuper ſi cum ſit compoſitum quod definitur, æqui-
membris oratio aſſignetur definito: æquimembris autem
dicitur oratio eſſe, quando quot fuerint compoſita, tot &
in oratione nomina, & verba fuerint. Neceſſe enim in ta
libus ipſorum nominum commutationem fieri, aut omniũ,
aut aliquorum. quoniam non plura nunc, quam prius no-
mina dicta ſunt: oportet etiam eum, qui definit, oratio-
nem pro nominibus aſſignare maxime quidem pro om-
nibus: Si autem non, ſaltem pro pluribus: Sic enim
& in ſimplicibus, qui nomen commutat, non definitu-
rus eſt, vt pro tunica veſtem.*

Aequimẽbrem diffinitionem, inq̃t, eam, quæ habet
partes ęquales diffinito. Sed quod. d. tale eſt, quia ſi com
poſita ratio de aliquo aſsignata fuerit totidem partes ha
bens, quot etiam compoſitũ habet, cuius diffinitio aſsi-
gnaẽ, non eſt hæc oratio diffinitio illius. Nam in ſic aſsi-
gnatis rationibus neceſſarium eſt noĩum in noĩa tranſ-
mutationem fieri, quia æqualia ſunt etiam ea, quæ ſunt
in definito, & ea quæ ſunt in ratione, & noĩs in nomen
tranſumptio non diffinitio. Nã poniẽ diffinitio orõ eſſe.

Vt igitur

Vt igitur ſimplex in nomen tranſmutans non diffinitũ eſt, ſic neque ex pluribus aſsignata rõ talis, vt vnũquodque nominum in eodem in nomen tranſmutari poſsit diffinitio eſt. Dixit aũt illud (maxime quidem pro omnibus, ſi aũt nõ ſaltem pro pluribus,) perinde ac nõ omnia debeant ex neceſsitate compoſita nomina in diffinitione ipſorum tranſmutari in orationem. Nã ſufficiens eſt, vt in quibuſdam plurima ſumantur. Nam dicimus ſyllogiſmum demonſtratiuum rationẽ eſſe ex veris primis immediatis cauſisq; concluſionis, quãquam ſyllogiſmũ non diffiniamus. Fit autẽ hoc, in quibus dictum genus eſt alicuius notũ. Etenim prædicta oratio eſt diffinitio, quia genus ſyllogiſmus, & vt genus aſſumptum eſt in ratione. Sit aũt apertius dictum per exemplum, ceu homo albus eſt vir candidus. Hic æqualis eſt diffinitio diffinito quo ad partes, & vtrũque cõponitur ex duobus nominibus, & ambo nomina quæ ſunt in definito in æqualia noĩa trãſumpta fuerunt in diffinitione, vel aliquorũ qñ fieret tranſmutatio vnius, vt hõ albus eſt vir candidus. Patet igitur, ꝙ facta euariatione in diffinitione, quia plura nomina quæ dicta ſunt eorũ indefinita non ſunt diffinitio aſsignata. Nam oportet diffinitionẽ plura diffiniti nomina habere ſignificantia, tñ vnum, vt ſe habet in homine, vt homo eſt aĩal rõnale mortale mentis, & ſcientiæ capax. Cæterum oportet diffinientem oĩa nomina in orationẽ tranſmutare, vt qñ dixerit homo albus eſt aĩal rõnale mortale mentis, & ſcientiæ capax, habens colorẽ album, vel non omnium, plurium ſaltẽ & occultiorum, ceu ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ſylls, in quo poſitis quibuſdam, &c. Hic ſyllogiſmus non mutatus eſt in orationem ob euidentiam, ſed demonſtratiuus trãſumptus eſt in orationem. Quod ſi non ſic fieret tranſumptio nominũ in orationes, ſed nomina pro nomine aliquis aſsignando cenſeret diffinitionem eſſe, etiam erit oẽ nomẽ ſimplex in ſimplex tranſmutandum, & ſic fieri diffinitionem aſſerere, vt pro tunica veſtem.

Adhuc aũt maius peccatũ erit, ſi et per ignotiora noĩa cõmutationẽ fecerit: Vt pro hoĩe albo, terrigenã candidũ. Neque.n. definiuit, cũ minus ſit clarum, quòd ſic dicitur.

Item inquit maius peccatum fit, ſi etiam per ignotiora nomina aliquis tranſumptionem faceret, ceu pro albo homine aſsignando virum candidum. Nam quo ad diffiniendum fecit rationem caput difficiliorem.

Conſiderandum etiam in commutatione nominũ ſi non idem adhuc ſignificent. Vt qui contemplatiuam ſcĩam, opinionem contemplatiuam dixit. Nam opinio ſcĩæ non idem eſt. Oportet autem, ſi debet, & totum idem eſſe. Nã contemplatiuum quidem commune in utriſque orationibus eſt. reliquum uero differens.

Inquit etiam hoc conſiderandum eſſe, ſi ſumptũ in commutatione nominum idem ſignificat cum nomine diffiniti. videlicet ſi æquiualet eidem. Nam ſi non idem eſt, patet vt etiam ſm hoc praua ſit aſsignatio, vt ſcientia cõtemplatiua eſt opinio cõtẽplatiua, hic opinio non idem ſignificat cum ſcientia. Nam hæc eſt eorum, quæ ſemper. eodem modo ſe habent, & ſempiterna nũquam defutura, ſed opinio eſt eorum quæ poſſunt errare, & non eodem modo ſemper ſe habent. Oportet aũt idem ſignificare, ſi quidem tota, videlicet diffinitio eadem eſſe debet cum diffinito.

Inſuper ſi alterius nominis commutationem faciens nõ differentiæ, ſed generis commutationẽ facit, ut in eo, quòd ſuper dictum eſt, ignotius enim contemplatiua quã ſcientia. Nam hoc quidem genus, illud aũt differentia. Omnibus aũt notius eſt genus, cõmunius.n.eſt. Quare non generis, ſed differentiæ oportebat cõmutationẽ fieri quoniam ignotior eſt. An hac quidẽ ridicula repræhẽſio eſt, nihil.n. prohibet differentiã quidẽ notiſſimo nomine dici, genus autem non. Sic aũt rebus ſe habentibus perſpicuũ, qñ generis, & nõ differentiæ ſecundũ nomen cõmutatio facienda. Si aũt non nomen pro nomine, ſed orationẽ pro noĩe cõmutauerit, manifeſtum. qñ differentiæ magis quã generis definitio aſſignanda eſt. Quoniam cognoſcendi grã definitio aſſignatur. Minus.n. differentia quam genus nota eſt.

Et hoc inquit oportere in tranſmutationibus nominum in noĩa conſiderare ſi aliquis alterius nominis tranſumptionem efficiens non differentiæ velut occultioris, ſed generis cum ſit notum fecerit. Nam oportet tranſumptionẽ ignotioris efficere, ſed poſt exponendum eſt ſupra exemplum hoc videlicet contemplatiuæ ſcientiæ. Vnde inquit non eſt neceſſe differentiam ſemper genere ignotiorem eſſe, quo circa in quibuſdam ſi accideret differentiam notiorẽ eſſe genere in nomen tranſumptionem facere licebit. Si aũt non noĩs tranſumptio in nomen fieret ſed in orationẽ & diffinitionẽ, differentiam (inquit) oportet magis tranſmutare ꝙ genus. Nam peculiarior eſt differentia rei ꝙ genus, & diffinitio cauſa cognoſcendi fit, quare ob differẽtiam hoc fieri debet. Sed ob genus non magis hoc ꝙ aliquid aliud ſimilium generum cum ipſo, vt ſi fuerit propoſitum ſyllogiſmum demonſtratiuum definire non ſyllogiſmum ſimpliciter, ſed demonſtratiuum ſyllogiſmum erit definire. Nã hoc quærimus vt proprium, & eorum quæ ſub ſyllogiſmo aliud magis differt. Nam differẽtia minus tota eſſe ꝙ genus videtur non eſſe conceſſum paulo ante dictis. Nam dixit poſsibile eſſe differentiam nominari per ſe notam, ſed genus non. Ideo & inquit oportere apertius tranſumere, vel ſi etiam nomen aliquando differentiæ nõ eius fuerit generis, ſed ipſa res a differentia ſignificata minus nota ſignificato ſub genere. Nam eũ qui cognoſcit differentiam, oportet etiam genus cognoſcere, non tamen in cognitione generis & differentia continetur.

Si autem differentiæ terminum aſſignauerit, conſiderandum ſi & alicuius alterius cõmunis eſt aſſignatus terminus. Vt cũ imparem numerum, numerũ medium habentẽ dixerit, determinandum quonã pacto medium habẽtẽ. Nã numerus quidẽ cõmunis in utriſq; orationibus eſt. Imparis aũt trãſumpta oratio. Habet aũt & linea, et corpus medium, cũ non ſint imparia. Quare non erit utique definitio hæc imparis. Si aũt multipliciter dicitur medium habens, determinandum quo medium habens. Quare aut reprehenſio erit, aut ſyllogiſmus, quoniam non definiuit.

Inquit rurſus oportere, qñ tranſumpta fuerit differentia in orationem conſiderare ſi aſsignata oratio differentiæ & alicui alij competit. Nam ſi nõ competit alicui alij non eſt diffinitio tranſumptæ differentiæ. Nam oportet diffinitionẽ propriã eſſe huius, cuius eſt, & ad nihil aliud cõe. Sed nõ ſolũ peccat qui aſsignat rõnẽ poſiti vt differentiæ, quæ ab alijs etiam cõpetit, ſed etiam ſi in omni eo cõpeteret de quo aſsignatur, & ſic peccauit. Nam qui dicit lineæ rectæ diffinitionem, linea eſt cuius media ſuperponuntur extremis, peccat, quia hęc ratio non cõpetit infinitæ lineæ rectæ, quandoquidem hæc non habeat medium, neque fines, ſed neque ſuperponitur ſecũdum aliquas partes ab intermedijs, quia autẽ hoc ſcilicet medium habens eſt de numero eorũ quæ multipliciter dicuntur. Nam quia numerorum eſt magnitudinũ in aſsignationibus multipliciter dictorum oportet definire ſecundum quale, vel quod ſignificatũ aliquis facit aſsignationẽ, vel rõcinãdum eſt & oſtendendum ꝙ non definiuit qui ſic aſsignat, eo ꝙ cõpetit etiã alijs aſsignata rõ, vel increpãdũ eſt ꝙ non benę accepit, quia indetermi-

nate aſsignationem faciebat. Non.n.ſuperfluum eſt hoc habens medium ſimpliciter, ſed etiam habens vnitatẽ mediam, vt quinque. Nam inter duo & duo eſt vnitas.

Inſuper ſi id, cuius quidem orationem aſſignauit, eſt entium: Quod aũt ſub oratione, non entium, ut ſi album quiſpiam definierit colorem igni permiſtum. Impoſſibile enim incorporeum corpori permiſceri. Quare non erit color igni permiſtus, tamen album eſt.

Quia diffinitio quid erat eſſe ſignificat vniuſcuiuſq;, oportet inquit inſpicere, ſi quidẽ diffinitio entium eſt, & illud a diffinitione ſignificatum.i.diffinitum, non rerum. Nam ſi hoc manifeſtum perinde ac non ſit diffinitio propoſiti aſsignata oratio. Non.n.poſsibile eſt alicuius entium quod quid erat eſſe, cuius eſt diffinitio indicatiua non ens eſſe. Sed poſitum exemplum cũ ſit manifeſtum oſtendit loci potentiam.

Inſuper quicũque non diuidunt in ijs, quæ ſunt ad aliquid, ad quod dicitur, ſed in pluribus comprehendentes dicunt, aut omnino, aut in aliquo falſum dicunt. Vt ſi aliquis medicinam diſciplinam entis dixerit. Nam ſi nullius entium medicina eſt diſciplina, manifeſtum qm̃ tota oratio mendax eſt. Si aũt alicuius quidem, alicuius aũt non, in aliquo falſa erit. Oportet.n.de omni, ſi quidem per ſe, & non ſecundum accidens entis eſſe dicitur, quemadmodum in alijs ſe habent ea, quæ ad aliquid ſunt. Nam omne diſciplinatum ad diſciplinã dicitur. Similiter aũt & in alijs, quoniam conuertuntur quęcũque ſunt ad aliquid, omne.n.diſciplinatum ad aliquid. Cæterum ſi is (qui non per ſe, ſed ſecundum accidens aſſignationem facit) recte aſſignauit, non ad unum, ſed ad plura unumquodque eorum, quæ ad aliquid dicuntur, aſſignauit. Nihil.n.probibet idem, & ens, & album, & bonum eſſe. Quare qui ad quodlibet horum aſſignauit, recte aſſignauit, ſi quidem is, qui ſecũdum accidens aſſignauit, recte aſſignauit. Præterea autem impoſſibile eſt huiuſmodi orationem propriam aſſignati eſſe. Nam non ſolum medicina, ſed plures aliarum diſciplinarũ ad ens dicũtur. Quare unaquæq; entis diſciplina erit. Manifeſtum igitur, quoniã talis nullius eſt diſciplinæ definitio. Propriã.n.& non cõmunem oportet definitionẽ eſſe.

Peccant aũt (inquit) etiam hi qui diffiniendo aliquid eorum ad aliquid non diuidunt neque determinant ad quod dicitur illud ꝙ ſub cõmuni diffiniunt. Nam quia omne ad aliquid habet eſſe in habitudine ad aliud, & eſt hoc ad quod vnũquodque eorum ad aliquid habet eſſe determinatum, vt etiam ipſum ad illud eſſe habet, ſi aſsignando quis diffinitionem eorum ad aliquid ad quod aliud aſsignaretur, ꝙ cõmune cum ſit continet etiam id ad quod diffinite dicitur, cuius diffinitionẽ aſsignat, vel aliud eſt ab eo, omnino peccat & mentitur vel ad aliqd, vel ſimpliciter, vel vniuerſaliter. Et quo ad aliquid ſi fuerit id ad quod aſsignauit ipſum cõe, & in hoc continentes ad quod proprie hoc dicitur. Itẽ ſimpl̃r & oĩno peccat, vel mẽtitur, ſi aliud. Nã medicinam diffiniens ſcientiam entis, ad aliquid peccat, eo ꝙ ſub ente ſunt etiã hæc quorum eſt medicina ſcientia. Non.n.oĩa entia, ſed quędam medicina ſcit, nam ens vnum & de morbidis ægrotantibus agit, quorũ eſt ſcĩa medicina. Vel põt cõmune eſſe & nõ æquiuocum vt ens, ſed vniuocũ illi ad qđ propoſitum dicitur, vt ſi geometriam aliquis diffiniens dixerit ſcĩam ſcibilis vel opinabilis eſſe: nã ſcibilia & opinabilia ſunt, quorum geometria eſt ſcientia. Simpliciter aũt peccat qui dicit medicinam eſſe ſcĩam paris & imparis. Nã oĩno hæc ſunt diuerſa a medicinalibus rebus. Et exempl̃i gratia, vt oſtendat ꝙ aliquis mẽtiens quo ad aliquid & quædam ſimpliciter ſit, in medicina dixit hoc. Nam ſi de nullo ente medicina ſcientia eſt, quaſi dicat, ſic hæ.n.non fuerint ſub aſsignata quorum eſt ſcĩa medicina, ſimpliciter mentitus eſt. Si vero fuerit ad aliqd, quia oĩs ſcientia entis eſt. Nam oportet medicinam eſſe ſcientiam omnis entis, ſi quidem per ſe & non ſ̃m accidens ſit aſsignata diffinitio, ſed per accidẽs eſt entis, qa accidit ſanis vt ſint, ſed non ſimpl̃r, neque per ſe. Oportet aũt vnumquodq; eorum ad aliquid ad quod dicũtur per ſe aſsignare. Nam oĩa ad aliquid dicuntur ad cõuertentia. Vt.n.ſcientia ad ſcibile, ſic etiam ſcibile ad ſciam, ſed non per ſe aſsignata, ſed ad cõmunius & per accidẽs non conuertitur, & adhuc apertius de hoc dicemus. Nã ſi aſsignauit ꝙ ſcĩa de nullo ente eſt medicina, omnino mentitus eſt. Si vero alicuius eſt ceu ſani, & alicuius nõ vt morbidi, ad aliquid mentitur. Nam prorſus oportet vt medicina ſit ſcientia ad ambobus.ſ.morbido & ſano, ſi quidem per ſe aſsignatum ad ens, & non per accidens ſit, & non de aliquo verificetur, & de aliquo, non igitur non debet vniuerſalius eſſe eo ad quod dicitur. Vt enim ſcĩa ad ſcibile dicitur & econtra oportet etiam medicinam diffinite ad aliquid dici. Nam ſi non erit vniuerſalius ſed æquiualens erit etiam conuertens. Nunc autem neq; conuerti põt dicendo omne ens ſcibile medicinæ eſt. Nam aliquod ens ſcibile eius eſt, vt ſani & morbidum. Nam ob dixit ꝙ ſi per ſe & non ſecundum accidẽs aſsignauit ſcientiam ad ens. Nam quę dicuntur per ſe ad aliquid conuertuntur etiam inter ſe, ſed quæ non per ſe, ſed per accidens.i.ad aliquod cõmunius aſsignata non conuertuntur. Quod vero nõ oporteat per accidẽs aſsignationem eorum ad aliquid facere oſtendens appoſuit etiam hunc locũ dicendo ꝙ ſic aſsignaretur aliquid eorũ ad aliquid, accidet vnũquodq; non vnum dici, ſed ad plura ſ̃m hanc rõnem. Nam vt ſomno accidit eſſe aliquod ens ſic nihil prohibet eidẽ accidere bonũ magnũ album & alia infinita. Et qui ad vnũquodq; horum aſsignat ſcientiam & medicinam bene aſsignabit, ſiue dabimus quòd aſsignans per accidens recte aſsignat. Hoc igitur abſurdum. Item non fieri in tali aſsignatione aſsignatam diffinitionem propriam ei de quo aſsignatur patet, ſed oportet habere propriam diffinitionem quòd diffinitur. Nam oportet ipſam propriam eſſe & ſignificare quod quid erat eſſe, cuius eſt. Item inquit & hoc impoſsibile eſt, ſcilicet eſſe peculiarem diffinito ſic aſsignatam diffinitionem. Non enim ſolum medicina ſcientia entis dicetur, ſed etiam ſimpliciter vnaquęque ſcientiarum ad ens aſsignabitur, ſi quidem omnis ſcientia ſit alicuius entis, quod ſi omni ſcientiæ competit, nullius erit propria. Cæterum cum dicit. (Nam non ſolum medicina, ſed plures aliarum diſciplinarum ad ens dicuntur.) hoc Simplicius dixit, vel quia videtur etiam ſcientia ſophiſtica, cum quædam ſit circa ens non eſſe, vt Plato in ſophiſta demonſtrauit.

Quandoq; autem definiunt nõ rem, ſed rem bene ſe habentem, aut perfectam. Talis aũt & rectoris, & furis terminus eſt, ſi ſit rector quidem, qui poteſt quod in unoquoq; eſt ueriſimile conſiderare, et nihil prætermittere. Fur aũt qui clam ſumit. Perſpicuum.n.qm̃ cum talis uterque bonus ſit, ille quidem bonus rector, hic aũt bonus fur erit. Nõ.n.qui clam ſumit, ſed qui uult clam ſumere, fur eſt.

Errant aliquando qui non diffiniunt per ſe rẽ, ſed rẽ bene ſe habentẽ vel perfectam, videlicet qui finẽ & habitum rei, ꝙ corrigeretur efficereturq; recte ab aliquo ob exercitium & diligẽtiam meditationemq; diffiniũt. Nõ.n.in omnibus rebus ſubſtantia in ipſo bene ponit̃. In quibus igitur non eſt ipſum bene cõnaturale, ſed extrinſecus aduenit, vt etiã ad ipſum bene poſſe res ſit, ĩ his nõ recte ipſum bene ĩ diffinitione aſſumit̃. Nã pars eius, ſed

non

non totum diffinitur. Non.n.ſolus homo ſtudioſus, neq; ſola domus ſtudioſa, itẽ nec ſola ciuitas bene recta legibusq;, neque actio nec diſpoſitio, vel opinio cum ipſo eſſe hoc bene habent, ideo in omnibus his diuerſa eſt rei diffinitio, & alia eſt hæc bene habentis. Nã rector nõ eſt qui cõtemplatur in vnoquoque veriſimile & nihil omittit, & etiam ſi dimitteret aliquid contingentium ad propoſitum perſuaſibilium & voluerit eſſe veriſimile inuenire & afferre. Nam ſunt quædam etiam in ſcientiis & artibus imperfectiones. Item virtutum & malitiarũ, & qui in vnoquoque addit conſilio voluntatiq; actum perfectum definit, qui vero ab electione ſi incipit habentem habitum diffinit. Nam iniuſtus eſt qui eſt perfectus in iniuſtitia præeligens & faciens iniuſta, & nõ ſolum eligens.

Rurſum ſi quod propter ſe eligendũ eſt, ut actiuum, uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendũ aſſignauit. Vt qui iuſtitiam legum conſeruatricem dixit, aut ſapientiam effectiuam felicitatis. Nã conſeruatiuum, & effectiuum eorum ſunt, quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet & quod propter ſe eligendum eſt, & propter aliud eſſe eligẽdum. Attamen nihil minus peccant, qui ſic definiuit quòd propter ſe eſt eligẽdum. Nam unicuique optimum in ſubſtantia maxime. Melius autem quòd propter ſe eligendum quam quod propter aliud. quare id, & diffinitionem oportebit magis ſignificare.

Quia diffinitio ſubſtantiam vniuſcuiuſque & eius eſſe ſignificat, eligens per ſe eligibile velut effectiuum & actiuum alterius & propter hoc eligibile, vel vniuerſaliter propter aliud eligibile, patet ꝙ non diffinit, quãdoquidem ſubſtantiam rei indicat per orationem. Si autẽ ſunt quędã propter ſe eligenda, & propter alia, nihil minus inquit peccat qui talia a deteriore diffinit, nam vnũquodq; ſm melius eorũ in ipſo diffiniri debet, ſed diffinitio eius quid erat eſſe vniuſcuiuſq; eſt indicatiua. Sed non oportet exiſtimare pugnãtia ipſum dicere cum paulo ante dixerit non oportere diffinientem ab ipſo bene ſe habente eorũ in ipſo diffinire, nũc aũt dicit vniuſcuiuſque ſubſtantiam ſm eo ꝙ melius eſt in ſeipſo diffiniendam eſſe. Nam in cunctis in quibus ſunt optimũ & minus tale, vt in prædictis eligibilibus propter ſe, & propter diuerſa & alia horum eſſe propter ſeipſa eſt melius eo propter altera, ſed quorum melius non eſt in natura, ſed extrinſecus ab ipſis hoc aduenit ex aliqua cura & diligentia, horum eſſe non eſt amplius in meliore, quando quidem nec a principio in omnibus ſit. Item argumentum ſit ſecundum probabile.

Conſiderandum aũt eſt, & ſi is, qui alicuius definitionẽ aſſignauit, aut hæc, aut quod eſt ex his, aut hoc cũ illo definiuit. Nã ſi hæc quidẽ, accidet utriſque, & neutri ineſſe. Vt ſi iuſtitiam tẽperantiam, et fortitudinẽ definierit. Nã ſi duo ſint, uterque aũt alterũ habeat, utriq; iuſti erunt, et neuter: qm̃, ambo quidẽ habent iuſtitiam uterq; aũt nõ habet. Si aũt nondum quòd dictum eſt admodum abſurdũ uidetur, quoniam & in alijs accidit hmõi (nihil.n.prohibet utroſque habere minam, cum neuter habeat.) Attamen contraria ineſſe eidẽ omnino abſurdum uidebitur eſſe. Accidet aũt hoc, ſi hic quidem ipſorũ temperãtiam, & timiditatẽ habet. Ille aũt fortitudinẽ, et prodigalitatẽ, nã utrique & iuſtitiam, & iniuſtitiam habent. Nã ſi iuſtitia, & temperãtia, & fortitudo eſt, & iniuſtitia timiditas et prodigalitas erit. Et omnino quæcũq; ſunt ad argumentãdum idonea quoniã non idem ſunt & partes, et totũ. Oĩa utilia ſunt ad id, quòd nũc dictum eſt. Videtur.n.qui ſic definit, partes toti eaſdẽ dicere eſſe. Maxime aũt accõmodatæ ſiũt orationes, in quibuſcũq; manifeſta partiũ eſt compoſitio. Quemadmodũ in domo, & in cæteris talibus. Verũ manifeſtum, quoniam cũ partes fuerint, nihil prohibet totum nõ eſſe, quare non idem erunt partes toti. Si aũt non hæc, ſed quod ex his eſt dixit id eſſe, quòd definitur. Primum conſiderandum, ſi non aptum eſt quippiam unũ fieri ex ijs, quæ dicta ſunt. Quædam.n ſic ſe habent adinuicem, ut nihil ex eis unum quippiam fiat, ut linea & numerus.

Conſiderandum inquit eſſe ſi alicuius diffiniti velut domus aliquis diffinitionẽ aſsignãs diffiniret ꝙ domus eſt hęc, videlicet lapides, & ligna, vel ex his videlicet qđ iuſtitia eſt ex fortitudine & tẽperantia, vel domus ex lapidibus & lignis, vel hoc cum hoc, quia iuſtitia eſt tẽperantia cũ fortitudine, vel domus eſt integumẽtũ cũ lapidibus & lignis. Nã ſi hęc accidet & ſi duo extiterint alter tẽperatus, & alter fortis, & duobus his iuſtitia ineſt, & nulli ipſorũ diuiſim. Nã vnus & tẽperatus nõ iudicareẽ iuſtus quippe duę erant, iuſtitia.ſ.tẽperãtia & fortitudo. Nã cũ duo fuerint hoĩes alter habeat tẽperãtiam, & alter fortitudinẽ, & ob id ambo iuſti erũt & neuter ſeorſum, nec vnus ſolus qui habet fortitudinẽ iuſtus vocabitur, aliqñ quia ambo hi duo qui hñt iuſtitiam nemo eorũ diuiſim iuſtitiam habet. Cæterũ inquit & ſi nullũ abſurdũ accidit, ſi dicereẽ vnus horũ non habere iuſtitiã, neque appellari iuſtum, immo ꝙ ſimul duo hñt ipſam, & diffinire iuſtos ambos debemus, quia in aliis tale accidit. Nã ſi fuerint quidẽ tres, qui ſimul numiſma vnum habeant, ſimul tribus inerit numiſma vnũ, ſed diuiſim vnicuique nõ inerit, tñ hoc cũ inſit duobus cõtrario modo, vt iuſtũ & iniuſtũ videbitur oĩno abſurdũ eſſe. Nã opponitur iniuſtitia iuſtitiæ, & tẽperãtiæ intẽperãtia, & timiditati fortitudo. Si ergo iuſtitia eſt fortitudo, & tẽperantia, erit etiam iniuſtitia timiditas & intemperãtia, ideo etiam accidit cõtraria eiſdẽ ineſſe, ſi ipſorum alter fuerit tẽperans, & timidus. Nã fortis nõ eſt, & alter fuerit fortis & intemperans. Non.n.tẽperans & ob id etiam ambo habebunt iuſtitiam & iniuſtitiam, ſiquidẽ iuſtitia eſt tẽperãtia cũ fortitudine, & ob id iniuſtitia eſt intemperãtia cum timiditate. Vniuerſaliter igitur inquit quæcũque ſunt oſtendentia nõ idem eſſe totũ & partes, oĩa ſunt vtilia ad id quod nunc diciẽ, vt quod iuſtitia eſt hæc videlicet tẽperantia, fortitudo. Nam qui ſic diffinit inquit partes eſſe has in toto. Nã partes iuſtitiæ ſunt fortitudo & tẽperantia. Vnde maxime orationes oſtendentes nõ idem eſſe totum & partes peculiares ſunt ſane cõgruæ in quibus perſpicua eſt cõpoſitio partium. Nã patet ex his quod ſi lapides & ligna fuerint, non neceſſe eſt etiam domum eſſe, quare eorũ quæ ſunt partes contingit totum non eſſe, nõ idem erunt partes cũ toto. Hic autem locus vtilis in ſolis diſsimilaribus. Quòd ſi quis diffiniendo non dixit partes totũ eſſe, ſed illud quod fit ex partibus, vt domum non ex lapide & latere, ſed ex lapidibus & lateribus, primo conſiderandum eſt ſi ex his aliquis diffiniret ex quibus nõ põt cõpoſitis vnum aliquid fieri cum vnum ſit diffinitum. Nam quędam talia ſunt ex quibus non põt vnum aliquid fieri, vt linea, numerus, & tota accidentia. Nam qui ex talibus ipſum eſſe alicuius dicit & definit, patet ꝙ non definit, ceu corpus eſt ex lineis numeriſq; cõpoſitum, ideo neque qui dicit albedinem ex igne & colore diffinit.

Inſuper ſi definitum quidem in uno aliquo aptũ eſt primo fieri, ea aũt ex quibus dixit ipſum eſſe, nõ in uno primo apta ſunt fieri, ſed utrũque in utroque. Manifeſtũ.n.quoniã nõ erit ex ijs illud, in quibus.n.partes, & totũ neceſſe eſt ineſſe. Quare nõ in uno totũ primo eſſet, ſed in pluribus.

Itẽ, inquit, hoc cõſiderandum eſſe ſi diffinitum, cuius diffinitionem aſsignat in vno quodã eſt, in quo primo

natum eſt fieri, & ea ex quibus diffiniuit non ſunt in eodem primo, ſed in alio, & alio, vt prudentia eſt ex fortitudine & temperantia, patet quòd etiam non definit prudentiam qui ſic aſsignat. Nam in quo ex his compoſitũ videlicet prudentia eſt, in illo oportet eſſe etiam ea ex quibus componitur prudentia: ſed prudentia in prima eſt rationali parte, & fortitudo & temperantia aliam in iraſcbili, & alia in concupiſcibili, igitur patet quod non erit ex bis tẽperãtia. Nam in quibus apparẽt partes, in illis etiam totum apparere oportet, quare non in vna prima rõnali parte accidit prudentiam videri, ſed etiam in pleriſq; aliis, videlicet iraſcibili & concupiſcibili.

Si aũt & partes, & totũ in uno aliquo primo fuerint. conſiderandum, ſi non in eodẽ, ſed in altero totũ, et in altero partes ſint, nam in quo totũ in eo et partes eſſe uidẽtur.

Si aũt vtrũque inquit ex quibus aſsignauit eſſe ꝓpoſitum in vno primo ſunt illa & totum ꝙ eſt ex his erit qđ quidem eſt propoſitum, cuius diffinitionẽ aſsignat, non tamen in eadem parte, ſed alia in alia, & alia in alia, neq; is erit diffiniens. Nam in quo totum, in illo oportet etiã partes eſſe, ceu ſi quis diffiniret virtutem ex fortitudine temperantia & prudentia. Nã ibi totum apparet, videlicet virtus, apparet aũt in aĩa in qua etiam partes apparẽt, ſed vnaquæq; talium partium virtutis in alia & alia parte animi videntur & non vnaquæq; in toto. Nam partes animæ rationalis iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt.

Rurſum ſi cum toto corrumpuntur partes, econuerſo enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrũpi. Toto uero corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi.

Quia partibus corruptis neceſſe eſt ſimul corrũpi & totum, & toto corrupto non neceſſe eſt & partes ſimul corrumpi, ſiquis inquit diffiniet aliquid ex talibus partibus corrupto toto neceſſe etiam eſt hæc ſimul corrũpi ex quibus definitum eſt totum, patet ꝙ non bene diffiniuit. Sic igiẽ peccaret qui diffiniẽs corpus ꝙ ex planis conſtitutum eſt. Nam vna cum corpore corrumpuntur plana, vel planum ex lineis, vel linea ex punctis. Neque enim corpus ex planis, quia ſimul cum corpore corrumpitur planum, neq; planum ex lineis, neque linea ex punctis ob id neque ex ſpeciebus põt dici genus eſſe. Nam ſimul deſtruerentur cum eo. Item neque ꝙ numerus ex pari & impari conſtet.

Aut ſi totum quidem bonum, uel malum, partes autẽ neutra: aut econuerſo, partes quidẽ bonæ, uel malæ, totum aũt neutrum Non.n.ex neutris poſſibile eſt bonum quippiam, uel malum fieri, neque ex bonis, uel malis neutrũ.

Nam ſi totum bonũ & partes neutræ bonum nõ continget ſic recte diffiniri propoſitum ex partibus. Nam oportebat etiam partes bona vel mala eſſe, ſiquidẽ partes totius extiterint. Nã impoſſe eſt partibus non exiſtentibus, vel bonis vel malis aliquid ex his cõpoſitum bonũ vel malum eſſe. Vel rurſum ſi partes bonæ vel malæ, & totũ nec bonũ nec malũ, non recte erit aſsignatio facta totius ꝑ partes. Nã patet ꝙ non ex talibus partibus tale cõponitur. Nã quatenus ipſum totum bonũ vel malum etiam erat, ſiquidem ex talibus partibus erat.

Aut ſi magis quidem alterum bonum, quã alterũ malum. Quod autem ex his non magis bonum quam malum eſt. Vt ſi imprudẽtia eſt fortitudine, & falſa opinione. Magis.n.bonum fortitudo eſt, quã malum falſa opinio. Oportet ergo & quod ex bis eſt, ſequi illud, quòd magis eſt, & eſſe uel ſimpliciter bonum, uel magis bonũ, quã malum. Et hòc quidem non neceſſarium, niſi utrũque ſit per ſe bonum: uel malum. Multa.n.effectiuorum per ſe quidẽ nõ ſunt bona: mixta aũt quibuſdam ſunt bona. aut econuerſo utrũque quidem bonum: mixta aũt malum, uel neutrum. Maxime autem manifeſtum, quòd nunc dictum eſt in ſalubribus, & morbificis. Nam quædam medicamentorum ſic ſe habent, ut utrum quæ quidem ſit bonum. Si aũt utraque dentur mixta, malum.

Quia videtur compoſitum ex quibuſdam quorum eſt magis aliud & aliud minus tale magis ſequi ſi diffiniens aliquis aſsignarit aliquod cõpoſitum ex bono & malo, quorum bonum magis eſt bonum quã malum, & malum ꝙ non eſt magis bonum diffinit, is ſic diffiniens non recte diffinit. Cum hæc dicit affert in dictis inſtantiam, dicendo ꝙ non neceſſe eſt compoſitum ex bonis oĩno bonum eſſe, neq; ex malis malũ ꝙ locus ante hunc ſtatuebat. Itẽ nec ex magis bono, magis bonum neceſſe eſt eſſe, nec ex magis malo, magis malum. Nã in his quę ſunt per ſe & ſimpliciter dicta ſequerentur. Si aũt aliqua velut effectiua boni vel mali acciperentur non amplius neceſſe eſt ſequi dicta. Nam plura per ſe non exiſtentia effectiua boni in mixtione adinuicem hoc faciunt, tamẽ virtus cum ſit per ſe bona talis manet & non in cõpoſitione cum alio, igitur boni exiſtẽtis per ſe neceſſe etiam eſt partes bonas eſſe. Similiter etiam in malo. At ſi effectiua fuerint bona vel mala nõ neceſſe eſt, vt quæ ex his prodeunt ſint bona vel mala. Et hoc ſic oſtendit ſe habere in pharmacis efficientibus ſanitatẽ & non talibus. Etenim quæ nõ ſunt per ſe ſana immo cõtrario damnoſa mixta tamen inuicem efficiunt ex ipſis effectiuum ſanitatis. Et rurſus cum quædam fuerint non dãnoſa ſeorſum, & mixta inuicem vtilia efficiunt ex eis dãnoſum.

Rurſum ſi quod ex meliore, & peiore eſt, non eſt totum, peiore quidem melius. meliore aũt peius. An neq; hoc neceſſarium eſt. Niſi per ſe bona ſint, ex quibus cõponitur. Nam in ijs: quæ non per ſe ſunt bona, nihil probibet totũ non fieri bonum: ut in ijs, quæ modo dicta ſunt.

Rurſum inquit ſi aliquis dictum ex meliore & peiore non fuerit meliore peius, & peiore melius, neque congrue ex his eſſe diceretur. Nã ex his cõpoſitũ medium ſit vtriuſque ipſorũ extremi accepti ob mixtionẽ cõtrariorũ vtriuſque ipſorum ferens deteriora. Ideo tẽperantia continentiaq; compoſita eſt ex recta rõcinatione & prauo deſiderio & eſt melior prauo deſiderio & peior recta ratiocinatione. Cæterum ad hoc affert inſtantiam quã etiam ante hæc prius adduxit. Nam nihil per ſe bonis & malis vera eſt ratio non ſimplr. Nã ſi aliquid fuerit cõpoſitum ex ſimpliciter bono, & ſimpliciter malo, intermedium compoſitorum erit, ſi vtrũque illorum in cõpoſitione ſeruaretur, ſed in bonis velut effectiuis hoc nõ amplius neceſſe eſt. Nam hæc in compoſitione adinuicem alterantur, vt prædixit in medicinalibus pharmacis, tãquam nil prohibet ex ambobus melius & probius vtroque fieri.

Inſuper ſi uniuocum eſt totum alteri. Nõ oportet enim quemadmodum neque in ſyllabis. Nulli enim elementorũ ex quibus componitur: ſyllaba uniuoca eſt.

Neque hũc inquit diffinire qui dicit aliquid ex aliquibus eſſe, quorũ vnũ aliquid in toto hoc ex oĩbus vniuocum eſt, ceu virtus eſt fortitudo, iuſtitia, & prudentia. Nam vnumquoque horum virtus dicitur vniuoce cum toto, non oportet igitur totum vniuocum eſſe cũ partibus, vt neque in ſyllabis. Nam vnaquæque ſyllaba non eſt vniuoca cum elementis componentibus ipſam.

Præterea ſi non dixit modum cõpoſitionis. Nõ.n.ſufficiens eſt ad cognoſcẽdũ dicere ex his. Nã nõ quod ex his: ſed quod et ſic ex his: cuiuſq; cõpoſitorũ ſubſtantia eſt: Vt in domo. Nõ.n.ſi quolibet mõ cõponãtur hæc, domus eſt.

Itẽ neque illum inquit diffinire qui dicit ex quibuſdam cõponi quod diffinitur. & minime exponit modũ

compoſi-

compoſitionis.Non.n.ſufficiens eſt de ſe ad indicationé
ſubſtantiæ compoſitorum ex aliquibus aſsignatio, eorú
ex quibus ea componuntur,niſi etiam modus compoſi-
tionis ipſorum fuerit in ratione additus. Nam ſic ex his
cópoſitum ſubſtantia vniuſcuiuſq; cópoſitorú eſt. Et di
ctú patet exéplo domus & ſyllabæ. Neq; enī domus ſim
pliciter eſt lapides,lateres,& ligna, ſed oīum talis ordo:
neque ſyllaba eſt elementa,ſed horú talis cópoſitio.

*Si autem hoc cum illo aſſignauit,primum quidem dicen
dum,quoniam hoc cum illo dicitur, aut hoc & illud, aut
quod ex illis.nam qui dicit mel cum aqua,uel mel & aquā
dicit,uel quod ex melle, & aqua. Quare ſi cuilibet corū,
quæ dicta ſunt,idē confitebitur hoc cū illo: eadē conueniet
dicere,quæ quidē dicta ſunt prius ad utrūque eorum.*

Inquit & ſi quis diffinitionem alicuius fuerit aſsignás
aſsignando hoc cum hoc nihil intereſt(inquit)ſi dixerit
hæc quædam eſſe vel hoc ex his. Ná qui dicit mellimerú
dicit ſimile vinum cum mero, vt ſi dixit mellimerú eſſe
merum vinum,vel ex mero & melle. Vtrúuis horū erit
idem dictu. Ideo & locis his ad deſtructionem vtēdum
eſt,quibus etiam ibi diffinientes prius aſsignauit. Tradit
autem & hic quoſdam proprios locos ad talem aſsigna
tionem diffinitionum.

*Inſuper diuidenti quoties dicitur alterum cum altero,
conſiderandum, ſi nullo modo hoc cum illo, ut ſi dicitur al
terum cum altero aut ut in aliquo eodem ſuſceptiuo:& iu
ſtitia & fortitudo in anima aut ut in loco eodem, aut ut in
tempore eodem. Quod ſi nullo modo uerum ſit,quòd dictū
eſt in his,manifeſtum eſt,quoniam nullius erit aſſignata de
finitio.qm̄ nullo modo hoc cum illo eſt. Si aūt diuiſo quoties
dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore
utrūque eſſe conſiderandum, ſi contingit non ad eundē fi-
nem utrūque dici. Vt ſi fortitudinem definiuit audaciam
cum recta intelligentia. Contingit.n.audaciam quidem ha
bere ſpoliandi,rectam autem intelligētiam circa ſalubria.
Sed non fortis,qui in eodē tempore cum illo hoc habet. In-
ſuper ſi & ad idē ambo dicuntur,ut ad medicinalia. Ni-
hil.n.prohibet & audaciam quādam,et rectam intelligē-
tiam habere ad medicinalia:non tamen ſic fortis erit, qui
hoc cum illo habet. Neque.n.ad alterum, eorum utrūque
oportet dici,neq; ad idē quodcūq; ſit. Sed ad fortitudinis fi
nē,ut ad præliorū pericula,aut ſi quid magis eſt illius finis.*

Primum igitur cenſet diuidentem quotupliciter di-
citur hoc cum hoc conſiderare ſi ſecundum nullum ſi-
gnificatorum ab ipſo aſsignatum hoc cum eſt. Non.n.
erit determinate ſic aſsignás. Significat hoc autem cum
hoc vel hoc cum eodem ſubiecto, vel id in eodem loco,
vel in eodem tempore. Addit aút q́ ſi aſsignatam poſsit
in eodem tempore eſſe non ad idem vtrúque diceretur,
vel ſi etiam ad idé ambo dicerentur,non tñ ad finé pro-
poſiti definiti.neque ſic ſane definitum eſt, neque enim
ad alterum oportet dici,neque ad idem quoduis, ſed ad
finem diffiniti. Sed exépla huius q́ ſint in eodé recepti-
uo dicit, vt virtus iuſtitia cum fortitudine. Nam in eo-
dem receptiuo.ſ.anima ambæ ſunt iuſtitia & fortitudo.
Item in eodem loco vt corpus trifariam dimenſum cú
ſuperficie. Nam in quo loco eſt corpus in eodé etiam ſu-
perficies. Item in eodem tempore, vt fortitudo eſt auda
cia cum recta intelligentia. Nam in quo tempore eſt au-
dacia, in eodem etiam recta intelligentia. Item inquit ſi
ad eundem finem audacia eſt recta intelligentia dice-
rentur, vt ad medicinalia forte. Ná par eſt in quibus in-
ducit ſectionem medicus, vt in vulnere ſimul audaciam
& rectam intelligentiam habere & ad vnum finem re-
ſpicere.ſ.laborantem ſanare, ſed tamen nec ſic diceī for-
tis medicus. Neque.n.vtraque pars ad alium & alium
finem dicenda eſt vt in prauo deſiderio & recta rōne,
neque ad eundem & vnum. Sed forte vt nunc diximus
eundem finem habere ambo.ſ.ſanare,ſed ad qué dicitur
diffinitum,ceu quia fortitudo ad recte agendum ea,quæ
in bello geruntur, oportet etiam ad eúdem finé partes
eius reſpicere, vt audacia & recta intelligētia partes eius.

*Quædam autem ſic aſſignatorum nullo modo ſub di-
ctam cadunt diuiſionem: Vt ſi ira triſtitia eſt cum opinio-
ne parui pēdendi. Nam cum propter huiuſmodi opinionē
triſtitia fiat, hoc uult indicare hoc cum hoc fieri aliquid.
Hoc autem ſecundum nullum dictorum modorum idē eſt
ei,quòd eſt hoc cum illo eſſe.*

Oſtendit & aliud peccatum, q́ poteſt inueniri in tali
aſsignatione. Nam quædam ſic aſsignata ſ'm dictionem
quod hoc cum hoc aliud quid ſignificat,& nihil horum
ſignificatorum huiuſ cum hoc, neque eorum ſub dicta
diuiſione. Nam neq; hæc ſignificat,neq; hæc ex his, ne-
que hoc cú hoc,ſed hoc & hoc. Nam qui dicit q́ ira eſt
triſtitia cú opinione parui pendendi, & nihil horum ſi-
gnificare vult, quia per tātam opinionem facta triſtitia
ira eſt. ſi aút vult ſignificare dici p hoc cum hoc, patet
quod peccaret,& nó bene aſsignaret diffinitionem.

*Rurſum ſi horum compoſitionem dixit totum, ut ani-
mæ & corporis compoſitionem, animal: primum quidem
conſiderandum. ſi non dixit qualis compoſitio, ut ſi carnē
definiens,aut os,ignis & aeris,& terræ dixit cōpoſitionē.
Non.n.ſufficit compoſitionem dicere. Sed & qualis quæ-
dam determinandum. Non.n.quolibet modo compoſitis
his, caro ſit, ſed ſic quidem compoſitis,caro: ſic autem,bos.
Videtur aūt neutrum eorum, quæ dicta ſunt, omnino eſſe
compoſitioni idem. Nam compoſitioni omni diſſolutio cō-
traria eſt. Dictorum aūt neutri ullo modo.*

Item qui diffiniuit totú eſſe talium harumq́; cópoſi-
tionem partium,peccat. Non enim quæuis compoſitio
totum eſt, neque quoduis compoſitum totú dicere ſuffi
cit,ſed qualis quæue ſit compoſitio determináda eſt, vt
qui dicit aīal eſſe compoſitum ex aīa & corpore, & aīal
vt totum aliquid eſt, ſed partes eius aīa & corpus opor-
tet determinare,& quod hæc ſint. Quod vero nec idem
ſit componi vtrúq; dictorum, quia quod eſt ex quibuſ-
dam compoſitum non eſt illorum compoſitio ſic oſten
dit. Nam omni compoſitioni inquit diſſolutio quædam
eſt contraria, ſed toti nil eſt contrarium.

*Inſuper ſi ſimiliter ueriſimile eſt omne cōpoſitum cō-
poſitionem eſſe,uel nullum: animalium aūt unūquodq;(cū
ſit cōpoſitum) non eſt compoſitio: nullum profecto aliorum
compoſitorum compoſitio erit.*

Addit etiam hoc dictis, ſi ſimiliter cóſentaneú veriſi
mileq́; fuerit omne compoſitum, & compoſitionem il-
lorum eſſe, vel nullum. Nam ſi vnum aliquid oſtendere
tur compoſitorum ex aliquibus non eſſe illorum cópoſi
torú, non aliud quippiam compoſitorum ex aliquibus
cópoſitio illorum erit: ſed nó animal cópoſitú eſt ex ali
quibus, igitur non eſt cópoſitio illorum. Nam ſubſtantia
aīata, ſenſitiua animal, ſed non cópoſitio aīæ & corporis
ex quibus componitur, igitur neque quippiam aliud ex
compoſitis eſt compoſitio. Erit igitur talis demonſtra-
tio per conceſsionem a ſimilibus. Si autē non cópoſitio
vniuerſaliter, neq; qualiſcunque compoſitio erit.

*Rurſum ſi ſimiliter in aliquo apta ſunt eſſe contraria,
definiuit aūt per alterū, manifeſtum qm̄ non definiuit. Si
autem non eſt ita, plures accidet eiuſdem definitiones eſſe?
Quid.n.magis qui per hoc, quā qui per alterū definiēs di
xit. Qm̄ ſimiliter utraq; apta ſunt fieri in eodē, talis autē
anīæ eſt diffinitio. Siquidem eſt ſubſtantia diſciplinæ ſuſce
ptiua.nā ſimiliter & ignorantia eſt ſuſceptiua.*

Si aliquid fuerit ſuſceptiuum eorum quæ ſunt ſimiliter inuicem contraria diffiniens hoc per alterum cõtrariorum nõ aſsignat diffinitionem eius. Nam ſic accidet eiuſdem plures eſſe diffinitiones. Nam eſt diffinitio propoſiti & aſsignata ratio per alterum cõtrariorum, ſiquidem ſimiliter eorum diffinitum eſt capax.

Oportet autem ſi non ad totam definitionem bebeat aliquis argumentum, eo quod non nota ſit tota: ad aliquã partium argumentari, ſi ſit nota, & non bene aſſignata appareat. Nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcũque aũt definitiones obſcuræ ſunt, emendanti, & reformanti ad manifeſtandum aliquid, & habendum argumentum, ſic conſiderandum. neceſſe eſt enim reſpondenti aut ſuſcipere, quòd ſumptum eſt ab interrogante: aut idem declarare, quid temere eſt in definitione.

Inquit oportere eum occultas immanifeſtasq; diffinitiones tranſumere transferreq;, qui corrigit & figurat ipſas vt quippiam manifeſtum ſignificare poſsimus, ad quod arguere valeamus. Vel.n. ſic ſe habere orationẽ concedunt, qui illam diffiniunt, vel ſi nõ concedunt ipſi apertius diffiniunt, oſtendentes per ea quæ a nobis dicta ſunt, ꝙ non admittũt tranſumptionem. Sed ſi vtrumuis fieret a nobis, bene facillimeq; nõ probari poterit, ceu ſi aſsignaret aliquis diffinitionem animę ꝙ eſt numerus ipſe ſeipſum mouens, opus erit ipſam tranſumere ex immanifeſto ad manifeſtum, & tale a quo baberes argumẽtum, videlicet locum deſtruendi ipſam. Vel.n. reſpondens ad te oſtendet tranſumptionem diffinitionis, vt tranſumpta ſit a te, & ſi facies deſtructionem eius: vel ſi non recipit trãſumptionem neceſsitatem habebit a te aperiendi aſsignatam diffinitionem, ſed tranſumptio diffinitionis ſic fit, vt in diffinitione animæ quæ dicta eſt ſuperius. Eſt aũt Xenocratis. Dixit igitur ſi numerus fuerit, vt Xenocrates inquit, vel impar eſt vel par, igitur anima vel eſt par vel impar. & ſi par vel quatuor ſunt, vel ſex: ſi autem impar, vel quinque, vel ſeptem, igiť aĩa eſt aliquid quatuor vel quinque, & quia ex omni numero abiecta vnitate alter numerus relinquitur, vt ab ipſo ſex quinque, & ab ipſo ſeptem rurſus ſex, igitur quẽdã numerum ab ipſa anima abiici oportet, & tũc facit alterũ, & ſic deſtrues. atqui qui ſic diffinit animã etiam ſecundum Pythagoreos diffinit. Nam hi ſpecies vocabãt numeros, & dicebant quod vt numerus, verbi gratia, decẽ dictus virum determinat intelligentiam, & ipſa eſt dãs aĩali occaſiones motus quo pacto mouetur. Nam huius gratia dixit mouens ipſa ſeipſam. Nã motus, quibus mouetur aĩal, vel animaſtici ſunt, vel naturales, & naturales qui ſunt ĩ ſurſum vel in deorſum motus, vt motus ignis ſurſum vel lapidis. Equidẽ animaſtici etiam ſunt hi qui a loco in locum præelectione fiunt.

Inſuper quemadmodum in cõcionibus ſolent legem inducere, & ſi melior ſit, quæ inducitur, interimunt anteriorem: ſic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nã ſi apparet melior, & magis, quòd definitur, perſpicuum, manifeſtum quoniam interẽpta erit, quæ poſita eſt, quoniam non ſunt eiuſdem plures definitiones.

Vt in conciliis populiq; conuentu, inquit, ſi introduceretur aliqua lex noua ab aliquo, videreturq; melior poſita a veteribus tolleretur iam poſita, eodem quoque modo fiat in diffinitionibus. Nam diffinitione aliqua aſsignata a reſpondente introducatur a te altera melior, quęcũq; magis ſignificabit ſubſtãtiam diffiniti, ꝙ etiam Ariſt. fecit. Nã poſita diffinitione aĩæ ꝙ ſit motio ſeipſam mouens, introduxit alteram ꝙ eſt actus internus naturalis corporis inſtrumentarii habentis vitam in potentia, quę cum videatur longe melior abrogata eſt, atque ſublata poſita, quia non poſſunt eſſe eiuſdem duæ diffinitiones.

Ad omnes autem definitiones non minimum elemẽtum apud ſe eſt, ſolerter definire propoſitum, aut apte dictum terminum aſſumere. Neceſſe eſt enim veluti ad exemplar conſiderantem habere definitionem, & quod minus eſt iis, quæ oportet, & quod oppoſitum eſt ſuperflue, inſpicere: ut magis argumenti, ſit abundans. Quæ igitur circa definitiones ſunt, intantum dictum ſit.

Non exiguam viam, & occaſionem ad probationem cõtra diffinitiones eſſe inquit, & exercitatũ eſſe, vt poſsit omne propoſitũ facillime diffinire, vel etiam bene aſsignatas repetere, & velut regula vtitur, & quodã exẽplo ex his ad vſum. Nam ad hanc conſiderantes, & cõparantes aſsignatam facillime contueri poterimus peccata aſsignatæ diffinitionis, ſi defectuoſe aſsignata ſit, vel ſi ſuperfluo quippiam appoſitum habet. Nã ſic etiam argumentis magis abundabimus, vt ſi aſsignaretur ꝙ homo ſit animal mortale irrationale, & adduceretur altera melior, tunc id ꝙ deficit addendum eſt. f. rõnale, & mentis ſcientiæq; capax, & fruſtra additum, videlicet irrationale abijciendum eſt, quare cum hoc fit, erit copia abundantiaq; argumentorum ad deſtruendum ipſam.

Finis Sexti libri.

ARISTOTELIS PHILOSOPHORVM PRINCIPIS LIBER VII. TOPICORVM: ET IN EVM DOCTISSIMA ALEXANDRI APHRODISIENSIS EXPOSITIO.

VTRVM autem idem ſit, an diuerſum ſit ſecundum propriiſſimum eorum modorũ, qui de eodem dicti ſunt, nunc eſt dicendũ.

CVm in primo Topicorũ dixerit eas etiam quæſtiones ad definitionem referri, & in quibus quæreretur, vtrum hoc huic idem ſit necne, & eius rei cauſam ibi oſtenderit, iure quæſtionibus definitiuis, de quibus Sexto Libro locutus eſt, quæſtiones de eodem coniungit, & locos etiam deſtruentes, vel aſtruẽtes in hoc Septimo tradit: ac pręſertim eos, qui ſunt de eodem conſequenter ad eos, qui de definitionibus ſunt. Ij enim loci de eodem ad quæſtiones definitionis vtiles ſunt. quibus enim locis oſtẽdimus, hoc eſſe idem quòd hoc, iiſdem etiam oſtendimus hanc definitionem eſſe eandem definitionẽ. rurſus vero, quibus probamus hoc eſſe diuerſum ab hoc, iiſdem quoque definitionem a diffinito eſſe diuerſam poſſumus oſtendere.

Dicebatur autem propriiſſime idem, quòd numero unũ eſt. Et conſiderandum ex caſibus, & coniugatis, & oppoſitis. Nam ſi iuſtitia idem eſt fortitudini, & iuſtus forti, et iuſte fortiter. Similiter autem et in oppoſitis. Nam ſi hæc eadem, & oppoſita his eadem, ſecundum quamlibet dictarum oppoſitionum. Nihil.n. differt hoc, uel hoc modo oppoſitum ſumere, quoniam idem eſt.

Cum plures ſint modi de eodẽ, de ipſo dicto ſecundum propriiſsimum modum dicendum eſſe inquit. Eſt aũt propriiſsimus aliorum modus hic de eodẽ, & vno numero, quia alii cum additione dicuntur, vt eadẽ gñe, vel ſpecie, ſed modus ſimpľr, & ſine adiectione ẽ vnius numero, & quod eadẽ numero, & ſecundum alia ſignificata eiuſdem eadẽ ſunt inter ſe, ſed minime illa, & ſe-

cundum

ſundum hoc.facit igitur de eiſdem numero ſermonem, quãquam multipliciter dicatur idem, quia etiam diffinitio ſic diffinito eadem eſt,videlicet numero, non.n.genere,vel ſpecie idem.Pars aũt diffinitiuorum problematum eſt,& ea de eodem. videlicet hæc quæcũque habẽt cõmunicationem,quo ad diffinitiones. Nã de eiſdẽ genere a locis contra genus eſt arguere, nam per quæ deſtruitur & oſtenditur loca aliud genus eſſe alterius per eadem etiam aliud alteri, quæ oſtenduntur eſſe genere eadem. Nam qñ aliquid amborum oſtenderetur genus cõe fieret oſtenſum, ꝙ propoſita eadem ſunt inter ſe ſecundum genus,vt etiam ipſe dixit in Primo.Item ſi ſpecifica ꝓblemata ſub genericis ſunt, vt etiam ea quę ſunt a differentiis,erunt etiam ea ſecundum ſpeciem eadẽ ex locis ad genus oſtenſa,& ipſa, ideo merito de eiſdem numero hic quæſtionem facit, & primum locum exponit, ꝙ idẽ numero conſtruitur, & deſtruitur ex caſibus coniugatis,& oppoſitis.Vt enim ſe habet vnum ad vnum ſecundum idem,vel alterum,& ſecundum caſus,& cognationes,ſic etiam alia omnia inuicem ſe habebunt. Item oppoſita eiſdem eadem, & diuerſis diuerſa, ſecundum qualemcũque oppoſitionem.

Rurſum ex effectiuis,& corruptiuis, & generationibus,& corruptionibus, & omnino ex ijs, quæ ſimiliter ſe habet alterum ad alterum.

Rurſum inquit ex effectiuis,& corruptiuis.Nã quæcunque ſimpliciter eadem,& generationes ipſorum,vel corruptiones eædem,vt ſi homo, vir,eadem, & generationes ipſorum eædem. Nam eſt generatio ipſorum ex ſpermate & fœtu.Corruptio autem eſt diſſolutio animę a corpore.Rurſus ſi ſanitas & morbus idem erit, etiã generatio ipſorum eadem, ſed non ſunt idem. Nam ſanitatis cibi ſani ſunt effectiui & cõmenſurata nutritio,morbi aũt his contraria ſunt effectiua. Similiter aũt & corruptiua ipſorum eadem,ſiquidem eadem ſunt. Differt aũt corruptio,& corruptiuum. Nã corruptio morbus, corruptiuum aũt eſt cibus & prauitas.

Conſiderandum aũt & quorum alterum maxime dicitur quoduis eſſe, ſi & alterum eorum ipſorum ſecundum idem maxime dicitur. Quemadmodum Xenocrates beatã uitã et ſtudioſum aſſignauit eãdem, qñ oĩum uitarum maxime eligenda ſtudioſa & beata. Vnum n.maxime eligendũ,et maxime. Similiter et in alijs hmõi. Oportet autẽ utrũque unum numero eſſe, quòd dicitur maximum, maximeq́; eligendum. Si aũt non,non erit oſtenſum, quoniam idem non neceſſarium enim ſi fortiſſimi græcorũ ſunt Pelopõneſii,et Lacedæmonij,eoſdem eſſe Pelopõneſios Lacedæmonijs. Qñ nõ unus numero Pelopõneſius, et Lacedæmonius. Sed cõtineri quidẽ alterũ ab altero neceſſarium, ut Lacedæmonij a Pelopõneſiis. Si aũt nõ,accidet ſeipſis inuicẽ eſſe meliores,ſi nõ continentur alteri ab alteris. Neceſſe enim eſt Peloponneſios meliores eſſe, Lacedæmonijs, ſi nõ continentur alteri ab alteris. Nã omnibus reliquis ſunt meliores. Similiter aũt & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Pelopõneſiis,nam & iſti cæteris omnibus ſunt meliores. Quare ſeinuicẽ meliores ſiũt. Manifeſtũ ergo,qñ unum numero eſſe oportet,quòd optimũ, & maximũ dicitur, ſi debeat,qñ idem ſunt,oſtendi, propter quòd Xenocrates non idẽ aſſignauit. Non.n.una numero ſtudioſa,& beata uita,quapropter non neceſſarium eandem eſſe,quoniam ambæ maxime eligendæ,ſed altera ſub altera.

Item quæ dicuntur ſ̃m ſuperabundantiam, ſ̃m idẽ, ceu optimum,& maximum,& alia ſi eadem ſunt, omnino ſunt vnum numero. Nam ſi nõ eſſent eadẽ numero, non eſſent eadem: & neceſſe eſt alterum ſub altero eſſe, alioquin vtrũque erit vtroque ſ̃m idem ſuperabundãs. Oportet igitur inquit reſpicere ad quæſita, ſi eadẽ ſunt inter ſe. Si quorum alterum ipſorum maxime eſſe aliqd dicitur ſ̃m ſuperabundantiam eorũdem, & alterũ maxime eſſe aliquid dicitur, ſ̃m idem eiuſdẽ maxime accepti,vt ſi alterius maximi omnium exiſtentis, & alterũ ſimiliter maximum omnium erit, & ſi fuerit alterũ maximum,& eligibiliſſimum omnium,& alterum ſimiliter maximum,& eligibiliſſimũ oĩum erit. Non.n.ſi eligibiliſſimum fuerit,& ſ̃m hoc ipſum maxime haberet, & maximum,& ſ̃m hoc alia excederet, hæc eadẽ erũt, ſed ſi ambo ſ̃m idem omnium. Nam neceſſe eſt, vt ea quæ ſ̃m idem excedũt omnia,ſint eadem inter ſe numero. Vnũ.n.ſ̃m idem ipſa excedens eſt.Et hoc eſt ſi vtrũque ipſorum vnum,& idem numero fuerit, & nõ ex pluribus compoſitum,vt aliud contineat,& aliud comparatiuorum cõtineatur. Porro oſtendens qũo oportet cõparata accipere, inquit quod vnũ oportet numero eſſe ſignificatum ab vtroque, de quibus eſt quæſtio, an eadẽ ſint,& ſi ſ̃m prædictum locum demonſtratio ſit,ꝙ eadem,& non ex pluribus ſint compoſita. Nam ſi vnũ numero vtrũque fuerit,de quibus maximũ, vel quippiam aliud de dictis ſ̃m ſuperabundantiam, & excellentiam prædicatur,oſtẽderet hoc.ſ.illa eſſe eadẽ inter ſe. Quòd ſi non fuerit vtrũq; ipſorum vnum numero, non oſtenderetur idem, eo quod poteſt alterum ipſorum ſub altero eſſe. Non.n.neceſſarium inquit eſſe eoſdem eſſe Lacedæmonios,& Pelopóneſios, & ſi ambo dicantur ſecundum excellentiam ſilr fortiſſimi græcorum, quia non ſunt vnum numero Pelopóneſij,& Lacedæmonii. Item Pelopóneſij continẽt Lacedæmonios. Ob id igitur adiecit, ꝙ duo, de quibus prædicatur aliquid ſ̃m excellentiam ipſorum dictum, vt Pelopóneſij,& Lacedæmonij. Nam quia non vnum ſignificant, & ſi habent aliquid ſecundũ excellentiam ipſorum dictum, non dicentur eadem numero,niſi quia continetur alterũ ſub altero,nullum aliquod abſurdum accidit. Nam vbi dicit, ꝙ Pelopõneſii fortiſſimi,comprehẽdit etiam Lacedæmonios, quia fortiſſimi. Nam ſi dicuntur Pelopõneſij omnium græcorum fortiſſimi, tñ non Lacedæmoniorum fortiſſimi dicuntur, quia Pelopóneſii continent Lacedæmonios. Quod ſi non continentur alii ab aliis, accidet eoſdem eſſe meliores,& peiores inter ſe.

Rurſum conſiderandum ſi cui alterum idem, & alterum. Nam ſi non ſunt ambo eidem eadem,manifeſtũ,quoniam nec ſibi inuicem.

Ceu ſi quis diceret,hominem,& virum idem & vnũ eſſe numero. Nam ſi diuiſim vterque idem erit homini, patet quod etiam inter ſe iidem ſint numero: ſi aũt non iidem homini,neque inter ſe iidem erunt.

Inſuper autem ex ijs,quæ accidunt,et ex ijs,quibus hæc accidunt,conſiderandum. Nam quæcũque alteri accidũt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit,& alterum eorum oportet accidere. Si autem aliquid horum diſſonet, dilucidum, quoniam non ſunt eadem.

Si enim homo, virq́; eadem, deinceps contingit, & quæcũque alteri acciderunt etiam alteri accidiſſe,accidit homini grammaticum album,eadẽ etiam viro contingit accidiſſe.Item econuerſo inquit,quibus accidit alterum,his etiam alterum debet accidiſſe. Accidit autem Socrati,& Platoni, & reliqs hominibus particularibus, hominem,& virum eſſe: ideo homo & vir idem,& vnũ numero: ꝙ ſi aliquid ſecundum eadem diſſonat,planum ꝙ non ſunt eadem aſſignata.

Videndũ aũt & ſi non in uno genere prædicamẽti utraque,ſed hoc quidem quale,illud autem quãtum, uel ad aliquid ſignificet. Rurſum ſi genus utrinſque non idẽ,ſed hoc

quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidē uirtus, illud autem ſcientia.

Nam ſi aliquis diceret, ꝙ ſcientia & virtus idem ſunt, videndum eſt, ſi etiam ambo ſub vno genere prædicamenti reducuntur. Nam ſi hoc non fuerit, ſed aliud ſub quãtitate, & aliud ſub qualitate, vel ad aliquid, vel quopiam alio non eſſent eadem, vt verbi gratia, numerus & ſcientia, quæ ſub alio atque alio genere reducuntur. ſed videbitur hic locus idem eſſe cum prædicto, non tamen ſic ſe habet. Nam in illo quærebat ſi non fuerit ſub eodē prædicamento, nunc autem proximi generis rōnē facit, nã ſi ſub eodem fuerint aliqua inter ſe, & non haberent proximum genus idem, patet ꝙ non erunt eadem numero inter ſe, nã ſi fuerint ambo ſub eadem qualitate, erit aũt huius quidē virtus, & huius malitia genus, vel huius virtus, & huius ſcientia, patet quòd hæc diuerſa ſunt.

Aut ſi genus quidem idem, differentiæ autem non eadem de utroque prædicantur: ſed de hoc quidem, quoniam contemplatiua ſcientia, de illo autem, quoniam actiua. Similiter autem & in alijs.

Et ſi genus ipſorum idem fuerit, & ſpecificæ differentiæ nō eædē, patet quod hæc nō eadem ſunt. quare ſcientia contemplatrix, & ſcientia practica non ſunt eædem, nã genus vtriuſque eſt vnum ipſa ſcientia, ſed differētiæ ſunt, quia huius eſt ſpeculatiua, & alterius eſt practica.

Inſuper autem ex magis, ſi hoc quidem ſuſcipit magis, illud autem non. Aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem, nō ſimul autem. Vt qui magis amat, non magis cõcupiſcit Venerē, quare nō idē amor, & concupiſcentia Veneris. Inſuper ex appoſitione, ſi eidem utrũque appoſitum, non facit idem. Aut ſi eodem ab utroque ſublato, quòd relinquitur eſt alterum. Vt ſi duplum dimidij, et multiplum dimidij idem dixerit eſſe, ſublato enim ab utroque dimidio, reliqua idem oporteret indicare. Non indicant autem. nam duplum & multiplum non eadem ſignificant.

Quare non idem ſunt continentia & temperantia, ſiquidem continentem eſſe ſuſcipiat magis & minus, & temperatum minime.

Conſiderandum autem nō ſolum ſi iam aliquid accidit impoſſibile per poſitionem, ſed & ſi poſſibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere: quemadmodum his, qui uacuum & plenum aere, idem dicunt eſſe. Nam manifeſtũ, quoniam ſi exeat aer, uacuum quidem non minus, ſed magis erit. Plenũ autem aere non erit amplius. Quare ſuppoſito aliquo, ſiue uero, ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur, alterum autem non, profecto non idem ſunt.

Hic locus ex ſuppoſitione accipitur, nam cenſet non ſolum conſiderandum eſſe ſi iam impoſsibile ſequitur quædam poſita eſſe talia, vt ſi ponatur hoc ꝙ prodigalitas & liberalitas ſint eædem, ꝙ ſane & perſpicuo ſequitur impoſsibile, hoc. ſ. virtutem & malitiam eorundem eſſe, ꝙ igitur impoſe ſequitur cum eadem eſſe ponãtur, patet quod hæc diuerſa nō ſolum inquit, oportet in ipſis poſitis videre, ſed etiam ſi ſuppoſito quodam, vel vero vel falſo, & poſsibile vel impoſsibile. Non. n. ſi impoſsibilia omnia & ad ſuppoſitionem impoſsibilia, ſequitur aliquod impoſsibile, propoſita hęc erunt eadem inter ſe, immo & ſi poſsibile ex ſuppoſitione erit abſurdum, reliquum erit impoſsibile. Nam poſito hoc, vacuum & plenum aere idem eſſe ex ſuppoſito hoc deſtrui aerē ſequitur aliquod impoſsibile. ſ. vacuum & plenum aere idem eſſe, nam ſublato aere ex ſuppoſitione vacuum erit, ſed plenum aere non erit.

Vniuerſaliter autem loquendo, ex his, quæ quouis modo de utroque prædicantur, & de quibus hæc ipſa prædicantur, conſiderandum, ſi alicubi diſſonent. Nam quæcũque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterũ prædicari oportet.

Videtur etiam hic locus idē eſſe cũ paulo ante dictis duobus locis ab accidente aſsignatis, non tamen prorſus eſt idem cum illis, ſed hic vniuerſalior eſt. Nam ex qũocũque inexiſtentibus propoſitis, & non ſolum velut ex accidentibus inexiſtentibus hic locus eſt, non. n. omne quod inexiſtit alicui accidens eſt, ſed cenſet cõſiderandum eſſe ex his quibus eadem qũocũq; inſunt, non ſolũ vt accidentia. Nam ſi non fuerint vtrique ipſorum inexiſtentia omnia eadem, vel ſi non eiuſdem inexiſtẽtiæ inſint ſecundum aliqualē modum, nō ſunt eadē, nam oportet ſecundum nihil diſſonare quæ ſunt eadem.

Inſuper cum multifariam idem dicatur, conſiderãdũ ſi ſecũdum aliquem alium modum eadem ſunt. Nam ſpẽ, uel genere eadem non neceſſe eſt numero eadem eſſe. Conſideremus itaque utrum ſic eadem, an non ſic. Inſuper ſi poteſt alterum ſine altero eſſe, non enim erit idem. Qui igitur ad idem loci, tot dicuntur. Palam autē ex his, quæ dicta ſunt, quoniam omnes, qui ad idem ſunt deſtructiui loci, & ad terminum utiles ſunt, ut prius dictum eſt. Nam ſi non idem indicent & nomen & oratio, manifeſtum, quoniam non erit definitio, aſſignata oratio. Conſtructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim ſufficit conſiderare idem, quòd ſub oratione, & nomine eſt, ad conſtruendum, quoniam definitio: Sed & alia oportet oĩa habere, quæ præcepta ſunt, definitionem.

Quia bifariam idem vt in prioribus dixit, nunc cenſet ꝙ ſemper eadem dicta ſm aliquem alium modum nō erũt, ſaltem numero eadem, hoc aũt ſi ſic ſe haberet, ſi erunt eadē genere proximo, & ſpē differentia inter ſe, ſane impoſe eſt hæc cum ſint ſpecie diuerſa, vt ſint numero eadē. Rurſus ſi quę ſunt ſpē proxima, eadem inter ſe & numero different, non ſunt eadem, ideo principio dixit proprijſsimum modum eſſe dictum de ipſo eodē numero, quia videntur eadem numero & ſpē & genere eadem eſſe, ideo & videbuntur quædam poſſe genere eadē & ſpecie eadem eſſe, quæ etiam nil vetat eſſe eadem numero. Oportet igitur oſtẽdẽtem ꝙ ſm aliquid aliud hæc ſunt eadē, quę aliquis inquit eſſe eadē, ſed non quatenus qō erat deſtruere dictum & oſtendere errorem talē aſsignationis, qm̃ ſi pōt alterum ſine altero eſſe hæc inuicē eadē non erunt. Patet aũt (inquit) ex dictis ꝙ hi loci ad idē deſtructiui & ad deſtructionem diffinitionum vtiles ſunt. Nam per quæ oſtenditur ꝙ non idem aliud alij, ꝑ eadē pōt deſtrui diffinitio. Nam ſi nō idē ſignificent nomē & rō, non erit diffinitio: minime tñ cõſtructiui loci eiuſdem, & ad conſtructionem diffinitionis vtiles, eo ꝙ diffinitio non ſolum eadem debet eſſe cũ diffinito, ſed etiam indicare, ꝙ quid erat eſſe eius, ꝙ non oē ꝙ eſt idem alicui ſequitur. Nã oportet diffinitionem & genus indicare rei, & differentias quibus differt res ab his quę ſunt ſimilis generis, & nihil ſuperuacaneum hr̃e additum, & euidẽtiam habere ex prioribus, & quęcũq; alia quæ de diffinitionibus determinata prius ſunt.

Interimere igitur definitionē ſit & per hæc ſemper tentandum. Si autem cõſtruere uolumus, primum quidē ſcire oportet, quoniam nullus aut pauci diſputantium, terminũ ſyllogiſmo colligũt, ſed oẽs principium, quòd tale eſt, accipiũt, ut qui circa geometriã, et numeros, & alias hmõi diſciplinas. Deinde qm̃ exacte quidē alterius eſt negotii aſſignare, et quid eſt terminus, et qũo definire oportet, nũc aũt quãtũ ſufficit ad præſentē utilitatem, tantum ſolum dicendũ, qm̃ poſſe eſt fieri definitionis, et eius quòd eſt, quòd quid

erat

erat eſſe, ſyllogiſmum. Nã ſi terminus eſt oratio, quæ quod quid erat eſſe ſignificat, & oportet, ea quæ in termino prædicantur, in quod quid eſt de re ſola prædicari. Prædicantur autem ſola in eo quod quid eſt genera, & differentiæ. Manifeſtum, quoniam ſi quis ſumat ea, quæ ſolum de re in eo quod quid eſt prædicari oportet, quod oratio hæc habẽs, terminus ex neceſſitate erit. Non enim contingit aliud eſſe terminum. Quoniam nihil aliud in eo quod quid eſt de re prædicatur. quod igitur poſſibile ſit ex termino ſyllogiſmum fieri, manifeſtum. Ex quibus aũt oportet conſtruere, determinatum quidem eſt in alijs diligentius. Ad propoſitam autem doctrinam ijdem loci utiles. Inſpiciendum.n. in contrarijs, & in alijs oppoſitis, & totas orationes, & ſecundum partem conſideranti. Nam ſi oppoſita oppoſita, & eam (quæ dicta eſt) propoſiti neceſſe eſt eſſe.

Per hæc dicit nonnullos dictos locos in primo libro ad deſtructionẽ diffinitionis, & per deſtructiuos in eodem libro de ipſo eodem. Deinceps aũt aſsignat quoſdam locos, quibus probare conſtruereq; poterimus diffinitionem. Et primo reuocat nos ad memoriam, quod plurimi diffinientes aliquid principio diffinitionem indemonſtrabilem accipiunt, ſed non per demonſtrationem, & ſyllogiſmum. Vnde per hæc conſtituit quod nõ facile vt conſtruere demonſtratiue diffinitionem, & qđ non neceſſe eſt. Nam geometræ, atque hi ſecũdum alias ſcientias, vt principiis vtuntur diffinitionibus non demonſtrantes eas ſecũdo cõſtituit quod exacta diligẽsq; de diffinitionibus tractatio nõ eſt dialecticæ, ſed primæ philoſophiæ, quare duntaxat dicendum eſt quod poteſt fieri diffinitio, & ſyllogiſmus ipſius quid erat eſſe, ideſt per ſyllogiſmũ poteſt oſtendi diffinitio, ſed per demonſtrationem minime, cum eius non ſit demonſtratio, vt in Secundo lib. Poſteriorum reſolutiuorum oſtẽdit, ſed dicimus quod veritatem certitudinis non eſt demonſtrare, vt etiam ibi demonſtrauit, ſed dialecticè, & probabiliter põt ſyllogiſmo ratiocinari, & concludi diffinitio. Poteſt etiam vt hic dicit, & qũo hoc fieri poſsit ſubſcribit indicans. Nam inquit ſi diffinitio nullum alterũ eſt, quã oratio indicatiua eius quid erat eſſe diffinitum, & ob id oportet prædicata in diffinitione in quid eſt prędicari de ipſa re, & prædicanť in quid eſt genera, & differentiis. Nam & ſi differentiæ prædicenť in quale quid, tamen in diffinitione quid eſt rei ſignificant, patet vt ſi quis componeret orationem ex genere, & differẽtia, indicantibus quid erat eſſe rei, quod diffinitionem fecit, quia non contingit aliter fieri diffinitio, niſi fuerit aliud genus, & differentiæ indicantes quid erat eſſe rei. Deinde inquit, quod igitur concedit ac ſyllogiſmos fieri de diffinitione, videlicet dialecticè, ſed non demonſtratiue, determinatum eſt in alijs diligẽtius, vt in Secũdo libro Poſteriorum reſolutiuorũ, & in Septimo Metaphy. Sed ad propoſitam methodum iidem loci vtiles ad conſtructionem diffinitionum ſecũdum dialecticẽ methodum inquit, eoſdem locos eſſe vtiles, videlicet aſsignatos ad deſtructionem diffinitionum. Nam quia in libro ante hunc aſsignauit deſtructiuos diffinitionum ab oppoſitis, a cognatis, ab aliis, de quibus etiam nunc mẽtionem facit, ſint loci vtiles, & ad conſtructionem problematum. Etenim & accidens a contrariis cõſtrui põt, & genus, & proprium, nã ſi contrariũ contrario accidit, & propoſito eodem modo: & ſi contrarium contrarii genus, vel proprium fuerit, & propoſiti ſimiliter, & in cognatis, atq; in aliis quos apponit. Nã cõmunes loci ab oppoſitis cunctis generibus problematum vtiles ſunt ad cõſtructionem, & deſtructionem vt etiam hi a caſibus, & hi a cognatis, & hi alii, de quibus mẽtionem facit.

Quoniam autem contrariorum plures complexiones ſunt, ſumenda eſt ex contrarijs qualiſcũque maxime apparebit contraria definitio, totas igitur definitiones ut dictũ eſt) conſiderandum. Secundum partem aũt, hoc pacto, primum quidem, quoniam aſſignatum genus recte aſſignatũ eſt, nam ſi contrarium in contrario, & propoſitum non eſt in eodem: manifeſtum, quoniam in cõtrario erit. quoniam neceſſe eſt contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus eſſe. Et differentias quidẽ contrarias de contrarijs arbitramur prædicari, ut de albo, & nigro. Nam illud quidem diſgregatiuum, hoc aũt congregatiuum uiſus eſt. Quare ſi de contrario contrariæ prædicantur, de propoſito, quæ aſſignatę ſunt, prædicabuntur. Quapropter eum & genus, & differentiæ rectę aſſignatę ſunt, manifeſtum, quoniam definitio erit, quæ aſſignata eſt.

Inquit enim, oportet incipiendo a notiore facere cõſtructionem, vſes igitur rationes ab oppoſitis, ſic oportet facere conſtructionem, & deinceps docet quonã pacto poteſt fieri conſtructio particularis, & in cõtrariorum complexione inquit, quod ſi vtrũq; contrariorum per contraria diffinitum fuerit, ſumendum eſt a duabus diffinitionibus id quod magis apparet contrarium, ceu eſto vtilis diffinitio ipſum effectiuum boni, & diffinitio nociui effectiuum mali, aut corruptiuum boni, ſumendum igitur ab his diffinitionibus duabus nociui, quod maxime apparet contrarium diffinitioni vtilis. Rurſus amicitia eſt effectrix ipſius boni, & inimicitia ipſius mali, aut ipſius nõ boni: ſumať igitur etiã in his ea, quæ vř apertior cõtraria. Deinceps quoque docet quo pacto fieri queat cõſtructio particularis, & quia partes diffinitionis ſunt genus, & differẽtia, oſtẽdit qũo primo genus cõſtruemus, & inquit primo igitur quod aſsignatũ genus recte aſsignatum ſit cognoſcemus, & oñdemus a cõtrario illi, cuius diffinitio aſsignata eſt. Nam ſi contrarium in contrario eſt huius, in quo propoſitũ ponebať, & non poteſt propoſitum ſub eo genere eſſe, in quo cõtrarium eſt, patet quod in hoc erit, in quo aſsignatum eſt. Nam contraria, vel in eodem genere, vel in contrariis generibus eſſe oſtenſa ſunt, vt ſi acciperetur virtus genus iuſtitiæ, dicendũ, quod bene aſsignatum eſt. Nam ſi cõtrariũ eidem iniuſtitia, vt in genere malitiæ reducitur, & propoſitum iuſtitia nõ eſt, vt in genere malitiæ, patet quod in contrario reducetur, videlicet virtute. Nã contraria, vel in eodẽ genere reducunť, vt albũ, & nigrũ in colore, vel in contrariis generibus, vt iuſtitia & iniuſtitia in virtute, & malitia. Verum minime adiecit, vt eadẽ genera eſſe, vt in prædicamentis dixit, quia neque vtile erat ad hoc propoſitum illud additũ, quippe nunc nõ eſt qõ, ſi genus eſt propoſitum, ſed ſub aliquo genere. Itẽ differentiarũ iudicium, inquit ex contrariis faciemus. Nam ſi de contrario diffiniti contrariæ differentiæ prædicãtur, & de propoſito aſsignatæ rationabiliter prædicarentur, vt ſi de iuſtitia aſsignaretur hoc, habitus diſtributiuus æqualis, & æqui, cõſiderãdum eſt ſi cõtrarii, ſcilicet iniuſtitiæ cõtraria differẽtia, videlicet diſtributiuũ de inęquali prędiceť, & cum hoc apparet merito aſsignata eſt cõtraria differẽtia iuſtitiæ, ſed in his affert inſtantiam.

An non neceſſarium eſt de contrarijs contrarias differentias prædicari, niſi in eodẽ genere ſint contraria. Quorum autem genera ſunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utriſque dici, ut de iuſtitia, & iniuſtitia. Nam illa quidem uirtus, hæc autẽ uitium animæ eſt, quare id animæ differentia de utriſque dicitur. Quoniam & corporis eſt uirtus, & uitium.

Nam eorum quæ ſunt ſub eodem genere nũc eſt ſpecificas differẽtias contrarias eſſe, vel omnes, aut quaſdã,

omnes

omnes quidem vt de graui,& leui, nam genus eſt corpus,& differentiæ grauis ſunt craſſum,dēſumq́;,& deorſum ferri.& leuis,ſubtile, & ſurſum ferri, vnde diceremus rurſus graue natura ſuapte deorſum ferri, & leue ſurſum natura ferri. Nam hoc eſt cōmunis differentia in ambobus,& hoc adueniens non cunctas differētias ipſorum contrarias eſſe fecit, & eorum ſub contrariis generibus non neceſſe eſt contrarias eſſe differentias,nā poſſibile eſt,vt communem quādam differentiam habeāt, & quod hoc ſic ſe habeat oſtendit in iuſtitia',& iniuſtitia.nam hæ cum ſint genera ſubcontraria, nam alia eſt ſub virtute,& alia ſub malitia, eādem differentiam hūt, nam illud aīæ vtriſq; cōmunis differentia eſt. Etenim iuſtitia eſt animæ virtus,& iniuſtitia eſt aīæ malitia, nam illud(aīæ)ſeiungit ipſas a corporalibus virtutibus,& malitiis,nam vt differant inter ſe ſufficit ipſis,vt ſint cōtraria genera, verū ad ea quæ fiunt in corpore prædicta eſt differentia.Contingit tamen,& quædam genera ſub cōtraria exiſtentia habere differentias contrarias,vt quando dicimus iuſtitiam virtutem æqualitatis effectricem, & iniuſtitiam malitiam æqualitatis corruptricem.

Id tamen uerum eſt, quod contrariorum, aut contrariæ,aut eædem differentiæ ſint. Quare ſi de contrario contraria prædicatur,de hoc autem non,manifeſtum, qm̄ quæ dicta eſt,de hoc prędicabitur. Vniuerſaliter autem dicendo, ſi definitio eſt ex genere, & differentiis,ſi ſit contrarij definitio manifeſta, & quæ propoſiti definitio manifeſta erit. Quoniam uero contrarium,uel in eodem genere,uel in contrario:Similiter autem & differētiæ, aut contrariæ de contrariis,aut eædem prædicantur: manifeſtum,quoniam de propoſito,aut idem genus prædicabitur, quod & de contrario. Differentiæ autem cōtrariæ,uel omnes, uel aliquæ, reliquæ aūt eædem:aut contra,differentiæ quidem eædem, genera autem contraria, aut ambo contraria genera, & differentiæ. Eadem enim eſſe ambo nō contingit. Si autem ſecus definitio eadem contrariorum erit.

Hoc autem ſubiunxit poſt inſtantiam,quaſi dicendo quod contrariorum,quia contrariæ ſunt differentię, vel eędem,ſimiliter erunt & ipſa genera cōtraria, vel eadē. Etenim genus,vel idem,vel contrarium eſt,quare patet vt ſi de contrario contraria prædicatur differentia,& de propoſito non prædicatur eadem differentia, dicta, videlicet contraria prædicabitur de eodem,& ob id ponit vniuerſalem methodum dicendo, vt quia diffinitio eſt ex genere,& differentiis ſi fuerit nota contrarii propoſito diffinitio,nota etiam erit huius.Nam quia cōtrarium in generibus eiſdem eſt, vel in contrariis,ſimiliter etiam differentiæ contrariorum,vel eædem,vel cōtrarię ſunt, patet quod propoſitum, vel ſub eodem genere cum ſuo contrario,vel ſub contrario genere,& ſi ſub eodem, vel omnes differentias contrarias habebit, vel aliquas contrarias illis illius,& aliquas eaſdem, ſi aūt ſub contrario genere,& ſic cōtrarias eſſe differentias cōtingit. Itē pñt eſſe eædē non oēs,ſed quædam, vel etiam ambo contraria,& genera,& differentiæ,ſed minima pñt ambo eadē habere genus, & oēs differentias. Nam ſic non amplius eſſent diffinita contraria ſub eadem.ſic ergo contrariorum eadem diffinitio erit,quod eſt abſurdum.

Inſuper ex caſibus,& coniugatis.neceſſe eſt n.ad genera genera:& ad terminos,terminos conſequi. Vt ſi obliuio eſt ſcientiæ amiſſio,& obliuiſci amittere ſcientiam erit,et oblitum eſſe amiſiſſe ſcientiam. Vno igitur eorum,quę dicta ſunt,conceſſo, & reliqua concedere neceſſe eſt. Similiter autem & ſi corruptio diſſolutio ſubſtantiæ eſt, et corrumpere diſſoluere ſubſtantiam erit, & corruptiue diſſolutiue,& ſi corruptiuum diſſolutiuum ſubſtantiæ,& corruptio diſſolutio ſubſtantię erit. Similiter autē & in aliis. quare uno quouis ſumpto, & reliqua omnia concedantur oportet. Et ſimiliter ſe habentibus adinuicem, nam ſi ſalubre eſt effectiuum ſanitatis,& habile effectiuum bonæ habitudinis erit,& adiutiuum effectiuum boni. Nam ſimiliter unumquodque eorum,quæ dicta ſunt,ad ſuum finem ſe habet,quare ſi unius eorum definitio eſt effectiuum eſſe finis,& reliquorum cuiuſque ſic erit definitio.

Nam ſi alicuius coniugatorū diffinitionem acceperimus,inueniemus etiam alia,& vt in generatione accipiendo aliquis quid eſt generatio, demonſtrauit etiam diffinitiones coniugatorum in generatione:nam de quo vno coniugatorum diffinitio concederetur,etiam per illud de aliis conceſſa.

Inſuper ex eo,quod eſt magis,& ex eo,quod eſt ſimiliter,quoties contingit conſtruere duas ad duo comparando: Vt ſi magis illa illius,quam hæc huius definitio eſt,hæc autem,quæ minus uidetur,definitio eſt,& illa quæ magis. Et ſi ſimiliter illa illius,& hæc huius, ſi altera alterius,& reliqua reliquæ. Vna aūt definitione ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, nequaquam utilis eſt ea conſideratio,quę ex magis eſt. Nam neque unam duorum, neque duas eiuſdem definitiones poſſibile eſt eſſe.

Non accipit idem prædicto,nam ibi ſecundum analogiam proportionemq́; ſimilitudo accipiebatur,hic vero ſimpliciter,& proprie dicta,igitur plures loci aſsignati ſunt ab ipſo magis,& minus, & ab ipſo ſimiliter conſtructiui,& deſtructiui. Vnde quatuor ſunt ab ipſo magis,& minus,& tres ab ipſo ſimiliter, inquit ergo illis locis vti oportere ad conſtructionem diffinitionis,quibus fieri hoc poteſt. Eſt autem per hunc ſolum in quo duo erant ad duo dicta,& in ipſis magis,& minus, & in ipſo ſimiliter. Nam neque per hunc, in quo vnum circa duo dixit,qđ ſignificat magis,& minus fieri pōt cōſtructio diffinitionis, nam magis eadem eiuſdē diffinitio,& minus.nam magis eadem eiuſdem diffinitio,& minus non poteſt eſſe. Non enim eadē, & vna diffinitio ſuſcipit magis & minus. Item neque ob id, in quo duo circa vnum tanquam magis,& minus inſit eidem. Item neque ſi ſimile fuerit. Tales autem fuerunt loci quādo dixit.(Hoc huic magis, quam huic ineſt. Et dicendo huic hoc magis,quam hoc ineſt) ſimiliter & ab ipſo minus & ſimiliter. His igitur non poſſumus vti ad conſtructionē diffinitionis. Nam fieri non poteſt,vt idem ſit plurium diffinitionum,vel quod diffinitio ſit huius magis,huius vero minus,vel ſimiliter. Nam ambo fuerant dicentes, ſi aliud magis,alterum vero minus ineſt,vel ambo ſimiliter,nam impoſsibile eſt per hæc cōſtruere diffinitionē, quia impoſsibile eſt vnius plures eſſe diffinitiones, vel ſimiliter, vel huius quidem magis, huius vero minus. Relinquitur autem locus,in quo duo erant ſubiecta, & duo de eiſdem dicta,ſi aliud magis quam aliud ineſt, & aliud minus, quam alterum,vel vtrūque vtroque ſimiliter, ſecundum hunc ſolum modum communem eſt ab ipſo magis, & minus, & ab ipſo ſimiliter conſtruere diffinitionem. Et hæc eſt continuatio cōtextus. Inſuper(inquit)quoties contingit conſtruere ex magis, ceu ſi temperantiæ magis diffinitio eſt corpus moderare, quam iuſtitiæ diffinitio habitus diſtributiuus æqualis, rurſus minus eſt diffinitio iuſtitię habitus diſtributiuus æqualis,quam hæc diffinitio temperantiæ corpus moderare poſsibile dici non eſt,ſi magis diffinitio eſt, erit etiam minus, & ſi magis non eſt, neque minus ſi accipiantur duæ diffinitiones, & ad duo comparentur ſubiecta. Eodem quoque modo ex ipſo ſimiliter. Nam ſi ſimiliter hæc diffinitio eſt fortitudinis habitus circa cor-

ruptiua

ruptiua audaciæ effectrix, ſimiliter diffinitio erit iuſtitiæ habitus æqualis diſtributiuus, ſi autem altera nõ eſt alterius, neque altera alterius. Quod ſi acceperit vt diffinitionem ad duo ſubiecta, non tibi proderit ex ipſo magis conſideratio. Non enim dici poteſt, ſi hæc magis eſt diffinitio huius, quã huius, & eſt huius diffinitio, igitur & huius erit. Neque enim contingit accipere vnam diffinitionem duobus ſubiectis, quia neque vna diffinitio duorum ſubiectorum indiuiduorum non inuenitur, ſed neque duæ diffinitiones ad vnum ſubiectum, nõ enim dici poteſt, ſi hæc magis diffinitio eſt huius, quam hæc, & eſt diffinitio hæc huius, & hæc erit.

Sunt autem opportuniſſimi locorum, & qui nunc dicti ſunt & qui ex caſibus, coniugatisq; ſunt. Quocirca & oportet maxime detinere, et promptos habere hos (Vtiliſſimi n. ad plurima) & aliorum eos, qui maxime ſunt communes, nã cæterorum illi maxime efficaciſſimi, ut inſpicere in ſingularibus, & conſiderare in ſpeciebus, ſi conueniat definitio. Quoniam uniuoca ſpecies eſt. Eſt autẽ utilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas eſſe, ut prius dictum eſt.

Inſuper ad conſtruendam diffinitionem vtiliſsimi loci ſunt ex ipſo magis, & minus, & ſimiliter oſtendentes, vt ſuperius dixit. Item loci a caſibus coniugatiſque, ideo & promptiores ipſos habere oportet. Sunt. n. oportuniſſimi, cum propter manifeſtationem, tum etiam ob efficaciam. Inquit aũt oportet, & ab alijs aſsignatis locis vti maxime cõmunibus. i. qui ad plura genera problematũ congruunt, & hos habere promptos, nam hi efficaciſsimi ſunt loci, & vtiliſsimi. Dicit aũt talem eſſe aſsignatũ ab ipſo principio tractationis huius, per quem ſtatuebat inſpiciendum eſſe, ſi dictum qđ alicui ineſt, etiam omnibus ſub ipſo ineſt. Etenim in cõſtructione, & deſtructione diffinitionum eſt vtile hoc. Verum dicẽdo, quod eſt inſpiciendum ad ſingularia, adiecit etiam cõſiderãdum eſſe in ſpeciebus, nam ſi ſpecies, vel indiuidua ſunt, quorum diffinitio aſsignata eſt, ad ſingularia, ſiue indiuidua ſolum reſpiciendum eſſe inquit, ſi autẽ genera & in ſpecies ſub ipſis reſpiciendum eſt. Dicit autem vtilem eſſe hunc locum, & hanc conſiderationem ad deſtructionẽ idearum, & ſpecierum, nam eadem ratio non competit ſingularibus, & ideæ ad quam hęc ſingularia ſunt. Neq; enim ideæ rõ cõpetit ipſis, neq; illorum illa. oportet aũt ſpeciebus vniuoca eſſe ea quæ ad hæc fiunt, & ſunt.

Inſuper ſi per metaphoram dixit nomen, aũt idem de eodem prædicauit, ut diuerſum. Et ſi quis alius communis, & efficax locorum eſt, illo utendum. Quoniam autem difficilius eſt conſtruere, quam deſtruere terminum, ex his, quæ poſtea dicentur, manifeſtum. Nam noſſe ipſum, et ſumere a reſpondentibus huiuſmodi propoſitiones non facile eſt, ut quoniam eorum, quæ ſunt in aſſignata oratione, hoc quidem genus, illud autem differentia. Et quoniam in eo quod quid eſt genus, & differentiæ prædicantur. Sine his uero impoſſibile eſt diffinitionis ſyllogiſmum fieri. Nam ſi quædam etiam alia in eo quod quid eſt de re prædicantur, incertũ eſt, neque dicta eſt, an alia eius definitio eſt. Quoniam definitio eſt oratio, quod quid erat eſſe ſignificãs. Manifeſtum aũt & ex his. nam facilius unum, quam multa concludere, unum. n. quodcũq; ſit, deſtruẽtes, interemptiui ſumus terminum. At conſtruẽti, omnia neceſſe eſt cõſtruere, quoniam inſunt, quæ in termino inſunt. Inſuper conſtruenti quidem, uniuerſaliter ſtatuendum ſyllogiſmum. nam oportet de omni, de quo nomẽ prędicari, & terminũ.

Cum dixerit, qui ſunt loci vtiles ad conſtructionem diffinitionum, & mentionem feciſſet de quibuſdam, per quos poſſumus non ſolũ conſtruere, ſed etiam deſtruere diffinitionem, addit etiam hos cõmunes deſtructiuos locos, dicendo quod dignum eſt etiam hos prõptos habere velut maxime vtiles, ſunt autem, quãdo fit trãſlatio metaphoraq; nominis vel vniuerſale vtimur abuſiue, & non proprio nomine. Nam qui ſic diffinit nõ bene diffinit, cum idem de eodem prædicatum efficiat tãquam poſterius, aſsignatione diffinitionis nõ diffinit & abuſiuo nomine vtitur, ceu dicens, temperantia eſt conſonantia animæ. Nam conſonantia proprie in cordis dicitur. Item idem de eodẽ prædicatur ſi dixerit, aliquis homo eſt animal rationale mortale homo. Quod vero difficilius ſit conſtruere quã deſtruere diffinitionem ex dicendis planum (inquit) erit. Etenim difficile eſt accipere a reſpondente tales propoſitiones, quibus oſtendetur diffinitio, nã oportet accipere ſi debet aliquis oſtendere quod diffinitio ſit hæc, quia aſsignare in diffinitione hoc genus, & hoc differẽtiam eſſe, & quod inquit eſt prædicetur ſolum, hæc ſane difficilia ſunt. Prorſus enim non ſequitur talia, ſed niſi hæc concedantur impoſsibile eſt oſtendere quod diffinitio aſsignata ſit ratio, nam ſi fuerint etiam quædam alia in quid eſt prædicata de propoſito, & non ſola genus & differentia, quæ in aſsignata ratione cõprehenduntur, nondum notum eſt, ſiue hæc diffinitio eſt propoſiti, an & quædam alia, quia diffinitio eſt ſi genus quid erat eſſe: ſed ratio propoſiti in quid eſt prædicatur. Item patet ex his, nam facilius eſt vnum concludere quam plura, quia facilius eſt deſtruere quã conſtruere diffinitionẽ. Nã ad cõſtruendã diffinitionem oportet oĩno ſyllõ accipere & oñdere oĩa ineſſe propoſito quæ in diffõne aſſumpta ſunt, nã ſi non oĩa inſunt non erit diffinitio, ſed ad deſtruendum & oſtendendũ quod nõ diffinitio eſt aſsignata rõ, ſufficit etiam vnum oſtendere eorũ quæ ſunt in diffinitione non ineſſe diffinito. Nam vno calumniato reiectoq;, vniuerſa diffinitio ſublata eſt, nã facilius eſt vnũ cõſtruere quã plura. Itẽ conſtruentẽ diffinitionẽ neceſſe eſt (inquit) vlr & affirmatiue cõcludere, quia quę ſunt in diffinitione de oĩ diffinito prædicanẽ, & quod conuertitur de quo rõ & nomen, prædicatur, ſiquidẽ eſt aſsignata rõ propria rei, ſed deſtruentem non neceſſe eſt vle concludere. Non enim ſolum tollitur ſi nulli eorum quæ ſub nomine ſunt, ratio ineſt, ſed etiam ſi alicui oſtenderetur non ineſſe, nã ſufficiens eſt deſtruenti vniuerſale oſtendere quod nõ alicui ineſt aſsignata ratio eorum, quæ ſunt ſub nomine. Item quod non cõuertitur diffinitio cum diffinito hoc neceſſarium eſt ſi deſtrui debet diffinitio vt erat neceſſarium, videlicet ad conſtruendum, ſed nõ eſt vtile hoc ad deſtructionem diffinitionis. Nam ſufficiens eſt oſtendere hoc de quibus nomen quod de nullo eorũ cõpetit rõ, non tñ & econuerſo ſecundum conuerſionem quod quibus ratio non competit nomen prædicatur, nam eſt æquale hoc de quo nomen prædicatur non cõpetere ei rationẽ huic, cui non cõpetit rõ nomen prædicatur, ſed non velut conferens vſui deſtructionis. Cæterum inquit obſeruandam eſſe conuerſionem in hoc, quippe diffinitio aſsignata non eſt ratio, eſt igitur difficilius cõſtruere diffinitionem, quam deſtruere.

Et etiam ad hæc, cõuerti de quo oratio, et nomen, ſi debeat proprius eſſe aſſignatus terminus. Deſtruẽti uero non neceſſe oſtendere uniuerſaliter. Sufficit. n. oſtendere, qm̃ de quodam eorũ, quæ ſub noĩe ſunt, oratio non uerificatur. Et tametſi uniuerſale oporteat deſtruere, nõ tamẽ cõuerti neceſſarium & in deſtruendo. nã ſufficit deſtruẽti uniuerſale oſtendere, qm̃ de aliquo eorũ de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicetur. At econuerſo non neceſſarium, ut oſtẽdatur, quoniam de quibus oratio nõ prædicatur, neque

nomen

nomen prædicetur. Præterea etiam ſi omni ei ineſt, quod ſub nomine eſt, modo non ſoli, interempta eſt definitio.

Sufficiebat, inquit deſtruenti vniuerſaliter oſtendere quod nulli ineſt aſsignata ratio eorum ſub noĩe, ſed non amplius opus eſt deſtruere oſtendendo quod non conuertitur, quę conuerſio eſt hæc, de quibus ró prędicatur de nullo horum nomen prędicatur, non enim vtile eſt hoc ad deſtructionem diffiniti, nam ſufficiens eſt oſtendere hoc de quibus nomen de nullo horum ratio, videtur tamen hæc non negatiue intuliſſe conuertere, ſcilicet cum primo, ſed idem. Nam idẽ tunc de nullo de quibus nomen prædicatur, & ratio prædicaẽ, & hoc de quibus ratio non prædicatur, nomen prædicatur, nam hoc eſt conuerſum cum prædicto. hoc de nullo eorũ de quibus diffinitio prædicatur, & hoc quod de quibus nõ prædicatur ratio, nomen tamen æquale etiam hoc illi poteſt eſſe. Aut conuertere dixit de hoc ꝙ de nullo de quibus nomen prædicatur & ratio prędicatur, etiam de quibus ró prędicatur nomen prædicatur, ſed eſt æquale dictũ, ac ſi diceret nihil confert ad oſtendendum quod de nullo, quorum nomen prædicatur, & ratio prædicatur, qđ propoſitio conuertatur. Forte etiam illud non neceſſarium eſt conuertere oſtendit ꝙ deſtruitur vniuerſale, quia vniuerſale negatiuum conuertitur & non eget demonſtratione. Quanto igitur difficilius eſt oſtendere vnum quam plura, & vnum vniuerſale affirmatiuum huius conuerſum, ideſt particulare negatiuum concludere, vel etiam vniuerſale negatiuum, tãtu difficilius eſt diffinitionem conſtruere quam deſtruere.

Similiter autem & circa proprium & genus ſe habet. In utriſque enim deſtruere quam conſtruere facilius eſt. De proprio quidem, manifeſtũ ex his, quæ dicta ſunt. Nã ut plurimum in complexione proprium aſſignatur, quare deſtruere quidem eſt unum interimenti. Conſtruenti uero omnia ſyllogiſmo colligere neceſſe eſt. Inſuper & reliqua fere omnia, quæ ad definitionem, & ad proprium cõueniet dici. Nam & omni oportet, quod ſub nomine eſt cõſtruenti mõſtrare, quoniam ineſt. Deſtruenti autem ſufficit oſtendere uni non ineſſe. Præterea ſi omni ineſt, non aũt ſoli, etiã ſic deſtructum fit, perinde ac in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam conſtruere quidem neceſſe eſt uno modo, qui omni oſtendit ineſſe, deſtruẽti autem dupliciter. nam ſiue nulli, ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, interemptum eſt quod in principio. Præterea conſtruenti quidem non ſufficit, quoniam ineſt, oſtendere. Sed & quoniam ut genus ineſt, oſtendendum. Deſtruenti autem ſufficit oſtendere non ineſſe, uel alicui, uel nulli. Videtur inſuper quemadmodum in alijs corrumpere quam facere facilius, ſic & in his deſtruere quam conſtruere.

Vt plurimum inquit, proprium in cõplicatione, ideſt cum genere dici, nã dixit in ſermone de proprio quod oportet poſt genus aſsignationem proprii facere. Dixit aũt (vt plurimum) quia aſsignatur aliquando, & per ſolum nomen, vt quando dicimus proprium eſſe boni decens, & fœlicitatis indigens. Maxime aũt ſic aſsignatur propria in primis generibus eo quod nequeunt ipſa cõplicari cũ genere, ſic ſubſtãtiæ proprium eſt in ſubiecto non eſſe, ſi ergo & proprium in complicatione dicitur, oportet etiam omnia quæ inſunt prædicto oſtendi, & vniuerſaliter & quod cõuertitur. Nã ſoli proprio vnum deeſt præter diffinitionem quod quid erat eſſe nõ ſignificat, ſed ad deſtruendum proprium per ſe ſufficit & vnũ aliquid oñdere eorum, quę in aſsignatione proprij afferuntur propoſito nõ ineſſe, atq; vni alicui eorũ ſub prædicato non ineſſe aſsignatũ proprium, ſed etiam ſi omni ineſt, nõ ſoli aũt tollitur & deſtruitur proprium & celerem oſtẽdit etiam de genere quod deſtruere facilius eſt quã conſtruere, nam conſtruitur genus vno modo tñ, vt per vniuerſale affirmatiuum, ſed deſtruitur dupliciter per vniuerſale, & negatiuum particulare.

In accidente uero uniuerſale quidem facilius deſtruere, quã conſtruere. Nam conſtruenti quidem oſtendendum quoniam omni, deſtruenti autem ſufficit oſtendere uni non ineſſe. Particulare uero econuerſo. nã facilius conſtruere, quam deſtruere. Conſtruenti enim ſatis eſt oſtendere alicui ineſſe, deſtruenti aũt oſtendendum, quoniam nulli ineſt.

Inſuper accidẽs vniuerſale facilius eſt deſtruere, quã conſtruere, ſed particulare econtra, nam qui conſtruit quod hoc accidens omni homini ineſt, nõ habet hoc facilius facere, nam impoſsibile eſt verificari album de omnibus hominibus dictum: ſed qui deſtruit prompte opportuneq; oſtendet quod album vni non ineſt, vt Socrati, & ſic non euertet vl'e problema, ſed particulare, vt quod album alicui ineſt facilius eſt conſtruere quã deſtruere, nam ſufficit ad conſtructionem oſtẽdere quod alicui ineſt ſed deſtruere difficile, & oſtẽdere nulli ineſſe album, nam impoſ'e eſt nullum hominem eſſe album, nam hanc (aliquis) hæc, nullus, tollit, quia non omnis in aliquibus verificatur ſimul.

Manifeſtum autem qua de cauſa omnium facillimum eſt terminum deſtruere. Plurima enim ſunt in ipſo data multorum dictorum. Ex pluribus autẽ citius fit ſyllogiſmus. Nam ueriſimile in multis magis, quam in paucis peccatum fieri. Inſuper ad terminum quidem contingit per alia argumentari. Siue enim non propria ſit definitio, ſiue non genus, quod aſſignatur, ſiue non ineſt, aliquod eorum, quæ ſunt in definitione, interempta ſit definitio. Ad alia autem neque per ea, quæ ex terminis, neque per alia cõtingit omnia argumentari.

Manifeſtum igitur, inquit quod deſtruere diffinitionẽ facilius lõge eſt omnibus problematibus de proprio de genere, & accidente. Nam cum plura ſint obſeruãda in diffinitione, vt quod conuertatur diffinitio cum diffinito, quod ſubſtantiales ſint differẽtiæ, quod nõ ęquiuoce voces ſumantur, nec abuſiue, plura etiam ſunt aſsignata in his ad deſtructionẽ. nã ex pluribus obſeruatis facilius fit etiam ſyll's deſtructiuus, nã vbi plura obſeruanda ſunt, plura etiam accidit fieri peccata, & vbi pauca, patet etiam quod pauca peccata fiunt. nã qui longius iter facit, & celeriter abſoluere ambulando contendit, incidit in plures caſus, quã qui breuius & ſegnius pertranſit. Itẽ in domo hñte plures ingreſſus aditusq; fur nocturnus facilius ingrederetẽ, quam in ea quę habet vnum aditum. Similiter in diffinitione qui nititur inquit, deſtruere diffinitionẽ, põt arguere ꝙ nõ accepit ſecum diſputans ꝓximũ genus in diffinitione, & quod alienũ eſt aſſumptum genus, vel quod nõ conuertitur ad diffinitũ, vel qđ æquiuocas vel metaphoricas accepit voces, vel quæcũque alia, quæ aſsignato in locis deſtructiuis. Nam neceſſe eſt cũ plura ſint obſeruanda, vt lateat ſecundum aliquid vel ſecundum plura componentia diffinitionẽ, igitur qui deſtruit diffinitionem, põt etiam per alia loca quibus deſtruimus problemata propria generica, & de ipſo accidẽtem deſtruere ipſam. Nam per quę ꝓprium oſtenditur nõ conuerſum ad quod aſsignaẽ, per eadem etiam diffinitio deſtrueẽ, perinde ac nõ conuertaẽ cum diffinito. Rurſus per quæ aſsignatum genus oſtenditur alienum eſſe vel nõ proximũ, vel nõ ſubſtãtialiter dictũ per eadem oſtendetur, vt ſumptũ in diffinitione genus, vel non ineſſe genus, vel nõ ineſſe diffinitio. Rurſum in problematibus ab accidẽte, vt forte ſi oſtẽditur album nõ ineſſe Socrati, ſic ſi aſsignaret aliqs diffinitionẽ ho-

minis ꝙ ſit ſubſtantia animata irrationalis, vel diffiniuerit mare eſſe potum humidum, ſi tolleretur aliqua pars earum in tota diffinitione,& tota deſtruetur.per quę igitur deſtruuntur alia,etiam diffinitio deſtructur, non tamen per quæ diffinitio tollitur,& alia tolluntur. Non.n. omnia quæ ſunt diffinitionis ſunt vtilia ad conſtructionem aliorum.Neque enim ſi oſtenderetur in diffinitione riſibile cũ non ſit ſubſtantiale homini, iam tolleretur non proprium eſſe homini,neque ſi non proximum genus non bene aſsignatum, iam tolleretur & nõ genus eſſe,ſimiliter neque ſi album ſubſtantialiter dicitur de aliquo homine iam tolleretur accidens eſſe,ſed neque rurſus per quę loca conſtruitur vel deſtruitur,alia videlicet generica & propria problemata , per eadẽ etiam ad alia omnia ſecundum accidens, videlicet argumentabimur, ſed magis per ea ad accidens,& ad alia.

Sola enim ea,quæ ad accidens , communia ſunt omnibus prædictis. Ineſſe.n.oportet unumquodque eorũ,quæ dicta ſunt.Si autem non ut proprium ineſt genus, nondum interemptum eſt genus. Similiter aũt & proprium non neceſſarium,ut genus ineſſe. Neque accidens , ut genus,aut proprium, ſed ineſſe tantum . Quare non poſſibile ex alijs ad alia argumentari, niſi ad definitionem ſolum. manifeſtum igitur , quoniam facillimum omnium eſt terminum interimere:Conſtruere autem difficillimum.

Videlicet non ſolius accidentis ſunt deſtructiua , ſed etiam aliorum . Etenim quæſitum de ipſo ſecundum accidens ſi ineſt ſolum,& in alijs ſimiliter quæritur, ſi proprium & genus & diffinitio ineſt rei.Si aũt non conuertitur vt genus aſsignatum ad rem,non tolleretur iam vt genus & proprium,ſi non vt genus , videlicet ſubſtãtialiter aſsignatur,iam & non eſſe proprium erit oſtenſum, ſimiliter etiam in his ad accidens.Nam ſi non vt genus, videlicet ſubſtantialiter ineſt rei , vel ſi non conuertitur vt proprium,oſtenditur & non accidens eſſe,& hoc bene oportet accidiſſe.

Nam & illa omnia oportet ſyllogizare . Etenim quoniam inſunt,quæ dicta ſunt: & quoniam genus eſt , quod aſſignatum eſt,& quoniam propria eſt definitio,& adhuc pręter hæc,qm̃ ſignificat quod quid erat eſſe oratio.Et hoc probe oportet feciſſe. Aliorũ aũt proprium maxime huiuſmodi,nã interimere quidẽ facilius, qm̃ ex pluribus plerunque eſt:Cõſtruere aũt difficillimum,quoniam multa oportet aſtruere,& adhuc quoniam ſoli ineſt, & quoniam conuerſim prædicatur de re.Facillimum aũt omnium cõſtruere accidens.Nam in alijs quidem non ſolum ineſſe ,ſed & quoniã ſic ineſt,oſtendendum.In accidente uero , quoniam ineſt duntaxat ſufficit oſtendere . Deſtruere aũt difficillimũ eſt accidens , quia quam pauciſſima in eo data ſunt. Non.n.conſignificatur in accidente quo modo ineſt.Quare in alijs quidem dupliciter interimere cõtingit, aut oſtendendo,quoniam non ineſt,aut quoniam nõ ſic ineſt. In accidente uero nõ contingit interimere,niſi oſtendendo,quoniã nõ ineſt.Loci igitur , per quos copioſi erimus argumentari ad ſingula problemata , fere ſufficienter enumerati ſunt.

Inquit oportet aũt hic etiam,ſcilicet ſyllogiſmo concludere & oſtendere quod diffinitio ſubſtantiam rei ſignificat benefacere,ſi non occultum nec ſuperfluum aliquid rõ habet,ad quæ plures nobis tradidit locos , ob id igitur & dicta omnia vt conſtituant diffinitionem difficillimum eſt, ſed magis difficile eſt cõſtructione ipſum proprium,quam alia problemata generica & accidẽtis, ſed facilius quã diffinitio . At deſtruere ꝓprium facilius eſt quam alia,quia ex pluribus eſt,vel cum complicatione,vt plurimũ aſsignatur,vt quod animal riſibile , quod etiam proprium eſt,proprie tanquam cum complicatione aſsignatum.Dixit autem vt plurimum , quia aliquando etiam per nomen ſolum aſsignatur,vt proprium hominis eſt riſibile. Difficile igitur eſt cõſtruere hoc cum cõplicatione , quia plura oportet accidiſſe & ſyllogiſmo concludere.Primum quidem ꝙ proximum genus ſit accipere, præterea quod ſoli ineſt homini animal riſibile, quod conuertitur,ſed facilius promptiusq; ad cõſtruendum cæteris eſt ipſum accidens . Nam ſat eſt ad cõſtructionem eius ſolũ oſtendere quod album ineſt Socrati, quod ſolũ in aliis non per ſe ſufficiens eſt . Difficillimũ autem(inquit)eſt etiam accidens ad deſtructionẽ , quia ab vno loco incipimus oſtendere accidens modo ineſſe rei.Non.n.ad quærendum ſi non ineſt vel ineſt accidẽs rei, adhuc oportet quærere , & ſi vt genus ineſt , vel vt proprium:ob id igitur aliis problematibus dupliciter ſublatis , & ob id igitur cum ſit facilis eorum deſtructio, problemata ad accidens vno modo ſublata deſtructaq; ſunt,eo qđ aliorum difficillima ſunt ad deſtructionem.

Finis Septimi libri.

ARISTOTELIS

STAGIRITAE PERIPATETICORUM Parentis Liber. VIII. Topicorum cum ſubtiliſsima Alexandri Aphrodiſienſis Philoſophi celeberrimi interpretatione.

NVNC uero de ordine , ac de interrogãdi rõne dicẽdũ eſt.

IN primo libro præfatus eſt quædam,quæ ad hanc tractationẽ ſunt vtilia, in hoc aũt extremo idẽ facit. Proponit enĩ ſibi de tribus capitibus eſſe dicẽdum: primum eſt de reſponſione & interrogatione,quando bene , vel ſecus interrogatur ac reſpondetur . Ei vero , quod de interrogatione eſt , addit ea,quæ ſumpta ſunt ad occultationẽ , & omnino ea, quibus interrogans cogeret eum, qui reſpondet, vniuerſalem propoſitionem ei concedere : quoniam ſine ea effici ſyllogiſmus non poteſt . Sermoni vero de reſponſione additus eſt ſermo de propoſitionum diuiſione , & de ſignificatis ambiguorum, & vniuerſaliter de inſtantia,ex quo fit,vt de eis etiam loquatur.Quoniam autem eæ quæſtiones quæ probari facile poſſunt,difficulter refelluntur,& debet reſpondẽs tueri eam , quam poſuit,& interrogans eam confutare , propterea interroganti & reſpondenti erit de ijs oratio . idem poſtea de eis verba faciet, primum autem de interrogante , deinde vero de reſpondente.Proinde primum caput eſt hoc , & ſecundum quot modis oratio eſt vituperabilis, & laudabilis, quia tripliciter , vel per ſe , vel vt ad problema , vel a diſputantibus altera . Nam contingit & orationem ipſam per ſe vituperabilem eſſe vel laudabilem , & horum vtralibet cum ſint per ſe ad problema contraria , ſunt aliquando autem etiam quæ bene interrogari poteſt ob inſcitiam alterius diſputantium vituperabilis fieret . Et hoc eſt ſecundum caput . Tertium autem quomodo exercitaremur priuſquam ad orationes veniamus,& quę præparatio.Itẽ aliter,in primo cum diuiſionẽ fecit dialecticorum problematum,

& oſten-

& oſtenderit quod quatuor ſunt, atque aſsignaſſet in libris poſt illum locos problematum ad vnũquodque genus, quibus poterimus abundare argumentis ad deſtructiones problematum, & ad conſtructiones, in hoc qui vltimus eſt huius tractationis de vſu ipſorum ſermonẽ facit. Non enim ſufficiens de ſe locorum inuentio dialectico ad concludendum ſyllogiſmo propoſitum ꝑ eoſdem, ſed opus eſt ipſi & qualis ſit ordinis atq; vſus oſtendere. Et cauſa huius eſt, dialecticus cõtra alium diſſerit, & ex interrogatione accipit propoſitiones, quibus propſiotum concludit ſyllogiſmo, nam ob id etiam dialectica propoſitio determinata eſt interrogatio contradictionis eſſe. Item opus eſt ipſi noſcere, qualis ſit ordo interrogatorum, quãdoquidem non eędem reſponſiones reſpondeant de eiſdem quomodocũque interrogat, ſed ſæpe quæ non concederent ſimpliciter interrogantes hæc dant per modum interrogationis. Oportet igitur dialecticum etiam de ipſo interrogare, quãdam experiẽtiam atque artem habere, vt per modum interrogationis accipere queat ea, quæ ſunt vtilia ad propoſitum ſibi ſyllogiſmum. Et eſt ſimilitudo ſecundum hoc rhetorices & dialectices. Nam vt rhetorem cum facit orationes aliis, quippe qui populo vel theatro, vel iudici, aut oportet poſt inuentionem dicendorum diſtributionem eorum noſcere, vt quis ordo inuentorum, & quæ ſit explicatio ipſorum & dicendi modus; ſic etiam dialectico opus eſt poſt inuentionem locorum in quibus demonſtrationes propoſitorum ſunt ſcire quis ſit ordo inuentorum & apparatus ad interrogationem, atque in his eiuſdem interrogationis quæ eſt proportio dicendi modo ipſius rhetoris, quia nõ ſolum dialectici eſt interrogare, ſed etiam reſpondere, vt etiam ipſe dixit principio huius tractationis. Nam dixit, ipſi ſuſtinentes orationem nihil dicemus cõtrarium, ob id nõ de ſola interrogatione, ſed etiã de reſponſione facit ſermonem. Nã vt interrogantis eſt bene interrogare, & hoc eſt accipere vtiliter ꝙ vult. ſic etiã reſpondentis eſt bene reſpondere ꝙ eſt eo ꝙ nil contrarium dat his quæ poſuit a principio. Ob id etiam quidã putant inſcribendum eſſe librum hunc de interrogatione & reſponſione. Verum alii de ordine & reſponſione, quia etiam ipſe de his dicere incipiens proponit. Itẽ aliter cũ oſtenderit principio præſentis tractationis ꝙ quatuor ſunt genera problematum, aliqua ſm accidens, alia generica, alia propria, & diffinitiua, & deinceps vniuſcuiuſq; peculiares locos aſsignaſſet deſtructiuos & conſtructiuos, & poſterius de ipſo eodem parum diſſeruiſſet, vt ad diffinitiua problemata vtile. Cum igitur in his omnibus aſsignaſſet, vnde debeamus accipere argumenta conſtruendi vel deſtruendi vnumquodq; ipſorũ: nunc proponit oſtendere de ordine ipſorum, quia nõ inordinatẽ, & vt cõtingit temereq́; ipſa proferimus. Nã optima diſtributio eſt ſcire q̃ primo proferenda ſunt, & q̃ poſterius, nõ velut rhetores, nam illi non vt natura & ordo poſtulat capita ponunt, ſed vt occaſio petit. Docet igitur qualia debemus prius ordinare, an ea a caſibus cognatiſque quã illa a cõtrarijs, vel potius hæc priuſquam illa, ſiquidem talibus pluribus abũdemus. Porro de hoc quõ interrogandum ſit, an ſm contradictionem, nam hoc dialectica methodus exigit.

Oportet autem primum quidem eum, qui interrogare debet locum inuenire, unde ſit argumentandum. Secũdum aũt interrogare, & ordinare ſingula apud ſeipſum. Reliquum uero & tertium, dicere iam eadem ad alterum.

Inquit, oportet eum qui interrogaturus eſt dialecticè primum inuenire per ſe conſiderantem locum, vnde debet arguere & diſputare, & ſecũdo formare per ſe interrogationem, quomodo proponentes ipſam dialecticè, ideſt contradictorie, ceu nunquid anima immortalis eſt, vel non, & cum hac ordinare ſuapte ingenio ſingula argumenta, & quale primum oportet inferre atque adducere, & quale poſt hęc & deinceps, & tertium prius afferre interrogationem.

Quo quidẽ ad locum ipſum inueniendũ ſimiliter Philoſophi, & dialectici conſideratio eſt. Verum illa ordinare iam atque interrogare, proprium dialectici eſt. Ad alterum enim omne tale eſt. Philoſopho aũt & quærenti per ſeipſum nihil curæ eſt, ſi uera quædam ſint, et nota, per quæ eſt ſyllogiſmus & non ponat ea, qui reſpondet. Quoniam propinqua ſunt illis, quæ ſunt ex principio. Et præuidet, quod ſubſecuturum eſt. Sed fortaſſe & ſtudioſe aget, quoniam maxime notæ, & propinquæ ſunt dignitates. Ex illis enim ſcientifici ſyllogiſmi. Loca igitur, unde oportet ſumere, dictum eſt prius. De ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidẽdo propoſitiones præter neceſſarias, quæcunque ſumendæ ſunt, ſiquidem neceſſariæ dicuntur, per quas ſyllogiſmus ſit.

Quo igitur ad inueniendum locos, ab eiſdem inquit locis a quibus nititur dialecticus conſtruere & deſtruere, ab eiſdem nititur etiam demonſtratiuus, & quo ad abundandum talibus argumentis & vtriſque eadẽ conſideratio eſt, ſcilicet dialectico & demonſtratiuo, ſed proprium dialectici eſt ordinare inuẽtos locos ſuapte marte, & facere, vt præfati ſumus. Dialecticus autem merito hoc facit, quia proponit inuenta ad alterum, ſed demonſtrans per ſe quærens verum, non tantum ſtudij adhibet diſſerendo an veram & notam propoſitionem accipiat, quandoquidem non ſibi ſit neceſſe, vt hanc cõceſſam a reſpondente accipiat. Non enim interrogat, ſed accipit ꝑ ſe. Facit autem hæc demonſtrans, quia propoſitiones ſumptæ ſunt cognatę poſito problemati ex principio, & quia ſtatim prouidet ex propoſitionibus cognatis quæ ſit euentura concluſio. Nam accipit verbi gratia ꝙ anima ſeipſa mobilis quæ eſt ꝓpoſitio vera & nota, & proxime continuanda huic ꝙ anima immortalis. Nam & ſi diſputans vna cum dialectico non concederet hãc, quia mox vnaq́; videt concluſionem ex hoc, tamen ille accipit hanc, & ob id maxime ſtudium adhibet, quatenus ſunt apta nata eſſe nota & cognata cõcl'oni & primæ hac immediate accepte dignitates, videlicet ꝓpoſitiones, nam ex his fiunt ſyllogiſmi demõſtratiui, ſed dialecticus non accipit hæc ſic, neque enim concederet hęc diſputans cum dialectico, quia prouidet quid euenturũ ſit ex cognatis & ex proximis propoſitionibus, ſed curam adhibet & ad licentiam, quomodo lateat diſputantem vt concedat ꝙ vult, vt interrogat alterũ de his duobus an animam moueat, vel ipſa ſeipſam mouet, & cõcedente ꝙ ſeipſam mouet, inducit ipſe ꝙ ſeipſum mouet per ſe mobile eſt, hoc aũt immortale eſt, igitur & anima immortalis. accepit igitur hanc longe, vt lateat reſpondentem, & ipſe concedat proximam, & ſic concludet concluſionem.

Quæ aũt præter has ſumũtur quatuor ſunt, aut .n. gratia inductionis, ut detur uniuerſale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationẽ cõcluſionis, aut ut dilucidior ſit oratio. Præterea aũt nulla eſt aſſumẽda propoſitio, ſed per has augere, et interrogare tẽtandũ. Sũt aũt quæ ad occultationẽ, certaminis gratia, ſed quia oẽ negotium, quod hmõi eſt ad alterũ eſt, neceſſe et illis uti. Neceſſarias igit̃ per quas ſit ſyllogiſmus, nõ ſtatim præordinandum, ſed abeundũ ad ſuprema, ut nõ poſtulet quis contrariorũ eãdem diſciplinam, ſed oppoſitorum. Poſito enim hoc, & quoniam cõtrariorum eadem diſciplina eſt, ſyllogizabit, qm̃ expoſitis

expoſitis contrariæ ſunt. Si uero illam nõ ponat, per inductionẽ ſumendum proponenti in particularibus cõtrarijs.

Oportet diuidere(inquit)propoſitiones, quaſcunque accipere debemus neceſſarias. Dicit aũt neceſſarias has, non quia ſint neceſſariæ materiæ, ſed quia ad minus ex duabus exiſtentibus neceſſario concluditur concluſio, ſed dialectici etiam plures quam duas accipiunt. Ipſę autem plures ſunt quatuor videlicet ſecundũ quatuor modos accipiuntur, vel enim inquit gratia inductionis. Nã vtuntur inductione, vt accipiant ex particulari vniuerſale, & ſic inducunt proximam: aut ad magnitudinẽ orationis, ideſt vt videatur auditoribus ſapiens, ſuperfluas propoſitiones in oratione interſerit atq; inſinuat, & ipſam orationem prolixam efficit, vt nũquid voluptas ſit ſecundum naturam? Nõne hoc natura & ipſa natura idẽ eſt, vel diuerſum, cur ſecundum naturam non eſt eligibile? & eligibile non bonum? voluptas igitur bonum. eędem aſſumptæ propoſitiones ſuperfluæ ſunt & non vtiles ad concluſionem, ſed aſſumptæ fuerunt gratia faciendi bonam magnitudinem orationis. Aut ad occultationem concluſionis, quando acceperit etiam proſyllogiſmos contrariarum propoſitionum, vt neceſſarię propoſitiones ſunt proxime continuandæ concluſioni, & eſto concluſio quod ſalubre & morbidum ſint oppoſita, igitur neceſſariæ propoſitiones quod ſalubre & morbidũ contraria ſunt, & contraria oppoſita, igitur ſalubre & morbidum ſunt oppoſita. Vnde dialecticus volens occultare id ei qui ſecum diſputet forte nõ propter minorem propoſitionem quam non concedit, ipſam ſic proſyllogiſmo probat, ſalubre & morbidum ſunt inter ſe corruptiua, ſed quæ inuicem ſeſe corrumpunt ſimul eſſe impoſsibile eſt. Hæc autem contraria ſunt, igitur corruptiua inter ſe ſunt contraria (Aut vt dilucidior ſit oratio.) Nam ponitur ab ipſis ſæpe propoſitio nihil plus ob aliã ſignificans ſed vel ſolum hanc manifeſtans. Præter has (inquit) impoſſe eſt accipere aliam propoſitionem ſuperfluam, ſed vel per hæc, videlicet per vnum dictorũ quatuor modorum augere ſimul orationem, vt interrogare dialectice. Nam vnde impoſsibile eſt accipere propoſitiones ſuperfluas, ſunt aũt ad occultationem in certamẽ aptiores, videlicet quæ ſunt magis ſophiſticæ. Nã in oratione interrogatum & amicum magis contentionis cõtingit abnuere & reſpuere, & non ſequi rationem interrogatorum & poſitorum. Vtile aũt erit dialectico ad occaſionem vti occultatione, & ſic interrogare. Nam ob id intulit, ſed quia omnis talis tractatio ad alterũ eſt &c. Et dixit, ſed per hos augere & interrogare tentãdũ eſt, ideſt ſed has ſolas oportet extrinſecus addere, nam accipere eſt indicatiuum additionis earũ ob neceſſarias, igitur neceſſarias ſtatim non eſt præordinãdum, ſed abeundum eſt vſque ad ſuprema, ideſt vſque ad vniuerſaliora & communiora, ſi per ſyllogiſmum aſſumptionem neceſſariorum faciemus. Si aũt non poſitum fuerit per inductionem conſumendum eſt, ideſt ſi vniuerſale & ſuperius neceſſaria propoſitione voluerimus accipere, & non concederet reſpondens, tentãdum eſt per inductionem accipere nõ vniuerſalem & ſuperiorem, ſed neceſſariam: Nam efficacior communior eſt his quæ in minus ſe habent, quæ ſub illa ſunt, oportet aũt accipere per inductionem propoſitum, & erat hoc neceſſarium contrariorum vnam eſſe ſcientiam, aſſumemus quod paris & imparis, quæ ſunt contraria, eadem ſit ſcientia, nã eſt arithmetica. Item bonæ habitudinis & malæ habitudinis eadem ſcientia eſt, quippe quæ ſit exercitatiua. Item virtutis & malitiæ eadem, quandoquidem ſit moralis philoſophia. Item diuitiarum & paupertatis, nã ſuppeditandi inueniendiq; peritia, & ſic inducentes augebimus hoc, ꝙ contrariorum omnium eadem ſit ſcientia.

Nam aut per ſyllogiſmum, aut per inductionẽ neceſſarias ſumendum: aut has quidem inductione, illas aũt ſyllogiſmo. Quæcunque autem ualde manifeſtæ ſunt, illas quoque oportet protendere. Nam quod ſecuturum eſt, in abſceſſu, & inductione immanifeſtius eſt.

Quia neceſſe & proxime oſtenſæ concluſioni propoſitiones duæ ſunt, vt oſtenſum eſt in libro de priori reſolutione: cenſet quando non fuerint hæ per ſe notæ ſumendas eſſe ambas per ſyllm̃, vt ſint quidam proſyllogiſmi facti, vel ambas per inductionem, vel vnã per ſyllogiſmum & aliam per inductionem, quod quidem faciundum eſt in his, quæ non ſunt per ſe nota. Nam quæcunque (inquit) valde manifeſtæ ſunt neceſſariarũ oportet has protendere offerre, non.n. erubeſcunt contradicere manifeſtis, vt quod oĩs numerus par vel impar eſt. Nã ſi reſiſtunt & cõtendunt, videntur ad manifeſta inſtare ſeruantes increpationẽ ab audientibus. Cæterum ſubiungit qđ ſemꝑ immanifeſtius eſt, ſcilicet cum dixerit qũo oportet neceſſarias accipere propoſitiones, ſi nõ valde fuerint perſpicuæ, quod oporteat per ſyllogiſmũ ſuperiora accipere, vel per inductionem, cãm, qua ſic oportet accipere, aſsignat. Nã inquit ſit immanifeſtius quod ſecuturum & concludendum ſit in abſceſſu, ideſt in aſſumptione vlis, & in inductione, igitur quia immanifeſtius eſt quod ſecuturum, illud accipimus quod ſit neceſſarium, & quia nil vetat, etiam ſi non illa via vtimur vt hanc concedet aliquis ad aſſumptionẽ neceſſariarum, tales neceſſarias & vtiles oblatas putat ſumendas eſſe. Itẽ dixit immanifeſtius, quia ſemper in abſceſſu cõſtructiuũ eſt ſuperioris ipſum immanifeſtius, quandoquidẽ opus ſit reccurrere ad vniuerſalius, vel vti inductione. Nam quãto aliquis vlioribus vtitur, & quãto abſcedit a proximis propoſitionibus in remotiora, vt ſi pro cõtrariis accipiat oppoſita, aut inductione, qđ conſoni & inconſoni muſica eſt ſcientia, tanto immanifeſtior ſit cõcluſio, quæ euentura eſt. Nam acceptis vlioribus aut in inductione particularium, non ſtatim diſputans intelligit quod concludendũ eſt ex acceptis propoſitionibus. proinde ſi concederetur quod oppoſitorum eadem eſt ſcientia, promptũ eſt ſimul offerre proponereq; ſtatim ipſas vtiles, videlicet quod contrariorum eadem ſit ſciã, quãquam nequeat eas accipere, quia illo modo non datur a diſputante, videlicet ſi interrogans non recurrit ad vniuerſalius, vel non vtebatur inductione.

Præterea ſimul ipſas utiles protendere erit ei, et qui nõ poteſt illo modo prompte ſumere.

Vtiles inquit, ideſt neceſſarias.

Igitur, quæ præter has dictæ ſunt, harum gratia quidẽ accipiendæ ſunt.

Cum dixerit de neceſſarijs quomodo oportet has offerre & accipere, dicit de ipſis non neceſſarijs, quæ ob dictas cauſas quatuor & ipſæ a dialecticis aſſumuntur, & inquit. locum quidem & vlẽ de ipſis hoc oportere illas aſſumere gratia neceſſariarum, & ſeorſum qũo vnaquaque vtendum eſt, deinceps addit.

Siquidem unaquaque eo modo utendum inducenti quidem a ſingularibus ad uniuerſalia, & a notis ad ignota. ſunt autem magis nota, quæ ſecundum ſenſum, uel ſimpliciter, uel multitudini.

Nam a ſingularibus & notis, ad vniuerſalia & ignota oportet ꝓcedere, ideſt vti ſingularibus & notis ad oſtenſionem vniuerſalium, & ignotorum. & nota magis ſunt, quæ ſecundum ſenſum vel ſimpliciter & cætera. Nam contingit quædam eſſe notiora ſapientibus, quam ea

per

per ſenſum, qñquidem per demonſtrationem ſciuntur.

Cælanti vero proſyllogizare ea, per quæ ſyllogiſmus eius, quod ex principio eſt, debet fieri. Et hæc ut plurimũ: erit etiam hoc, ſiquis non ſolum neceſſarias, ſed & earũ, quæ utiles ſunt ad illas, aliquam ſyllogizauerit.

Quomodo autem vtendum ſit his gratia occultandi & cælandi concluſis, quod vult aliquis acceptis propoſitionibus dicit: Equidem occultatio atque cælatio eſt methodus qua poteſt cælari propoſitum ſyllogiſmo acceptum & concludendum.

Inſuper concluſiones non dicere, ſed poſterius ſimul oẽs ſyllogizare. Sic .n. longiſſime abſcedet ab ea, quæ ex principio, poſitione. Vt autem uniuerſaliter dixerim, ſic oportet eum interrogare, qui latenter interrogat, ut interrogata omni oratione, & eo dicente concluſionẽ, quæratur propter quid, hic autẽ erit maxime per antedictum modum. Nam ſola ultima dicta concluſione, immanifeſtum erit, quonam modo accidit. Quoniam non præuidit reſpondens ex quo accidit, nõ digeſtis per membra prioribus ſyllogiſmis, minime etiam per membra digeritur ſyllogiſmus concluſionis, cum non eius ſumptiones ponuntur. Sed cum ea ſumuntur, a quibus ſyllogiſmus fit.

Poteſt illud, ſimul omnes ſyllogizare, dixiſſe, non vt omnes cõcluſiones ſyllogiſmorum aliquis ſimul dicat, ſed in omnibus ſyllogiſmorum propoſitionibus ſimul vltimam induceret concluſionem, quod etiam magis videtur dici ex poſterius adductis. Nam dicit de ſola vltima dicta concluſionem, eo igitur quod immanifeſtum eſt oſtenſum ab his qui ſic interrogant concedunt propoſitiones, & ex conceſſo oſtendere per reſolutionẽ rationis conſequens quod cõcluſiua propoſiti nõ amplius habent abnuere, quod quidem fit maxime, vt dictũ eſt, ſi quis accipiens ſine proprijs cõcluſionibus oẽs propoſitiones, quibus oſtenditur propoſitum, ſolam vltimã cõcluſionem inferret, facit aũt hoc notũ reſolutio orationis. Item ſic faciendo & accipiendo propoſitiones proſyllogiſmorũ & proſyllogiſmos proſyllogiſmorum, & non inducens ipſorum cõcluſiones ſtatim, ſed poſterius longe remouendo reſpondentem a poſitione, a principio, vel problemate, ſic inquit oportet interrogare reſpõdentem, videlicet eũ qui latenter interrogat. quare interrogata tota oratione vel ſyllogiſmo & concluſa concluſione, quærendum eſt diſputanti, cur hoc ſit, quia nõ intellexit vnde concluſa eſt concluſio, vt ſi ponitur problema hoc, ſi hõ, & equus ſubſtantia ſunt, dicat nonne ſubſtantia de omnibus ſub ipſa dicitur? quo conceſſo ab illo reſpondente, etiam reliquum concedendum eſt, ſcilicet igiť hõ & equus ſub ſubſtãtia. Deinde illo interrogante cur hoc, perinde ac non intellexerit, vnde ſit concluſio concluſa, dicet interrogans quod qñ cõceſsit quod ſubſtantia de omnibus ſub ipſa dicitur, tunc & ſi cõfitendo quod homo & equus ſubſtantia ſunt. Hoc aũt, videlicet hoc etiam conceſsit propoſitionibus, deinde adducta illataq́; cõcľone, adhuc rurſus quærendum eſt reſpõdenti, quamobrem in quo pacto ſit dictus modus occultationis. Eſt aũt hic modus, ſcilicet dicere propoſitiones proſyllogiſmorũ, & non inferre concľones ipſorum. Nã ſolum (inquit) dicta concľone vltima, accidit hinc immanifeſtum eſſe nõ recte digeſtis proſyllogiſmis, ex quibus deducta eſt concluſio, ideſt concluſio dicta ſecũdũ vnumquẽque proſyllogiſmum. Nam minime inquit, ſi diſponeretur recte & notus fieret ſyllogiſmus, qualis eſt huius concluſæ concluſionis nobis non ponentibus ſumptiones videlicet nõ accipientibus neceſſarias propoſitiones, quę ſunt cõcľones proſyllogiſmorum, ſed ꝓpoſitiones proſyllogiſmorum, quibus fit ſyllogiſmus.

Vtile autem & non continuus poſtulata ſumere, quibus ſyllogiſmi: Sed uiciſſim ad aliam & ad aliam concluſionẽ. Nam poſitis conuenientibus iuxta ſeinuicem, magis quod accidit ex ipſis, manifeſtum.

Vtile eſſe inquit ad occultationẽ etiam, hoc propoſitiones non accipere in ordine adinuicem, ſed differre & viciſsim mutare atque ponere eas, quæ ſunt inuicem ad alterum, & ad alteram concluſionem conferentes, & nõ ad eandem. Nam poſitis proprijs propoſitionibus deinceps conferentibus ad eandem concluſionem facillime reſpondentes contueri poterunt quid ſit euenturum. ſed notandum eſt quod communiter dignitatibus propoſitionibus vſus eſt.

Oportet autem & definitione ſumere, in quibus poſſibile eſt uniuerſalem propoſitionem non in ipſis, ſed in coniugatis. Nam decipiunt falſa ratiocinatione ſeipſos, quando in coniugato ſumitur definitio, ſi non uniuerſale concedũt: Vt ſi oportet ſumere, quoniam qui iraſcitur, appetit pœnã, ſumatur ira appetitus eſſe pœnæ propter apparentẽ parui penſionẽ. Et erit manifeſtum, quoniam hoc ſumpto, habemus uniuerſale, quod praelegimus. At eis, qui in ipſis proponunt, ſæpe accidit, ut obſiſtat reſpondens, quoniam magis ſe habet in ea re inſtantia, ut quoniam non omnis, qui iraſcitur, appetit pœnã. Nam parentibus iraſcimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortaſſe autem nõ uera inſtantia eſt, nam in quibuſdam ſufficiens pœna eſt, triſtari ſolum, & facere pœnitere. Verũtamen habet aliquid uериſimilis, ut non uideatur irrationabile negare propoſitum, at in iræ definitione non ſimiliter facile eſt inſtantiam inuenire.

Inquit, oportet autem & diffinitionem ſumere, tentare, in quibus contingit per diffinitionẽ accipere vniuerſalem propoſitionem, tamẽ nõ diffinire ipſum propoſitum, ſed aliquid cognatorum eius. Nam accipientes in illo per diffinitionem quod volumus, facilius etiam ad propoſitum cognatum illi transferendum eſt aſſumptũ. Nam quæ in ipſis propoſitis non afferunt reſpondẽtes, vt videant quid euenturum ſit, hæc dant in cognatis propoſito, quibus autem datis etiam propoſitum dabitur, quia locus cognatorum eſt verus, ſed de ipſo propoſito acceptum habet inſtantiam quãdam non veram forte, licet perſuaſibilem, vt non videatur irrationabiliter abnuere propoſito, ſed minime ſimiliter, abundans diffiniens inſtare poterit ad cognatum.

Præterea proponere oportet eum qui proponit non ut propter ipſum, ſed alterius gratia. Nam deuitant ea, quæ ad poſitionem ſunt utilia. Vt aũt ſimpliciter eſt dicere, qui quam maxime dubium facere, utrum quod proponitur, an oppoſitum, ſumere uult. Nam cum dubium fuerit quidnã ad poſitionem ſit utile magis, quod ei uidetur, ponunt.

Cælatiuum etiam hoc, quia vtilia ad oſtenſionem propoſiti proponenda ſunt, & interroganda velut alterius gratia, & non accipere ea, ex quibus facilis eſt coniectura propoſiti. Nam ſuſpicatur gratia poſitionis, & propoſiti problematis interrogata reſpondentes, & ob id non facile admittunt. Cæterum inquit, vt autem ſimpliciter eſt dicere, quod quam maximum facere immanifeſtum, fit quidem vt prædictum eſt, & quia interrogatum eſt immanifeſtum ignorantia vtra reſponſionum vtilis ſit ad propoſitum. Fit autem hoc etiam ob interrogationis modum, quod nunc cenſet faciendum. Nam ſi in interrogatione nõ aperiemus quod volumus accipere, vel maxime ipſum ponere, vel oſtendere abſurdum oppoſitum dicere, immanifeſtum facimus vtrum, quam vtile nobis ad propoſitum accipere volumus. Nam volentes oſtendere quod anima immorta-

lis,

lis, volumus accipere, ꝙ anima ſeipſa mobilis, ſignificabimus per modum interrogationis quod hoc volumus accipere, ſi aũt dixerimus, num tibi videtur anima eodem quo mouet motu moueri ab alio, vel non: non amplius oſtendemus per interrogationem, vtrũ quod proponimus volumus accipere, vel negationem eius.

Inſuper per ſimilitudinem interrogare. Nam & perſuaſiuum eſt, & latet magis vniuerſale. Vt quoniam quemadmodum ſcientia, & ignorantia contrariorum eadem, ſic & ſenſus contrariorum idem. Aut contra, quoniam ſenſus idem contrariorum eſt, & ſcientia. Hoc autem eſt ſimile inductioni, non tamen idem. Nam illic quidem à ſingularibus vniuerſale ſumitur. In ſimilibus autem non eſt, quòd ſumitur vniuerſale, ſub quo omnia ſimilia ſunt.

Locum occultandi inquit, eſſe etiam non ab eodem quòd volumus accipere, ſed ab alio quodam ſimili ipſi. Dicit autem hoc ſimile eſſe inductioni, ſed non idem. Nam inductio per ſimilitudinem ſingularium vniuerſale accipit, & fit ſecundum ſimilis diſcurſum à ſimile propoſito propoſitum accipiens, ſed non ab eis, quæ ſunt ſub propoſito eodem, cæterum quia dicit (vniuerſale) ſignificauit propoſitionem.

Oportet autem & ipſum ſibimet quandoque inſtantiam ferre. Nam inſuſpecte ſe habent reſpondentes ad eos, qui videntur iuſte argumentari.

Occultatiuũ locũ inquit, eſſe ad facilius, ꝙ quis vult ſibi concedi à rñdente, & ipſum ſibi ad aliquid interrogantem inſtare. Nam videntur qui hoc faciunt merito, & vere argumentari ad propoſitum. Proinde ad rõnes ſic tractantis ſine ſuſpitione ſe habent reſpondentes, & promptiſsime concedunt ea quæ putant, perinde ac neque illis putantibus hæc ſint, & ſi ſic non ſe haberent. Equidem omne occultatiuum eſt, quòd ducit reſpondentem ad inſtantiam circa reſponſiones.

Vtile autem, & dictum addere quoniam contenſum, et dicitur hoc tale. Nam pigreſcunt quòd ſolitum eſt dimouere, inſtantiam non habentes. Simul autem & quia vtuntur & ipſi talibus, cauent ea dimouere.

Vtile aũt inquit ad accipiendum promptius interrogantibus, quæ volunt, & occultatiuum addere conſuetum, & vtile, ceu nunquid tibi videtur ſanitas eligibilis eſſe, vt omnibus videtur? Nunquid videtur tibi bonus iudex optimus eſſe, vt omnibus conſuetum eſt dicere? ſic & Socrates ad Calliclen vſus eſt cum diceret ſapientes ſtolidos, non enim conſuetudo talis eſt de ſapienti ſuſpicio, nam hoc poteſt ipſi eſſe reſponſio, vel nullus ignoraret, ꝙ non tales dico ſic etiam ſi quis eſſet addictus Platoni facilius aſſumet ab ipſo interrogans quod vult, ſi quis adderet, ſic Platoni videtur.

Inſuper non diligenter agere, & ſi omnino vtile ſit. Nam aduerſus diligenter agentes, magis renituntur.

Ad poſitionem inquit, ꝙ oblatũ ad oſtenſionem propoſiti non oportet eum qui diligenter agit apparere circa ipſum admittendum ab ipſo reſpondente. Nam & hoc occultatiuũ eſt nam quæ interrogantes ſtudent accipere magis contra rñdentes afferunt, & proponunt, ac contendunt, ideo quærunt afferre inſtantiam ad hæc: fieret aũt hoc, ſi velut dubitantes, & ipſi interrogarent, & non vt ſciẽtes, ꝙ ſæpe Socrates fecit apud Platonem. Nã vt neſcius eius, ꝙ eucnturũ eſt, & velut hoc aſſumens, ꝙ ex ratione apparet optimã habere, ſic interrogat.

Et ipſum ut in ſimilitudine proponere. Quod enim propter aliquid aliud proponitur, & non propter ipſum, vtile ponentibus magis eſt.

Occultatiuum etiam hoc eſt, & quod vult quis accipere, vt in ſimilitudine interrogare alterius gratia accipiendo, & nõ velut ipſum accipiendo, vt ſi volumus accipere, quod continentia eſt virtus, interrogabimus nunquid tibi videtur, vt continentia virtus, ſic etiam fortitudo, & iuſtitia eſſe.

Inſuper non id proponere, quòd oportet ſumere, ſed cui conſequens, i. ex neceſſitate. Nam & magis concedunt. quoniam non ſimiliter ex his manifeſtum eſt, quod conſecuturum eſt, & ſumpto hoc, ſumptum eſt & illud.

Sunt quędam quę ſequuntur nonnulla neceſſario, vt virtutem eſſe ſcientiam ſequit̃ hoc, virtus eſt docenda, occultatiuum inquit eſſe, & non interrogare ipſum ꝙ accipere volumus, ſed id quod hoc ſequit̃ neceſſario, nam facilius eſt talibus concedentibus tanq̃ non habentibus aliquid ad propoſitum notum, & nihil minus ipſis datis concluditur propoſitum per illationem.

Et id vltimo interrogare, quòd maxime vult ſumere. Nam maxime prima renuunt. Qm̃ plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ vel maxime ſtudent. Ad quoſdã autem prima, quę huiuſmodi ſunt, proponere. Nã proterui maxime prima admittunt, niſi oĩno manifeſtum ſit quod ſecuturum eſt. In fine autem proteruiunt.

Occultatiuũ etiam, ꝙ vult aliquis non primum interrogare, nam ad prima vt interrogata propoſiti gratia, & exiſtentia neceſſaria maxime inſtant, quia etiam fere diſputantes hæc primo interrogant. Oportet igitur (inquit) alia quædam interrogare prius, & ante diſſoluere, per eadem reſponſa, quòd eſt inſtans, & vltimo interrogare vtilia, verum inquit non contrariis hoc loco interrogationis vtendum eſſe. Nam ſunt quidam qui prima non concedunt, niſi valde plana ſint, tanquàm ſemet acceſsibiles ſuperfluis verbis præbentes, poſterius recurrunt ad proprium defectum.

Similiter aũt & quicunq; arbitrantur acuti eſſe in reſpondendo ponentes. n. prima, in fine recantant, tanquàm nihil acciderit ex his, quę poſita ſunt. Ponunt. n. prompte confidentes habitui, & arbitrantes ſe nihil eſſe paſſuros.

Sunt nonnulli per exiſtimationem acuitatis, tanq̃ nihil paſſuri, q̃a dant, & concedunt, interrogata primis nõ inſtant, deinde in fine nugant̃, & nitunt̃ euertentes data oñdere ꝙ non ex conceſsis illatum oſtendit̃, vel dictionem præuertentes, vel amphibologias quaſdam exponentes tales. porro inquit oportere potius neceſſaria interrogare, & quibus maxime conceſsis aliquis indiget.

Inſuper prolongare, & interponere, quę nihil ſunt vſui ad orationem, quemadmodũ pſeudographia vtentes. nam cum ſint plura, immanifeſtum, in quo falſum ſit. Quare & occultant quandoque interrogãtes, in abſconſo proponentes ea, quę propoſita per ſe non ponerentur. Ad occultationem igitur dictis eſt vtendum.

Inquit, adhuc quoſdam differre, & interponere quędam interrogata nihil vtilis habẽtia ad propoſita, quod facere etiam in geometria qui falſa deſcribunt, inquit. Nam plures ducentes non vtiles ad falſo deſcriptum demonſtratum, & quædam de ipſis dicentes, quæ cum eos latuerint ferentes in falſum deſcribunt. Nam immanifeſtius, & occultatius falſum eſt in pluribus, & poſitum in occulto, vt enim reſpondentes concedunt ea quę ſunt inutilia interrogatis ad propoſitum, latent etiam vtilia dantes cum ipſis. Item accidit ipſis confundi à multitudine interrogationum, quòd videre nequeunt ex quibus accidit propoſitum.

Ad ornatum vero inductione, & diuiſione eorum, quæ affinia ſunt. Inductio quidem quale quid eſt, manifeſtum. Diuidere autem, huiuſ, vt qm̃ ſcientia eſt ſcĩa melior, aut

quia certior eſt, aut quia de melioribus. Et quoniam ſcientiarum, aliæ quidem ſunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ vero effectiuæ. Vnumquodque.n. talium coornat quidem orationem, non neceſſarium autem eſt, vt dicatur ad concluſionem. Ad dilucíditatem aūt, exempla & ſimilitudines afferendum, modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus ſcimus. Qualia Homerus, non qualia Chœrilus, ſic.n. dilucidius erit, quod proponitur. Vtendū aūt in diſſerendo, ſyllogiſmo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinem. Inductione vero contra, ad multitudinem magis. Dictum eſt autem de his & prius.

Quia exemplū inductionis aliud ēt in libro de Priori reſolutione dictū eſt, nam inductio eſt via à ſingularibus ad vle. Exemplum autem fit ſimile, & notius ſimile, & minus noto, ideo inductio non fit per vnum, ſed exemplum ſufficit etiam vt fiat per vnū. Et eſt quidem inductio magis peculiaris dialectico, ſed exemplū rhetori, vtitur tñ etiam dialecticus exemplis gratia explicationis dicti, ſi non fuerit notum, vt paulo ante dicebat qñ dicebatur. Inſuper per ſimilitudinem interrogare; Nam exemplū ſic interrogat, num contrariorū eadem ſit ſcia, vt ſenſus, verū diſcrimen eſt inter exemplum, & ſimilitudinem, quia exemplum videtur eſſe factum aliquid ad oſtenſionem apponi alicuius nondū facti, & ob id imanifeſti: ſed ſimilitudo eſt ſimulachrū ſignificans ſimilitudinem ad aliquid factum. Attñ videtur ipſe hūc pro eodem vſus feciſſe exemplo, & ſimilitudine, per quę dicit (Modo exempla accomodata fuerint, & ex quibus ſcimus qualia Homerus, non qualia Chœrilus, ſic.n. dilucidius) & per nota ſunt ſimilitudines ab Homero factæ, ſed non tales quæ ſunt Chœrili.

Eſt autem in aliquibus quidem inducenti poſſibile interrogare vniuerſale, in aliquibus vero non facile. Quoniam non poſitum eſt ſimilitudinibus nomen omnibus cōmune. Nam quando oportet vniuerſale ſumere, & ſic in omnibus talibus eſſe dicere, id determinare difficillimum eſt, qualia ſunt ea, quæ proferuntur huiuſmodi, & qualia non. Et propter hoc ſæpenumero diſſident in diſputationibus, alij quidem dicentes ſimilia eſſe, quæ non ſunt ſimilia. Alij vero dubitantes, quæ ſunt ſimilia, non eſſe ſimilia. Quare tentãdum in omnibus talibus ipſum nomen effingere, vt neque reſpondenti liceat dubitare, quoniam non ſimiliter dicitur, quòd infertur, neq; interroganti calumniari, vt ſimiliter dicto, quoniam plura eorum, quæ non ſimiliter dicuntur, ſimiliter videntur dici.

Dicit primo de inductiuis orationibus, qũo vtendū ſit ipſis, & primum quandam difficultatem ſæpe in rationibus inductiuis concurrentem indicat; quā cenſet ſeruare eos, qui recte agere, & corrigere tentant. Eſt aūt difficultas talis. quia in quibuſdam vniuerſale, & cōmune non nominata ſunt, ceu quæ ſunt aīalium quadrupedes. Nam aīali bipedi eſt nomen homo, ſed pedeſtribus quadrupedibus non eſt vnū nomen ſimilitudinem continens ipſorū. Facientes ergo inductiones in ipſis, & accipientes quędam ipſorū ab vlibus, quia non inferunt in ipſis cōe nomen nominari, & omne tale, proinde ob talem illationem in ipſis inductiuis rationibus ſæpe inuicem ſeſe decipiunt, & confutant, & diſputantes diſsimilia ſumptis per inductionem inducentes, vt ſimilia & contenta, eo quod talia videntur eſſe ob quandam ſimilitudinem breuem. Qui vero ſimilia non exiſtimantes eſſe ſimilia, neq; concedunt hoc ꝙ ſint talia ob quādam ſm aliquid aliud diſsimilitudinem. Concludit igitur talia ſeruare tentantes, ſi poſsibile eſt ipſis fingere noīa, & cōi noīe complecti ſimilia acceptis per iductionem, ceu ꝙ oīa ferentia cornua vtrinque dentes non habent. In quibus igitur abundare facilius eſt noīe, & vt in dictis, & in quibuſdam minime facilius eſt. Veruntñ oportet forte ſi etiam noīe vno non poſſunt ipſa complecti, ſed orōne plane circunſcribente inferri, nam hoc notū, & minus occaſiones eſt præbens ambiguitatis.

Quando aūt inducenti in pluribus, non dederit vniuerſale, tunc iuſtum eſt petere inſtantiam. Num dicente aūt ipſo in aliquibus non ſic, non eſt iuſtū petere, in quibus non ſic. oportet.n. inducentem prius, ſic inſtantiam petere.

Per hęc dicit, ꝙ conſentaneum eſt inſtantiam petere interrogantem a reſpondente, & qñ non conſentaneum eſt. Nã qñ interrogans inductiue in pluribus rationem faceret, reſpondens non concederet vniuerſale, tunc cōſentaneum ipſi eſt petere inſtantiam in aliquo ꝙ non ſic ſit. Si vero aliquis non faceret fidem vniuerſalis ex ſingularibus accipiendo vniuerſale, & inſtantiam peteret abnuentis, non conſentanea eſt inſtantia, nam inducere oportet primum, ſic inſtantiam deinde petere.

Et digne petendum inſtantias (non in eo quod proponitur) ferre, niſi vnum tantum ſit huiuſmodi, vt dualitas parium numerorum ſolus primus. Oportet enim eum, qui inſtat, in altero inſtantiam ferre, aut dicere, quoniam hoc ſolum tale eſt.

Et hoc de inductiuis rationibus dicit eos qui vtunt eis non oportere concedere permitterecq; reſpondentibus facere in ipſo propoſito, & oſtenſo inſtantias ad deſtructionem vniuerſalis, niſi fuerit vnum ſolum tale.

Ad eos autem, qui inſtant vniuerſali, ferentes autem inſtantiam non in eodem, ſed in æquiuoco, vt quoniam habet aliquis non ſuum colorem, vel pedem, vel manum, (habebit enim pictor non ſuum colorem, & cocus pedem non ſuum) diuidendo profecto reuera in talibus interrogandum eſt, nam latente æquiuocatione bene videntur inſtare propoſitioni.

Quia quidam tentant inſtare ad vniuerſale per inductiones acceptum facientes inſtantias nō in his, de quibus eſt ratio, & interrogatio, ſed in quibuſdam æquiuocis ipſorū. Proinde ad pręcuſtodiam talium inſtantiarū, nihil ferentium ad propoſitum, ſed potentium aliqñ efficere phantaſiam, perinde ac ſint inſtantię diuiſa in his æquiuocatione in his facienda eſt interrogatio, quæ cadit extra ęquiuocationem ad ea q̃ nō ſic ſe habent, vt in ipſo habere, quod quidem multipliciter dicitur, vel vt pars in ipſo, vel vt habitus, vel vt poſſeſsio.

Si autem non in æquiuoco, ſed in eodem inſtans prohibeat interrogationem, oportet auferentem id, in quo inſtantia eſt, proponere reliquum vniuerſale faciendo, donec ſumat, quòd vtile eſt. Vt in obliuione, & oblitum eſſe, non enim concedunt eum, qui amiſit diſciplinam, oblitum eſſe, quoniam tranſeunte re, amiſit quidem diſciplinam, oblitus autem non eſt. Dicendum igitur auferenti id, in quo inſtantia eſt, reliquum. Vt ſi permanente re, amiſit diſciplinam: iccirco oblitum eſſe.

Cum dixerit qũo ſeruabimus inſtantias in æquiuocis, quia diuidentes ſic ſeruabimus, addit qũo ſi in aliquo inſtantia non æquiuoci fieret, ſed in aliquo eorum ſub vli, ꝙ accipere volumus, per inductionem ſeruabimus, & talem inſtantiam eo concludi mus propoſitum. Nam de hoc putat auferentes illud ad vniuerſali, ſm ꝙ ſit inſtantia, vel ad determinantes de relicto interrogare vniuerſale, vt ſi per inductionem nobis accipientibus, ꝙ obliuio eſt ſcientię abiectio, inſtat aliquis dicendo, ꝙ habentes alicuius rei ſcientiam mutata re, etiam

ſcientiam

ſcientiam abiicere rei, non tñ obliuiſci. Vnde auferentem oportet hoc, ſ m quod fit inſtantia reliquum vniuerſale accipere. Auferretur autem ſi appoſitũ hoc fuerit ſcientiæ abiectionem obliuionem eſſe ſeruata re. Nam talis determinatio addita inſtantiam deſtruit, & accipiendo propoſitum cauſa ſit.

Similiter autem & contra inſtantes, quoniam maiori bono maius opponitur malum. Proferunt enim quoniam ſanitati, quæ minus bonum eſt bona habitudine, maius malum opponitur, nam ægritudinem maius eſſe malum mala habitudine. Auferendum igitur & in hoc, id in quo inſtantia eſt, ablato enim magis ponet. vt quoniam maiori bono maius malum opponitur, niſi alterum inferat alterum: quemadmodum bona habitudo ſanitatem.

Quia in his petendum ſtatuendumq; eſt maiori bono maius malum opponi, in quibus non eſt maius bonum inferre alterum minus. Nam ſi fuerit tale, vt ſimul inferat alterum, & ob id maius eſſe, eo quod ipſum per ſe ſine illo non accipitur, non amplius fit, & contrarium malum maius contrario minori bono malum, vt ſimul illatum a maiore. Nam ob hoc contrarium malum non eſt maius contrario malo ſanitati, quanquam maius ſit bona habitudo, quàm ſanitas, ſed ob hoc maius, quia ſecum infert ſanitatem. Nam fieri non poteſt vt aliquis bona habitudine potiatur, niſi rectè valuerit, ac ſanus ſit. Vt ergo bona habitudo maius bonum eſt, quàm ipſa ſanitas, quia ſecum infert ipſam, ſic rurſus morbus, quia eſt contrarius ſanitati ſimul illato bono ab ipſa bona habitudine maius malum prauæ habitudinis, quæ eſt contraria bonæ habitudini, quia etiam ipſa ſimul infert malam habitudinem. Nam omnis qui laborat morbo in mala eſt habitudine.

Non ſolum autem eo inſtante, hoc faciendum eſt, ſed etiam ſi ſine inſtantia negauerit, propterea quia præuidet aliquid talium. Nam ablato eo, in quo inſtantia eſt, compelletur ponere, quoniam non præuidet in reliquo, in aliquo non ſic eſſe. Si autem non ponat efflagitatus inſtantiam non habebit aſſignare. Sunt autem huiuſmodi propoſitionum, quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo autem veræ. In his enim par eſt auferre, reliquum autem uerum relinquere.

Quod & ſi non inſtantiam aliquam ferat reſpondens, neget tamen vniuerſale, quia ſubuidet aliquid tale, petat ipſos participantes determinare interrogationes, & auferre ſecundum quæ inſtantię locum habent. Nam his ſublatis additionibus cogetur petentibus concedere, quia non ſimul videt in aliquo quòd non ſic ſe habet aliquid ſuppoſitorum. Quæ autem propoſitiones naturales ſint, quæ egent tali determinatione, indicauit vniuerſaliter. Nam partim veræ, partimq; falſæ ſunt, quæ ſint hæ in libro de reſolutione priore dictæ ſunt. Sed in talibus addita determinatione poſſumus auferre falſum, & relictum eſſe verum poteſt. Nam propoſitio dicens omnis abiectio ſcientiæ obliuio eſt, non eſt vera vniuerſalis, ſed ſeruata re.

Si autem in multis proponenti non ferat inſtantiam, poſtulandum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quam ſic in pluribus ſe habentem non eſt inſtantia.

Cenſet ſi in multis, & à multis conſtituentibus vniuerſale nobis per inductionem, reſpondens inſtantiam non ferat in aliquo, ꝙ non eſt ſic, ſed ſolum contradicit ad vniuerſale, quia ponit ipſum, & vtitur ipſo veluti conceſſo, & probabili. Nam dialectica .i. probabilis propoſitio eſt, ad quam illius, quòd in pluribus oſtenditur, ꝙ ſic ſe habet, non ferretur inſtantia.

Quoniam autem contingit idem, & ſine impoſſibili, & per impoſſibile ſyllogizare, demonſtrantis quidem, & non diſſerentis, nihil refert. vel ſic, vel illo modo ſyllogizare. Diſſerenti aũt non eſt vtendũ per impoſſibile ſyllogiſmo. nam ſi ſine impoſſibili quidem ſyllogiſmo ſyllogizat, mini me fiet, vt dubitent. At quando per ĩpoſſibile ſyllogizant, niſi ualde manifeſtum ſit falſum eſſe, non impoſſibile dicũt eſſe, quare non fit interrogantibus, quòd volunt.

Quia ſyllogiſmus fit etiam demõſtratiuus, fit etiam deductiue ad impoſsibile, dicit quod ad oſtendendum propoſitum ſyllogiſmum de ipſo factum, & gratia veritatis inueniendæ nil differt ſic vel illo modo ſyllogiſmum conficere. Nam eiſdem vt manifeſtis, & conceſſis vtitur, & qui oſtenſiue oſtendit, & per impoſsibile deductione vtitur, vt oſtenſum eſt in ſecũdo libro priorum reſolutiuorum. Sed in diſputationibus vtiliſsimi ſunt demonſtratiui, & demonſtrationes. Nam hæc rationabiliora dantur & conceduntur, cum nondum ſit oſtendendum notum. Vnde in demonſtratione poſt aſſumptionem manifeſtam propoſitionum concluſio infertur, ſed in deductione ad impoſsibile planum eſt, ꝙ debent oſtendi. Nam oppoſitum ſuppoſitioni demonſtrare vult talis demonſtratio, ſed quando præaſſumpta altera propoſitione in ſuppoſitione oſtenditur, ꝙ aliquid eſt impoſsibile, cuius deſtructione velut impoſsibilis conſtruit oppoſitũ ſuppoſitionis, non inquirunt oſtenſum, & concluſum impoſsibile eſſe, ſed videntes ꝙ cum hoc oſtenſum eſt eſſe impoſsibile oſtenditur oppoſitum ſuppoſitionis, & quod dederunt ſimpliciter petentes, vt verum, hoc non dant videntes quòd euenturum eſt, ſed dato ipſo, & vniuerſaliter in oſtenſiua demonſtratione nullus eſt inſtãtiæ locus, poſtquam oſtenſa fuerit concluſio per ſyllogiſmum, ſed in ipſum inductione ad impoſsibile poſtquam concluſum eſt ſyllogiſtice, adhuc eſt inſtantiæ locus, eo quod non oſtenditur per ſyllogiſmum propoſitum, ſed eo quod ſyllogiſmo concluſum eſt impoſsibile conſtruitur propoſitum ꝙ erat ſuppoſitioni oppoſitum.

Oportet aũt proponere quæcunq; in pluribus quidem ſic ſe habent, modo inſtantia, aut oĩno non ſit, aut non in ſuperficie ſit conſpicere. nam qui non poſſunt conſpicere in quibus non ſit, tanquam verum quidem ſit, ponunt.

Oportet interrogatas propoſitiones ab interrogantibus tales eſſe, vt in pluribus ſint planę, & conceſſę, & inſtantiam, vel vlterius non habeant, vel prompta, & facilis in eis inueniri nequeat. Nam ſic acciperet eas à diſputante. Nam cum nequeat contueri in aliquo quod non ſic ſe habet, concedit petentibus aliam vniuerſalem.

Non oportet autem concluſionem interrogationem facere, alioquin eo remanente non videreť fieri ſyllogiſmus. nam & ſæpe cum non interrogat, ſed vt ſequens infert, negant. Et hoc facientes non videntur per hęc redargui, qui non conſpiciunt, quĩ accidit ex iis, quæ poſita ſunt. Quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur fieri ſyllogiſmus.

Inquit non interrogandũ eſſe concluſionem velut propoſitionem dialecticã, vt eſto concluſio, vel problema, ꝙ voluptas ſ m naturam, non oportet interrogare, cur ſ m naturam non bonum? curq; voluptas non bonum? Nam ſi ſic interrogaueris renuẽte diſputante, & nõ concedente, ꝙ voluptas ſit bonũ, non vlr erit ſyllogiſmus. Nam ſi alias, ꝓpones gratia concluſionis interrogaueris, vt ex his concludas ipſam inferens concludendũ, vt interrogatum quod negabit, neque vlterius facit ſyllogiſmũ. Nam ſæpe negat diſputans etiam non interrogante,

concluſionem, ſed inferente, & concludente eandem: & id, quod accidit ex propoſitis propoſitionibus, & hoc igitur negare facientes non videnť redarguere non exactis probatiſq; dialecticis. Nam, ſi non fuerit probatus dialecticus, non redargueret ipſum qui non bene. d. qñ igitur interrogans interrogaret concluſionem, & non confiteretur, ꝙ concluſa ſit ex dictis propoſitionibus, & reſpondens negabit, patet ꝙ non bene fieret ſyllogiſmus.

Non videtur autem omne vniuerſale dialectica propoſitio eſſe. vt, quid eſt homo? aut, quot modis dicitur bonū? Eſt enim dialectica propoſitio, ad quam eſt reſpondere ſic, vel non. Ad dictas autem nō eſt. Quare non ſunt dialecticæ huiuſmodi interrogationes, niſi ipſe determinans, vel diuidens dicat, vt, putas ne bonum ſic, vel non ſic dicitur? nam ad talia facilis reſponſio, vel affirmando, vel negando. Quapropter tentandum ſic proponere huiuſmodi propoſitionum. Simul autem, & iuſtum fortaſſe eſt ab illo interrogare quot modis dicitur bonum: quando hoc diuidente, & proponente, nullo modo conceſſerit.

Vniuerſale, vel in propoſitionibus dicit, ꝙ non omnis propoſitio dialectica eſt, vel per hoc non videť vľe omne, ꝙ quomodocunque interrogatum eſt propoſitionem dialecticam eſſe, vel omne vniuerſale. Etenim quod eſt hoc aliquid interrogans vniuerſalem quãdam interrogationem interrogat. Nam horum diffinitiones ſunt. Et interrogans de aliquo quot modis dicitur. Nam ſimpliciter non ſolú non dialectica eſt propoſitio, quid eſt homo: ſed neque propoſitio eſt à principio, ſed dicta in Primo nobis in memoriam reuocat. Etenim in illo dixit non eſſe dialecticas interrogationes inquirentes quid eſt propoſitum, quæ mos eſt à iunioribus eſt dici interrogationes. Quia igitur dixit in illis dialecticam propoſitionem interrogationem contradictionis eſſe, ſed tales non ſunt interrogationes hæ, tamen quid eſt homo eſt interrogatio illud, quid, ſi interrogans petat à diſputante diſcere hominis ſubſtantiam. Sic etiam in Secundo diuiſionem fecit, ſed cur tales interrogationes non ſunt dialecticæ, adiecit. Nam eſt propoſitio dialectica, ad quam reſpondere eſt, vtique, vel non. Quod vero ad dictas interrogationes non ſit poſsibile ſic reſpondere, perſpicuo docet. Nam tales interrogationes ſunt volentium diſcere, & non diſputantium. Sed qūo poſsint tales interrogationes transferri in dialecticum modum, ſignificauit dicendo, ſi non idem diuidens, vel determinans dixerit. i. diffiniens. Nam determinans hoc ipſum ſignificaret. ſ. pro hac dictione, quid eſt homo, nunquid eſt aĩal rõnale mortale. Sed pro hoc quot modis dicitur bonum rurſus ipſe diuidendo diceret, num quadrifariam dicitur bonum? vel nunquid bonorú alia in aĩa ſunt, & alia in corpore, & alia extra? Nam quæ petebat per illas interrogationes reſpondere interrogatú, eadem oportet facere interrogans, an illi ſic videatur. Nam ſic interrogabit dialecticus, & ſi poterit interrogatus reſpondere vtiq;, vel non. Non. n. dicta interrogatio talem reſpõſionem excludit, & porro iuſtum inquit eſſe tunc à diſputante quid eſt hoc aliquid interrogare, vel quot modis hoc quid dicitur, quando interrogantis diffinitis, aut diuiſis interrogans non acquiſierat cederetq;, aut diuiſioni, aut diffinitioni interrogatæ.

Quiſquis aũt vnam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. nam ſi reſpondeat quidem ei interrogato, quòd interrogatur, manifeſtum qm̃ multas interrogationes interrogat, aut frequenter eaſdem. Quare aut nugatur, aut non habet ſyllogiſmum, ex paucis. n. omnis ſyllogiſmus. Si vero non reſpondeat, non increpat, aut diſcedit.

Si oĩs ſimplex ſyllogiſmus ex duabus propoſitionibus eſt, ac ſimplex & vnus. Nam orõnem ſyllogiſmum dixit. Quiſquis aũt talem orationem multo tempore interrogat. i. per plures interrogationes, male interrogat. Notandum aũt eſt rurſus, quòd ipſo interrogare etiam in dialectica interrogatione vtebatur. Vnde cur exercitati multo tpe interrogare vnam rationem male interrogant, cauſam aſsignauit. Nam ſi reſponderit, aut interrogauerit ad vnũquodq; interrogatum, patet quod plura interrogans & fruſtra, vel ſępe eadem interrogabit & reſpondebit. Si ergo ſæpe eadem, certe nugatur: ſi vero quippiam aliud abundat ſyllogiſmis ad oſtendendum propoſitum & multum tpis conterit ſuperfluis interrogationibus, vt videretur quippiam efficere ad poſitum, quod ſi non reſponſum dederit ad interrogata ĩmorať interrogationibus peccat, quia non increpat ipſum & diſcedit ab ipſo velut non diſputante. Et vnumquodq; horum eſt inuenire apud Platonem. Sed nõ eſt exiſtimandum ipſum contraria dicere, dictis de occultatione, qđ oportet plures interrogare ꝓpoſitiones, & viciſsim mutando genus ponere. Non enim erant hæc dicta de vna ratione, ſed de eo, in quo opus erat proſyllogiſmis.

Eſt aũt argumentari difficile, & ſuſtinere facile eaſdem ſuppoſitiones. Sunt autem talia, & quæ natura ſunt prima, & quæ poſtrema. Nam prima quidem termino indigent, poſtrema vero per multa terminantur, volenti continuum ſumere à primis, aut ſophiſticę videntur argumentationes. Impoſsibile enim demonſtrare quippiam eſt eũ, qui non incipit à propriis principiis, & connectit vſq; ad vltima. Definire autem non dignum putant reſpondentes, neque ſi interrogans definierit, aduertunt. Non facto autem manifeſto, quid nam eſt ipſum propoſitum, non facile eſt argumentari. Maxime autem quòd tale eſt, circa principia accidit. Nam alia quidem per hæc monſtrantur, ipſa vero non per alia contingit, ſed neceſſe eſt definitionem talium vnumquodque cognoſcere. Sunt autem difficile argumentabilia, & quæ valde propinqua ſunt principiis. Non enim contingit plures ad hęc rationes inuenire, cum & horum, & principiorum, per quæ neceſſe eſt monſtrare ea, quæ poſt illa ſunt, pauca ſint media.

Suppoſitiones nũc dicit problemata, quæ etiam poſitiones eſt mos ipſi dicere, arguere autem. d. interrogare & ratiocinari. Nã argm̃ eſt dialecticus ſyllogiſmus. Et ſuſtinere dicit ipſum reſpondere. Inquit igitur eadẽ problemata interrogantibus, & volentibus oſtendere difficilia eſſe, & difficulter oſtenſibilia, ſed reſpondentibus facilima ad inſtantiam, vt differentia & ſpecifica. Nam facilius eſt impedire difficile oſtendere ꝗ oſtendere. Nam ob id difficile ꝗa non facile aſſumunť ea, quibus oſtenditur. Eſt aũt non facile, quia multas habet inſtantias, merito ꝙ eſt difficile interroganti, hoc eſt facile reſpondenti, quia ipſorum ſtudium eſt de oppoſitis, quia ſyllogiſmo concluditur oppoſitum poſito. Equidẽ nonnulla ſunt ꝓblemata argumẽtantibus difficilia oñſione, ſed reſpondentibus facilia, ꝙ quidem addit. Nam ſi inquit talia partim ſunt natura prima, partimq; extrema, natura igiť prima ſunt principia. extrema aũt ſunt, quę plurimum diſtant à principiis. Verũ non eſt eadem cauſa difficultatis amborũ, ſed oppoſita. Nam prima difficultatem habent, quia non poſſunt & ipſa per alia oſtendi, eo quod oñdenda per prima oſtenduní, ſed primorum fit & principiorum cognitio non per demſ̃rationem, ſed per terminũ et diffinitionem. Nam definire oportet primũ principium quid eſt, & tũc ſupponendo

ipſum

ipſum eſſe vti eodem ad demſ'ationem ipſorum poſt ipſum. Diffinire igitur qui reſpondent, non putant. Neq; enim principiũ dialectici eſt interrogare & exiſtimare accipiendum eſſe à reſpondente quid eſt reſpondendũ, neque argumentantibus licet concedere alicui diffinire male. Equidem de nulla quadã re ſe nata poteſt aliquid oſtendi & concludi ſyllogiſmo, ꝙ quidem maxime accidit in principijs eo quod pro hæc ſola ipſa fiunt nota, & ab iis fiunt ſyllogiſmi contra alios quidem impoſſibile eſt vti principiis ignoratis. Prima igitur natura ob id difficilia probatione ſunt ac oſtenſione, ſed poſtrema vltimaq;, quia per multa media oſtenduntur, qñquidẽ eorum cognitio pendeat à primis & principiis. Vnde ſi ab his proceſſus non fieret, ſed per quędam proxima ratione eſſent occultæ & ignotæ, & interrogata quę egent cauſa. Si ergo aliquis continuas propoſitiones à principiis ſumpſerit, difficile erit ob multitudinem acceptorum. Nam cum plura accipiuntur plures quoq; fiunt occaſiones inſtantiarum, ſi vero ſupercedens & continuas principiis falſas & ſophiſticas prępoſitiones apparent & non oſtendẽtes propoſitum, ad quas repugnare facilius eſt. Cęterum dicit eſſe difficile argumentabilia ea etiam quæ ſunt valde propinqua principiis. Sunt autem difficilia econtrario ea, quę quatenus diſtant per multitudinem mediorum probantur, & ea quæ proxime ſunt, qñ quidem per paucitatem mediorum probanſ. Nam quia ipſorum non ſunt media, vel ſi ſunt, ea ſane pauca ſunt, & non manifeſta, ideo difficilis eſt eorum oſtenſio. Item ob propinquiſsimam phãtaſiam ad prima, qui de his dicunt, id quod eſt in principio petunt.

Terminorum autem difficile argumentabiles, hi omnium maxime ſunt, quicunque vtuntur talibus nominibus, quæ primum quidem immanifeſta ſunt ſimpliciter ne, an multipliciter dicantur. Adhuc autem quæ neque nota vtrum proprie, an ſecundum translationem de definito dicantur. Nam quia obſcura ſunt, non habent argumenta: quia vero ignoratur ſi abſque translatione dicitur, quòd tale eſt, non habet increpationem.

Oſtenſum eſt facilius eſſe deſtruere diffinitionem q̄ conſtruere. Nunc oſtendit quę ſint ipſorũ difficiles deſtructione. Nam diffinitionem inquit diffinitiones difficillimæ hæ præſertim ſunt, quæ per hæc aſsignanſ, quę ſunt ĩmanifeſta ob occultationem, ſiue ſint æquiuoca, & de numero multipľr dictorum ſiue non, vel per hæc quæ non ſunt nota, ſiue vt propria accepta ſint, ſiue vt ſ'm translationem. Nam dixit in Sexto non bene illos diffinire qui per æquiuoca diffiniunt, neq; eos qui Metaphorice diffiniunt. qñ igitur immanifeſtum fuerit, ſiue æquiuocum ſit neceſſarium, ſiue non, difficilis argumento probationeq; fit. Similiter etiam ſi etiam de proprio propoſitio, vel ſ'm tranſlationem dicto dicantur. Nam quia ſunt immanifeſta, difficilia ſunt argumentatione, & quia ſunt immanifeſta, ſiue æquiuoce, ſiue ſ'm tranſlationem dicanſ, ſunt ob id increpatione difficilia. Nam talis eſt ratio ſi quis diffinit vnitatem in numeris infinitum, ſ'm vtraq; ĩmanifeſtum eſt, nam non eſt notum ſi ſimplex eſt, vel æquiuocum, neq; planum eſt ſi proprie, vel Metaphorice eodem vtaſ. Nam vult dicere ꝙ ipſa non habet terminum cum dicitur infinita. Sed immanifeſtum eſt ſi proprie infinitum eſt tale.

Omnino autem omne problema, quando fuerit difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandum eſt, vel eorum, quæ multipliciter, vel eorum, quæ ſecundum translationem eſſe dicuntur, vel non longe à principiis, aut quia non manifeſtum eſt primum nobis hoc idem, quo nam etiam dictorum modorũ eſt, quòd dubitationem pręſtat. Nam cum manifeſtus eſſet modus, perſpicuum eſſet, quoniam aut definire, aut diuidere, aut propoſitiones inuenire oporteret, quippe cum per has oſtendantur vltima.

Cum dixerit ea, quæ ſunt natura prima & poſtrema adhuc ea quę ſunt valde proprinqua principiis, eſſe difficillima argumentatione, & immanifeſta ſiue habeant aliquod dictum in ratione æquiuocum ſiue Metaphorice, nunc vniuerſaliter ad dicendum de ipſis ſeſe conuertit, dicendo ob quas cauſas probatione difficilia ſunt talia problemata. Nam omne tale difficile eſt argumentatione. Nam quando immanifeſtum fuerit ſecundum aliquid quomodo ipſi opus ſit facere argumentum, tale eſt difficile probatione, vel quia diffinitione eget, vel ꝗa dixit, prima natura difficillima eſſe, vel eo quod habet aliquid in ipſis quòd ſit de numero eorum quę multipliciter dicuntur, vel quia proximum eſt principio, vel quia eſt de numero eorum quæ multipliciter dicuntur. Dicit autem talia maxime dubitationem ingerere, & primo quia immanifeſtum eſt propoſitum ſecũdum quid horum opus ſit facere argumentum ad ipſum, & ſecundum quid in ipſo eſt difficultas. Vtrum quia eget diffinitione terminoq;, vel quia habet æquiuocum, vel Metaphoram, vel eſt proxima principiis. Oportet igitur ſcire ꝙ propter aliquid horum difficile eſt argumentatione. Nam cum fuerit hoc notum, quæremus ſecundum quod horum propoſitum eſt difficile argumentatione, ſi eo ꝙ indigere videtur problema aliqua diffinitione aut termino, periclitabimur diffinire hic: ſi vero per æquiuocationem, nitemur diuidere. Si vero Metaphorice & abuſiue, tunc nitemur oſtendere, ſi aũt quia ſunt propinqua principiis, quærendæ ſunt intermedię diffinitiones, quibus oſtendi poterunt.

Et in multis poſitionibus (non bene aſſignata definitione) non facile eſt diſputare, atque argumentari: Vt vtrũ unum uni contrarium, an plura. definitis autem contrariis aliquo modo, facile eſt oſtendere, vtrum contingit plura eidem eſſe contraria, an non? Eodem autem modo & in aliis definitione indigentibus.

Cum oſtenderit quod in pluribus problematibus neceſſarium eſt primo diffinire rem, addit prædicti indicatiuum & explanatiuum hoc, ꝙ ad plura problemata non eſt facilius diſputare, q̄ oſtendere in ipſis verũ, niſi bene aſsignata fuerit diffinitio rerũ in ipſa. nam ꝙ vnũ eſt vni contrariũ, non poteſt oſtendi niſi recte diffinianſ contraria. Nam ſi quis diceret contraria eſſe ea quæ inuicem multũ diſtant, vel quorum vnũ aliud viciſsim deſtruit, certe per hæc non poteſt oñdere ꝙ vnum ſit vni contrariũ. Nam poſſunt etiam multo plura accipi, quæ inuicem diſtent, & hoc quidem in eodem genere. Nam flauum & pallidũ ab albo multũ diſtant, quæ etiam deſtructiua ſunt albi, & ipſum albũ econtra, eſt horum deſtructiuum. Item poſſumus accipere nonnulli multũ diſtantia in dr̃ibus generibus, ſi aſsignetur eorum gr̃a ꝙ plurimum inter ſe diſtent in eodem genere. Equidem plurimum inter ſe diſtare, nequeunt eſſe plura q̄ duo. Nam vnũ vni plurimũ diſtans eſt. Item aſsignata eorũ diffinitione ſ'm modum, videlicet hunc (bene) facilius eſt concludere & oſtendere vtrũ contingit eidem ſubiecto plurima contraria eſſe, vel non. Nam ſi aſsignaretur ratio ꝙ cõtractę ſunt quæ plurimũ inter ſe diſtant, quorum vnum eſt corruptiuũ alterius viciſsim, & vnum in alterum mutari non aptum eſt, quia extrema duo ſunt quæ cũ plurimum diſtent inter ſe, tum etiam non plura ſunt, patet quod vnum vni contrarium eſt.

Videntur autem et in diſciplinis, quædam ob definitionis defectum non facile deſcribi. Vt & quoniam, quæ ad latus ſecat planum linea, ſimiliter diuidit & lineam & locum. Definitione autem dicta, ſtatim manifeſtum eſt, quod dicitur. Nam eandem diuiſionem habent loca, & linea. Eſt autem definitio eius orationis hæc.

Quod non ſolum in verbis & diſputationibus ſunt etiam diſciplinis quædam ob diffinitionis defectum difficilia ſint conceſſa. Nam deſcriptione dixit ea eſſe non facilia, pro hoc non facile demonſtrantur, conſtituens ꝙ in pluribus problematibus entium opus eſt diffinitione. Exemplo autem huius vt demonſtrato & occulto vſus eſt hoc ꝙ circa latus linea ſecus planum, ſimiliter diuidit linea & regionem locumq́;. Sed qui dicit, eſt hoc, quod ſi planum parallelogrãmum fuerit, & duceretur in ipſo vnum laterum parallelum, ſimiliter parallelus diuidit lineam, & omnem locum, i. in eadem proportione. Nam hoc ſimiliter dictum non eſt notum, tamen dicta diffinitione proportionale fit notum, quia tale ab ipſa dicta linea parallela ſecatur linea & area regio, locuſq́;. Eſt autem diffinitio proportionum qua veteres vtebantur hæc. Magnitudinis habent ꝓportionem ad inuicem quæ ſimiliter habent ad inuicem, quorum eadem eſt ablatio, inciſioq́; mutua. Dixerunt autem, mutua ablatio, pro deſtructione. Sed cũ ea quę habent proportionem ad inuicem, & ſimiliter ſe ad inuicem habere dicuntur, ideo dixit. Eſt autem diffinitio ſic. Cæterũ dicit. Eſt autem diffinitio eius orationis hæc, pro hoc. Eſt autem diffinitio huius proportionis, de qua cum dicta fuerit diffinitio, planum fit, ꝙ parallelum ductum latus in parallelogrammo loco ſimiliter ſecat, & lineam atque locum habere proportionem. Item inquit videtur in Mathematicis non facile quædam deſcribi, quia non ſine defectu diffinitio aſsignať, vt linea ſecus planũ, vel aream regionis & loci prope latus, quia ſecat etiam latus, ſimiliter diuidit lineam, vel latus, et aream, lineam autem rectam dicit ſecantem latus plani & ipſum latus ſecatum, igitur hæc diffinitio eſt cum defectu, quia lineam dixit etiam ductum ad latus rectum & ſecutum latus. Sed erit perfecta diffinitio ſi ſic dicebatur, ducta linea recta prope quoddam latus quadrati, vel parallelogrammi ſimiliter ſecat aream loci & latus.

Simpliciter aũt prima elementa, poſitis quidem definitionibus (vt quid linea, & quid circulus) facillimũ eſt oſtendere. Verum non multis ad vnumquodque eorum eſt argumentari, quoniam non ſunt multa media. Si aũt non ponantur principiorum definitiones, difficile. Fortaſſe autem omnino impoſſibile. Similiter autem his, et in illis, quæ ſunt circa orationes, ſe habet. Non igitur latere oportet, quando difficile eſt argumentabilis poſitio, quoniam paſſa eſt aliquid eorum, quæ dicta ſunt.

Cũ dixerit de Mathematicis & diſciplinis, vtens prædicto exemplo, & vl'e inquit prima elementa, quæ erunt ea quæ ſunt proxima principiis, & quæ per illa ſola oſtenduntur, ſi fuerint diffinitiones principiorum notæ, vt quid punctus, quid linea, quid circulus, quid triangulus, per quas oſtenduntur prima Theoremata facilia demonſtratione eſſe, ſed non per plura. Nam eo ꝙ plura ſunt media, quibus demonſtratio fit, fit abundantia in ipſis ob propinquitatem ad principia, vt iam prædictũ, hæc ſunt, & ſolum per hæc oſtendere ſi non fuerint determinata principia, vel difficile, vel etiam impoſsibile eſt de ipſis afferre oſtenſionem. Vnde cũ dixerit de demonſtrationibus ſm diſciplinas & Mathematicas, & vtilitatem conſtituens ad demõſtrationes diffinitionũ, ob id inquit. (Similiter aũt his & in illis quæ ſunt circa orationes ſe habebit) vbi orationes dicit argumentationes, quę fiunt diſputando. Oportet autem inquit non latere quòd difficilia argumentatione problemata paſſa ſunt aliquid dictorum.

Quando autem erit ad dignitatem & propoſitionem maior labor diſputare, quam ad poſitionem, dubitare vtique poſſet quiſpiam, vtrũ ponenda ſint talia, an non. nam ſi non ponat, ſed poſcat & ad illa diſputare, maius præcipiet, quam quod in principio poſitum eſt. Si vero ponat, credet ex minus credibilibus. Si igitur oportet non difficilius problema facere, ponendum: Si autem per notiora ſyllogizare, non ponendum. An diſcenti quidem non ponendum, niſi notius ſit. Exercitanti vero, ponendum, ſi verum ſolum appareat. Quare manifeſtum, quoniam non ſimiliter & interroganti, & docenti exiſtimandum eſt eſſe ponendum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, bene ſufficiunt, quę dicta ſunt.

Poſitionem problema dicit, & dignitatem & propoſitionem dicit, veluti ea quæ ſunt idem ſignificantia atque æqualiter. Dicit autem de acceptis propoſitionibus ad oſtenſionem problematis. Eſt autem ꝙ quærit, ſi fuerit difficillimum, i. arduũ maxime oſtendere acceptam propoſitionem ad propoſitum problema, ꝙ ſic habent problema ipſum, quid opus ſit facto. Vtrum argumentandum etiam ad propoſitionem, & faciendum eſt ꝙ ipſa euadat problema, vel ipſa ponenda eſt, vt poſitio ſine demonſtratione ſic ſe habens, ſed propoſitum ſolum ex principio oſtendendum eſt cum habeat dubitationem. Nam & ſi propoſitionem oſtenderit, videbitur maius opus inuoluere propoſito atque afferre, ſi vero non oſtenderit quod ſic ſe habente vti dignitate putauerit, & videbitur ad ſyllogiſmum problematis oſtendere & ratiocinari, & dignum putabit ꝙ reſpondens credat aliquid eorum quæ oſtenduntur per minus credenda. Vnde ponendo dubitationem, ipſe etiam iudicat & inquit. Quod ſi fuerit decens non facere difficilius problema, ponenda eſt propoſitio & vtẽdum eſt ea nobis ſine demonſtratione ſic ſe habente ad propoſitum. Si vero oportet ſyllogiſmos & propoſitiones problematum ſemper per notiora facere, non ſunt nobis vtendæ tales propoſitiones ſine demonſtratione, ideo infert oportere in doctrinis nil ponere ꝙ non ſit notum, & primum ſit q̃ id quod oſtenditur per ipſum. Nam cognitiones ſcientificæ per hæc fiunt, ſed in dialogis, duorumq́; diſputationibus atq; argumentis quę fiunt exercitij gratia, vtendum eſt talibus propoſitionibus, ſi ſolum veræ videantur. Non enim ſolum per ſimiles propoſitiones oportet docere & ratiocinari. Neque.n. minus erit propoſitum, quam ipſum & ea quę conceduntur ſine demonſtratione. Nam qui oſtendit & docet, per prima & nota facit rationes: ſed qui arguit, per probabilia. Nam cum ſit propoſitum videre ꝙ omnis voluptas bonum, dialecticus vteretur hoc, omnem voluptatem eſſe ſecundum naturam velut probabili propoſitione, vel aſſumens hoc omne ꝙ eſt ſm naturam eſt bonum, ꝙ eſt proprobabilis propoſitio, & ſic oſtendet propoſitum. Sed oſtendens & demonſtrans, quæret quomodo omnis voluptas ſit ſm naturam, & oſtendet ꝙ efficacia actuſq́; eſt impediens virtutis & poſitione ſecundum naturam, ſed quæ ſit potentia vſque ſecundum naturam, & quomodo energia, efficacia & actus impediat, opus eſt non exigua ratione quam ſit propoſitum ex principio. Sed notandum quòd dignitates dicit etiam propoſitiones,

quæ

quæ egent demõſtratione,ſed non ſolas indemonſtrabiles, vt eius mos eſt dicere in poſterioribus reſolutoriis. Videtur aũt contextus non nihil habere non inuicem reſpondens & congruum conſequenſq; cum dicit, qñ aũt erit ad dignitatem,& propoſitionem magis labor diſputare,quia addit hoc (vel) ideo & in quibuſdam exemplaribus abiectum eſt illud. Eſt autem mens & ſententia dictorum,quod quando fuerit ad dignitatem maius opus laborq; diſputare,quam ad poſitionem.

CAPVT DE RESPONSIONE.

DE reſponſione autem primum quidem determinandum, quidnam ſit opus bene reſpondentis, quemadmodum bene interrogantis. Eſt autem interrogantis quidem ſic ducere orationem, vt faciat reſpondentem dicere inopinabiliora, quam ea, quę propter poſitionem ſunt neceſſaria. Reſpondentis vero, non propter ſe apparere accidere impoſſibile: aut quod pręter opinionem eſt, ſed propter poſitionem. Nam alterum fortaſſe peccatum ponere primum, quod non oportet, & alterum poſitum non ſeruare aliquo modo.

Id eſt interrogationes ſic faciendę ſunt, vt per ipſas reſpondens cogatur inopinabilia maxime dicere ob poſitionem neceſſariorum,i. eorum quæ ſunt conſequentia neceſſario in poſitione & problemate quod defendit reſpondens, vel quæ poſſunt oſtendi per ſyllogiſmum veluti ſequentia ipſum. Vnde illud (neceſſaria) eſt indicatiuum oſtenſionis per ſyllogiſmum. Sunt aũt maxime inopinabilia, quæ ſunt præter omnium opinionem & impoſſibilia. Sed bene reſpondentis opus eſt primo, non permittere, vt ducatur ad ea, quibus cogatur impoſſibilia, vel inopinabilia quædam per reſponſiones concedere. Secũdo, vt ſi ipſi talia acciderent, adeo agat, vt nõn videantur talia ob ipſum accidere,ſed ob problema tale, igitur præcedens & primum opus reſpondentis nunc non dixit, ſed ſecũdum quo etiam manifeſtum eſt primum. Nam cum dixit quæ aſſequuntur inopinabilia & impoſſibilia oſtẽdi,quia ob id quo propria ſunt problematis accidunt ipſi hæc,ſed non ob ipſum,huius proinde gratia principio obſeruandum eſt tale aliquid quod concedit. Cæterum inquit non idem peccatum eſſe tunc a principio ſi illis accidit qui fauent problemati dicere admittereq; inopinabilia & impoſſibilia quędam, & poſt cũ cogitur ob reſponſiones vt deducat̃ ad inopinabilia, vel impoſſibilia & aliena a poſito. Equidẽ ambo ſunt peccata reſpondentis,ſed aliud eſt, quia talibus innititur,& non ſ̃m reſponſionem peccantis.

Quia autem ſunt indeterminata iis, qui exercitationis, & experientiæ gratia orationes faciunt (nam non eadem conſiderationes & diſcentibus & docentibus, & concertantibus, & iis, qui ſemper ſeinuicem exercent inſpectionis gratia. nam diſcenti quidem ponenda ſunt ſemper ea, quæ videntur. Quippe cũ nullus conetur falſum docere. Concertantium vero, interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omnino: Reſpondentem autem, nihil videri pati, & in dialecticis congreſſionibus, quæ non concertationis, ſed experientiæ, & inſpectionis gratia orationes faciunt, nondum enucleatum eſt, quo pacto oporteat coniectare reſpondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non, ſeruandam poſitionem.) Quoniam igitur nihil habemus traditum ob aliis, ipſi aliquid dicere tentemus.

Quia non determinatum eſt a quibuſdam ante nos, cuius gr̃a oportet rñdentem coniectura & meditatione inſiſtere circa tentatiua & dialectica colloquia. Non enim reſpondẽtibus ſunt eædem conſiderationes. Nam alia eſt diſcentibus conſideratio, & alia eſt contendentibus. Sunt equidem colloquia certandi ſophiſtica, & alia eſt meditatio his, qui cõiter loquuntur gratia quæſtionis & exercitationis. Hi aũt ſunt qui dialectica colloquia faciunt. Vnde tunc reſpondenti licet diſcendi gr̃a ponere & reſpondere quæ videntur eidem,& vera eſſe. Aut.n.hæc ipſa ſtabilient̃ ob doctrinam,ſi vera fuerint: vel tranſponent̃, ſi aliter fuerint. Nam nullus mutat docere falſa. At his qui cõiter loquũtur certandi gratia qui tales ſunt ſophiſtæ,videtur intentio cum interrogant, videri reprehendere aliquid ob interrogationes. Nam ſophiſticus elenchus eſt apparens,& hoc vult qui ſophiſtice interrogat,vel mentiri reſpondentem,vel dicere inopinabilia,vel nugari, vel ſolœciſmum committere. Sed intentio reſpondentis eſt nihil horum ferre videri. Sed in dialecticis colloquiis, nec certaminis gratia fit, nec doctrinæ,ſed experientiæ, & exercitij gratia. Quia igitur nondum recte enucleatum eſt ab alio quodam,quo pacto oporteat reſpondentem coniecturare, & qualia ſibi opus ſit concedere,& qualia minime,ſi debeat dialectice reſpondere ad ſeruandam poſitionem,nos dicere aliquid de ipſis atq; determinare tentabimus.

Neceſſe eſt itaque reſpondentem ſuſtinere orationem ponendo, aut probabilem, aut improbabilem poſitionem, aut neutram, & aut ſimpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatè, huic alicui, vt aut ſibi, aut alij. Nihil aũt refert quouis modo probabilis, aut improbabilis fuerit. Nã idem modus erit bene reſpondendi, uel dãdi uel non dandi, quod interrogatũ eſt. Cum igitur improbabilis fuerit poſitio, neceſſe eſt et concluſionem probabilem fieri. Cum vero probabilis, improbabilem. Quippe cũ ſemper oppoſitum poſitionis interrogans concludat. At ſi neque probabile, neque improbabile fuerit, quod poſitum eſt, & concluſio erit talis. Quoniam autem bene ſyllogizans, ex probabilioribus, et notioribus propoſitum demonſtrat, manifeſtum quoniam cum ſimpliciter improbabile fuerit, quod ponitur, nihil dandum eſt a reſpondente, quod non videtur ſimpliciter, nec quod videtur quidem, minus tamen concluſione videtur. Nam cum improbabilis eſt poſitio, probabilis eſt concluſio. Quare oportet, quæ ſumuntur, probabilia eſſe omnia, & quidem magis probabilia, quam quod proponitur, ſi debet per notiora, quod minus notum eſt, concludi. Quare ſi neq; tale eſt quippiam eorum, quæ interrogantur, non ponendum eſt a reſpondente. Si autem poſitio fuerit ſimpliciter probabilis, dilucidum eſt, quoniam concluſio erit ſimpliciter improbabilis. Ponendum igitur & quæ videntur omnia, & eorum, quæ non videntur, quæcunque ſunt minus improbabilia concluſione. Nam ſufficienter ſic videbitur diſceptatum eſſe.

Supra incipiens ab his, quę opus eſt coniectare in dialecticis colloquiis.d. Quia igitur oĩs reſpondens & ſuſtinens orationem, alicui ponens quandam poſitionem, & ꝓblema aliquod, de hoc ſuſtinet orationem, quę quidem neceſſe eſt, vel probabilis eſſe, vel inopinabilis, vel ſimpliciter, vel definite. Sunt autem ſimpl̃r probabilia, quæ omnium opinione vel plurium conceduntur, vt ſanitatem eligibilem eſſe, ſed definite probabilia ſunt, quę ſequuntur aliquem probabilium & exiſtimationis virum, vt Platonem, vel Ariſtotelem, aut Galenum, & ipſum reſpondentem. Improbabilia vel inopinabilia ſimpliciter ea ſunt, quæ ſunt oppoſita probabilibus, talia autem erũt quæ ſunt præter omnium vel plurium opinio-

nes dicta. Definita aũt inopinabilia ſunt, quę repugnant opinioni alicuius viri exiſtimati. v.g. dicere animam non eſſe immortalem, quia repugnat Platonis opinioni. Item neq; probabile, neq; improbabile problema, i. de quo aut neutro modo opinentur vt non pares vel impares ſtellæ ſint: aut de quo æqualiter ambo rationes habemus, vt vnum infinitum ſit vel non. Item num ſcientiæ ſint virtutes, vel econtrario quod non. Verum (inquit) nil differt an ſimpliciter problema probabile improbabileq́;, pro quo orationem ſuſtinet reſpondens, an diffinite ſe habeat. Nam eidem modus eſt in vtriſq; bene reſpondendi. Quid autem ſit, ipſe deinceps.d. Nam quia interrogans dialectice vult deducere reſpondentem in contradictionem problematis, cui fauet. Equidem improbabilis problematis oppoſitũ eſt probabile, & probabilis improbabile. Vnde ſi fuerit ſimplr̃ inopinabile poſitum problema, cui fauet reſpondens, patet quod oportet ſimplr̃ probabile eſſe huic oppoſitum, proinde talem elenchi improbabilis problemati concluſionem oportet fieri. Equidem cum aliquis bene aliquid oñdit & ratiocinaẽ dialectice ex notioribus, idipſum & probabilioribus oſtendit, patet etiam quod qui ſimplr̃ probabile oſtendit, per probabiliora idem bene oñderet.

Vnde inquit oportet pro tali poſitione reſpondẽtem neque ea quæ ſimpliciter non videntur concedere, i. nihil dare, quod non ſimpliciter eſt probabile. Et ſi ſimpliciter aliquid fuerit probabile, non tñ probabilius, eo qđ debet fieri concluſio, neq; hoc concedet. Non.n. dialectici eſt concedere interroganti aliquid probabile ſyllogiſmo concludere per minus probabilia. Hæc aũt cũ dicat, videaẽ contrario additioni reſpondentes dicere. Nam eius propoſitum eſt non deduci in contradictionem, ſed qui hæc digne petit ſibi concedi, ex quibus oppoſitum improbabili poſitioni concludeẽ, vel ex oĩbus quæ interrogans non concedet non concludeẽ ab interrogante, ſi quidem interrogat per ea, per quæ ſi acciperet concludens oppoſitũ dialectice rñdentis & non concedentis, & non per probabiliora propoſito, quæ ſola concedenda ſunt, quibus ſiquidem abũdat interrogans concluderet propoſitum: ſi aũt non, prohibebitur à reſpondente dialectice exiſtimante ipſum concludere & oſtẽdere idem per probabiliora, eo quod probabile eſt vt oporteat oñdenda per notiora oſtendi. quare in quibus orationibus concluſio facienda eſt ſimplr̃ probabilis, in his oportet reſpondentem hæc ſola ponere, quæ probabilia ſunt ſimplr̃, & probabiliora concluſione per ipſa. Rurſus ſi fuerit probabilis poſitio ſimplr̃, patet qđ oppoſitum ipſi inopinabile erit. Oportet aũt (inquit) reſpendentem rurſus improbabilia dare, tñ improbabiliũ quæcunque ſunt minus improbabilia, quam futura concluſio. Nam ſic rurſus talia erunt concedenda, quibus non poteſt bene ſyllogiſmo concludere propoſitum interrogans per notiora & probabiliora. Nam improbabile inopinabileq́; ſunt notiora probabilia, & quæ minus ſunt improbabilia. Vnde planum eſt quod cum fuerit propoſitũ ſimplr̃ inopinabile, quod non eſt reſpondenti dandũ, pro hoc, ſ. non deberet reſpondens concedere improbabiliora concluſione, quam vult concludi à reſpondente. Cæterum inquit (Quæ non videntur quæcunq; ſunt minus improbabilia concluſione. Nam ſufficienter ſic videbitur diſceptatum eſſe.) Nam illud, ſufficienter videbitur.n. diſceptatum eſſe, eſt indicatiuum huius, non videbitur.n. tranſgredi dialecticum colloquiũ, qui ſic reſpondet. Nam oportet colloquia gratia exercitij facta ambo efficere vt ad ſyllogiſmum facta ſint. Sed in talibus problematibus dialecticus concedẽs ſola probabilia, impediet propoſitum. Non enim facile eſt inuenire dialecticas probabiles propoſitiones.

Similiter autem erit & ſi neque improbabilis, neq; probabilis eſt poſitio. Nam ſic & quæ videntur, omnia dandum, & eorum, quæ non videntur, quæcunque minus ſunt improbabilia concluſione. Sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur ſimpliciter quidem probabile, vel improbabile, quod ponitur ad ea, quæ videntur ſimpliciter comparatio facienda. Si autem non ſimpliciter probabile, vel improbabile ſit, quod ponitur, ſed reſpondenti, ad ſe, quod videtur, & non videtur, iudicando, ponendum vel non ponendum. Si vero alterius opinionem tuetur reſpondens, manifeſtum, quoniam ad illius mentem aſpiciendo ponere ſingula debet, & negare. Quare & qui tuentur extraneas opiniones, vt bonum malum eſſe idem (quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non ineſſe ſimul contraria eidem, non quia videtur eis hoc, ſed quia ſecundum Heraclitum ſic dicendum. Faciunt autem hoc & qui ſuſcipiunt abinuicem poſitiones. Coniectant.n. ac ſi is dicat, qui ponit. Manifeſtum igitur quę coniectãdum reſpondenti, ſiue ſimpliciter probabile, ſiue alicui poſitum.

Rurſus oportet reſpondentem ſimplr̃, probabilia ponere & probabiliora non probabilibus neq; improbabilibus. Nam per hæc oñderet dialectice. Nam talem fieri concluſionem oportet oppoſitã tali poſitioni, qualis etiam poſitio. Equidem ad hæc nec facile eſt abũdare probabilibus ad propoſitum. Equidem cum problematum pro quibus ſuſtinet reſpondens orationem, alia quidem ſimplr̃ probabilia vel improbabilia ſunt, quædam vero determinata. Et eorum quæ determinata, vel alicui alij digno exiſtimatione videntur ſic, vel ipſi reſpondenti, dicenti mihi hoc videtur probabile. Nam ſi fuerit problema propoſitum ſimplr̃ improbabile, vel ſimplr̃ probabile, oportet reſpondentem ad ea quæ videntur ſimplr̃ probabilia comparationem interrogatorum & conceſſorum facere. Nam cum ſit poſitio ſimpliciter improbabilis, quia concluſionem oportet fieri ſimpliciter probabilem, ex ſimplr̃ probabilibus opus eſt concedere probabiliora, quia concluſionem oportet facere ſimpliciter probabilem. Rurſus oportet concedere ſimpliciter improbabilia & ea quæ minus ſunt improbabilia, q̃ ea quæ ſunt ſimplr̃ improbabilia. Si aũt non fuerit ſimplr̃ probabile vel improbabile, ſed definite, quia definite probabile vel improbabile duplex eſt, aliud ipſorum alij, & aliud reſpondenti, ſi fuerit reſpondenti iuſtum eſt facere reſponſiones ad ea quæ videntur ipſi. Nam oportet eum qui oſtendit oppoſitum quam ipſi videatur ſyllogiſmum facere ex his quæ videtur facere ipſi poſito poſitionem. Quod ſi fuerit problema alicui alij viſum cui fauet reſpõdens, oportet inquit ipſum coniecturantem opinionem illorum etiam dare quæ dant, & negare illi qui habet intentionem talia concedendi, quæ etiam probabiliora ſunt oſtendendo. Nam fauentes opinioni Heracliti dicenti bonum & malum idem eſſe, non concedunt dicenti non poſſunt contraria ſimul eſſe non ꝙ ipſis videatur, ſed velut Heraclito, ſic non videbatur addentes, videlicet hoc. Idipſum faciunt etiam qui ſuſcipiunt abinuicem poſitiones. Coniecturant equidem opinionem illorum, & velut reſpondent, ſic etiam ipſi nituntur reſponſiones facere, vt facit Protarchus in Philebo Platonis, recipiens problema à Philebo. Planum igitur inquit, factum eſt quæ oporteat reſpondẽtem coniecturare ſiue ſimpliciter fuerit probabile poſitum, ſiue alicui.

Quoniam autem eſt neceſſe omne, quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile eſſe, aut neutrum, & aut ad orationem, aut non ad orationem eſſe, quod interrogatur. Si ſit quidem quod videtur, & non ad orationem dandum eſt dicendo, quoniam videtur. Non enim interimitur poſito eo, quod in principio. Si vero non videtur, & non ad orationem dandum quidem, ſed annotandum (quoniam non videtur) ad deuitationem abſurditatis. Si vero ſit ad orationem, & videatur, dicendum quoniam videtur quidem, ſed valde propinquum ei, quod in principio eſt, & interimitur, eo poſito, quod propoſitum eſt. Si autem ad orationem quidem, ſed valde improbabile ſit poſtulatum, fatendum, quoniam accidit hoc poſito, at valde abſurdum eſſe quod proponitur. Si vero neque probabile, neque improbabile, ſi nihil quidem ad orationem, dandum nihil determinandum. Si autem ad orationem, annotandum, quoniam interimitur eo poſito quod in principio eſt. Nam ſic et qui reſpondet, nihil videbitur propter hoc pati, ſiquidem præuidens ſingula poſuerit. Et qui interrogat, aſſequetur ſyllogiſmum, poſitis ab eo omnibus probabilioribus concluſione.

Cum dixerit dñias problematum, & oſtenderit qũo ad vnumquodq; ipſorum oporteat reſponſiones facere, & quid coniecturandum ſit reſpondenti, nunc de eiſdẽ interrogatis dicit, & horum diuiſionem facit, & oſtendit ad quæ oportet reſpicientem vnamquãque interrogatarum propoſitionũ, vel dare, vel non dare. Nam ſic per hoc facere id licebit, vt poſsimus propoſitam intentionem aſſequi. Item interrogatorũ alia ſunt probabilia interrogata, vt hoc, erga Deum pios eſſe, parentes colere, legibus parere, virtutem eſſe bonũ: quædam vero improbabilia, quædã autem neutra. Et hæc quidem eſt interrogationũ diuiſio conſimilis diuiſioni problematũ. Etenim illa ſm hæc proceſſerũt. Addit autem diuiſioni interrogationum & hoc, aut ad orationem eſſe, aut non ad orationem eſſe. Sunt autem hæc ad orationem, quęcunque conferunt ad ſyllogiſmum problematis, ea vero ſunt ad non orationem, quæcunque nil conferunt ad propoſitum, ſed fruſtra ſunt interrogata. Cum igitur hęc ſit differentia interrogatorum, in his neceſſe eſt omnem interrogationem eſſe ꝓbabilem, & ad orationem, vel probabilem quidem non ad orationem: aut improbabilem ad orationem, aut improbabilem non ad orationem, vel neque improbabilem, neque probabilem eſſe ad orationem, vel non ad orationem. Quo modo igitur rurſus oportet ſecundum vnamquãque differentiarum ſecundum tales interrogationes facere reſponſionem dicit. Si ergo probabilis fuerit interrogatio, & non ad orationem oportet (inquit) reſpondentem dare ipſum dicentem, quod eſt probabilis. Nam ſic ipſa approbabit concedendo probabilia, ſed interrogans videbitur improbabilibus vti, cum nequeat dato vti ad propoſitum, & hæc dicta ſunt ſi fuerit probabile. ſi vero improbabile fuerit interrogatũ, & non ad orationem, dandum quidem eſt etiam hoc danti ipſum, cum non poſſit aſſequi interrogans aliquid quo vtatur, tamen ne videatur ignobilibus viris parumq; eruditis ſtolidus concedens, idipſum notandum eſt, & inſinuandum, quod eſt improbabile, ſed ipſum admittit gratia orationis & diſcendi quomodo ex ipſo propoſitum oſtenditur. Etenim ſic rurſus, quia fit conceſſum in ipſa improbatione facit interrogationem. quod ſi fuerit etiam probabile interrogatum & ad orationem, oportet (inquit) reſpondentem fateri interrogatum probabilem eſſe et valde propinquum eſſe ꝓpoſito, & aliquo modo per interrogatum in principio accipi. Nam ſic neq; videbitur inſtare probabilibus, neque aliquid pati ab interrogato eo quod ſimilitudinem oſtendit ipſius ad oſtenſum. Si vero improbabile fuerit interrogatũ, ſed ad orõnem, oportet inquit rñdentem dicere, quod poſito ipſo oſtenditur ꝓpoſitum, tñ ſtulta eſt interrogatio & à nullo poſitum qui eſt mentis capax. Si vero neq; probabile fuerit neq; improbabile interrogatũ, ſi nihil fuerit ad orõnem, idipſum oportet (inquit) inſinuare reſpondentem quod conceſſo hoc accidit deſtrui poſitum. Dicit aũt quod dans tales reſponſiones & præuidens quid euenturum ſit, nihil videbit̃ per ipſas pati. Nam dixit opus eſſe bene reſpondentis, qñ interrogans poterit ratiocinari dialecticæ conceſsis ipſi probabilioribus, quam ſit concluſio. Eſt autem dialecticum colloquium, quando neuter diſputantium in oratione aliquid præter legem & praue affert, ſed faceret conueniens ipſi.

Quicunq; vero non ex probabilioribus concluſione conantur ſyllogizare, perſpicuum, quoniam non bene ſyllogizant. Quare has interrogationes non ponendum.

Quod non oportet reſpondentem dialectice concedere propoſitiones dialectices oſtendens, inquit ex his perſpicuum eſt, quod neq; qui talia interrogant, & qui per improbabiliora nituntur probabilia ratiocinari dialectice interrogant, ſed hæc non concedere quibus dialectice vult vti non eſt opus dialectici.

Similiter autem & in his, quæ obſcure, & multipliciter dicuntur, occurrendum eſt. nam quia permiſſum eſt reſpondenti non diſcenti, dicere non diſco, & multipliciter dictum non ex neceſſitate confiteri, vel negare: manifeſtum quoniam primum quidem (niſi planum ſit) quod dicitur, non pigreſcendum eſt dicere, non intelligo. nam ſæpe (propterea, quia interrogantibus non clare dant) occurrit aliquid difficile. Si autem notum quidem ſit, multipliciter autem dictum, ſi in omnibus quidem verum vel falſum ſit, quod dicitur, dãdum ſimpliciter, quod dicitur, vel negandum. Si autem in aliquo quidem ſit verum, in aliquo autem falſum, annotandum eſt, quoniam multipliciter dicitur, et quoniam hoc quidem falſum, illud autem verum eſt. nam cum poſterius diſtingitur, immanifeſtum, ſi & in principio ambiguum animaduerterit. Si autem non præuiderit dubium, ſed in alterum aſpiciens poſuerit, dicendum ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciens dedi, ſed ad alterum eorũ. nam pluribus exiſtentibus, quæ ſub eodem nomine, vel eadem oratione ſunt, facilis eſt ambiguitas. At ſi & dilucidũ, et ſimplex ſit, quod interrogatur, aut ſic, aut non reſpondendum.

Qũo in his, quę obſcure & multipliciter dicũtur interrogatis, & qũo in his, quæ immanifeſte & ſimpl̃r reſpondendum eſt, nunc docet. Nam quia fiunt quædam interrogationes immanifeſtæ, & per quædam multipliciter dicta, qũo oporteat reſpondentem ad tales interrogationes inſtare, nunc dicit. Verũ dicit illud (ſimiliter) non quia vt prædictum eſt, præbet. Nam de aliis prædictum fuit, ſed ſimiliter dixit pro hoc, ſm prædictum modum. nam quia reſpondens non prohibetur idipſum fateri, ſi non intelligeret dictum, vel ſimpliciter negare. Item nec habet neceſsitatem quoddam multipliciter dictum, vel ſimpliciter fateri, vel ſimpliciter negare, imo habet licentiam & facultatem diuidendi & diſſoluendi interrogata. Sic igitur, cum ſit occultum, non cunctandum eſt fateri ſe non intelligere. Nam peccatum eſt ſic interrogantium & non aſſerentium ſe non intelligere: nam ſæpe accidit, quia conceditur aliquod ens occultũ redarguiúe interrogante aliquo, ſi finitum ad aliquid

terminetur

terminetur non intelligens reſpondens id concederet. Nam accidet ipſi concedere hoc extra omne finitũ aliquid eſſe, ideo non conceſsit intelligens quid ſignificat hoc ad aliquid terminari; veruntñ ſi notum fuerit dictũ, & multiplr diceret, ſi in cunctis ſignificatis ſic ſe habere videret, diuiſum concedendum eſt ſimplr. Nam temperate degere eligibile eſt ſm oĩa ſignificata eligibilis. Etenim eſt bonum, delectabile, & conferens: ſi aũt nec in vno ſic ſe habet, rurſum negandum eſt ſimpliciter. Nam vnum ens eſſe ſm nullum ſignificatum ab ipſo vno verificatur, neq; enim vnum eſt genere, nec numero, nec ſpecie. ſi vero in quibuſdam verum fuerit dictũ, & in quibuſdam falſum, idipſum reſpondendum eſt qđ multipliciter dicitur, eo quod alicui ſignificatorum ſic ſe habet, & aliud non. Nam hoc, canem eſſe latrabilem, de animali pedeſtri verificatur, ſed nõ de ipſo marino. Vnde petat a principio diuiſionem facere, & non poſt concluſionem. Nam cum ĩmanifeſtum ſit, ſi ẽt principio cognoſcens, quod multiplr dicitur ſic conceſsit, & ſm ſignificatum verum ab ipſo detur. Cæterum, inquit quod ſi non prouideret quod eſt ambiguum, i. multiplr dictum. Nam ſpecies quædam multipliciter dictorum ambigua eſt, vt dictum eſt in ſophiſticis elenchis. Si ergo non præuideret duplicitatem dicti, ſed ſm verum tanquam ſolum concedens in alteram ſpeciem conuerteretur, fatendum eſt & dicendum ꝙ non ad hoc reſpiciens concedit, ſed ad illud quatenus erat verum dictũ. Nam quãdo fuerint plura ſignificata & differentia nam illud in contextu pluribus exiſtentibus, non numero. d. ſed ſecundum naturam aſpiciens, tunc facilis fit ambiguitas dicentibus, quod non ſecundum hoc conceſsit, ceu eſt cæcum videre, vel tacentem loqui, tamen ſi manifeſtum fuerit & ſimplex interrogatum, cenſet ſimpliciter, vel ſic, vel non bene reſpondentes dicere oſtendens rurſus per hæc, quod non ad hæc interrogata oportet dialectice reſpondentem ambigere.

Quoniam autem omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum aliqua eſt ex quibus eſt ſyllogiſmus, aut propter aliquam illarum: manifeſtum, quoniam interdum alterius gratia ſumentur, cum plura ſimilia interrogant. nam aut per inductionem, aut per ſimilitudinem plerunque vniuerſale ſumunt. Singularia igitur omnia ponendum. Si vera ſint, & probabilia. Ad vniuerſale autem tentandum inſtantiam ferre. Nam ſine inſtantia, vel quę ſit, vel quæ videatur, prohibere orationem, proteruire eſt. Quare ſi multis apparentibus, non dederit uniuerſale, qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt, quoniam proteruit. Inſuper ſi neque contra argumentari habeat, quoniam non verum, longe magis videbitur proteruire. Quãuis nec hoc ſufficiat, nam complures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile eſt ſoluere. Velut Zenonis, quoniam non contingit moueri, neque ſtadium pertranſire. Sed non propter id, quę ſunt oppoſita bis non ponendum. Si igitur quiſpiam neque contra argumentari habet, neque inſtare, & non ponit dilucidum quoniam proteruit. Eſt enim in diſputationibus proteruia, reſponſio præter dictos modos ſyllogiſmi deſtructiua.

Syllogiſticam propoſitionem. d. eam, quæ confert ad propoſitum ſyllogiſmum, quam dixit paulo ante ad rationem, dicit aũt ſyllogiſticarum., i. non fruſtra interrogatarum propoſitionum alias tales eſſe ex quibus ſyllogiſmus, i. in quibus ſyllogiſtice oſtenſum concluditur, quas etiam proprie aliquis diceret propoſitiones ſyllogiſticas: & alias eſſe gratia propoſitionum interrogatorum. Tales autem ſunt acceptæ ad conſtitutionem ſyllogiſticarum propoſitionum, quæ ſunt in inductionibus. Cum vero dixerit qũo oportet ad non ſyllogiſticas; ſed interrogatus gratia ſyllogiſticarum dicere, inquit planum eſſe, quando alterius gratia acciperentur, & reſpondentur, & non concluſionis eo quod plura ſimilia contingit interrogari, quod per inductionem vel ſimilitudinem, vt plurimum nituntur ſyllogiſticas & vl̃es propoſitiones aſſumere, qñ non fuerint notæ per ſe. Vnde exponens quæ ſint per ſe plura ſimilia, ſubiunxit aut per inductionem, aut per ſimilitudinem, vt plerunq; vl̃iter ſumit. Nam in inductionibus plura ſimilia interrogantur. Verum cum dicit aut per inductionem adiecit hoc; aut per ſimilitudinem. Nam eo quod plura ſimilia accipiuntur, oſtendit inductio vniuerſale per ſingularia, vel cum dicat inductionem vt cõius ſimilitudinem intulit. Nam per ſimilitudinem etiam propoſitiones exemplarie oſtendunt, ac non ſolum inductiue, ſed etiam per ſimilitudinem & proportionem. Item adiecit illud, vt plerũq; quia ſæpe, etiam per proſyllogiſmum conſtruũtur tales propoſitiones, ſed etiam vt quædã manifeſtæ propoſitiones aſſumuntur, ſed ac conferentes propoſitiones ad propoſitum ſyllogiſmũ, & propter hoc viſas eſſe ſyllogiſticas non per ſyllogiſmum oſtendentes oportet (inquit) ſic reſpondere. Equidem inquit omnia ſingularia ponenda eſſe, ſi vera fuerint & probabilia per quę fit inductio. Sed ad vniuerſale tentandũ eſt illatum ex ſingularibus inſtare. Vt enim in ſyllogiſmo ex neceſsitate ſequitur ex ipſis poſitis concluſio, ſic etiam accepta inductiue ſequitur vniuerſale. Non. n. ſi homo, & canis, bos, mouet mãdibula inferiorum, iam & omne animal mouet, proinde inquit ad hoc nitendum eſt afferre inſtantiam. Non. n. ſine aliqua inſtantia oportet reſpuere concluſionem. Nam ſine inſtantia vel exiſtente vel apparente prohibere orationem concludi, eſt proteruire inquit. Dicit autem inſtantiam exiſtentem quæ vt vere prohibet concluſionem, vt omne quod ex aliquibus in aliquid tranſmutatum mouetur. Non. n. ſi ſm quantitatem & locum, & qualitatem iam & omnis. Nam generatio & corruptio mutationes quidem ſunt ex aliquo, non tñ motus. Quod. n. mouetur oportet idem ſeruari, ſed in his mutationibus idem non ſeruatur mutatum. Dicit quoq; inſtantiam apparentem. Nam qui ad oſtendentem æqualia eſſe per inductionem quæ neq; excedunt, nec deficiũt inſtando, & dicendo qui inſtat quod ſm aliquam proportionem non ſunt æqualia, ſiquidem iuſtus & iuſtum ſint æqualia, non tñ ſic ſe habent vt nõ ſeſe excedant neq; vnum ab altero deficiat. Nam in tali diſtributione aliis plus, aliisq; minus diſtribuitur, inſtat apparenter. Non. n. idem ſimpliciter æquale, de quo ratio erat, & æquale cũ additione hac ſm proportionem. Cæterum cum dixerit eos proteruire qui ſine inſtantia renuunt concluſionem, quid eſt proteruire poſterius. d. inquiens. Nam eſt in orationibus proteruia reſponſio circa dictos modus ſyllogiſmi corruptiua. Nam proteruire dicitur qui non per conuenientes reſponſiones corrumpens & prohibens fieri ſyllogiſmum eſt. Quæ aũt ſint conuenientes reſponſiones dictæ ſunt. Item cum dicat eos proteruire, qui ſine inſtantia renuunt concluſionem inquit. Inſuper magis hoc facere, ſi neq; contra argumentari ad oſtenſum aliquis habens & oñdere idem per quędam quod non verũ eſt, non concederet. Eſt aũt contra argumentari, ad dicta non afferre inſtantiam, & argumentari per quędã alia, & idem rurſus ſyllogiſmus concludere, qđ non eſt verũ oſtenſum. Nam qui inſtat ad rõnem oſtendentem quod aĩus non immortalis, quia

eſt

eſt ſpecies eius materialis, & nulla ſpecies formaq; materialis eſt ſeparabilis a materia & tentans oſtendere idē rurſus per alia quædam quod eſt incorruptibilis, vel qa accipit quod diſciplinæ ſunt reminiſcentiæ, vel quia ſeipſa eſt mobilis contra arguit, & non inſtat. Cęterum.d. eos magis proteruire adhuc non contra argumentantes. Non enim ſi quædam ratio contraria communibus conceptionibus exiſtens difficilis ſolutionem affertur, aliquis contra argumentans ad oſtenſa iam per eandem cauſam non oportet ponere manifeſta oſtendētia. Non enim ſi oſtēſo aliquo per inductionem ꝙ omne animal mobile eſt & mouetur, aliquis contra argumentans afferat rationem Zenonis deſtruentem motum, quia oportet motum quoddam ſpatium tranſiens primum dimidium tranſire. Hoc autem fieri nequit eo quod & illius rurſus dimidij rurſus dimidium debet pertranſire, & illius dimidij ſimiliter, & cum infinita ſic, ſicut dimidia impoſsibile eſt vt omnia hæc percurrat. Nam magnitudo in infinitum diuiſilis. At impoſsibile eſt infinito infinita pertranſire, non oportet ob id non concedere motum non eſſe, neq; inductionis concluſionem quę fit per manifeſta. Item dicendo non contra argumentari ſufficiens eſſe ad prohibendum illud per inductionem, intulit ꝙ neq; inſtare in aliquibus non ſic, neq; habens contra arguere, & non concedens concluſionem is talis proteruire videtur. Equidem proterua reſponſio eſt præter reſponſiones dialecticas ſyllogiſmi deſtructiua. Nam proteruiens non ſinit interrogantem ſyllogiſmo concludi quòd vult. Et eſt modus hic proteruæ reſponſionis alius præter dictus. Nam neque qui contra ponit reſpondendo quòd æquiuocum eſt interrogatum, aut ꝙ Metaphoricum, vel multum, ſed ſolum deſtruendo prohibet ſyllogiſmum & diſputationem.

Suſtinere aūt & poſitionē, & defiōnem ipſum ſibi ipſi oportet præargumentando. Nam iis, ex quibus interimūt interrogantes quod ponitur manifeſtum, q̄m aduerſandū.

Oportet (inquit) eum qui de aliquo problemate argumenti vel diffinitione aliquid in medium adducere, ſuſtinere quādam rationem, & reſpondere primum ſibimet prius arguenti contra idem ac prius aſſumenti ea quibus poteſt ipſum deſtruere & ordinatum ſic quomodo ad ipſum poteſt reſpondere. Nam facilius reſponſiones facit, ſi prius meditetur de his quomodo reſpondendum ſit, nam ad hæc reſpondere & inſtare oportet ex quibus nituntur interrogantes deſtruere poſitum, idem quoque dixit ei faciendum eſſe, qui de aliquo futuro debet interrogare.

Inopinabilem vero ſuppoſitionem cauendum ſuſtinere. Erit autem inopinabilis multipliciter, nam & ea ex quâ abſona contingit dicere: Vt ſi omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunque peioris moris, eſſe eligenda. Inſuper & quæ ſunt contraria conſiliis, vt quoniam voluptas bonū, et iniuriam facere melius, quam iniuriam pati. Nam non (vt orationis gratia ſuſtinentem, ſed vt dicentem ea) quæ videntur, oderunt.

Concludit inopinabilē ſuppoſitionem non eſſe tuendam, vbi ſuppoſitionem problema & poſitionem dicit. Eſt autem inopinabilis ſuppoſitio dupliciter, etenim aliqua per quam neceſſe eſt aliqua abſurda & inopinabilia dicere. Nam quia omnia mouentur ſecundum Heraclitum ſic dicētem, contingat deſtruere ipſe moueri, ſiquidem motus horum ſit alicuius mutati, vel ſ᷑m locum vel ſ᷑m quantitatem, vel qualitatem, ſed ſ᷑m dicentes omnia fluere nihil poteſt idem etiam parum permanere. Item ſi omnia mouentur continue, neque idipſum hoc oīa moueri manet, & eſt hoc, ſ. omnia moueri idem cum hoc, nihil motum eſſe. Deinde non eſſe motum, eſt præter euidentia, qūo igiť non eſt abſurdum, imo etiam inopinabile? aliqua igitur problemata ob id ſunt inopinabilia, & quædam eo quod peioris moris, conſuetudinis eſt electio ipſorum, & quia contrario modo conſiliis hominum ſe habent, non enim vt exercitij gratia talia tractantibus audientes mentem adhibent, atq; aſſentiuntur, ſed velut eligentibus ipſa odiunt eos.

Quæcunq; vero orationum falſum ſyllogizant ſoluendum interimendo id, propter quod fit falſum. nam non is, qui quoduis interimit, ſoluit. Neq; ſi falſum eſt, quod interimitur. Habere.n. poteſt plura falſa oratio. Vt ſi quis ſumat ſedentem ſcribere, Socratem vero ſedere. Accidit.n. ex his, Socratem ſcribere. Interempto igitur Socratem ſedere, nihil magis ſoluta eſt oratio. Quamuis falſum ſit poſtulatum, ſed non propter id oratio falſa. Nam ſi quis ſit ſedens quidem, non ſcribens aūt, non amplius in tali apte accommodabitur eadem ſolutio. Quare non id interimendum, ſed ſedentem ſcribere. Non.n. oīs, qui ſedet, ſcribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falſum. Nouit autem ſolutionem qui ſcit, quoniam propter id falſa eſt oratio, quemadmodum in his, quæ falſo deſcribuntur. Non enim ſufficit inſtare, neque ſi falſum ſit, quod interimitur, ſed id propter quod falſum, aſſignandum, ſic enim erit manifeſtum, vtrum proſpiciens aut non, facit inſtantiam.

Quia neceſſe eſt ſi concluſio eſt falſa, huius etiam rationis propoſitionū aliquas falſas eſſe, patet quod ſi fuerit propoſitio falſa, ob illam erit etiam concluſio falſa, vt in hac rōne, quale corpus, ſed qualitas quale, igitur qualitas corpus. Nam falſitatis in concluſione cauſa eſt propoſitio accipiens quale corpus, nam altera vera eſt, quia igitur contingit, & plura eſſe quædā falſa, ſi ſumpta fuerit, inquit oſtendētem non quod expoſitis falſum, ſoluere rōnem, ſed illud pręter quod facta eſt concluſio talis. Non.n. oīs propoſitio ſumpta falſa eſt cauſa falſæ concluſionis. Nam oſtenſum eſt, quod ex falſis propoſitionibus aliquod vere concluditur. Et manifeſtum quod dicit per exemplum fecit, nam qui concludit Socratem ſcribere per propoſitiones ambas falſas, Socrates ſedet, oīs ſedens ſcribit, non, quia Socratem accipit ſedentem falſum concludit. Etenim ſi vera erit, nihil minus erat falſa concluſio, igitur non eſt cauſa falſæ concluſionis. Item neq; qui demonſtrat eandem falſam ſoluit rationem, ſed qui demōſtrat dicentem, omnis ſedens ſcribit. Nam hæc ſemper falſa eſt, huius aūt ſignum eſt, quod ſi ob hanc, Socrates ſedet, erat interēpta illa etiam intercepta fuit concluſio, ſed vtcunq; nunc ſe habeat hæc, concluſio eſt falſa. Soluit igitur deſtruens eſſe, ob quod fit falſa. Soluere igitur rationem hanc inquit, deſtruens eſt deſtruendo propoſitionem, ob quam talis concluſio fit, non tn̄ prorſus inquit, oīno ſoluentem falſam rationem, eo quod deſtruit propoſitionem iam ſcire ſolutionem. Nam contingit ſic aliquem, deſtruere propoſitionem cauſam concluſionis, vt ſolum falſam, non quod in ipſa habeat cauſam, vt ſit talis concluſio. Proinde qui ſic tollit, ſoluit quidem rationem, verum non ſciet eius ſolutionem. Nam in cunctis cauſæ cognitio ſcientia eſt. Porro medicus ſciens non ſolum medicando, ſed etiam cauſam qua medetur cognoſcens. Adiecit autem ad oſtenſionem huius, ſcientes cauſam, per quam falſa eſt concluſio, hoc. ſ. hos ſcire etiam ſolutionem, ſed non ſolum oſtendentes poſitionem falſam, oportet eos qui nituntur inſtare contra ea quæ falſo deſcripta ſunt. Etenim in his

non

fuerit poſitum, patet quod oppoſitum eius proponitur oſtendere arguenti, ꝙ neceſſe eſt vt ſit falſum, & propoſitiones ſimiliter quæ oſtendũt hoc. Non.n. poteſt ex veris aliquid falſum oſtendi, oportet igiẽ falſa proponere. Aliqñ aũt & ſi falſa (inquit) fuerit poſitio per falſa tollenda eſt ipſa, ſi magis videntur reſpondenti falſa, quam vera. Et ex his quæ videntur illi, & ponuntur ab illo, & conceduntur procedente oratione magis erit ſuaſus.

Oportet autem eum, qui bene transfert, dialecticè, & non contentioſe transferre: Vt geometram, geometrice, ſiue falſum, ſiue verum ſit, quod concludendum eſt. Quales autem dialectici ſyllogiſmi, dictum eſt prius.

Aut ex veris in falſum, vel a falſis ad verum oportet transferentem orationem aliquam, vt oppoſitam oſtendere per oppoſitum inquit. Item inquit oportere eũ qui ſyllogiſmo vtitur oſtẽdere dialectice per probabilia, & non contentioſe, neque ſuperficie tenus aliqua, & apparentia. Vt enim geometram oportet per geometrica principia demonſtrationes facere, ſic etiam dialecticũ dialectice. Hæc autem ſunt probabilia, ſiue oſtenſum ſit verum, ſiue falſum fuerit.

Quoniam autem peruerſus ſocius eſt, qui impedit commune opus, patet, quoniam etiam in orationibus. Nam commune quippiam, quod proponitur, & in illis eſt. Præterquam in concertantibus, in quibus quidem non eſt eundem vtriſque finem aſſequi. Nam plures vno impoſſibile eſt vincere. Differt autem nihil, ſiue in reſpondendo, ſiue in interrogando fiat: Nam & qui contentioſe interrogat, praue diſputat, & qui in reſpondendo non dat, quod videtur, neque ſuſcipit quicquam quod vult interrogans. Manifeſtum igitur ex iis, quæ dicta ſunt, quoniam non ſimiliter increpandum, & ſecundum ſeipſam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam eſſe, interrogantem vero, vt poſſibile eſt, optime contra reſpondẽtem diſceptare. Nam contra proteruos non poſſibile eſt fortaſſe ſtatim ſumere quales quis vult, ſed quales fieri poſſibile, faciendi ſyllogiſmi.

Vt prauus ſocius eſt qui cõe impedit opus, ſic etiam in dialecticis hi ſunt, qui exercendi gratia cõe opus facientes per colloquium & diſputationem orationum, ſiue interrogans ſiue reſpondens hoc faceret, tranſgrediens intentionem dialectici eſt dignus increpatione. Cæterum cũ dicat & in oratione, & in diſputationibus cõe aliquod opus proponi. Etenim in diſputando adiecit præter certantes, ideo cur his non proponiẽ aliquod cõe opus indicauit. Nam ambo contentioſe diſputantes appetunt victoriam apparentem, ſed impoſsibile eſt in eadem orõne ſimul contradicentes vt ſeſe vincant. Nã plures vno vincere, eſt impoſsibile. Differt aũt nihil, ſi interrogans, an rñdens impediat cõe opus. Nam vterq; ipſorum contentioſe facit colloquium. Etenim interrogans contentioſe interrogat, & reſpondens non dat apparens probabile, neq; quatenus interrogans facit interrogationem accipit, ſed calũniaretur, & non daret quæ videntur eſſe, & probabilia ſunt, & non admitteret interrogare, & audire quid vult interrogans, ſed antequã expleret interrogatione præripiens orõnem & negans non concederet. Patet igitur ex dictis, quod non ſimilis eſt increpatio orationis per ſe, & in interrogatione. Nã nil vetat orõnem prauam eſſe inquirentem per ſe, ſed ſi interrogant (vt fieri poteſt) optime, diſputaret contra rñdentem, ſi fuerit proteruiens, & non faciens reſponſiones ſm opinionem. Item nihil.n. prohibet ſyllogiſmum prauum eſſe ipſum per ſe, quia concluditur ſyllogiſmo ex inopinabilibus propoſitionibus: ſed qui interrogat bene, & ſine defectu, poteſt diſputare contra reſpondentem. Non.n. reſpondens concedit ei probabiles propoſitiones, ſed inopinabiles, quare non inculpandus eſt, ſi ex quibus interrogaret, faceret etiam ſyllogiſmũ. Nam impoſsibile erat aliter ratiocinari aduerſus proteruientes non bene reſpondẽtes. Nam contra tales non eſt poſsibile interrogantem facere ſyllogiſmos quales vult, ſed quales contingunt. Nam ille vellet probabilem facere ſyllogiſmũ. Vnde ipſo non concedente improbabilia neceſſe eſt ratiocinari ipſum, vt contingit, & deinceps ſuperabit. Nam qui ſic facit non inculpandus erit.

Quoniam autem eſt indeterminatum, quando contraria, & quando ea, quæ ſunt in principio, ſumunt homines (nam plerunq; per ſeipſos dicentes contraria dicunt, & abnuentes prius, dans poſterius, quoniam interrogantes, & contraria, & quæ in principio plerunque ſubaudiunt) neceſſe eſt prauas fieri diſputationes. Cauſa autem eſt qui reſpondet, hæc quidem non dans, illa autem talia dans. manifeſtum igitur quoniam non ſimiliter inculpandum, & interrogantes, & orationes.

Dicit fieri cum diſputatiuo per ſe peccata in orationibus, & ꝓꝑ ignorantiam, & quia non determinatũ eſt qñ oppoſita, & qñ ea quæ in principio ſunt, accipiunt. Nam quia ignoratur ſæpe fit in orationibus peccatum, & hæc accidunt etiam in ſeipſis cum dicunt, & reſpondent. Nam qui dicit cuncta eſſe fato, & eſſe nonnulla in nobis ſibimet pugnantia dicere ignorat. Item qui.d. infinitum ab infinito contineri, ignorat ſibimet aduerſantia dicere. Nam ipſum infinitum.d. eſſe finitũ. Item qui dicit indifferenter concludens.d. aſyllogiſtice petendo, quod eſt in principio. Nam petit, quod concludit accipere. Sed ob ignorantiam horum accidit, & in diſputando fieri peccatum. Nam qui ponit bonum eſſe diuitias, ſi ſic forte fortuna interrogatus fuerit, ſi id quo bene, & male vti poſſumus non eſſe bonum, concedit vel non concedit, ſed renuens non conceſsit bonum facere bonum, quod eſt contrarium poſitioni. Prauæ aũt orationes, quia non determinantur talia fiunt. Sed ſæpe talis peccati ſm orationes cauſa fit reſpondens, qui non concedit ſic interrogata, ſed admittit accipientes oppoſita ipſi poſito, vel id quod eſt in principio petentes concedit, ideo interrogans in talibus non eſt cauſa, & interrogans talia. Patet igitur ex dictis, quod non ſimilis eſt increpatio cum orationibus, & interrogantibus.

Orationis autẽ ſecundum ſe, quinque ſunt inculpationes. Prima quidem, quando ex interrogatis, neque quod propoſitum eſt, neque omnino quicquam concluditur, cum vel falſa ſint, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus conſiſtere debet concluſio, & neque ablatis quibuſdam, neque additis, neque his quidem ablatis, illis vero additis, fit concluſio.

Cum oſtenderit quod non ſunt eædem per ſe increpationes cum orõne inquirente, & interrogante, nunc quod & in quibus increpationes per ſe in orõne fiũt.d. Inquit aũt quinq; eſſe, quarum prima qñ ex interrogatis nihil concluderetur, nec propoſitum, nec quippam aliud ſi aſyllogiſticum fuerit. Item ſi falſæ fuerint propoſitiones oppoſitæ, vel oẽs improbabiles, vel aliquæ ipſarum ex quibus infertur concluſio. Præterea neq; ſublatis quibuſdam, neque additis concluditur concluſio.

Nam prorſus abſurdum eſt accipiendo falſas, & improbabiles propoſitiones nihil concludere. Talem in libro de naturali auditu demonſtrauit eſſe rationem Meliſsi falſam,& illã Parmenidis. Etenim falſa accipiẽt,& ſunt illa etiam aſyllogiſtica. Nã aliter dicẽdo talem rationẽ, quod eſt præter ens eſt non ens, ꝙ non ens nihil eſt,igitur vnum ens.Non enim hoc concluditur, quãdoquidẽ ſic non videatur concludere propoſitũ, ſed aliud quippiam cõcludit ſyllogiſtice. Nã hoc quod eſt præter ens nihil concludit.Alter vero dicit, ꝙ eſt factũ habet principium,ꝙ non eſt factum nõ habet, ſed quod eſt factũ principium habet. Vbi nec propoſitum neq; quippiam aliud ſyllogiſmo concludit, præter id quod accepit falſa aſſumpta,& improbabilia.Ideo dixit in libro de naturali auditu, magis autem eſt Meliſsi oneroſa ratio. Qñ igitur inquit,neq; acceptis quæ ſunt æquiualentia poſitis,neq; additis quibuſdã, neq; ablatis, neq; quidẽ ablatis,illis vero additis poteſt ſyllogiſtice cõcludi : oratio erit ſub prædicta increpatione. Hãc aũt adiecit proprie accipiendo complicationem aſyllogiſticam ; & quando non poterimus aliquod auxilium inuenire, & aſſequi quo non videatur eſſe aſyllogiſtica , qualis eſt prædicta ratio Meliſsi.

Secunda autem, ſi ad poſitionem non ſit ſyllogiſmus, & ex talibus , eo modo , quod dictum eſt . Tertia vero ſi additis quibuſdam fiat ſyllogiſmus . Hæc autem ſint deteriora his , quæ interrogantur , & minus probabilia concluſione :

Secundam vero ponit increpationem,ſi propoſitiones fuerint poſitæ ſyllogiſtice, & ratio erit quippiã concludens ſyllogiſmo,non tamen propoſitum, ex talibus & ſic vt dictum eſt prius,i.vel falſis, vel improbabilibus id prima increpatione,& erit poſt primã increpationẽ, quæ fiebat in oratione habente oĩno peccatum , ſecũda quæ in ſyllogiſmo habet peccatum, quia nec propoſitũ, nec per vera,& probabilia procedit,talis erit Parmenidis ratio oſtendens aliquid,& concludens,ſed nõ propoſitum,& adhuc per falſa. Tertia quoq; increpatio eſt , ſi additum aliquid concludit propoſitum ſyllogiſtice, tamen additum deterius erit poſitis,& interrogatis,& minus probabile, quam ſit concluſio, videtur autem notiora in rationibus derelinqui . Quando igitur prætermiſſum ignotius fuerit poſitis, & improbabilius cõcluſione ratio digna eſt increpatione .

Rurſum ſi ablatis quibuſdam , nam quandoque ſumũt plura, quam ſint neceſſaria. Quare non eo quod hæc ſint, ſit ſyllogiſmus.

Quarta increpatio ſi ablato a ratione ex relictis concluderetur,ſed non ſyllogiſtice habent rationes ſuperfluę.Nam ſi oportet deductum concluſumq; per ſyllogiſmum,eo quod hæc ſint, concludi in his orationibus, in quibus ſublatis quibuſdam eadem concluduntur,patet ꝙ aſſumpta non vt concluſio fiat, aſſumpta fuere.

Inſuper ſi ex inopinabilioribus , & minus credibilibus concluſione,aut ſi ex veris,ſed maiore opera indigentibus demonſtrari,quam problema.

Quintam increpationem inquit eſſe , quando ex improbabilioribus,& minus credibilibus, quam ſit cõcluſio,ratio erit,vel ex veris, ſed difficillimis oſtenſione ꝗ ſit problema , verum ſub vno modo increpationis ambo prædicta ordinauit , quoniam in ambobus,ſ.in hoc; ꝙ improbabilia maxime ſint accepta , & hoc quia ſunt oſtenſione difficillima , eſt vnum peccatum , quod eſt, quia ſunt minus credibilia accepta,ꝗ cõcluſio.Improbabiliora igiť accepta in ratione,ſi altaria ſunt,dij ſunt, maiore negotio egẽt,ſi quis oſtendit animum immortale, quia qđ ſeipſo mouet,eſt ipſe motus. Nã oſtendere animam eſſe motum eſt difficile , & hoc motum cum ſit moueri difficilius.Herminus tñ increpationẽ ab ablatione,& poſitione vnã eſſe dicit, illã vero quæ ob improbabiliora, vel ꝑ vera, eget maiore rõne, in duas increpationes diuidit,ꝙ cũ faciat,etiã efficit ſecundã increpationẽ eãdẽ eſſe cum quarta,vel bis acceptũ illud.(Inſup ſi ex inopinabilioribus) etenim ſecũda hoc habuit,& ſi propoſitum nõ ſyllogiſmo cõcludit , ſed aliud quippiã.

Non oportet autem omnium problematum ſyllogiſmos exiſtimare ſimiliter probabiles eſſe , & ſuaſibiles. Nam natura ſtatim ſunt, alia quidem faciliora, alia vero difficiliora eorum, quæ quæruntur . Quare ſi ex aliquibus, vt fieri poteſt, maxime probabilibus coniecturam fecerit, diſputatum bene eſt.

Dialecticum ſyllogiſmum per probabiles propoſitiones cũ ſtatuerit fieri , nunc inquit, ꝙ non omnium problematũ ſyllogiſmos habere ſimiles propoſitiones probabiles exiſtimandũ eſt. Nã hoc fieri inquit, quandoquidem non oĩa problemata ſint ſimilia,ſed alia ſunt natura faciliora & bene argumẽtabilia,natura , ſcilicet nunquid aſtra ſint paria, vel imparia , & quædã difficiliora,& quibus non bene abundamus ad argumentandum.Cum ergo problemata hanc differentiam habeãt, non poſſunt omnia ſimiliter oſtendi per probabiles propoſitiones,ſed ſatis eſt,vt ſm ſingularia problemata, ꝙ poteſt ſumi probabile hoc bene abundare. Nã non minus erunt dialectice oſtenſa,ipſa oſtenſa nimis , quam hæc quæ oſtenduntur per valde probabilia, quando nõ poteſt problema ſumi per probabiliora.

Manifeſtum igitur, quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & ad ſe . Nã nihil ſecundũ ſe quidem orationem prohibet eſſe vituperabilem , ad problema autem laudabilem. Et rurſum e diuerſo ſecundum ſe quidẽ laudabilem, ad problema autem vituperabilem: quando ex pluribus probabilibus, & veris facile eſt concludere.

Manifeſtum igiť inquit,& ꝑ hoc fieri ꝙ non eadem fiat increpatio orationi per ſe inquiſitæ,& ſi ad problema inquireretur ad quod fieret . Nã aliqua cũ videatur eſſe vituperabilis per ſe , vt ad problema inquiſita, talis non videbitur vituperabilis eſſe , & econtra cum nõ ſit vituperabilis ſi ad problema aliquis ipſam inquireret, vituperabilis erit,nam oratio aliqua cum per ſe vituperabilis fuerit per notiora , vel per probabiliora concluſa ſyllogiſmo non videbitur inquiſita ad problema vituperabilis eſſe,& digna increpatione, eo quod per plura, & probabiliora oſtenditur . Nam qui deſtruit hoc , oĩa fato euenire,& temere eſſe laudabiles , & vituperabiles per ſe inquiſita talis oratio non videretur digna increpatione . Si vero aliquis ipſam inquireret ad problema truncatim, defectibiliterq; ſe habere videtur oſtendi ipſum propoſitum per plura, & probabiliora,nam quia deſtruitur omne contingens, atq; id ꝙ eſt in nobis ; ſic etiam deſtruitur malitiam , & virtutem in nobis eſſe, quare fruſtra quoque erit conſulere.

Erit quandoq; etiam oratio concludens, quàm nõ concludens deterior, quãdo illa quidem ex abſurdis cõcludit, cum non ſit tale problema. Hæc aũtẽ indiget talibus quæ ſunt probabilia , & vera , cum nondum in aſſumptis ſit oratio .

Et hoc eſt indicatiuũ huius,ꝙ non ſit eadem increpatio per ſe orationi quæſitæ ꝑ ſe ad problema. Equidem

per ſe

per ſe oratio eſt deterior quæ non per poſita concludit propoſitum, quam ea quæ oſtendit aliquid per accepta ſyllogiſtice. Si autem ad problema inquireretur, apparet aliqñ oratio non concludens, melior concludente, quando vero concludens per aliquas petitiones concluderet abſurda, & ſi ꝓblema non fuerit abſurdum, quod poteſt non per abſurda oſtendi, ſed oratio non concludens indiget aliqua propoſitione, quæ ſit euidens, & ſequatur ex neceſsitate ipſa poſita, ſed vis orationis eſt in aſſumpta, ſed non in relicta.

Eos autem, qui per falſa uerum concludunt, non iuſtum eſt inculpare. nam falſum quidem ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare, verum autem quandoque per falſa eſt ſyllogizare. manifeſtum aũt id ex analyticis. Cum autem demonſtratio ſit alicuius dicta oratio, ſi aliquid aliud eſt, quòd ad concluſionem nullo modo ſe habet, non erit ex illo ſyllogiſmus. Sed ſi appareat, ſophiſma erit, non demonſtratio, & eſt philoſophema quidem ſyllogiſmus demonſtratiuus, & epichirema ſyllogiſmus dialecticus, & ſophiſma ſyllogiſmus contentioſus, & aporema ſyllogiſmus dialecticus contradictionis.

Scribitur iuſtum, & non iuſtum, & quæ adduntur videntur magis ſequi hoc, non iuſtum, nam quia oſtenſum eſt in reſolutoriis, ꝙ non ſolum eſt per vera, ſed & per falſa ſyllogiſmum conficere, quando falſa quibus vera oſtenduntur probabilia, & magis illatiua fuerint, ꝗ vera, non iuſtum eſt increpare oſtendentes propoſitum dialectice. ſi vero fuerit iuſtum increpare, diceret quod dignum eſſet increpare hos quibus cum facultas ſit oſtendere propoſitum per vera, tollunt magis per falſa. Quando autem demonſtratio fuerit alicuius .i. ex veris, & propriis demonſtrati oſtenderet idem, ſi acciperetur quædã alia propoſitio non conferens ad concluſionem, non erit ab illo, ſiue ab illa propoſitione ſyllogiſmus, ſed ab aliis. Si vero fuerit in ipſa concluſio conferens ad demonſtrationem alicuius alterius, erit ad oſtẽſum per concluſionem eius, conferens etiam ratio quæ erat demonſtratio conferentis in ſecundam rationem factam propoſitionis. Nam tales proſyllogiſmi ſunt, ſi autem aliquid videtur conferens, ſophiſma igitur erit, & non demõſtratio, ſi autem aliquid erit nullam proprietatem habens ad concluſionem demonſtrationis, non erit ad illud conferens prædictus ſyllogiſmus.

Si vero ex vtriſq;, quę videantur, aliquid oſtendatur, non autem ſimiliter videantur, nihil prohibet, quòd oſtenditur, magis altero videri. Sed ſi hoc quidem videatur, illud autem neutro modo ſit, aut ſi hoc quidem videatur, illud autem ſimiliter non videatur, ſimiliter vtique erit, & non itaque. Si magis alterum ſequetur quod eſt magis.

Si non ſint ambæ propoſitiones apparentes .i. probabiles, ſed alia magis, & alia minus nihil prohibet per ipſas oſtenſa concluſio ambabus propoſitionibus probabilior eſſe. Non .n. prohibitum eſt cum non fuerint propoſitiones valde probabiles, concluſionem valde probabilem eſſe, tamen ſi fuerit alia propoſitionum probabilis, & alia non probabilis, neque improbabilis, vel alia probabilis, alia vero improbabilis, ſequetur concluſio eam; quæ magis habet hoc probabile.

Eſt autem quoddam & idem ad ſyllogiſmos peccatũ, quando oſtenditur per longiora, quod contingit per breuiora, & quæ orationi inſunt. Vt quoniam eſt opinio magis altera, quam altera, ſi quis petat ipſum vnumquodq; maxime eſſe, & opinabile eſſe ipſum quod vere eſt. Quare quibuſdam magis ipſum. Ad quod autem magis, magis dicitur eſſe, eſſe autem & ipſum opinari verum. An erit certior quibuſdam. Petitum enim eſt & ipſam opinionem veram eſſe, & ipſum vnumquodque maxime eſſe. Quare eadem opinio, quæ maxime vera eſt, certior eſt. Sed quæ nequitia maior, quam quę facit, circa id, cuius eſt oratio, latere cauſam.

Peccatum inquit, in ſyllogiſmo fieri, quando oſtenditur per plura, cum ſit per pauciora, & ea quæ inſunt pluribus acceptis ad oſtenſionem oſtendendum. patet igitur ꝙ ea quæ adduntur oſtendentibus propoſitum ſuperfluo adduntur. Quod dictum, manifeſtum facit per exemplum. Nam ſit ſyllogiſmo oſtendendum, ꝙ opinio ſit magis altera, ꝗ altera. Hoc proxime poteſt cõcludi ſyllogiſmo accipiendo aliquid idem in omnibus, in quibus eſt, ſed illud non idem in his magis & minus, & in opinione aliquid eſt idem, & non idem, & indicabat hominem dicendo ſic. Vnde ſi aliquis poſſet oſtendere per pauciora propoſitum, & oſtendere per plura idem accipiens in pluribus, & ipſa quibus poterat ſolis oſtendi propoſitum, certe is peccaret, vt ſi primum peteret in quibus aliquid idem & non eſt, & hoc maxime eſſe, & vltra acciperet opinionem eſſe aliquid idem, & verum eſſe idem cũ ipſomet opinabili, patet qđ adderet ipſum proprie magis, quandoquidem patet quod non habet idem, & habet poſitum magis aliud alio opinabile eſſe, ſi aſſumeret omne quod fit ad magis eſſe hoc magis, quod æquale eſt huic. ſ. eſſe de numero eorum quæ dicuntur inter ſe, quorum aliud dictum magis tale, & ipſum eſt magis tale, vt ſcientia ad ſcibile, & ſcientia quæ eſt magis ſcibilis erit magis ſcientia, ſic etiam in ſenſu. quia igitur & opinio eſt opinabilis, & quę erit magis opinabilis, erit etiam magis opinio, erit igitur magis opinio ipſius vera, quæ eſt magis certa aliquorũ, vt etiam erat in opinabilibus. Proinde qui accipit hæc ad oſtenſionem propoſiti, habet etiam petitum & poſitũ. ſ. eſſe quandam opinionem eſſe veram. Nam hoc (petitum .n. eſt, & ipſam opinionem veram eſſe) ſignificat eſſe quandam eſſe ipſammet opinionem. Item hoc accepit maxime vnumquodque quod dicitur ipſum, ex quibus propoſitum concluditur eſſe aliquam opinionem certiorem .i. magis, ꝗ aliis opinio. Nam certior opinio eſt magis, quam aliis opinio. nam in quo idem eſt, in hoc maxime & certius, ſed in opinione idem eſt, in opinione igitur eſt ipſum maxime, & certiſsimum. Item ꝙ ſit aliqua opinio altera magis, quam altera, quod videlicet erit oſtendere per pauciora. Eſt autem opinio propria, & nõ propria, omne autem propria, & non proprie eſt magis & minus. Si aũt aliquis peteret & acciperet plures propoſitiones, deinde ſic ratiocinaretur, ſi vnumquodque opinabile eſt, ipſum vnumquodque opinabile eſt, & ipſum vere opinabile, ſiue ipſummet opinabile, quare ſi quorum vniuſcuiuſque ipſummet, vnumquodque idipſum opinabile, ſiue magis opinabile erit, etiam opinio ipſa magis erit certa, quam aliqua opinabilia. Quid aũt ſit peccatum ſic oſtendentium & quæ ſit prauitas taliũ rationum adiecit, nam faciunt quæ extrinſecus, & ex periodo addita latere cauſam, ſiue medium concluſionis, quo etiam ſyllogiſmus fit.

Oratio autem eſt manifeſta, vno quidem modo, & publiciſſimo, ſi ſit concludens ſic, vt nihil oporteat interrogare. vno autem & qui maxime dicitur, cum ſumpta quidem ſint ea, ex quibus neceſſarium eſt eſſe, ſint tamen per concluſionem terminata. Inſuper ſi fuerit aliquid, quod eſt valde probabile.

Manifeſtam orationem dicit eſſe quæ euidens eſt, & vera. Dicit aũt talem fieri tripliciter, vno quidem modo

manifeſtiſsimo omnibuſq́; comperto, ſi ex talibus propoſitionibus concluſionis fuerit propoſitum, vt nihil diſputans interroget de nullo aſſumpto, quia notum & euidens eſt, talis autem erit ille qui ex notis ꝓbabilibuſq́; immediatis, & non egentibus demonſtratione concludit propoſitum, vt omnis homo animal pedeſtre, omne animal pedeſtre animal. Secundus autem modus eſt qui eſt conſuetus, nam idem huic qui maxime dicitur, nam pauci ſunt accepti ex propoſitionibus indemonſtrabilibus, nam plures ſunt conſueti accipientes propoſitiones proxime oſtendentes propoſitum, tamen habentes propoſitiones aliarum rationum concluſiones.i. iam ſyllogiſmo oſtenſas, & ob id manifeſtas. Vt.n. in demonſtrationibus prima quidem & principaliſsima eſt, quæ ex primis, & immediatis, & ſecunda quæ per talia, quæ per media oſtenduntur: ſic etiam in rationibus manifeſtis. Equidem maxime manifeſta eſt, quæ per nota; & non egentia oſtenſione: ſecunda vero quæ per oſtẽſa, & per hæc nota: tertius vero modus eſt manifeſtus ſi deficit, & non fuerint oĩa accepta ea ex quibus concluſio eſſet ob deficiens valde probabile, & notum: talis etiam videtur eſſe monolemmatos, vbi vna tñ propoſitio ſumitur, reſpiras, igitur viuis. Nam notum eſt, ꝙ relinquitur. ſ. omne reſpirans viuit, talia etiam ſunt enthymemata, vt hi pœna ſunt digni, nam ſunt ſacrilegi, prætermiſſum enim eſt hoc, ꝙ omnes ſacrilegi digni ſint pœna.

Falſa autem oratio vocatur quadrupliciter, vno quidem modo, quando apparet concludere, non concludens, qui vocatur ſyllogiſmus litigioſus. Alio autem modo, qñ concludit quidem, non tamen ad propoſitum, quòd accidit maxime in his, quę ad impoſſibile ducunt. Aut ad propoſitum quidem concludit. non tamen ſecundum propriam diſciplinam. Hoc autem eſt, ſi ea qua non eſt medicinalis, videatur eſſe medicinalis, aut geometrica, qua non eſt geometrica, aut dialectica. qua non eſt dialectica, ſiue verũ, ſiue falſum ſit, quòd accidit. Alio autem modo, ſi per falſa concludit. Huius autem erit, quandoque quidem concluſio falſa, quandoque autem vera. nam falſum quidem ſemper per falſa concluditur: Verum autem poſſibile eſt, & non per vera, vt dictum eſt prius. Eſſe vero falſam orationem, dicentis peccatum potius quàm orationis eſt, & neque dicentis ſemper, ſed cum latuerit ipſum. quoniam falſam orationem dixit aliquam. nam ſecũdum ſe falſum pluribus veris ſuſcipimus magis, ſi ex his, qua maxime videntur, interimit aliquid verorum. Talis enim exiſtens verorum demonſtratio eſt. Oportet enim poſitorum aliquid non eſſe omnino. Quare erit huius demonſtratio. Si autem verum concludat per falſa, & valde abſurda, earum, quę per falſum ſyllogizant, compluribus deterior erit, erit autem talis, & quę per falſum concludit.

Quod ſecundum quatuor modos falſa fiat ratio, & ſecundum vnum modum, ſi apparet concludens propoſitum & non concluderet, ſed eſſet a ſyllogiſtica ratio, q̃ dicit contentioſam eſſe, eſt nanque ex apparentibus probabilibus, ſed non ex exiſtentibus, alio quoq; modo ſi quis ratiocinatur non concludendo ex acceptis propoſitum, ꝙ quidem accidere maxime videtur his qui concludunt aliquid per impoſsibile. Hoc autem dicit, vel quia omnes qui ducentes ad impoſsibile ratiocinantur, ſed non propoſitum concludũt, ſed eſt ſyllogiſmus falſus, nam ſic oſtendunt propoſitum per deductionem ad impoſsibile, non quod ipſa oſtendantur per ſyllogiſmum. vel igitur dicit hoc, vt Hermino videtur, vel magis, vt omnibus dicit accidere maxime ducentibus ad impoſsibile ſæpe nihil ad propoſitum ſyllogiſmum efficere, quando aliena ſuppoſitione oppoſitum ſuppoſitionis accipitur, nam minime fit impoſsibile ob ſuppoſitionem. Etenim ſine hac ex derelictis idem impoſsibile concluditur, nihil tamen ad propoſitum. Hoc autem erat oppoſitum ſuppoſitionis probare. Dixit quoque in libro de Priori reſolutione, ꝙ non ob id in rationibus ducentibus ad impoſsibile ſic fiebat. Tertius modus rationis falſæ, quando acceptum concluderetur propoſitum, ſed non fuerint propria accepta demonſtrato, vt ſi quippiam geometricum oſtenditur non per geometrica, vel aliquid ad medicinam attinens non per medicinalia, & hoc ſimiliter ſiue fuerit verum, ſiue falſum concluſum. Nam cauſa rationis falſa eſt, quia non fit per propria propoſito, nam qui oſtendit vulnera circularia magis ſero curari, & ob id accipiens hoc ꝙ æqualium menſurarum figurarũ maxima area, & circuitus eſt ille circuli, certe medicinale oſtenſum non per medicinalia oſtendit ſyllogiſmo. Quarto deniq́; modo fit ratio falſa, qñ per falſas propoſitiones, & ĩmediatas aliquid concluditur, ſed non ꝓp quid, ſed quia talis fit ſyllogiſmus. Verum cum dicat de vltimo concludente per falſa verum, vel falſum de primo. d. concludẽte falſum per falſa falſam rõnem eſſe dicentis, & interrogantis ipſum peccatum eſſe inquit dicendo. v. g. falſum concluſum ſyllogiſmo per falſa, quæ ſane ratio per ſe non eſt digna increpatione. Nam ſi eſt ſyllogiſmus, erit peccatum dicentis, & neq; huius ſemper, ſed qñ ignorauerit quod eſt falſa. Etenim oratio oĩs ratio accuſanda eſt. Eſt.n. quædam ratio per falſa aliquod falſum oſtendens, q̃ magis, q̃ plures veras rõnes accipiemus, tanq̃ magis oſtendẽtem, & conſtituentem propoſitum. Eſt aũt hæc ratio facta per impoſsibilem deductionem, nam in tali rõne quãdam ſuppoſitionem accipientes, & in hac quandam propoſitionem, quia maxime apparet. Nam de hac dixit hoc, ſi ex his quæ maxime videnť interimit aliquid verorum, ſed in contextu eſt occultatio, quia vna exiſtente propoſitione de pluribus dixit, ex hac ſuppoſitione concludimus aliquod falſum, per ꝙ deſtruimus aliquid verorũ, tñ ante plures rõnes veras magis accipimus eam falſam, quia verorum eſt demr̃atio. Etenim ſi concluſio falſitatem habet, tñ per ipſum oſtenditur verum. Nam oppoſitum eſt falſę ſuppoſitioni, nam hoc indicabat per hoc. (Oportet.n. poſitorum aliquid non eſſe oĩno) ſed, videlicet oppoſitum ipſi, talis ratio q̃uis falſa demr̃atio eſt; quare non oĩs ratio falſa vituperabilis. Equidem talis ratio, quamuis falſa falſum ſignificans demonſtratiua eſt. Item aliter poteſt exponi hoc. (Oportet.n. poſitorũ aliquid non eſſe oĩno). i. oportet poſitorum, & conceſſorũ non eſſe aliquid oĩno, vt ſit huius demonſtratio, ſed ambiguorum. Nam ambigua oñduntur deductione ad impoſsibile, ſed conceſſa indigent oſtenſione tanq̃ ſint demonſtratiua. Deinceps aũt inquit de concludente aliquod verũ ex falſis. Nam. d. ꝙ ratio verum aliquid concludens per falſa & ſtolida, vel per abſurda, de quo vltimo mentionem fecit in falſis rõnibus, multo peior erit rationibus concludentibus falſum, ſi illę per probabilia hoc faciunt. Erat.n. & ea quæ concludit aliquo falſum ad impoſsibile, non tñ reproba. Contingit aũt (inquit) & falſum aliquod concludere per falſas, & abſurdas ꝓpoſitiones, quæ etiam ratio deterior erit prædicta.

Quare manifeſtũ, qñ prima quidem conſideratio orationis, ſ m ſeipſam eſt, ſi concludit: ſecunda vtrum verũ, vel falſum, tertia vero ex qualibus quibuſdam nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus tñ, rationabilis. Si aũt ex exiſtentibus

ſtentibus quidem, ſed inopinabilibus, praua. Si autem & falſa, & valde inopinabilia ſint, dilucidum, quoniam praua & ſimpliciter, & ad rem.

His additis ex prædictis.ſ.oratione falſa nota, quõ oportet facere inquiſitionem orationum, patet ꝙ manifeſtũ eſt, ꝙ prima conſideratio rationis per ſe ſi concluderetur, primum (inquit) oportet conſiderare ſyllogiſmum, ſi concluſus eſt per ſe, vel expoſitis propoſitionibus. Secundo oportet conſiderare vtrum vera, vel falſa concluſio, expoſitis ꝓpoſitionibus, concluſa ſit. Tertio ſi verum concluſum ex qualibus propoſitionibus concluderetur. Nam ſi ex falſis, vel probabilibus concluderetur quæ videntur diſputanti, talis ſyllogiſmus locus appellatur, ſiue dialecticus, ſi autem concluderetur ex exiſtentibus, & veris, non apparentibus autem diſputanti appellatur prauus, ſi autem fuerint propoſitiones falſæ, ſimulq́; valde improbabiles, vel non apparentes diſputanti, patet quod hic erit prauus, vel ſimpliciter, vel de ipſa re, ideſt ad rem. Nam quando non fuerit problema improbabile, & falſum, aliquis idem oſtenderet per talia praua ſit ratio ad rem, ſed quando problema tale fuerit, ratio oſtendens per talia idem oſtendens ſimpliciter quidem praua eſt & minime ad rem, ſi illud nõ poteſt per meliora oſtendi.

CAPVT DE PETITIONE PRINCIPII.

ID autem quod in principio, & contraria quoinam pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in analyticis dictum eſt, ſecundũ opinionem vero nunc dicendum. Petere itaque videtur id, quod eſt in principio, quinque modis. Manifeſtiſſimo quidam, & primo, ſi quis ipſum quòd monſtrari oporteat, petat. Hoc autem in eo ipſo quidem non facile latere poteſt. In multiuocis autem, et in quibuſcunque nomen, & oratio idem ſignificat, magis.

Adiecit; videtur, quia petitio ad veritatem in principio totidem dicitur modis quot oſtenſum eſt in libro de Priori reſolutione, tamen phantaſiam accipiendi ea quæ ſunt in principio quinque modis efficiunt aliqua, quos ponit. Vnus igitur & euidentiſsimus modus eſt, ſi quis idem quod eget oſtenſione petendo accipiat, ceu cur homo rationalis, quia rationalis. Hic autem modus eſt eius ꝙ eſt in principio non ſm opinionem, ſed is proprie & ſm veritatem eſt. Sed hoc videlicet in principio petere non facile latet in tali modo, ceu ſi quis interrogãdo, cur homo rationalis, accipiat idipſum interrogatum, in oſtenſionem eius: neminem latet ꝙ is petit in principio. Sed in multiuocis & in quibus nomen & ratio idem ſignificat magis. Nam magis in his ꝗ̃ ſi aliquis idem queſitum in eadem dictione acciperet. Similiter & ſi pro oratione nomen acciperet, petitur in principio, & ſi orationem pro oratione, quando ambo idem ſignificant, ſed accipiens diffinitionem pro nomine apparenter petit. Nam quædam oſtendit per diffinitionem quando nomen immanifeſtum fuerit, & diffinitio & ſignificatũ notum eſt. Item alia poſſent accipi exempla eius ꝙ vere eſt in principio petitum. Et vniuerſaliter quando duo quædam inuicem conuertuntur, ſimiliter ignota immanifeſtaq́;, qui vtitur altero ipſorum ad oſtenſionem alterius, petit ꝙ eſt in principio, vt econtra qui vtitur ad alicuius oſtẽſionem oſtenſo illud, quos modos in principio ſumptionis dixit in Secũdo Priorũ reſolutoriorum. Item in vniuocis, pro multiuocis & in quibuſcunq; nomen & ratio idem ſignificant videlicet in propria vniuocis magis latet. Nũc in multiuocis ceu cur homo rationalis, quia homo, vir vel humanus rationalis eſt. igitur homo rationalis. Latet igitur quia ſumitur multiuocum, ſed in vniuocis cur homo mentis & ſcientię capax, quia animal pedeſtre bipes eſt, & hoc eſt mentis & ſcientiæ capax. Accipit igitur vniuocum nomen pro homine, animal pedeſtre bipes. Verum hoc magis vſus eſt in ambobus, ſ. multiuocis & vniuocis, quia etiam in ambobus quæſitum ſimiliter latet.

Secundo autem quando quo particulariter oportet demonſtrare, vniuerſaliter quis petierit, vt qui argumentatur quoniam cõtrariorum vna diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulabit vnam eſſe. Nam videtur id, quod oportebat ſecundum ſe oſtendere, cum alius petere pluribus.

Secundum modum inquit, quo q̃n quis debet oſtendere particulare petierit vniuerſale, vt arguens ꝙ contrariorum vna eſt ſcientia vniuerſaliter petet contrariorum, is apparens petitum in principio accipit. Nam cum quæratur ſi aliquorum contrariorum eadem ſit ſcientia accepit hoc omnium, & ſic petit in principio, non amplius tamen ſi quæſitum fuerit an contrariorum aliquis acciperet forte hoc oppoſitorum eo quòd non eſt per ſe poſitum hoc, contraria eſſe oppoſita.

Tertio ſi quis quòd vniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat, vt ſi de omnibus contrarus propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet. Videtur .n. hic, quòd cũ pluribus oportebat oſtendere, ſecundum ſe extra petere.

Non petit is propoſitum vniuerſale ſequi particulare. Videtur autem inquit ꝙ cum pluribus oportet oſtendi per ſe ſeorſum petiſſe. Et ſi omnia acceperit quę ſunt ſub vniuerſali, neq; ſic ad veritatem petit id quod eſt in principio. Nam talis modus eſt inductiuus, vt neq; ille ante ipſum conſtituens particulare ex vniuerſali. Etenim talis forma eſt maxime demonſtratiua.

Rurſus ſi quis diuidens petat problema, vt ſi oportet oſtendere medicinam ſani & ęgri, vtrunque extra poſtulet. Aut ſi quis eorum, quę ſequuntur ſe inuicem ex neceſſitate, alterum petat, vt latus incommenſurabile eſſe diametro, ſi oporteat oſtendere, quoniam diameter lateri.

Neq; is quod eſt principio accipit, ſi vtrunque ſeorſum acceptum notum vtroque aggregato magis fuerit.

Aequaliter aũt & contraria petunt ei, quòd ex principio eſt. Nam primo quidem, ſi quis oppoſita petat ſecundum affirmationem, & negationem.

Ex contrarij petitio in rationibus eſt deductio, vt accipere aliquid à reſpondente, & poſt hæc tentare oppoſitum ab ipſo accipere, & per hæc hunc modum oſtendere contradictionem ſuarum reſponſionum. Scribitur autem ſic, quod ex principio, i. in principio. Nam quinque ſunt poſiti modi petitionis ex principio. Nam iam poſitis contraria petuntur. Contraria autem dicit oppoſita, vt indicat per ea quæ infert.

Secundo autem contraria ſecundum oppoſitionem, vt bonum & malum idem.

Oportet ſcire quòd vt accipientes in principio non idem quæſitum in eiſdem dictionibus petierunt. (Non enim poſsibile eſt ſic accipientem latere) ſic neque hi qui accipiunt oppoſita. Nam perſpicuum & per ſe abſurdum eſt, ſed transferentes dictiones accipiunt in aliis nominibus vel orationibus affirmationem, & in aliis idem ſignificantibus negationem. Poteſt autem dici etiam non oppoſitas contradictorie propoſitiones, ſed qualeſcunque. Etenim contrariæ oppoſitæ ſunt.

Item contraria aliter in ſecundo intelligi poſſunt. Secundus eſt modus accipiendi contraria vel ſecundum poſitionem & ſyllogiſmum contrariorum, vel ſecundum oppoſita contrapoſitorie, vt ſanitas nunquid cui adfuerit vtilis eſt, igitur erit bonum, nunquid ægroto morbus vtilis, quòd ſi fuerit, non erit malum ægroti, ſed quę ſunt eodem ſubiecto, & inter ſe eadem ſunt, igitur idem bonum & malum erit.

Tertio vero ſiquis uniuerſaliter poſtulans, particulariter petierit contradictionem, vt ſiquis ſumens contrariorum vnam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat. Aut ſi hoc petens, in vniuerſali oppoſitionē tenet ſumere.

Modus iſte eſt idem cum prius dicto, hoc ſcilicet ſi quis petierit oppoſita affirmationem, & negationem. Verum hic differt ab illo, videtur plane per ſe accipi, hic autem potentia. Non enim contradictione omniū contrariorum vna eſt ſcientia, ideo ille locus & modus magis deprehenditur, quarum aſſumptio oppoſitorum. Hic autem magis latet. Etenim autem differētia dictorum modorum quatenus quidem illam affirmationem & negationem, accepit qualeſcunque oppoſitas. Equidem opponuntur vniuerſales contrariæ, ideo neq; mentionem fecit de tali ſumptione oppoſitorum. Hic autem contradictorias dicit, ſic etiam facit omnem virtutem eſſe congruam diſpoſitionem & ponens continentiam virtutem. Nam erit potentia dicens quod nō omnis virtus eſt conſona diſpoſitio, continentia enim non eſt conſenſus, ſed pugna. Item ad tertium modum explicatio, ſi quis vniuerſale petens & accipiens particulare, peteret contradictionem, vt ſi interrogans ꝙ omnium contrariorum eadem eſt ſcientia, poſtea accipiat cōtradictionem particulariter, hoc quod non eadem ſit ſcientia ſanī & morbidi. Hoc autem fieret ſi interrogaretur ſic, nunquid medicus finem habet ſanare, & hoc intendit, & huius morbi minime? quia neque finem habet facere morbū, quare concedens vniuerſale quòd omnium contrariorum eadem ſit ſcientia, particulariter accepit quòd non eadem. Nam ſanitas & morbus ſunt ſub ipſis contrariis. Quartus autem modus quando fuerit econuerſo, ſcilicet petendo particulare hoc, ſani & morbidi eandem eſſe ſcientiam, deinde in ipſo vniuerſali tentat accipere contradictionem, oſtendens quòd non omniū contrariorum eadem eſt ſcientia.

Rurſus ſiquis petat contrarium ei, quod ex neceſſitate accidit per ea, quæ poſita ſunt.

Si quis peteret contrarium accidenti ex poſitis ex neceſsitate, vt ſi fuerit poſita voluptas ſecundum naturam, & omne ſecundum naturam bonum. Nam ſequitur ex his neceſſario hoc, vt omnis voluptas ſit bonum, erit autem talis accipiens contrarium poſitorum.

Et ſiquis ea quidem non ſumat, quæ oppoſita, ſed alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio.

Quintum inquit modum ſiquis ea non acceperit oppoſita huius, & talia duo peteret ex quibus erit oppoſita contradictio. Poteſt etiam ſic intelligi, ſi quis peteret talia quædam duo quæ ſequitur contradictio. Hoc autem contradictio oppoſita æquale eſt, ac ſi diceret affirmatio & negatio oppoſitæ. Non enim omnis affirmatio omni negationi opponitur. Nam nihil differt ab hoc, ſcilicet petere negationem hoc, petere hæc quę contradictio ſequitur. Item poteſt intelligi hæc (alia petat duo) complicationes duas propoſitionum, ex quibus concludetur contradictio.

Differt aūt contraria ſumere ab eo, quòd eſt principio. Quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionem (nam ad illam aſpicientes, quod in principio eſt, dicimus petere) contraria autem ſunt in propoſitionibus, quo ipſe aliquo modo ſe habeant ad inuicem.

Quia in principio petere cum ad concluſionem conſiderant, peccata inueniuntur. Nam quod oſtendere oportet hoc petit in principio petens, ſed qui petit oppoſita ſecundum ipſam orationis ſumptionem, facit peccatum. Nam peccatum eſt in aſſumptione propoſitionum cum contraria ipſis inuicem concedant & accipiant. Itē aliter poteſt dictus cōtextus explicari, qui eſt Quintus modus, vbi ſiquis petens accipiat contrarium accidenti ex neceſsitate, i. concluſioni, vt ſiquis ſyllogiſmo concluſerit ꝙ anima eſt ſeipſa mobilis, & quod eſt ſeipſo mobile eſt ſemper mobile, & hoc eſt immortale, igitur anima immortalis, deinde accipiat quod etiam mortalis, & ſi quis autem nō acceperit oppoſita plane, vt his omnibus dictum eſt, & acciperet alia duo videlicet effectiua & corruptiua quorundam, ex quibus erit oppoſita contradictio, ceu num macilento ſana ſit bouina caro, an corruptiua morbi, ceu male diſpoſito et aſſerto econtra. Equidem ea quorum effectiuum & corruptiuū idem, ſunt eadem. igitur ſanitas & morbus idem. Vide quomodo non plane accepit oppoſita, ſed obumbratim eo quod accipit talia æquiualentia.

Ad exercitium autem, & exercitationem talium orationum, primum quidem conuertere aſſueſcere oportet orationes. Sic .n. et ad id, quod dicitur, facilius non habebimus, et in paucis plures ſciemus orationes. Nam conuertere eſt tranſumentem concluſionem cum reliquis interrogationibus interimere vnū quippiam eorum, quę dicta ſunt. Neceſſe .n. ſi concluſio non eſt, vnam aliquam interimere propoſitionem, ſiquidem omnibus poſitis, neceſſe erat concluſionem eſſe. Et ad omnem poſitionem et quoniam ſic, et quoniam non ſic, argumentum conſiderandum, et cum inueneris ſolutionem, ſtatim et quærendum. Sic .n. ſimul accidet & ad interrogandum et ad reſpondendum exerceri.

Cum poſuerit locos à quibus abundabimus propriis ſyllogiſmis ad vnumquodque problema, ſtatuens autem & conuenientem vſum ipſorum vtrique interroganti & reſpondenti in his inſtrumentaria quædam ad exercitum & exercitationem meditationemq́; dialecticarum orationum aſsignat. Et primum inquit aſſueſcere oportet conuerſione orationum, i. ſyllogiſmorum. Nam in hac exercitati abundabimus ad propoſitum problema, & in paucis plures orationes ſciemus. Et reuocat nos ad memoriam cōuerſionis ſyllogiſmorum de qua docuit in Secundo priorum reſolutoriorū. Eſt autem conuertere, ſyllogiſmū tranſmutare concluſionem .i. oppoſitum reliquæ propoſitioni concludere. proinde .d. primum quidem conuertere aſſueſcere oportet. Nam oſtendentes ꝙ oratio conuertens qua vtimur ſyllogiſmus eſt, oſtendemus & hoc quo vtimur ſyllogiſmo exiſtēte, ſi aliquid erit ad ipſum vt ſyllogiſmum exiſtentem ambiguum, vel ſi non hoc aliquis concederet, tranſeuntes ad illum oſtenderemus vel ad omnia oſtendenda abundantiores erimus plures occaſiones habentes ad faciendum ſyllogiſmum, & in paucis plures ſcimus orationes, ꝙ vnum habentes ſyllogiſmum habebimus ex ipſo quatuor ſyllogiſmos aliquando quidem contrarium, concluſionis accipientes in conuerſione & duos ſyllogiſmos facientes in aſſumptione propoſitionum, aliqn̄ aūt oppoſitum, & rurſus alios duos facientes. (Nam conuertere eſt tranſmutantem concluſionem cū

reliquis

reliquis interrogationibus) pro hoc cum reliquo interrogato,i. cum vna poſitarum propoſitionum , quia autem ſecundum vtrunq; aſſumptæ poſitorum oppoſito concluſionis reliqua deſtruitur, ob id cũ reliquis dixit.

Et ſi ad nullum alium habemus,ad nos ipſos mutuo cõparare eligentes , quæ ad poſitionem eandem argumenta ſunt. Hoc enim & ad cognoſcendum multam facilitatem præbet , & ad redarguendum magnum habet adiumentum,quando quiſpiam promptus eſt argumentari et quoniam ſic, & quoniam non ſic . Nam ad contraria accidit facere obſeruationem, & ad cognitionem, & ad eam (quæ ſecundum philoſophiam eſt) peritiam poſſe conſpicere , & conſpexiſſe , quæ ab vtraque ſuppoſitione , non paruum inſtrumentum. Nam reliquum bonum recte eligere alterum. Oportet autem ad id,quod tale eſt , eſſe ingenioſum,et hoc eſt ſecundum veritatem eſſe ingenioſum, poſſe bene eligere verum,& diffugere falſum. Quoniam qui bene nati ſunt, probe facere poßunt.

Addit prædicto,oportere in vnoquoque problemate exercitatum ad vtrunque arguere . Illud vero oportere ponere comparata in electionibus ad ipſam poſitionem arguere apponentem conſtructiuis argumentis deſtructiua. Nam ad hoc cogendum & redarguendum multam habet copiam ad arguendum, præſertim ad utraſque partes abundanter arguere . Item magnum habet momentum & adiumentum præbet reſpondentibus , vt non reprehendantur . Nam qui bene abundat ad oppoſita & in vtraque oppoſitorum ſeruat ipſis ad appoſitionem oppoſitorum , Nam in oppoſitum argugumentum eſt cuſtodia obſeruatio oſtendendi per argumentum ad impoſsibile.Cæterum ſubdit (Et ad cognitionem & ad eam quæ eſt ſecundum philoſophiam peritia) ideſt ad inuentionem veritatis & peritiam ſecundum philoſophiam,quę eſt veri ſcientifica cognitio talem præparationem & circa problemata exercitium conferre. Hoc autem dixit in Primo huius tractationis exponens ad quę,quodq; vtilis ſit dialectica. Nam quia abundamus ad vtraque facilius perſpiciemus verum & falſum. Nam inſtrumentum non paruum eſt ad inuentionem veri argumentum ipſum ad oppoſita. Nam cũ nota fuerint ea quibus poſſumus ad vtranque partem arguere, facilis erit veterum inuentio. Nam in his neceſſe eſt etiam verum eſſe . Oportet autem (inquit) & ad inuentionem veri bonæ indolis ingeniiq; eſſe quo conſpicere & iudicare poterit verum. Et hoc dicit eſſe bonum ingenium . Nam boni ingenio ad verum promptiores ſint & à falſo abſunt auertunturq; , quod qui habet etiam poteſt bene iudicare verum . Sed qui facile quoſdam ſequuntur & quædam diſcunt atque ſimiliter ſe habent ad omnes diſciplinas , non proprie ingenioſi dicerentur,quod non habent iudicium in illis,quod eſt primum & proprium ingenium.

Quippe cum qui amant,& qui oderunt , quod profertur, facile diſcernunt, optimum.

Id eſt prolatorum ſiue aliquæ diſciplinæ fuerint , ſiue etiam quædam alia , quorum quibuſdam abundare, & amare præeligentes , oportet , quædam vero non talia a quibus auerſi & odientes ea bene hoc faciunt & ſunt boni iudices.

Et ad ea quę ſępiſſime incidunt problemata, ſcire oportet orationes,et maxime,quę pro primis poſitionibus ſunt. Nam in his ſæpe contendunt,qui reſpondent.

Quia problematum quædam ſunt conſueta poſtulari & nota atque ſæpiſsime à pluribus quæſita, inquit oportere habere ad talia orationes cura & ſtudio meditatas & promptas. Nam ſic non egebimus in colloquiis argumentis de ipſis , ſed etiam de primis poſitionibus perinde ac dicat de principiis . Nam ipſe primæ poſitiones & de talibus problematibus orationes confirmat . Verum quia hoc difficile eſt ad talia habere copiam argumentorum. Nam oportet vel per prima, vel per probabilia hæc oſtendere , etiam difficile eſt reſpondere de talibus. vel igitur dicit per hoc quod oportet ad tales poſitiones præparare orationes quaſdã,quia egent interrogantes ad hæc reſponſionibus , ideo paratæ orationis ad hæc facile reſpondentes vincerent , vel vniuerſaliter cenſet ad tales poſitiones habere quaſdam orationes præparatas , quia difficilis eſt de ipſis argumentatio & reſponſio , & ne aliquando opus ſit nobis ſuſtinere de ipſis rationem , neque argumento, neque reſponſione egemus .

Inſuper etiam terminorum copioſos eſſe oportet , tum probabilium, tum etiam primorum,atq; ſe habere promptos,nam per hæc fiunt ſyllogiſmi .

Inquit oportere dialecticum copioſum eſſe terminorum & habere promptas diffinitiones probabilium & primorum. Nam per diffinitiones principiorum ſyllogiſmi eorum quę ſunt poſt principia fiunt. Sed hęc non ſolum dialectico,ſed etiam demonſtratori neceſſarium eſt primum ſcire,quid linea,quid angulus. Nam per hęc cæteræ demonſtrationes fiunt. ſimiliter etiam in aliis.

Tentandum autem & ea,in quæ ſæpiſſime incidunt orationes aliæ , tenere.

Inquit oportere & habere prompta in quæ ſæpiſsime incident orationes. Dicit autem hoc de communibus locis,nam ſunt quidam loci communes qui ad omnia genera problematum ſunt vtiles, vt à cognatis, & caſibus,generationibus,et corruptionibus,atq; ex ipſo magis & minus, porro tales orationes cenſet prompte habendas eſſe tanquam ſæpiſsime vtiles .

Nam quemadmodum in geometria ante opus eſt circa elementa exercitatum eſſe , & in numeris circa capitales prompte ſe habere , & multum refert ad hoc quod eſt & alium numerum cognoſcere multiplicatum : ſimiliter & in orationibus promptum eſſe ad principia , & propoſitiones in ore ſcire .

Dicit capitales eos primos modos, qui vſq; ad denarium numerum multiplicantur . Nam ob exercitium de his poſteriorum & maiorum ſimiliumq; ipſis multiplicationes ſecundum progreſſum cognoſcuntur,nam ab hoc bis,duo,quatuor,cognoſcitur,& per bis viginti, quadraginta,& per vigeſis,viginti,quadringenta,& per ducenties,viginti quatuor milia,& deinceps ſimiliter.

Nam quemadmodum in memoria ſenſorio ſolum loci poſiti ſtatim faciunt ipſas res memorare , ita hæ ad ratiocinandum promptiorem efficiunt. quippe cum ad determinatas illas ſecundum numerum inſpiciant . Et propoſitionem communem magis quam orationem in memoria ponendum , nam principio , & ſuppoſitione mediocriter copioſum eſſe difficile eſt.

Locos quoſdam & in hoc de memoria,ſomno, & diuinatione per ſomnũ adiecit, per quæ eſt reminiſci & à contrariis & à ſimilibus & ab aliis pluribus , vt igitur in illis iidem loci noti ex quibus poſsibile eſt reminiſci

ſci,cauſę ſunt vt nos reminiſcamur. Nam ſcientes quòd contrariorum, verbi gratia, ſtatim in contrarium dictorum, procedentes de hoc reminiſcimur, ceu ex amaro, dulcis memoriam capimus, & ab albo, nigrū in memoriam venit, & a frigore, ęſtus. Quid igitur in memoriæ ſenſorio, & in ipſo diſputare communium locorum cognitio, facit magis ſyllogiſmo aliquid concludi. Nam ſimul hoc alicuius cognitione introducetur etiam ſyllogiſmus eius factus per ipſum. Item quòd diffinitiones ſunt loci in quibus arguemus, ſyllogiſmis abundabimus non ſecundum vnumquodque problema, proprias occaſiones quærentes, ſed vtentes communibus ad omnes. Item dicendo de ipſis inquit oportere meminiſſe magis propoſitionis communis quam ſyllogiſmi, vbi propoſitionem locum dicit. Nam communis propoſitio eſt locus diuiſis tribus, quibus congruit memoriter tenere proprios ſyllogiſmos in vnoquoque problemate. Nam qui ſciuerit ſyllogiſmum ad illum ſolum abundare potentia habet problema cuius ſyllogiſmum habet, ſed communem habens propoſitionem, & ad alia habet problema, ceu qui ſciuit quòd ſi ſalubre bonum, ſciuit morbidum malum. at qui primum, ergo ſecundum ſciuit. Nam is habet ſyllogiſmum, ſed ſolum de dictis, ſed qui ſcit locum huius ſi contrarium contrario ſyllogiſmum quidem non habet, licet principia & occaſiones ſyllogiſmorum, & non ſolum propoſiti. Non enim ſolum hæc ſunt contraria, cæterum dicit principia ſuppoſitiones, quia non per demonſtrationem ponuntur, quia autem difficile hoc mediocri principio abundare, oportet meminiſſe talium propoſitionum, quæ ſunt principia problematum.

Inſuper orationem vnam plures facere aſſueſcendum, veluti hi, qui occultiſſime abſcondunt. Tale autem erit, ſi quis quamplurimum receſſerit a cognatione eorum, de quibus eſt oratio.

Et hoc conſequens eſt prædicto, ſcilicet aſſueſcendum eſſe loco circa vnam orationem, i. vnamquamque propoſitionem ſingularem atque annectere alicui vniuerſali. Nam vniuerſalis propoſitio multorum ſyllogiſmorum ſit principium. Nam ad vnumquodque eorum ſub vniuerſali vtilis eſt talis propoſitio, & eſt nunc dictum, æquale dicto in primo loco, ſed ſumendum eſt maxime vniuerſalem propoſitionem & vnam faciendum eſt plures. Equidem cenſet digreſſiones faciundas eſſe a poſitis ad vniuerſaliora immanifeſte & occulte. Nam ſic concedetur non in ea quæ prope & appoſita ac parum diſtantia ſi aliquis transmutaretur & digrederetur, ſed in ea quæ plurimum diſtant ab his quę ſunt cognata eorum, & de quibus oratio erit.

Erunt autem potiores orationum vniuerſales maxime quæ id pati poſſunt. Vt quoniam non eſt vna plurium diſciplina. Sic enim & in his, quæ ſunt ad aliquid, & in contrariis, & coniugatis eſt.

Inquit vnam, plures fieri poſſe, quandoquidem fit hoc maxime in ipſis vniuerſalibus, nam quanto communior & vniuerſalior propoſitio, tanto in plura diuidi poteſt. Nam qui accepit vniuerſalem, quòd non eſt vna plurium ſcientia, ob id etiam quòd neque oppoſitorum eſt, hoc autem qui habet, etiam habet ruſus ꝙ eorum ad aliquid non eſt vna ſcientia, neque contrariarum, ſed etiam quod cognatorum non eſt vna ſcientia, etenim hæc ſub vniuerſali propoſito eſt.

Oportet autem reminiſci vniuerſales facere orationes, tam etſi fuerit diſputans particulariter, ſic enim et plures licebit vnam facere. Similiter autem & apud rethores in enthymematibus. Eundem autem quam maxime fugere in vniuerſale ferre ſyllogiſmos.

Cenſet quod ſi diſputans particularem ponit, ceu quod ſani & morbidi non eſt vna ſcientia, oportet eum accipientem dicendo mentionem facere de ipſa vniuerſali, igitur oppoſitorum non dicis vnam eſſe ſcientiam. Nam ſic licebit ad plura vti oratione, non ſolum igitur contrariorum, neq; eorum ad aliquid, ſed etiam in aliis, alioquin ſi in aliquibus videretur vna eſſe ſcientia, deſtrui videbitur poſitum. Similiter autem cenſet faciundum eſſe in rethorice. Etenim enthymema ſyllogiſmus rethoricus eſt, tentandum eſt igitur, inquit, hic orationem vniuerſalem accipere, oportet igitur eum qui arguit transferre reſponſiones ad vniuerſales. Nam ſic facile eſt poſito non deſtructo, & reſpondentem oportet atq; ſuſtinentem orationem & facientem alicui ſyllogiſmum facienti de ipſo euitare ne vniuerſalis faciat ſyllogiſmos. Nam ſic plures occaſiones dicendorum auferrent his qui deſtruunt id quod ipſi nituntur aſtruere.

Et ſemper oportet conſiderare orationes, ſi in pluribus communibus diſputantur. nam omnes particulares in vniuerſali diſputatæ ſunt. Et ineſt in particularibus eius, quod eſt vniuerſale, demonſtratio. Cum non ſit ſyllogizare quicquam ſine vniuerſali.

Oportet (inquit) factos ſyllogiſmos conſiderare ſi vniuerſales propoſitiones habent & de vniuerſalibus diſputant, nam omnis ſyllogiſmus vel vtranque vel alteram vniuerſalem habet propoſitione m.

Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem; Syllogiſticarum vero ad expertum.

Quoniam particularia magis ab ipſo cognoſcuntur ex quibus inductio.

Omnino autem exercitationis gratia diſceptantibus tentandum afferre aut ſyllogiſmum de aliquo, aut propoſitionem, aut ſolutionem, aut inſtantiam. ſiue recte quis dicat, ſiue perperam, vel ipſe vel alter, & ad quippiam vterque. Ex his enim facultas. Exercitatio autem facultatis gratia.

Inquit reminiſcendum eſſe memoriamq; faciendam ex colloquiis dialecticis & exercitatiuis vniuerſaliter, vel de aliquo ſyllogiſmo, vel ſi quis bene dictam ſolutionem dixerit ad aliquam orationem interrogatam, vel aliquam propoſitionem propoſitam, bene vel inſtantiam ad propoſitionem aſsignauerit. Cenſet aũt obſeruanda eſſe ėt peccata nobis ipſis, vel ab aliis & propter quid fiebant. Item ſi bene interrogauit, aut non bene, vt aliqua quidem memoriter teneamus, & aliqua ſeruare aſſueſcamus. Nam quia talia obſeruamus dialectica fit facultas, cuius gratia etiam principio exercitationem faciebamus.

Et maxime circa propoſitiones & inſtantias. Eſt enim (vt ſimpliciter dicamus) dialecticus propoſitiuus & inſtantiuus. Eſt autem proponere quidem vnum facere, quæ ſunt plura. Inſtare autem, quod vnum eſt, facere plura. Nam aut diuidit, aut interimit, hoc quidem dans, illud autem non dans eorum, quæ propoſita ſunt.

Maxime inquit, circa ꝓpoſitiones oportet memoriter

ter tenentem & cōgerentem omnia in vnum, in primis quidem propoſitiones, quoniam per hæc interrogationes & argumentationes, inſtantiæ autem quia per has reſponſiones, ſed dialectici opus eſt interrogatio & reſponſio, vnde dicendo dialecticum eſſe proponentem & inſtantem, adiecit quid opus eſt bene proponentis & male inſtantis.

Non eſt autem cum omni diſputandum, neque contra quēlibet exercitandum, eſſet enim neceſſe ad aliquos prauas fieri orationes. Sed ab eo, qui tentat apparere omnino diffugiendum, & ſi iuſtum quidem ſit omnino tentare ratiocinari, non tamen pulchrum, cum non oporteat aduerſus quoslibet facile conſiſtere. eſſet enim neceſſe inde prauiloquium emergere. nam & qui exercitati ſunt, non poſſunt abſtinere a diſputatione ſine altercatione.

Cum dixerit quomodo oportet exerceri, & quorum gratia in his, etiam oſtēdit qualem magnitudinem habere oportet dialecticum, oſtendit quod ipſo dignū non eſt aduerſus omnes differere & non contra quemlibet exercitari, & cauſam dicit. Nam accidit aduerſus quoſdam rudes fieri orationes. Nam quia contentioſe reſpondentes diſputantes probabilia tranſeūt, & ex omni modo tentantes inſtare contra diſputantes, conſequens eſt arguentes omni modo tentarē ſyllogiſmum probare propoſitum. Adducuntur autem & exercitati contra tales facere colloquia contentioſa & ſophiſtica. Hoc autem non eſt facere honeſtum, nam contendere & vti ſophiſmatibus nequaquam eſt proprium diſputanti, nam diſputare vel per probabilia exercere ad inuentionem veritatis relationem habet, ob id ſeruandū eſt ne contra omnia communiter differat, ſed omnia initio iudicare ſi digna ſunt colloquio ne proterue petulanterq; immerſi diſputationibus cum altercatione alter alterum æmulans proprium opus tranſgredi cogantur manibus certantes.

Oportet autem factas habere orationes ad huiuſmodi problemata in quibus cum pauciſſimorum copia eas ad quāplurima vtiles habeamus. Illę vero ſunt vniuerſales, & ad quas in promptu quippiam ad inuenire difficile eſt.

Præueniendo iam quidem aliquo modo de hoc dicit, ſed etiam nunc dicit, & cenſet oportere promptas & factas orationes habere & per memoriam ad talia problemata quæ vtilia ſunt ad plura, talia autem earum ea quæ ſunt maxime vniuerſalia. Nam habentes de his ſyllogiſmos ipſis vti poſſumus ad omnia quę ſub ipſis poſſumus, & prius autem dixit, minimis autem abundantes de quibus ſyllogiſmus eſt vniuerſalis problematis ad plura vtilis habebimus, & propter hoc non facile eſt de vniuerſalibus propoſitionibus extra impedimētum inuenire dicere, quia vniuerſalis fit ſyllogiſmus de vniuerſali, & cum non ſit facile talibus propoſitionibus abundare, ob id cenſet de talibus habere paratas orationes, vt vnam eſſe oppoſitorum ſciētiam non facile quidem eſt ſyllogiſmo concludere, verum qui ratiocinatur, poteſt vti his, & pro, contrariorum vna eſt ſcientia, & quod eorum quæ ſunt aliquid ſimiliter, & reliquorum, atque alia vna quæque ſub ipſis, ideo oportet dicere quædam habere præparata de problemate exiſtente vniuerſali. Erit autem huiuſmodi eandem ſcientiam eſſe eorum, quæ inuicem ſimul eſſe non poſſunt, ſed oppoſita talia ſunt, quod autem eadem ſit ſcientia eorum quæ ſimul eſſe non poſſunt, ſic oſtendit, ſcientiæ proprium eſt ſcire ad quod ineſt alicui: pari ratione etiam ſcire quod nō ineſt illi, nam ſic ſciret quid inſit alicui perfecte.

Finis Commentarii Alexandri Magni
Peripatetici in octo Libros Topicorum Ariſtotelis.

SERIES CARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N

Omnes ſunt Quaterniones, Excepto A, Duerniones, & M, N, qui ſunt Terniones.

VENETIIS
Apud Hieronymum Scotum.
M D LXIII.